

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 146

ARŞİV BELGELERİNE GÖRE OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE TÜRK-MACAR İLİŞKİLERİ

Proje Yöneticisi / Felelős kiadó

Doç. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü
Állami Levéltárak Főigazgatója

Dr. dr. jur. MIKÓ Zsuzsanna
Magyar Nemzeti Levéltár Főigazgató
Macar Milli Arşivler Genel Müdürü

Proje Sorumluları / Felelős vezetők

Sebahattin BAYRAM
Genel Müdür Yardımcısı
Főigazgató-helyettes

Dr. RÁCZ György
Magyar Nemzeti Levéltár Főigazgató-helyettes
Macar Milli Arşivler Genel Müdür Yardımcısı

Dr. Muhammet Ahmet TOKDEMİR
Daire Başkam / Osztályvezető

Koordinatör / Koordinátor

Mümin YILDIZTAŞ
Yayın İşleri Koordinatörü / A kiadvány koordinátora

Yayına Hazırlayanlar / Szerkesztők

Numan YEKELER / Araştırmacı
Ahmet ÖZKILINÇ / Araştırmacı
Abdullah SİVRİDAĞ / Araştırmacı
Yılmaz KARACA / Araştırmacı
Ali ÇOŞKUN / Araştırmacı
Vahdettin ATİK / Araştırmacı
Resul KÖSE / Araştırmacı
Dr. Ersin KIRCA / Araştırmacı
Kemal GURULKAN / Araştırmacı

Szerkesztők / Yayına Hazırlayanlar

SZEPESINÉ Dr. SIMON Éva (MNL OL)
SCHMIDT Anikó (MNL OL)

Közreműködők / Katkıda Bulunanlar

Dr. BALOGH János (MNL OL) Dr. KOVÁCS Melinda (MNL HML)
BORSY Judit (MNL BML) KÜNSTLERNÉ Virág Éva (MNL OL)
BUBIK Gyöngyi (MNL OL) NÉMETH György (MNL OL)
Dr. CSEH Géza (MNL JNSZML) Dr. ÓLMOSI Zoltán (MNL OL)
Dr. FIZIKER Róbert (MNL OL) SZENDINÉ dr. ORVOS Erzsébet
(MNL HBML)
KLETTNER Csilla (MNL OL) VARGA Ildikó (MNL PML)
Dr. VÖLGYESI Zoltán (MNL OL)

Katkıda Bulunanlar / Közreműködők

Selim ÜMİT / Araştırmacı
Enes DEMİR / Araştırmacı

Fotoğraf / Fotók

İsa AKSOY CZIKKELYNÉ NAGY Erika
LAJOS Ádám

Tercüme / Fordítók

Türkçe-Macarca / Macarca-Türkçe Çeviri
törökről-magyarra/magyarról-törökre fordítás
Retorik Tercüme

Fransızca-Türkçe Çeviri / franciáról-magyarra fordítás

Şevket KACIR / Araştırmacı
Mustafa ÖZSARAY / Araştırmacı
Sinan DARCAN / Araştırmacı

oszmán-törökről-magyarra fordítás

Osmanlıca-Macarca Çeviri

Dr. HEGYI Klára
SCHMIDT Anikó
SZEPESINÉ Dr. SIMON Éva

németről-magyarra fordítás / Almanca-Macarca Çeviri

TUZA Csilla

latinról-magyarra fordítás / Latince-Macarca Çeviri

SÖLCH Miklós

TUZA Csilla

Grafik ve Tasarım / Grafikai munkák

Vahdettin ATİK/Elif SÖNMEZ

Kapak Resmi: Andor Dudits: Rodosto. Ulusal Arşivinin Bécsi kapı meydanındaki binasının duvarında olan resmi, Osmanlı İmparatorluğu'na sığınan ünlü Macar mülteciler

Baskı / Nyomdai munkák

Seçil Ofset. 100. Yıl Mah. Mas-Sit Matb. Sitesi 4. Cadde No: 77 Bağlar-İstanbul Tel: 0212 629 06 15

ISBN: 978-975-19-6623-0

Magyar Nemzeti Levéltár

TÖRÖK-MAGYAR KAPCSOLATOK AZ OSZMÁN BIRODALOMTÓL NAPJAINKIG A LEVÉLTÁRI DOKUMENTUMOK TÜKRÉBEN

ISZTAMBUL 2016

ÖNSÖZ / ELŐSZÓ

Doç. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Macar ve Türk uluslarının köklerinin tarihin derinliklerine uzandığı ve aralarındaki ilişki ve bağların da o denli eski ve güçlü olduğu bilinmektedir. Tarih boyunca devam eden bu yakın ilişki, Osmanlı Devleti döneminde artarak devam etmiştir. Osmanlıların Macar Kralı Yanoş'un vefatından sonra geride bıraktığı küçük oğlu İstefan'ı "Kraloğlu" olarak anıp sahiplenmeleri, Macarların Budin Valisi Sokollu Mustafa Paşa'yı "Nagy Mustafa" (Büyük Mustafa), son Budin Valisi Abdurrahman Abdi Paşa'yı da "Kahraman Düşman" diye yâd etmeleri ve İstanbul'da bir caddeye "Macar Kardeşler" adı verilmesi bu bağlamda ifade edilebilir.

Bu yakınlık Osmanlıların zayıflaması ve bunun etkisiyle Macaristan'ı terketmesinin ardından da devam etmiştir. Macarlar ve Türkler, bilahare başka güçlere karşı verdikleri mücadelelerde de "dost" ve "akraba" olarak birbirlerini hep yanyana hissetmişlerdir. Osmanlı Padişahı Sultan Abdülmecid'in, ülkesine sığınan Macar bağımsızlık savaşçılarının teslim edilmesini isteyen Avusturya yetkililerine söylediği; "*Tacım ve tahtım veririm ancak devletime sığınanları asla.*" şeklindeki sözleri ve bu düşünce çerçevesindeki resmi politikalar hâlâ her iki ulusun hafızalarında.

Bu temelden hareket eden Macaristan ve Türkiye millî arşiv kurumları da, bu bağların güçlenmesine katkı sağlamak amacıyla Sigetvar Seferi'nin 450'nci yıldönümü vesilesiyle Osmanlı'dan günümüze Türk ve Macar milletleri arasındaki ilişkileri çeşitli yönleriyle sergileyen ortak bir yayın yapmayı kararlaştırmıştır. Bunun neticesi olarak, her iki ülkenin ulusal arşivlerinde bulunan birbirinden kıymetli bilgilerle dolu binlerce belge taranarak elinizdeki bu kitap hazırlanmıştır.

Kitapta yayımlanan belgelerden, Macaristan'ın Osmanlı idaresi altında bulunduğu döneme ait olanlar, genel olarak asayiş ve ticaret güvenliği, çeşitli sebeplerle ahalî tarafından haklarında şikâyetle bulunan görevlilerin teftişi ve cezalandırılmaları, vergi tahsilatında adaletli hareket edilmesi, bazı yerlerde yapılan toprağa dayalı sayım (tahrir) çalışmaları, dinî, ekonomik ve toplumsal hayat, Erdel kralları/voyvodaları ile olan ilişkiler, askerî işbirlikleri ve antlaşmalarla ilgilidir. Sultan Süleyman'ın (Kanunî) naaşının gömülü olduğu yerdeki cami ve türbeye tahsis edilen köylerin sınırlarının belirgin hale getirilmesi, Tököli İmre'nin Orta

Doc. Dr. Uğur ÜNAL
Állami Levéltár Főigazgatója

Közismert, hogy a magyar és török nemzet gyökerei történelmi mélységekig nyúlnak vissza, és a népek közti kapcsolat és kötelék ősi és erős. Ezen történelem során fennálló szoros kapcsolat az Oszmán Birodalom időszakában tovább erősödve folytatódott. Ennek szép példája, hogy János magyar király halála után annak hátra maradt kisfiát, Istvánt az oszmánok „Királyfi”-ként nevezték és ismerték el, a magyarok pedig Szokollu Musztafa Pasát, Buda kormányzóját „Nagy Musztafa”-ként, Abruddahman Abdi Pasát, az utolsó budai kormányzót pedig „hős ellenség”-ként említették, valamint Isztambulban egy utcát „Magyar Testvérek” utcájának nevezték el.

Ez a közelség azután is folytatódott, miután az Oszmán Birodalom gyengülni kezdett és elhagyta Magyarországot. A magyarok és a törökök a későbbiek során, más hatalmak ellen folytatott küzdelmeikben is barátként és rokonként tudhatták egymást maguk mellett. Mindkét nemzet emlékezetében él az ezen eszmének megfelelő hivatalos politika, és azok a szavak, amelyeket Abdul-Medzsid szultán oszmán padisah mondott az osztrák hatóságoknak, akik kérték, hogy az országában menedéket kereső magyar függetlenségi harcosokat adják át nekik: „*A koronámat és trónomat átadom, de azokat sohasem, akik az országomban keresnek menedéket.*”

Ennek alapján a Magyar és a Török Nemzeti Levéltár úgy döntött, hogy a szigetvári hadjárat 450. évfordulója alkalmából egy, a török és a magyar nemzet közötti kapcsolatokat az Oszmán Birodalomtól napjainkig különböző szempontokból bemutató közös kiadványt készít, amelynek az a célja, hogy hozzájáruljon a kötelékek megerősítéséhez. Ennek eredményeképpen készült el a két ország nemzeti levéltáraiban található, értékesnél értékesebb információkkal teli, több ezer dokumentum átvizsgálásával ez a könyv, melyet Ön most a kezében tart.

A kiadványban közzétett dokumentumok közül, az oszmán uralom alatt Magyarországra időszakához tartozó példányok témája általában a rendfenntartás és a kereskedelem biztosítása, a lakosság által különböző okokból bepanaszolt hivatalnokok elleni vizsgálat és megbüntetésük, az adószedési eljárás igazságosságára, bizonyos helyeken a földterület alapul vevő összeírás elvégzése, a vallási, gazdasági és társadalmi élet, az erdélyi királyokkal és fejedelmekkel fennálló kapcsolatok, valamint a katonai szövetségek és megállapodások. Ezek között megtalálhatóak olyan dokumentumok is, amelyeknek témája azon falvak határainak a meghatározása, ahol az a dzsámi és türbe található, amelybe (Törvényhozó) Szülejmán szultán holttestét eltemették, Thököly

Macar (Kurs) Krallığına tayin edilmesi ve verdiği mücadele sonrasında savaşçıları ile birlikte Osmanlı topraklarında iskân edilmelerine dair belgeler de bunlar arasında yer almaktadır. Bu döneme ait olup Macaristan Cumhuriyeti arşivlerinden alınan belgeler; hem Osmanlı taşra yöneticilerinin farklı din mensuplarının birbirleriyle olan beşerî ve ticarî ilişkilerini yönetmedeki yol ve yöntemlerini ortaya koymaları, hem de görsel, fiziksel ve içerik olarak somut ve birinci el bilgiler sunmalarından dolayı Osmanlı Devlet Teşkilatı, Diplomatika (belge bilimi) ve Arşivcilik disiplinleri açısından büyük öneme sahiptir.

Macaristan'ın Osmanlı idaresinden çıktıktan sonraki dönemine ait kitapta yer alan belgelerde ise, 1849 yılında ortaya çıkan Macar ulusal hareketi sonrası Osmanlı Devleti'ne sığınan Macar sığınmacılar, 1877-78 Osmanlı-Rus savaşı sırasında ve diğer sıkıntılı zamanlarında her iki ulusun birbirlerine yaptıkları yardımlar ve genel olarak ekonomik ve kültürel alanlarda yapılan bazı faaliyetler konu edilmiştir.

Kitapta, I. Dünya savaşı sonucunda yeniden yapılanan Türkiye ve Macaristan devletleri arasında yeni baştan tesis edilen dostluk ve işbirliğini gösteren belge ve antlaşmalara da yer verilmiştir. Türkiye ve Macaristan Devletleri arasında yapılan dostluk, ticaret ve ikamet antlaşmaları, Macar Arşivist Lajos Fekete'nin tarih araştırması için İstanbul'a gelmesi, Macar ulusal kahramanlarından Rákóczi'nin Tekirdağ'da kaldığı evin müze yapılmak üzere Macaristan Büyükelçiliği'ne devredilmesi ve daha sonra buraya hatıra levhası yerleştirilmesi bu döneme ait belgelerin ihtiva ettiği konulardır.

Kitapta 112 adedi Türkiye Cumhuriyeti arşivlerinden 50 adedi Macaristan Cumhuriyeti arşivlerinden seçilmiş 162 farklı konudaki belgeler Türkçe ve Macarca olarak iki sütun halinde yayımlanmıştır. Her iki ülke arşivlerinden alınan belgelerin birbirlerinden tefrik edilebilmesi amacıyla TC. ve HU. rumuzları kullanılmıştır. Kitapta kullanılan belgelerin dijital görüntüleri de kitapla birlikte ayrıca sunulmuştur.

Eserin, Türk ve Macar milletleri arasında yakınlaşma ve işbirliğine katkıda bulunmasını ve Türk-Macar tarihi üzerine çalışanlara faydalı olmasını diler; bu vesileyle kitabın hazırlanmasında emeği geçen Macaristan Arşivleri idareci ve personeli ile Kurumumuz çalışanlarına ve bazı belgelerin görüntülerinin temininde gösterdikleri ilgiden dolayı Topkapı Sarayı Arşivi idarecilerine teşekkür ederim.

Imre kinevezése Közép-Magyarország királyává, és az általa megvívott küzdelem után katonáival együtt oszmán területre történő letelepítésük. Az ezen időszakhoz tartozó, magyarországi levéltárak anyagából közlésre kerülő dokumentumok egyrészt bemutatják az oszmán tartományi előjáróknak a különböző vallási csoportokhoz tartozó lakosság egymás közti emberi és kereskedelmi kapcsolatinak irányítása során alkalmazott vezetési módszereit, másrészt, mivel vizuálisan, fizikálisan és tartalmilag is konkrét és első kézből származó információkat nyújtanak, az oszmán birodalmi szerverzet, az oklevéltan és a levéltartan szempontjából is nagy fontossággal bírnak.

Az oszmán uralom utáni Magyarország dokumentumai közül megtalálhatóak a könyvben az 1848-49-es szabadságharcot követően az Oszmán Birodalomban menedéket kereső magyar menekültekkel, az 1877-78. évi oszmán-török háborúban és más nehéz idők során a két nemzet által egymásnak nyújtott segítséggel, és általában a gazdasági és kulturális területen végzett tevékenységekkel kapcsolatos iratok.

A könyvben az I. világháború következtében államszervezeti átalakításon átesett Törökország és Magyarország között újból létesített barátságot és együttműködést mutató dokumentumok és megállapodások is helyet kaptak. A nevezett időszakhoz tartozó iratok olyan ügyekben jöttek létre, mint például a török és magyar állam között megkötött barátsági, kereskedelmi és tartózkodási egyezmények, Fekete Lajos magyar levéltáros Isztambulba utazása történeti kutatás céljából, a magyar nemzeti hősök közül Rákóczi egykori lakhelyének, a rodostói háznak az átruházása a Magyar Nagykövetségre, hogy múzeummá alakíthassák át, ahol a későbbiek során egy emléktábla is elhelyezésre került.

A könyvben szereplő dokumentumok közül 112 a Török Köztársaság, 50 pedig Magyarország levéltáraiból került kiválasztásra. Mindezek együtt 162 különböző témát ölelnek fel, amelyekettörökülésmagyarul,kéthasábraosztvaközöltünk. Annak érdekében, hogy a két ország levéltárából bekerült iratokat meg lehessen különböztetni egymástól, a TC. és a HU. megjelöléseket alkalmaztuk. A könyvben megjelent dokumentumok digitális felvételei a könyvvel együtt szintén bemutatásra kerültek.

Reményeim szerint a kiadvány hozzájárul a török és magyar nemzet egymáshoz való közeledéséhez, valamint hasznos lesz a török-magyar történelem kutatói számára. Egyúttal szeretnék köszönetet mondani a könyv elkészüléséhez hozzájáruló Magyar Nemzeti Levéltár vezetőinek és munkatársainak, valamint intézetünk dolgozóinak. Ugyancsak köszönet illeti a Topkapı Sarayı Arşivi vezetőit, akik rendelkezésünkre bocsátották egyes dokumentumaik digitális felvételeit.

ELŐSZÓ / ÖNSZÖZ

Dr. dr. jur. MIKÓ Zsuzsanna
A Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója

Dr. dr. jur. MIKÓ Zsuzsanna
Macaristan Milli Arşivi Genel Müdürü

Jelen kiadvány levéltári forrásokon keresztül kívánja bemutatni a magyar és török nép közös történelmét, politikai, diplomáciai, gazdasági és társadalmi kapcsolatait a középkori kezdetektől egészen a huszadik századig. Az isztambuli Başbakanlık Arşivi és a Magyar Nemzeti Levéltár munkatársainak együttműködésével készült kötetben mindkét intézmény iratanyagából helyt kaptak a tartalmuknál és/vagy forrástípusuknál fogva érdekesnek ítélt dokumentumok. Így a túlnyomórészt írásos források mellett térképek, tervek, fényképek, sőt még egy falkép is közlésre került. A válogatás azon koncepció mentén történt, hogy az olvasók a bemutatott dokumentumokon keresztül a magyar történelemben az évszázadok folytán gyökeres változáson keresztülmenő törökséggépet tanulmányozhassák. Az iratokat időrendben közöltük, így a kiadványban a középkori ellenségeskedéstől a kora újkori leigázó-leigázott viszonyon át a visszafoglaló háborúk után lassan baráti s szelídülő török-magyar kapcsolatok egyaránt megjelennek. Fontosnak éreztük, hogy a hódoltság korának közismert csatáinak, hadjáratának iratai helyett ezúttal a kor embereinek egymás mellett éléséről, ennek különböző nehézségeiről, és az ezekre adott megoldási kísérletekről tanúskodó forrásokat közöljünk, amely törekvésünkben nagyban támaszkodtunk a megyei levéltárak iratanyagára. Történelmünk utolsó három évszázadából számos olyan dokumentum került beválogatásra, amely az Oszmán Birodalomban menedéket kért magyar politikusok, szabadságharcosok helyzetével foglalkozik. Közös múltunknak ugyancsak érdekes adaléka a tizenkilencedik században fellángolt nyelvrokonsági viták, amelynek eredményeként az egykor ellenségnek tekintett törökök a század végére már távoli rokonokká váltak. Kötetünk vége elsősorban a huszadik század elejének török-magyar diplomáciai kapcsolataira fókuszál.

A kötet szerkesztői ezzel a kiadvánnyal szeretnék felhívni a szélesebb olvasóközönség figyelmét a levéltári iratanyag gazdagságára és sokszínűségére. Az iratok magyar fordításánál a közérthetőségre törekedtünk, az iratfotókkal azonban lehetőséget kívántunk biztosítani a dokumentumok eredeti szövegének a tanulmányozására is. Ugyancsak a források

Bu yayın, Macar ve Türk milletlerinin ortak tarihini, siyasi, diplomatik, ekonomik ve sosyal ilişkilerini Ortaçağ'daki başlangıcından yirminci yüzyıla kadar, arşiv kaynakları aracılığıyla sunmayı amaçlamaktadır. İstanbul'daki Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Macaristan Milli Arşivi'nin meslektaşlarının işbirliği ile hazırlanan bu kitapta her iki kurumun belgeleri arasından seçilen, içeriği ve/veya kaynak türü nedeniyle ilginç olarak görülen belgeler yer almaktadır. Böylece ağırlıklı olarak yazılı kaynakların yanında haritalar, planlar, fotoğraflar, hatta bir duvar resmi bile yayımlanmıştır. Sunulan belgeler üzerinden, Macar tarihinde yüzyıllar boyunca köklü değişiklikler geçiren Türk imajının, okuyucular tarafından incelenbilmesi konseptine göre seçimler yapılmıştır. Belgeler kronolojik olarak yer almakta, böylece kitapta ortaçağdaki düşmanlıklar, erken modern dönemdeki İşgalci-İşgal edilen arasındaki ilişki, toprakları yeniden kazanmaya yönelik yapılan savaşlar sonrasında yavaşça dostluğa doğru yumuşayan Türk-Macar ilişkileri de görülmektedir. İşgal döneminin yaygın olarak bilinen muharebeleri, seferleri ile ilgili belgeler yerine bu sefer dönemin insanların birlikte yaşamaları, çeşitli zorlukları ve bu zorluklara çözüm bulma denemelerine tanıklık eden kaynakları yayımlamanın önemli olduğunu hissettik, bu çabamız büyük ölçüde il arşivlerinin belgelerine dayanmaktaydı. Tarihimizin son üç yüzyılına ait, Osmanlı İmparatorluğuna sığınma talebinde bulunan Macar siyasetçilerin ve özgürlük savaşçılarının durumu ile ilgili pek çok belge seçilmiştir. On dokuzuncu yüzyılda alevlenen dil akrabalığı konusundaki tartışma da ortak geçmişimizin ilginç bir parçası olmuş ve bu tartışmaların sonucunda bir zamanlar düşman olarak kabul edilen Türkler, yüzyılın sonuna doğru uzak akrabalar haline gelmişlerdir. Kitabımızın sonu öncelikli olarak yirminci yüzyılın başındaki Türk-Macar diplomatik ilişkilerine odaklanmaktadır. Kitabın editörleri bu yayımla arşivlerde bulunan belgelerin zenginliğine ve çeşitliliğine daha geniş bir okuyucu kitlesinin dikkatini çekmeyi amaçlamaktadır. Belgelerin Macarca çevirisinde herkes tarafından anlaşılabilirliği için gayret gösterilmiştir. Belgelerin fotoğrafları aracılığıyla belgelerin orijinal metninin incelenbilmesi imkânını sağlamak istedik. Aynı zamanda

jobb megértésért szeretnénk segíteni lábjegyzeteinkkel, amelyekben igyekeztünk feloldani – ha tudtuk – az egyes iratokban szereplő neveket, utalásokat, eseményeket.

Az elsősorban ismeretterjesztő szándékkal készített kötetet reményeink szerint egyúttal a szakterület kutatói és oktatói is haszonnal forgathatják.

kaynakların daha iyi anlaşılması için dipnotlarımızla yardım etmek istedik, bu dipnotlarda –mümkün olduğunca- belgelere yer alan isimleri, göndermeleri, olayları açıklamaya çalıştık.

Öncelikle bilgilendirme amacıyla hazırlanan bu kitabın aynı zamanda alanın araştırmacıları ve öğretmenleri tarafından da yararlı bir şekilde kullanılabilmesini ümit ederiz.

GİRİŞ / BEVEZETŐ

Macar ve Türk halkı ve devletleri arasındaki ilişkilerin eski zamanlara dayanması Türkiye ve Macaristan çapında gayet iyi biliniyor. Fakat binlerce yıl süren ve değişik zamanlarda değişik özellikler gösteren bu bağ sisteminin iki ülkeyi ne kadar etkilediğinin farkında değiliz. Bu bağ anlamak için bir yandan eski zamanlardaki etkileşimi kanıtlayan Macar halk kültürü, müziği, masalları ve dildeki Türk unsurları, diğer yandan da Türk topraklarına sığınan Macarların Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşmesinde oynadığı rolü vurgulamak gerekiyor.

Birinci Dönem: Başlangıçtan Mohaç Muharebesi'ne Kadar

Macarların, tarihin erken dönemlerinde Avrasya'daki bozkırlarda yaşayan Türk halklarıyla çok sıkı bağlantıları vardı. Macar halkı, Karpat havzasında yurt tuttuktan sonra, hızlı bir şekilde Avrupalı, Hristiyanlığı kabul eden bir halk haline geldi. Ardından da kendisini Avrupa'nın doğuya açılan kapısı ve Hristiyanlığın korucusu olarak görmeye başladı. Böylece XIV. yüzyılın sonlarından itibaren Müslüman dine sahip bir Türk halkı olan Osmanlılarla münasebette bulundukları zaman bu ilişkiler daha önceki zamanlardan farklı olarak kültürel nimetlerin barış içinde değiş tokuşundan değil, çatışmalardan ve devamlı savaşımlardan ibaret hale geldi.

İkinci Dönem: Mohaç'tan XVII. Yüzyılın Sonuna Kadar

Bağımsız Macar devletinin yıkılması ve Osmanlı fethi ile ülkenin üçe bölünmesi Macar toplumunun yüz elli yıl içinde Türklere karşı koyma hakkında oluşturduğu imajı da paramparça etti. Bu durum Macarlar arasında şöyle bir Protestan anlayışın hakim olmasına da sebep oldu: "Türklerin zaferi ve bunun yol açtığı tahribat, Macarların suçla-

A törökök és magyarok között fennálló, régi időkbe visszanyúló kapcsolatok ténye jól ismert mind Törökországban, mind Magyarországon. Ugyanakkor az kevésbé köztudott, hogy a több évezredes, korszakonként eltérő intenzitású kapcsolattrendszer mennyire nagy hatással bír még ma is a két ország életére. Egyrésről érdemes kiemelni a korai török kapcsolatokat igazoló hatást a magyar népművészet, zene, regék és a magyar nyelv kapcsán, míg másrésről hangsúlyozni kell a magyarok szerepét az Oszmán Birodalom és a Török Köztársaság modernizálásában.

Első korszak: a kezdetektől Mohácsig

A magyarok korai történelmé során rendkívül szoros kapcsolatba kerültek az eurázsiai sztyeppe török népeivel. Azonban miután elfoglalták mai hazájukat, gyors ütemben váltak európai, keresztény vallású néppé, s országukat Európa keleti kapujának, magukat pedig a kereszténység védelmezőinek tekintették. Így amikor a 14. század végétől kezdve ismét kapcsolatba kerültek egy újabb, muzulmán vallású török néppel, az oszmán-törökséggel, az érintkezéssel a régi koroktól eltérően nem a kulturális javak békés cseréje, hanem a szembenállás és a szakadatlan háborúskodás jellemezte.

Második korszak: Moháctól a XVII. század végéig

Az önálló magyar állam bukása, az oszmán megszállás és az ország három részre szakadása darabokra törte azt a képet, amelyet a magyar társadalom a törökről és a vele szembeni ellenállásról másfél évszázad alatt kialakított magának. Protestáns felfogás szerint a törökök győzelme és a nyomában járó pusztítás a haragvó Isten büntetése a magyarság bűneiért. Isten azonban nem véletlenül sújtotta a magyarságot ilyen keményen: ezt a népet választotta ki magának, ezt szereti a legjobban; haragja a nép javát

rından ötürü öfkelenen Tanrının cezasıdır. Fakat Tanrının bu kadar sert cezası bir rastlantı değil; öfkesi halkın yararınadır. Tanrı felaketlerle öğretmek ve eğíteni ister ve istígfara özendirir. Seçilmiř halk bütün bunları anlayıp ruhen temizlenirse, Tanrı tekrar bađrına basar.”

XVII. yüzyílda Macarların Türklere karřı görüřlerinde kimi kırılmalar görülmeye bařladı. Özellikle yüzyíln ikinci yarısından itibaren Macar politikasında Türklere dođru yönelme, giderek daha yaygınlařtı. Bařta 1604–1606, 1660 ve 1678–1683 yılları olmak üzere Habsburglara karřı bař gösteren hareket ve isyanların yöneticileri, Osmanlı İmparatorluđunun desteđini kabul etmekten de kaçınmadılar. Bununla beraber Macarların büyük çođunluđu düşüncelerinde hiçbir deđiřiklik olmadan Türkleri hâlâ – en sıkı işbirliđi dönemlerinde bile – “sadece kendi menfaatlerine bakan” “dođal düşman” saymaya devam ediyordu.

Üçüncü Dönem: XVIII. Yüzyíldan Günümüze Kadar

Türklerin ülkeden ayrılmasından sonra (1699–1718) onlara ait imaj yavař yavař deđiřti. Bu deđiřim, sadece dođrudan husumetin sona ermesi řeklinde deđildi. Aynı zamanda Macarlar, “yenilmiř düşmanın” kültürel mirasından birtakım unsurları da –kısmen Habsburglara karřı řekillen- ulusal kimliklerinin unsurları arasına yerleřtiriyorlardı. (Örneđin, en karakteristik Macar řalgılarından biri olarak kabul edilen *tárogató* da *zurnan*ın bir řeřidinden bařka bir řey deđildi). Duyguların deđiřmesinde II. Ferenc Rákóczi’nin yönettiđi özgürlük savařı yenilgi ile sonuřlandıktan sonra Rákóczi ile en sadık taraftarlarının Osmanlı İmparatorluđu’na sığınabilmesi de önemli rol oynadı. Mültecilerin kabulü ve mirası, özellikle de XVIII. yüzyíln sonundaki Macar politikasının Rákóczi’ye örnek olarak bakmaya bařlaması ve bađımsız Macar fikirsel-politik yol arayışlarını cesaretlendiren Kelemen Mikes’in *Türkiye Mektuplarının* keřf edilip yayımlanması da Macar kamuoyunu bu yönde etkiledi. Buna paralel olarak Türklere karřı olumsuz duygular da gittikçe zayıfladı. Bu deđiřmeye yeni dođmakta olan ulusal tarih biliminin de katkısı vardı, çünkü ulusal tarih bilimi Türk ve Macarların ortak köklerine ait eskiden beri var olan düşünceleri büyük ölçüde kuvvetlendirmiřti.

szolgálja, csapásaival tanítani, nevelni akar, és bűnbánatra ösztönöz. Ha a választott nép mindezt megérti, és megtisztul, akkor Isten újra magához öleli. Ugyanakkor a 17. században bizonyos repedések figyelhetők meg a magyarok egyöntetűen törökellenes nézeteiben. E mögött főleg az húzódott meg, hogy (elsősorban a század második felétől) a magyar politikában egyre nagyobb teret nyert a török orientáció, és a Habsburg-ellenes mozgalmak és felkelések vezetői (kivált az 1604–1606-os, az 1660-as és az 1678–1683-as években) ismételtelen elfogadták az Oszmán Birodalom támogatását. Ugyanakkor a magyarok zöme – még a legszorosabb együttműködések idején is – változtatlanul „természettől való ellenségnek” tekintette a törököt, „akik csak a saját hasznukat lesik”.

Harmadik korszak: a 18. századtól máig

A törökök kiűzése (1699–1718) után a róluk élő kép fokozatosan megváltozott. Nemcsak azért, mert a közvetlen ellenségeskedés – egy-két rövidebb háborút leszámítva – megszűnt, hanem főként azért, mert a magyarság a legyőzött ellenség kulturális örökségének számos hagyatékát (ételeket, hangszerket stb.) beillesztette saját kialakulóban lévő, részben a Habsburg-ellenesség jegyében formálódó nemzeti önazonosságának alkotóelemei közé. (Így például az egyik legjellegzetesebb magyar hangszernek tartott tárogató sem más, mint a töröksíp, a *zurna* egyik változata). Hozzájárult az érzelmek megváltozásához az is, hogy a Rákóczi-szabadságharc bukása után a fejedelem és legkitartóbb hívei az Oszmán Birodalomban kaptak menedéket. A bujdosók befogadása és öröksége különösen akkor kezdte áthangolni a magyar közgondolkodást, amikor a század végi magyar politika Rákóczi példája felé fordult, és felfedezték és kiadták Mikes Kelemen törökországi leveleskönyvét, amely szintén bátorítást adott az önálló magyar szellemi és politikai útkeresésekhez. Ezzel párhuzamosan a törökellenes érzelmek is kezdtek alábbhagyni. Elősegítette a változást, hogy Magyarországon mindig is élt az elképzelés a törökök és a magyarok közös eredetéről, amit a születőben lévő nemzeti történetírás még fel is erősített.

Ez a felfogás tovább erősödött azt követően, hogy az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc leverése nyomán

Görüşler, 1848–49 Macar ihtilali ve özgürlük savaşıның bastırılmasının ardından yine Osmanlı topraklarına sığınan önderler, Lajos Kossuth ve Jozef Bem (Murad Paşa), György Kmety (İsmail Paşa), Richard Guyon (Hurşid Paşa), János Derecskey (İskender Paşa) gibi kahraman generaller ve askerlerin kabul edilmesinden dolayı da pozitif bir şekilde değişti. Bu sığınmacılar Kırım Savaşı'nda, Kars savunmasında ve Balkan ayaklanmalarının bastırılmasında oynadıkları önemli rolden dolayı Türklerin saygılarını da kazanmış oldular.

Kırım Savaşı'ndan sonra Panslavizm ile Rus tehdidi sonucunda Osmanlı İmparatorluğu ile Avusturya-Macaristan Monarşisi ve özellikle Osmanlı ve Macar aydınları arasında dostça ilişkilerin kurulması hiç de şaşırtıcı değildi. Bu havada Türk dostluğu ile Habsburglara husumet geçmişte de varmış gibi gösterilebiliyordu. Böylece birçoklarına göre Erdel Prensligi, Macar bağımsızlık ve ulusal birliğinin tim-sali; Osmanlı İmparatorluğu, Macar ulusal düşüncesinin destekleyicisi ve Habsburg Monarşisi ise çığneyicisi oldu.

Bu nedenle XIX. yüzyılın son çeyreğinde Türklerle karışık dostluk duyguları kuvvetlenerek sonraki on yıllarda doruklara çıktı. Ödön Széchenyi'nin (Ödön Paşa) kurduğu profesyonel İstanbul itfaiye ekibi, 1541'te Budin kalesinden ganimet olarak alınan Macar kronikleri, *Corvinalar*'ın Sultan Abdülaziz ve Sultan Abdülhamid tarafından geri verilmesi, 1877-1878 Osmanlı Rus savaşı sırasında Vezir-i azam Abdülkerim'e Macar üniversite öğrencilerince takdim edilen şeref kılıcının hikayesi bu dostluğun kuvvetlenmesinin sonuçlarına dair birkaç örnektir.

Bosna'nın 1908 senesindeki işgali Osmanlıların öfkesine neden olmasına rağmen Avusturya ve Macar parlamenterlerca İslam dininin yasal kabulü önemli bir adım olarak görülmüştü. I. Dünya Savaşı'nda iki ülke aynı blokta yer almış; Türk birlikleri Galiçya'da, Avusturya-Macaristan topçu bataryaları ise Çanakkale kara muharebesi ve Sina-Filistin cephesinde Türklerle birlikte savaşmıştı. Savaş sonrası barış antlaşmaları her ne kadar iki İmparatorluğun sonunu getirmiş olsa da Macar Türk ilişkileri hız kesmeden devam etmiştir. Turanizm akımının ardından 1920'li yıllarda yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tarafından Macar uzmanların çağırılması yakın-

védelmet nyújtottak az Oszmán földre menekült Kossuth Lajosnak, illetve olyan tábornokoknak és katonáknak, mint Bem József (Murad pasa), Kmety György (Iszmail pasa), Guyon Richárd (Hursid pasa) vagy Derecskey János (Iszkender pasa). Később ezek a menekültek a Krími háborúban, Karsz erődjének védelmében, vagy éppen a balkáni zavargások leverésében játszott fontos szerepüknel fogva kivívták a törökök szimpátiáját is.

A krími háborút követően az, hogy a pánszlávizmus és az orosz fenyegetés következtében szívélyes viszony alakult ki az Oszmán Birodalom és a Monarchia, s főleg oszmán és magyar értelmiségi körök között, egyáltalán nem meglepő. Ebben a légkörben a törökbarátság és a Habsburg-ellenesség nagyon könnyen visszavetült a múltba; így sokak számára az erdélyi fejedelemség lett a magyar függetlenség és a nemzeti egység hordozója, az Oszmán Birodalom a magyar nemzeti gondolat támogatója, a Habsburg Monarchia pedig annak eltiprója. A 19. század utolsó harmadában ezért megerősödtek a törökbarát nézetek, amelyek a következő évtizedekben érték el csúcspontjukat. A Széchenyi Ödön (Ödön pasa) által megalapított hivatásos isztambuli tűzoltó egység, a Buda 1541-es elfoglalását követően hadizsákmányként elhurcolt *Corvinák* Abdulaziz és Abdulhamid szultánok idejétörténő visszaszolgáltatása, vagy az 1877-1878-as orosz-török háború alatt az egyetemi ifjúság által Abdülkerim nagyvezírnek átadott díszkard története csak néhány példa ezek közül.

Bár Bosznia 1908-as annektálása kiváltotta az Oszmánok rosszállását, az osztrák és magyar parlamentek által az iszlám vallás elismeréséről szóló törvények elfogadása már fontos lépések voltak. Többek között ennek is köszönhető, hogy a két ország az első világháborúba szövetségesként lépett be, és míg a török egységek Galiáciában, addig az osztrák-magyar tüzekek a Gallipoli ütközetben, majd a Palesztin fronton harcoltak vált vállnak vetve a törökökkel. Ugyan a háború végeztével mindkét birodalom széthullott, a magyar-török kapcsolatok változatlan intenzitással folytatódtak. Ebben része volt a Turanizmus eszmei áramlatának is, és a további közeledés egyik kézzelfogható jeleként a Török Köztársaság megalapítója, Musztafa Kemal Atatürk is magyar szakembereket hívott az ország

laşmanın en görkemli delili olarak nitelendirilebilir. Modernleşmede önemli rol oynayan Macar uzmanlar arasında Türk meteorolojisinin öncüsü Havabakan Antal Réthly, Etnoloji Müzesi kurucusu Jules Mészáros, arşivciliğin ustası Lajos Fekete ve Atatürk'ün baş bahçıvanı János Máté ilk akla gelen isimlerdir.

II. Dünya Savaşı'nın ardından Türkiye ve Macaristan, iki büyük devletin ayırdığı dünyanın farklı saflarında yer aldıkları için karşılıklı ilişkiler donmuş hale gelmişti. Fakat kırk sene geçtikten sonra nihayet demir perdenin yıkılışı iki milletin yeniden yakınlaşmasını sağladı.

Bu eser vasıtasıyla da değerli okuyucular söz konusu kültürel, siyasi ve ekonomik yakınlaşmanın bir parçasını somut olarak elinde tutmuş oluyorlar. Türk ve Macar arşiv uzmanlarınca gerçekleştirilen bu müthiş proje kapsamında yukarıda belirttiğimiz uzun zamanlara dayanan ikili ilişkisine dair 162 adet mühim belgenin yayımlanması Türkiye ve Macaristan arasındaki bağlarının güçlendirilmesi konusunda önemli bir adımdır. Emegi geçen herkese en derin şükranlarımızı sunar keyifli okumalar dileriz.

Pál Fodor

Macar Bilimler Akademisi
Hümaniter Bilimler Araştırma Merkezi
Genel Müdürü, Türkolog-tarihçi

Gábor Fodor

İstanbul Macar Kültür Merkezi
Müdürü, Türkolog-tarihçi

modernizációját elősegítendő. Réthly Antal, a török meteorológia atyja, Mészáros Gyula, az Ankarai Néprajzi Múzeum megalapítója, Fekete Lajos, a török levéltárak szakmai tanácsadója, vagy éppen Máté János, Atatürk főkertésze csupán néhány személy ezek közül.

A második világháborút követő kétpólusú világ két ellentétes oldalára sodródott Törökország és Magyarország kapcsolatai egy időre fagyossá váltak, ugyanakkor negyven év elteltével a Vasfüggöny lehullása ismét lehetőséget adott a két ország viszonyrendszerének normalizálására.

A kedves olvasó most ennek a kulturális, politikai és gazdasági egymásra találásnak az egyik "termékét" tartja a kezében. A török és magyar levéltáros szakemberek kiváló munkájának köszönhetően a fentebb részletezett korszakokra vonatkozó 162 levéltári forrás közreadásával - úgy véljük -, ismét egy fontos lépés történt a két ország kapcsolatainak megerősítésében. A projektben részt vevő minden kedves kollégának hálásan köszönjük a munkáját, és mindenkinek jó olvasást kívánunk.

Fodor Pál

Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Főigazgató, turkológus-történész

Fodor Gábor

Isztambuli Magyar Intézet
Igazgató, turkológus-történész

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ (TR)	V
ÖNSÖZ (HU)	VII
GİRİŞ	IX
İÇİNDEKİLER	XIII
1 János Hunyadi'nin Osmanlılara karşı çıktığı sefer münasebetiyle Papa V. Nicolaus'a mektubu (1448)	2
2 Kral Mátyás Hunyadi'nin Şehzade Cem'e mektubu (1483)	6
3 Macarlara esir düşen Hacı Mahmud'un kardeşi için kurtuluş fidyesi toplanması (1499)	10
4 Macar Krallığı temsilcileri ile Osmanlı Devleti yetkilileri arasında 1519 senesinde yapılan barış sözleşmesi ve Kral Lajos II'nin bu metne bağlı kalacağına dair andı (1519)	12
5 Buda'ya giden Alman tüccarlara yapılan saldırının tahkiki ve saldırganların cezalandırılması hakkında Sadrazam İbrahim Paşa'nın mektubu (1531)	20
6 Budin Sancaktarı Hasan Bey'in Bálint Magyar'ı düelloya daveti (1555)	22
7 Segedin ile Budin arasındaki boş ve ıssız olan yolların güvenliğinin sağlanması (1559)	24
8 Solnok Beyi Mahmud Bey hakkındaki Erdel köylerinin yağmalanmasına göz yumma iddiasının teftişi (1559)	26
9 Budin Vilayeti ile Beç Krallığı arasındaki sınır bölgesinde haydutlar tarafından asayiş bozacak hareketler yapılmasına izin verilmemesi (1559)	28
10 Sipahi Ali adlı şahsın bazı köylerin itaat etmesi için köylerin hâkimine yazdığı mektup (1559)	30
11 Antlaşmaya aykırı olarak düşman tarafından çeteler vasıtasıyla İstolni Belgrad ahalisine yöneltilen yağma, esir alma vb. suçları işleyenlerin yakalanıp cezalandırılması; Budin'e bağlı sancaklarda bugibi faaliyetlere karşı tedbir alınması (1560)	32
12 Beç Kralı'nın, Erdel'deki Kral-oğlu'nu kızıyla evlendirerek kendi yanına alma ve Erdel'i zapt etme planı (1560)	34
13 Budin, Novigrad, Seçen, Filek ve Hatvan sancakları kanunnamesi ile İskeleler Kanunnamesi (1562-1563)	36
14 Dobraçin varoşunda eşkıyalığın önlenmesi için ahalinin kendi âdetlerine mahsus kanunlarının uygulanmasına izin verilmesi (1564)	44
15 Tımişvar halkına zulmeden Kara Naip isimli kadı vekilinin görevden alınması (1564)	46
16 Erdel tacirlerinin Estergon'da mallarının yağmalanması ve bunlara maliye görevlileri tarafından el konulması olayının teftişi (1565)	48
17 Erdel Kralı'nın Bana kalesi dışında, Nemçe tarafından	

ETARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ (TR)	V
ELŐSZÓ (HU)	VII
BEVEZETŐ	IX
TARTALOMJEGYZÉK	XIII
1 Hunyadi János levele V. Miklós pápának a törökök elleni hadjárat okairól (1448)	2
2 Mátyás király levele Dzsem török hercegnek (1483)	6
3 Szabadulási váltságdíj összegyűjtése Hadzsi Mahmúd testvére számára, akit a magyarok hadifogságba ejtettek (1499)	10
4 II. Lajos magyar király eskülevelé I. Szelim török szultánnal kötött béke megtartására (1519)	12
5 Ibrahim pasa nagyvezír levele Bánffy János nádorhoz bizonyos német kereskedők kirablása ügyében (1531)	20
6 Haszan bég levele Magyar Bálinthoz (1555)	22
7 A Szeged és Buda közötti néptelen és elhagyatott utak biztonságának megteremtése (1559)	24
8 Azon vád kivizsgálása, miszerint a szolnoki Mahmúd bég szemet hunyt az erdélyi falvakban történt fosztogatások felett (1559)	26
9 A budai tartomány és a Bécsi Királyság közötti határmenti területen a haramiák által elkövetett, közrendet megbontó cselekmények megakadályozása (1559)	28
10 Ali koppányi szpáhi hódoltató levele néhány somogyi falu bírójának (1559)	30
11 Az ellenség a megállapodást megszegve, portyái során Székesfehérvár lakosságát fosztogatja. Az efféle bűncselekmények elkövetőit fogják el és büntessék meg, ez ügyben a Budához tartozó szandzsákbégek tegyék meg a szükséges intézkedéseket (1560)	32
12 Bécs királyának azon terve, miszerint az Erdélyben található János Zsigmondot lányával összeházasítva maga mellé állítja és Erdélyt megszerzi (1560)	34
13 Buda, Nógrád, Szécsény, Fülek és Hatvan szandzsákjainak és a kikötőknek a törvénykönyve (1562-1563)	36
14 Zál Mahmúd budai pasa (1563-1564) levele Debrecen városának a magyar törvények engedélyezése tárgyában (1564)	44
15 A Temesvár népét sanyargató Kara náib nevű kádihelyettes tiszttségéből való elbocsátása (1564)	46
16 Vizsgálat az erdélyi kereskedők áruinak Esztergomban történt kifosztása és az áruknak a pénzügyi tisztviselők általi lefoglalása ügyében (1565)	48
17 Az erdélyi király meggyőzése, hogy Nagybánya várán kívül a Habsburg oldaltól elfoglalt várakat szolgáltassa	

zapt ettiği kaleleri geri vermeye razı edilmesi (1565).....	50
18 Tımsıvar ve Budin beylerbeylerinin Erdel'e bağlı Tokay Kalesi'ni kuşatan Nemçe ordusuna karşı Erdel kralı'na yardım etmekle görevlendirildiği (1565).....	54
19 Erdel Kralı'nın Frengistan'dan temin ettirdiği tüfekli askerlerin Osmanlı ülkesinden geçişlerine engel olunmaması (1565).....	56
20 İlaç almak için Dubrovnik'e gidecek olan Erdel Kralı'nın doktoruna yol boyunca hiç kimsenin müdahale etmesine izin verilmemesi (1566).....	58
21 Osmanlı ordugâhına gelen Erdel Kralı ve adamları için bir miktar erzak ve şarap tedariki (1566).....	60
22 Erdel Kralı'nın adamlarını öldürenlerin cezalandırılması ve Beçliler ile yapılacak antlaşmada Erdel'in de yer alması (1567).....	62
23 Vergi avantajı sebebiyle Semendire, Alacahisar, İzvornik ve Vidin taraflarından Tımsıvar taraflarına göçün önlenmesi (1567).....	64
24 Sigetvar sancağının Kalamanca varoşu ve çevresindeki köyler gibi sürekli eşkiya baskınına uğrayan yerler ile sancakbeyi ve kadı bulunmayan yerlerde hafta pazarı kurulmaması (1568).....	66
25 Budin yeniçerilerinin Göle halkına yem, yiyecek, araba, odun, ot ve beygirlerini bedava ve zorla alarak zulüm ve haksızlık yapmalarının önlenmesi (1568).....	68
26 Ticaret için Erdel'e gelip gidecek olan Dubrovnikli tüccarlara kimsenin haksız yere müdahale ettirilmemesi (1568).....	70
27 Budin'de Ilıca isimli yerdeki güherçile madeninin durumu ve eldeki güherçile ve barut miktarı hakkında bilgi verilmesi (1568).....	72
28 Erdel Kralı'nın Osmanlı Padişahı'na şahin göndermesi ve Macar beylerinin Erdel Kralı'na bağlanma talepleri (1568).....	74
29 Sigetvar iç kalesinin yıkılan bölümleri ile Kanunî Sultan Süleyman Camii'nin bulunduğu yerin yaptırılması (1568).....	76
30 Kanunî Sultan Süleyman'ın Budin'deki camisine tahsis olunan emlakın araştırılması ve kiralının yeniden belirlenmesi (1570).....	78
31 Erdel Kralı İstefan'ın ölümü üzerine Erdel Voyvodası'na Erdel beylerinden Batori İştvan'ın tayini (1571).....	82
32 Erdel Kralı'nın ölümü üzerine Beç Kralı'nın Erdel'i ele geçirme girişimlerine karşı tedbir alınması (1571).....	86
33 Batori İştvan'ın Erdel Voyvodası'na atanması; kendisine ve Erdel beylerine kaftan vs. gönderilmesi (1571).....	88
34 Kopan Sancakbeyi Hüseyin Bey'in Voyvodası Abdi	

vissza (1565).....	50
18 Temesvár és Buda beglerbégjeinek megbízatása, miszerint segítséget nyújtanak az erdélyi király számára az Erdélyhez tartozó Tokaj várát megszálló Habsburg hadsereg ellen (1565).....	54
19 Az erdélyi király által a Frengisztánból hozandó fegyveres katonák Oszmán Birodalmon keresztül történő áthaladásának engedélyezése (1565).....	56
20 Tilalom, miszerint nem szabad senkinek sem beavatkoznia az erdélyi király orvosának útjába, aki gyógyszerek beszerzése miatt Dubrovnikba utazik (1566)...	58
21 Az oszmán sereg táborához érkező erdélyi király és emberei számára gondoskodjanak elegendő élelemről és borról (1566).....	60
22 Az erdélyi király embereit meggyilkoló személyek megbüntetése és Erdély bevonása a bécsiekkel kötendő egyezménybe (1567).....	62
23 Adókedvezmény miatt Szendrő, Kruševac, Zvornik és Vidin irányából Temesvár felé megindult elvándorlás megelőzése (1567).....	64
24 Ne tartsanak heti piacot olyan helyeken, mint a szigetvári szandzsákban lévő Kálmáncsehi városa és a körülötte lévő falvak, amelyeket folyamatosan az útonállók zaklatnak, valamint olyan helyeken, ahol nincs szandzsákbég és kádi (1568).....	66
25 Annak megelőzése, hogy a budai janicsárok Gyula népétől takarmányt, élelmet, kocsit, tüzelőt, terményt és lovakat ingyen és erővel elvegyenek, a lakossággal kegyetlenkedjenek és velük szemben igazságtalanságokat kövessenek el (1568).....	68
26 Az Erdélybe jövő, majd onnan távozó dubrovniki kereskedők ügyeibe való jogtalan beavatkozás megakadályozása (1568).....	70
27 Budán az Ilidzsa nevű helyen található salétrombánya helyzete, és tájékoztatás a meglévő salétrom és lőpor mennyiségéről (1568).....	72
28 Az erdélyi király sólymot küld a szultánnak és tájékoztatja őt a magyar urak Erdélyhez való hűségéről (1568).....	74
29 A szigetvári belső vár leomlott részeinek és annak a helynek a megjavíttatása, ahol Nagy Szülejmán szultán dzsámija található (1568).....	76
30 A Nagy Szülejmán szultán budai dzsámija számára kijelölt ingatlan vizsgálata és a bérleti díjak újra meghatározása (1570).....	78
31 János Zsigmond halála után az erdélyi urak közül Báthory István kinevezése erdélyi vajdává (1571).....	82
32 Óvintézkedések az erdélyi fejedelem halála miatt Bécs királyának Erdély megszerzése ellen (1571).....	86
33 Báthory István kijelölése erdélyi vajdának, számára és az erdélyi urak számára kaftán stb. elküldése (1571).....	88
34 Abdi vajda, a nagyságos Hüszejn bég fővajdájának levele Nagy Farkasnak Fonyódra különféle árucikkek cseréje	

Voyvoda'nın mal ticareti hususunda Fonyód şehrinde Farkas Nagy'ye mektubu (1571).....	90	tárgyában (1571).....	90
35 Erdel Voyvodası'nın Osmanlı-Erdel sınırında bulunan köylerin hangi tarafa ait olduğu konusunda Halil bey tarafından daha önce düzenlenen deftere göre hareket etmesi (1572).....	94	35 Az erdélyi vajda azzal kapcsolatban, hogy az oszmán-erdélyi határon található falvak mely oldalra tartoznak, a Halil bég által korábban kiállított defter szerint intézkedjen (1572).....	94
36 Halka sıkıntı vermemesi kaydıyla kral döneminde olduğu gibi Tímışvar bölgesinden savaş zamanında sefer parası toplanması (1572).....	98	36 Hadjáratok idején Temesvár térségéből a háborús-pénz összegyűjtése azzal a feltétellel, hogy a népnek nem okoz nehézséget, mint ahogy az a király időszaka alatt is történt (1572).....	98
37 Harem ağalarından Osman Ağa'nın Erdel'de kalan kız kardeşinin İstanbul'a gönderilmesi (1572).....	100	37 A hárem agák egyike, Oszmán aga Erdélyben maradt leánytestvérének Isztambulba küldése (1572).....	100
38 Osmanlı taraftarı olan Macar Beyi Balaj Yanoş'un, Beç tarafı aradaki antlaşmayı bozana kadar mevcut konumunu muhafaza etmesi (1572).....	102	38 Az Oszmán Birodalom szolgálatára ajánlkozó magyar úr, Balassi János jelenlegi helyzetében maradjon, amíg a Habsburg fél meg nem szegi a békét (1572).....	102
39 Göle bölgesinde eşkıyalık yapan Tifi(?) Karoş'un faaliyetlerinin önlenmesi (1573).....	106	39 A Gyula térségében banditaként bűncselekményeket elkövető Tifi Karos (?) megfékezése (1573).....	106
40 Budin vilayetinde sıra vergisi ve diğer konulardaki kanunsuz uygulamaların ortadan kaldırılması (1573).....	108	40 A mustadóval és egyéb ügyekkel kapcsolatos jogellenes gyakorlatok megszüntetése a budai vilájetben (1573).....	108
41 Budin ile Peşte arasındaki hasar gören köprü gemilerinin değiştirilmesi (1573).....	112	41 A Buda és Pest közötti sérült hajóhidak kicserélése (1573).....	112
42 Erdel Voyvodası'nın Leh beylerinin istek ve şartlarının uygun olması durumunda Leh Krallığı'nı kabul edebileceği (1576).....	114	42 Az erdélyi fejedelem a Lengyel Királyságot elfogadhatja, amennyiben a lengyel urak kérései és feltételei megfelelőek (1576).....	114
43 Kanunî Sultan Süleyman'ın cesedinin gömülü olduğu yerde yapılan cami ve türbeye tahsis edilen iki köyün sınırlarının belirgin hâle getirilmesi (1577).....	118	43 A Nagy Szülejmán szultán földi maradványainak elhantolása helyén dzsámít és türbét fognak emelni: ennek az építkezésnek a helyszínéül kijelölt két falu határait egyértelműen állapítsák meg (1577).....	118
44 Tacir Sabo Mati'nin, alacaklıları ile hesaplaşp borçlarını ödemesi için Budin'e gönderilmesi (1577).....	120	44 Szabó Máté kereskedő Budára küldésének kérése, hogy ott hitelezőivel elszámolva tartozásait megfizesse (1577)...	120
45 Halkın cuma ve bayram namazı kılınacak camiye olan ihtiyacından dolayı Canfeda Kalesi içerisindeki kilisenin hukuken mümkün ise cami olarak kullanılması (1577).....	122	45 A Dzsánfedá vár templomának dzsámiként történő használatára a várnép pénteki és ünnepi imáinak teljesítésére (1577).....	122
46 Sultan Süleyman'ın türbesine vakfedilen ve sınırları belirsiz olan köyün sınırlarının yeniden tespiti (1577).....	124	46 A Szülejmán szultán türbéjének szánt, bizonytalan határokkal rendelkező falu határainak újbóli megállapítása (1577).....	124
47 Segedin sancağındaki bazı mezraaların bayındır hâle gelmesi için buralarda yerleşime izin verilmesi (1578).....	126	47 Néhány szegedi szandzsákban található falucska felvirágoztatása érdekében az ide való letelepülés engedélyezése (1578).....	126
48 Budin Valisi Mustafa Paşa Vakfı'nın vakfiyesi (1578).....	128	48 Musztafa pasa budai beglerbég kegyes alapítványának alapító okirata (1578).....	128
49 Kovin adası halkından, devlet hizmeti dışında kullanılmak üzere koçu talep edilmemesi (1579).....	142	49 Ráckeve szigetének népétől az állami szolgálaton kívül ne követeljenek kocsit (1579).....	142
50 Taşkınlardan zarar gören Sigetvar'daki Barça Parkanı'nın başka bir yere taşınması (1579).....	144	50 A szigetvári szandzsákhoz tartozó, áradásoktól kárt szenvedő barcsi parkány más helyre költöztetése (1579)....	144
51 Peçuy Kalesi'nin mühim işlerini görmeleri karşılığında vergi muafiyeti tanınan dört köyün yeni tahrirde de aynı şekilde kaydedilmesi (1579).....	146	51 A pécsi várnál javítása munkálatok elvégzéséért adómentességet kapott négy falu továbbra is megőrizheti kiváltságát (1579).....	146
52 Beç tarafından Balaton Nehri yoluyla Osmanlı ülkesine		52 Bécs felől a Balatonon át az Oszmán Birodalomba	

	gelen haydutların zararlarının önlenmesi için bir palanka inşa edilmesi (1580).....	148
53	Budin varoşunun dışındaki Gül Baba Zaviyesi vakıfları (1580-1581).....	150
54	Budin vilayetinde halkın emniyet ve refahının sağlanması, memleketin bayındır hâle getirilmesi, kalelerin ihtiyaçlarının giderilmesi ve özellikle dirliklerin verilmesinde bizzat sınır muhafazasında bulunan askerlere öncelik tanınması (1583).....	152
55	Peşte Kalesi'ne Solnok Sancakbeyi tarafından su getirtilmesi (1584).....	156
56	Dobroçin varoşu ahalisinin, ödemeleri istenen şarap vergisinin haksızlığına dair Solnok Mahkemesi'ne yaptıkları şikâyet (1589).....	158
57	Dobroçin varoşu ahalisi üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesi (1606).....	160
58	Budin sancağı tahrir defterine göre Kovin Adası'nın nüfusu, vergi geliri ve kanunnamesi (1590-1591).....	164
59	Debreçin varoşu halkının biroları vasıtasıyla vergilerini ödemeleri (1603).....	168
60	Boçkai İstvan'ın Erdel Hâkimi ve Macar Kralı olarak atanması ve bu vesile ile kendisine çeşitli hediyeler gönderilmesi (1604).....	170
61	Zitvatorok Antlaşması (1606).....	174
62	Göngöş varoşundaki Luteran mezhebine mensup Macarların Papišta mezhebine mensup Macarlara ait kilise üzerindeki hak iddialarından vazgeçmesi (1606).....	180
63	Kont György Thurzo'nun fethedilmiş bölgelerin vergileri hakkında Budin Beylerbeyi Kadızade Ali Paşa'ya yazdığı mektup (1610).....	184
64	Budin eyaletindeki sancakbeylerine tahsis edilen hâsların yıllık gelir miktarları (1611).....	188
65	Serdar İskender Paşa'nın György Drugeth'e Gábor Báthory'nin zulümleri hakkındaki mektubu (1613).....	190
66	Halka zulmettikleri bildirilen üç kapıkulunun yargılanıp cezalandırılması (1614).....	194
67	Berim köyü halkının arpa ve parası, sürsat, tarla, sarık boyanması konularında Hatvan Emini tarafından Budin'de bulunan Zaim Murtaza Ağa'ya yazılan mektup (1614).....	196
68	Zitvatorok Antlaşması'na rağmen devam eden ihtilafların halli için yeniden süre belirlenmesi (1616).....	198
69	Ahalinin, savaşlar sebebiyle harap hâle gelen Budin kazasının Yazberim köyünde yeniden yerleşmesine engel olunmaması (1619).....	202
70	Hatvan'ın Berim köyünde bulunan Nag Bodok Ason (Nagyboldogasszony) Kilisesi'nin onarılmasına mahkemece izin verilmesi (1624).....	204
71	Kuzey-Macaristan'ın Türkler tarafından ele geçirilen yerleri (1624).....	206
72	Kendi istekleriyle düşman ülkesinden gelerek Eğri eyaletinin Hatvan kazasına bağlı Berim köyüne yerleşen ahaliye cizye vergisi hususunda haksızlık yapılmaması (1625).....	210

	érkező portyák kártevéseinek megelőzése érdekében egy erődítmény felépítése (1580).....	148
53	A Buda városán kívül fekvő Gül Baba kolostorának alapítványai (1580-1581).....	150
54	Rendelet Buda tartományában a nép biztonságának és jólétének biztosítása, az ország felvirágoztatása, és a várak szükségleteinek kielégítése ügyében. A birtokok kiosztásában az elsőbbség a határszolgálatban személyesen részt vevő katonákat illesse (1583).....	152
55	Engedély a szolnoki bégnek Pest vára vízellátásának megoldására (1584).....	156
56	Piri bin Mehemmed szolnoki náib szahiféja a zsidó Jahja új adójáról (1589).....	158
57	A Debrecen város lakosságát terhelő adófizetési kötelezettség megkönnyítése (1606).....	160
58	A budai szandzsák tahrir deftere szerint Ráckeve szigetének népessége, adóbevétel és törvénykönyve (1590-1591).....	164
59	Debrecen város lakossága adóját biráján keresztül befizette (1603).....	168
60	I. Ahmed szultán nevében Lala Mehmed nagyvezír (1604-1605) által Bocskai István számára kiállított kinevező irat (berát) (1604).....	170
61	A zsitvatoroki béke török békepontjai (1606).....	174
62	Musztafa hatvani kádi hűdsetje a gyöngyösi templomok ügyében (1606).....	180
63	Thurzó György nádor Kádizáde Ali budai beglerbéghez (1605-1609) a visszafoglalt területek adózásáról (1610).....	184
64	A budai tartomány szandzsákbégjeinek kiutalt hász-birtokok éves jövedelmének összegei (1611).....	188
65	Iszkender pasa szerdár levele Homonnai Drugeth Györgyhöz, Báthory Gábor viselt dolgairól (1613).....	190
66	Három kapikulu (udvari zsoldoskatona) megbüntetése, akikről hír érkezett, hogy sanyargatják a népet (1614).....	194
67	Júszuf hatvani emin levele Murteza agának Budára (1614).....	196
68	Bécsi kapitulációk (1616).....	198
69	Karakas Mehmed budai pasának (1618-1621) II. Oszmán szultán nevében kiadott rendelethez a budai kádinak, amelyben utasítja a visszatelepedő jászberényiek zaklatásának megakadályozására (1619).....	202
70	Musztafa fia Ahmed hatvani kádi engedélye a jászberényi Nagyboldogasszony-templom helyreállítására (1624).....	204
71	Észak-magyarországi települések hódoltatása (1624).....	206
72	Szúfi Mehmed budai pasának (1623-1626) IV. Murád szultán nevében kiadott rendelethez az egri pasának, az egri defterdárnak és a hatvani kádinak a jászberényiek védelmében (1625).....	210

73	Betlen İřtvan meselesinden dolayı Budin Hâkimi Vezir Hüseyin Pařa ile üzerine asker gönderilen Erdel Hâkimi I. Rakoçi Görk'ün antlaşma yapılması esnasında verdiği resmi belgenin sureti (1636).....	214
74	Erdel ileri gelenlerinin, Yedikule'de hapiste bulunan Seykel Movizez'in kendilerine teslim edilmesi veya öldürölmesi istekleri (1637).....	218
75	Havâss-ı hümayûn statüsünde olan Yazberim köyü ahalisinden Ömer Ağa'nın, beyleri olan Osman Pařa'nın kendilerine yönelik haksız uygulamalarından şikâyeti (1640).....	220
76	Sipahi Ali'nin vefatı üzerine Peçuy sancağının Vařas köyündeki timarının oğlu Hasan'a verilmesi (1648).....	222
77	Köröř varořunda ağaçtan düşme, yıkılan duvar altında kalma, yıldırım çarpması gibi kaza sonucu meydana gelen ölümlerden dolayı ahaliden kan ve diyet parası istenmemesi (1654).....	224
78	Eğri Muhafızı Mustafa Pařa'nın emriyle öldürölün Berim köyü halkından dört büyücü kadının cesetlerinin gömölmesine izin verilmesi (1654).....	228
79	Düşman bölgesindeki Honod Kalesi halkından Matyas'a izin kâğıdı verilmesi (1658).....	230
80	Kıřır papas ile kavga edip kaçan Varga Tomař'ın kefilinden para cezası alınması (1661).....	232
81	Hatvan sancağının havâss-ı hümayûn statüsündeki köylerinden öřür toplanırken haksızlık yapılmaması (1663).....	234
82	Köröř varořu ahalisinin mallarını yağmalamak amacıyla Filek, Divin, Krupina vs. düşman kalelerinden gelen haydut ve katana eşkıyasına karşı ahalinin kendilerini savunmalarına izin verilmesi (1665).....	238
83	Köröř varořu ahalisinden kötü yoldan kazanç sağlayan iki kadının varořtan sürölmesi (1670).....	242
84	Bazı sipahilerin, kendilerine ait olan bir mezraa ve bir değirmenden dolayı Yazberim varořu ahalisi aleyhine açtıkları davanın reddi (1677).....	244
85	Osmanlı Devleti tarafından Orta Macar halkına kral seçimi, din ve ticaret hürriyeti, vergi rejimi, güvenliklerinin temini vs. hususlarda verilen ahitname (1682).....	248
86	Budin Defterdarlığı'nın odun ve otluk ihtiyacının karşılanması (1686).....	252
87	Üngürüs Seferi'nde olan Vezir Receb Pařa'ya Özi Valisi Hüseyin Pařa ve Orta Macar Kralı Tökölü İmre tarafından yardım edilmesi (1689).....	254
88	Özi Beylerbeyi Ahmed Bey'in Erdel Hâkimliği'ne atanan Orta Macar Kralı Tökölü İmre'yi Erdel tahtına geçirmekle görevlendirilmesi (1690).....	256
89	Orta Macar Kralı ve Erdel Hâkimi Tökölü İmre'nin	

73	Bethlen István felbujtására a budai beglerbég, Hüszejn pasa vezír és katonái által megtámadott I. Rákóczi György erdélyi fejedelem által elfogadott egyezmény hivatalos dokumentumának másolata (1636).....	214
74	Erdély elöljáróinak kérelme a Héttoronyban bebörtönzött Székely Mózes részükre történő kiadására vagy megölésére vonatkozóan (1637).....	218
75	Ömer aga panasza a budai vagy egri hatósághoz Oszmán pasa ellen, aki a jászberényi lakosoktól kétszer annyi szekeret és aratómunkást követel, mint eddig (1640).....	220
76	IV. Mehmed szultán birtokkiutalási okirata (berát) a pécsi Ali szpáhi fia Haszan részére (1648).....	222
77	IV. Mehmed rendelethe Körös város lakóinak, miszerint a balesetben meghaltak után vérdíj szedése tilos (1654).....	224
78	Abdullah hatvani kádi engedélyezi a jászberényieknek négy megölt boszorkány holttestének eltemetését (1654).....	228
79	Mátyás ónodi gyermek útlevele (1658).....	230
80	Tezkere Varga Tamás körösi lakos büntetéspénzének megfizetéséről (1661).....	232
81	Köprölü Ahmed nagyvezírnek IV. Mehmed szultán nevében kiadott rendelethe az egri pasának, a hatvani szandzsákbégnek és az egri és a hatvani kádiknak az adók régi szokás szerinti fizetése tárgyában (1663).....	234
82	Gürdzsi Mehmed budai pasa (1655-1656) rendelethe, amiben Körös város lakóinak megengedi, hogy a rabló hajdúkkal szemben magukat fegyverrel is megvédjék (1665).....	238
83	Mehmed aga tezkeréje Korsós Istvánné és Takács Andrásné körösi lakosok kiűzéséről (1670).....	242
84	Ahmed hatvani kádi végzése Csenge-pusztá és egy malom birtoklásának jogáról (1677).....	244
85	A királyválasztással, a szabad vallásgyakorlással és kereskedelmi jogokkal, az adórendszerrel és a biztonságuk megteremtésével stb. kapcsolatos ügyek az Oszmán Birodalom által Közép-Magyarország népének adott szerződéslevélben (1682).....	248
86	Iszmail budai defterdár levele Ali basinak fa, széna és jég ügyében (1686).....	252
87	Hüszejn pasa Özi kormányzója és Thökölly Imre közép-magyarországi király nyújtson segítségét a magyar hadjáraton lévő vezírnek, Redzseb pasának (1689).....	254
88	Özi beglerbégjének, Ahmed bégnek a megbízása az erdélyi uralkodónak kijelölt közép-magyarországi király, Thökölly Imre trónra segítésével kapcsolatban (1690).....	256
89	Thökölly Imre közép-magyarországi király és erdélyi	

Rukal(?) Boğazı'nı kapatmak isteyen Nemçelileri ortadan kaldırmasından dolayı hil'at ile ödüllendirilmesi (1690).....	260
90 Nemçe saldırılarına karşı Osmanlı Devleti'nden yardım isteyen Orta Macar ülkesindeki Kurslulara yardım edilmesi (1697).....	264
91 Osmanlı Devleti'ne sığınmış olan Erdelli ve Macar Kurs ahalisinin belirli şartlar çerçevesinde Paşa sancağındaki Çetrofça hâslarında iskân edilmeleri (1699).....	268
92 Güherçile hizmeti yürüten Körös varoşu ahalisinin, kendilerini yerlerinden etmek isteyen Sipahi Hamid'e yönelik şikâyetleri (1699).....	272
93 Tököli İmre, eşi kraliçe ve hizmetlerindeki kişilerin iskânı için İzmit'te uygun bir konak bulunması (1701)	274
94 II. Ferenc Rákóczi'nin kançılıryasından gönderilmiş gizli yazılmış mektup (1717).....	276
95 Tekirdağ'da bulunan Kral Rakofçioğlu'nun, tedavi için Bursa ılıcalarına gitmek isteyen hasta adamlarına, yollarda ve gittikleri yerlerde engellenmemeleri için yol emri verilmesi (1717)	278
96 Gelibolu'ya gelmiş olan Erdel Kralı Rakofçioğlu'na Osmanlı Devlet Hazinesi'nden para gönderilmesi (1717) ..	280
97 Macar Kralı Rakofçioğlu Tekirdağ'da kaldığı sırada yanında görevlendirilen müteferrika, tercüman ve çavuşlara Osmanlı Devlet Hazinesi'nden verilen geçimlik para (1726).....	282
98 Divân-ı Âli Yazıcısı Macar asıllı İbrahim Efendi gözetiminde Yalova'da yaptırılan kâğıt imalathanesindeki Leh kâğıt ustalarının ücretleri (1745)...	284
99 Tekirdağ'da ikamet eden Macarlar için General Çaki'ye Osmanlı Devlet Hazinesi'nden verilen geçimlik para (1752).....	288
100 Kadı ve subaşının adamlarının, Tekirdağ'da yaşayan Macarlara yönelik olumsuz uygulamalarının önlenmesi (1752).....	292
101 Tekirdağ'da ikamet eden Bakarud(?) İsimli Macar'a ödenen geçimlik para (1761)	294
102 Macar Başbuğu Andol'a ödenen geçimlik para (1767).....	296
103 Nemçe İmparatoru'nun, Macaristan ve Nemçe'de ahalî, din adamı ve tüccarların memnuniyetsizliklerine yol açan uygulamaları ile Rusya-Nemçe ittifakının geleceği hakkında bir gazetede yer alan habere Osmanlı Padişahı'nın tepkisi (1789).....	298
104 Rus-Türk savaşında (1768-1774) mücadele etmiş Miklós Székely (Nagy)'ye verilen pasaport (1795)	302

fejedelem díszes kaftánnal való megajándékozása a Rukal(?) -szorost lezárti szándékozó nemcsék leveréséért (1690)	260
90 Segítségnyújtás a Habsburg támadásokkal szemben az Oszmán Birodalomtól segítséget kérő közép-magyarországi kurucok számára (1697)	264
91 Az Oszmán Birodalomban menedéket kérő erdélyi és magyar kuruc lakosságnak a Pasa szandzsákjában található Çetrofça nevű ház-birtokon történő letelepedése bizonyos feltételekkel (1699).....	268
92 Körös lakosainak kérelme, hogy Hadim szpáhi a salétromgyártókat ne zaklassa (1699)	272
93 Thököly Imre és felesége, valamint szolgálók lakhatása érdekében Izmitben megfelelő lakóhely találása (1701).....	274
94 II. Rákóczi Ferenc kancelláriájáról küldött titkosíráos levél (1717).....	276
95 Menlevél a Rodostóban élő II. Rákóczi Ferenc Bursza város gyógyfürdőibe kezelésre készülő emberei számára, hogy az utakon és azokon a helyeken, ahová mennek, ne legyenek akadályoztatva (1717).....	278
96 Pénz küldése az oszmán birodalmi kincstárból a Gallipoliba érkező II. Rákóczi Ferenc erdélyi királynak (1717)	280
97 II. Rákóczi Ferenc magyar király Rodostóban való tartózkodása során a mellé kirendelt müteferrika, tolmács és csauzok számára az oszmán birodalmi kincstárból kiadott járandóság (1726)	282
98 A magas díván titkára, a magyar származású Ibrahim efendi felügyelete alatt yalovai papírgyárban dolgozó lengyel papírmesterek díjai (1745).....	284
99 Csáky Mihály tábornoknak az Oszmán Birodalom kincstárból kiadott járandóság a rodostóban lakó magyarok számára (1752)	288
100 A Rodostóban élő magyarok ellen a kádi és szubasi emberei által elkövetett önhatalmú intézkedések megelőzése (1752).....	292
101 A Rodostóban lakó Bakarud(?) nevű magyarnak fizetett járandóság (1761).....	294
102 Az Andol (?) nevű magyar parancsnoknak fizetett járandóság (1767).....	296
103 Az oszmán padisah reakciója azokkal az osztrák császári intézkedésekkel kapcsolatban, melyek elégedetlenséget váltottak ki Magyarországra és Ausztria lakosságának, papságának és kereskedőinek körében, valamint az orosz-osztrák szövetség jövőjével kapcsolatosan újságban megjelent hírről (1789)	298
104 Szabad közlekedést biztosító útlevele az orosz-török háborúban (1768–1774) szolgálatot teljesítő Székely, más néven Nagy Miklós részére (1795).....	302

- 105 Macar Başkapudanı Yanko'nun eşi Koski'ye ödenmekte iken, öldüğü gerekçesiyle kesilen geçimlik paranın yeniden bağlanması (1795)..... 304
- 106 Avusturya İmparatoru'nun Erdel'e asker göndermesinin, Macar ve Erdel ülkelerinin imtiyazlarını kaldırıp tamamen ele geçirme amacı taşıdığına dair Eflak Voyvodası Karaca Yanko tarafından yapılan değerlendirmeler (1814) 308
- 107 Daha önce Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de bulunmuş olan Macar Hekim Maruti'nin Topkapı Hastanesi tabipliğine tayini (1840)..... 312
- 108 Hindistanlı Kadiri Şeyhi Seyyid Hacı Abdürrezzak Efendi'nin Budin'deki Gül Baba Türbesi'ni ziyareti / Gül Baba Türbesi'ni ziyaret etmek isteyen iki seyyahın, yol üzerindeki yerlerin idarecilerinin kendilerine yardım etmeleri için ellerine bir yazı verilmesine dair arzuhalleri (1844 & 1859)..... 314
- 109 Budin Kalesi'nin alınmasında ortaya koyduğu hizmet ve sadakatten dolayı Salti isimli Yahudi'nin dedesine verilen ve Edirne sakinlerinden Yako, Yasef ve Bersaf isimli torunlarının elinde bulunan cizye ve vergi muafiyeti belgesinin yenilenmesi (1846)..... 316
- 110 Rusçuk'a gelerek Osmanlı Devleti'ne sığınmaları muhtemel bulunan Macar isyancı liderlerinin iade edilmemesi ve uzak bölgelere nakledilmeleri (1849) 320
- 111 Sırp Prensligi'nin, Rusya ve Avusturya ile savaşan Macarların bozguna uğrayıp Sırp sınırından içeri girmeleri durumunda nasıl hareket edilmesi gerekeceğine dair Osmanlı Devleti'ne müracaatı (1849).... 322
- 112 Macar ihtilalinden sonra Macar askerlerinin Hırsova tarafından Osmanlı Devleti'ne sığınması / Eflak ve Sırbistan'dan gelen Macar, Polonyalı ve İtalyanların miktarları / Macar ihtilali liderlerinden Kossuth'un, yanında bulunduğu söylenen Macar tacı hakkında bilgi vermesi (1849) 326
- 113 Macar ihtilalciler Kossuth, Dembinski, Perczel, Mészáros ve yanlarındaki diğer sığınmacıların Rusya ve Avusturya'ya iade edilmeyip Girit Adası'na yerleştirilmeleri için Osmanlı Devletince yürütülecek diplomasi (1849) 332
- 114 Osmanlı Devleti'ne sığınan Macar ihtilal önderlerinin Kütahya'da ikamet ettirileceğine ve Avusturya Hükûmeti aleyhine hareket yapmalarının önleneceğine dair Avusturya'ya güvence verilmesi (1849)..... 340
- 115 İslama girmiş olan iki Macar'ın, bilgi sahibi oldukları mimarlık ve mühendislik alanlarında birer memuriyete atanmaları (1850)..... 346
- 116 Kütahya'daki bir Macar mültecinin takvimi (1851)..... 348

- 105 Koskinak (?), a Janko nevű magyar főkapitány feleségének fizetett és elhalálózása okán megszüntetett járandóság újbóli kiutalása (1795) 304
- 106 II. János György havasalföldi vajda helyzetértékelése, miszerint az osztrák császár Erdélybe azért küld katonákat, hogy a magyar és erdélyi országok kiváltságait eltörölje, és a területet bekebelezze (1814) 308
- 107 Korábban az Orvostudományi Egyetemen lévő magyar orvos, Maruti kinevezése a Topkapı Kórházba (1840)..... 312
- 108 Az indiai Szejjid Hádcsi Abdürrezzak efendi kádırja sejk látogatása a budai Gül Baba türbében / Kérelem a nagyvezírhez, miszerint a Gül Baba türbéjét meglátogatni készülő két utazónak támogatói nyilatkozatot állítsanak ki, mellyel az útjukon található települések vezetői segítik majd őket (1844 & 1859) 314
- 109 A budai vár bevételekor teljesített szolgálata és hűsége következtében a Szalti nevű zsidó nagyapjának adott és az Edirnében lakó Jako, Jaszeff és Berszaf nevű unokái által megörökölt dzsizje és más adók fizetése alóli mentességének megújítása (1846)..... 316
- 110 A magyar szabadságharc Ruszcukba érkező és az Oszmán Birodalomtól előreláthatóan menedéket kérő vezetői kiadatásának tilalma és messzi területekre történő elszállításuk (1849)..... 320
- 111 A Szerb Fejedelemséggel, Oroszországgal és Ausztriával harcoló magyarok Oszmán Birodalomhoz benyújtott folyamodványa arról, hogy milyen lépéseket tegyenek abban az esetben, ha vereséget szenvednek és át kell lépniük a szerb határt (1849) 322
- 112 A magyar forradalom után a magyar katonák Oszmán Birodalomba történő menekülése Orsova felől / A magyar szabadságharc vezetői közül Kossuth tájékoztatója a magyar koronáról, amelyet a híresztelések szerint magával hozott / A Havasalföld és Szerbia irányából érkező magyar, lengyel és olasz személyek száma (1849) 326
- 113 A magyar forradalmárok, Kossuth Lajos, Dembinszky Henrik, Perczel Mór, Mészáros Lázár és a velük érkező más menedékkérők Oroszországnak és Ausztriának történő kiadatását elutasítva, azok Kréta szigetére történő elhelyezése érdekében az Oszmán Birodalom által folytatandó diplomácia (1849)..... 332
- 114 A magyar szabadságharc Oszmán Birodalomban menedéket kérő vezetőinek Kütahyában történő letelepítésével és az osztrák kormány elleni lépéseik megelőzésével kapcsolatosan biztosítékok megadása (1849)..... 340
- 115 Azon két, iszlámra áttért magyar megbízása építészeti és mérnöki feladatokkal, akik kellő ismeretekkel rendelkeznek az említett területeken (1850)..... 346
- 116 Egy magyar emigráns kütahjai naptára (1851) 348

- 117 Halep'te konuk olarak bulunan Macar sığınmacıların iki aylık masraflarının Hazine'den karşılanması (1851)..... 352
- 118 Lajos Kossuth'un Sultan I. Abdülmecid'e mektubu (1851)..... 354
- 119 Macar beyzadelerinden Yuri Mihál'in, Osmanlı ülkesinin gelişmesi ve kalkınması için yapılması gerekenler hakkındaki düşüncelerini arz etmek üzere Padişah'ın huzuruna çıkarılma isteği (1857)..... 362
- 120 Macar ihtilal reislerinin Tolçı'daki faaliyetleri (1859) 366
- 121 Son dönem Osmanlı savaşlarında büyük kahramanlıklar gösteren Ferik [Macarlı] İskender Paşa'nın oğlu Tabip Yüzbaşı Yusuf'un tıp eğitimini tamamlamak üzere Paris'e gönderilmesi (1890)..... 368
- 122 Sultan Abdülaziz tarafından İmparator Ferenc József'e gönderilen el yazması kitapların (corvina) Macar Ulusal Müzesi'ne konulması konusunda Müze Müdürü Ferenc Pulszky'nin Başbakan Gyula Andrássy'ye teşekkür mektubu (1869)..... 370
- 123 Macar öğrencilerin Viyana'da Osmanlı Devleti lehine bir miting düzenleme girişimleri (1876) 372
- 124 "1848/49 Honvedler Derneği"nin kuzeyden gelecek saldırılara karşı Türklerin yanında olduklarına dair destek açıklamaları (1876) 374
- 125 Hasta ve yaralı Osmanlı askerleri için Macaristan'da toplanan yardım (1884)..... 376
- 126 Budin'in fethi sırasında Kanuni Sultan Süleyman tarafından İstanbul'a getirilen bazı kitapların Padişah tarafından Peşte Üniversitesi'ne hediye edilmesi (1877) 382
- 127 Macar öğrencilerin Osmanlı Sadrazamı'na şeref kılıcı hediye etmek için İstanbul'a gelmeleri; Osmanlı öğrencilerin de onlara iade-i ziyarette bulunmaları (1877)..... 386
- 128 Macarların Türk sevgisini artırmak amacıyla Macarca broşür yayınlama teklifi (1877) 388
- 129 Osmanlılar tarafından eskiden beri Macar sığınmacılara karşı sergilenen konukseverliğin anısına Debrecen şehri halkı adına Osmanlı Padişahı'na bir taç sunulması (1877)..... 390
- 130 Savaş sırasında Osmanlı Devleti uğrunda olağanüstü gayret gösteren ve şu anda su taşkınlarından dolayı harap olan Segedin şehri halkına yardım edilmesi (1879) .. 392
- 131 Macaristan'daki iki köy halkı tarafından Osmanlı topçu askerlerine hâtır olmak üzere verilen iki madalyanın kabulü hususunun Padişah'ın onayına sunulması (1880) ... 396
- 132 Budapeşte'deki Gül Baba Türbesi'nin tamiri (1884 & 1916) 398

- 117 Az Aleppóban vendégeskedő magyar menedékkérők két havi költségének kiegyenlítése a kincstárból (1851)..... 352
- 118 Kossuth Lajos levele I. Abdul-Medzsid szultánhoz (1851). 354
- 119 A magyar urak közül Juri Mihály I. Abdul-Medzsid szultánhoz benyújtott kérelme, miszerint az uralkodó elé kíván járulni az Oszmán Birodalom növekedése és fejlődése érdekében javasolt teendőkkel kapcsolatban (1857)..... 362
- 120 A magyar forradalom vezetőinek Tulcsában folytatott tevékenysége (1859) 366
- 121 Orvosí Képzésének Befejezése Érdékében Az Utolsó Időszak Oszmán Háborúban Nagy Hősiességet Tanúsító Ferik [Magyar] İskender Pasa Fiának, Az Orvos Százados Yusuf Pasának Párizsba Küldése (1890) ... 368
- 122 Pulszky Ferenc köszönő levele Andrássy Gyula miniszterelnökhöz az Abdul-Aziz szultán által Ferenc Józsefnek adományozott Corvináknak a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában való elhelyezéséért (1869)..... 370
- 123 Magyar diákok kezdeményezése egy, az Oszmán Birodalmat támogató bécsi találkozó megrendezésére (1876) 372
- 124 Az 1848/49-es Honvédek Egyesületének támogató nyilatkozata azzal kapcsolatban, hogy az északról jövő támadásokkal szemben a törökök mellett állnak (1876)..... 374
- 125 A beteg és sebesült oszmán katonák részére Magyarországon összegyűjtött támogatás (1884)..... 376
- 126 Buda elfoglalásakor a Nagy Szülejmán által Isztambulba hozott Corvinákat II. Abdul-Hamid szultán a Pesti Egyetemnek ajándékozta. (1877) 382
- 127 A magyar diákok Isztambulba látogatása annak érdekében, hogy az oszmán nagyvezírnek becsületkardot ajándékozzanak és az oszmán diákok viszontlátogatása (1877)..... 386
- 128 Ajánlat a törökök iránti szimpátia növelésére egy magyar nyelvű brossúra kibocsátásával (1877)..... 388
- 129 Az oszmánoknak a magyar menekültekkel szemben tanúsított vendégszeretete emlékére Debrecen városa az oszmán padisah számára egy emlékkoronát ad (1877) ... 390
- 130 A háború alatt az Oszmán Birodalom érdekében rendkívüli erőfeszítéseket mutató és jelenleg az árvíz miatt romba dőlő Szeged város népének megsegítése (1879)..... 392
- 131 Két magyarországi falutól az oszmán tüzérség részére ajándékozott emlékérem elfogadásával kapcsolatos padisahi jóváhagyás (1880) 396
- 132 A Budapesten található Gül Baba türbéjének renoválása (1884 & 1916)..... 398

133	Macaristan'da doğup Peşte'de mühendislik tahsili gören ve Osmanlı Devleti'nde mühendis olarak istihdam edilen Leopold Gozlaski Efendi'nin memuriyet sicili (1888).....	404
134	Mösyö Vambéry tarafından listesi hazırlanan Macaristan ile ilgili bazı tarihi eserlerin Peşte'de açılacak sergiye katılması (1895).....	406
135	Osmanlı Devleti'nde tercüman ve kâtip olarak istihdam edilen Macar asıllı Osman Nureddin Efendi'nin memuriyet sicili (1905).....	412
136	Osmanlı ülkesindeki at cinsinin ıslahı için Macaristan'dan kısırak getirilmesi (1905).....	416
137	Lajos Thallóczy'nin Rákóczi'nin naaşının nakledilmesi hakkındaki raporu ve Kálmán Thaly'nin Sultan II. Abdülhamid'e hitaben yapması planlanan Macarca teşekkür konuşması (1906).....	418
138	Imre Karácson'un, Gül Baba Türbesi'nde çalışacak Türk hoca hakkında Macaristan Başbakanı'na mektubu (1909).....	422
139	Bazı Macar yerleşim birimi ve şehirlerinin, müttefikleri olan Osmanlı ve Alman milletlerine selamlarını bildirme kararı alması (1915).....	426
140	Macaristan İlimler Akademisi ile Osmanlı Maarif Nezareti'nin birbirlerine Türk-Macar ilişkileri ve Turani kavimlerin kültürüne dair bazı ilmi eserler göndermeleri (1916).....	428
141	Rusya'daki Alman ve Avusturya esirlerine yardım için gönderilen Kızılhaç heyetinin Osmanlı esirlerine de yardım etmesine karar verilmiş olmasından dolayı İstanbul'daki Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği'ne teşekkür edilmesi (1916).....	436
142	Macaristan'da İslam dininin yasal olarak kabul edilmesi hakkındaki XVII / 1916 sayılı kanun (1916).....	440
143	İstanbul'da Macar Bilim Enstitüsü'nün kuruluşu ve çalışma planı hakkında Müdür Antal Hekler'in raporu (1917).....	442
144	Macarların Peşte'de Müze Caddesinin adını "Sultan Mehmed Caddesi" olarak değiştirmeleri üzerine İstanbul Fatih'teki bir caddeye "Macar Kardeşler" adının verilmesi (1917).....	446
145	Budapeşte'deki Peşte Macar Ticaret Bankası ortaklığı ile İstanbul'da kurulan Türkiye Umumi Bankası'nın içtüzüğü (1918).....	452
146	Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan arasında imzalanan Dostluk Antlaşması (1924).....	456
147	Türkiye'de Macar Büyükelçiliği'nin açılması hakkında Macaristan Dışişleri Bakanı Géza Daruváry'nin Türkiye'deki Macar Elçisi László Tahy'ye gönderdiği talimat (1924).....	460

133	A Magyarországon született, Pesten mérnöki tanulmányokat végzett és az Oszmán Birodalomban mérnökként foglalkoztatott Gozlaski Leopold úr köztisztviselői nyilvántartása (1888).....	404
134	Egy budapesti kiállításra küldendő néhány, Magyarországgal kapcsolatos történelmi alkotás, Vámbéry Ármin listája alapján (1895).....	406
135	Az Oszmán Birodalomban tolmácsként és titkárként foglalkoztatott magyar származású Oszmán Nureddin efendi köztisztviselői nyilvántartása (1905).....	412
136	Az Oszmán Birodalom lófajtáinak feljavítása érdekében kancák behozatala Magyarországról (1905).....	416
137	Thallóczy Lajos jelentése Rákóczi hamvainak elszállításáról és Thaly Kálmán magyar nyelvű köszönő beszéde II. Abdul-Hamid szultánhoz (1906).....	418
138	Karácson Imre levele Wekerle Sándor magyar miniszterelnökhöz a Gül Baba türbájénél alkalmazandó török hodzsza ügyében (1909).....	422
139	Határozat, miszerint néhány magyar település és város üdvözlétét küldi szövetségeseinek, az oszmán és német népek (1915).....	426
140	A török-magyar kapcsolatok és a turáni népek kultúrájára vonatkozó néhány tudományos munkának a Magyar Tudományos Akadémia és az Oszmán Oktatási Minisztérium közötti kölcsönös megküldése (1916).....	428
141	Köszönetnyilvánítás az isztambuli osztrák-magyar nagykövetségnek azon határozata miatt, miszerint az Oroszországban található német és osztrák foglyok megsegítésére küldött Vöröskereszt küldöttsége az oszmán foglyoknak is segítsen (1916).....	436
142	1916. évi XVII. törvénycikk az iszlám-vallás elismeréséről (1916).....	440
143	Hekler Antalnak, a konstantinápolyi Magyar Tudományos Intézet igazgatójának beszámolója az intézet felállításáról (1917).....	442
144	Miután a magyarok Pesten a Múzeum körút nevét "Mehmed szultán útja" névre változtatták, az isztambuli Fatih negyedben is nevezzenek át egy utat "Magyar Testvérek"-re (1917).....	446
145	A Pesti Magyar Kereskedelmi Bankkal közösen alapított Török Közbank belső alapszabályzata (1918).....	452
146	Barátsági szerződés Magyarország és Törökország között (1924).....	456
147	Daruváry Géza külügyminiszter utasítása Tahy László rendkívüli követ részére a törökországi Magyar Királyi Követség felállítására tárgyában (1924).....	460

148	Macaristan Arşiv Kurumu arşivistlerinden Dr. Lajos Fekete'nin Türkiye Cumhuriyeti İstanbul Murahhası tarafından İstanbul'daki Vesâik-i Tarihiye Tasnif Encümeni'ne takdim edilmesi (1924)	464
149	Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Krallığı arasında çeşitli tarihlerde yapılan dostluk ve ticaret antlaşmaları ile ikamet sözleşmesi (1924 & 1927)	468
150	Macar bağımsızlık kahramanlarından Fransuva Rakoçi'nin Tekirdağ'da kaldığı evin müze yapılmak üzere Macaristan Büyükelçiliği'ne devredilmesi (1928)	472
151	Dr. Fekete'nin, Macaristan'a yazılan Osmanlı fermanlarını konu alan ve Macaristan Eski Kayıtlar Arşiv Müdürlüğü'nce T.C. Milli Eğitim Bakanı'na gönderilen eserinin Macaristan Büyükelçisi tarafından takdimi (1928)	474
152	Macaristan Dışişleri Bakanı Andre Puky'nin Türkiye'de yaşanan köklü değişimden duyduğu memnuniyete ve iki ülke arasındaki dostluk bağlarının güçlendirilmesine dair açıklamaları (1932)	476
153	Ankara ve İzmir karma takımlarıyla Macaristan'ın Seged karma takımı arasında maç yapılması (1938)	478
154	Türk Kızılayı'ndan Macar Kızılhaçı'na gönderilmiş yardımlar hakkında rapor (1947)	480
155	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığına seçilen Celâl Bayar'ın Macaristan Meclis Başkanı Sandor Ronai'ye gönderdiği mektup (1950)	482
156	Tekirdağ'da Rakoczi Evi'nin duvarına hatıra levhası yerleştirilmesi (1953)	484
157	Türkiye ile Macaristan hükümetleri arasında Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması'nın onaylanması (1989)	486
158	Türkiye ile Macaristan arasında diplomatik pasaport sahiplerinin vize muafiyeti hakkındaki anlaşmanın onaylanması (1990)	488
159	Türkiye ve Macaristan hükümetleri arasında doğal afetler ve teknolojik kazalara ilişkin savunma anlaşmasının onaylanması (1996)	490
160	Türkiye ile Macaristan arasında askeri tarih, askeri arşiv, askeri müzecilik ve askeri yayın alanlarında işbirliği ile ilgili protokolün onaylanması (2002)	492
161	Türkiye ile Macaristan hükümetleri arasında Eğitim, Bilim ve Kültür İşbirliği Programının onaylanması (2009)	494
162	Türkiye ile Macaristan arasında Dostluk ve İşbirliği Antlaşması'nın onaylanması (2016)	496
	İNDEKS	501

148	A Török Köztársaság isztambuli képviselője a Magyar Országos Levéltár levéltárosai közül dr. Fekete Lajost bemutatja az isztambuli történelmi dokumentumokat rendező bizottság vezetőjének (1924)	464
149	A Török Köztársaság és a Magyar Királyság közötti különböző időpontokban megkötött baráti és kereskedelmi szerződések és letelepedési egyezmény (1924 & 1927)	468
150	II. Rákóczi Ferenc rodostói házának múzeumma történető átalakítását a magyar nagykövetségre bízzák (1928)	472
151	Fekete Lajos magyarországi vonatkozású oszmán szultáni rendeletekről írt könyvét a Magyar Országos Levéltár a Török Köztársaság nemzeti oktatási miniszterének megküldi, ezt a magyar nagykövet továbbítja (1928)	474
152	Puky Endre magyar külügyminiszter nyilatkozata a Törökországban folyó gyökeres változások miatt érzett elégedettségével és a két ország közötti baráti kapcsolatok megerősödésével kapcsolatban (1932)	476
153	Az ankarai és izmiri, valamint a szeged válogatott csapat közötti mérkőzés megrendezése (1938)	478
154	Jelentés a Török Vörös Félhold segélyküldeményéről a Magyar Vöröskereszt számára (1947)	480
155	A Török Köztársaság köztársasági elnökének megválasztott Dzsela Bajar levele a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnökéhez, Rónai Sándorhoz (1950)	482
156	Rákóczi emléktábla elhelyezése Rodostóban (1953)	484
157	Törökország és Magyarország kormányai között tudományos és műszaki együttműködési megállapodás jóváhagyása (1989)	486
158	Vízummentesség Törökország és Magyarország között a diplomata útlevelek tulajdonosai számára (1990)	488
159	Törökország és Magyarország kormányai között természeti katasztrófákkal és technológiai balesetekkel kapcsolatos védelmi megállapodás jóváhagyása (1996)	490
160	A Török Köztársaság vezérkari főnöki hivatala és a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma közötti hadtörténelem, katonai archívum, katonai muzeológia és katonai publikáció területén történető együttműködéssel kapcsolatos protokoll jóváhagyása (2002)	492
161	Törökország és Magyarország kormányai közötti oktatási, tudományos és kulturális együttműködési program jóváhagyása (2009)	494
162	Törökország és Magyarország között barátsági és együttműködési megállapodás jóváhagyása (2016)	496
	INDEX	501

BELGELER

DOKUMENTUMOK

BEATISSIME PR. et dñe metuen^{me} **S**atis sup^{me}
palam futurū crediderim SV. cum lās. tum u. ven^{me}
Oratoris nri legatione; quid cure quid re consili; regno
huic impendat. quid deniq; ope ac studiū parat; in spem
xpiane libertatis. utq; celestium venia. potunde. quam
vel peccati ul fortune condicio. mltas turbam fagoribus.
infideliū calcaneo subtrubans. pessum ire portenderat; et
que pfecto hactenus. ut uera magis qm decora fitear; pti
naciū oppugnata ab hostibz. qm a diuibz defensa. recte vi
deri potest. In qua re si quicq; amplius. eius viri elogo
adiectū fuerit. id totum licet suphabundare non dubitem
ut pote. ubi non solum intencōnis cognite. s; vñ eā ex
cūōnis relator accedet; tamen exequenti m. que ad eam
re instituta sunt; non ab re visū est in hoc pñctu. cū
ipso Oratore nro. miscere sermonē. eū vñ qui plus am
mū solatit urgetq; et quo magis urget. eo min' taceri
minuq; in animo meo obliterari potuit; Nihil noui vel
ignoti addens. sed ut refecit dolor. maloz publicoz senū.
tot malis duratū refecit. magisq; notum fiat belli huius
causam maiore esse qm bellum. **L**ustra ppe vicissimū
si apte memini circumagat. quo Europe ozas. infesta
Teuceroz arma. deum homines violantia puolarunt; eaq;
post subactam plusq; breui. Greceam. Aacedonie deinde.
ac Bulgare Regna. pterea Albanie. Itē alias; ut dictū ita
et memoratu miseriandas plurimas terras; alijs sup alias
cladibus completas. supbo ludibrio. ruina. funeribus. s;
seruitute. religionis deniq; iactura. deformatas; in pegnō
ratus. mores. legesq; ac infide lingue cōmerciū inuetererūt.
Nihil incolumis inter sacra pphanag; nihil inqū. cū
ferro. terrore. cui flamma ac fugo noceri potuit. inuola
ti relinquendo. ut unaqueq; gradu proxima erat. ita igno
minie obiecte. Hinc omēs circūuicines. passim vis atq;
tempestas illa adorta est. Nouissime ad ipsius ferme Europe

hang. Nota hie opām
quā hactenus iustitiam
inuit. iustitiam hactenus
qui tenet. quā hie p
pherie pñctu pñctu
belli iustitiam hactenus
inuit.

ponit. pñctu hactenus
quā hie hactenus hactenus

possum. iustitiam hactenus

possum. hie hactenus hactenus
hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

Regni et patrie nre adhesit la
ui nouit. quo pacto. ad tanta
qm pñctanda. hec patria nra
tuffet fide. opibus reoz fuisse
sexaginta numerat' annos.
m illam. facinor' bellox sustu
puata q; unius gentis arma
p. mltas cladibz. bellis. funeri
cti. occisione occisi. Quatu
vñ sepe nro hostiū castri
lozanibz. fuga. angustijs omia
s ruriū. lugubres domos. ob
h pposita. ludibria victoris. s;
gmis. miserabile vñ. qd; plu
hostilia passi. par pter arma
s. relictū habuim'. pñctam cū
itū sit. et nescio an maiora
s. nobis. an captiuis nris.
is. qñtūcūq; difficilia. pari
idei. q; verum dampna graui
isti doloris occurrat. qñqdem
t crudelitatis genus. et nullū
victi simus. hostis semp
s ppe adūsum nos odijs certat
de terra maris. magno exer
magis supplicū de nobis
vicinis insultibz citati ad
culpa. expectatum hostem
a statumimus. inferre saci
Satis habeam' vidisse tor
nfam obligatoz. vectigalia
impeditoz. nundinas. quor
ire. Satis inqñ cert.

ndas terras.
ub' si que sūt
i viuunt.
bi. intestine
lorem depasta.
i. nec remedia
sepe confiac
ma horrebant.
b residuas bel
atne spem ani
V. fiducia. iceptu
i ipse et ductoz
impetū addere
Arceam' tñsi
itq; bellū. nō
nāius futur
ere puata hec
rtatis xpiane.
SV. cui heredi
has occupacō
iustam. ante
rem hanc in
s agere uel
bz humanis
t parta relinqre.
Ja cura sempi
quibz arma s;
inceptum hoc
quam obrem spes
erancia est.
n. Aut si pñctū
inte rei et pñct
assos. et si non

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

hactenus hactenus hactenus

europi hostis im
pseuerancā stimu
isti victi desinent.
t. Vtile est ignē
abim'. autē si SV.
at res si uno tpe.
encore spem nram
s stupendys exati.
mos vindices. quib'
um illos nros semp
laccat modo pñctio
aura europi et si
deus. Hec dicē
dibz SV. Quā altissi
ie sancte. Dat
su meo excecualu
im dñ. die xxij.

Nicolum papam.

Non credo ignotū
in regno hoc. pro
ut. pendetq; adhuc
opportuno. p SV. pñ
pñ nro. J. Cardali
Vñ et nescire me fa
ie de pñona s; pñs
ata. et deinde p SV.
redo tantis dissensio
ea cñsacōne. libeta
ia et tñsacōne ipā
at. Regnū hoc no
ōne pñt quā re

JÁNOS HUNYADI'NİN OSMANLILAR'A KARŞI ÇIKTIĞI SEFER MÜNASEBETİYLE PAPA V. NİCOLAUS'A MEKTUBU

HUNYADI JÁNOS' LEVELE V. MIKLÓS PÁPÁNAK A TÖRÖKÖK ELLENİ HADJÁRAT OKAIRÓL

~ 17/09/1448 ~

Kutsal Peder, Roma Başpiskoposu ve pek muhterem Papa Hazretleri !

Hem mektubumun, hem de saygıdeğer elçimin raporunun Zatialiniz huzurunda herşeyi ortaya koyduğuna inanıyorum ki, nasıl bir tasa ve endişe bulutu kaplamış durumda ülkeyi, ve ne sıkıntılar çekmekteyiz ki Hristiyanların özgürlük umudunu yeniden canlandıralım. Gerek işlediğimiz günahlar, gerekse de kader bizi bu noktaya getirdi, Tanrı tanımazların ayakları altına itti. Süslü laflar yerine doğrusunu söylemek gerekirse düşman bugüne kadar gözle görülür biçimde artan bir ısrarla her taraftan kuşattı. Bu anlattıklarımı biraz daha açıklık getirmek için sözlerime şunları da ilave etmem gerekirse (her ne kadar herşeyi açıkça ortaya koyduğundan şüphem olmasa da, sadece planlarının farkında olan birisi olarak değil, gerçekleşeceklerin de bir tanığı olarak) diyorum ki, bu planları hayata geçirecek kişi olarak bu davada aldığım tedbirler, attığım adımlar hakkında elçimin anlattıklarına kendi sözlerimi de eklemem, bu savaş hazırlığını göz önüne aldığımızda hiç de gereksiz görünmemektedir. Bunlar ruhumu acıtan ve beni rahatsız eden düşüncelerdir ve ne kadar bunlardan kurtulmak istesem, beni o kadar rahatsız ediyorlar. Susmak veya yüreğimden atmak mümkün değil. Halkın başına gelenlerin acısı bir sürü dertten muzdarip hisleri daha da hassaslaştırmalı ve şunu daha iyi anlamamızı sağlamalıdır ki, bu seferin sebebi, seferin kendisinden daha önemlidir. Yanlış hatırlamıyorsam, neredeyse yüz yıldır Türklerin silahları Avrupa'ya yönelmiş durumdadır, çok kısa bir süre içinde Yunanistan'ı dize getirdiler, Makedonya'yı, Bulgar Krallığını, ardından da Arnavutluk'u ele geçirdiler ve tarifsiz zararlar verdiler. Geçtikleri yerleri yakıp yıktılar, bunlardan bahsetmek bile insanın yüreğini burkuyor. Ve kibirle, alayla, köleliğe sürükleyerek, insanları dinlerinden döndürerek, bilmedikleri bir dini, yabancı bir maneviyatı, bilmedikleri kanunu ve dili onlara zorla dayattılar. Dokunmadıkları hiçbir kutsal kalmadı, -tekrar ediyorum- dokunulmadık hiçbir şey bırakmadılar, gâh kılıçla, gâh tehditle, yakıp yıkarak veya boyunduruk altına alarak, adım attıkları her yeri küçük düşürdüler. Oradan da yok edici tehlike bütün komşularımıza saldırdı, en son olarak da neredeyse Avrupa'nın göbeğine kadar uzanarak, nihayet bizim kapımıza da dayandı. En yakın komşularımızdan içeri adımını attı. Papa hazretleri! Memleketimizin bu kadar imkânını bu beladan kurtulmak için sarfetmediğimize sanırım siz de hayret edersiniz. Fakat şunu da bilirsiniz ki yine bu memleketin insanlarının

Boldogságos Atyám és félve tisztelendő Uram!

Úgy hiszem, mind levelem, mind tiszteletre méltó követem beszámolója kellőképp föltárja Boldogságtok előtt, hogy milyen gond és aggodalom szorongatja ezt az országot, és miféle erőfeszítéseket teszünk annak érdekében, hogy az égiek haragját lecsillapítva elnyerhessük a keresztény szabadság reményét, amelynek vétkünk vagy sorsunk jelen állapota - miután tömérdek vihar tépázta már - a hitetlenek sarka alá taszítva jósolta meg, hogy a mélybe hanyatlik, és amelyet (hogy szép szavak helyett igazat szóljak) az ellenség ez ideig bizony szemlélatomást kitartóbban ostromolt, mint polgárai védtek. Ha e kérdésben kiegészítem valamivel e férfiú veretes szavait (holott nem kételkedem abban, hogy mindent kimerítően előad, nemcsak terveinkkel lévén tisztában, hanem mint szemtanú a megvalósításukkal is), e hadi készülődésben nem látszik fölöslegesnek, hogy mint megvalósítójuk, ez ügyben tett intézkedéseimről követem szavaihoz a magaméit is hozzáfűzzem - mármint azokat, amelyek lelkemet nyugtalanítják és zaklatják, s mentül inkább zaklatják, annál kevésbé lehet elhallgatni vagy lelkemből kivakarni őket. Nem toldván meg azokat semmi új vagy ismeretlen dologgal, csupán hogy a közösséget ért bajok felszított fájdalom fogékonyabbá tegye a sok bajtól eltompult érzékeket, és még ismeretesebbé váljon, hogy e hadjárat oka még magánál a hadjáratnál is fontosabb. Ha jól emlékszem, csaknem huszadik lusztruma folyik annak, hogy Európa körül itt ólálkodnak a törökök ellenséges, Istenre és emberekre acsarkodó fegyverei, és miután a rövidnél is hamarább leigázták Görögországot, a macedón meg a bolgár királyságot, majd Albániát, és mérhetetlen pusztulást hoztak sok-sok földre, amelyek emléke s említése egyaránt fájdalmas, és gögösen kigúnyolva, romba-gyászba döntve, szolgálásba taszítva, vallásukból kiforgatva őket, idegen hitet, idegen erkölcsöt, idegen törvényt és hitetlenek nyelvét kényszerítették rájuk. Semmi szentet vagy profánt épségben nem hagytak; semmit - ismétlem - érintetlen nem hagytak, aminek karddal, megfélemlítéssel, aminek tűzzel vagy rabigával ártani lehetett: ahová betették a lábukat, menten meggyalázták. Onnét azután a pusztító vész az összes szomszédokat megtámadta, legutóbb

1 Hunyadi János (1407-1456) 1446 és 1453 között Magyarország kormányzója. Az ország egyik leggazdagabb földesura, kiemelkedő hadvezér, több déli vármegye vezetője, erdélyi vajda.

inancı bu kadar sağlam olmasaydı öyle düşünüyorum ki asla ayakta kalamazdık.

Altmış seneden fazla oldu, aralıksız savaşın yıkıcı etkilerini yaşıyoruz, korkunç yüzünü gördük, görüyoruz. Bir de bütün bu felaketi kendi kaynaklarımızla, tek bir milletin silahlarıyla göğüslemeye, atlatmaya çalışıyoruz. Biz bu pozisyonu aldık, kendimizi bu şekilde konumlandırıdık, oysa yaşadığımız devasa kayıplar, sürekli harp halinde olmamız ve yaslar bizi tüketti. Acılar patlak verdi, ölüm bizi kırıp geçirdi. Hafızalarımızda ne büyük korkular ve dehşetli hatıralar, kötü anılar var, bilemezsiniz! Kaç defa kale duvarlarından, düşman karargâhını, alev alev yanan çatıları, savaştan kaçan mazlumların, kadın ve çocukların çığlıklarını, feryâd ü figânlarını, her yeri kaplayan sefaleti, talan edilmiş, yağmalanmış, harap edilmiş toprakları, matemler tutan karalar bağlamış yaslar içindeki evleri, kardeşlerimizin düşmana köle oluşunu, galip tarafın küstah kibrini, düşmanın boyunduruğunu, zavallı harp esirlerinin acıklı yürüyüşlerini kimbilir kaç defa gördük, duyduk, acılarını yüreğimizde hissettik! Birkaç cümle ile halimizin tamamını özetlememe müsaade ediniz: Yaşadığımız bütün düşmanlıkların ötesinde, silahlarımızdan ve özgürlüğe hasret ruhumuzdan başka birşeyimiz kalmadı. Bilmiyorum, acaba kaderimizde veya esirlerimizin kaderinde daha başka tutsaklıklar ve daha umutsuz mahrumiyetler, mahkûmiyetler var mıdır? Lakin ne kadar ağır olurlarsa olsunlar, saldırılara dayandık, çünkü hiç kimseye kölelik etmeyiz. Biz inancımızı kaybetmektense, dünyayı kaybederiz daha iyi! Her zaman bu düşüncede olduk. Peki bunca acıyı hak edecek ne yaptık? Zira yapmadıkları zulüm kalmadı, ama bu da yetmiyor onlara: İster biz kazanalım, ister onlar kazansınlar, düşman devamlı gırtlığımızda, zaten büyük bir güce sahipler ve bundan daha büyük bir nefretle bizimle savaşmaktalar! Düşmanımız şimdi de pahalı paralı askerlerden oluşan büyük ordusuyla, karada ve denizde bize karşı zafer kazanmak değil de, daha ziyade bizden intikam almak istiyor. Sınırlarımızdan içeri yaptıkları akınlar bizi savaşa davet etmiş oldu, işleri savsaklayarak daha berbat hale getirmektense düşmanın üzerine biz gitmeye karar verdik. Böyle bekleyerek gecikirsek o bizim üzerimize gelecektir. – Bu sebepten dolayı en iyi savunma hücumdur prensibiyle düşmanın saldırısına maruz kalmaktansa bizim saldırı başlatmamız daha iyi olacaktır. Zorla boyunduruk altına alınan köleleri, Hristiyanların ileri gelenlerinden toplanan vergileri, ellerine zincir vurulmuşların toplandığı kahredici yerleri gördüğümüz artık yeter, her geçen sene dinimiz, inancımız, değerlerimiz ayaklar altına alınmakta! Tekrar ediyorum, bu safderunluğun ve ilahi cezanın, işte bu Hristiyan mezarlarıyla kaplı ağıtlar yakılacak topraklarda bir son bulması lazım artık, ki sağ çıkanlar varsa da bu büyük enkazdan, onlar da yaşamıyorlar, sadece inliyorlar, yaşayan ölü gibiler!... Yani Tanrı'nın lütfuyla ve Zatıalınıza olan güvenimizle bu

pedig már szinte Európa köldökéig kóborolva el, végül is országunk s hazánk tőszomszédságában vetette meg a lábát. Csodálkozzék csak, Boldogságos Atya, aki tudja, hogy mennyi erő volt hazánkban ennyi megpróbáltatásnak nem annyira leküzdésére, mint elviselésére, mely ha hitében nem szilárd, javaiban - úgy vélem - soha szilárd támaszt nem kapott volna! Már több mint hatvan esztendeje, hogy csaknem szakadatlanul álljuk a háború perzselő dühét, mégpedig saját erőnkéből, egyetlen nép fegyvereivel. Úgy-ahogy helytálltunk, pedig kimerített a sok vereség, hadakozás és gyász, megtört a fájdalom, megtizedelt a halál bennünket. Mennyi félelem és rettegés él az emlékezetünkben! Hányszor néztük a falakról az ellenség táborát, a lángoló tetőket, a siránkozó menekülőket, a mindent betöltő nyomorúságot, a feldúlt földeket, a gyászoló házakat, testvéreink ellenségnek kiszolgáltatott testét, a győztes fennhéjázását, az ellenség rabigáját, a szomorú hadifoglyok siralmas meneteit! Hogy néhány szóba foglaljam össze az egészet: minden ellenségességet fölülmúlt, amit elszenvedtünk, fegyvereinken és a szabadságra emlékező lelkünkön kívül másunk alig maradt, kívált mivel gyakorta kerültünk végveszélybe - és nem is tudom, bennünket vagy foglyainkat kötözött-e meg a sors erősebb bilincsekkel és ádázabb kényszerűséggel. De bárminő súlyosak voltak is, inkább elviseltük a csapásokat, semmint szolgáljunk, mert mindenkor nagyobbnak tartottuk a hit vesztéseit, mint a földi javakéit. Elég jogos-e hát a fájdalunk? Hiszen nincs az a kegyetlenség, amit el ne követtek volna rajtunk, és még mindig nem elég: akár győzünk, akár legyőznek, állandóan nyakunkon az ellenség, mely szinte nagyobb gyűlölettel harcol ellenünk, mint amekkora erővel! Ellenségünk most is drága zsoldon vett, nagy hadseregével szárazon és vízen inkább bosszút, mint győzelmet akar venni mirajtunk. Határszéli betörései szólítottak hadba bennünket, s hogy ne tetézzük a bajokat mulasztással, úgy határoztunk, hogy inkább mi megyünk a várt ellenséghez, mint késlekedésünk következtében ő jöjjön mihozzánk - abból a megmondolásból, hogy jobb támadást indítani, mint azt elszenvedni. Elég volt már látnunk az iga alá kényszerített, gyalázatos ígéretre szorított rabokat, a keresztény főkből szedett adót és a megbilincseltek átkozott piacait, amint évről évre tetézték vallásunk gyalázatát! Elég volt - ismétlem - abból, hogy a kegyes hiszékenység és a mennyei ostor e keresztény sírok borította sok siratnivaló földön elégítse ki éhségét, ahol ha vannak is túlélői e nagy hajótörésnek, sóhajtoznak inkább, mintsem élnek! ... Isten jóságából tehát és a Szentségtekbe vetett bizalommal szükség volt e nagy célhoz méltó kezdeményezésre, amelynek kezdeményezőjeként és vezetőjeként én belefogtam a vállalkozásba, és megpróbálom tovább szítani a már amúgy is elszánt katonák lelkesedését; az van hátra csupán, hogy

büyük davaya layık teşebbüse ihtiyaç vardı, bu davanın müteşebbisi ve lideri olarak ben kendimi bu davaya adadım, zaten kendilerini bu işe adanmış askerleri daha da motive etmeye çalışıyorum; geriye bir tek onları Tuna kıyısında durarak düşmanın geçişini engellemek değil de, bizim karşıya geçerek savaşı karşı tarafa yaymamız kalıyor. Bunu da şundan yapıyoruz, bu savaşı sürdürmek için değil, bitirmek için böyle yapacağız. Bu ise bu ülkenin kendi maddi kaynaklarıyla karşılayamayacağı büyüklükte bir operasyon olduğundan ve bir de Hristiyanların özgürlüklerine kavuşturulması gibi kutsal bir amaca yönelik olduğundan, bundan evvel gönderdiğim mektubuma benzer şekilde şimdi de üstüne basa basa Zatialinize arz ediyorum ki, diğer meşguliyetleriniz arasında davamızı, din davasını nazar-ı itibara aldınız. Öyle bir tarafta yer alacaksınız ki, başlamış olduğum işi lojistik ve levazım yetersizliğinden yarım bırakmış olmayayım ve silah azlığından değil de insan yetersizliğinden dolayı hem hayata geçirilmeyi bekleyen, hem de gerçekleştirilmiş planlarımdan vazgeçmiş olmayayım, Katolik dininin aleyhine, zararına ve sonsuz kaybı namına. Mali bakımdan da, sayı bakımından da bizden üstünler, silah bakımından onlara yakın olmamız lazım. Korkarım ki, Türklerle başlatılacak bu savaşı bütün Asya'ya karşı da sürdürmemiz gerekecek. Bundan dolayı ne kadar ısrarcı olursak, kurtuluş ümidimiz o kadar fazla olabilir; çünkü ya bu sefer hiç tavsiye edilmemeliydi ve üstlenilmemeliydi, ya da artık tavsiye edildiyse ve kabul ettirildiyse, bu önemli davaya layık biçimde sürdürmemiz ve sonlandırmamız gerekmektedir! Bitirene kadar düşmanın ensesinde olacağız ve Türkleri Avrupa'dan tamamen atmadan bu iş bitmeyecek. Savaş hali kolay değildir ve sabırlı ve kararlı olmayı gerektirir! Düşman sayısız defa saldırdı, fakat biz onları mağlup edene kadar cepheyi genişletecekler, bu yüzden kalıcı ve sağlam bir barış onlarla mümkün değildir. Dolayısıyla ısrarla enselerinde olmak ve gözümüzü açık tutmak yararımızdır. Şayet Zatiaileriniz de bize yardımcı olursanız enselerinde olacağız! Eşzamanlı hareket edersek ve sık sık kesintilerle süreç dondurulmazsa bu iş fazla uzun sürmeyecektir. Şimdi Zatiailerinizin elinde öyle bir ordu var ki, bu paralı askerlerle başedebilirler, öyle askerleriniz var ki, evlerine düşen yasın intikamını almak için yanıp tutuşmaktalar ve Hristiyanlıkla hiçbir zaman yıldızı barışmayan ezeli düşmanlarımıza karşı geçici olarak değil, devamlı silah altındalar. Yeter ki desteksiz kalmayalım, hedeflerimize ulaşalım ve Avrupa'yı özgürlüğüne kavuşturalım, böylelikle Kilisenin de şerefini ve inancımızı geri kazanalım! Söyleyeceklerim bunlar olup aynı zamanda buradan hareket ederken, Zatialinizin ayaklarına kapanıyor, Zatialinizi ve Kilisemizi korumasını Yüce Tanrı'dan diliyorum!

Tarih: Sırbistan topraklarında ordumuz ilerlerken, halk arasında Köves denen Tuna geçidinde, 1448 yılının Eylül ayının 17'sinde.

ne a Duna partján megállva gátoljuk meg az ellenséget az átkelésben, hanem hogy átkelvén, a túlsó oldalon terjesszük ki a háborút, nem is csak azért, hogy folytassuk, hanem hogy befejezzük. Minthogy azonban ez nagyobb vállalkozás, mint amekkorát ez az ország saját anyagi forrásaira támaszkodva vagy saját költségén fedezhetne, továbbá minthogy a legfőbb dologra, a keresztény szabadságra irányul, ezért korábbi levelemhez hasonlóan most is nyomatékosan kérem Boldogságtokat, akire az érettünk való gondviselés örökségként háramlott, hogy egyéb elfoglaltságai közepette a mi ügyünket, a hit ügyét is méltassa tekintetére, és fogja pártját olyan gonddal, hogy ne kényszerüljek e megkezdett dolgot holmi szükség hatására akár lanyhábban kezelni, akár teljesen abbahagyni, és nem fegyverek, hanem emberi szükségletek elől meghátrálva ne legyek kénytelen mind megvalósításra váró, mind megvalósított terveimet föladni, a katolikus hit kárára, szégyenére és örök veszteségére. Anyagi erőben is, létszámban is igen erősek, akikkel fegyvereinket össze kell mérnünk s félek, hogy e törökökkel megkezdett háborút majd egész Ázsia ellen kell folytatnunk. Ennek okáért annál nagyobb lehet a reményünk a keresztény szolgaság lerázására, mennél kitartóbbak vagyunk; mert a hadjáratot vagy nem kellett volna sem tanácsolni, sem elvállalni - vagy ha már tanácsoltatott és elvállaltatott, akkor e jelentős ügy méltóságának megfelelően kell folytatni s befejezni is! Befejezni pedig akkor fogjuk, ha a megvert ellenség sarkában maradunk, s ha mindaddig nem tágitunk, amíg az ellenségnek Európából való kiűzése valóra nem váltja reményeinket. Nem könnyű dolog a hadviselés, mely állhatatosságot kíván! Az ellenség már számtalanszor megtámadott, de nem tágit, míg le nem győztük; ezért tartós és biztos béke nem lehetséges vele. Célszerű tehát kitartóan a sarkában lenni és figyelmünket ébren tartani; és a sarkában is leszünk, ha Szentségtek segíti kitartásunkat! Rövid lesz a dolog, ha egyidejűleg cselekszünk, és ha megszakításokkal meg szünetekkel nem tesszük fásulttá reményeinket. Most rendelkezik Boldogságtok olyan sereggel, mely fölé ezzel a zsolddal, rendelkezik olyan katonákkal, akik égne a vágytól, hogy megtorolhassák a házukat ért gyászt, akik nem ideiglenes, hanem állandó fegyverben állnak örök ellenségeinkkel szemben, kik soha meg nem barátkoznak a keresztény névvel. Csak a támogatás ne maradjon el, hogy célunkat elérve a fölszabadított Európa, hitét visszanyerve, a Szentszék dicsőségét és fényét hirdesse! Ezeket szólván, egyszersmind innét tovább indulván borulok le Szentségtek lába elé, akit a Magasságbeli őrizzen meg kívánságaink szerint szent egyháza kormányzására!

Kelt Rácország, azaz Szerbia földjén seregünk előrenyomulása közben, a Duna gázlójánál, amelyet köznyelven Kövesnek hívnak, az Úr 1448. esztendejében, szeptember 17-én.

nam praeuenit qualia ne prosperari quide. a deo optimo maximo permissum. et egerio si
tunc tanta occasio vocum benevolentiarum amittet. quanta vobis temporibus. vix foret. se
ab concedere. Quibus omnibus confideratis. Rogamus. ut in hoc. Ita vestra ostendat. quantum
piam affertur. et non finit illum. diuinit. apud se remouere. sed potius curat. ut ad nos possit
in. si cum diu remouere. potius et illis. qui in eius fauorem. conspiciunt. aliquid detrahit
et per hoc adempta. hac felicitate opportunitate multa incommoda. eto hac negotiorum. ad
preconare

168.

ad Symplicianum

augustinus et excellentissimo principi et domino Sympliciano filio et heredi. gaudi imperator. cur
si et consanguineo nostro carissimo salutem et pacatam compendendi voluntatem. excellentissime principis
frater et consanguineus noster carissime. Tace vobis diuinitas vestra. praeuenit amicos ante hac et modo
precepit ductus omnibus principibus. Satis et in quodlibet. et omnibus fere precibus. Quibus
in vultu conspiciat. accepit se. qui nobis intimat. confiderationem. felicitatem. in omnes maiores. et omnes
imperii vestri. praeuenit. curat. factum esse ad hoc. ut vestra. fere. qui vobis persequitur. imperio. debeat
et celsitudinem vestram. omnino ad pacatam dignitatem vestram. que vobis in se debet. disponam. ad hoc
ut vobis significam. omnes maiores. consanguineos. et pro hoc nobis regentissime sollicitam. deprecamur nos.
vultus etiam. potestatem. praeuenit. vobis eis. vultus. qui pollicentur. in sedem. praeuenit.
sine omni dubio vobis reponere. Quod vobis illi iam non negat. si vobis rebus vestris. bene et matre
symplicianus. et praeuenit. Quod vobis apparet. ad nos aduocatis. et nec negat. si omni ad nos in
matrabilis. Quamvis non dubitamus. excellentiam vestram. ostendunt. vultus. qui per vestro. dispare
vultus. ne ad nos veniat. impeditam. praeuenit. Quod vobis apparet. vestram. et regentissime. vultus.
rebus vestris. etissime. confidat. et. Tunc oblatum. diuinitas. opportunitate. non negat. sed omnibus
alys. occupacionibus. diuinitas. festinant. ad nos aduocatis. obagunt. cum vobis. pro vultus. affert.
que per vestro. carissime. et persequens. vobis. quibus. et in hoc. vestra. necessitate. demonstrat.
vultus. quanta. vestram. dignitatem. et comoda. faciamus. ut aut de vobis. celsitudinem. vestra. certa. sit.
oblatum. vobis. per hoc. scripta. nostra. et fide. nostra. mediam. vobis. obagunt. et. praeuenit. aduocatis.
statim. vobis. in. legimus. pacatam. vultus. et omnes. vultus. et omnes. facultatem. persequens.
nostram. apponimus. quod. imperio. vestra. celsitudinem. potest. et in hoc. re. summa. celsitudine. opus. est.
Nam. si. fauores. vestri. qui. pro. vestra. reductione. conspiciunt. diuinitas. in. suspens. non. potest. et. vultus.
et. ne. si. celsitudinem. vestre. qui. imperio. occupat. eorum. consilia. persequens. illis. aliquid. potest.
infertur. ac. feator. ille. vestre. in. suo. dominio. stabiliatur. Quod. si. fieri. vobis. cogitare. potest. Quia.
omnis. spes. recuperandi. imperii. vestri. fustat. Quod. vultus. quibus. vultus. modis. sine. cum. comina.
sine. sine. comina. per. et. sine. ad. nos. aduocatis. et. Tunc. actoras. nostras. in. pro. balio. et. securo. gaudi.
vestro. et. eorum. pro. summa. praeuenit. nostra. qua. excellentie. vestre. obagat. esse. volumus. teneat.
et. praeuenit. actoras. in. hys. que. nomine. vultus. referat. in. dubitatum. fidem. aduocatis. Quia.

169.

ad asperem

utelliget. p. v. et. p. vultus. in. vultus. quod. vobis. scriptum. de. vultus. curat. vultus. et. vultus.
vultus. vultus. ab. vultus. Quia. vultus. praeuenit. et. praeuenit. qui. in. vultus. occupat. de. vultus.
vultus. vultus. imperatoris. filium. qui. vultus. praeuenit. imperio. de. vultus. et. alium. qui. feator. in. vultus.
vultus. vultus. imper. de. vultus. fuerat. ad. imperio. vultus. pro. cum. vultus. quam. vultus. facit.

KRAL MÁTYÁS HUNYADI'NİN ŞEHZADE CEM'E
MEKTUBU

MÁTYÁS KIRÁLY LEVELE DZSEM TÖRÖK HERCEGNEK

~ /IV/1483 ~

Biz Kral Mátyás¹, Türk sultanının oğlu ve istikbaldeki veliahtı, kardeşimiz ve akrabamız, üstün yetenekli Şehzade Cem Sultan'a² selamlarımızı ve iyi temennilerimizi sunarız.

Üstün yetenekli şehzade, sevgili kardeşimiz ve akrabamız Zâtaliniz pek çok haber duymak istersiniz. En mühimi şudur ki, komplo düzenleyen yüksek rütbeli paşalardan, voyvodolardan ve ileri gelenlerden ikisini sarayımızda kabul ettik; memleketinizdeki bütün yüksek rütbeli insanların sıkı bir ittifak kurduklarını güvenle bize bildirdiler. Babandan kalan tahta en layık olarak seni geçirmek için ağabeyini tahttan indirmek istiyorlar. Bu hususta ilgili herkesin hemfikir olduğunu bize bildirdiler; acele ettirerek, yeminler ederek Zâtalinizi geri göndermemizi istediler, seni kesinlikle tahta geçireceklerine söz verdiler. Rodos'ta karaya çıkar çıkmaz hemen bize gelmiş olsaydın, taleplerini geri çevirmezdik. Hemen ve derhal bize gelersen, geri çevirmeyeceğiz, bununla birlikte ağabeyine şirin görünmek için Venediklilerin işini zorlaştıracaklarından hiç kuşkumuz yok. İşlerini bir an evvel hallet ve ayağına gelen bu fırsatı kaçırma, başka herşeyi bırak ve en kısa zamanda bize gel. Babanla ve seninle olan akrabalık bağlarımız³, bize de sorumluluk yüklüyor; içinde bulunduğun bu zor durumda sana ne kadar kıymet ve değer verdiğimizi, iyiliğini istediğimizi göstermek istiyoruz. Bize tam manasıyla güvenmen için de söylediklerimizi yazılı olarak da teyit edeceğiz, bize gelir gelmez seni hemen memleketine geri göndereceğiz,

Mátyás¹ stb. üdvözetünket és kedvezni kész szándékunkat küldjük a kiváló fejedelemnek, Dzsem szultánnak², a török császár fiának és majdani örökösének, testvérünknek és rokonunknak.

Kiváló fejedelem, kedves testvérünk és rokonunk. Felséged több hírről óhajt hallani. Legfontosabb, hogy az összeesküvést szőtt főrangú basák, vajdák és előkelők közül kettőt udvarunkban fogadtunk; bizalmasan közölték velünk, hogy szoros szövetségre lépett egymással egész birodalmad összes rangosabb főembere. Fiatalabb testvéredet meg akarják fosztani a tróntól, hogy magasságodat helyezzék vissza az atyai méltóságba, amely teljes joggal meg is illet. Értésünkre adták, hogy ebben mindenki, aki számít, egyetért; sürgetve, fogadkozva kérték, vezessük vissza hozzájuk felségedet, akit egészen biztosan visszaemelnek az atyai trónra - ezt ígérték. Kérésüket nem tagadtuk volna meg, ha dolgaidról időben gondoskodva azonnal hozzánk sietnél volna, mihelyt Rodoszban partra szálltál. Nem is fogjuk elutasítani, ha tüstént és gyorsan idejössz - bár nincs kétségünk afelől, hogy a velenceiek hátráltatni fogják kiválóságodat, csak, hogy öcsédnek kedvére tegyenek. Buzdítunk tehát és azt kívánjuk, hogy ügyeiddel a lehető leghamarabb vessz számot. Ne szalaszd el ezt az Isten adta alkalmat, minden egyebet félretéve siess hozzánk, ahogyan csak tudsz. A rokoni szálak, amelyek fényességes atyádhhoz, s így hozzád is fűznek bennünket,³ kötelességet is rónak ránk; szeretnénk szorult helyzetekben

1 I. Mátyás Macar király (1458-1490), János Hunyadi'nin oğlu.

2 Şehzade Cem II. Mehmed'in oğlu. Ağabeyi, II. Bayezid (1581-1512) tahta çıktığında ona karşı ayaklanmış, ardından Johannit mezhebinin himayesine sığınarak Rodos adasına kaçmıştır. Aralarında Kral Mátyás'ın da olduğu birçok Avrupa hükümdarı prensi ele geçirmek istemiştir.

3 Burada geçen bilgi bizzat Mátyás'a aittir. Mátyás 1488'de papanın elçisine Şehzade Cem'in, yani Sultan II. Bayezid'in kardeşinin, kan bağıyla akrabası olduğunu anlatır. Çünkü kralın, Türklere cariyeye olduktan sonra sultanın eşi olan büyükannesinin ablasından dünyaya gelmiştir. Daha kuvvetli olasılık, Mátyás'ın karısı Erzsébet Cillei vasıtasıyla Osmanlı hanedanıyla akraba olabileceğidir. Erzsébet Cillei'nin annesi Katalin Brankovics, II. Murad'ın cariyelerinden birinin, Türklere esir düşmüş Mará Brankovics'in kardeşi idi. Mará Brankovics bazı kaynaklara göre II. Mehmed'in kan yoluyla öz be öz annesidir, bazılarına göre ise sadece mürebbiyesi idi. Mátyás her halükârda Osmanlı hanedanıyla olan akrabalık bağlarına atıfta bulunmuştur.

1 I. Mátyás magyar király (1458-1490), Hunyadi János fia.

2 Dzsem herceg II. Mehmed fia. Testvére, II. Bajezid (1581-1512) trónra lépésekor fellázadt ellene, majd a megtorlás elől a johannita rend védelme alá, Rodosz szigetére menekült. Több európai hatalom, köztük Mátyás király is kísérletet tett, hogy a herceget megszerezze.

3 Az információ magától Mátyástól származik, aki 1488-ban maga mondta a pápai követnek, hogy Dzsem herceg, II. Bajezid szultán testvére vérrokon, mert a király nagyanyja nővérétől származik, aki török fogságba esve a szultán felesége lett. Ennél sokkal valószínűbb, hogy Mátyás felesége, Cillei Erzsébet révén kerülhetett esetleg rokonságba az Oszmán-házzal, akinek anyja Brankovics Katalin, testvére volt II. Murád egyik ágyasának, a török fogságba esett Brankovics Marának, aki egyes források szerint II. Mehmed vér szerinti anyja, mások szerint csak nevelőanyja volt. Mátyás mindenesetre többször hivatkozott az Oszmán-házzal való rokoni kapcsolatra.

tahta geçmen için bütün gücümüzü ve ağırlığımızı ortaya koyacağız. Ancak bu konuda biraz çabuk olmak lazım, zira geri dönüşün için komplo hazırlamış olan taraftarların belirsizlik içinde uzun süre bekleyemezler. Şu da korkutucu ki, şu anda haksız yere devlet yönetimini elinde bulunduran ağabeyin (onların) planlarını öğrendi ve onlara karşı bir plan kuruyor. Kendi iktidarını ise sağlamlaştırıyor. Ezkaza böyle birşey olursa, o zaman kara kara düşünmen gerekir, böyle bir durumda tahta geçme umudun suya düşer. Her halükârda acele et, ister maiyetinle, istersen gizlice hemen bize gel. Mektubumuzu da yanımızdaki itibarını ve imtiyazını gösterir güvenilir bir vaat ve teminat olarak kabul et. Sana adımızla hitap edecek olan bu satırları sana teslim edecek şahsa itimat et ve onu dinle. Tarih.

megmutatni, milyen nagyra tartjuk méltóságodat és jólétedet. Azért pedig, hogy magasságod felőlünk biztos lehessen, írásba adjuk, és becsületünkkel kötelezzük magunkat, hogy mihelyt megérkezel, azonnal atyád országába kísérünk, latba vetve minden erőnket és személyes befolyásunkat trónra kerülésedért. Ebben az ügyben azonban minél gyorsabban kell intézkedni, hiszen híveid, akik visszatérésedért esküdtek össze, nem maradhatnak hosszú ideig bizonytalanságban. Félő az is, hogy magasságod öccse, aki most a hatalmat bitorolja, megneszeli terveiket és kieszel valamit ellenük, magát pedig megerősíti uralmában. Ha netán ez történne, akkor aztán töprenghetsz; hatalmad visszaszerzésének reménye szertefoszlana. Igyekezz tehát mindenféleképpen, kísérettel, anélkül vagy akár titokban hozzánk sietni. Levelünket pedig tekintsd zálognak és megbízható ígéretnek, amellyel kiváltságodnak akartuk elkötelezni magunkat. E sorok átadóját pedig, aki nevünkben fog szólni, hallgasd feltétlen bizalommal. Dátum.

Şehzade Cem

Kral Franz Joseph'in tahta çıkış merasimi
Ferenc József koronázása

هو المستعان

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ

أَصْحَابِ صَدَقَاتٍ وَارِبَابِ خَيْرَاتِ سَادَاتِ عِظَامٍ وَمُشَانِخِ
 كِرَامٍ أَوْلَادِ كِهْ حَاجِي مَحْمُودُوكِ بَرَقِنْدَاشِي بَازِ شَفَرِنْدَن قَاسِمِ بَيْتِ الْبِلَهْ بِلَهْ
 غَزَايَه وَرَدِي كَا فَرْدَه طُوتِ سَاقِ قَالَدِي اَنكَرُوزْ كَا فَرْنَدَه سَكَزِيكِي يَدِي بُوَزْ اَنَجِي
 قَرْتُولُسَنَه بَهَا كَشْتَدِير اِمْدَن اِي سَلْمَانِدِر هَرْ كَم بَر كَا فَر اَلَنْدَه بَر سَلْمَانِي قُورْ رُورْ
 مَحْمُودِ بِنَنَه تَأْسُوبِ اِيْلَامِشْ كِي دِر اَوَّلْ كَشِي مَحْمُودِ مَصْطَفِي نَلْ شَفَاعَتِدَن
 مَحْرُومِ قَالِيَه زِيْرَه كِه كَلَامِي قَدِيمِدَه دِيُو پِدِر كِه اِنْ اَلَلَّه لَا يَضِيْعُ اَجْرُ الْمُحْسِنِ اَلَلَّه
 تَعَالَى حَسْبُنَا رُوكُ اَجْرُنْ ضَايَعُ اِيْلَمَزْ وَهَمْ مَحْمُودُوكِ شَفَاعَتِدَن وَاللّٰهُمَّ

ختم شده
 در روز ۱۳۰۲/۱۲/۱۵

MACARLARA ESİR DÜŞEN HACI MAHMUD'UN KARDEŞİ
İÇİN KURTULUŞ FİDYESİ TOPLANMASISZABADULÁSI VÁLTSÁGDÍJ ÖSSZEGYŰJTÉSE HADZSI
MAHMÚD TESTVÉRE SZÁMÁRA, AKIT A MAGYAROK
HADIFOGSÁGBA EJTETTEK~ 31/XII/1499¹ ~O [Allah]
kendisinden yardım istenilendir.

Bu, Üveys Çelebi tarafından nakledilmiştir.

Yüce Allah; "*Sadakalar (zekâtlar) muhakkak ki yoksul ve âcizle-
rindir.*"² buyurmaktadır.

Hayır sahibi ve cömert efendiler!

Durum şudur: Hacı Mahmud'un bir kardeşi Kasım Bey ile
birlikte savaşa gittiğinde Macarlara esir düşmüştür. Esirlikten
kurtuluş parası olarak sekiz bin yedi yüz akçeye anlaşılmıştır.

Şimdi ey Müslümanlar!

Kim bir Müslümanı esaretten kurtarırsa Muhammed'in
(s.a.v.) dinine uygun hareket etmiş olur. Hacı Mahmud'un
kardeşini kurtaracak olan kişi ahirette Muhammed Musta-
fa'nın (s.a.v.) şefaatinde mahrum kalmaz. Çünkü Kur'an-ı
Kerim'de; "*Muhakkak ki Allah iyilik yapanların mükâfatını zayi
etmez.*"³ buyurulduğu gibi Muhammed'in (s.a.v.) şefaatinde
de mahrum bırakmaz.

1 Tarih tahminidir.

2 Kur'an-ı Kerim, Tevbe Suresi, 9/60

3 Kur'an-ı Kerim, Hud Suresi, 11/115

Ö [Allah],
akitől segítséget kérnek.

Üvejsz cselebi által került kézbesítésre.

"Az alamizsna (zakát) feltétlenül a szegényeké és védteleneké."³
Parancsolja a mindenható Allah.

Jóságos és nagylelkű urak!

A helyzet a következő: Hadzsi Mahmúd testvére Kászim
úrral együtt háborúba ment, ahol a magyarok fogságába esett.
Fogságból való kiszabadulásának váltságdíja nyolcezerhétszáz
akcsében került megállapításra.

Most, ó muszlimok!

Aki egy muszlimot fogságából megment, Mohamed – Allah
békéje és irgalma legyen vele – vallásának megfelelően
cselekszik. A Hadzsi Mahmúd testvérét megmentő személy
a túlvilágon ne legyen megfosztva Mohamed Musztafa
közbenjárásától. Mert a szent Koránban szereplő parancsolat
így szól: "*Allah feltétlenül megjutalmazza azokat, akik jól
cselekszenek.*"⁴. Így Mohamed közbenjárásától sem lesznek
megfosztva.

1 Becsült dátum.

2 Kötelező alamizsna.

3 Korán, A megbánás (At-Tawba) szúrája 9/60

4 Korán, Húd szúrája 11/115

Hunyadi ailesinin arması

(01/II/1453)

A Hunyadi család címere

(1453. február 1.)

HU / MNL OL DL. 24762

1579 mar 28
Lad: C
Fate: H.
Pro: C.

**MACAR KRALLIĞI TEMSİLCİLERİ İLE OSMANLI DEVLETİ
YETKİLİLERİ ARASINDA 1519 SENESİNDE YAPILAN
BARİŞ SÖZLEŞMESİ VE KRAL LAJOS II'NİN BU METNE
BAĞLI KALACAĞINA DAİR ANDI**

**II. LAJOS MAGYAR KIRÁLY ESKÜLEVELE A SZELIM
TÖRÖK SZULTÁNNAL KÖTÖTT BÉKE MEGTARTÁSÁRA**

~ 28/III/1519 ~

*Mektubun arka yüzünde : Kral hazretlerinin ant mektubunun
latince nüshası.*

Tanrı'nın lütfuyla, Macaristan ve Bohemya'nın, Dalmaçya'nın, Hırvat diyarının ve Slavonya'nın vd. kralı, Moravya'nın ve Luzsica'nın markisi, Silezya'nın vd. prensi ve pek çok başka toprakların hükümdarı olarak biz Lajos, sadık danışmanlarımızdan aldığımız bilgilere binaen bu mektubumuzu görecekle ve duyacak ve buna muhatap olan herkese ilan ederiz ki, bir zamanların haşmetli hükümdarı, Macaristan ve Bohemya kralı hatırası aziz atamız Ulászló Türklerin büyük sultanıyla ve pek çok başka toprakların hükümdarlarıyla, yedi iklim dört bucağın (denizin), Anadolu'nun, Rumeli'nin, İran'ın, Kahire'nin, bütün Arabistan'ın ve başka pek çok ülkenin sahibi ve hükümdarı, bizim sevgili akrabamız, dostumuz ve komşumuz, Türklerin şimdiki büyük sultanı Selim hazretlerinin babası sultan Bayezid ile barışı ve karşılıklı dostluğu muhafaza etmiş ve birbirleri, ülkeleri ve idareleri altındaki topraklar ve tebaaları arasında bu barış ve dostluğu devam ettiregelmişlerdir. Saygıdeğer atalarımızın izinden giderek biz de, halihazırda Báb-ı Âli'de görev yapmakta olan Sörin (Szörény) banımız ve elçimiz kıymetli Bélay Barnabás¹ beyefendi vasıtasıyla ve yine padişah hazretlerini temsilen ülkemizde bulunan kıymetli elçi Kamal Vitus beyefendi vasıtasıyla yukarıda zikredilen Osmanlı İmparatorluğu'nun şu andaki hükümdarı padişah Yavuz Sultan Selim hazretleri ile üç yıllık barış veya ateşkes yaparız.

Buna göre bizimle hürmetli padişah arasında, ülkelerimiz arasında ve idaremiz altında bulunan topraklarda ateşkes ve barış olsun ve bu evre Hazreti İsa'nın doğumunun işbu binbeşyüzdokuzuncu yılının nisan ayının birinci gününden başlayarak tam üç sene sürsün.

Kendi adımıza biz bu barışı yahut ateşkesi şu şekilde imzalıyoruz: işbu barışa Zatiâlimiz ile birlikte, derebeylerimiz, danışmanlarımız, ülkelerimiz, şehirlerimiz, kasabalarımız, köylerimiz, kalelerimiz, hisarlarımız, bucaklarımız ve onlara bağlı yerleşim yerleri, bütün topraklarımız ve metbularımız dahil

Az oklevél hátán: A királyi felség eskülevelének példánya latinul.

Mi, Lajos, Isten kegyelméből Magyarország és Csehország, Dalmácia, Horvátország és Szlavónia stb. királya, továbbá Morvaország és Luzsica örgrófja, Szilézia stb. hercege és sok más föld ura, tudomására hozzuk jelen levelünkkel jelezvén mindenkinek, akit illet és aki jelen levelünket látni és hallani fogja, hogy mivel hű tanácsosainktól értesültünk arról, hogy a néhai felséges fejedelem, boldog és szent emlékeztű szeretett atyánk, Ulászló, Magyarország és Csehország királya hosszú éveken át békét és kölcsönös barátságot ápolt a néhai dicső és felséges fejedelemmel, a törökök nagy császárával és sok más föld urával, Bajezid szultánnal, a törökök jelenlegi nagy császárának, minden szárazföld és tenger urának, Anatóliának, Ruméliának, Perzsiának, Kairónak, egész Arábiának és sok más föld urának, a dicső és felséges Szelim szultánnak, igen kedves atyafinknak, barátunknak és szomszédunknak apjával, és a békét megőrizték és fenntartották egymás országai, az uralmuk alatt lévő területek, valamint alattvalóik között, ezért felséges atyánk nyomdokaiba lépven mi is három évre békét avagy fegyvernyugvást kötünk a fentnevezett jelenlegi császári felséggel tiszteletre méltó és vitéz Bélay Barnabás szörényi bánunk és követünk útján, aki ő császári felségénél tartózkodik¹ és az ő császári felsége által e célból hozzánk küldött, szintén tiszteletreméltó és vitéz Kamal Vitus követ útján, miszerint a köztünk és a császári felség között, országaink és az uralmunk alatt lévő területek között fegyvernyugvás és béke legyen a mi üdvöztőnk, Krisztus születésének jelen ezerötszáztizenkilencedik éve legközelebb következő április havának első napjától kezdve három teljes esztendeig.

Mi pedig ezen békét avagy fegyvernyugvást oly módon kötöttük meg, hogy ebbe a békébe királyi felségünkkel, főurainkkal, tanácsosainkkal, országainkkal, városainkkal, mezővárosainkkal, falvainkkal, várainkkal és erődeinkkel, kerületeinkkel és tartozékaikkal, minden földünkkel és alattvalónkkal együtt a következők tartoznak bele: mindenekelőtt Magyarország és Csehország, a Morva

¹ Bélay Barnabás 1513–1519 yılları arasında Báb-ı Âli'de bulunmuştur.

¹ Bélay Barnabás 1513–1519 között volt a Portán.

olacaklardır. Bununla birlikte ismen zikretmek icap ederse, herşeyden evvel Macaristan (Üngürüs) ve Bohemya, Moravya kontluğu, Silezya'nın her iki prensliği, Luzsica'nın her iki prensliği, bütün vatandaşları ve toprağıyla birlikte altı şehir, ayrıca Dalmaçya, Hırvatistan, Slavonya, Erdel toprakları, ülkenin ortasında veya dışında olmak üzere bütün kaleleriyle, hisarlarıyla, şehirleriyle, kasabalarıyla, köyleriyle, bağlı yerleşim birimleriyle, topraklarıyla, bucaklarıyla birlikte Bosna arazisi, ayrıca, Yayça kalesi, Banja Luka, Zvecsaj, Orbászvár ve Semendire (Szendrő) tarafında bizim topraklarımız boyunca, Szabács kalesi, Barics, Barka ve Árki, bundan başka Belgrad (Nándorfehérvár) Kalesi, Zemun (Zimony), Salankamen ve Titel ve Sörin (Szörény), Orşova, Miháld ve Pec, bir de Temeş kalemiz ve yukarda zikredilen bütün kalelerimiz, şehirlerimiz, ve topraklarımız, bunlara bağlı bütün yerler, dahası idaremiz altında bulunan başka her bölge, kale, hisar, şehir, kasaba, köy ve toprak, ister bizim olsun, ister metbularımızın olsun, nerede olurlarsa olsunlar ve hangi isimle adlandırılırlarsa adlandırılınsınlar, bizim tarafımızda, yani Macar krallığı (Macaristan kralı) tarafında her hususta hep beraber yukarıda sözü geçen barışta yer alacaklardır. Barış süresi tam üç yıl olup gayesi, dostluğu muhafaza etmektir. Bu yerlere, kalelere, hisarlara, şehirlere, derebeylerinin hüküm sürdüğü yerlere, kasabalara, köylere, topraklara, nahiyelere, bunlara bağlı yerlere ve metbularımıza ne Sultan Selim, ne de sultanın ileri gelen adamları, paşaları, voyvodaları, sancakbeyleri, diğer memurları veya metbuları hiçbir şekilde zarar, ziyan, hasar vermeyecekler, engel çıkarmayacaklardır. Buralardan hiçbir kötü niyetli geçiş olmayacak ve hür bir şekilde barışa bağlı kalınacaktır.

Aynı şekilde diğer taraftan haşmetli padişah da danışmanlarıyla, beyleriyle, ülkeleriyle, kaleleriyle, hisarlarıyla, şehirleriyle, kasabalarıyla, köyleriyle, bucaklarıyla ve Hersek'in üst bölgesiyle birlikte aşağıdaki yerler de barışa dahil olsunlar : şehirleriyle ve bütün bucaklarıyla birlikte Prolozsac, Imotski, Reg, Nadgorcza ve Chachwyna, Lywthyak, Ljubuski, Mostar, Pocsitelj, Blagaj, Novi, Risan, Kljucs, Szamobor, Molosewa, bunun dışında bütün bağlı yerleşim birimleriyle birlikte Bosna toprakları ve yukarda değinilen Bosna sınırında bulunan Kamengrad, kalelerle, şehirlerle ve topraklarla birlikte diğer Kljucs, Szokol, Cyn, Tesanj, Verhrika, Bochach, Kotor, Heewan, Belgrad, Vencsác, Komotin, Travnik, Prepolycza, Vranduk, Doboj, Maglaj, diğer Belgrad, Zwzed, Thoryczna, Fenerlik, Prozor, Bobowacz, Dobrownik, bundan başka kasabaları ve köyleriyle birlikte Zvornik kalesi, Sokolac, Srebenitsa, ayrıca Tuna boyunda kalesiyle ve bağlı yerleşim birimleriyle birlikte Rácföld, Semendire (Szendrő), Semendire sınırında kalesiyle Havala, Kulics, Harámvár, Güvercinlik (Galambóc) ve kasabaları, bütün arazisiyle, sınırıyla, ve toprağıyla birlikte Branicsevo, bunun dışında kalesiyle Folordyn

örgrófság, Szilézia mindkét hercegsége, Luzsica mindkét hercegsége, a hat város minden polgárával és földjével együtt, továbbá Dalmácia, Horvátország, Szlavónia, Erdély földje, Bosznia földje minden várával, erődítményével, városával, mezővárosával, falujával, tartozékával, földjével, kerületével együtt az ország közepén vagy azon kívül, továbbá Jajca vára, Banja Luka, Zvecsaj, Orbászvára, és Szendrő oldalán a mi földjeink mentén, Szabács vára, Barics, Barka és Árki, továbbá Nándorfehérvár vára, Zimony, Szalánkemen és Titel és Szörény, Orsova, Miháld és Pécz, továbbá Temesvár várunk és minden fentmondott várunk, városunk és földünk minden tartozéka, továbbá minden más uralmunk alatt álló terület, vár, erődítmény, város, mezőváros, falu és föld, akár a miénk, akár alattvalóinké, bárhol vannak és bármilyen névvel nevezzék is azokat, a mi, azaz Magyarország királya oldalán mindenben és együttesen a fentmondott békébe tartoznak három teljes esztendőn át a béke és barátság céljából. Ezen helyeknek, váraknak, erődítményeknek, városoknak, uradalmaknak, mezővárosoknak, falvaknak, földeknek, kerületeknek, tartozékaiknak és alattvalóinknak sem a fentemlített Szelim császári felség, sem a császári felség főurai, pasái, vajdái, szandzsákjai, más hivatalnokai vagy alattvalói semmiféle kárt, akadályt vagy ártalmat ne okozzanak és semmiféle rossz szándékú átvonulás ne legyen rajtuk, hanem szabadon a békébe tartozzanak.

Hasonlóképpen a császári felség részéről ezen békébe tartoznak a császári felség tanácsosaival, főuraival, továbbá országaival, váraival, erődítményeivel, városaival, mezővárosaival, falvaival, kerületeivel és Hercegovina felső részével együtt az alábbiak: mindenekelőtt Prolozsac, Imotski, Reg, Nadgorcza és Chachwyna, Lywthyak, Ljubuski, Mosztár, Pocsitelj, Blagaj, Novi, Risan, Kljucs, Szamobor, Molosewa városaikkal és minden kerületükkel együtt, ezenkívül Bosznia földje minden tartozékával és a fentmondott Bosznia határán lévő Kamengrad, másik Kljucs, Szokol, Cyn, Tesanj, Verhrika, Bochach, Kotor, Heewan, Belgrád, Vencsác, Komotin, Travnik, Prepolycza, Vranduk, Doboj, Maglaj, a másik Belgrád, Zwzed, Thoryczna, Fenerlyk, Prozor, Bobowacz, Dobrownik várakkal, városokkal és földekkel együtt, továbbá Zvornik vára, Sokolac, Srebenica, mezővárosaikkal és falvaikkal, továbbá a Duna mentén Rácföld, Szendrő várával és tartozékaival, Szendrő határában Havala várával, Kulics, Harámvár, Galambóc és mezővárosaikkal, továbbá Branicsevo földje egész területével, határával és földjével együtt, ezenfelül Folordyn várával és Bodony várával, váraival, minden földjével és területével és tartozékával együtt és Bodony egész földjével együtt, Sismán cár földjével és Sismán határában Orjahovo várával, Nikápoly, Kis-Nikápoly, Gyurgyevó, Rusze városaival és Bulgária egész földjével és

ve kalesiyle, kaleleriyle, bütün topraklarıyla ve arazisiyle ve bağlı yerleşim birimleriyle Bodony, Şişman'ın sınırında bulunan Orjahovo kalesiyle birlikte çar Şişman'ın arazisi, Niğbolu, Küçük Niğbolu, Yergöğü (Gyurgyevó), Rusçuk (Rusze) şehirleriyle ve bütün toprağıyla ve arazisiyle birlikte Bulgaristan, bundan başka alt bölgede Durosztol kalesiyle, Harsova, Kilija, ve Türkçe Akkerman, Macarca Dnyeszterfehérvár denen kaleyle birlikte, ve buraya bağlı yerleşim yerleriyle, nehir üzerindeki sığ geçit yerleriyle, bütün topraklarıyla birlikte, bir denizden diğer denize uzanan bağlı yerleriyle birlikte, bütün bu bahsedilen coğrafi yerler mevzubahis barış kapsamına dahildirler ve bu yerlere ve kalelere, şehirlere ve topraklara, bütün semtlere, bucaklara, nahiyelere, arazilere ve bağlı yerleşim birimlerine ne tarafımızdan ne de beylerimiz, banlarımız, metbularımız tarafından hiçbir zarar verilmeyecek, hiçbir engel ve zorluk çıkarılmayacak, üzerlerinden hiçbir kötü niyetli geçiş olmayacak, dolayısıyla barış ve esenlik içinde olacaklardır.

Aşağıda zikredilen Hristiyan hükümdarlar ülkeleriyle ve idareleri altında bulunan topraklarla birlikte bu barışa katılırlar. Herşeyden evvel metbularıyla birlikte Roma'daki papa ve bütün devletiyle Roma'daki kilise, bütün cemaati ve bağlı toplulukları da buna dahildir. Bundan başka Lehistan Kralı amcamız ve İspanya Kralı Károly, kardeşi Burgundia Prensi Ferdinánd, Napoli krallığıyla ve Sicilya adasıyla birlikte, bütün İtalya, oradaki sevgili komşularımız ve akrabalarımız, hasılı bütün ülkeleriyle, idareleri altında bulunan bölgelerle, tebaalarıyla ve topraklarıyla birlikte yukarda anlattığımız Hristiyan hükümdarlar barış kapsamındadırlar. Bu Hristiyan hükümdarlar adına şu şartlarda şöyle bir karara vardık ki, bu barışla ilgili olarak sıralı hükümdarlar arasında Zati alimizin üstünde Roma'daki papa bulunmaktadır. Roma'daki kilisenin papası hariç, diğer Hristiyan hükümdarlar, şayet isterlerse, bir yıl içinde elçisi vasıtasıyla mühürlü mektup göndererek, barışta yerlerini alacaklardır. Elçileri vasıtasıyla bir yıl içinde mühürlü mektup göndermeyen her Hristiyan hükümdar, bu ateşkesin ve anlaşmanın dışında tutulacak ve barışın bir parçası olarak değerlendirilmeyecektir. Ayrıca sıralı hükümdarlar arasında kim barışa uymazsa ve ister gizli, ister açıkça denizde veya karada haşmetli sultanın topraklarına girer de orada ordusuyla yağma veya çapulculuk yaparsa, o hükümdar bizim barış tarafımızda olmayacaktır. Şayet sultanın elinde ona saldırma imkanı olursa, sadece münferiden cezalandıracaktır o zalimi. Velakin kötülük yapmayan ve barışa sıkı sıkıya bağlı kalanlarla sulh bozulmayacak ve belirtilen mühlet dahilinde korunacaktır. Ayrıca bu mektupta adı geçen ve bir yıl içinde elçi göndermeyen veya barışa riayet etmeyen bazı Hristiyan hükümdarlar çıkacak olsa dahi, Zati alimiz ve sultan hazretleri arasındaki, bir de elçi gönderen ve barış ve dostluk hususunda mutabık olduklarımız arasındaki yukarıda

kerületeivel együtt, továbbá az alsó részen Durosztol várával, Harsova, Kilija, valamint a török nyelven Akkerman, magyar nyelven pedig Dnyeszterfehérvárnak nevezett várral együtt, tartozékaikkal, gázlóikkal együtt, az egész földdel, az egyik tengertől a másik tengerig terjedő tartozékaikkal, mindezek együtt a fentmondott békébe tartoznak, és ezen fentmondott helyeknek és váraknak, városoknak és földeknek, minden kerületüknek és tartozékuknak sem felségünk, sem főuraink, sem bánjaink, sem alattvalóink részéről nem lesz baj, akadályozás és károkozás, sem rossz szándékú átvonulás rajtuk, hanem szabadon a békébe tartozzanak.

Ezt követően a lentebb írt keresztény fejedelmek országaikkal és az uralmuk alatt lévő területekkel együtt ebbe a békébe tartozzanak. Mindenekelőtt a római pápa alattvalóival és a római egyház egész államával, teljes gyülekezetével és tartozékaival együtt, továbbá nagybátyánk, Lengyelország királya és Károly, Spanyolország királya, továbbá testvére, Ferdinánd Burgundia hercege, kedves szomszédaink és rokonaink egész Itáliával, a nápolyi királysággal, Szicília szigetével és a fentmondott keresztény fejedelmek minden országukkal, uralmuk alá tartozó területtel, alattvalóikkal és földjeikkel együtt. Ezen keresztény fejedelmek nevében oly módon egyeztünk meg és olyan feltételben állapodtunk meg, hogy a felsorolt fejedelmek közül a római pápa felségünk fölött áll ebben a békében és a római egyház pápája kivételével a többi keresztény fejedelem, ha akarja, egy éven belül követe útján megpecsételt levelet küldjön, mert így lesz részese a békének. De minden keresztény fejedelmet, aki követei útján egy éven belül nem küld megpecsételt levelet, ezen fegyvernyugváson és megállapodáson kívül állónak tartjuk és nem tekintjük a béke részesének. Továbbá ha a felsorolt keresztény fejedelmek közül bárki a békét nem tartja meg jól és akár titokban akár nyíltan tengeren vagy szárazföldön a császári felség területeire jön és oda rablás vagy dúlás céljából hadsereggel behatol, az ilyen fejedelem nem tartozik felségünk oldalán a békébe. Ha a császári felségnek lehetősége nyílik megtámadni őt, csak magánemberként fogja megbüntetni az ilyen gonosztevőt. De aki rosszat nem tesz és a békét szigorúan megtartja, azzal a béke nem sérül és a fentmondott határidőn belül megőrződik. Továbbá ha lesznek ezen levélben szereplő egyes keresztény fejedelmek, akik egy éven belül nem küldenek követet vagy a békét nem tartják meg, azért a felségünk és a császári felség között ill. azok között, akik követeket küldenek és akikkel egyek vagyunk a békében és barátságban, a fentírt megegyezés szerint a béke szigorúan és sértetlenül megmarad. Végül felségünk oldalán ebbe a békébe tartozik Karabogdán, másnéven István, Moldva vajdája testvéreivel és utódaival és Moldva egész földjével együtt, és hasonlóképpen a Havasalföld vajdája, Baszaráb

yazılı anlaşmaya göre barış sıkı sıkıya ve bozulmadan devam eder. Son olarak kardeşleriyle ve halefleriyle Karaboğdan, diğer adıyla Moldova Voyvodası István ve dahi bütün topraklarıyla Moldova, benzer şekilde Eflak voyvodası, oğullarıyla ve halefleriyle Besarabya voyvodası ve bütün topraklarıyla Eflak da bizim yanımızda bu barışta yer almaktadırlar. Sultana bugüne kadar ödedikleri vergileri, gönderdikleri hediyeleri ve yaptıkları hizmetleri bundan sonra da yerine getirmeye ve ödemeye devam etsinler, lakin bunun ötesinde onlardan hiçbir şey talep edilmesin ve önceden olmayan birşeyi ortaya çıkarmasınlar. Aynı şekilde Ragusa Kalesi ve şehri, bütün şehir ahalisiyle ve ona bağlı bölgelerle birlikte Zatiğimiz tarafında yer almakta olup işbu barışı desteklemektedir. Ancak sultana bugüne kadar ödediği vergileri ve yaptığı hizmetleri bundan sonra da ödeyecek ve yerine getirecektir. Bununla birlikte onlardan başka birşey istenmemeli ve yeni bir uygulama ortaya konulmamalıdır. Ancak Zatiimize de mutad olduğu üzere bugüne kadar verdiklerini verecektir. Fakat bunun dışında onlardan hiçbir şey istemiyoruz ve yeni bir talebi de gündeme getirmiyoruz.

Öte yandan barış süresi zarfında taraflardan hiçbiri yeni kale yaptırmayacaktır. Sultanın sınır muhafızları ve bizim sınır muhafızlarımız ve bu barışta yer alan Hristiyan hükümdarlar, onların askerleri ve kumandanları karada ve denizde birbirlerine istedikleri yere adamlarını güvenle, kaygısız biçimde gönderebileceklerdir.

Birbirlerine gönderdikleri elçiler ve ulaklar için rehin istemeyinler, hatta mektup, mühür ve herhangi bir rehin veya korku olmaksızın huzur içinde gelip gidebilsinler, hiç kimse onları engellemesin. Elçi olarak huzurumuza gönderilen veya ulak olarak birbirimize gönderdiğimiz hiç kimse yollarda alıkonulmasın, derhal serbest bırakılsın. Karada ya da denizde bizimle barış ve dostluk ilişkilerinin olduğu topraklarda seyahat eden bütün tüccarlarımız işlerini serbestçe halledebilsinler, ikamet ettikleri eyaletin veya toprağın geleneklerine göre rahatça ticaret yapabilsinler, elbette kanuna göre kendilerine düşen vergileri ödedikten sonra.

Nereye seyahat ederse etsin ya da nerede ikamet ederse etsin, hiçbir tüccara ne şahsen ne malına mülküne engel çıkarılmasın ve cezalandırılmasın, eşkıya saldırılarına maruz kalmamasın ya da başka kötü bir olay yaşanmasın, istedikleri yerde ikamet edebilsinler, gitmek istedikleri zaman da alıkonulmaksızın ve engellenmeksizin serbestçe gidebilsinler.

Herhangi bir taraftan tesadüfen ya da tedbirsizlik sebebiyle tüccarların başına birşey gelmesi halinde, olay çok sıkı araştırılmalı, hüküm verilmeli ve suçlu gereken cezayı almalıdır. Suçlu taraftan mağdura veya zarar gören kimseye tazminat

vajda a fiaival és utódaival és Havasalföld egész földjével. A császári felségnek eddig fizetett adókat, ajándékokat és szolgálatokat azonban a továbbiakban is teljesítsék és fizessék, de ezenfelül semmit ne követeljenek tőlük és ne vezessenek be újat, ami korábban nem volt. Hasonlóképpen Ragusa vára és városa, amely minden városával és hozzá tartozó területtel együtt királyi felségünk oldalán benne van ebben a békében, de mindazon adókat és szolgálatokat továbbra is fizesse és teljesítse a császári felségnek, amiket eddig adott és teljesített, de ezen felül semmit ne kérjenek tőlük és ne vezessenek be újat. Azonban felségünknek is adja meg mindazt, amit szokás szerint eddig adott, de ezen felül semmit ne kérjünk tőlük és ne vezessünk be újat.

Továbbá a béke időtartama alatt egyik fél részéről se épüljenek és ne állíttassanak fel újabb várak.

A császári felség határait őrzők és hasonlóképpen a mi felségünk határait őrzők és azok a keresztény fejedelmek, akik benne vannak e békében, valamint az ő katonái és kapitányaik szárazföldön és tengeren bármely helyre küldhessenek egymáshoz embereket, tiszteletben, békében és sértetlenül.

Továbbá az egymáshoz küldött követekért és futárokért ne kérjenek túsokat, hanem levél, pecsét és bármilyen zálog vagy félelem nélkül békében és szabadon jöhessenek és mehessenek, senki ne akadályozza őket. Senki ne tartson vissza senkit, akit követként a színünk elé küldenek, vagy akit futárként egymáshoz küldünk, hanem tüstént bocsássa el őket. Minden kereskedőnk részére, aki szárazföldön vagy tengeren a velünk békében és barátságban lévő területeken utazik, szabad legyen ügyeinek intézése és a kereskedés annak a tartománynak, ill. földnek a szokása szerint, ahol tartózkodik, miután a jog szerint járó összeget kifizette.

Továbbá minden kereskedőt, bárhol utazzon vagy tartózkodjon, sem személyében, sem vagyonában ne akadályozzanak és ne büntessenek meg, sem rablás vagy más rossz dolog ne történjen velük és ahol akarnak, ott tartózkodhassanak és mikor el akarnak menni, szabadon, visszatartás és akadályoztatás nélkül elmehessenek.

Továbbá ha bármely fél részéről véletlenül vagy meggondolatlanul a kereskedőnek valami rosszat okoznának, azt szigorúan vizsgálják ki, ítélik el és a gonosztevőnek véget vessenek és az elítélt gonosztevő részéről elégtétel adassék a sértettnek vagy károsultnak. Ha közülünk bárki a fegyverszünet idején a másik földjét rablással pusztítaná, vagy a békével ellentétesen járna el, avagy valaki valami rosszat vinne végbe, vagy bármely helyen bármi rossz dolog történne (amit nem hiszünk), akkor mindkét fél részéről főbírákat

ödenmelidir. Şayet aramızdan birisi ateşkes sürecinde diğer tarafın toprağına yağma ve çapul yoluyla zarar verirse ya da barışı bozacak hareketlerde bulunursa, yahut birisi bir suç işlerse veya bir yerde kötü bir olay olursa (pek sanmıyoruz ama), o zaman her iki taraftan da yüksek hakimler ve kadılar olayı araştırmak üzere gönderilsin, bunlar adil biçimde olayı incelesinler ve yine adil bir biçimde davayı karara bağlasınlar ve anlaşsınlar. Davada suçlu bulunan kişi kanuna göre cezalandırılsın, fakat böyle bir dava nedeniyle barış bozulmasın, güçlü bir biçimde devam etsin. Kara ve denizdeki sınır muhafızlarının orduyu veya ganimet için savaşan çeteleri gizlice ya da açıktan diğer tarafın toprağına geçirmesi ve çapulcuların ve diğer metbularımızın diğerine herhangi bir zarar vermesi veya onlara kötülük yapması kesinlikle yasaktır. Taraflardan herhangi birisinin barışa karşıt kötü bir eylemde bulunması durumunda, sadece suçu işleyen değil, –şayet olayın meydana geldiği yerin sahibinin bilgisi dahilinde olmuşsa– o zaman bölgenin sahibi de cezalandırılacaktır. Bütün ileri gelen beylere, banlara ve komutanlara kat'i emrimizdir ki, hiçbir hile ve sahtekârlık olmadan, anlaşma süresi bitene kadar karada ve denizde barışı muhafaza etsinler.

Sultan hazretleriyle yapmış olduğumuz barış anlaşmasında bizden yana olan Hristiyan hükümdarlardan ve iktidar sahiplerinden birisinin sultanla arasının bozulması suretiyle onun düşmanı haline gelmesi ve bu hükümdarın bizim ülkemizin yakınlarında bulunması durumunda, sultan şayet o ülkeye girmek isterse, bizim topraklarımızdan bizden habersiz geçemez. Böyle bir durumda ordusunu ne bizzat kendisi, ne de voyvodalar, danışmanlar, askerler veya metbular vasıtasıyla ya da paşaların, sancakbeylerinin komutasında ne gizlice ne de açıkça göndermesin ve biz de aynısını yapalım.

Son olarak yukarda zikredilen barış ya da ateşkesin ve dostluğun dürüstçe korunmasına dair ant mektubumuza mühürümüzü bastıktan sonra sultanın elçisi Kamal'a verdik ve Zatiâlimiz ve Sultan hazretleri ve diğer Hristiyan hükümdarlar arasında varılan barış yahut ateşkesin ant mektubunda yer alan şartlar çerçevesinde barışın ve anlaşmanın korunması amacıyla gerçekleşmesi ve bozulmaması yönündeki emrimizi beyan ettik.

Bunun dışında bu anlaşmada Zatiâlimizin, beylerimizin ve komşularımızın metbularını bir kez daha uyarırız ki, sultanla vardığımız anlaşma hususlarına sıkı sıkıya uysunlar ve bu şartlara bağlı kalsınlar.

Bunun için biz Kral olarak sonsuz kudret sahibi, yerlerin ve göklerin yaratıcısı Yüce Allah'a ve O'nun bütün sevdiklerine yemin ederiz ki, bu anlaşmaya ve bu mektupta yazılanlara harfiyen uyacağız.

küldjenek vizsgálatra, akik igazságnak megfelelően kivizsgálva és mérlegelve az ügyet tegyék jóvá és egyezzenek meg. Akit ilyen ügyben bűnösnek találunk, azt törvény szerint büntessék meg, de ilyen ügy miatt a béke ne sérüljön és ne törjön meg, hanem továbbra is erősen és sértetlenül fennmaradjon. Szigorúan tiltsák meg a szárazföldi és tengeri határt őrző katonáknak, hogy hadsereg vagy portyázó csapat titokban vagy nyíltan a másik területére átmenjen és a martalócok vagy más alattvalóink a másiknak bármilyen kárt vagy rossz dolgot okozzanak. Ha bármely fél részéről a békével ellentétes gonosz cselekedet történne, ne csak a gonosztevőnek legyen vége, hanem –ha a cselekedet a szóban forgó terület urának tudomásával történt– abban az esetben a terület urának is. És minden főúrunk, bánnak és kapitánynak szigorúan megparancsoljuk, hogy minden csalás és cselvetés nélkül, békésen őrizzék meg a barátságot és békét szárazföldön és vízen, fent mondott egyezség betartása mellett a béke lejártáig.

Ha a császári felséggel kötött békében mellettünk álló keresztény fejedelmek és hatalmasságok közül valaki öfelsége ellenségévé válna és az ilyen fejedelem országa a mi felségünk országa mellett lenne és ha a császári felség ezen fejedelem országába akarna menni és az utazás felségünk területén felségünk tudomása nélkül nem lenne lehetséges, akkor hadsereget se személyesen, se vajdák, tanácsosok, katonák vagy alattvalók útján vagy pasák, szandzsákbégek vezetésével ne küldjön se titokban, se nyíltan és felségünk is hasonlóképpen tegyen.

Végezetül miután felséges királyi kézjegyünkkel elláttuk a fent mondott béke avagy fegyvernyugvás és barátság szigorú és sértetlen megtartásáról szóló eskülevelet a császári felség követe, Kamal részére és a követ úr részére eltávozást biztosítottunk, parancsot adtunk ki, hogy királyi felségünk és a császári felség, továbbá más keresztény fejedelmek között létrejött béke avagy fegyvernyugvás az eskülevélben foglalt feltételek között a béke és egyezség megőrzése céljából teljesüljön és sértetlenül megőrzésre kerüljön.

Ezenkívül felhívjuk az ezen egyezségben felségünk, uraink és szomszédaink alattvalóit, hogy szigorúan tartsák meg és hűségesen őrizzék meg mindazt, amiben mi és a császári felség megállapodott és amely feltételekkel ezen béke megkötésre került.

Ezért királyi felségünk a mindenható Istenre esküszik ezen béke és egyezség betartására és meg nem sértésére, esküszerint az ég és föld teremtetőjére, Isten anyjára, a szeplőtelen Szűz Máriára, Isten minden szentjére és keresztény hitűnkre, hogy királyi felségünk csalás és ámtás nélkül be fogja tartani mindazt, amit ezen levélben leírásra és elrendelésre került.

Sultandan bu barışa rağmen topraklarımıza, şehirlerimize, kalelerimize ve metbularımıza karşı bir kötülük gelmedikçe, biz de barışa muhalif hiçbir şey yapmayacağız.

Yukarda anlattığımız üzere herhangi bir Hristiyan hükümdar da barışa muhalif bir iş yapar, ama diğer hükümdarlar bizimle barışa bağlı kalırlarsa, bu durumda da barış bozulmaz, aynen yürürlükte kalır.

Nihayet, işbu barış antlaşması yüce İsa Hazretlerinin doğumunun binbeşyüzondokuzuncu yılının Nisan ayının birinci gününden itibaren yürürlüğe girer.

Tarih: Buda, yukarda zikredilen yılın Mart ayının yirmisekizinci gününde.

Eközben amíg a császári felség részéről ezen béke ellenére semmi rossz dolog nem történik földjeink, városaink, váraink és alattvalóink ellen, addig felségünk részéről sem teszünk semmit ezen béke ellenére.

Továbbá amint fentebb mondtuk, ha valamelyik keresztény fejedelem részéről a békével össze nem egyeztethető dolog történne, de a többi úr részéről - akivel együtt vagyunk a békében - semmi rossz dolog nem történik, akkor a béke nem török meg, hanem érvényben marad.

Végezetül, hogy ezen béke kezdete Krisztus születésének ezerötszázötvenkilencedik évében április hónap első napja legyen.

Kelt Budán, a fent mondtott év március havának huszonnyolcadik napján.

II. Lajos 1506-1526

https://en.wikipedia.org/wiki/Louis_II_of_Hungary

Macarların Nigbolu Kalesini muhasarası ve Yıldırım Bayezid'in gelişi
Hünernâme

BUDA'YA GİDEN ALMAN TÜCCARLARA YAPILAN
SALDIRININ TAHKİKİ VE SALDIRGANLARIN
CEZALANDIRILMASI HAKKINDA SADRAZAM İBRAHİM
PAŞA'NIN MEKTUBU

İBRAHİM PASA NAGYVEZİR¹ LEVELE BÁNFFY
JÁNOS NÁDORHOZ BIZONYOS NÉMET KERESKEDŐK
KIRABLÁSA ÜGYÉBEN

~ 10/IX/1531 ~

Osmanlı sultanı Muhteşem Süleyman hazretlerinin Baş-sancaktarı, Başmüsaviri, haşmetli Padişah'ın bütün imparatorluğunun ve ona bağlı bütün ülkelerin Başveziri, kudretli Sultan'ın ister reaya, ister soylu bütün tebaasının Sadrazamı olarak biz İbrahim Paşa¹;

Liyakatlı beyefendi hazretleri, Macaristan'ın Başkumandanı, majestelerinin Valisi, kıymetli asilzade János Bánffy Beyefendi'ye selamlarımızı sunar, kendilerine sağlık ve afiyet dileriz.

Muhterem kumandan,

İşbu mektubumuzla Zatialilerinize bildiririz ki; Kral János majestelerine Almanya'dan gelen bazı tüccarların Zagreb'ten Buda'ya ilerlerken gemilerinin saldırıya uğradığını, yağmalandığını ve öldürüldüklerini, mallarının ve bütün eşyalarının çalındığını haber vermiştir.

Kral János bizim sadık ve itaatkâr taraftarımız olduğundan, böylesine kötü ve ahlaksız bir hareket onun emri ve isteğiyle yapılmış olamaz. Lakin özellikle Homazepius(?) sancakbeyi –ki Szendrő'den² (*Semendiria*) geldi; Voyvoda Mümin derler –o sıralarda birkaç gemisiyle tam da buradaydı; bu alçak hareketi onun yapmış olması muhtemeldir. Bu meselenin halledilmesi için saraydan Hayreddin Çavuş adında bir çavuş gönderildi. Zira Voyvoda Mümin birkaç gemisiyle hâlâ burada olabilir.

Azab³ağa ve odabaşı gemilerinin ana kuvvetlerini birleştirdikten sonra, davayı incelemeye başladıklarını bildirdiler. Bundan dolayı dava ile ilgili olarak detaylar hakkında bilgi vermek ve davayı incelemek üzere birisinin buraya gelmesi ve o tüccarlara saldırıların kimler olduğundan emin olunması elzem görünmektedir. Failleri sıkı bir refakat eşliğinde Buda'ya göndermesi ve gözaltına aldırması ve mutad şekilde onları mahkemeye vermesi adı geçen Çavuş'a⁴ emredildi. Majestelerine, meselenin onu memnun edecek şekilde geliştiğini bildiriniz. Cürüm işleyenlere gelince hükümdarın adaletine uygun şekilde dava görülmelidir.

En iyi dileklerimi sunar, iyilik ve esenlikler dilerim.

Tarih: İstanbul, her zamanki yerimiz, sarayımız, Muharrem ayının 25. günü, hicri 937 yılı; 10 Eylül 1531.

İbrahim pasa a fenséges és dicsőséges Szülejmán szultán első zászlóvivője, főtanácsosa, Őfelsége birodalmának és összes országának fő kormányzója, ama felséges császár összes alattvalójának, úgy közállapotúaknak, mint nemeseknek fejedelme, stb. Nagyságos és méltóságos nádor úr, Magyarország főkapitánya, őfelsége helytartója, üdvözlétünket küldjük és egészséget kívánunk, stb.

Nagyságos kapitány, jelen levelünkkel adjuk tudtul Nagyságotoknak, hogy János király a méltóságos császár tudomására hozta, hogy bizonyos kereskedők érkeztek Németországból, akiknek Zágrábból Buda felé jövet a hajójukat megtámadták, kirabolták, és megölték őket, áruikat és egyéb dolgaikat mind elvitték. Mivel úgy van, hogy János király hűséges és engedelmes hívünk, efféle gaztett nem történhetett őfelsége parancsából és akaratából, különösen mivel ama Homazepius(?) szandzsákbég, aki Szendrőről² jött, és Mümin vajdának nevezik, az idő tájt némely hajójával éppen itt volt, hihető, hogy ama gaztettet ő követte el. Eme ügy elintézése végett Őfelsége udvarából egy csaust küldtek, Hajreddin csaust, mivel Mümin vajda mostanáig egynémely hajójával még itt lehet. Miután azab³ aga és odabasi egyesítette hajóinak fő erőit, jelentették, hogy megkezdtek a vizsgálatot. Ezért szükségesnek látszik, hogy ezen ügy miatt valaki részletekről ide jöjjön, és az ügyet megvizsgálja, és meggyőződjön róla, hogy ama kereskedőket ők támadták meg, és hasonlóan igaznak találtatott az is, hogy kirabolták és megölték őket. Megparancsolták a csausnak⁴, hogy az elkövetőket szigorú kísérettel Budára küldje, és őrizet alatt tartsa, és a szokásos forma szerint perbe fogja őket. Írásban jelezzétek őfelségének, hogy az ügy megalégedésre zajlott le. A gonosztevők ügyében pedig a legkegyelmesebb uralkodói utasítás szerint kell eljárni. A továbbiakban ajánlom magam Kegyelemtek jóindulatába, örök jókat kívánva.

Kelt Konstantinápolyban, szokott székhelyünkön, palotánkban Muharrem hó 25. napján, a próféta 937. esztendejében, 1531. szeptember 10-én.

1 Pargalı İbrahim Paşa (1493–1536), I. Sultan Süleyman'ın çocukluk arkadaşı, daha sonra eniştesi ve üstün diplomatik yeteneğe sahip sadrazamı.

2 Latince metinde Semendiria, Türkçe adı Semendire.

3 Latince metinde asopi.

4 Latince metinde chyawso.

1 Pargali Ibrahim pasa (1493-1536), I. Szülejmán szultán gyerekkori barátja, később sógora és kimagasló diplomáciai tehetséggel bíró nagyvezíre.

2 A latin szövegben Semendiria, török nevén Semendire.

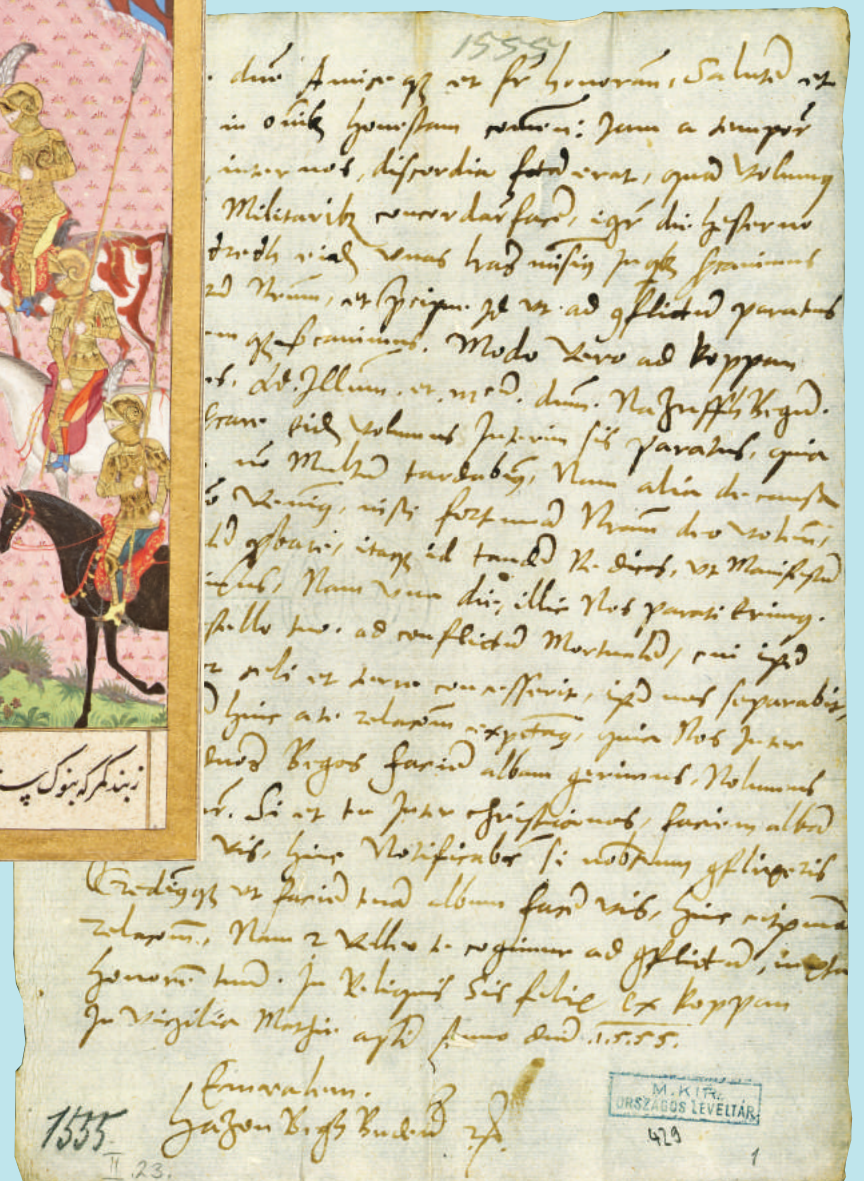
3 A latin szövegben asopi.

4 A latin szövegben chyawso.

Türk Akıncısı ile Macar Şövalyesinin Karşılaşması (Düello)
 "Török akindzsik és magyar lovasok párbaja"
 TC / TSMK. H.1517, y.212a Süleymannâme

BUDİN SANCAKTARI HASAN BEY'İN BÁLINT MAGYAR'I
DÜELLOYA DAVETİ

HASZAN BÉG LEVELE MAGYAR BÁLINTHOZ

~ 23/II/1555 ~

Saygıdeğer arkadaşım ve akrabam, yiğit ve gözüpek beyefendi!

Herşeyden evvel selam ve saygılarımızı sunarız. Uzun zamandır aramızda zıtlık meydana geldi, bunu silahla çözmek istiyoruz. Bu sebepten dün Endréd'den¹ mektup gönderdik, geleceğimizi bildirdik. Bilhassa düelloya hazırlanmanı istedik, gününü de yazdık. Şimdi de Kopan'a², pek muhterem ve kıymetli Nasuh Bey'in³ yanına geldik. Bir kez daha deriz ki, düelloya hazırlan, zira burada çok kalmayacağız. Allah'ın emrine uygun şekilde kaderimizi sınamak için buradayız. Bu sebepten, haber vermediniz deme, çünkü bir gün senin kalenin altında ölümcül düello yapacağız. Yerlerin ve göklerin yaratıcısı öyle isterse, O, bizim hakkımızda hükmünü verecek.

Dolayısıyla burada senden cevap bekleriz, zira kıymetli beylerin arasında hürmet gören bir ismimiz vardır ve bunu kaybetmek istemeyiz. Sen de kendi saygın adını Hristiyanlar arasında korumak istersen, bizimle düello yapacağını aleme ilan edersin. Senin de saygın ismini muhafaza etmek istediğine inancımız tamdır. Bu sebepten hemfikir ve mutabık olduğuna dair cevabını senden bekleriz. Zira senin yüzünden düelloya mecbur kaldık, senin saygınlığını koruyabilmen için. Sağlıcakla kal!

Kopan, 1555 yılı havari Mátyás bayramının arefe (arife) akşamında.⁴

Budin Sancaktarı Hasan Bey vd.⁵

Vitézlő uram, tiszteletreméltó barátom és atyafim!

Mindenben ajánljuk magunkat és üdvözlöztünk küldjük. Már hosszú ideje ellentét támadt közöttünk, amit fegyverrel akarunk kiegyenlíteni. Ezért tegnap Endrédről¹ levelet küldtünk, melyben jeleztük jövötelünket és főképpen azt, hogy állj készen a párbajra, a napot is megírtuk. Most pedig megérkeztünk Koppányba² a fényességes és nagyságos Naszúh bég³ úrhoz. Jelezni akarjuk azt is, hogy továbbra is állj készen, mert nem sokat fogunk itt időzni. Csak azért jöttünk ugyanis ide, hogy sorsunkat Isten akaratának megfelelően próbára tegyük. Ezért ne mondd, hogy nem értesítettünk, mert egy napon készen leszünk halálos párviadalra a várad alatt. Ha az ég és föld teremője úgy akarja, ő maga fog minket szétválasztani.

Azért is várjuk itt válaszat, mivel tisztos hírnevünk van a nagyságos bég urak között és nem akarjuk elveszíteni azt. Ha te is meg akarod őrizni tisztos hírnevedet a keresztények között, azzal teszed nyilvánvalóvá, ha kiállsz párbajra velünk. Hisszük, hogy te is tisztességesen akarod megtartani hírnevedet, ezért várjuk egyértelmű válaszat. Miattad kényszerülünk ugyanis párbajra a te tisztességed megőrzésére.

Egyebekben légy boldog!

Koppányból, az Úr 1555. évében Mátyás apostol ünnepének előestéjén.⁴

Haszan budai zászlóvivő bég stb.⁵

Kívül: Vitézlő Palonai Magyar Bálint úrnak, szeretett barátomnak és atyafimnak

Feljegyzés későbbi kézzel: Egy török levelének másodlata, amit Magyar Bálint úrnak küldött

1 Bugün Balatonendréd (Somogy ili)

2 Bugün Törökkoppány (Somogy ili)

3 Nasuh (metinde *Nazuff* şeklindedir) Kopan beyi, Zigetvar kuşatmasında hayatını kaybetmiştir

4 23 şubat 1555.

5 Metinde adından önce *emir-i alem* tabirinin birleşik söyleniş biçimi („*Emralem*”) yer almaktadır. 12 mart 1555 tarihli Bálint Magyar'a yazdığı yeni mektubunda İbrahim Bey adıyla yer almıştır. Bu mektubunda Székesfehérvár'da kendisine Hasan Ağa dendiğini, Nógrád'da beyliğe seçildiğini, Nógrád'dan geldikten sonra ise sultanın kendisine İbrahim Bey olarak hitap ettiğini anlatır- MOL Ágoston Szalay derlemesi (R 285) No. 167.

Mektubun dış yüzünde: „*Sevgili dostum ve akrabam, Palonah yiğit, Bálint Magyar beyefendiye*” yazılıdır.

Sonradan elle yazılmış not „*Bálint Magyar beye bir Türk tarafından gönderilen mektubun kopyası*”

1 Ma Balatonendréd (Somogy megye)

2 Ma Törökkoppány (Somogy megye)

3 Naszúh (a szövegben *Nazuffh* alakban) koppányi bég, meghalt Szigetvár ostrománál.

4 1555. február 23.

5 A szövegben neve előtt az *emir-i alem* kifejezés eltorzított alakja („*Emralem*”) szerepel. 1555. március 12-én kelt Magyar Bálintnak írt újabb levelében Ibráliom bég néven szerepel. Ebben leírja, hogy őt Székesfehérvárott Haszon agának hívták, majd Nógrádban béggé választották, Nógrádból való eljövetele után pedig a császár Ibráliom bégnek nevezte - MOL Szalay Ágoston gyűjteménye (R 285) No. CLXVII.

SEGEDİN İLE BUDİN ARASINDAKİ BOŞ VE ISSIZ OLAN YOLLARIN GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASI

A SZEGED ÉS BUDA KÖZÖTTI NÉPTELEN ÉS ELHAGYATOTT UTAK BIZTONSÁGÁNAK MEGTEREMTÉSE

~ 14/VII/1559 ~

Segedin Beyi'ne emrim şudur ki:

Gönderdiğin mektubunda; "Segedin ile Budin arasındaki yolların boş ve ıssız olmasından dolayı buraların emniyetinin sağlanması için Harka¹ adlı yerde konargöçerlerden elli nefer asker tayin olunmasını istediğini, bunun üzerine kimsenin dirliğine kayıtlı olmayan konargöçerlerin ileri gelenlerinden elli hanenin asker olarak oraya yerleştirilmesi için emir çıkarıldığını, ancak Tuna Nehri üzerinde bulunan Varadin², İlok³ ve Erdut⁴ iskelelerinden geçip Budin'e giden yolcuların Segedin'e bağlı Sonbor⁵ Kalesi'ne gelip oradan da Budin'e gittiklerini, Harka tarafından geçen yolların kapalı olduğunu, ayrıca Sonbor nahiyesinde bulunan Tuna Nehri'ne yakın köyleri Sigetvar Kalesi'ndeki haydutların yağmalamaktan geri durmadıklarını, dolayısıyla buraların korunması ve yolcuların yol emniyetinin sağlanması için, Sonbor nahiyesine gelip yerleşen ve kimsenin dirliğine kayıtlı olmayan konargöçerlerden daha önce gelmesi emrolunan elli nefer askerin yerine yazılan elli nefer tüfekli askere otuz nefer daha ilave olunarak sayılarının seksene çıkarılmasını, bunların söz konusu iskelelerden geçerek Budin'e giden yolcuları Baya⁶ adlı yere kadar emniyetle ulaştırmalarını ve daima bölgenin muhafazası hizmetini yürütmelerini" arz etmişsin. **Bu yurdum ki:**

Söz konusu muhafaza hizmetini hakkıyla yerine getirmek ve yolcuların can ve mallarını haydutlardan korumak şartıyla belirttiğin miktarda asker istihdam edesin ve bölgenin emniyetinin sağlanması hususunda dakika bile geçirmeyesin.

A szegedi bégnek parancsom a következő:

Az általad elküldött leveledben az alábbiakat kérelmezted; "A Szeged és Buda közötti utak néptelensége és elhagyatottsága miatt az említett helyek biztonságának megteremtése érdekében kérted, hogy a Harka¹ nevű helyre a nomádok közül ötven szabados katonaparasztot² helyezzenek át, miután megparancsoltatott, hogy azon nomádok előjárói, akik senki birtokára nincsenek bejegyezve, ötven háztartást helyezzenek át, akik katonaként fognak szolgálatot ellátni. Azonban a Duna folyónál található Pétervárad³, Újlak⁴ és Erdő⁵ kikötőkön áthaladva Budára tartó utasok a Szegedhez tartozó Zombor⁶ várához érkeznek, majd onnan mennek Budára. A Harka felőli utak zárva vannak, ezenkívül a Zombor kerületében található, Duna melletti falukat a Szigetvár várában lévő haramiák fosztogatják, ezért az utasok biztonságának megteremtése érdekében, a Zombor kerületébe letelepedő és egyik birtokon sem bejegyzett nomádok közül a korábban parancsba adott ötven nomád katonaparaszt mellé harminc fegyveres közkatonát hozzáadva számukat növeljék nyolcvanra, akik a szóban forgó kikötőkön áthaladva Budára utazó utasoknak a Baja Baja⁷ nevű helységig biztonságban történő eljuttatása és a terület mindenkori védelmének ellátása érdekében lássanak el szolgálatot".

Elrendeltem az alábbiakat:

A szóban forgó védelmi szolgálat megfelelő teljesítése érdekében és az utasok életének és vagyonának haramiáktól való védelme céljából egy percet sem szabad késlekedni a meghatározott számú katona áthelyezése és a terület biztonságának megteremtése kérdésében.

1 Macaristan'ın Harkakötöny isimli yerleşim birimi.

2 Sırbistan'ın Petrovaradin isimli yerleşim birimi.

3 Günümüzde Hırvatistan sınırları içerisinde.

4 Günümüzde Hırvatistan sınırları içerisinde.

5 Sırbistan'ın Sombor isimli yerleşim birimi.

6 Macaristan'ın Baja isimli yerleşim birimi.

1 Magyarország Harkakötöny nevű települése.

2 Eredetiben müszellem.

3 Török nevén Varadin, ma Szerbia Petrovaradin nevű települése.

4 Török nevén Ilok, ma Horvátországban.

5 Török nevén Erdut, ma Horvátországban.

6 Törökül Sonbor, ma Szerbia Sombor nevű települése.

7 Magyarország Baja nevű települése.

**SOLNOK BEYİ MAHMUD BEY HAKKINDAKİ ERDEL
KÖYLERİNİN YAĞMALANMASINA GÖZ YUMMA
İDDİASININ TEFTİŞİ**

**AZON VÁD KIVIZSGÁLÁSA, MISZERINT A SZOLNOKI
MAHMÚD BÉG SZEMET HUNYT AZ ERDÉLYI
FALVAKBAN TÖRTÉNT FOSZTOGATÁSOK FELETT**

~ 03/VIII/1559 ~

Tímşvar Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Erdel Kralı İstanbul'a adamını gönderip; "Solnok'tan Cafer Ağa isimli şahsın Solnok Beyi Mahmud'un bilgisi dahilinde, Yu-
van köyü ve etrafında bulunan köylerini basıp yağmaladığım,
ailelerini ve çocuklarını esir aldığım, daha önceleri de köylerinin
bir çok defalar basılıp yağmalandığım" bildirerek; "şimdiye kadar
kendilerine verilen zararların karşılanması" istemiştir. Bunun
üzerine Solnok Sancakbeyi başka sancağa tayin olunmuş ve
sen de gerek anılan Yuvan isimli köyün gerekse daha önce
yağmalanan köylerin zarar ve ziyanları ile adı geçen Solnok
Sancakbeyi'nden talep edilen zararları teftiş etmekle görev-
lendirilmiştir. Ayrıca Erdel Kralı'ndan da bu konuyla ilgili
olarak bir adamını görevlendirip göndermesi istenmiştir. **Bu-
yurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında; işi sıkı tutup Erdel Kralı ile ha-
berleşsin ve adamı geldiğinde kadının da iştirakiyle gerek
şimdiki ve gerek önceki zararlarını Mahmud Bey'den veya
her kimden isterlerse hukuk çerçevesinde teftiş edesin. Şayet
Erdel Kralı tarafından belirtildiği gibi köyleri basılıp malla-
rı yağmalanıp aile ve çocukları ve adamları esir edilmiş ise,
her ne kadar olursa olsun, mahkemece sabit olduktan sonra
alıp sahiplerine geri veresin. Bu gayrimeşru fiilleri işleyenler
her kim ise hapsedesin ve kimler olduklarını bildiresin. Söz
konusu mal ve esirlerden ne kadarının alınıp sahiplerine geri
verildiğini ve kimlerde bulunduğunu ayrıntılı olarak defter
hâlinde bildiresin. Bu esir ve mallardan ortaya çıkanları ek-
siksiz olarak alıveresin. Ayrıca adı geçen Mahmud'un da teftiş
sonuçlanıncaya kadar hiçbir tarafa gitmesine izin vermeyesin
ve üzerine sabit olan hakları bildiresin.

Temesvár beglerbégjének a parancsom a következő:

Erdély királya elküldte egy emberét Isztambulba, aki által
tudatta, hogy " a szolnoki Dzsáfer aga nevű személy, Mahmúd
szolnoki bég tudomásával megtámadta és kifosztotta Juvan¹ faluját
és a környéken fekvő falvakat, az ottani családokat és gyermekeiket
foglyul ejtette. Ezen falvak már korábban is számos esetben
támadás és fosztogatás áldozatai lettek. Kérte, hogy térítsék meg
az ez idáig okozott károkat". Ezért a szolnoki szandzsákbégnek
egy másík szandzsákba történő áthelyezésére került sor, te
pedig megbízást kaptál, hogy vizsgálj meg az említett Juvan
nevű falunak, valamint a korábban kifosztott falvaknak a
kárárt és veszteségeit, ezenkívül a szolnoki szandzsákbégtől
követelt károk kivizsgálására. Emellett az erdélyi királytól
kértem, hogy az ügygel kapcsolatosan bízsa meg és küldje el
egy emberét.

Elrendeltem a következőket:

Miután ezen parancsom eljut hozzád, a feladatod szigorúan
hajtsd végre, lépj érintkezésbe az erdélyi királlyal, majd
amikor megérkezik az embere, a kádi közreműködésével
mind a jelenlegi, mind pedig a korábbi károkat, akár Mahmúd
bégtől, akár bárki mástól követelik azok megtérítését, a
vallási törvények szerint vizsgálj meg. Ha az erdélyi király
által említettek szerint a falvakat valóban megtámadták és
kifosztották, a családokat, gyermekeiket és az embereket
pedig foglyul ejtették, akkor a bíróság ítélete után,
bármennyi is legyen az, vagyonukat vissza kell szolgáltatni
a tulajdonosaiknak. Akik elköverték ezen törvénytelen
cselekedetet, bármik is legyenek, azokat börtönözzék be
és tájékoztassanak arról, hogy kik voltak. Egy jegyzékbe
részletesen jegyezzék fel és tájékoztassanak arról, hogy a
szóban forgó vagyontárgyakból mennyi és a foglyokból hány
ember került a tulajdonosának visszaszolgáltatásra, valamint
hogy kiknél találták meg azokat. Ezeket a vagyontárgyakat és
foglyokat hiánytalanul el kell kobozni. Emellett a szóban forgó
Mahmúdnak ne engedjék meg, hogy a vizsgálat befejezéséig
bárhová eltávozzon és tájékoztassák jogairól.

¹ A falu feltehetően a Partiumban volt.

**BUDİN VİLAYETİ İLE BEÇ KRALLIĞI ARASINDAKİ
SINIR BÖLGESİNDE HAYDUTLAR TARAFINDAN
ASAYİŞİ BOZACAK HAREKETLER YAPILMASINA İZİN
VERİLMEMESİ**

~ 19/XI/1559 ~

Budin Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Gönderdiğin mektubunda; "vilayetindeki askerlerin düzen, ahalinin de refah içerisinde olduklarını, ancak düşman haydutlarının yol kesip adam kaldırmaktan ve yağmadan geri durmadıklarını, anlaşmayı bozacak hareketlerde bulunduklarını, bundan dolayı Kral'a mektup göndererek; 'Niçin haydutlar adam kaçırıp fidye isterler?' diye sorduğunu, Kral'ın da; 'Bu yapılanlara razı değiliz.' diye haberler gönderdiğini ve görünüşte adamlarına da; 'Anlaşmaya aykırı hareket etmeyin.' diye tembihte bulunduğunu senin casuslarının haber verdiğini, ancak Kral'ın da o tarafa bağh eşkıyaların sürekli ortalıkta gezmekte ve etrafa zarar, ziyan vermekte olduklarını bildiğini, bütün işlerinin kandırmaca olduğunu; ayrıca İspanya Kralı'nın öldüğünü, Beç Kralı'nın İspanya Kralı'na geçerek oğlunu da Beç Kralı yapmak istediğini, ancak aslen Nemçeli olup Macarlar arasında bulunmasından dolayı bütün hizmetkârları Macar olan ve Macar olduğunu söyleyen Korof Nikola oğlu Korofek'in¹, Beç Kralı'nın kendisine verilmesi ve yardım edilmesi durumunda İstolni Belgrad'ı alacağı vaadinde bulunmasından dolayı aralarında ihtilaf çıktığını, bu sebeple sınır bölgesine yakın kalelerin düzeni bozulduğundan bölgede haydutların gezmekte olduğunu, bunların senin casusların tarafından haber verildiğini²" bildirmişsin. Şu duruma göre şayet söz konusu haydutlar o taraftan zapturapt altına alınır ve bizim tarafımıza bir zarar, ziyan vermezlerse, bizim tarafımızdan da o tarafa yönelik herhangi bir müdahalede bulunulması uygun değildir. **Buyurdum ki:**

Yukarıda emrettiğim şekilde, şayet onlar kendi hâllerinde olurlarsa bizim tarafımızdan kimsenin aradaki antlaşmaya aykırı hareket etmesine izin vermeyesin. Ancak o taraftan söz konusu haydutlar zapturapt altına alınmazsa, haydutluk yapanları yakalayarak en şiddetli şekilde cezalandırasın. Bu sırada gaflete düşüp o taraftan bizim ahali ve memleketimize zarar gelmesine de izin vermeyesin. Bölgenin muhafazası hususunda dakika geçirmeyesin. Elde ettiğin doğru bilgileri bildirmekten geri durmayasın. Düşmana karşı gaflette bulunmaya gelmez; daima uyanık olasın.

¹ Eck Graf zu Salm und Neuburg. Habsburg Kralı Ferdinand'ın mabeyncisi, kral danışmanı ve Bratislava kaptanı idi.

² Kutsal Roma-Cermen İmparatoru ve İspanya Kralı V. Károly 1558 yılının Eylül ayında vefat etti. 1558 yılında henüz hayattayken Kutsal Roma-Cermen İmparatorluğunu erkek kardeşi Ferdinand'a verdi ve İspanya'yı oğlu Fülöp'e bıraktı. Böylece Habsburg ailesi İspanyol ve Avusturyalı Habsburglar olarak ikiye bölünmüş oldu.

**A BUDAI TARTOMÁNY ÉS A BÉCSI KIRÁLYSÁG
KÖZÖTTI HATÁRMENTI TERÜLETEN A HARAMIÁK
ÁLTAL ELKÖVETETT, KÖZRENDET MEGBONTÓ
CSELEKMÉNYEK MEGAKADÁLYOZÁSA**

Buda beglerbéjének a parancsom a következő:

Az általad küldött levélben tájékoztatsz az alábbiakról: "Tartományodban a katonák fegyelemben, a lakosság pedig jólétben él, azonban az ellenséges haramiák útonállva embereket rabolnak el és fosztogatnak, ezzel megszegik a megállapodást. Mindezt levelet küldtél a királynak, amelyben azt kérdezted, hogy 'A haramiák miért rabolnak el embereket és követelnek váltságdíjat?', mire a király válaszul azt az értesítést küldte, hogy; 'Nem vagyunk meglegedve ezen eseményekkel.' Továbbá kémeid hírül adták, hogy látszólag a király figyelmeztette az embereit, hogy: 'Ne cselekedjete a megállapodással ellentétesen', azonban az ottani haramiák folyamatosan a területen járkálnak és károkat, veszteséget okoznak a környéken, amiről a királynak is tudomása van, ezért az egész dolog csak megtévesztés. Ezenkívül a spanyol király meghalt, Bécs királya a Spanyol Királyságba áttérve fiát is Bécs királyává akarja megtételni, azonban az eredetileg osztrák, de a magyarok között élő, magyar szolgákkal rendelkező és magát magyarnak mondó gróf Nikola fia, Ek gróf ígéretet tett arra, hogy ha megkapja a bécsi királyságot és a segítségére lesznek, akkor beveszi Székesfehérvárat, miután köztük konfliktus merült fel, ezért a határmenti területhez közeli várak rendje megbomlott, a területen haramiák garázdálkodnak, ezen hírekről a kémeid tájékoztattak".² Ezen helyzet szerint, ha a haramiákat ellenőrzés alá vonják és nekünk nem okoznak kárt vagy veszteséget, akkor nem lenne helyénvaló, hogy bármilyen módon beavatkozzunk. **Parancsolom, hogy:**

Fenti parancsom szerint, ha nem kerülnek velünk összetűzésbe, a mi oldalunkról senkinek ne enged, hogy a megállapodásnak ellentmondóan cselekedjen. Azonban ha a szóban forgó haramiák nem kerülnek ellenőrzés alá, a gázetteket végrehajtó haramiákat el kell fogni és a legsúlyosabb módon meg kell büntetned. Eközben azt sem szabad megengedned, hogy figyelmetlenségből a mi lakosságunk és hazánk kárt szenvedjen. Egy percet sem szabad elvesztegetni, ha a terület megőrzésének ügyéről van szó. Feltétlenül tájékoztass a megszerzett hírekről. Az ellenséggel szemben nem szabad figyelmetlenné lenni, mindig legyél éber!

¹ Eck Graf zu Salm und Neuburg, az eredetiben török névén Korof Nikola-oglu Korofek, Habsburg Ferdinánd király kamarása, királyi tanácsos és pozsonyi kapitány volt.

² V. Károly német-római császár, Spanyolország királya 1558 szeptemberében meghalt. Még életében, 1558-ban öccsének, Ferdinándnak engedte át a német-római császári címet, és fiára, Fülöpre hagyta Spanyolországot. Ezzel a Habsburg család két ágra szakadt, spanyol és osztrák Habsburgokra. A török diplomácia összekeverte a személyeket.

[illegible]

1559

E204. 1. d.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
E székely

SİPAHİ ALİ ADLİ ŞAHSIN BAZI KÖYLERİN İTAAT ETMESİ
İÇİN KÖYLERİN HÂKİMİNE YAZDIĞI MEKTUP¹ALI KOPPÁNYI SZPÁHI HÓDOLTATÓ LEVELE NÉHÁNY
SOMOGYI FALU BÍRÁJÁNAK¹

~ 08/XI/1559 ~

*İharos, Çiço, Szentpal, Udvarhely Hâkimlerine ve Küçüğüne,
Büyüğüne, Alelade Reayaya*

Biz Voyvoda Sipahi Ali olup Kopan Beyi Hasan Bey hazretlerinin bendesiyiz. Hâlihazırda Kopan Beyi'nin yanında olduğumuzu ilam ederiz. Ben, Bey hazretlerinin mektubunu da sizlere göndermişimdir ki bana geliniz; lakin zinhar gelmemişsinizdir. Bizzat ben kendim de pek çok kereler size yazdım ve haber gönderdim; onu dahi kabul etmediniz. İşbu sebepten şimdi de hem yüce Beyimizin mektubunu, hem de kendi mektubumu size gönderdim ki geliniz. Bundan evvel bana olan borcunuzun hepsini size bağışladım. Şayet güzellikle bana gelerseniz, gelecek sene de iyi muamele görürsünüz. Dinim üzere yemin ederim ki, hiç kimseye dokunulmayacaktır; her konuda benim himayem altında olacaksınız; bundan başka da Kopan Beyi'nin taahhütnamesini elinize vereceğim ki, ne Kaposvar'dan, ne Peçuy'dan, ne de Kopan'dan size hiçbir zarar gelmesin; sulh ve sükûn içinde maiyyetinizle kalabilesiniz.

Amma velakin, güzel söz dinlemez de gelmez iseniz, Allah'a yemin ederim ki, sizi kendimize kul köle yaparım. Zira yüce Beyimizin, Sultanımız hazretlerinden emri var olup bundan evvel Türklere vergi veren köyler bundan sonra da vereler, şayet vermezler ise cebren müsadere edile. Zira Kral yüce Sultanımızla işbu şekil anlaşmıştır. İşbu sebepten bizzat bana gelmeniz ve benimle anlaşmanız ziyadesiyle hayırlı olacaktır. Şayet bana gelmez iseniz, günah bizden gitmiştir. Artık sizi bulacak olan sizin cürmünüzdür, benim değil. İşbu vesileyle size bu mektubu getiren adamımızdan sizin cevabınızı beklemekteyim. İsterseniz o adamımızla da bana gelebilirsiniz.

Kopan'da, Günahsız Gebelik Yortusu Bayramı'nda,
1559 senesinde.

Mi Ali vajda főszpáhi², a nagyságos Haszán koppányi bég³ szolgálja az iharosi, csicsói, szentpáli, udvarhelyi bírának és közönséges polgároknak, kicsinek, nagynak tudásukra adom, hogy én most koppányi bégnél vagyok. Immár a nagyságos bég levelét is elküldtem nektek, hogy bejőjjetek énhozzám, de semmiképpen be nem jöttetek. Én magam is sokszor írtam és üzentem nektek, azt sem fogadtátok. Azért ím most is küldtem nektek mind a nagyságos bég levelét is, [mind] az enyémet is, hogy bejőjjetek. Ennek előtte amivel tartoztatok énnekem azt nektek mind elengedem. E jövőendő esztendőre vonatkozóan is minden jót végezek veletek, ha szép szóval hozzám jöttök. Az én hitemre fogadom nektek, hogy senkitől semmi bántástok nem lesz, mindenektől megoltalmazlak, azonkívül hitlevelet adok kezetekbe, a koppányi bégét, hogy sem Kaposvárból, sem Pécsről sem Koppányból semmi bántástok ne legyen, hanem békével, házatokkal megmaradhattok.

De ha be nem jöttök szép szóval, esküszöm az Istennek, hogy rabbá teszek. Mert a nagyságos koppányi bégnak arra parancsolata van a hatalmas császártól, hogy amelyik faluk ennek előtte töröknek fizettek, ismét fizessenek, ha nem fizetnek, megraboltassa. Mert a király a frigyét úgy végezte a hatalmas császárral.⁴ Azért sokkal jobb lesz, ha énhozzám jöttök és énvelem megalkusztok. Ha hozzám nem jöttök, ezután amit találtok a ti bűnötök, nem az enyém. Erről választ várok tőletek e levélvivő embertől. Ugyanazzal hozzám jöhettek, ha akartok.

Koppányban a Szeplőtelen fogantatás ünnepén 1559. évben.

¹ Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

¹ Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

² A vajdák feladata általában a büntetéspénzek és ház-jövedelmek behajtása volt, eseteként azonban kisebb csaták vezetésével is megbízták őket.

³ Amasziából került a magyar határvidékre. Koppányi szandzsákbég 1559-1564? között. MD3. 201.

⁴ Utalás az 1547. évi béke meghosszabbításaira.

ANTLAŞMAYA AYKIRI OLARAK DÜŞMAN TARAFINDAN
ÇETELER VASITASIYLA İSTOLNİ BELGRAD AHALİSİNE
YÖNELTİLEN YAĞMA, ESİR ALMA VB. SUÇLARI
İŞLEYENLERİN YAKALANIP CEZALANDIRILMASI; BUDİN'E
BAĞLI SANCAKLARDA BU GİBİ FAALİYETLERE KARŞI
TEDBİR ALINMASI

AZ ELLENSÉG A MEGÁLLAPODÁST MEGSZEGVE,
PORTYÁI SORÁN SZÉKESFEHÉRVÁR LAKOSSÁGÁT
FOSZTOGATJA. AZ EFFÉLE BŰNCSELEKMÉNYEK
ELKÖVETŐIT FOGJÁK EL ÉS BŰNTESSEK MEG, EZ
ÜGYBEN A BUDÁHOZ TARTOZÓ SZANDZSÁKBÉGEK
TEGYÉK MEG A SZÜKSÉGES INTÉZKEDÉSEKET

~ 02/I/1560 ~

Budin Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Gönderdiğin mektupta; "İstolni Belgrad Sancağı Beyi Hamza Bey'in, sana gönderdiği mektupta; 'düşman çetelerinin bölükler hâlinde daima yolları keserek yolcuları yakaladıklarını, ve istenildiğinde inkâr ettiklerini, bunun gibi hilelerle kalelerini ağzına kadar esirlerle doldurduklarını, hatta bu eşkıyalığı yapmalarına Kral tarafından izin verildiğinin haber alındığım, havâss-ı hümayûn statüsündeki dirliklerin halkına tahsildar gönderip haraç toplattırdıklarını, beş-altı hanelik bir köyden pastırmalık¹ adı altında zorla yedişer-sekizer baş sığır aldıklarını, vilayetin bu şekilde yağmalanmakta ve zarar verilmekte olduğunu' bildirdiğini" arz etmişsin.

Şimdi; bir vilayete bey tayin olunmasındaki amaç oranın güvenliğinin, halkın refah ve huzurunun sağlanmasıdır. Şayet düşman tarafından daima eşkıyalık faaliyetleri yürütülüp halka bu şekilde zulmedilmekte ise, aradaki antlaşmaya aykırı olarak hareket eden bu bozguncuların yakalanıp haklarından gelinmesi gerekmektedir. **Buyurdum ki:**

Bu konuda Budin Beylerbeyiliği'ne bağlı olan sancakbeylerine gerektiği şekilde tembihte bulunasın ki, şayet düşman tarafı kendi hâllerinde olup bu gibi yanlış işler yapmaya girişmezlerse bizim tarafımızdan da onlara karışılmasın. Ancak onlar şu bildirildiği şekilde eşkıyalık yaparlarsa bunu yapanları her ne yolla olursa olsun yakalayasın ve birkaçını suç mahallinde en ağır şekilde siyaset edesin; birkaçını da yüce eşığıme gönderesin. Bundan sonra da basiretli davranıp düşman tarafından memlekete herhangi bir zarar eriştirilmesinden sakınsın; bildirilmesi gereken hususları arz edesin.

¹ Macar diline *pásztormány* olarak geçmiştir.

Buda beglerbéjének parancsom a következő:

Az általad küldött levélben tájékoztatsz a következőkről; "Székesfehérvár szandzsákbégje, Hamza bég neked küldött levelében a következőkről számolt be: 'A hitetlenek állandóan portyára küldik csapataikat, amelyek elzárják az utakat és elrabolják az utazókat. Amikor az áldozatok kiadását kérik, letagadják, és ilyen hazug módon a várat színiültig megtöltötték foglyokkal. Sőt arról szólt a hír, hogy a király megengedte az útonállók ilyenfajta cselekedeteit. A szultáni hászok¹ népéhez pénzbeszédőket küldenek, adót hajtanak be, és egy öt-hat adózóból álló falutól pásztormány marha² címén erőszakkal hét-nyolc szarvasmarhát visznek el. A tartományt ily módon fosztogatják és károsítják".

Egy tartományba a bég kijelölésének célja az, hogy gondoskodjon annak biztonságáról és a nép jólétéről és nyugalmáról. Ha az ellenség folyamatosan útonállóként garázdálkodik és a népet kínozza, az érvényben lévő megállapodást megsértő kártevőket el kell fogni és meg kell őket büntetni. **Elrendeltem az alábbiakat:**

Ennek értelmében a budai beglerbégséghez tartozó szandzsákbégeket a szükséges módon figyelmeztetni kell, hogy ha az ellenség nem cselekszik ilyesféle helytelen dolgokat, akkor a mieink se avatkozzanak be az ő ügyeikbe, de ha útonállóként garázdálkodnak, mint ahogyan az a beszámolóban is szerepelt, valamilyen módon el kell őket fogni, néhányukat a tetthelyen a legszigorúbban meg kell büntetni, néhányukat pedig küldjék el felséges személyemhez. Ezután is körültekintően kell eljárni, hogy az ellenség semmiféle kárt ne okozhasson a birodalomnak, emellett a továbbiakban tégy jelentést azokról az ügyekről, amelyeket jelenteni szükséges.

¹ Eredetiben *havass-i hümayun*, a szultán saját kezelésében megtartott birtok.

² Eredetiben *basırmahk*. A pasztirma jelentése szózott, szárított marhahús. A magyarba pásztormányként került át.

**BEÇ KRALI'NIN, ERDEL'DEKİ KRAL-OĞLU'NU KIZIYLA
EVLENDİREREK KENDİ YANINA ALMA VE ERDEL'İ
ZAPT ETME PLANI**

**BÉCS KIRÁLYÁNAK AZON TERVE, MISZERINT AZ
ERDÉLYBEN TALÁLHATÓ JÁNOS ZSIGMONDOT
LÁNYÁVAL ÖSSZEHAZASÍTVA MAGA MELLÉ ÁLLÍTJA
ÉS ERDÉLYT MEGSZERZI**

~ 19/V/1560 ~

Mohaç Beyi Mehmed Bey'e emrim şudur ki:

Gönderdiğin mektupta; "sımr boylanndaki güvenliğin tam olduğunu, Beç Kralı'nın¹ Erdel'deki Kral-oğlu'na² kızını verip yamna alacağım, Beç tarafından bazı yerlerin de ona verileceğini, Erdel bölgesinin zapt edilmesi için Zay³ Ferenc isimli adamın beş bin askerle gönderilmesinin kararlaştırıldığını ve yeni haberler için senin tarafından tekrar casuslar gönderildiğini" bildirmişsin. **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında düşmanın durumunu, hareketlerini ve ne yapmak istediklerini daima araştırarak elde ettiğin doğru haberleri bildirmekten geri durmayasın.

Mohács bégjének, Mehmed bégnek parancsom a következő:

Az általad küldött levélben tájékoztatsz a következőkről: "a határ mentén teljes a biztonság; Bécs királya¹ az erdélyi Kraloglunak² fogja adni a lányát, hogy maga mellé állítsa őt, valamint Bécs térségében is neki fog adni néhány helyet; Erdély területének megszerzése érdekében döntés született arról, hogy egy Zay Ferenc³ nevű embert ötezer katonával oda küldenek; valamint hogy ismét kémeket küldtél ki az új hírek megszerzése érdekében".

Elrendeltem az alábbiakat:

Amikor ezen parancsom eljut hozzád, folyamatosan figyeld az ellenség helyzetét, mozgását és szándékait, valamint ne késlekedj a megszerzett valós hírekről tájékoztatást adni.

1 I. Ferdinand.

2 Macar Kralı János Zápolya'nın oğlu János Zsigmond Zápolya; II. János; Osmanlı belgelerinde İstefan Kral olarak geçen Erdel Kralı.

3 Orijinal metinde "Tıra" şeklinde yazılmıştır. Yukarı Macaristan'ın sınır bölgesinin başkomutanı idi.

1 I. Ferdinánd 1521-től Ausztria uralkodó főhercege, 1526-tól magyar király, 1558-tól haláláig, 1564-ig német-római császár.

2 Szapolyai János magyar király fia, János Zsigmond; II. János; az oszmán dokumentumokban *İstefan Kral-ként* (István király) vagy *Kraloğlu-ként* (királyfi) szereplő király, 1570-től erdélyi fejedelem.

3 A török szövegben *Tıra Frenc*. Felső-magyarországi végvidéki és kerületi főkapitány volt.

BUDIN, NOVIGRAD, SEÇEN, FİLEK VE HATVAN
SANCAKLARI KANUNNAMESİ İLE İSKELELER
KANUNNAMESİ

BUDA, NÓGRÁD, SZÉCSÉNY, FÜLEK ÉS HATVAN
SZANDZSÁKJAINAK ÉS A KIKÖTŐKNEK A
TÖRVÉNYKÖNYVE

~ 1562 - 1563 ~

**Budin, Novigrad, Seçen, Filek ve Hatvan Sancakları
Kanunnamesi¹**

- Adı geçen sancaklar ile nahiyelerindeki gayrimüslimlerin yetişkin olanlarından güçlerine göre; ev, bağ ve tarlasının dışında davarı, evi içerisindeki eşyası ve fıçısı içerisindeki şarabı hesaplanınca üç yüz akçelik mali gücü bulunanlardan yılda ellışer akçe baş vergisi alınacaktır. Bu kadar varlığı yoksa bir şey alınmayacaktır.

- Baş vergisi vermeye gücü yetenler, bağlı olduğu dirlik sahibine kapı vergisi adıyla rûz-ı hızır² ve rûz-ı kasım³ yirmi beşer akçe ispençe⁴ vergisi vereceklerdir. Budin ve Peşte merkezinde oturanlar, Kral döneminde kapı vergisi vermedikleri için eski deftere yazılmamış olduklarından yeni deftere de kaydedilmemişlerdir.

- Halktan birisinin, evinin yanındaki bahçesine satılık olmak üzere, kendi ihtiyacı için ektiği maydanoz, tarhun ve bunlara benzer sebzelerden vergi alınmayacaktır. Fakat bu sebzeleri pazara götürüp satarsa öşür vergisi alınacaktır.

- Ahalinin varoş ve köylerden başları üzerinde pazara getirip sattıkları tavuk, peynir, meyve ve benzerlerinden vergi alınmayacaktır. Fakat pazarda bütün hafta boyunca satış yapanlardan her hafta için bir penz vergi alınacaktır.

- Her boğazlanan; sığırdan iki akçe ve dört koyundan bir akçe kesimhane vergisi olarak alınacaktır.

1 Osmanlı Devleti bir bölgeyi fethettiğinde önce oradaki arazi ve gelir kaynakları ile orada yaşayan vergi mükelleflerinin isimleri kayda geçirilirdi. Bu işleme "tahrir" bunun kaydedildiği defterlere de "tahrir defterleri" denilirdi. Bu defterlerin başında da o bölgede uygulanacak kuralların ifade edildiği bir kanunname bulunurdu. Bu çalışmada bir tahrir defteri örneği verilmiştir. Ancak iki sayfa devam etmekte olan isim yazımlarının çevirilmesinden sarfınazar edilmiş ve örnek olarak sadece bir satır isim çevirisi yapılmıştır.

2 6 Mayıs.

3 8 Kasım. Bkz. DİA, "Kasım Günleri" maddesi. Kitabımızda yer alan ve "Rûz-ı Kasım"da ödenen bir vergiyi konu alan 59 no'lu ve MNL HBML, XV-21/c.-86. referans numaralı belgede yer alan 8 Cemaziyelevvel tarihinin Ruz-ı Kasım olduğu kabul edilirse 4 Kasım. Başka kaynaklarda 7 Kasım, 9 Kasım, 26 Kasım gibi daha farklı tarihler de verilmektedir. Ayrıca Macarların bu vergiyi her zaman Szent Demeter =Aziz Demeter (26 Ekim) gününde ödediklerine dair Macar meslektaşlarımız tarafından iletilen bir bilgi de mevcuttur.

4 Toprakla uğraşan gayrimüslim ahaliden fert başına alınan vergi. Bkz. Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, İstanbul, 1986, "İспенçe" md.

**Buda, Nógrád¹, Szécsény², Fülek³ és Hatvan szandzsákjainak
törvénykönyve**

- Az említett szandzsákokban és nánhijékben⁴ élő nem muszlim felnőtt, nős személyektől erejüknek megfelelően; azoktól, akiknek a házán, szőlőjén, szántóján kívül a nyáját, házán belüli holmiját és hordóiban található borát összeadva jövedelme a háromszáz akcsét elérí, évente ötven akcse dzsizje-adó⁵ kerül beszedésre. Ha nincs ekkora a vagyon, akkor nem kell fizetniük.

- Akiknek elegendő vagyonuk van a dzsizje-adó megfizetéséhez, azok annak a szpáhinak⁶, akihez tartoznak, kapuadó néven Hizir Iljasz⁷ és Kászim⁸ napján huszonöt-huszonöt akcse iszpendzse-adót⁹ fognak fizetni. A Buda és Pest központjában lakók, akik a király idejében sem fizettek kapuadót, és ezért nincsenek bejegyezve a régi defterbe¹⁰, az új defterbe sem kerültek bele.

- A néptől a háza melletti kertjében termett, saját szükséglete érdekében ültetett petrezselyem, tárkony és hasonló zöldség után adó nem kerül beszedésre azzal a feltétellel, hogy nem adják el azokat. De ha ezeket a zöldségeket a piacra viszik és eladják, akkor tizedadó¹¹ kerül beszedésre utánuk.

- A lakosság által a fejükön a városból és a falvakból piacra hozott és eladott csirke, sajt, gyümölcs és hasonló élelmiszerek után adó nem kerül beszedésre. Azonban a piacon egész héten

1 Az eredetiben *Novigrad*.

2 Az eredetiben *Sečen*.

3 Az eredetiben *Filek*.

4 Az oszmán közigazgatás legkisebb területi egysége. Egy szandzsák több nánhijéből állt.

5 A nem muszlim alattvalók állami pénzadója. A magyar forrásokban harácsként vagy császár adójaként is szerepel.

6 Javadalombirtokos lovaskatona. A jövedelemként kapott birtokon élő nép török földesura.

7 Május 6.

8 November 8.

9 A legalább 300 akcse jövedelemmel rendelkező nem muszlim alattvalók által a földesúrnak fizetett adófajta. Gyakran nevezték kapuadónak. Összege eredetileg 50 akcse volt, amit két egyenlő részletben, Szent György és Szent Demeter napkor róttak le. Egyes városok (Buda és Pest) és társadalmi rétegek (papok, bírók) felmentést kaptak a kapuadó fizetése alól.

10 Nyilvántartó könyv.

11 A termény három évi termésátlaga alapján számított adó.

- Pazara araba ile çömlek, bardak, ağaç bardak geldiği zaman satandan araba başına dört akçe vergi alınacaktır.
- Pazara yiyecek getiren her arabadan dört, her koçudan iki akçe vergi alınacaktır.
- Bezirgânlar ve çerçiler satış için pazara geldiklerinde yarım-sar akçe sergi vergisi verecektir.
- Araba ile pazara odun getirenlerden bir odun, ot getirenlerden bir demet ot alınacaktır.
- Şehirdeki çömlekçi ve bardakçıların kendi elleriyle işleyip sattıkları ürünlerden vergi alınmayacaktır.
- Araba ile yiyecek gelse yüz akçeden iki akçe, yükle gelse yük başına iki akçe alınacaktır.
- Müslüman veya gayrimüslim herkesten bütün tahıllar için öşür vergisi alınacaktır.
- Defterde üzerine götürü vergi yazılmamış bostanlardan öşür vergisi alınacaktır.
- Arı kovanlarından harman zamanında on kovandan bir kovanı vergi olarak alınacaktır. Bu miktardan daha az sayıda –yedi, sekiz veya daha az– olursa kovan başına ikişer akçe alınacaktır.
- Bir yaşını tamamlamış olan domuzdan iki akçe vergi alınacaktır. Pelitliğe (meşe ormanına) giden domuzlardan yer sahibi pelit vergisi alacaktır.
- Birolar ve papazlar baş ve kapı vergisi vermezler. Fakat öşür ve koyun vergilerini bağlı oldukları dirlik sahibine vereceklerdir.
- Bir dirlik sahibine bağlı ahali koyunlarını bir başka dirlik sahibinin toprağında kışlatırsa veya kuzulatsa; her bir sürü üç yüz koyun hesabıyla sürü başına kışlatma için bir koç, kuzulatma için bir kuzu dirlik sahibine ağıl vergisi olarak verilecektir. Ancak kuzu vergisini, yeni defterde kime gelir yazıldıysa o alır.
- Tuna Nehri'nde avlanan balıktan öşür vergisi alınacaktır. Ancak pazara gelen kuru balığın bin akçeliğinden otuz akçe gümrük vergisi alınacaktır. Yaş balığın yüz akçeliğinden üç akçe vergi alınacaktır. Göllerde avlanan balıktan ise yarım alınacaktır.
- Tuna Nehri üzerindeki ve diğer yerlerdeki yıl boyunca çalışan değirmenlerin her birinden elli akçe, altı ay çalışan değirmenlerin her birinden yirmi beş akçe alınacaktır. Göngös kasabasındaki değirmenlerin bazısından üçer yüz ve bazısından yüzer akçe vergi alınagelmiş olduğundan yine aynı şekilde alınacaktır.

árusító személyektől minden héten egy-egy pénz¹² kerül beszedésre.

- Minden levágott szarvasmarha után két akcse és négy juh után egy akcse vágóhídi adó kerül beszedésre.
- Ha a piacra kocsival cserépedény, pohár, fa pohár érkezik, az eladótól kocsiként négy akcse adó kerül beszedésre.
- A piacra élelmet szállító minden kocsu után négy, minden hordó után kettő akcse adó kerül beszedésre.
- A kalmárok és rőfösök piacra érkezésükkor fél akcse helypénzt kell megfizessenek.
- A piacra kocsival tűzifát hozóktól egy rönk tűzifa, a gyógynövényt hozóktól egy csokor gyógynövény kerül elvételre.
- A város agyagedényeseitől és pohárkészítőitől a saját kezükkel elkészített és eladott termékek után adó nem kerül beszedésre.
- Amikor kocsival élelem érkezik, száz akcséből kettő akcse, teher érkeztekor terhenként kettő akcse kerül beszedésre.
- A muszlim és a nem muszlim személyektől is egyaránt az összes gabona után tizedadó kerül beszedésre.
- Azon konyhakertek után tizedadó kerül beszedésre, amelyeket a defterben nem átalányadóval írtak össze.
- A méhkasokból begyűjtés idején tíz kasból egy kas adóként elvételre kerül. Abban az esetben, ha a mennyiség ennél kevesebb, - hét, nyolc, vagy még kevesebb - kasonként kettő akcse kerül beszedésre.
- Az egy éves kort elért disznók után kettő akcse adó kerül beszedésre. A tölgyerdőben járt disznók után a hely tulajdonosa makkoltatási adót szed be.
- A bírók és a papok nem fizetnek dzsizjét és kapudót. Azonban a tized- és juhadót annak a birtok tulajdonosának fizetik, ahová tartoznak.
- Abban az esetben, ha egy szpáhihoz tartozó lakos a juhait egy másik szpáhi földjén telelteti vagy elletti; azt alapul véve, hogy egy nyáj háromszáz juh, egy nyájért egy kos, elletés esetén egy bárány a birtok tulajdonosának akol-adóként átadásra kerül.
- A Duna folyóból kifogott halak után tizedadó kerül beszedésre. Azonban a piacra érkezett halak után minden ezer akcséből harminc akcse vámadó kerül beszedésre. Az élőhalak után száz akcséből három, a tavakból fogott halakból pedig fél akcse adó kerül beszedésre.

¹² A magyar "pénz" szót használták a törökök a magyar forint váltópénzének, a dénárnak a megnevezésére.

- Evlenme vergisi; Müslümanların dullarından otuz, kızlarından altmış; martolosların dullarından on beş, kızlarından otuz akçe olarak alınacaktır.

- Müslümanların bağlarından öşür alınmayıp, her dönümden dörder akçe dönüm vergisi alınacaktır.

- Mahkeme kararıyla kesinleşen suçlardan dolayı alınacak para cezası; baş yarığında yüz akçe, yara bereden elli akçedir. İdam edilmesi gerekenler adli makamlar tarafından sancakbeyinin adamlarına teslim edilecek; herhangi bir şey karşılığı serbest bırakılmayacak; cezası eksiksiz olarak uygulanacaktır.

- Kânünnâme-i Hümayûn'da; *"Bedeli ödenmeden halkın, yem ve yiyecekleri alınmayacak; halk, bedava ve rızaları olmadan çalıştırılmayacaktır."* diye yazılı olmasına ve bu konuda defalarca fermanlar çıkarılmasına rağmen idareciler ve dirlik sahipleri bu emirlere uymadıkları gibi kimse de kendilerini bunlara aykırı hareketten alıkoymamıştır. Bu sebeple herhangi bir yere sefer yapılacağı zaman bu idareciler ve dirlik sahipleri, yüklerini ve yiyeceklerini taşımak için, dirliklerindeki köylerden beygiri ve sürücüsü ile birlikte 4-5 haneden bir koçu arabası yükümlülüğü getirmişler ve seferin başından sonuna kadar bunları kullanmışlardır. Bunlar, sefer olsun olmasın, halkı zorla ve sırayla evlerinde, bağlarında ve yapılarında arabalarıyla gece gündüz çalıştırmak suretiyle aşırı eziyet ve adaletsizlik yaptıkları için ahali yerlerini terk etmek zorunda kalmıştır.

Ayrıca yeni defterde odun ve ot vergisi olarak; her haneden bir araba odun karşılığı on beş penz ve bir araba ot için yirmi beş penz yazılmasına rağmen, bunlara ilave olarak her haneden birer araba odun, birer araba ot ve birer pinte⁵ yağ, birer pinte bal ile pastırmalık ve sütlük buzağısıyla inek ve kışlık kürk istenmekteymiş.

Bir başka husus da; halktan birisi ölse ve hiçbir akrabası bulunmasa toprak sahibi olanlar bunların erkek ve kız çocuklarını *'yetimdir'* diye esir gibi yanlarına alıp, mülklerine ve hayvanlarına el koyarak satarlarmış. Yeni defter yüce makamıma geldiğinde bütün bu hususlar bana arz olundu ve ben de şöyle ferman **buyurdum**:

- Beyler ve dirlik sahipleri, hukuka, kanuna, deftere ve benim emrime aykırı olarak bu gibi yükümlülük ve salgınlarla halka sıkıntı ve eziyet vermesinler.

- Halktan birisi ölse ve hiçbir akrabası bulunmasa, bunların erkek ve kız çocukları *'yetimdir'* denilerek esir gibi tutulmasın, mülkleri ve hayvanları alınıp satılmasın.

- Bu emrime aykırı hareket edenleri yetkililer yüce eşliğime bildirmezlerse bu gibilere uygulanacak cezaların sonuçlarının kendilerine döneceğini bilsinler.

5 4 okka, 160 dirhem ağırlığındaki ölçü birimi.

- A Duna folyón és az egyéb helyeken egész évben működő malmok mindegyike után ötven akcse, a hat hónapig működő malmok mindegyike után huszonöt akcse kerül beszedésre. A Gyöngyös városában található malmok némelyike után háromszáz és némelyike után pedig száz akcse adó beszedése történik jelenleg, ezen összegek beszedése ugyanúgy folytatódik.

- Házasságkötési adó; a muszlimok özvegyeitől harminc, lányaitól hatvan, a martalócok özvegyeitől tizenöt, lányaitól harminc akcse kerül beszedésre.

- A muszlimok szőlőskertjeiből tizedadó nem, de minden dönüm (ezer négyzetméter) terület után négy akcse adó kerül beszedésre.

- Bírósági döntéssel véglegesített bűncselekmények miatt beszedendő pénzbüntetésként: fejen ejtett vágás után száz akcse, zúzdás után ötven akcse kerül beszedésre. A kivégzésre ítélt személyeket az igazságügyi hatóság átadja a szandzsákbég embereinek, azok semmiképpen sem engedhetők szabadon, büntetésük hiánytalanul végre kell hajtani.

- Annak ellenére, hogy a szultáni törvénykönyvben le van írva a következő; *"Ellenérték megfizetése nélkül a nép takarmányát és élelmét nem lehet elvenni, a népet pedig ingyen és akaratuk ellenére nem lehet dolgoztatni."* és ebben az ügyben számos szultáni rendelet került kiadásra, a bégek és a szpáhik nem tesznek eleget ezeknek a parancsoknak, azonban még senki sem került letartóztatásra emiatt. Ezért hadjárat esetén ezek a bégek és szpáhik a terheik és élelmük szállítása érdekében a birtokukon található falvakból lovával és hajtójával együtt 4-5 háztartásból egy kocsit elhozva teherszállításra a hadjárat elejétől a végéig használták őket. Hadjárat legyen vagy sem, ezek a személyek a népet erőszakkal házaikban, szőlőskertjeikben és építkezéseiknél kocsijaikkal együtt éjjelnappal dolgoztatták, így a túlzott gyötrelm és igazságtalanság miatt a lakosság helyüket elhagyni kényszerült.

Emellett annak ellenére, hogy az új defterben tüzelő és széna adóként; minden háztartásból egy kocsi tüzifa után tizenöt pénz és egy kocsi széna után huszonöt pénz került felírásra, ezek a személyek továbbá minden háztartásból egy kocsi tüzifát, egy kocsi szénát és egy pinte¹³ olajat, egy pinte mézet, szalonnát, egy tehenet a borjával és egy téli bundát követeltek.

Egy másik ügy pedig; amikor a népből olyan valaki meghal, akinek földtulajdona van és nincs egy rokona sem, azoknak a fiú és leánygyermekait *árvaként*, [ti.] mint foglyokat maguk mellé veszik és vagyonukra, valamint állataikra ráteszik a kezüket és eladják azokat. Amikor az új könyv megérkezett

13 4 okka (1 okka=1,26 kg), 160 dirhem súlyú mérési egység.

- Bu itaatsizliğı yapan sancakbeyi ise beylerbeyi olanlar, sancakbeyine bağılı subaşı ve sipahi ise beylerbeyi ve sancakbeyi olanlar bunları bildirsinler ki, diğlerlerine ibret olacak şekilde cezalandırılınsınlar.

- Beylerbeyi, sancakbeyi, zaim ve sipahilerin dirliklerinde hukukı sebeplerle Hazine'ye mal kalmasından ve kayıp hayvanların bulunmasından dolayı ortaya çıkan gelir devlet adına zapt olunsun; başkası tarafından karışılmasın.

- Padişah, beylerbeyi ve sancakbeyi hâsları ile zaim, defter kâtibi ve beylerbeyi çavuşlarının dirlikleri serbest statüdedir⁶. Sipahi ve timarlı kale muhafızlarının dirliklerinde işlenen suçtan dolayı verilen para cezalarından elde edilen gelirlerin yarısı kendilerinin, diğler yarısı ise sancakbeyinindir.

İskeleler Kanunnamesi

- Bir yakadan diğler yakaya geçen iki yayadan bir akçe, bineğiyle geçenden bir akçe alınacaktır.

- Fıçı ile şarap gelse her fıçıdan on ikişer buçuk akçe gümrük vergisi ve iki akçe geçit vergisi alınacaktır.

- Daha önce Beç tarafına satılmak için giden sığırın her birinden on ikişer buçuk akçe gümrük vergisi alınacağı eski defterde kayıtlı olmasına rağmen daha sonra Beç tarafına büyükbaş ve küçükbaş hayvan gitmesi yasaklanmıştı. Macaristan'daki vilayetlerin arazi ve nüfusunun yeniden yazılması emredilince koyun tacirlerinin; "*Müslüman olmayan ülkelere alıp gittikleri büyükbaş ve küçükbaş hayvanlardan Kral Yanoş zamamndaki gibi her hayvan başına birer kuruş vermeyi*" taahhüt ettikleri yüce makamıma arz olunca 1-10 Rebiülevvel 969 tarihinden itibaren hayvan başına bundan sonra birer kuruş alınması فرمان olunmuş ve yeni deftere de bu şekilde yazılmıştır.

- İki koyundan geçit vergisi olarak bir akçe alınacaktır.

- Her bir sığır derisinden bir akçe ve iki pul⁷ gümrük vergisi alınacaktır. Yüz tane koyun derisinden on iki buçuk akçe alınacaktır.

- Satılık domuz geçse her domuz başına birer akçe geçit vergisi alınacaktır.

- Yüklü koçu arabasından dört, yüklü arabadan altı, yüksüz büyük arabadan dört, yüksüz koçu arabasından iki akçe vergi alınacaktır.

- Yüz parça tuzdan bir parça tuz ve on iki akçe gümrük vergisi alınacaktır.

⁶ Başkalarının karışmadığı bir statüyü ifade etmektedir.

⁷ Bakır para.

felséges hivatalomhoz, akkor nyújtották be ezen kérdéseket, én pedig az alábbi módon **rendelkeztem**:

- A bégek és szpáhik a joggal, törvénnyel, defterrel és parancsaimmal ellentétesen, ilyenfajta terhekkkel és szokásokkal ne okozzanak bajt és szenvedést a népnek.

- Amikor a népből valaki olyan halálozik el, akinek [nagykorú] rokona nincs, elárvult fiait és leánygyermekait fogolyként ne tartsák maguk mellett, valamint a vagyonukat és állataikat elvéve azokat ne adják el.

- Ha az illetékesek nem jelentik felséges személyemnek ezeket a parancsommal ellentétes lépéseket tevő személyeket, tudják meg, hogy az ilyen bűnök esetén alkalmazott büntetések velük szemben is érvénybe fognak lépni.

- Ha az engedetlenséget elkövető személy szandzsákbég, akkor a beglerbég, ha szandzsákbéghez tartozó szubasi¹⁴ vagy szpáhi, akkor a beglerbégnek és a szandzsákbégnek kell ezeket jelenteni, hogy másoknak elrettentő példaként megkapják büntetésüket.

- A beglerbégek, szandzsákbégek, záimok¹⁵ és szpáhik birtokain jogi okokból a kincstár számára maradt és elveszett állatok megtalálásából származó bevételt az állam nevében le kell foglalni, más nem avatkozhat bele az ügybe.

- A padisah, a beglerbég és szandzsákbégek hász-birtokai,¹⁶ valamint a záimok, a defter írnoakai, és beglerbégek csauszainak birtokai szabad jogállásúak¹⁷. A szpáhik és a várvédők¹⁸ birtokain elkövetett bűncselekmények miatt kiszabott pénzbüntetésekéből származó bevétel fele az övék marad, a másik fele pedig a szandzsákbéget illeti.

Kikötök törvénykönyve

- Az egyik partról a másikra áthaladó két gyalogos után egy akcse, egy hátasállattal áthaladó személytől egy akcse kerül beszédésre.

- Ha hordóban bor érkezik, minden hordóból tizenkét és fél akcse vámadó és két akcse áthaladási adó kerül beszédésre.

- Annak ellenére, hogy a korábban Bécsben eladni szánt szarvasmarhák mindegyike után fizetendő tizenkét és fél

¹⁴ A közigazgatásban ő a rendfenntartó erők egyik vezetője, börtönfelügyelő, ő szedi be a büntetéspénzeket a szandzsákbán. Együttal katonai tisztség is, a szubasi a tímáros hadsereg rangban harmadik vezetője.

¹⁵ Zíámet-birtokosok, 20 ezer és 100 ezer akcse közötti éves bevételű javadalomföldök birtokosai.

¹⁶ 100 ezer akcsénél több éves bevételű javadalombirtok. A szultáni hász-birtok a szultán saját kezelésében megtartott föld.

¹⁷ Eredetiben *serbest*. Ezeknek a javadalombirtokoknak a birtokosai bizonyos adókat vagy azok egy részét saját részre szedhették be, vagy mentesek voltak tőlük (pl. birságpénzek, nősülési adó, birtoklási-illetékek stb.).

¹⁸ A várvédők gyalogos alakulatainak zsoldfizetés helyett kollektív szolgálati birtokra iltetése az 1570-es évektől volt általános.

- Nemçe⁸ tarafından gelen elli endazelik⁹ yüz çile ıskarlattan¹⁰ iki yüz akçe; seksen çileden yüz akçe gümrük vergisi alınacaktır.

- Grana kumaşının ziraindan¹¹ on iki akçe, diminin¹² pastavından¹³ yirmi beş akçe alınacaktır.

- Nemçe dilinde despolom denilen çukanın ballasından yani bir denginden beş yüz akçe alınacaktır.

- Portekiz çukasının bir denginden iki yüz akçe alınacaktır.

- Nemçe dilinde eveysin¹⁴ denilen çukanın bir denginden beş yüz akçe alınacaktır.

- Baliborberger¹⁵ çukasının bir denginden iki yüz ve Baraslav¹⁶ çukasının bir denginden yüz elli baraslasp¹⁷ ve Ögleri¹⁸ denilen çukaların her denginden yüz ellişer akçe alınacaktır.

- Nemçe dilinde türbanen(?) denilen kenevirden yapılmış boğasının¹⁹ koçusundan yüz elli akçe alınacaktır.

- Londra çukasının pastavından elli akçe alınacaktır.

- Esterhalin²⁰ yüz tanesinden yirmi beş akçe alınacaktır.

- İyi kalitedeki bin bıçak kınından yirmi beş akçe, düşük kalitedeki bin bıçak kınından on iki akçe alınacaktır.

- Nemçe tarafından satılmak için gelen hırdavat cinsi eşyanın beş bin akçeliğinden iki yüz akçe alınacaktır.

- Biberin kırk sekiz okka gelen bir majesinden yüz akçe, safaranın yüz altmış dirhem gelen bir funtasından on iki akçe ve karanfilin funtasından beş akçe gümrük vergisi alınacaktır.

- İslam ülkelerinden tacirlerin getirdiği giyecek eşyasının bin akçeliğinden eski defterde elli akçe gümrük vergisi yazılmış iken yetmiş beşer, seksener alınmış. Fazla alınmayıp eski defterde yazıldığı şekilde ellişer akçe alınması ferman olundundan yeni deftere de bu şekilde yazılmıştır.

- Su yoluyla gelen ve kantarla ölçülmesi mümkün olmayan tahılın yüz akçeliğinden üç akçe gümrük vergisi alınacaktır.

8 Habsburg hanedanının doğu dalının hakim olduğu yerlere ve Alman dilini konuşan ahalisine Osmanlılar tarafından verilen ad.

9 65 cm.'lik uzunluk ölçüsü birimi.

10 Venedik çukası.

11 68 cm.'lik uzunluk ölçüsü birimi.

12 Kalın pamuklu dokuma kumaş.

13 Çuka kumaşının sarıldığı top.

14 BOA, TD. 388, s. 5'te harekelidir.

15 Diğer adıyla Nürnberg kumaşı. XVI. Yüzyıl Macaristan'ında en yaygın kumaş türü idi.

16 BOA, TD. 388, s. 5'te harekelidir.

17 Braslaspo: Macaristan'da Türkler zamanında Macarların elbise yaptıkları bir nevi çukanın adı.

18 Moravya'nın İglau adlı yerleşim yerinden gelen kumaş türü.

19 İnce astarlı bez.

20 Başlık ve külah. Bu kelime metinde "esterhalligin" şeklinde, BOA, TD. 388, s. 6'da "esterhalin" şeklinde geçmektedir.

akcse vám a régi defterbe bejegyzésre került, később Bécs felé a juhfélék és szarvasmarhák szállítása tilalom alá került. Amikor a magyarországi tartományok földterületének és népességének újrászámolása iránti parancs kiadásra került, a juhkereskedők az alábbi kötelezettséget vállalták és nyújtották be felséges hivatalomnak: "ugyanúgy, mint János király idejében, a nem muszlim országokba szállított szarvasmarhák, valamint juh- és birkanyájak esetén minden állat után egy gurus kifizetését", ezért 969. Rebiülevvel 1-10./1561. november 19-28-tól kezdődően minden állat után egy gurus kerül beszedésre és az új defterbe is ebben a formában történt meg a bejegyzése.

- Áthaladási adóként két juh után egy akcse kerül beszedésre.

- Minden szarvasmarhabőr után egy akcse és két pul¹⁹ vám kerül beszedésre. Száz darab juh bőre után tizenkét és fél akcse kerül beszedésre.

- Ha eladandó disznó halad át, minden disznó után egy akcse áthaladási adó kerül beszedésre.

- Teherrel megrakott személyszállító kocsi után négy, megrakott teherszállító kocsi után hat, teher nélküli nagy kocsi után négy, teher nélküli személyszállító kocsi után két akcse adó kerül beszedésre.

- Száz darab sóból egy darab só és tizenkét akcse vám kerül beszedésre.

- A Nemcse²⁰ területek irányából érkező ötven endáze²¹ hosszú száz tekercs skarlát²² után kétszáz akcse, nyolcvan tekercs után száz akcse vám kerül beszedésre.

- Egy zira²³ grana szövetanyag után tizenkettő akcse, dimi posztó²⁴ után végenként huszonöt akcse kerül beszedésre.

- A német nyelven despolom-nak nevezett szövet egy bálája után, vagyis annak megfelelő mennyisége után ötszáz akcse kerül beszedésre.

- A portugál szövetanyagnak megfelelő szövetek után kettőszáz akcse kerül beszedésre.

- A német nyelven eveysin-nek mondott szövetnek megfelelő anyag után ötszáz akcse kerül beszedésre.

- Lorimberger posztónak²⁵ megfelelő szövetek után kettőszáz és a boroszlói szövetanyagnak megfelelő szövetek után

19 Rézpénz.

20 Az eredetiben Nemçe. A kifejezés a Habsburg-dinasztia keleti ágának uralma alatt álló német nyelvű területeknek és lakóinak oszmán elnevezése.

21 65 cm-es hosszmértékegység.

22 Velencei szövetanyag.

23 68 cm-es hosszmértékegység.

24 Közepes minőségű, sűrű szövésű posztófajta, ebből készült a janicsárok nadrágja.

25 Más néven nürnbergi posztó, amely a 16. századi Magyarország legelterjedtebb posztófajtája volt.

- Kalayın majesinden²¹ kırk akçe ve bakırın majesinden otuz akçe gümrük vergisi alınacaktır.

Burada yazılı olan hususlar; Allah'ın halifesi, çağının hâkimi, emniyet sancaklarını dalgalandıran Mehmed Han oğlu Bayezid Han oğlu Selim Han oğlu **Sultan Süleyman Han**'ın –*Allah onun halifelüğünü kıyamete kadar devam ettirsin*– emriyle, Küçükzade diye bilinen değersiz ve kusurlu Tahrir Emini Mustafa oğlu **Mehmed** ve Kâtip Abdullah oğlu **Ferhad** tarafından 970 yılında kaleme alınıp düzenlenmiştir.

százötven, az iglernek²⁶ mondott szövetanyagnak megfelelő szövetek után [ugyancsak] százötven akcse kerül beszedésre.

- A német nyelven *türbanen*(?)-nek mondott kenderből készült bagazia²⁷ hordójaként százötven akcse kerül beszedésre.

- A londis szövet²⁸ tekercse után ötven akcse kerül beszedésre.

- Eszterhál²⁹ száz darabja után huszonötakcse kerül beszedésre.

- Ezer jó minőségű kés minden hüvelye után huszonöt akcse, rosszabb minőségű ezer kés minden hüvelye után tizenkettő akcse kerül beszedésre.

- A Nemcse területekről eladásra érkező vasárú minden ötezer akcséből kétszáz akcse kerül beszedésre.

- A negyvennyolc okka mennyiségnek megfelelő egy maje paprika után száz akcse, a százhatvan dirhem mennyiségnek megfelelő egy funta sáfrány után tizenkettő akcse és egy funta szegfűszeg után öt akcse vám kerül beszedésre.

- Az iszlám országok kereskedői által hozott ruházat minden ezer akcséje után a régi defterben ötven akcse vám került bejegyzésre, miközben hetvenöt-nyolcvan akcse került beszedésre. Mivel a rendelet szerint a régi defterben leírtak szerint nem szabad beszedni többet ötven akcsénél, ezért az új defterbe is ebben a formában került beírásra.

- A vízi úton érkező és mázsával nem mérhető gabona minden száz akcse értékű mennyisége után három akcse vám kerül beszedésre..

- Egy maje³⁰ ón után negyven akcse és egy maje réz után harminc akcse vám kerül beszedésre.

Az itt leírt kérdések Allah kalifája, korszakának uralkodója, a biztonság zászlaját lobogtató Mehmed han fiának, Bajezid han fiának Szelim han fia, **Szülejmán szultán han** - *Allah az ő kalifátusát a feltámadás napjáig engedje folytatódni* - parancsával, a **Kücsükzadeként** ismert értéktelen és alázatos jegyzői megbízott, Musztafa fia, Mehmed és Kâtip Abdullah fia **Ferhád** által 970/1562-1563 évében kerültek megszerkesztésre.

21 48 okkaya karşılık gelen ağırlık ölçüsü birimi.

26 A morvaországi Iglauból származó posztófajta.

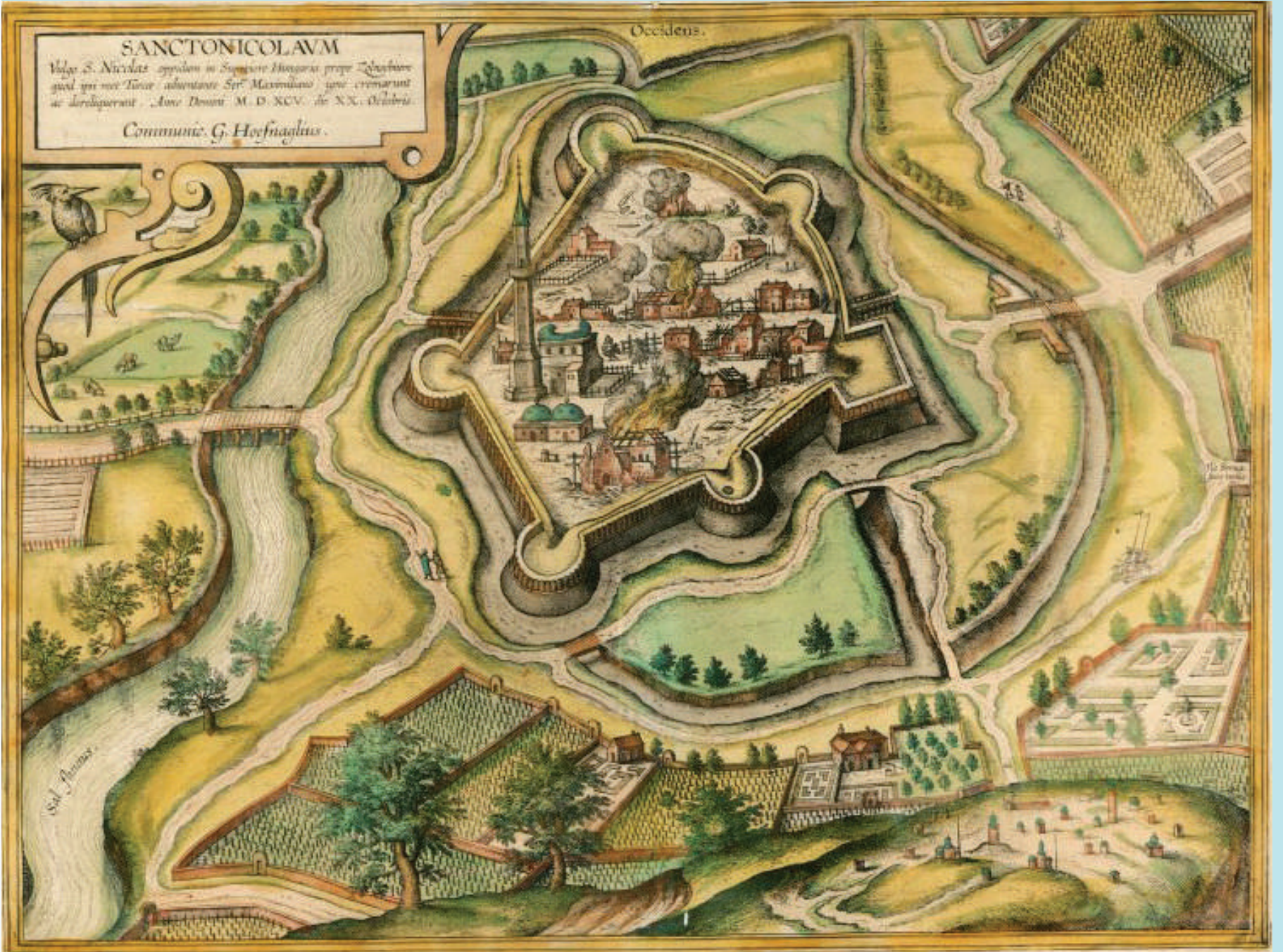
27 Fehérnemű vagy bélésvászon.

28 Londoni posztónak is nevezik, volt egy finomabb (fajlandis) és egy egyszerűbb változata (ún. közlandis vagy londis). Itt ez utóbbiról van szó.

29 Süveg, kúp alakú sapka.

30 48 okkának megfelelő súly mértékegység.

Georgius Hoefnaglius: Törökszentmiklós (Körülbelül 1618).
Törökszentmiklós Macaristan'da bir şehir (Yaklaşık 1618).
<https://en.wikipedia.org/wiki/T%C3%B6r%C3%B6kszentmikl%C3%B3s>

**DOPRAÇIN VAROŞUNDA EŞKIYALIĞIN ÖNLENMESİ
İÇİN AHALİNİN KENDİ ÂDETLERİNE MAHSUS
KANUNLARININ UYGULANMASINA İZİN VERİLMESİ¹**

**ZÁL MAHMÚD BUDAI PASA (1563-1564) LEVELE
DEBRECEN VÁROSÁNAK A MAGYAR TÖRVÉNYEK
ENGEDÉLYEZÉSE TÁRGYÁBAN¹**

~ 23/V/ - 03/IV/1564 ~

O [Allah]

Bu belgenin yazılma sebebi şudur ki:

Solnok kazasına bağlı Dobraçin² varoşunun gayrimüslim ahalisi; "ayinleri gereğince uygulanan kanunların uygulanmasından dolayı fitne ve karışıklık çıkaranların arttığını ve varoşlarına zarar vermekte olduklarını" bildirerek yasanın uygulanmasına tekrar başlanarak azgınlık yapanların haklarından gelinmesini istediklerinden, söz konusu yasanın eskiden olduğu gibi uygulanmasına izin verildi.

Şimdi; Dobraçin varoşunun gayrimüslim ahalisi aralarındaki bozguncuların hakkından gelmek için söz konusu yasayı uygulasinlar; bu hususta hiç kimse kendilerine engel olmasın; böyle bilinsin.

11-20 Şevval 971 tarihinde yazılmıştır.

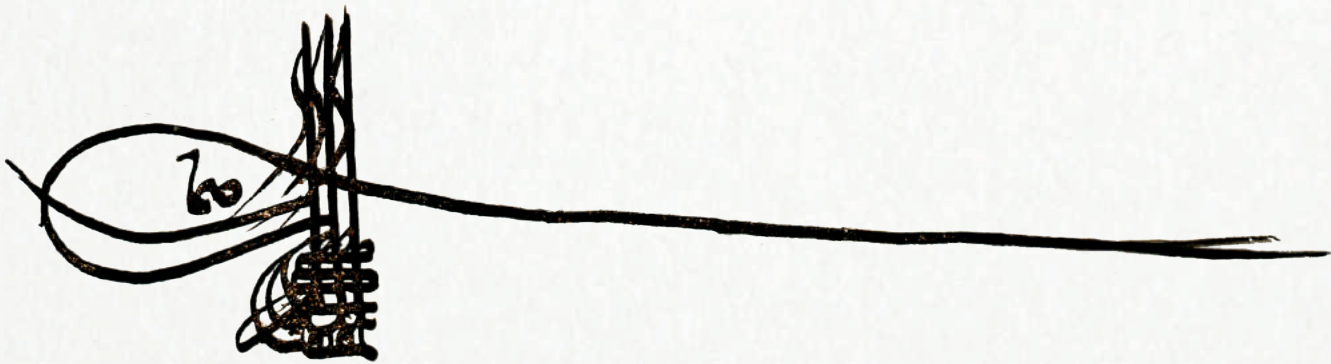
Budin'de

Ö [Allah]

*Ezen irat kiállításának és a megszólítás megírásának
körülményei a következők:*

A solnoki kaza² alá tartozó ezen Debrecen nevű város zimmije³ között balga és nem szép hitűk szerinti törvényeik betiltása miatt a rablók elszaporodtak és városukat szüntelenül károsítják. Mivel azt kérelmezték, hogy törvényeiket használhassák és az efféle lázadókkal elbánhassanak, megengedettett, hogy dőre szokáson alapuló törvényeiket mint eddig, ezután is használhassák. Szükséges tehát, hogy ezek után nevezett város zimmije közötti rablók megbüntetésére végett az említett törvényt használhassák, és hogy ezt senki ne akadályozza. Így vegyék tudomásul.

Kelt az 971. év sevval hónapjának 11-20. napján, Budán.

Budin Beylerbeyi Zal Mahmud Paşa'nın Pençesi

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

² Macaristan'ın *Debrecen* isimli yerleşim birimi.

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² Bírósági körzet.

³ Nem mohamedán alattvaló.

TIMIŞVAR HALKINA ZULMEDEN KARA NAİP İSİMLİ
KADI VEKİLİNİN GÖREVDEN ALINMASIA TEMESVÁR NÉPÉT SANYARGATÓ KARA NÁIB NEVŰ
KÁDIHELİYETTES TISZTSÉGÉBŐL VALÓ ELBOCSÁTÁSA

~ 19/IX/1564 ~

Timişvar Kadısı'na emrim şudur ki:

Timişvar Defterdarı Mehmed bir yazı göndererek; "Kara Naip ismiyle bilinen kişinin daha önce Ösek tarafında kadı vekilliği görevinde iken halka zulmettiği için görevden alındığım, şimdi de Timişvar halkına zulmetmekte olduğunu, ayrıca eşkıyahk yaptığım" bildirmiştir. **Buyurdum ki:**

Durum gerçekten böyle ise Kara Naib'i kadı vekilliği görevinden uzaklaştırın ve bundan sonra da kendisine bu görevi yaptırmayın.

Temesvár kádijának parancsom a következő:

Temesvár defterdárja, Mehmed egy levelet küldve jelentette az alábbiakat; "A Kara náib néven¹ ismert személy korábban Eszéken, kádihelyettesként töltött be tisztséget, amikor is a nép sanyargatása miatt elbocsátották tisztségéből, most pedig Temesvár népét sanyargatja, ezenkívül útonállóként bűncselekményeket követ el." **Elrendeltem az alábbiakat:**

Ha a helyzet valóban így van, a Kara Naip nevű kádihelyettest távolítsd el tisztségéből és ezután ne kapjon többé ilyen tisztséget.

¹ Oszmán állami tisztviselő.

Kanuni Sultan Süleyman'ın Tuğrası

ERDEL TACİRLERİNİN ESTERGON'DA MALLARININ
YAĞMALANMASI VE BUNLARA MALİYE GÖREVLİLERİ
TARAFINDAN EL KONULMASI OLAYININ TEFTİŞİ

VIZSGÁLAT AZ ERDÉLYI KERESKEDŐK ÁRUINAK
ESZTERGOMBAN TÖRTÉNT KIFOSZTÁSA ÉS AZ
ÁRUKNAK A PÉNZÜGYI TISZTVISELŐK ÁLTALI
LEFOGLALÁSA ÜGYÉBEN

~ 18/I/1565 ~

Budin Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Erdel Kralı İstefan yüce makamıma mektup göndererek; "*Erdelli bazı tacirlerin ticaret yaparken Estergon yakınlarında basıldığım, para ve mallarımın yağmalandığım ve maliye görevlilerinin de bu mallara el koyduklarım*" bildirmiştir.

Bilesin ki, Erdel vilayeti benim ülkemden olduğu gibi Erdel tacirleri de benim vergi ödeyen ahalimdendir. Bu sebeple benim adaletli hükümdarlık dönemimde onlara bu şekilde haksızlık yapılmasına müsaade edilemez. Bu gayrimeşru fiilleri yapanların yakalanması gerekmektedir. **Buyurdum ki:**

Erdel Kralı'nın adamları bu emrimi sana getirdiklerinde bu konuyu büyük bir özen ve dikkatle ve hukuk çerçevesinde teftiş edesin. Şayet konu bildirildiği gibi ise, Erdel Kralı'nın tacirleri nereden basılmış ve ne kadar malları alınmış ise bunları, yağmalayanlardan ve el koyan maliye görevlilerinden mahkeme marifetiyle eksiksiz olarak alıp sahiplerine veresin. Bu gayrimeşru fiili işleyenleri de ortaya çıkarıp içlerinde sipahi olan varsa hapsedip bildiresin; sipahi olmayanlar hakkında ise hukukun gereğini yerine getiresin. Ancak teftiş sırasında yalıtma, sahtekârlık ve yalancı şahitliğe ve hiç kimseye hukuka aykırı olarak haksızlık yapılmasına izin vermeyesin.

Buda beglerbégjének parancsom a következő:

Erdély királyja János Zsigmond¹ méltóságos hivatalomnak levelet küldve tájékoztatott az alábbiakról; "*Néhány erdélyi kereskedőt Esztergom közelében megtámadtak, elvették pénzüket és áruikat, és a pénzügyi tisztviselők ezekre az árukra rátették kezüket.*"

Vegyük tudomásul azt, hogy ahogy az erdélyi tartomány is az én országomhoz tartozik, úgy az erdélyi kereskedők is az én adófizető alattvalóim. Emiatt az én igazságos uralkodásom időszaka alatt megengedhetetlen, hogy ilyen jogtalanságok forduljanak elő velük. Le kell tartóztatni azokat, akik elkövették ezeket a törvénytelen cselekedeteket. **Elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor az erdélyi király emberei meghozták neked ezt a parancsot, az ügyet kezeld nagy óvatossággal és figyelemmel, és a vallási törvény értelmében folytass vizsgálatot. Ha az ügy úgy van, ahogy jelentették, állapítsd meg, hogy az erdélyi király kereskedőit hol támadták meg és mennyi árut vettek el tőlük, majd az árukat a fosztogatóktól és a lefoglalást elkövető pénzügyi tisztségviselőktől a bíróság segítségével hiánytalanul visszavéve szolgáltatd vissza a tulajdonosainak. A törvénytelen séget elkövetők között lévő szpáhik² vesd börtönbe és tégy róluk jelentést, a nem szpáhi elkövetőkkel szemben pedig alkalmazd a vallási törvény követelményeit. Azonban ne engedd, hogy a vizsgálat során csalás, rágalmazás és hamis tanúzás forduljon elő és bárkivel szemben is törvényellenesen jogtalanságot kövessenek el.

¹ A törökben *İstefan*. Szapolyai János magyar király fia, János Zsigmond; II. János; az oszmán dokumentumokban *İstefan Kral*-ként (István király) vagy *Kraloğlu*-ként (királyfi) szereplő uralkodó, 1570-től erdélyi fejedelem.

² Javadalombirtok ellenében szolgáló lovaskatona.

ERDEL KRALI'NIN BANA KALESİ DIŞINDA, NEMÇE
TARAFINDAN ZAPT ETTİĞİ KALELERİ GERİ VERMEYE
RAZI EDİLMESİAZ ERDÉLYI KIRÁLY MEGGYÖZÉSE, HOGY NAGYBÁNYA
VÁRÁN KÍVÜL A HABSBURG OLDALTÓL ELFOGLALT
VÁRAKAT SZOLGÁLTASSA VISSZA

~ 16/II/1565 ~

Dergâh-ı Âlî Çavuşu Süleyman'a emrim şudur ki:

Hâlen Nemçe¹ ve Alman Kralı olan Maksimilyanoş İstanbul'a vergisiyle birlikte elçisini göndererek; "*babası Ferenduş zamanından beri aramızda var olan antlaşmaya uyduğunu, Erdel Krah İstefan'ın² Blaj Menhar³ kavgasıyla zapt ettiği kalelerin antlaşmaya aykırı olarak alınmış olduğunu*" bildirip iade edilmesini istemiştir.

Antlaşmaya uymak din ve devletimizin gereği olduğundan Kral Maksimilyanoş'a tarafımızdan bir name gönderilmiş ve; "*Bana⁴ Kalesi Kral-oğlu'nun elinde kalmak şartıyla diğer alınan bütün kalelerin aramızdaki antlaşma gereğince sahiplerine geri verilmesi*" hususu zikredilmiştir. Bu konu Kral-oğlu'na da bir name ile bildirilmiştir.

Ayrıca anılan Kral İstanbul'da hapiste olan Bebek Ferenc'in⁵ serbest bırakılmasını da rica etmiş; fakat kendisine bu konuda bir cevap verilmemiştir. Bebek Ferenc'in, Kral-oğlu'nun elinden giden kalelerine karşılık kendi kalelerini vermesi karşılığında serbest bırakılması kararlaştırılmıştır. **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında, bu hususu asla kimseye açıklamayasin; sadece Kral-oğlu'na bildiresin. O da bu sırrı korusun. Elçiler dönüp Nemçe Kralı'na ulaştıktan sonra şayet onlar tarafından aradaki antlaşmaya aykırı bir hareket yapılmaz ve Bana Kalesi Kral-oğlu'nun elinde kalmak şartıyla alınan kalelerini isterlerse, Kral-oğlu da fermanım gereğince bu kaleleri

*A Magas Porta csauszának, Szülejmánnak parancsom**a következő:*

Miksa a nemcsék¹ és németek királya Isztambulba az adójával együtt elküldte követét is, aki által jelezte, hogy "*az apjával, Ferdinánddal kötött egyezményünk továbbra is érvényes, a Balassa Menyhérttel² folytatott küzdelem során Erdély királya, János Zsigmond³ az egyezménnyel ellentétesen foglalt el várakat, melyeknek a visszaszolgáltatását kérük*".

Mivel az egyezmény betartása vallásunk és államunk szokása, ezért Miksa királynak egy levelet küldtünk, amelyben megemlítettük az alábbi ügyet; "*Azzal a feltétellel, hogy Nagybánya⁴ vára a királyfi⁵ kezében marad, a többi elfoglalt várat a köztünk fennálló egyezménynek megfelelően vissza kell szolgáltatni tulajdonosaiknak*". Ezen dologról a királyfi számára is egy levélben tájékoztatást küldtünk.

Emellett Miksa király az Isztambulban bebörtönzött Bebek Ferenc⁶ szabadon bocsátását is kérte; azonban ebben a kérdésben nem válaszoltunk neki. Az a döntés született, hogy Bebek Ferenc akkor kerül szabadon bocsátásra, ha a királyfi által visszaszolgáltatott várak fejében az ő saját várait [János Zsigmondnak] adja. **Elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom eljut hozzád, ezt a ügyet senki másnak ne mondd el, kizárólag a királyfit tájékoztasd. Ő is őrizze meg ezt a titkot. Ha a követek visszamennek a nemcse

1 Nemçe: Habsburg hanedanının doğu kısmının hükümdarlığı altında bulunan bölge ve Almanca konuşan nüfusunun Osmanlıca adıdır.

2 Macarca János Zsigmond (1540–1571). Macar Kralı János Szapolyai'nin oğlu olmasından dolayı, Osmanlıca kaynaklarda İstefan Kral veya Kral-oğlu olarak geçmektedir.

3 Blaj Menhar: Tuna nehrinin doğu tarafında bulunan bölgenin Başkomutanı idi. Değişmeli olarak Habsburg ve Szapolyai tarafını desteklemiştir. 1561 yılında kesin olarak Habsburg tarafına geçmiş, bunun için Ferdinand kendisine baronluk vermiştir.

4 Günümüzde Romanya'nın *Baia Mare* isimli yerleşim birimi.

5 Metinde muhtemelen Ferenc'in oğlu György Bebek söz konusu edilmektedir. Zira, 1565'te Ferenc hayatta değildi; ancak György 1562'den itibaren İstanbul'da Osmanlı esaretinde idi ve Miksa onun serbest bırakılmasını istemektedir.

1 Az eredetiben *Nemçe*. A kifejezés a Habsburg-dinasztia keleti ágának uralma alatt álló német nyelvű területeknek és lakóinak oszmán elnevezése.

2 A török szövegben *Blaj Menhar*, dunáninneni országos főkapitány. Váltakozva pártolta a Habsburg és a Szapolyai oldalt. 1561-ben véglegesen Habsburg pártja állt, amiért Ferdinándtól bárói rangot kapott.

3 Az eredetiben *İstefan*, János Zsigmond (1540–1571) egyik török elnevezése szerezpel. Az oszmán forrásokban gyakran emlegetik *Kraloğlu*, azaz királyfiként is, utalva arra, hogy Szapolyai János fia.

4 Az eredetiben *Bana*, ma Baia Mare Romániában.

5 Az eredetiben *Kraloğlu*. Lásd 3. lábjegyzet.

6 A szövegben a név megadása helytelen, valójában Bebek Györgyről, Ferenc fiáról van szó. 1565-ben az apa, Ferenc már nincs az élők sorában, viszont György 1562-től oszmán fogságban volt Isztambulban, az ő kiszabadítását kérte Miksa.

teslim ettiği takdirde, Bebek Ferenc de kalelerini teslim etmek üzere Kral-oğlu'na gönderilecektir. Böylelikle Kral-oğlu Pa-dışahlığımızın şanına yaraşır biçimde itibar görmeye devam edecektir. Kendisini bu şekilde ikna edip gönlünü alarak Fe-renduş-oğlu ile aramızda olan kavgayı sona erdirmeye gayretin-de olasin; böyle bilesin.

királyhoz és a részükről nem történnek a közöttünk érvényes egyezménnyel ellentétes intézkedések, valamint hajlandóak a várak visszaadása esetén Nagybánya várát a királyfi kezében hagyni, a királyfi is szultáni rendeletnek megfelelően visszaszolgáltatja ezeket a várakat, azután pedig Bebek Ferencet is elküldjük a királyfihoz, hogy átadja neki várait. Így a királyfi a szultanátusunk dicsőségéhez méltóan továbbra is köztisztetletet fog élvezni. Igyekezze őt erre rábeszélni és elnyerni szívét, hogy Ferdinánd fiával a köztünk lévő vitát le lehessen zárni, ezt így tudjátok.

János Zsigmond (1540–1571)
(Istefan Kral/Kraloğlu)

https://hu.wikipedia.org/wiki/Erd%C3%A9lyi_Fejedelems%C3%A9g

Kanûni Sultan Süleyman
(1494-1566)

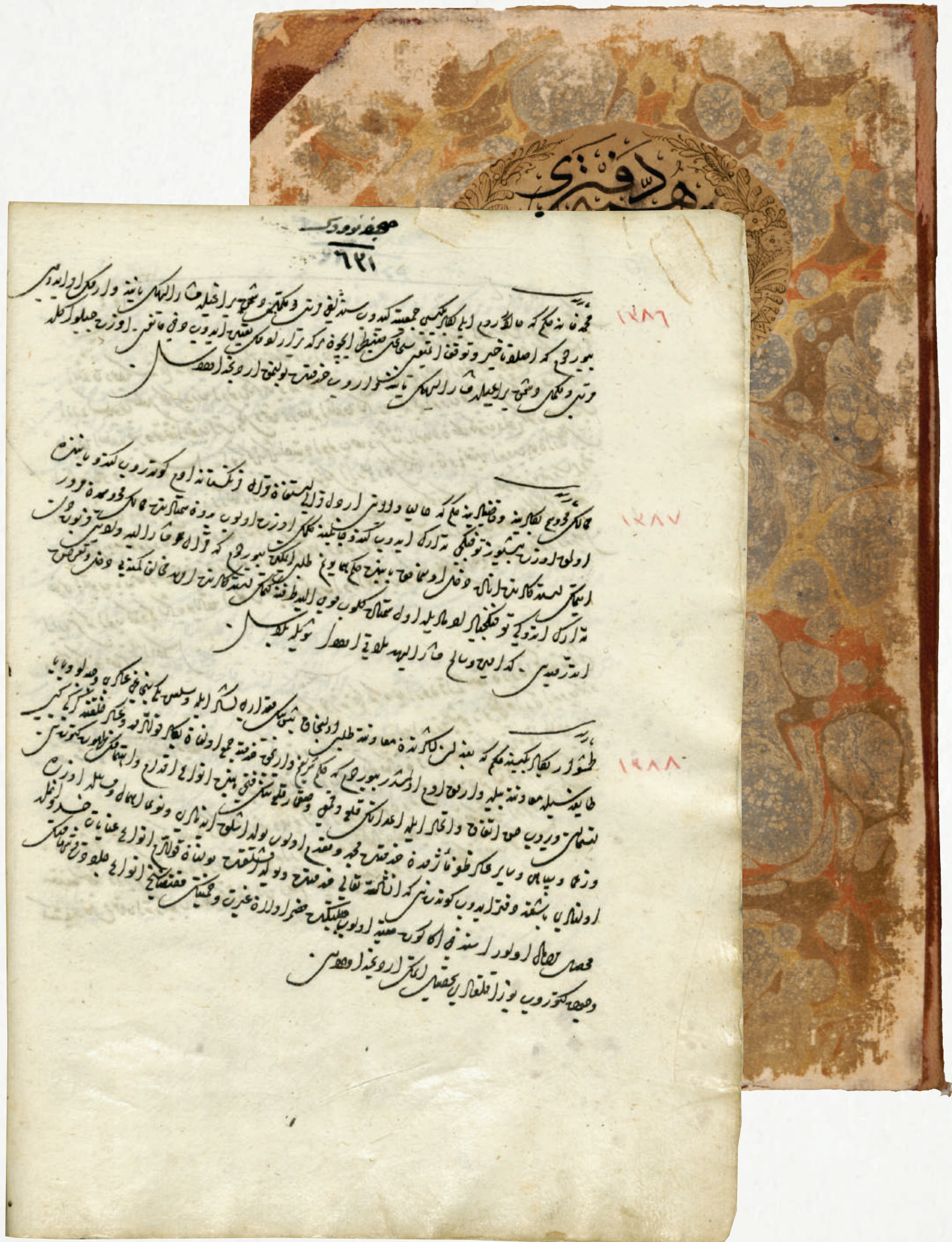

ERDEL KRALI'NIN FRENGİSTAN'DAN TEMİN ETTİRDİĞİ
TÜFEKLİ ASKERLERİN OSMANLI ÜLKESİNDEN
GEÇİŞLERİNE ENGEL OLUNMAMASI

AZ ERDÉLYI KIRÁLY ÁLTAL A FRENGISZTÁNBÓL
HOZANDÓ FEGYVERES KATONÁK OSMÁN
BIRODALMON KERESZTÜL TÖRTÉNŐ
ÁTHALADÁSÁNAK ENGEDÉLYEZÉSE

~ 10/VII/1565 ~

Osmanlı ülkesindeki sancakbeylerine ve kadılara emrim şudur ki:

Erdel Kralı İstefan, Frengistan'a adam göndererek beş yüz adet tüfekçi asker tedarik ettirdiğini ve bunların kendi yanına gelmek üzere olduğunu bildirerek bunların Budin bölgesinde Osmanlı ülkesinden geçmek istediklerinde kendilerine müdahale olunmaması hususunda ferman istemiştir. **Buyurdum ki:**

Adı geçen Kral'ın Frengistan'dan tedarik ettirdiği tüfekçiler, adamlarıyla bölgenize gelip Erdel tarafına gitmek istediklerinde kimseyi kendilerine müdahale ettirmeyesiniz ki, emniyet içerisinde İstefan Kral'a ulaşsınlar.

*Az Osmán Birodalom szandzsákbégjei és kádijai számára
parancsom a következő:*

János Zsigmond erdélyi király¹ jelentette, hogy egy emberét elküldte Frengisztánba², aki ötszáz fegyveres katonát felszerelt. Ezek nemsokára megérkeznek hozzá, ezért egy rendelet kibocsátását kéri, amely biztosítja, hogy a katonák Buda térsége felé az Osmán Birodalomban való áthaladásukkor ne történjen beavatkozás. **Elrendeltem az alábbiakat:**

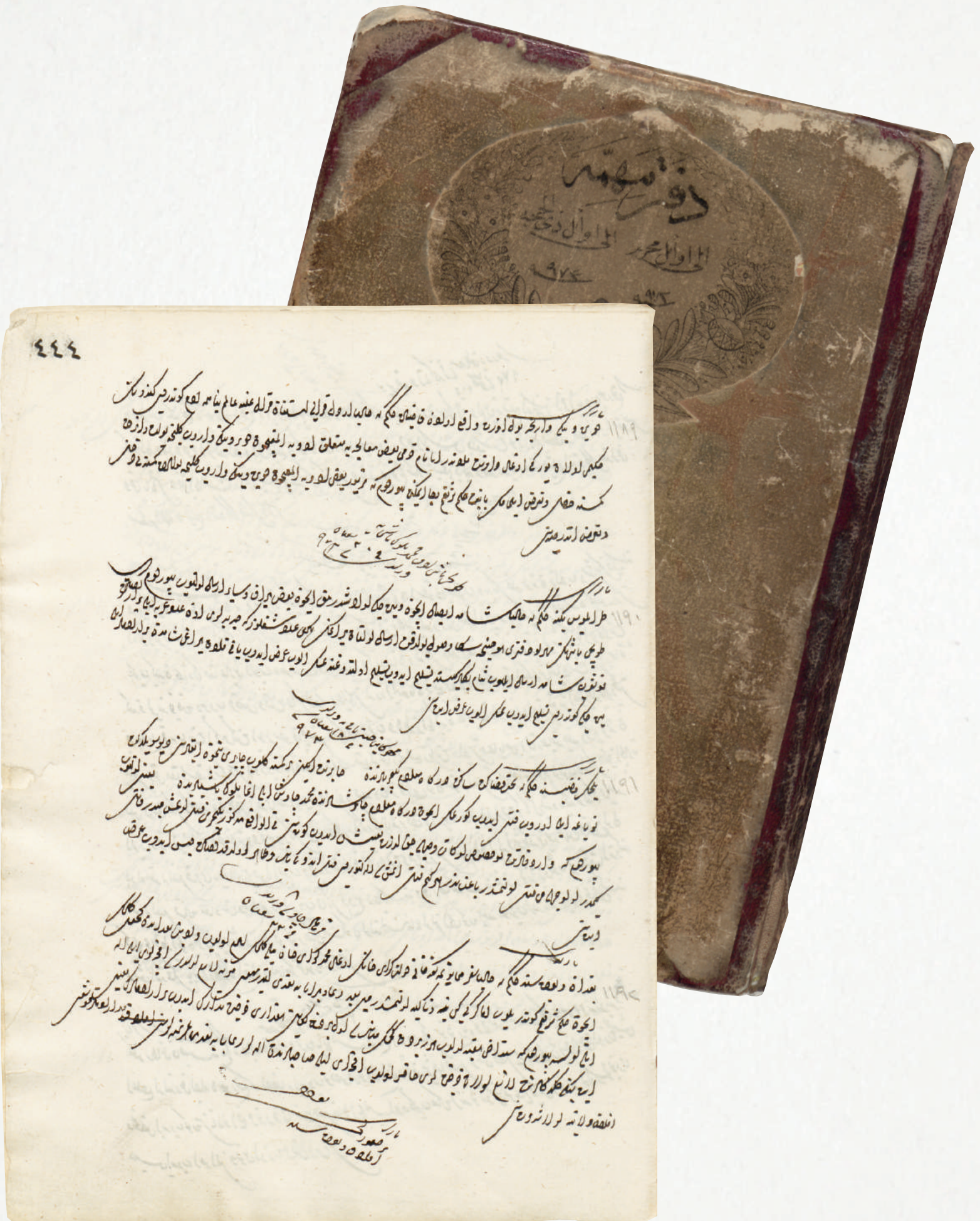
Ne engedjétek senkinek, hogy beavatkozzon az említett király által Frengisztánból érkező fegyveresei útjába, amikor azok a térségen áthaladva Erdély felé vonulnak, hogy biztonságban eljussanak János Zsigmondhoz.

¹ Szapolyai János magyar király fia, János Zsigmond; II. János; az oszmán dokumentumokban *İstefan Kral*-ként (István király) vagy *Kraloğlu*-ként (királyfi) szereplő uralkodó, 1570-től erdélyi fejedelem.

² Az eredeti szövegben *Frengistan*, európai országokra használt török elnevezés.

İLAÇ ALMAK İÇİN DUBROVNIK'E GİDECEK OLAN ERDEL
KRALI'NIN DOKTORUNA YOL BOYUNCA HIÇ KİMSENİN
MÜDAHALE ETMESİNE İZİN VERİLMEMESİ

TILALOM, MISZERINT NEM SZABAD SENKINEK SEM
BEAVATKOZNIA AZ ERDÉLYI KIRÁLY ORVOSÁNAK
ÚTJÁBA, AKI GYÓGYSZEREK BESZERZÉSE MIATT
DUBROVNIKBA UTAZIK

~ 07/III/1566 ~

*Dubrovnik'e kadar yol üzerinde bulunan kazaların kadılanna
emrim şudur ki:*

Erdel Kralı İstefan âlemin sığınağı olan Padişahlık makamıma
adamını göndererek; "bazı ilaçlar almak için Dubrovnik'e gidip
gelecek olan Doktoru Yorgi oğlu Blandrata'ya¹, gidiş ve gelişi esna-
sında yollarda kimse tarafından karışılmaması hususunda ferman
verilmesini" istemiş olduğundan **buyurdum ki:**

Adı geçen şahsa, bazı ilaçlar almak için Dubrovnik'e gidiş ve
gelişinde kimsenin karışmasına izin vermeyesiniz.

*Dubrovnik felé az út közben található bírósági kerületek¹ kádijai
számára parancsom a következő:*

Erdély királya, János Zsigmond² a világ menedékéül szolgáló
padisahi hivatalomba emberét küldve a következőket kérte;
"a bizonyos gyógyszerek beszerzése érdekében Dubrovnikba
utazó orvosa, Blandrata György számára egy rendelet megírását
kéri, hogy oda- és visszaútja során őt senki ne háborgassa", ezért
elrendelem az alábbiakat:

Ne engedjétek, hogy a bizonyos gyógyszerek beszerzése
érdekében Dubrovnikba utazó, fent említett személyt oda- és
visszaútja folyamán bárki is zavarja.

¹ Macarca Blandrata György.

¹ Az eredeti szövegben *kaza*.

² Szapolyai János magyar király fia, János Zsigmond; II. János; az oszmán
dokumentumokban *İstefan Kral*-ként (István király) vagy *Kraloglu*-ként
(királyfi) szereplő uralkodó, 1570-től erdélyi fejedelem.

[illegible]

OSMANLI ORDUGÂHINA GELEN ERDEL KRALI VE
ADAMLARI İÇİN BİR MİKTAR ERZAK VE ŞARAP
TEDARİKİ

AZ OSMÁN SEREG TÁBORÁHOZ ÉRKEZŐ ERDÉLYI
KIRÁLY ÉS EMBEREI SZÁMÁRA GONDOSKODJANAK
ELEGENDŐ ÉLELEMRŐL ÉS BORRÓL

~ 20/VI/1566 ~

*Defterdar Murad Çelebi'ye
emrim şudur ki:*

Vidin ve Morova'dan gelecek olan köprü gemilerinin bir an önce Varadin'e ulaşmaları gerektiğinden **buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında; bu konu ile bizzat ilgilenesin ve gelen gemilere yeterince kürekçi koyarak Varadin'e ulaştırdıktan sonra kürekçileri geri getirtesin.

Kral-oğlu¹ gelmiştir. Onun için altmış koyun, otuz mum, yirmi baş [sığır], üç yüz kile arpa, dört yüz adamı varsa iki yüz çift ekmek ve bir fıçı şarap gönderesin.

Ayrıca iskele hizmetinde görevli olan iki köy halkının dağılıp gittiğini bildirmişsin. Bunların dağılmalarının sebebi nedir? Zulme mi uğramışlardır? Eğer herhangi bir zulüm veya kanuna aykırı uygulama var ise bunları ortadan kaldırsın ve söz konusu köyler halkının gönüllilerini kazanarak geri gelmelerini sağlayasın.

Kanuni Sultan Süleyman Stefan Zápolya'yı
huzuruna kabul ederken (1565)
János Zsigmond Törvényhozó Szülejmán szultán
színe előtt (1565)

TC. / TSMK. H.1 339, y.16b

*Murád cselebi defterdárnak
parancsom a következő:*

A Vidinből és Morava folyóról érkező híd-hajóknak mielőbb el kell jutnia Váradra, ezért **elrendelem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom eljut hozzád, személyesen te foglalkozz az ügygel és adj a hajókra elegendő evezőst, majd miután azok eljutottak Váradra, az evezősoket hozasd vissza.

A királyfi¹ megérkezett. Ezért küldj el hatvan bárányt, harminc gyertyát, húsz szarvasmarhát, háromszáz véka árpát, négyszáz embert és ha van, kétszáz pár kenyeret és egy hordó bort.

Ezenkívül azt jelentetted, hogy kettő, kikötői feladatokat ellátó falu népe szétszéledt és elment. Ezek szétszéledésének mi az oka? Zsarnokoskodás történt? Amennyiben bármily nemű zsarnokoskodás vagy törvényellenes alkalmazás fordult elő, annak vess véget és a szóbanforgó faluk népének szívét megnyerve biztosítsd a visszatérésüket.

¹ Macar Krali János Zápolya'nın oğlu János Zsigmond Zápolya; II. János; Osmanlı belgelerinde İstefan Kral olarak geçen Erdel Kralı. Olay Sigetvar Seferi sırasında gerçekleşmiştir.

¹ Szapolyai János magyar király fia, János Zsigmond; II. János; az oszmán dokumentumokban İstefan Kral-ként (István király) vagy *Kraloğlu*-ként (királyfi) szereplő uralkodó, 1570-től erdélyi fejedelem.

ERDEL KRALI'NIN ADAMLARINI ÖLDÜRENLERİN
CEZALANDIRILMASI VE BEÇLİLER İLE YAPILACAK
ANTLAŞMADA ERDEL'İN DE YER ALMASI

AZ ERDÉLYI KIRÁLY EMBEREIT MEGGYILKOLO
SZEMÉLYEK MEGBÜNTETÉSE ÉS ERDÉLY BEVONÁSA A
BÉCSIEKKEL KÖTENDŐ EGYEZMÉNYBE

~27/IX/1567~

Erdel Krah'na¹ Name

Gönderdiğin mektupta; "ferman gereğince sınırların konusu ile ilgili olarak adamların Ferhad Çavuş ile birlikte Budin tarafına gönderdiğini, bunlar Tımsvar'a gelirken Eğri komutanının gönderdiği adamların senin adamların öldürüp adı geçen Ferhad Çavuş'u da esir ettiklerini" bildirmişsin. Daha önce gönderdiğin mektupta da; "Beç Krah² ile barış³ yapılsa Erdel'in de bu antlaşmada yer alması" hususunu bildirmiş idin.

Şimdi; Ferhad Çavuş konusunu Tımsvar Beylerbeyi de bildirdiği için Budin Beylerbeyi'ne konunun öneminin vurgulandığı bir emir gönderilerek; "Kral ile haberleşip, elçileri dönünceye kadar iki taraftan da herhangi bir harekette bulunulmaması kararlaştırılmasına rağmen bu işi yapanların hak ettikleri şekilde cezalandırılmasını ve verdikleri zararların ödetilmesini, Ferhad Çavuş'un da serbest bırakılmasını sağlaması" emredilmiştir.

Şayet emrim üzere, senin adamlarının kan tazminatı vs. zararları ödenip bunu yapanların hakkında gelinip adı geçen Çavuş da serbest bırakılır ve barış yapılsa Erdel de kesinlikle bu barışta anılacaktır. Çünkü Erdel ülkesi diğer memleketlerimden farksız olduğu gibi, ahalisi de diğer vergi ödeyen ahalim gibidir. Zaten bu kavga ve mücadele de Erdel için yapılmaktadır. **Buyurdum ki:**

Sen de bu çerçevede hareket edesin ve memleketin muhafazası hususunda dakika geçirmeyesin.

Levél az erdélyi királynak¹

Az általad küldött levélben tájékoztatsz az alábbiakról; "A szultáni rendelet szerint a határkérdés ügyében elküldted embereidet Ferhád csaussal együtt Budára, akiket miközben Temesvár felé haladtak, az egri kapitány emberei megöltek, a szóban forgó Ferhád csaut pedig foglyul ejtették." A korábban küldött leveledben pedig arról tájékoztattál, hogy a bécsi királlyal² kötendő békeegyezménybe³ Erdélyt is be kell vonni.

Most, mivel Ferhád csaut ügyéről a temesvári beglerbég is tájékoztatott, ezért a budai beglerbégnek az ügy fontosságát hangsúlyozva egy parancsot küldtünk az alábbiak szerint: "Annak ellenére, hogy megállapodtunk a királlyal, hogy, a követek visszatéréséig egyik fél sem tesz semmiféle lépést, mivel ezt a cselekményt mégis elkövelték, [őket] érdemük szerint meg kell büntetni és az általuk okozott károkat meg kell fizettetni, Ferhád csaut pedig szabadon kell engedni".

Ha parancsomnak megfelelően az embereid megfizetik a vérdíjat stb., a károkat és a cselekményeket elkövetők megkapják büntetésüket, a szóban forgó csaut pedig kiszabadul és a békekötés megtörténik, Erdély bizonyosan szerepelni fog ebben a békében. Mert Erdély országa nem különbözik más országaimtól, lakossága pedig számomra ugyanolyan, mint többi adófizető népem. Tulajdonképpen ez a küzdelem és harc is Erdélyért folyik. **Elrendeltem az alábbiakat:**

Ezen keretek között tedd meg te is a lépéseidet és ne késlekedj egy perccel sem a birodalom védelme érdekében.

1 János Zsigmond (1540–1571) 1540 ve 1570 arasında Macaristan'ın seçilmiş, taçlandırılmamış kralı; 1570-1571 yılları arasında Erdel'in ilk prensi.

2 II. Maksimiliyan (1527–1576), Kutsal Roma İmparatoru (1564–1576), 1563'ten itibaren Macaristan Kralı.

3 1568'de yapılacak olan Edirne Antlaşması.

1 János Zsigmond (1540-1571) Magyarország választott, meg nem koronázott királya 1540 és 1570 között, Erdély első fejedelme 1570 és 1571 között.

2 II. Miksa (1527-1576), német-római császár (1564-1576), 1563-tól magyar király.

3 Utalás a majd 1568-ban megkötésre kerülő drinápolyi békére.

VERGİ AVANTAJI SEBEBİYLE SEMENDİRE, ALACAHISAR,
İZVORNİK VE VİDİN TARAFLARINDAN TİMİŞVAR
TARAFLARINA GÖÇÜN ÖNLENMESİ

ADÓKEDVEZMÉNY MIATT SZENDRŐ, KRUSÉVAC,
ZVORNİK ÉS VİDİN IRÁNYÁBÓL TEMESVÁR FELÉ
MEGINDULT ELVÁNDORLÁS MEGELŐZÉSE

~ 13/XI/1567 ~

Tímışvar Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Semendire¹, Alacahisar², İzvornik³ ve Vidin'e vergi toplamak için giden görevlilerin halkın önemli bir bölümünü yerlerinde bulamadıkları, bunun sebebinin ise Tımışvar'ın tahriri sırasında verginin *hane başına* yazılmasından dolayı halkın o taraflara göç etmesi olduğu bildirilmiştir.

Şimdi; halkın Osmanlı ülkesinin adı geçen yerlerinden Tımışvar taraflarına gitmesine ve bu şekilde verginin azalmasına izin verilemez. **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında; bundan sonra bu taraf ahalisinden bir kişinin bile Tımışvar taraflarına geçmemesi için derhâl Tuna nehri kıyılarında olan sancakbeylerine, kaza kadılarına ve iskelelerdeki görevlilere gerektiği şekilde tembihte bulunasın; sonra da emrime aykırı iş yapanlar olup olmadığını kontrol edesin ve yapanların haklarından gelesin.

Bu konuda Tımışvar Vilayet Kâtibi'ne; *"Bu taraftan o tarafa geçen halka vergi, tekrar baş üzerinden yazılsın, hane üzerinden yazılmasın."* diye emir gönderilmiştir. Bu önemli bir konudur. Daima bu işin üzerinde durasın ve eğer yapabilirsen Lagoş, Sebeş ve Macar taraflarından getirtesin. Yoksa memleketin bir tarafını harap ederek öbür tarafını bayındır hâle getirmekten ne çıkar.

Temesvár beglerbéjének parancsom a következő:

Jelentették, hogy a Szendrőbe¹, Kruševacba², Zvornikba³ és Vidinbe az adószedés céljából kimenő tisztviselők a lakosság jelentős részét nem találták a helyükön, ennek az oka az, hogy Temesvár nyilvántartásba vétele során az adót háztartásonként⁴ jegyezték be, ezért a lakosság abba az irányba vándorol.

Most nem lehet megengedni, hogy az Oszmán Birodalom említett részeiről a lakosság Temesvár felé vándoroljon és így az adóbevétel csökkenjen. **Elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom elér hozzád, a szükséges módon azonnal figyelmeztetni kell a Duna folyó menti szandzsákbégeket, városi kádikat és a kikötők felelőseit, hogy arról a területről egy személy se juthasson át Temesvár felé; majd ellenőrizni kell, hogy parancsommal ellentétesen cselekszik-e valaki, vagy sem, és az elkövetőket meg kell büntetni.

Ebben az ügyben a temesvári vilájet írnokának egy parancs került elküldésre, miszerint; *"Az erről a területről oda vándorló nép adóját újra fejenként és nem háztartásonként kell összeírni."* Ez egy fontos kérdés. Mindig foglalkozz ezzel az ügygel és ha lehetséges, Lugosról, Sebesről és magyar oldalról hozass embereket. Hiszen mi haszna, ha az ország egyik fele felvirágzik, miközben a másik fele elpusztul.

1 Günümüzde Sırbistan'ın Szendrő isimli yerleşim birimi.

2 Günümüzde Sırbistan'ın Kruševac isimli yerleşim birimi.

3 Günümüzde Bosna-Hersek'in Zvornik isimli yerleşim birimi.

1 A török szövegben Semendire, ma Szerbia.

2 A török szövegben Alacahisar, ma Szerbia.

3 A török szövegben İzvornik, ma Bosznia.

4 Eredetiben hane başına.

الفصل

۹۸۹
صوبہ ادرتہ میں ادوڑہ کے محل وقوع کے بارے میں غائبانہ خبریں
صوبہ ادرتہ کے کانٹے نامی محل وقوع کے بارے میں غائبانہ خبریں
کانٹے نامی محل وقوع کے بارے میں غائبانہ خبریں

[illegible][illegible][illegible]

**SİGETVAR SANCAĞININ KALAMANCA VAROŞU
VE ÇEVRESİNDEKİ KÖYLER GİBİ SÜREKLİ EŞKIYA
BASKININA UĞRAYAN YERLER İLE SANCAKBEYİ
VE KADI BULUNMAYAN YERLERDE HAFTA PAZARI
KURULMAMASI**

**NE TARTSANAK HETI PIACOT OLYAN HELYEKEN
MINT A SZIGETVÁRI SZANDZSÁKBAN TALÁLHATÓ
KÁLMÁNCSEHI VÁROSA ÉS A KÖRÜLÖTTE LÉVŐ
FALVAK, AMELYEKET FOLYAMATOSAN AZ
ÚTONÁLLÓK ZAKLATNAK, VALAMINT OLYAN
HELYEKEN, Ahol NINCS SZANDZSÁKBÉG ÉS KÁDI**

~ 03/III/1568 ~

Sigetvar Beyi'ne ve Kadısı'na emrim şudur ki:

Sancakbeyi olarak gönderdiğin mektubunda; "Sigetvar sancağındaki Kalamanca¹ varoşu ve yakınlarındaki bazı köylerde hafta pazarı kurulduğunu, etraftan gelen tüccarların ticaret yaparken pazarda yatıp tezgâh açtıklarını, düşman tarafından Kapoşvar bölgesinden haydutların gelip geceleyin pazarları bastıklarını, yakalamak için peşlerinden gidilince dağa kaçıp kurtulduklarını, amlan varoş ve köylerde pazar kurulduğu müddetçe bu bu tür haydutluk olaylarının eksik olmayacağını" bildirmişsin.

İmdi; sancakbeyi ve kadi olmayan yerlerde pazar kurulmasına izin verilemez. **Buyurdum ki:**

Konuyu inceleyesiniz; şayet buralar eskiden beri pazar kurulan yerler değilse veya pazar kurulan yerler olup da düşman tarafından sürekli zarar eriştirilmekte ise bu gibi ıssız yerlerde pazar kurdurmayıp Sigetvar yakınlarında uygun olan bir yerde pazar kurdurabilirsiniz. Bey, kadi ve kale bulunmayan ve düşman tarafından zarar eriştirilen yerlerde pazar kurdurmayasınız.

Szigetvár bégjének és kádijának parancsom a következő:

Szandzsákbégeként az általad küldött levélben tájékoztatasz az alábbiakról; "Szigetvár szandzsákjának Kálmáncsehi¹ városában és a körülötte található némely falvakban heti piacokat tartanak, a környékről érkező kereskedők árusítás érdekében megnyitják standjaikat. [Ám], az ellenség irányából, Kaposvár területéről banditák érkeznek és éjjelente megtámadják a piacot, és amikor azért, hogy elfogják, üldözöbe veszik őket, a hegyekbe szökve elmenekülnek. Az efféle útonállás nem fog megszűnni mindaddig, amíg az említett városban és falvakban piacokat tartanak".

Nos; azokon a helyeken, ahol nem található szandzsákbég és kádi, ott nem lehet megengedni a piacok megtartását.

Elrendeltem az alábbiakat:

Az ügyet meg kell vizsgálni, ha ezek nem olyan helyek, ahol régóta tartanak piacot, vagy pedig a piacnak helyt adó helyeket az ellenség folytonosan károsítja, akkor az ilyen és hasonló elhagyatott helyeken nem szabad megengedni piacok megtartását, Szigetvár környékén egy megfelelő helyen kell a piacot megtartani. Nem szabad megengedni azoknak a piacoknak megtartását, ahol nem található bég, kádi és vár, valamint ahol az ellenség folytonosan kárt okoz.

¹ Macaristan'ın Kálmánca isimli yerleşim birimi.

¹ A török szövegben Kalamanca.

**BUDIN YENİÇERİLERİNİN GÖLE HALKINA YEM,
YİYECEK, ARABA, ODUN, OT VE BEYGİRLERİNİ
BEDAVA VE ZORLA ALARAK ZULÜM VE HAKSIZLIK
YAPMALARININ ÖNLENMESİ**

**ANNAK MEGELŐZÉSE, HOGY A BUDAI JANICSÁROK
GYULA NÉPÉTŐL TAKARMÁNYT, ÉLELMET, KOCSIT,
TÜZELŐT, TERMÉNYT ÉS LOVAKAT INGYEN ÉS ERŐVEL
ELVEGYENEK, A LAKOSSÁGGAL KEGYETLENKEDJENEK
ÉS VELÜK SZEMBEN IGASZÁGTALANSÁGOKAT
KÖVESSENEK EL**

~ 11/III/1568 ~

Budin Yeniçeri Ağası'na emrim şudur ki:

Tımsıvar'da Hazine-i Âmire Defterdarı olan Muharrem yüce eşiğimize gönderdiği kazâyâ defterinde; "nöbetçi olarak Göle¹ Kalesi'ne gönderilen yeniçerilerin bir kısmının ticaret veya başka sebeplerle havâss-ı hümayûn statüsündeki köylere ve başka yerlere giderek karşılığım ödemedi halkın yem ve yiyeceklerini aldıkları, koçu ve arabalarını bedavadan kullandığı dört-beş günlük mesafedeki yerlere götürdüklerini, bazılarının ta Belgrad'a varıncaya kadar bu arabaları götürüp eşya yüklediklerini ve beygirlerini ahp telef ettiklerini, ahalinin kışın ve yazın getirdikleri odun ve otu daha önceden belirlenmiş fiyat üzerinden almak yerine köylere dolayarak zorla odun ve ot götürdüklerini, halka zulüm ve haksızlık yaptıklarını" bildirmektedir. **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında yeniçerilere sıkı sıkıya tembihte bulunasin ki: Halktan karşılığını ödemedi kesinlikle bir nesne almasınlar; her ne alırlarsa daha önceden belirlenmiş fiyat üzerinden parasını ödeyerek ve kendi isteği ile satanlardan alsınlar; halkın arabalarını, koçularını, beygirlerini ve kendilerini karşılıksız ve bedavadan kullanmasın ve çalıştırmassınlar; odun, ot vs. nesnelerini zorla götürmesinler; kısaca halka zulüm ve haksızlık etmesinler. Eğer yukarıda belirtildiği gibi zulüm ve haksızlıkta bulundukları bir daha duyulursa bilmiş olsunlar ki dirlikleri alınır. Kendilerine bu şekilde tembihte bulunasin.

Ayrıca kalelerin muhafazası için nöbetçi olarak gönderdiğin yeniçerilerin yayabaşlarına da gerektiği şekilde tembihte bulunasin ki, kimseye zulüm ve haksızlık yapılmasına izin vermesinler ve beraberlerindeki yeniçerileri sıkı zapt etsinler. Eğer emrime aykırı olarak zulüm ve haksızlık yaparlarsa dirlikleri alınmakla bırakılmayıp her bakımdan cezalandırılırlar.

Buna göre konunun üzerinde durasin ve ahaliden bir ferde bile zulmettirmeyesin.

Buda janicsáragájának a parancsom a következő:

Muharrem, a temesvári kincstár főkincstárnoka felséges személyünknek elküldött folyó ügyek defterében¹ tájékoztat az alábbiakról; "A védőként Gyula² várába küldött janicsárok egy része kereskedelmi vagy más célból a szultáni ház-birtokok³ közé tartozó falvakba és más helyekre megy, ott ellenértékének megfizetése nélkül elveszi a nép takarmányát és élelmét, kocsijait ingyen használja és négy-öt napi távolságban található helyekre viszi. Néhányuk ezeket a kocsikat terhekkal megrakva még Belgrádig is elvitte, ami miatt a lovak elpusztultak. A lakosság télen és nyáron gyűjtögetett tüzelőjét és terményeit a korábban meghatározott áron nem veszi meg, hanem a falvakat járva erőszakkal elszedi, a népet így gyötörve jogtalanságot követ el. **Elrendeltem az alábbiakat:**

Amint ezen parancsom eljut hozzád, szigorúan figyelmeztetted a janicsárokat, hogy ellenérték megfizetése nélkül semmit se vegyenek el a néptől, bármit is vesznek, a korábban megállapított árral, azt kifizetve és a saját akaratából eladó személyektől vegyék meg, a nép kocsijait és lovait ellentételezés nélkül, ingyen ne használják vagy működtessék, ne vegyék el erővel a tüzelőjüket, terményeiket tárgyaikat stb.; röviden a népet ne gyötörjék és ne tegyék ki őket jogtalanságoknak. Ha a fentiekhez hasonlóan még egyszer kiderül, hogy igazságtalanságokat követnek el, vegyék tudomásul, hogy birtokaik elvételre kerülnek tőlük. Ebben a formában figyelmeztetted őket.

Emellett a várak védelmére kiküldött janicsárok vezetőit is figyelmeztetni kell a szükséges módon, hogy ne engedjenek senkinek igazságtalanságot elkövetni és a mellettük szolgáló janicsárokat szigorúan ellenőrizték. Ha parancsomal ellentétesen kegyetlenkednek és igazságtalanságokat követnek el, nem csak birtokaik kerülnek elvételre, hanem minden szempontból megkapják büntetésüket.

Ennek megfelelően foglalkozz az üggyel és ne engedd, hogy a lakosság akár egy tagját is kegyetlenség érje.

¹ Macaristan'ın Gyula isimli yerleşim birimi.

¹ Az eredetiben *kazâyâ defteri*. A beglerbég dívánjában megtárgyalt és eldöntött ügyekre vonatkozó határozatok deftere.

² A török szövegben Göle.

³ Eredetiben *havass-i hümayun*, szultáni, kincstári kezelésében megtartott birtok.

۱۰۹۹
الحمد لله رب العالمين
والمصباح ۹۷۵
وزمانه زکون
و در اوردن
الحمد لله رب العالمين
والمصباح ۹۷۵
وزمانه زکون
و در اوردن

[illegible]

**TİCARET İÇİN ERDEL'E GELİP GİDECEK OLAN
DUBROVNIKLI TÜCCARLARA KİMSENİN HAKSIZ YERE
MÜDAHALE ETTİRİLMEMESİ**

**AZ ERDÉLYBE JÖVŐ, MAJD ONNAN TÁVOZÓ
DUBROVNIKI KERESKEDŐK ÜGYEİBE VALÓ JOGTALAN
BEAVATKOZÁS MEGAKADÁLYOZÁSA**

~ 17/III/1568 ~

Osmanlı ülkesindeki kadılara emrim şudur ki:

Erdel Kralı İstefan¹ yüce makamıma adamını göndererek; "kendisine gerekli olan bazı mallarla birlikte ticaret için Erdel'e gelip gidecek olan bazı Dubrovnik tüccarlarına, uğradıkları kazalarda sebepsiz yere müdahale edilmemesi ve hiç kimse tarafından engellenmemeleri" hususunda bir ferman verilmesini istemiştir. **Buyurdum ki:**

Dubrovnik tüccarlarından bazılarının ticaret amacıyla Erdel ülkesine gelip gitmeleri sırasında uğradıkları kadılıklarda âdet ve kanun gereğince vermeleri gereken gümrüklerini ödedikten sonra sebepsiz yere rahatsız edilmelerine ve incitilmelerine izin vermeyesiniz ve hiç kimseye hukuk ve kanunlara aykırı iş yaptırmayasınız ki, kendi hâllerinde ve güvenlik içerisinde gidip gelsin ve ticaretlerini yapsınlar.

Az Oszmán Birodalom kádijainak parancsom a következő:

János Zsigmond¹ erdélyi király felséges hivatalomhoz egy emberét elküldve az alábbi ügyben szultáni rendelet kiadását kérte; "Azon dubrovnikai kereskedők ügyeibe az útkukba eső helyeken ok nélkül senki ne avatkozzon be és ne akadályozza őket, akik a király számára szükséges árukkal kereskedelmi célból Erdélybe mennek, majd később onnan visszatérnek". **Elrendeltem az alábbiakat:**

Ne engedjétek meg, hogy bárki is ok nélkül zavarja vagy bántsa azokat a dubrovnikai kereskedőket, akik kereskedelmi céllal Erdélybe tartanak vagy onnan térnek vissza. Miután az általuk érintett területen a hagyományok és a törvény szerinti vámot megfizették, ne engedjétek, hogy bárki is a joggal és a törvényekkel ellentétesen cselekedjen, biztonságban menjenek, majd térjenek vissza a kereskedés után.

¹ Macarca János Zsigmond. Tam adı Szapolyai János Zsigmond István. (Buda, 7 Temmuz 1540 – Gyulafehérvár (Alba Iulia), 14 Mart 1571) (1540–1571). 1540-1570 arasında Macaristan'ın seçilmiş, taçlandırılmamış kralı; 1570-1571 arasında Erdel'in ilk prensi.

¹ Az eredetiben *İstefan Kral*. János Zsigmond - teljes nevén Szapolyai János Zsigmond István - (Buda, 1540. július 7. - Gyulafehérvár, 1571. március 14.) Magyarország választott, meg nem koronázott királya 1540 és 1570 között, Erdély első fejedelme 1570 és 1571 között.

**BUDİN'DE ILICA İSİMLİ YERDEKİ GÜHERÇİLE
MADENİNİN DURUMU VE ELDEKİ GÜHERÇİLE VE
BARUT MİKTARI HAKKINDA BİLGİ VERİLMESİ**

**BUDÁN AZ ILIDZSA NEVŰ HELYEN TALÁLHATÓ
SALÉTROMBÁNYA HELYZETE, ÉS TÁJÉKOZTATÁS A
MEGLÉVŐ SALÉTROM ÉS LŐPOR MENNYISÉGÉRŐL**

~ 23/VI/1568 ~

Budin Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Daha önce Ilica¹ isimli yerde güherçile madeni ortaya çıkmış ve buraya baruthaneler kurulmuş idi. Ancak, şimdiye dek ne kadar barut üretildiği ve madenin ne durumda olduğunun bilinmesi gerektiğinden ve güherçile hususu da en önemli konulardan olduğundan **buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında bu konuyla gerektiği şekilde ilgile-
nesin ve anılan madende ve diğer yerlerde ne kadar güherçile
elde edildiğini ve ne kadar işlenmiş barut mevcut olduğunu
yazıp bildiresin.

A budai beglerbégnek parancsom a következő:

Korábban az Ilidzsa¹ nevű helyen salétrombányára bukkantak, ahová később lőporgyárakat alapítottak. Azonban mivel szükséges tudni, hogy mostanáig mennyi lőpor gyártása történt és a bánya milyen helyzetben van, valamint a salétrom kérdése a legfontosabb kérdések egyike, ezért **elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom eljut hozzád, foglalkozz az üggyel a szükségnek megfelelően és feljegyzés után adj tájékoztatást arról, hogy az említett bányában és egyéb helyeken mennyi salétrom került kinyerésre és mennyi lőpor áll rendelkezésre.

¹ Ilica bölgesi Osmanlı zamanında Buda'daki Kakas kapu (Horoz Kapısı) civarındaki bölgeydi. Bu bölgedeki güherçile ve işlenmesi ile ilgili birçok hatıra günümüzde de mevcuttur. Örneğin: Kakas kapu yanında duran Osman Bey Camisi'nin "*Salétromos Dzsámi=Güherçileli Cami*" olarak adlandırılması (Budapest, Fő utca 73.); yakınlarda yer alan hamamın (günümüzdeki adı Irgalmasok Veli bej fürdője) "*barut fabrikasının yanındaki hamam*" olarak bilinmesi.

¹ Az Ilidzsa kerület a török kori Buda Kakas kapu környékét jelentette. Salétromra és annak feldolgozására a területen több emlék is utal, így a Kakas kapu mellett állt Oszmán bég dzsámijának Salétromos dzsámi elnevezése (Budapest, Fő utca 73.), valamint a közelben fekvő fürdő (a mai Irgalmasok Veli bej fürdője) "lőpormalom melletti fürdőként" való említése.

ERDEL KRALI'NIN OSMANLI PADİŞAHI'NA ŞAHİN
GÖNDERMESİ VE MACAR BEYLERİNİN ERDEL KRALI'NA
BAĞLANMA TALEPLERİAZ ERDÉLYI KIRÁLY SÓLYMOT KÜLD A SZULTÁNNAK
ÉS TÁJÉKOZTATJA ÖT A MAGYAR URAK ERDÉLYHEZ
VALÓ HŰSÉGÉRŐL

~ 03/VII/1568 ~

Erdel Krali'na Nâme-i Hümayûn

Sultan ve hakanların sığınağı olan yüce kapımıza gelen mektubunuzda; "bir miktar şahin gönderdiğinizi, ayrıca bütün Macar beylerinin sizi seçtiğini ve gizlice yazılar yollayarak; 'Emniyet içerisinde memleketimizde ve kalelerimizde eskiden olduğu gibi sakin olursak ve mülklerimiz elimizde kahrısa hepimiz itaat eder, vergi öderiz.' dediklerini" bildirmişsiniz. Bu konuda her ne söylenmiş ise ayrıntılı olarak yüce makamımıza arz olunmuş ve biz de bilgi sahibi olmuşuzdur.

İmdi; Beç Kralı¹ daha önce yüce Padişahlık makamımıza iki devlet arasında barış ve esenlik olması dileğiyle müracaatta bulunmuş ve bu isteği yüce tarafımızdan kabul edilerek kendisine ayrıntılı ahitnamemiz verilmiştir. Bu itibarla Beç tarafından ahitnameye aykırı herhangi bir hareket olmazsa bizim tarafımızdan da ahitnameye aykırı hareket edilmesine bizim rızamız yoktur ve ahdi bozmak asla caiz değildir. **Gerektir ki:**

Bu mektubumuz size ulaştığında, sözü edilen Macar beyleri ile tarafınızdan uygun görüldüğü şekilde dostane ilişkileri sürdüresiniz. Sizinle gizlice ittifak hâlinde olmaları ve hep birlikte Beç Kralı tarafından ahitnameye aykırı bir hareket yapılmasını beklemeleri yolunda gönüllerini alınız. Şayet o taraftan böyle bir şey ortaya çıkarsa, duruma göre uygun olan şekilde hareket edilir. Kendilerine bu çerçevede gizlice haber göndererek en iyi şekilde gönüllerini kazanasınız.

Szultáni levél az erdélyi királynak¹

Szultánoknak és uralkodóknak menedéket nyújtó felséges küszöbünkhöz érkezett levelében alábbiakról tájékoztat; "Őn sólymokat küldött számunkra, emellett az összes magyar úr önt választotta és titokban leveleket küldtek önnek, amelyben azt írták; 'Ha biztonságban és nyugalomban maradhatunk hazánkban és várainkban, mint az régen is volt és megtarthatjuk javainkat, mindannyian engedelmeskedünk és megfizetjük adónkat'. Ebben a tekintetben mindenről, ami szóba került, felséges hivatalunkat részletesen tájékoztatták és mi is tudomást nyertünk.

Nos; Bécs királya² korábban a két állam közötti béke és jólét iránti kívánságát közvetítve jelentkezett felséges padisahi hivatalunknál, amely kívánságot elfogadtuk és számára egy részletes szerződéslevél került átadásra. Ennélfogva ha Bécs oldaláról a szerződéslevéllel ellentétes lépéseket nem tesznek, mi sem egyezünk bele a mi részünkről a szerződéslevéllel ellentétes lépések megtételébe és a szövetség felbontása egyáltalán nem megengedett. **Ennek megfelelően:**

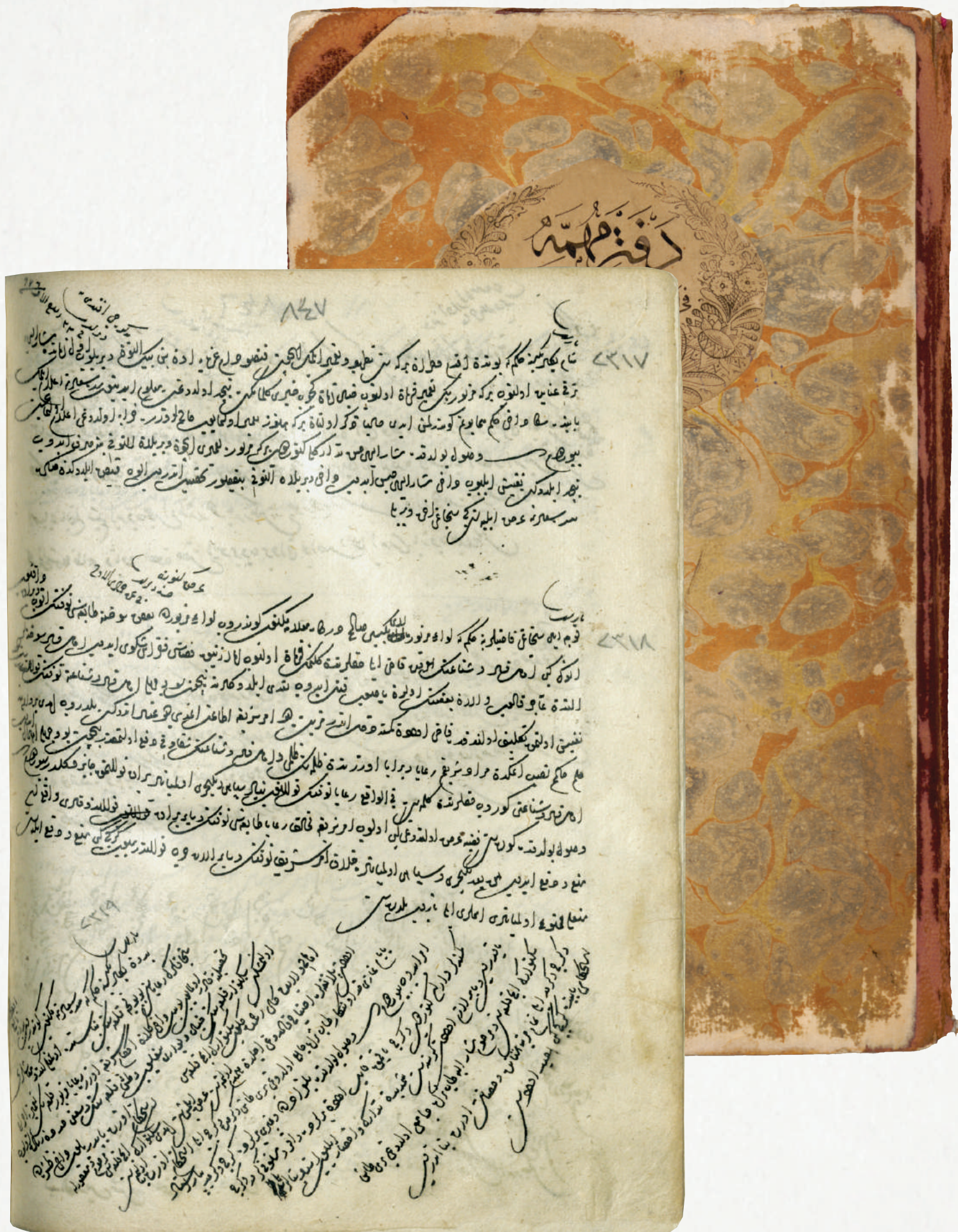
Amikor ezen levelünk elér hozzátok, a szóban forgó magyar urakkal színleg tartsatok fenn baráti kapcsolatokat. Nyerjétek meg a szívüket az iránt, hogy legyetek titkos szövetségeseik és együtt várjátok ki, amíg Bécs királya a szerződéssel ellentétes lépéseket tesz. Ha arról az oldalról ilyesmi történik, a [kialakult] helyzetnek megfelelően megteesszük a szükséges lépéseket. Eszerint számukra titokban híreket küldve a legjobb módon nyerjétek meg szívüket.

¹ II. Maksimilián (1527-1576). Kutsal Roma Ímparatoru (1564-1576); 1563'ten itibaren Macaristan Krali.

¹ János Zsigmond (1540-1571) Magyarország választott, meg nem koronázott királya 1540 és 1570 között, Erdély első fejedelme 1570 és 1571 között.

² II. Miksa (1527-1576), német-római császár (1564-1576), 1563-tól magyar király.

SİGETVAR İÇ KALESİ'NİN YIKILAN BÖLÜMLERİ İLE
KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN CAMİİ'NİN BULUNDUĞU
YERİN YAPTIRILMASI

A SZIGETVÁRI BELSŐ VÁR LEOMLOTT RÉSZEINEK ÉS
ANNAK A HELYNEK A MEGJAVÍTTATÁSA, Ahol nagy
SZÜLEJMÁN SZULTÁN DZSÁMIJA TALÁLHATÓ

~ 20/X/1568 ~

Budin Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Yüce eşigime gönderdiğin mektupta; "Budin'e bağh sancaklar ahalisinin, Bobofça¹ Kalesi inşaatında çalıştıkları için kendi gemilerini sağlayamadıklarını, bu yıl gelen ferman gereğince yine amlan kalenin tamirinde görevlendirildiklerini, ancak Sigetvar Kalesi'nin duvarlarının bir çok yerinin yıkıldığını ve dış kalesinin haddinden fazla geniş olmasından dolayı vilayet ahalisinin çok zorluk çekmekte olduklarını, Sigetvar'ın iç kalesinin sağlam bir şekilde yaptırılması ve dışarıda bulunan palankalara ihtiyaç kalmadığı için bunların da yıkılması hususunu" bildirmişsin.

İmdi; Sigetvar'ın İç Kalesi'nin ve merhum gazi Padişah babamın² camisinin bulunduğu yerin kireç ve kiremitle sağlam bir şekilde yapılmasını emredip **buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında, Belgrad vs. yerlerden kireç ve kiremit ustaları getirterek kireç yakmaya elverişli yerlerde bol miktarda kireç ve kiremit imal ettiresin. Gerekli olan keresteyi de şimdiden tedarik ettirerek işinin ehli inşaat ustaları ile Sigetvar'ın İç Kalesi'ni ve babamın camisinin bulunduğu yeri taş, kireç ve kiremit ile çok sağlam bir şekilde yaptır. Sağlamlığı hususunda gerekli özeni gösteresin.

Buda beglerbégjének parancsom a következő:

Felséges személyemhez küldött leveledben tájékoztatsz az alábbiakról; "Mivel a Budához tartozó szandzsákok lakossága Babócsa¹ várának az építkezésén dolgozott, ezért nem tudnak önmagukról gondoskodni; az idén érkezett szultáni rendeletben is az említett vár felújítására jelölték ki őket; azonban a szigetvári vár falai számos helyen leomlottak, és mivel a külső vár túlságosan széles, ezért a tartomány lakosságának sok nehézséget kell elviselnie; így szükséges Szigetvár belső várának megerősítése, és mert a külső erődítményekre már nincs szükség, ezért azokat le kell bontani".

Nos; azt parancsoltam, hogy mésszel, csempékkel és kővel meg kell javíttatni Szigetvár belső várát és azt a helyet, ahol elhunyt padisah apám² dzsámija található, valamint **elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom eljut hozzád, Belgrádból és más helyekről meszelő és csempézőmestereket hozatva a mészégetéshez alkalmas helyen nagy mennyiségben mészt és csempét kell gyártatni. A szükséges faanyagot is már most be kell szerezni, és munkájukhoz értő építőmesterekkel Szigetvár belső várát, és azt a helyet, ahol elhunyt padisah apám dzsámija található, kővel, mésszel és csempékkel nagyon szilárdra kell kijavíttatni. A stabilitásra megfelelő gondot fordítsanak.

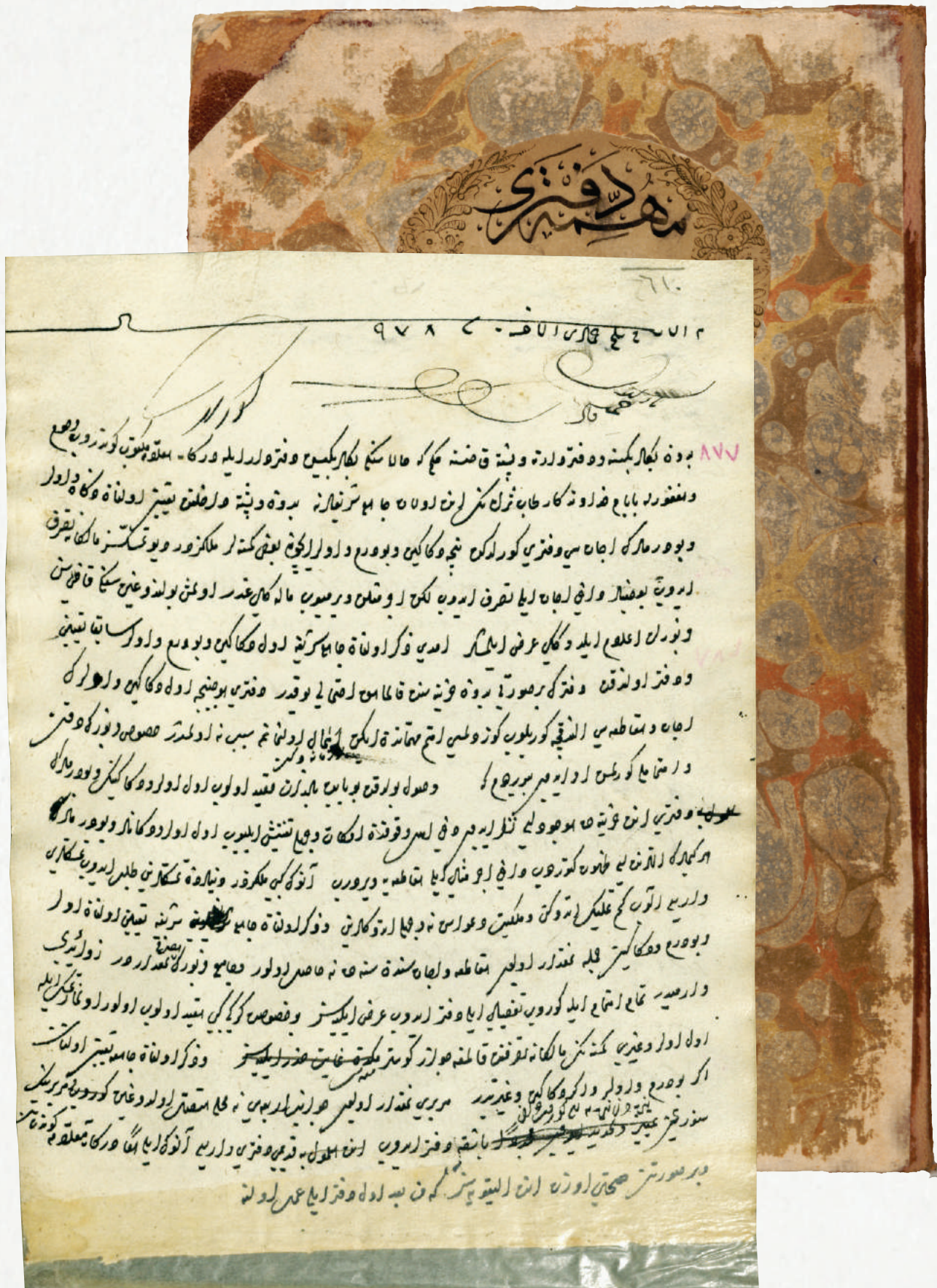
¹ Macaristan'ın Babócsa isimli yerleşim birimi.

² Kanuni Sultan Süleyman.

¹ A török szövegben Bobofça.

² Nagy Szülejmán szultán (1494-1566), uralkodott 1520 és 1566 között.

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN'IN BUDIN'DEKİ CAMİSİNE
TAHSİS OLUNAN EMLAKİN ARAŞTIRILMASI VE
KİRALARININ YENİDEN BELİRLENMESİ

A NAGY SZÜLEJMÁN SZULTÁN BUDAI DZSÁMIJA
SZÁMÁRA KIJELOLT INGATLAN VIZSGÁLATA ÉS A
BÉRLETI DÍJAK ÚJRA MEGHATÁROZÁSA

~ 28/XI/1568 ~

*Budin Beylerbeyi'ne, Budin Defterdar'na ve Peşte Kadısı'na
emrim şudur ki:*

Budin Beylerbeyi ve Budin Defterdarı, birlikte yüce makamıma gönderdikleri mektupta; "*Peşte Kadısı'mn; 'rahmetli Padişah babamın orada olan camisine tahsis olunan Budin ve Peşte dahi-
lindeki dükkân, ev ve bodrumların kira gelirlerinin yazılı olduğu
defterlerin incelenmesi neticesinde, bazı kişilerin bir kısım dükkân,
bodrum ve evleri kendi mülkleri olduğunu söyleyerek ellerinde
herhangi bir resmî belge bulunmadığı hâlde mülkmüş gibi tasarruf
ettiklerini, kiracı olarak kullanan bazı kişilerin de buraların ki-
ralarını emsal değer üzerinden ödemediklerini, bu yüzden önemli
ölçüde gelir kaybına uğramdığımı ortaya çıktığım' bildirdiğini*"
arz etmişler.

Şimdi; söz konusu dükkân, bodrum ve evler daha önce, anı-
lan camiye tahsis edilip deftere kaydedildiğinde o defterin bir
nüshasının Budin Hazinesi'nde kalmama ihtimali yoktur. Bu
itibarla söz konusu dükkân ve evlerin bu defter gereğince kira
vb. gelirleri alındıkça kontrol altında tutulması gerekirken ni-
çin ihmalkârlık gösterilmiştir? Bu hususun dikkat ve özenle
incelenmesini emrettim ve *buyurdum ki:*

Bu emrim size ulaştığında, bu konu ile bizzat ilgilenip söz ko-
nusu ev, dükkân ve bodrumların defteri Budin Hazinesi'nde
mevcut ise bu defterden bakarak ve bilirkişilerden iyice so-
ruşturarak bu ev, dükkân ve bodrumlar kimlerin ellerinde
ise ortaya çıkarasınız ve emsal değeri üzerinden kiraya ver-
diresiniz. "*Mülkümüzdür.*" diyenlerden yazılı belge isteyesiniz.
Şayet böyle bir yazılı belge var ise alıp buraları bunlara kimin
mülk olarak verdiğini, bunların mülkiyet iddiasını ne şekil-
de yaptıklarını ve anılan camiye tayin olunan ev, bodrum ve
dükkânların miktarını, buralardan bir yılda ne kadar kira vb.
gelir elde edildiğini, caminin masrafının miktarını ve artan
para olup olmadığını titizlikle inceleyip ayrıntılı olarak defter
hâlinde yazıp arz edesiniz.

Bukonu üzerinde gerektiği şekilde durasınız ve buevvs.'nin öyle
olur olmaz yazılı belgelerle dayanılarak mülkmüş gibi tasarruf
edilmesine izin vermeyesiniz. Ayrıca bu camiye tayin olunan
bodrum, ev, dükkân vs.'nin miktar ve sınırlarını da tespit edip
ayrı bir defter hâlinde, –şayet eski defteri var ise onunla bir-
likte– yüce makamıma gönderesiniz. Defterin doğru ve gü-
venilir bir nüshasını da, bundan sonra bu deftere göre işlem
yapılması için orada alıkoyasınız.

*Buda beglerbéjének, Buda defterdárjának¹ és Pest kádijának
parancsom a következő:*

Buda beglerbéjje és Buda defterdárja méltóságos hivatalomnak
együtt felküldött levelében a következőket jelenti; "Pest kádija
tájékoztatt az alábbiakról; "*a meboldogult atyám, a padisah
dzsámija számára Budán és Pesten kijelölt üzletek, házak és pincék
bérleti díjainak feljegyzését tartalmazó defter vizsgálatának
eredményeképpen megállapítást nyert, hogy néhány személy egyes
üzletekkel, pincékkel és házakkal kapcsolatban azt állítja, hogy
az a saját tulajdona, és annak ellenére, hogy kezükben semmiféle
hivatalos dokumentum nincs, így pénzt takarít meg, mintha saját
tulajdona lenne; bérlőként pedig néhány személy a bérleti díjat nem
a valós érték alapján fizeti, ezért jelentős bevételkiesés merült fel*".

Ennek értelmében: nem lehetséges, hogy ne maradt volna
a budai kincstárban abból a defterből egy példány, amely a
szóban forgó üzletek, pincék és házak korábbi, az említett
dzsámi számára történő kijelölésekor és bejegyzésekor
keletkezett. E tekintetben miért hanyagolták el a szóban forgó
üzletek és házak ezen defter szerinti bérleti díjainak és más
bevételeinek ellenőrzését? Megparancsoltam az ügy figyelmes
és gondos kivizsgálását, valamint **elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom eljut hozzátok, személyesen
foglalkozzatok az ügyel. Ha a szóban forgó házak, üzletek
és pincék defterei megtalálhatók a budai kincstárban, azokat
átnézve és szakértővel átvizsgálva meg kell állapítani, hogy
ezek a házak, üzletek és pincék kiknek a kezében vannak, és a
valós értéket alapul véve kell azokat kiadni bérletbe. Azoktól,
akik azt állítják, hogy "*Tulajdonosai vagyunk.*", kérjetelek írásos
dokumentumot. Ha létezik ilyen írásos dokumentum, azt
aprólékosan megvizsgálva egy defterbe részletesen fel kell
jegyezni, hogy ezeket ki adta tulajdonba; tulajdonosi igényük
miként keletkezett; mennyi az említett dzsámi számára
kijelölt házak, pincék és üzletek száma, s ezekből egy évben
mennyi bérleti és más bevétel folyik be; a dzsámi költségének
összegét; és hogy van-e maradék pénz, vagy sem.

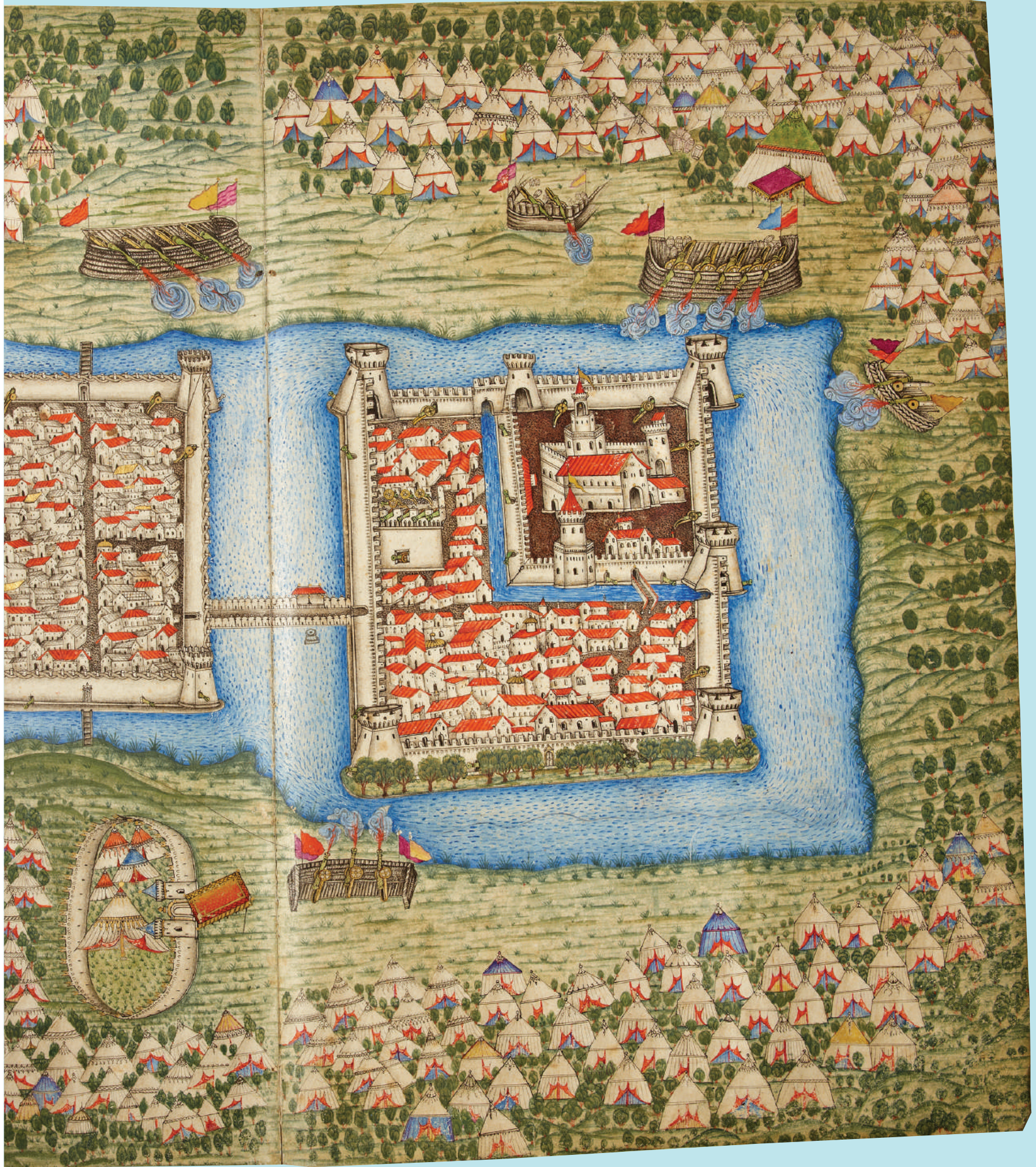
Szükség szerint foglalkozzatok ezzel az ügyel, és ne
engedjétek, hogy írásos dokumentumok nélkül tulajdonjogot
formálva egyesek pénzt takarítsanak meg. Ezenkívül a dzsámi
számára kijelölt pincék, házak és üzletek számát és határait

¹ Birtok- és pénzügyekért felelős tisztviselő.

Sigetvár Kalesi Kuşatması, 1566

"Szigetvár ostroma"

TC / TSMK. H.1339, vr. 32b-33a

ERDEL KRALI İSTEFAN'IN ÖLÜMÜ ÜZERİNE ERDEL
VOYVODALIĞI'NA ERDEL BEYLERİNDEN BATORİ
İŞTVAN'IN TAYİNİJÁNOS ZSIGMOND HALÁLA UTÁN AZ ERDÉLYI URAK
KÖZÜL BÁTHORY ISTVÁN KINEVEZÉSE ERDÉLYI
VAJDÁVÁ~ 28/III/1571¹ ~

*Erdel beylerinden Batori Krištof
ve diğer Erdelli beylere yazılacak fermamn suretidir.*

Şimdiki hâlde, Erdel'e bağlı olan beylerle birlikte Padişahlık makamıma gönderdiğiniz mektupta; "Erdel Krah İstefan'ın² öldüğü ve Erdel'e bağ Macar beylerinin bağlılık ve itaatlerini samimiyet ve sadakatle aynen sürdürerek himaye ve şefkat gölgemle gölgelenmek istedikleri" bildirilmiş.

Kardeşiniz Batori İştvan'ın³ hem İstefan Kral'a hem de babasına⁴ sadakatle bağlı bulunduğu ve her bakımdan yararlığı malum olduğu gibi Erdel vilayeti de eskiden beri benim himayem altında aynen benim ülkem gibi, düşman saldırılarından daima korunagelmıştır. Padişah olarak benim muradım, gerek Macar beyleri, gerek porkolap⁵ ve biroları⁶, gerek halkı ve gerekse kaleleri, köyleri ve yerleşim birimleriyle bütün Erdel'in yine aynı şekilde benim himayemde bulunması ve düşman saldırılarına karşı güvenlik içerisinde olmasıdır. Bu itibarla bütün beylerin istekleri Padişah olarak benim tarafımdan kabul edilerek kardeşiniz Batori İştvan, Erdel'e Voyvoda olarak atanmış ve kendisine yüce fermanım gönderilmiştir. **Buyurdum ki:**

Bu emrim ulaştığında sen de; babanızın ve sizin eskiden beri yüce makamımıza olan sıkı bağlılığınızın gereği olarak kendisi ve diğer Erdel'e bağlı Macar beyleri ile birlikte hareket edip gönül ve amaç birliği yaparak Erdel'e bağlı olan kale, köy, varoş vs. yerleşim yerlerini ve genel olarak Erdel vilayetinin tamamını doğru ve yerinde tedbirler alarak koruyasınız. Her biriniz onun uygun gördüğü şekilde kalelerinizi ve diğer korunması gereken yerleri yüce makamımıza olan bağlılığınızın gereği olarak muhafaza ve zapt edesiniz. Daima kendisi ile

Az erdélyi urak közül Báthory Kristófnak és a többi erdélyi előkelőnek megírandó szultáni parancs másolata.

Jelenleg az erdélyi urakkal együtt küldtél levelet a Portára, amelyben tájékoztattok az alábbiakról: "Erdély királya János Zsigmond¹ meghalt, és az erdélyi magyar urak őszinte elkötelezettségüket és engedelmességüket odaadással folytatva továbbra is élvezni kívánják az általam nyújtott védelem és irgalom árnyékát".

Báthory István testvéretek mind János Zsigmond királyhoz, mind pedig apjához² hű volt és alkalmassága minden szempontból jól ismert, a régóta az én pártfogásomban lévő Erdély tartományra pedig éppúgy, mint saját országom, mindig védelmet élvezett az ellenséges támadásokkal szemben. Padişahként az a kívánságom, hogy mind a magyar urak, mind a porkolábok³ és bírók⁴, mind a nép és a várak, faluk és települések, vagyis egész Erdély egyformán a pártfogásomat élvezze és az ellenséges támadásokkal szemben biztonságban legyen. Ezért padişahként elfogadtam az urak kívánságát, kineveztem Báthory Istvánt Erdély vajdájának, akinek elküldésre került felséges parancsom. **Elrendeltem az alábbiakat:**

Nemes utasításom megérkezésekor régi időktől fogva apáitoknak és nektek a mi Boldogságos Udvarunk iránt megnyilvánuló teljes engedelmességetekkel és mérhetetlen odaadásotokkal összhangban te a nevezettekkel és más, Erdélyhez tartozó magyar urakkal jó egyetértéssel és szövetséggel, egy szívvel és azonos véleménnyel légy. Az Erdélyhez tartozó várak és erősségek, falvak és földbirtokok, városok és más helyek, [tehát] az egész erdélyi tartomány alaposan felkészülve legyen védve és őrizve, erős kézben és oltalmazva.

1 DeFTER'deki en yakın başlık tarih (22 Zilkade 978), fermanın, götürülecek kişiye verildiği tarihten 20 gün sonrasına ait olduğundan, belge tarihi olarak fermanın veriliş tarihi (2 Zilkade 978) esas alınmıştır.

2 Szapolyai János Zsigmond István. Macarca János Zsigmond. Macar Kralı, János Szapolyai'nın oğlu, II. János, Osmanlıca belgelerde İstefan Kral veya Kral-oğlu olarak geçen hükümdar. 1570'ten itibaren Erdel Prensi.

3 Báthory István.

4 János Szapolyai.

5 Porkolap: Bekçi. Kale komutanından daha düşük rütbede muhafız.

6 Biro: Köy muhtarı, hâkim.

1 Az eredetiben *İstefan*. Szapolyai János magyar király fia, János Zsigmond; II. János; az oszmán dokumentumokban *İstefan Kral-ként* (István király) vagy *Kraloğlu-ként* (királyfi) szereplő király, 1570-től erdélyi fejedelem.

2 Szapolyai Jánoshoz.

3 Az eredetiben *porkolap*. Jelentése ez esetben várparancsnok, vagy annál alacsonyabb rendfokozatú tiszt.

4 Az eredetiben *birolar*.

ve birbirinizle istişarede bulunup memleketinizin bir düzen içerisinde olmasına gayret edesiniz. Kendisine karşı gelmeye-siniz; yardım ve muhafaza hususunda dakika geçirmeyesiniz.

Erdel vilayeti öteden beri tarafımızdan yardım edilerek gö-zetilegeldiği için şimdiye kadar bir düzen içerisinde olmuş ve her bakımdan düşmandan korunagelmıştır. Şayet sizler şimdi de, bizim yüce makamımıza bağlılık içerisinde olup adı ge-çen Voyvoda'ya ve onun kumandanlarına itaat edip hizmet ve yardımda bulunursanız, aynı şekilde himaye olunursunuz. Allah'ın yardımıyla kesinlikle, düşmanın bir ferde bile zarar erişmesine izin verilmez; korunursunuz.

Düşman tarafından ortaya çıkacak herhangi bir harekete kar-şı, İstefan Kral zamanında olduğu gibi, şimdi de, Budin ve Tımsıvar Beylerbeyilerine emirler gönderilerek; *"Sınır boyla-rında olan bütün askerlerin sıkı bir biçimde kontrol altına alınması, aradaki antlaşmanın şartlarına eskiden olduğu gibi riayet edilme-si, Erdel'e ait olan hiçbir yere tecavüz edilmemesi, daima harbe ha-zır bulunularak düşman tarafından meydana gelebilecek herhangi bir harekete karşı yardım etmek gerektiğinde beklemeden vanlıp yardım edilmesi ve birlikte hareket edilerek düşmanın zarar ve saldırılarının defedilmesine ihtimam gösterilmesi"* hususunda sı-kıca tembihte bulunulmuştur. Şayet o bölgedeki asker yeterli olmazsa, bu taraftan çokça asker gönderilir ve her durumda himaye olunursunuz. O hâlde sizler de mertçe ve gayretle adı geçen Voyvoda'ya itaat ederek gerekli olan hizmetleri yap-mak, yardım etmek vs. hususlarda uygun görüldüğü üzere memleketinizin muhafazasında dakika geçirmeyesiniz; böyle bilesiniz ve şerefli alametime itimat edesiniz.

Méltóságos hivatalom felé fennálló elkötelezettségeteknek megfelelően, az említett személy által jónak látott módon őrizzék és védjék váraitokat és a többi védelemre szoruló helyeket. Minden esetben az említett személyes tanácsát kérve igyekezzetek biztosítani országotokban a rendet. Ne ellenkezzetek vele, egy percet se késlekedjete a segítségnyújtás és védelem kérdésében.

Erdély tartományát mindvégig segítettük és figyeltük, ezért mostanáig rendezett volt és minden szempontból megvédtük az ellenséggel szemben. Ha felséges hivatalunkhoz elkötelezetten most ti is engedelmesen szolgáljátok és támogatjátok az említett vajdát és parancsnokait, ugyanúgy védelmem alatt álltok majd. Allah segedelmével teljes mértékben védve lesztek, egy emberetekben sem okozhat kárt az ellenség.

Úgy, mint ahogy János Zsigmond király idejében is volt, ha az ellenség megmozdul, Buda és Temesvár beglerbégei a nekik kiküldött parancsban határozott figyelmeztetést kapnak az alábbi üyekben: *"A határ mentén található összes katonát szigorúan ellenőrzés alá kell vonni; mint korábban is történt, a fennálló megállapodást be kell tartani; az Erdélyhez tartozó helyeket nem szabad megtámadni; a háborúra mindig készen állva az ellenség bármely lépésével szemben, ha szükség van segítségre, várakozás nélkül oda sietve támogatást kell nyújtani és együtt gondoskodni kell arról, hogy az ellenség kártevését és támadásait megakadályozzák"*. Ha a térségben a katonák száma nem elegendő, innen nagyszámú katonát küldünk és minden helyzetben védelmünk alatt fogtok állni. Így ti is bátran és kötelességtudóan engedelmeskedjete az említett vajdának a szükséges szolgálatok teljesítésében, támogatásában, más fontosnak tartott kérdésekben, hazánk védelmében egy percig se késlekedjete. Ez szolgáljon tudomásul, és a nemes jelnek adjatok hitelt.

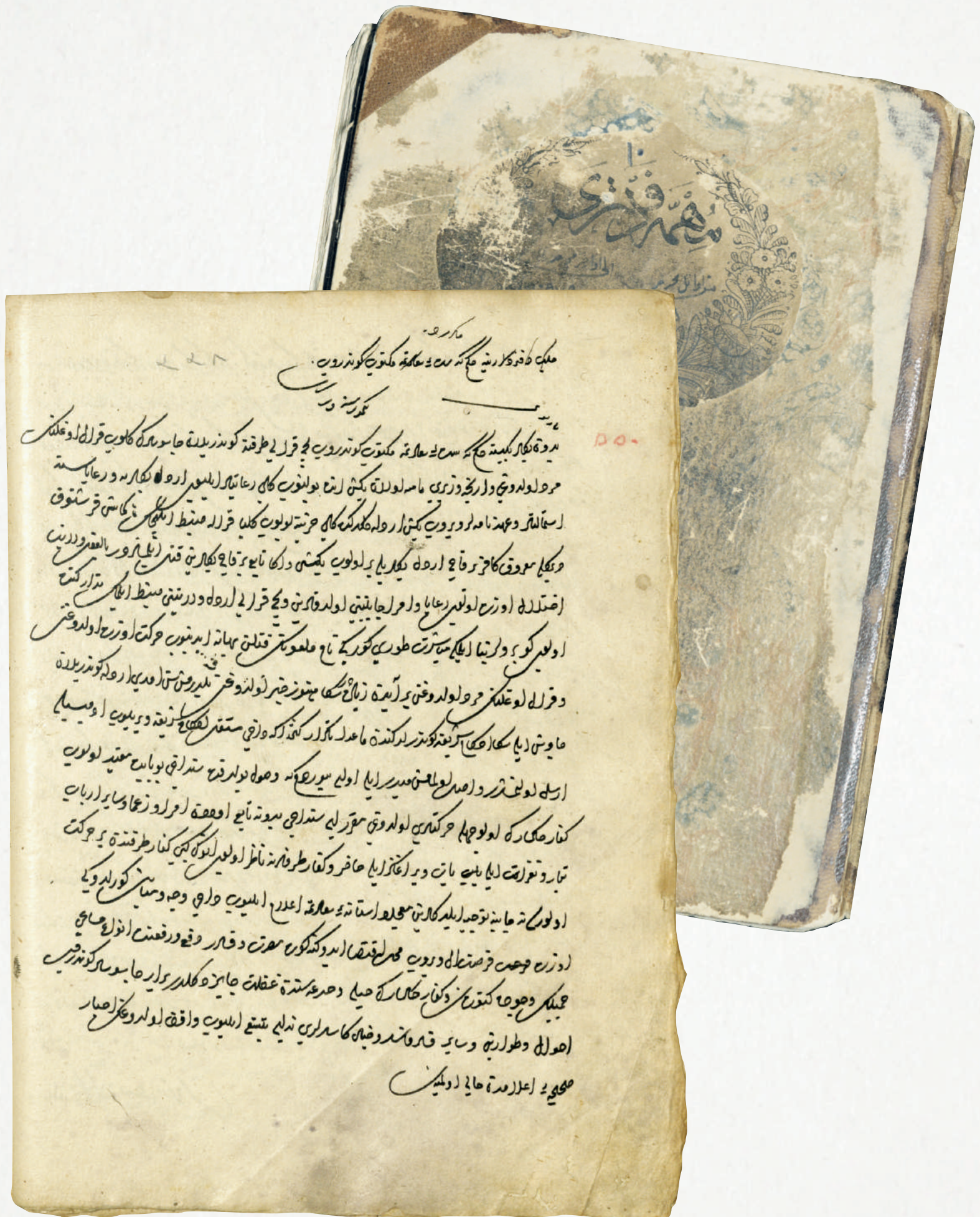

Stefan Batory /Báthory István
(1533-1586)

<http://mek.oszk.hu/01800/01885/html/index186.html>

ERDEL KRALI'NIN ÖLÜMÜ ÜZERİNE BEÇ KRALI'NIN
ERDEL'İ ELE GEÇİRME GİRİŞİMLERİNE KARŞI TEDBİR
ALINMASI

ÓVINTÉZKEDÉSEK AZ ERDÉLYI FEJEDELEM HALÁLA
MIATT BÉCS KIRÁLYÁNAK ERDÉLY MEGSZERZÉSE
ELLEN

~ 04/VI/1571 ~

Budin Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Gönderdiğin mektubunda; "senin Beç Kralı¹ tarafına gönderdiğin casusların geldiğini, Kral-oğlu'nun² öldüğü haberi Beç'e ulaştığında Kral-oğlu'nun Veziri olarak bilinen Bekeş'in³ orada bulunduğunu, Beç Kralı'nın Erdel beylerinin ve ahalisinin gönlünü alarak onlara ahitnameler verdiğini, Erdel'e gelen Bekeş'in çok miktarda hazine bulup Kral adına zapt etmesi üzerine Hakmaş Kristof⁴ adlı birinin birkaç Erdel beyi ile bir olup Bekeş'i ve ona bağlı beylerini öldürdüğünü, şu anda Erdel'de karışıklığın hüküm sürdüğünü, halk ile idarecilerin iki ayrı taraf olduklarını, Beç Kralı'nın Erdel'i zapt etme hazırlığı içerisinde bulunduğunu, köprüler yaptırmağa giriştiğini ve Tori Gorgi⁵ adlı şahsın öldürülmesini bahane ederek harekete geçmek üzere olduğunu; senin de Kral-oğlu'nun ölümünden ancak bir ay sonra haberdar olabildiğini" bildirmişsin.

İmdi; Erdel'e gönderilen çavuş ile sana emir yollandığı gibi kethüdan vasıtasıyla ayrıca bir emir daha gönderilmişti. Bunlar sana gelmedi mi? **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında bu husus ile bizzat ilgilenesin. Şayet düşmanın bu şekilde hareketleri olduğu kesin ise sen de Budin'e bağlı beyler, dirlik sahipleri ve askerler ile birlikte silahlanmış ve hazır vaziyette düşman tarafını gözleyesin. Eğer düşman tarafında bir hareketlilik olursa ne tarafa yöneldiklerini acilen yüce eşliğime bildirsin. Daha sonra da duruma ve fırsata göre uygun hareket tarzı ne ise belirleyip düşmanın zararlarının önlenmesi hususunda her türlü gayreti gösteresin. Düşmanın hilelerine karşı dikkatli ve uyanık olmak gerektiğinden o tarafa işe yarar casuslar göndererek düşünce ve planlarını öğrensin. Elde ettiğin doğru bilgileri bu tarafa bildirmekten de geri durmayasın.

1 Habsburg Miksa (Habsburglu Maximilian) Macaristan ve Bohemya Kralı, Kutsal Roma-Cermen İmparatoru (1564-1576).

2 (Szapolyai) János Zsigmond Macar Kralı (1540-1570), Erdel Hükümdarı (1570-1571). 14 Mart 1571 tarihinde vefat etmiştir.

3 Bekes Gáspár, János Zsigmond'un başdanışmanı idi. 1571 yılından itibaren Erdel Prensligi'nin başına II. Selim tarafından desteklenen somlyai Báthory István'a karşı Habsburg imparatorun adayı olmuştur.

4 Hagymási Kristóf, János Zsigmond'un sırdaşı idi. Ancak Bekes ve Báthory arasında gerçekleşen Kerelöszentpál'daki muharebede Báthory'nin tarafına geçmiştir.

5 Osmanlılar tarafından "Pannonia aslam" olarak bilinen Thury György meşhur düelloocu idi. 1559-1567 yılları arasında Várpalota, 1567-1571 arasında ise Kanizsa şehirlerinin kaptanlık görevini yapmıştır. 2 Nisan 1571 tarihinde Sigetvarlı akıncı askerlerin tuzağına düşmüştür.

Buda beglerbeyjének a parancsom a következő:

Az általad küldött levélben az alábbiakról tájékoztatsz; "A Bécsi királyhoz¹ küldött kémeid megjöttek. Amikor Kraloğlu² halálhíre eljutott Bécsbe, a Kraloğlu vezéréként ismert Bekes³ ott tartózkodott. Bécs Királya az erdélyi urak és a lakosság szívét megnyerve megállapodásokat kötött. Az Erdélybe jövő Bekes számos kincset talált, amelyre a Király nevében rátette a kezét, ezután a Hagymási Kristóf⁴ nevű személy néhány erdélyi úrral szövetekezve Bekes és a hozzá hű urakat megölte. Jelenleg Erdélyben káosz uralkodik, a nép és a vezetők két különböző felet alkotnak. Bécs királya arra készül, hogy Erdélyt elfoglalja, hidak építtetésébe kezdett és a Thury György⁵ nevű személy meggyilkolását ürügyként feltüntetve készül a támadásra; valamint hogy te pedig csak egy hónap elteltével értesültél Kraloğlu haláláról".

Ezért; parancsot küldtünk neked az Erdélybe küldött csausszal, ezenkívül a kethüda⁶ segítségével egy másik parancs is elküldésre került. Ezek nem érkeztek meg hozzád? **Parancsolom, hogy:**

Amint ezen parancsom eljut hozzád, az üggyel személyesen foglalkozz. Ha bizonyos, hogy az ellenség a leírtak szerint készülődik, a Budához hű bégek, a javadalombirtokosokkal és a többi katonával együtt felfegyverkezve, készséggel figyeljétek meg az ellenséget. Ha az ellenség mozgásba kezd, sürgősen tájékoztasd méltóságunkat arról, mely irányba fordulva halanak. Később pedig a helyzet és az alkalom szerint határozd meg a megfelelő intézkedéseket, tégy meg minden erőfeszítést az ellenség által okozott károk megelőzésének kérdésében. Az ellenség cseleivel szemben óvatosnak és figyelmesnek kell lenni, ezért küldj használható kémeket, hogy kitudakoljuk a gondolataikat és terveiket. Ne feledj számunkra hírt küldeni a megszerzett, megfelelő értesülésekkel kapcsolatban.

1 Habsburg Miksa magyar és cseh király, német-római császár (1564-1576).

2 (Szapolyai) János Zsigmond magyar király (1540-1570) erdélyi fejedelem (1570-1571), 1571 március 14-én hunyt el.

3 Bekes Gáspár, János Zsigmond főtanácsosa volt, 1571-től a II. Szelim által támogatott somlyai Báthory Istvánnal szemben a Habsburg császár jelöltje lett az erdélyi fejedelemség élére.

4 Hagymási Kristóf szintén János Zsigmond bizalmasa volt, de a Bekes és Báthory között lezajlott kerelöszentpáli csatában átpártolt Báthory mellé.

5 Az oszmánok által „dunántúli oroszlánként” ismert Thury György híres bajvívó volt. 1559-1567 között Várpalota, 1567-1571 között Kanizsa kapitányi feladatait látta el. 1571. április 2-án csalta lesre a portyázó szigetvári katonaság.

6 Helyettes, képviselő, számos tisztség neve a török birodalomban.

**BATORI İŞTVAN'IN ERDEL VOYVODALIĞI'NA
ATANMASI; KENDİSİNE VE ERDEL BEYLERİNE KAFTAN
VS. GÖNDERİLMESİ**

**BÁTHORY ISTVÁN KIJELÖLÉSE ERDÉLYI VAJDÁNAK,
SZÁMÁRA ÉS AZ ERDÉLYI URAK SZÁMÁRA KAFTÁN
STB. ELKÜLDÉSE**

~ 27/VI/1571 ~

*Erdel ülkesine Voyvoda tayin olunan Batori İştvan Voyvoda'ya
emrim şudur ki:*

Yüce Padişahlık makamıma gönderdiğin mektupta; "Ahmed Çavuş vasıtasıyla sana ve Erdel ülkesinin beylerine gönderilen fermamızın ulaştığını, herkesin fermanda yazılı olduğu şekilde hareket ettiğini, itaatkârlık yolundan sapan kimse bulunmadığını, aldığımız yerinde tedbirlerle fitne ateşinin söndürüldüğünü, kimse'nin bozgunculuğa kalkışmadığını, memleketin ileri gelenleri ve beylerinin hepsinin ittifak hâlinde benim emrimin gereği olarak seni Voyvodahğa kabul ettiklerini, sözüne ve emrine muhalefet etmediklerini, her bakımdan itaatkâr olduklarını ve sana saygıda kusurları bulunmadığını, memleketin emniyet, ahalinin de rahat içerisinde olduğunu, yüce eşiğimize bir elçi gönderme düşüncesinde olduğunu" bildirmişsin.

Bilesin ki; Erdel vilayeti, Osmanlı ülkesinin hükümdarlığımız tarafından fethedilmiş bir parçasıdır ve Padişah olarak benim muradım Erdel halkının himayem altında daima mutlu ve müreffeh olmasıdır. Bu itibarla Padişahlığımızın güzel âdet ve beğenilen kaidesi icabınca sana bir sancak, üsküf¹, takımıyla donatılmış bir at ve hükümdarlığımıza yaraşır bir kaftan; memleket ileri gelenleri ile beylerine de derecelerine göre kaftan inayet olunmuş ve yüce eşiğimde Şahincibaşılık görevini yürütmekte olan Mehmed ile gönderilmiştir. **Buyurdum ki:**

Gönderdiklerim sana ulaştığında bunları alıp giyesin ve fermanın gereğince Erdel'de Voyvoda olasın. Voyvodalık vazifelerini tam bir doğruluk ve dürüstlük içerisinde yerine getiresin. Erdel beylerine gönderilen kaftanları derecelerine göre kendilerine giydirip her birinin gönlünü alasın. Memleketin muhafazası hususunda gayretli ve yiğit olasın; düşman tarafından herhangi bir zarar erişmemesi için elinden geleni ortaya koyasın. Yüce Padişahlığıma itaatkârlık gösterenlerin saygı ve himaye görmeleri konusunda kusur etmeyesin. Memleketin karışmasına sebep olup senin emrine ve sözüne karşı çıkanların birlik ve beraberlik içerisinde haklarından gelesin ve bunların kötülüklerinin uzaklaştırılıp ortadan kaldırılması için her türlü gayreti gösteresin. Daima adaletli olasın ve halka herhangi bir biçimde zulüm ve haksızlık yapılmasına izin vermeyesin.

*Az Erdély országába fejedelemnek kijelölt Báthory István
vajdának parancsom a következő:*

Felséges padisahi hivatalomnak küldött leveledben tájékoztattál az alábbiakról; "Ahmed csason keresztül neked és az erdélyi uraknak elküldött szultáni rendeletünk megérkezett, mindenki úgy intézkedik, ahogy az abban le van írva, senki nem tért le az engedelmesség útjáról, az általatok hozott megfelelő óvintézkedésekkel a zendülés tüze kihúnyt, senki sem tett kísérletet lázadásra, a haza előljáróinak és urainak mindegyike szövetségben az én parancsom szerint téged vajdaként elfogadott, nem ellenkeznek szavaiddal és parancsaiddal, minden tekintetben engedelmeskednek és a tiszteletben nem vétenek hibát, a haza biztonságban, a lakosság pedig kényelemben található, valamint úgy gondoltad, hogy egy követet küldesz felséges személyemhez"

Tudjátok meg; Erdély az Oszmán Birodalom kardja álttal elfoglalt tartomány, és padisahként a kívánságom az, hogy Erdély népe a védelmem alatt mindig boldog legyen és jólétben éljen.

Ebben a tekintetben szultanátusunk szép és közkedvelt hagyományra szerint neked egy zászlót, turbánt, egy felszerelt lovat és egy birodalmunkhoz méltó kaftánt; a haza előljáróinak és urainak pedig a méltóságuknak megfelelő kaftánt kegyeskedtünk ajándékozni, amely dolgok felséges személyemtől a fősolymász tisztséget betöltő Mehmeddel elküldésre kerültek. **Elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor küldeményem elér hozzád, azokat viselve szultáni rendeletem szerint légy Erdély vajdája. A vajdai feladatokat teljes igazságban és becsületben teljesítsd. Az erdélyi urak számára küldött kaftánokat a méltóságuk szerint szétszétva kell megörvendeztetni szívüket. A haza védelmének kérdésében légy szorgalmas és bátor, tégy meg minden lehetségeset azért, hogy az ellenség ne tudjon kárt okozni. A felséges szultanátusomnak engedelmeskedő személyek tiszteletében és védelme érdekében ne kövess el hibát. A haza megzavarását okozókat, a parancsodnak vagy szavadnak ellenszegülőket egységesen és együttesen meg kell büntetni és minden erőfeszítést tégy meg, hogy ezen személyek gonoszságai felszámolásra kerüljenek. Mindig légy igazságos és ne engedd, hogy a népet bármilyen formában kínozzák vagy azok igazságtalanságoknak legyenek kitéve.

¹ Hükümdarların başına konan başlık. Bkz. Türk Dil Kurumu, *Büyük Sözlük*.

KOPAN SANCAKBEYİ HÜSEYİN BEY'İN VOYVODASI ABDİ
VOYVODA'NIN MAL TİCARETİ HUSUSUNDA FONYÓD
ŞEHRİNDE FARKAS NAGY'YE MEKTUBU¹

ABDI VAJDA, A NAGYSÁGOS HÜSZEJN BÉG
FŐVAJDÁJÁNAK LEVELE NAGY FARKASNAK
FONYÓDRA KÜLÖNFÉLE ÁRUCIKKEK CSERÉJE
TÁRGYÁBAN¹

~ 16/VIII/1571 ~

*İşbu mektup benim candan ve halis dostum,
Fonyód'da mukim, yiğit Farkas Nagy'nin eline teslim edile²*

Eski dostuma canıgönülden selam eder, hürmetlerimi sunarım. Anladım ki, mektubunda güzel göğüslük zırhlardan³ bahsedersin, mukabilinde iyi at istersin. Şunu da yazarsın ki, Balaşa Péter'i veya oğlunu sana gönderelim, sen de onlarla buraya (göğüslükleri) gönderesin. Bilirsin ki, dostum sen beni yeni tanır değilsin, nasıl insan olduğumu da iyi bilirsin. Şunu da bilirsin ki, tutsak olduğun günlerde sana çok iyiliğim dokunmuştur. Madem nasıl insan olduğumu bilirsin, o zaman köyden itimat edilir bir adamınla veya Çise⁴ hâkimiyle o güzel göğüslük zırhlarını buraya gönderesin. Bir görevim onları ki, beyefendi hazretlerine layık mıdır, değil midirler? Göreceksin ki, öyle at bulacağım ki, efendilere ve yiğit adamlara layık olacak. Beyefendi hazretleri beğenmez ise, bana münasip midirler, bakacağım. Buradan iyi at verebilirim, zira Allah'a şükür iyi atlar vardır. Şayet bana münasip olmazlar ise, zırhları aynı adamla geri gönderirim. Sen beni iyi bilirsin dostum; daha Endréd'de⁵ ikamet eder iken, seninle iyi dost idik. O zaman bana göndermiş olduğun aletlerden zannederim ki, benden yana hiç zarar görmemişindir ve sana hiç yanlış konuşmamışımdır. Bundan sonra da iki veya üç yüz forint eder alet için insanlığımı ayaklar altına alacak değilim. Böyle yapsam elbette kendime yazık ederim. Ben Balaşa Péter'i de oraya gönderirim, lakin onun şimdi oğluyla pek derdi vardır: Böğötey Yanoş'un⁶ fidyesinde; zira ona yeni kefil olmuştur. Bu sebepten şayet bana güvenirsen, zırhları bir zahmet gönderiver. Şayet köyden bir adamla göndermez isen, hemen benim kardeşim Voyvoda Hüseyin'e gönderiver. O bana buraya gönderir. İşbu mektubu ona da yazdım. Senden iyi cevap beklerim. Allah bizimle olsun!

1 Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

2 Belgenin arka yüzünde yazılı bulunan gönderici notu.

3 Plaka zırh.

4 Csie, muhtemelen Somog ilindeki bilinmeyen yerleşim yeri.

5 Balatonendréd (Endrik), Şimontorna sancağındaki nahiye merkezi. Yeniçeriler listesine göre askerî anlamda müstahfiz veya azep idiler. Bkz. Hegyi Klára, *Türk Devrindeki Kaleler ve Kale Askerleri*, Budapest, 2007, C. II, s. 1074-1088.

6 János Böğöthey esir düşmüş Somog ilindeki toprak sahibi idi.

*Kivül: E levél adassék a vitézlő Nagy Farkasnak, Fonyódon
lakónak stb., énnekem bizalmas barátomnak kezébe.*

Köszönetem után minden barátságomat ajánlom kegyelmednek, mint régi bizalmas barátomnak. Ím, értem a kegyelmed levelét az aranyos fegyverderekak² felől, amelyekért jó lovat kér kegyelmed. Azt is írja kegyelmed, hogy Balassa Pétert vagy a fiát értük küldené, és kegyelmed azokkal ide küldené (a fegyverderekakat). Azért jó barátom engem nem mostanában ismertél meg, emberségemet is jól tudod. Azt is tudod, hogy fogságodban sok jóval voltam irántad. Ha ismered emberségemet, hát küldd ide azokat az aranyos fegyverderekakat az én hitemre, emberségemre egy megbízható falubeli embertől vagy a csie³ bírótól. Lássam meg őket, hogy a nagyságos úrnak valók lesznek-e. Meglátja kegyelmed, oly lovat szerzek érte, ami úrnak és vitézlő embernek való lesz. Ha pedig a nagyságos bég nem szereti, hogy énnekem valók lesznek-e meglátom. Innét jó lovat adhatok, mert hála a jó Istennek, bizony jók vannak. Ha énnekem valók nem lesznek, ugyanazon embertől visszaküldöm kegyelmednek [a fegyverderekakat]. Jól tudod jó barátom, míg Endrédben⁴ laktam és jó barátságban voltunk egymással, aminemű szerszámokat küldtél oda is, azt hiszem, hogy énmiattam semmi kárt nem vallottál, és az én beszédemben semmi hibát nem találtál. Ezután is bizony kár volna énnekem két vagy háromszáz forintot érő szerszámért emberségemet megaláznom. Én [Balassa] Pétert is oda küldhetném, de annak most mind fiával elég gondja van Böğötey János⁵ váltságára, mert új kezes érte. Azért ha bízol énbennem, küldd el bízván a fegyverderekakat, ha pedig falubeli embertől nem küldöd, hát küldd mindjárt az én atyámfiahoz, Hüszejn vajdához. Az ide küldi énhozzám. Ím levelet is írtam neki. Jó

1 Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

2 Lemezvért.

3 Csie, feltehetőleg Somogy megyei azonosítatlan település.

4 Balatonendréd (Endrik), nahiye-központ a Simontornyai szandzsákban. A zsoldlisták szerint katonái jobbára müstahfizek és azabok voltak. Hegyi Klára: *A török hódoltság várai és várkatonasága*. Budapest, 2007. II. kötet, 1074-1088. pp.

5 Böğöthey János fogságba jutott Somogy megyei birtokos volt.

Kopan, 1571. Hazreti Meryem'in göğsü kabulü bayramından sonraki Perşembe.

Abdi

Hüseyin Bey⁷ hazretlerinin

Kopan'daki Başvovodası

Zatıalilerinin eski, yakın dostu, kardeşi vs.

Dört kadar leopar derisi istersin. Allah şahit ki, burada bizim ilimizde yoktur. Parça başına 50 forint verseler dahi bulamazsın. Hizmetkârım Ali'yi de şimdi bir iş için İstanbul'a gönderdim. Bulursa on tane dahi getirsin, ona bıraktım. Ama elbette orada da zor bulunur. Bulsalar da pahalıdır. Lakin bulur da getirirse, yanımda tutmam, gönderirim dostum, bana inanasın.

Benim işte leopar derisinden mamul bir kürklü cübbem vardır. Pek tabii ki, güzeldir, ondan daha güzeli olamaz. Görmek ister isen, onu sana gönderirim. Sana münasip gelirse, fiyatını da o zaman söylerim. Şimdi söyle bana zırhlar ne kadar eder? Gücümüz yeter ise, biz de ona göre at tedarik edebiliriz.

Kılıcı gönderir isen, sana minnettar kalırım dostum. Ama iyisinden gönder! Bilirim ki Bornemisza Matyas'ın da bir tane vardır; onu göndersen elbet pek sevinirim. Görürsün ya ben yine sana dost kalırım.

Ferenc Nagy hakkında bilmek istersen, şimdi benim yanımda kalmaktadır; mümkün olduğu kadar bırakmam garibi.

választ várok kegyelmedtől. Isten velünk. Koppány, 1571. Nagybódogasszony utáni csütörtökön.

Abdi vajda az nagyságos

Hüszejn bég⁶ fővadjája Koppányban.

Kegyelmed régi bizalmas barátja, atyafija stb.

Valami négy párdücbőrt kért kegyelmed. Látja Isten, itt a mi városunkban nincs. Ha ötven-ötven forintot adnak egyért, akkor sem talállok. Hanem ím az én szolgálmat, Alit most szintén Konstantinápolyba küldtem valami dologért. Annak meghagytam, hogy hozzon vagy tízet, ha talál. De ott is bizony ritkán találják. Ha találnak is, drága. De ha hoz, anélkül sem hagyom kegyelmed, bízván elhidd jó barátom. Ím énnekem van egy párdücbőrből csinált mentém. Bizony szép, affélében szebb nem lehet. Ha azt látni akarja kegyelmed, azt én odaküldöm. Ha kegyelmednek való lesz, az árát is megjelentem akkor kegyelmednek. Kegyelmed ugyan most megjelenti-e a fegyverderekak árát? Amennyit érők lesznek, ahhoz képest mi is lovát tudunk szerezni.

Ha a pallost megküldi kegyelmed, köszönöm kegyelmednek. De jól küldj! Értem, hogy Bornemisza Mátyásnak van egy, ha azt küldené kegyelmed, bizony köszönném. Meg is látja kegyelmed, hogy ismét barátságos leszek kegyelmedhez.

Ha Nagy Ferenc felől tudakozik kegyelmed, énnálam van most szálláson, amennyiben lehet, nem hagyom szegényt.

⁷ 1567'den itibaren Kopan sancakbeyidir.

⁶ Koppányi szandzsákbég 1567-től kezdve.

سنه و کله رکعتین معذرتی یکپوش بایکله السیفونوی و بعد فقط لفظ
 اروله و یوسفی منته علی سید برسانه مکتوب کوندر وین کاهه عیوبه و اصلاحی روزن استغفار
 ایلد و یوسفی حقش اولوی رعایا و بریار ماهیت و لطیفه ایلد اوسوه اولدوقای حالت
 کار و کیدیت استغفار روزن اولوی ایلد یوسف و طوذر یکبار یکبار و هر یکبار
 اولور اولد و حصصی الحوة شکایت اولدیترب و لقی لولده لولده بیرگونزار انش و علی
 قصر لولقی باشد تبه اولفن لیکتر عن ایلایون اروله نایه برلر و اورین لسیل ملکیت
 خای ایلایون سوبیلدی و قو کومر لروکن و اروله و یوسفی و یوسفی غایت اولد و یوسفی
 زمانه ساق اول نفق ایلد و یوسفی و یوسفی صبط ایلکس ایلد اولوی اولد بایک کوندر لروکن

[illegible]

عوضه و اصلاحه بوضوح اوده سرحدن اولده نکلان و ساداعانه فکرتنه و انکسارله سکنه
زیر و فخره مطور اولور بوجانه ضبط اولونکلا فخر و ساداعانه و فخر و نقی الیایون
دیه اوده نایله اولور حایه ازه و فخر اولده یزیر ضبط الیایون لولکله بوجانه
اوده نایله اولده اولور و فخر اولور بوجانه فخر اولور بوجانه فخر اولور
توق اولور و فخر اولور بوجانه فخر اولور بوجانه فخر اولور بوجانه
سکانه لولکله الیایون که اسانه و ساداعانه اولده فخر الیایون بوجانه فخر اولور
اولده فخر اولور الیایون فخر الیایون سکانه فخر اولور بوجانه فخر اولور
یخو اولور نایله اولده اولور و فخر اولور بوجانه فخر اولور بوجانه
اولور الیایون بوجانه اولور و فخر اولور بوجانه فخر اولور بوجانه
اولور الیایون بوجانه اولور و فخر اولور بوجانه فخر اولور بوجانه

[illegible]

**ERDEL VOYVODASI'NIN OSMANLI-ERDEL SINIRINDA
BULUNAN KÖYLERİN HANGİ TARAF AİT OLDUĞU
KONUSUNDA HALİL BEY TARAFINDAN DAHA ÖNCE
DÜZENLENEN DEFTERE GÖRE HAREKET ETMESİ**

**AZ ERDÉLYI VAJDA AZZAL KAPCSOLATBAN, HOGY
AZ OSZMÁN-ERDÉLYI HATÁRON TALÁLHATÓ
FALVAK MELY OLDALRA TARTOZNAK, A HALIL BÉG
ÁLTAL KORÁBBAN KIÁLLÍTOTT DEFTER SZERINT
INTÉZKEDJEN**

~ 20/II/1572 ~

Erdel Voyvodasi'na

Yüce makamıma gönderdiğiniz mektubunda; "Voyvodahk görevini tam bir bağlılık ve samimiyet içerisinde dürüstçe yerine getirdiğini, halkın refah içerisinde ve mutlu bir şekilde iş, güç ve kazançlarıyla uğraştıklarını, fakat öyle olur olmaz her konunun şikâyet olunmaması ve anlaşmazlıkların kendi aramızda hukuk yoluyla çözülmesi hakkında daha önce Budin ve Tımşvar Beylerbeyilerine ve sınır beylerine tembihte bulunulduğu hâlde buna uyulmadığını ve Erdel'e bağlı olan yerlerin vurulup, halkın esir edilmesine devam olunduğunu, senin tarafından bunlar dile getirildikçe de defter gösterildiğini, oysa Erdel Voyvodahğı'nın sana, daha önce Kral[-oğlu]'nun¹ tasarruf ettiği şekilde tasarruf etmek üzere verildiğini ve bu konuda tarafımdan ferman gönderildiğini, bu sebeple Kral-oğlu'nun elinde bulunan yerlerin şimdi de aym şekilde Erdel tarafında bulunması hususunda Budin ve Tımşvar Beylerbeyileri ile sınır beylerine tembihte bulunulması isteğini" bildirmişsin. Bu konuda daha başka her ne yazıp bildirmişsen ayrıntılı olarak yüce Padişahlık makamımıza arz edilmiş ve biz de bilgi sahibi olmuşuzdur.

Şimdi, beylerbeyilere ve sınırdaki diğer beylere; "Erdel ülkesi daha önce Kral-oğlu'na ne şekilde verilmiş ve eskiden beri Erdel'e bağlı olan köy, mezraa, kasaba, varoş vs. yerlere bu taraftan karışmadan Erdel tarafından eskiden beri nasıl tasarruf edilmiş ise yine aym şekilde Erdel'in elinde bulunması, ancak Halil Bey'in defterinde yazılı olan köy, mezraa, varoş, kasaba vs. yerlerin de bizim elimizde bulundurulması" hususunda aynen Kral-oğlu'na verildiği şekilde emirler yazılıp gönderilmiş idi. Şu anda da gerek adı geçen her iki beylerbeyine ve gerek diğer beylere aynı şekilde yeni baştan emirler yazılmış ve sıkı sıkıya tembihte bulunulmuştur. İnşallah bundan sonra kimsenin deftere ve emrime aykırı bir harekette bulunması ihtimali yoktur.

Şayet sınır boylarındaki beylerimizden biri veya başkası Erdel'e bağlı olan yerlerden ve köylerden bir yere karışır, bunları,

¹ Macar Kralı Szapolyai János'un oğlu, János Zsigmond; II. János; Osmalıca belgelerde *İstefan Kral-ként* (István Király) veya *Kraloğlu* adıyla (Királyfi) geçen hükümdar, 1570'ten itibaren Erdel'in Prensi.

Erdély vajdájának:

A felséges hivatalomnak küldött leveledben a következőkről tájékoztatsz; "A vajdai feladatodat teljes elkötelezettséggel és őszinteséggel, becsületesen teljesíted, a nép jólétben él és megelégedéssel foglalatoskodik munkával, üzlettel és pénzkereséssel. Azonban korábban Buda és Temesvár beglerbégjei és a határmenti területek bégjei figyelmeztetést kaptak azzal kapcsolatban, hogy ne tegyenek panaszt minden apró ügyben és a törvény útján maguk között oldják meg a nézeteltéréseiket. Ám [ők] nem tartják magukat ehhez, és folytatódik az Erdélyhez tartozó helyek megtámadása és a lakosság fogságba ejtése. Amikor ezt te szóvá teszed, egy könyvet mutatnak fel. Az Erdélyi Fejedelemséget neked abban a formában adtam, ahogy azt korábban a Kral[oğlu]¹ is irányította, ezzel az üggyel kapcsolatban fermánt is kiküldtem. Ez okból azt kéred, hogy Buda és Temesvár beglerbégjei, valamint a határmenti területek bégjei ismét figyelmeztetésben részesüljenek az ügyben, hogy a korábban Kraloglu kezében található helyek most is ugyanúgy Erdély területén találhatóak". Az ezzel kapcsolatos általad jelentett egyéb ügyek is hivatalunkhoz részletesen benyújtásra kerültek és mi is mindenről tudomást szereztünk.

Most, a beglerbégeknek és a határmenti területek bégjeinek ugyanúgy parancsot írtunk és küldtünk, mint ahogy az a Kraloglu esetében is történt; "Azok a régóta Erdélyhez tartozó falvak, községek, kis- és nagyvárosok, amelyek a Kraloglu irányítása alatt is Erdélyhez tartoztak és amelyek ügyeibe nem avatkoztunk be, most is Erdélyhez tartozzanak, míg a Halil bég defterében² szereplő falvakat, községeket, kis- és nagyvárosokat mi birtokoljuk". Jelenleg az említett két beglerbégnek és a többi bégnek is hasonlóképpen újból parancs került kiküldésre, amelyben szigorú utasításokat kaptak. Allah segedelmével ezután senkinek sem lesz lehetősége a defterrel és a parancsokkal ellentétes intézkedéseket tenni.

¹ Szapolyai János magyar király fia, János Zsigmond; II. János; az oszmán dokumentumokban *İstefan Kral-ként* (István király) vagy *Kraloğlu-ként* (királyfi) szereplő uralkodó, 1570-től erdélyi fejedelem.

² Halil bég, az új budai török kincstár első összeírója a magyar lakosságot részletes adójegyzékbe, defterbe vétette.

yüce eřiğimde bulunan defter ile karşılaştırılmak üzere Türkçe olarak yazıp yüce makamıma bildirmeni emredip **buyurdum ki:**

Bu fermanım sana ulaştığında; bu konuda bize olan bağılık ve samimiyetinin gereği olarak Erdel sınırında olan beylere ve diğer ileri gelenlerine sıkıca tembihte bulunasın ki söz konusu Halil Bey'in defterinde yazılı olup bizim tarafımıza ait olan köylere ve yerlere karışmasınlar; eskiden beri Erdel'e bağılı olup, Halil Bey defterinde bulunmayan yerleri zapt etsinler.

Şayet bizim tarafımızdan Erdel'e bağılı olan yerlere müdahale olunursa bunların nereler olduğunu sen de Türkçe yazı ile defter hâlinde yazıp bir suretini yüce eřiğime gönderesin ki buradaki defter ile karşılaştırılıp Halil Bey'in defterinde yazılı olmayan yerler ve köylerden ise bu müdahaleyi yapanların haklarından gelinsin ve bundan sonra da deftere aykırı olarak bu taraftan hiçbir kimse Erdel'e bağılı olan yerlere ve köylere müdahalede bulunmasın.

Ayrıca, oraların durumu ve Nemçe hakkında elde ettiğin doğru haberleri tarafımıza bildirmekten de geri durmayasın.

Amennyiben a határmenti bégjeink egyike vagy másika beavatkozna az Erdélyhez tartozó helységek és falvak [ügyébe], a felséges személyemnél található nyilvántartással történő összehasonlítás érdekében megparancsolom felséges hivatalom török nyelven történő tájékoztatását és **elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen szultáni rendeletem elér hozzád; ebben a témában elkötelezettségednek és őszinteségednek megfelelően az Erdély határán található bégeket és más elöljárókat szigorúan figyelmeztetsem, hogy a szóban forgó Halil bég defterében a mi oldalunkra bejegyzett falvakban és helyeken ne avatkozzanak be, azokat a helyeket támadják, amelyek a régóta Erdélyhez tartozó területeken kívül esnek és nem szerepelnek Halil bég defterében.

Ha az Erdélyhez tartozó helyeket sérelem éri a részünkről, te azt törökül írd össze egy könyvbe, [amelynek] egy másolatát küld el felséges személyemhez, hogy az itteni könyvvel összehasonlítva a Halil bég defterében nem szereplő helyeken és falvakban beavatkozó személyeket meg tudjuk büntetni és a mi oldalunkról ezután senki ne zavarja a könyvvel ellentétesen az Erdélyhez tartozó helyeket és falvakat.

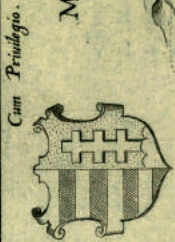
Ezen kívül ne késlekedj, hogy a helyzetükről és Nemcsével³ kapcsolatosan megszerzett hírekről tájékoztatást nyújts számunkra.

³ A *Nemçe* kifejezés a Habsburg-dinasztia keleti ágának uralma alatt álló német nyelvű területeknek és lakóinak oszmán elnevezése. Ez esetben II. Miksa (1527-1576) német-római császár, magyar és cseh király (1564-1576).

IHVNGARIAE DESCRIPTIO, WOLFGANGO LAZIO AVCT.

Cum Privilegio.

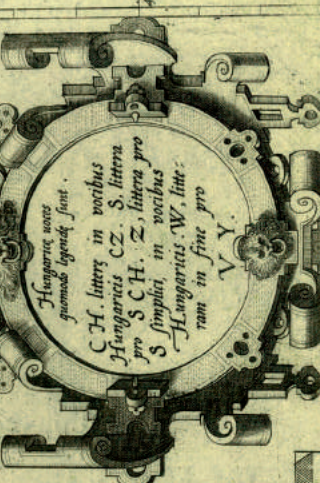
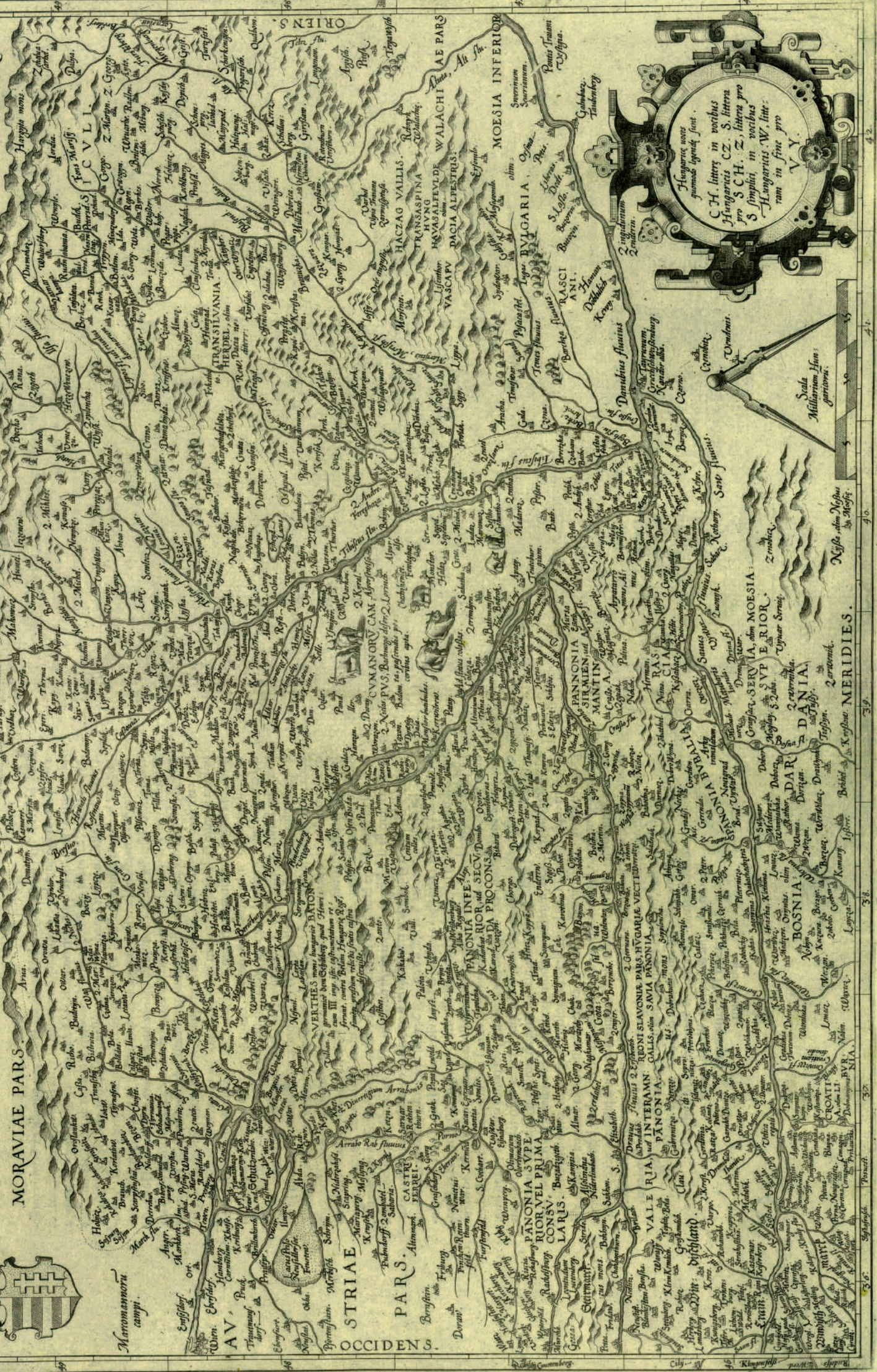
MORAVIAE PARS.

POLONIAE PARS.

EGYPTI R. I. O.

RVT. HENIAE PARS.

MVLDAVIAE PARS.

Sala
Milliarum Huius
generis.

Nigla ad Nepus
ad Mosi.

Wolfgang Lazius'a ait 1552'de Macaristan Krallığı'nı gösteren harita
Wolfgang Lazius térképe a Magyar Királyságról, 1552

و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 بلدرین و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 ۶۰۸
 طواریک بکیت و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 سولایلو اولور و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 سولایلو اولور و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 و یوسنه عذر لوزر اولور و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 قاتوه قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 اولور و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 بلدرین و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 بو قاتوه قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 باعث اولور و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی

۹۱۷
 نه گنجه نوبت ۱۱۱۱
 وصول اولور و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 اولور و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 عذر لوزر اولور و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 لها اولور و قتی و معینی ایله لریدر قیلمالده عذر لوزر اولور و نوبت تدارک اولور و قتی و معینی
 ۹۷۹

HALKA SIKINTI VERMEMESİ KAYDIYLA KRAL
DÖNEMİNDE OLDUĞU GİBİ TIMIŞVAR BÖLGESİNDEN
SAVAŞ ZAMANINDA SEFER PARASI TOPLANMASI

HADJÁRATOK IDEJÉN TEMESVÁR TÉRSÉGÉBŐL
A HÁBORÚS-PÉNZ ÖSSZEGYŰJTÉSE AZZAL A
FELTÉTELLEL, HOGY A NÉPNEK NEM OKOZ
NEHÉZSÉGET, MINT AHOGY AZ A KIRÁLY IDŐSZAKA
ALATT IS TÖRTÉNT

~ 10/V/1572 ~

Tımsıvar Beylerbeyi'ne ve Defterdarı'na emrim řudur ki:

Tımsıvar Defterdarı olarak sen, yüce makamıma gönderdiğin mektupta; "Kral döneminde sefer zamanı, ahaliden mutat olarak toplanan vergi dışında, ayrıca 'savaş parası'¹ adı altında olağaniüstü bir vergi toplandığım, Rumeli ve Anadolu taraflarından geçen sene ve bu sene denizde ve karada sefer ihtiyaçları için eskiden beri uygulandığı şekilde avanz² ve kürekçi vergisi istendiğini, Tımsıvar bölgesindeki ahali diğer yerlerdeki ahaliden maddi olarak daha güçlü olduklarından avanz gibi, bu bölgeden de eskiden beri alındığı üzere savaş parası toplanması gerektiğini" bildirmişsin. İmdi; genellikle iç kısımlardan gidip oraya yerleşmiş olan o bölge halkı bu kanunu kabul ederler mi? Uygun tedbirler alınarak bunu toplamak mümkün olacak ve bir ayrılığa sebep olmayacak ise eski âdetleri üzere savaş parası toplanmasını emredip **buyurdum ki:**

Bu emrim size ulaştığında bu konuda ikiniz de bizzat bu işin üzerinde durasınız ve halkı iyice gözleyip araştırınız. Şayet ahali bundan sıkıntıya düşmeyecek ve bu uygulama ahali arasında ayrılığa yol açmayacak ise yerinde ve uygun tedbirler alarak eskiden beri orada yapılan bir uygulamanın devamı olarak savaş parasını toplayasınız. Ancak bir sıkıntıya, kargaşaya sebep olacak tutum ve davranışlardan uzak durasınız. Tımsıvar halkı fetih esnasında ülkelerinde yürürlükte olan Kral kanunlarının uygulanmasını istedikleri için buna göre hareket edilmişti. Madem ki diğer konular Kral kanununa göre düzenlenmiştir, savaş parası hususunun da o şekilde uygulanması gerekmektedir. Ancak bunu fitneye sebep olmayacak şekilde yapasınız

*Temesvár beglerbéjének és defterdárjának parancsom a
következő:*

Temesvár defterdárjaként méltóságos hivatalomnak levelet küldtél és a következőkről tájékoztattál; "A király idejében a lakosságtól a megszokott módon begyűjtött dzsizje-adó¹ mellett hadjárat idején 'háborús-pénz'² néven aváriz³ szedtek be. A ruméiai és anatóliai részeken a múlt évben és idén a tengeri és szárazföldi hadjáratok szükségletei érdekében a régi törvény szerint aváriz és kürekcsi adó⁴ beszedését kérted. A temesvári térségben élő lakosság anyagi szempontból erősebb, mint a máshol élők, ezért ebből a térségből háborús-pénzt kell begyűjteni úgy, ahogy az régen is történt." Ennek megfelelően, az általában a belső területekről arrafelé letelepedett nép elfogadja-e ezt a törvényt? A megfelelő intézkedéseket meghozva lesz lehetséges ennek a begyűjtése, és ha nem okoz megosztást, a régi szokások szerint parancsolom a háborús-pénz begyűjtését és **elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor elér hozzád ez a parancsom, ezzel az üggyel mindkettőtök foglalkozzon. Figyeljétek meg jól a népet és folytassatok le vizsgálatot. Ha ez a lakosságnak nem okoz nehézséget és ez az eljárás a lakosságot nem osztja meg, megfelelő és alkalmas intézkedések meghozatalával a régi gyakorlat folytatásaképpen szedessd be a háborús-pénzt. Azonban tartózkodjatok a problémát okozó vagy zavart keltő viselkedéstől és hozzáállástól. Temesvár népe a hódítás folyamán az országukban érvényben lévő királyi törvények alkalmazását akarta, ezért így jártunk el. Mivel más ügyekben a királyi törvények szerint történik a végrehajtás, a háborús-pénz kérdését is az említett módon kell végrehajtani. Azonban ezt úgy kell intézni, hogy az ne okozzon viszályt.

1 Orijinal metinde sefer florisi.

2 Olağanüstü savaş vergisi. Daha sonra herkes tarafından ödenen genel vergi hâline dönüşmüştür.

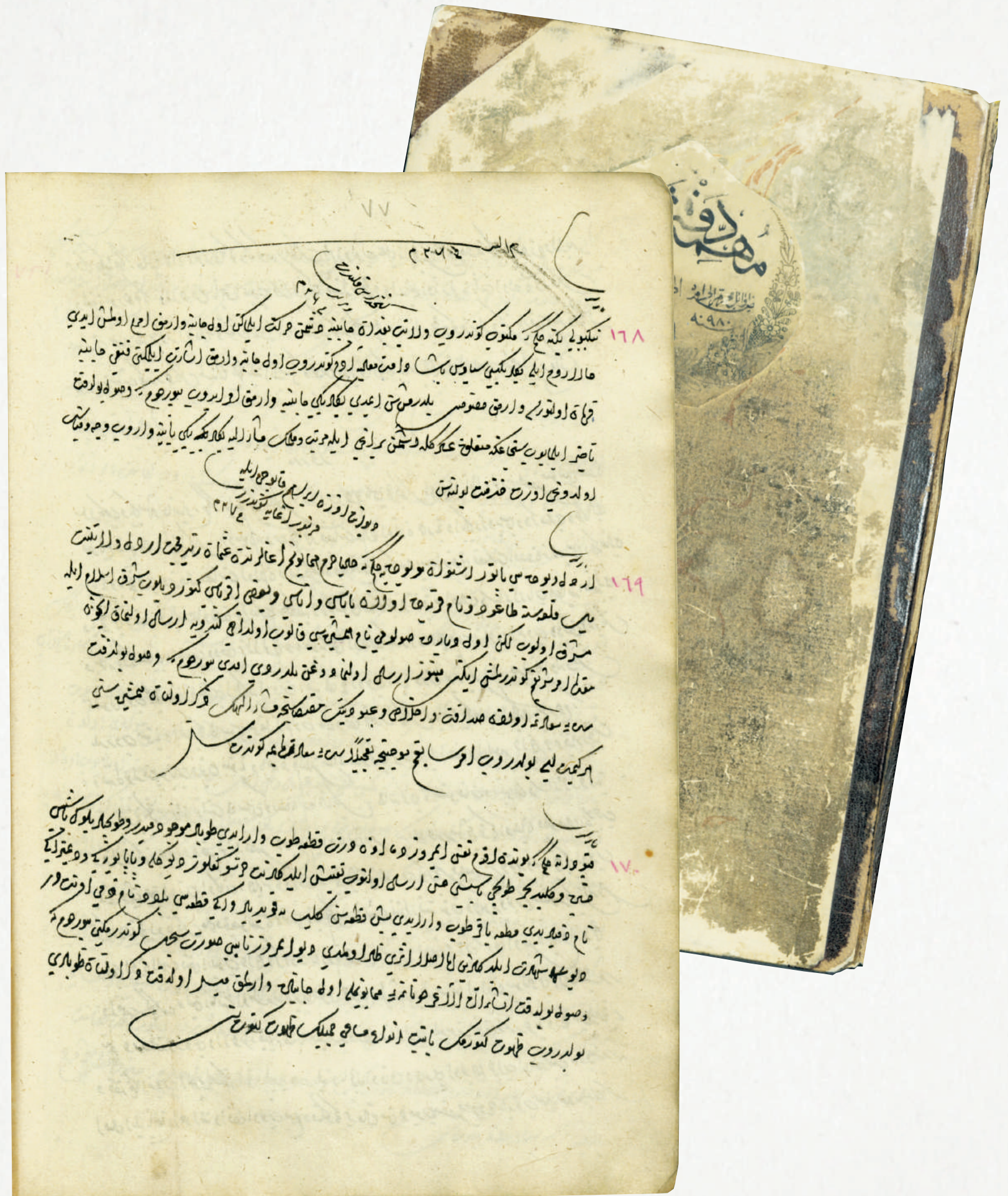
1 A nem muszlimok állami pénzdója, másik nevén harádzs.

2 Az eredetiben sefer florisi.

3 Eredetileg rendkívüli hadiadó, később mindenkitől szedett általános adóvá vált.

4 Az evezősök és egyéb csatahajókon szolgáló katonák költségeit fedező adó.

HAREM AĞALARINDAN OSMAN AĞA'NIN ERDEL'DE
KALAN KIZ KARDEŞİNİN İSTANBUL'A GÖNDERİLMESİA HÁREM AGÁK EGYIKE, OSZMÁN AGA ERDÉLYBEN
MARADT LEÁNYTESTVÉRÉNEK ISZTAMBULBA
KÜLDÉSE

~ 08/VI/1572 ~

Erdel Voyvodası Batori İştvan'a emrim şudur ki:

Harem ağalarından Osman Ağa; "Erdel vilayetindeki Bel Kalesi'ne¹ Tagodo² adlı köyden getirtilen anne ve babası ile bazı akrabalarının İslama girdiklerini, ancak o bölgede kalan Solomi adlı kız kardeşinin de kendisine gönderilmesi için daha önce emir yollandığı hâlde henüz gönderilmediğini" bildirdi. **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında, Osman Ağa'nın adı geçen kız kardeşini, her kimin elinde ise buldurup süratle yüce eşiğime gönderesin.

Erdély vajdájának, Báthori Istvánnak a parancsom a következő:

A harem agák egyike, Oszmán aga az alábbiakról tájékoztatott: "Az erdélyi tartományban található Bél váránál¹ fekvő Tagodó² nevű faluból anyját és apját, valamint néhány rokonát elhozták, akik iszlám vallásra tértek, azonban az otthon maradt Solomi nevű leánytestvérét a korábban elküldött parancs ellenére még nem küldték el hozzám". **Parancsolom hogy:**

Amikor ezen parancsom eljut hozzám, Oszmán aga említett leánytestvérét, bárki is tartja őt fogságban, rövid időn belül kerestess meg és küldd el méltóságomhoz.

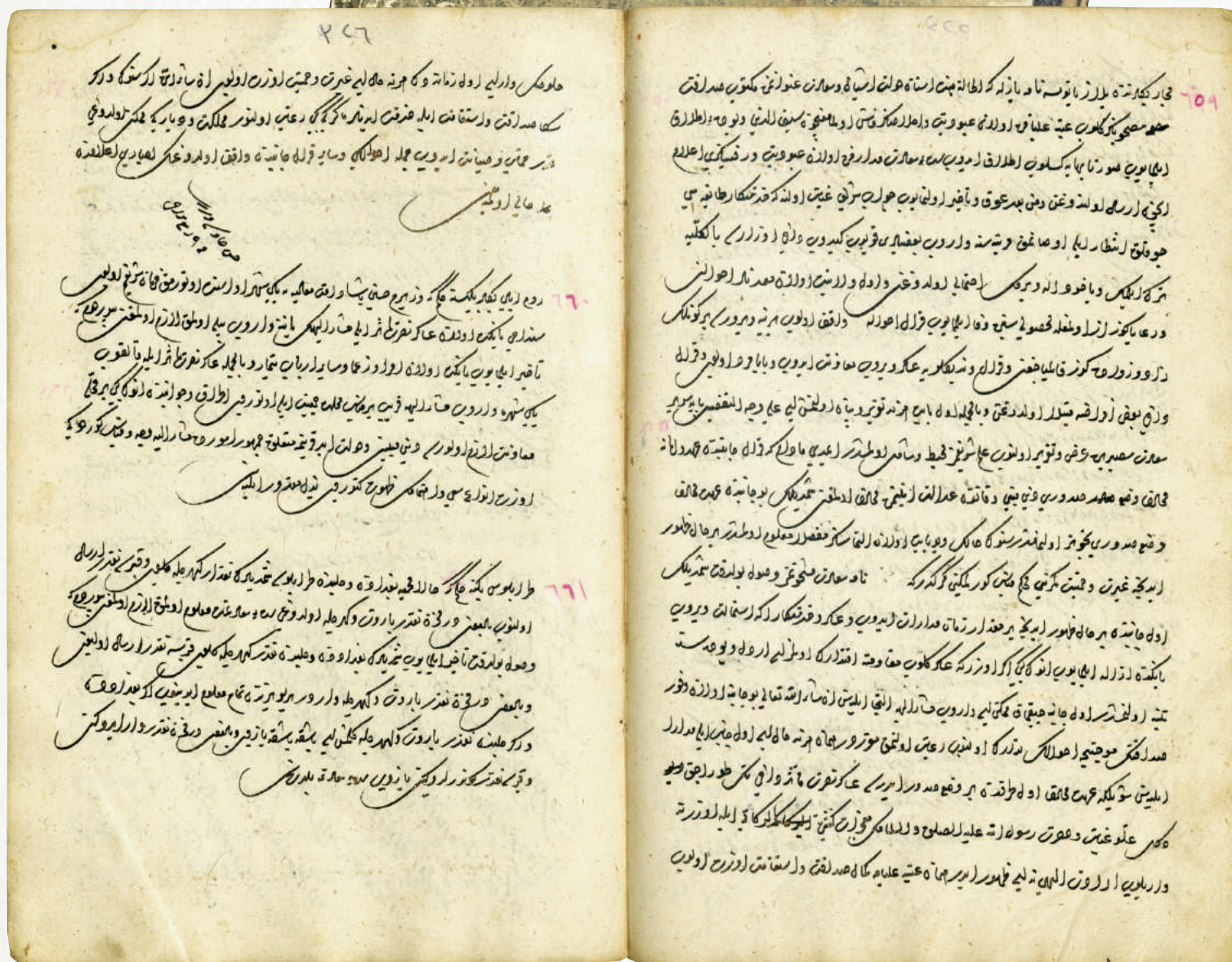
1 Romanya'da Tăgădău köyünün güney batısında bulunan Beliu isimli yerleşim birimi olmalıdır.

2 Romanya'da Tăgădău isimli yerleşim birimi.

1 Romániában a Tăgădău (Tagadómedgyes) falutól délnyugatra található Beliu (Bél) nevű település.

2 Romániában a Tăgădău (Tagadómedgyes) nevű település.

OSMANLI TARAFTARI OLAN MACAR BEYİ BALAJ
YANOŞ'UN, BEÇ TARAFI ARADAKİ ANTLAŞMAYI
BOZANA KADAR MEVCUT KONUMUNU MUHAFAZA
ETMESİ

AZ OSMÁN BIRODALOM SZOLGÁLATÁRA AJÁNLKOZÓ
MAGYAR ÚR, BALASSI JÁNOS JELENLEGI HELYZETÉBEN
MARADJON, AMÍG A HABSBURG FÉL MEG NEM SZEGI A
BÉKÉT

~ 19/VIII/1572 ~

Macar Beylerinden Balaj Yanoş'a¹ Mektup

Yüce makamımıza gönderdiğiniz mektupta; "bize olan bağh-
gınızın ortaya çıkmaması için Seyfeddin Voyvoda'yı hemen serbest
bırakmayıp görünüşte bir kurtuluş parası belirledikten sonra serbest
bıraktığımızı ve bize olan sadakatini bildirmek amacıyla bu tara-
fa yolladığımızı, cevabımızın daha fazla geciktirilmeden gönderil-
mesini, zira hizmetkârların beklemekten usandığını ve bazılarının
koyup gittiğini, bu işin daha fazla uzaması durumunda hepsinin
de bırakıp gitme veya sizi ele verme ihtimali bulunduğunu², o böl-
gedeki madenlerin durumunu, size vergi vermekle yükümlü halk
az olduğu için gelirinizin de az olduğunu, Kral'ın durumun farkı-
na varıp başkasına vermesi hâlinde bir günlük bile yiyeceğimizin
kalmayacağım, Kral'ın Venediklilere asker verip yardım ettiğini,
Papa'mn³ öldüğünü ve Kral'ın bazı hastahklara tutulduğunu" [bil-
dirmişsiniz.] Tarafınızdan her ne bildirilmiş ise hepsi ayrıntılı
olarak yüce makamımıza arz edilmiş ve bizim de malumumuz
olmuştur.

Şu duruma göre; Kral tarafından antlaşmaya [aykırı iş ya-
pılmadığı sürece bizim tarafımızdan da antlaşmaya] aykırı
harekette bulunmak dinimize ve adil kanunumuza uymaya-
cağından, şimdilik bizim tarafımızdan antlaşmaya aykırı bir
iş yapılmasına müssade olunmamıştır. Senin durumun ve bu
konudaki istekleriniz ayrıntılı olarak malum olmuştur. Yeni
bir durum ortaya çıkıncaya kadar gayret ve hamiyet içerisinde
olmanız uygun görülmüştür. Sizden beklentimiz şudur ki:

Bu mektubumuz sana ulaştığında; şimdilik o taraftan herhan-
gi bir yeni durum ortaya çıkıncaya kadar bir süre yüze gülüp
dostça geçesin; asker ve hizmetkârlarının gönlünü hoş tu-

Levél Balassi János¹ magyar úrnak

Méltóságos trónusunkhoz elküldött őszinteséget társul bíró
levelében [tájékoztattott] a következőkről; "Annak érdekében,
hogy az irántunk való elkötelezettsége ne derüljön ki, nem
azonnal, hanem egy látszólagos váltságdíj meghatározása után
engedte szabadon Szejfeddin vajdát és a hozzánk való hűségének
kinyilvánítása céljából elküldte nekünk. Kéri, hogy válaszunkat
további késedelem nélkül küljük el, mivel a szolgálak beleuntak a
várakozásba és néhányuk eltávozott. Ha az ügy tovább húzódik,
fennáll a lehetsége, hogy mind elmennek vagy feladják önt.²
Tájékoztat a szóbanforgó területen található bányák helyzetéről,
arról, hogy mivel az önnek adófizetésre kötelezett nép nem nagy
számú, ezért a jövedelme is alacsony és ha a királynak felkelti
a helyzet a figyelmét és másnak adja azt, egy napra elegendő
élelmiszerük sem marad. A király a velenceieknek katonákat
adva segített, a pápa³ meghalt és a királyt megtámadta valamilyen
betegség". Valamennyi ön által küldött hír méltóságos
trónusunkhoz részletesen megérkezett és tudomást nyertünk
rőla.

Ezen helyzet szerint; a király részéről a békével ellentétes
cselekmények [a békével ellentétes cselekmény előfordulásáig
részünkről elkövetett cselekményeket is beleértve]
vallásunk és törvényünk szerint nem megfelelőek, ezért
jelenleg részünkről nem engedélyezzük a békét megszegő
cselekményeket. A te helyzetedről és az ügyben fennálló
kéreseitekről részletesen tudomást szereztünk. Úgy tartjuk
megfelelőnek, ha egy új helyzet kialakulásáig továbbra is őrizd
igyekezedet és hazafiasságod. Elvárásunk tőled a következő:

Boldogságos levelünk megérkezésekor, amíg a másik oldalról

1 Balassi János, Kuzey Macaristanlı asilzade, Banavaroş kaptanı, krallığın kapı
kethüdası (1574-1576). Şair Balassi Balint'in babası. 1569 yılında Kral Miksa
yakalatmış, János Zsigmond ile gizli bir anlaşma yapmakla suçlamıştır. 1570
yılıının Mart ayında Bratislava'daki hapishaneden kaçmıştır. 14 Haziran 1572
tarihinde affedilmiştir.

2 Balassi János ilk olarak 1571 yılının yazında Báb-ı Âli'ye hizmetlerini sunmuş-
tur. Samimiyetini de, kendi kalelerinde bulunan Osmanlı mahkûmlarını ser-
best bırakarak göstermeye çalışmıştır. BOA, A. DVNS.MHM.d. 12/826. Detaylar
için bkz. Dávid Géza: "Balassi János török kapcsolatai (Balassi Janos'un Türk
Bağlantıları)", *Századok (Yüzyllar)*, CXXXII. (1998) s. 909-915.

3 Papa V. Pius. 1566'dan 1572 yılının Mayıs ayına kadar Papalık tahtında otur-
muştur.

1 Török nevén Balázs János (Blaj Janos) Észak-magyarországi főúr, bányavárosi
főkapitány, királyi főajtónálló (1574-1576), a költő Balassi Bálint apja. 1569-
ben Miksa király elfogatta, János Zsigmonddal való titkos egyezséggel vádolta.
1570. márciusában megszökött pozsonyi börtönéből. 1572. június 14-én
kegyelmet kapott.

2 Balassi János első ízben 1571 nyarán ajánlotta fel szolgálatait a Portának.
Szándékának őszinteségét a váraiban lévő oszmán rabok szabadon bocsátásával
kívánta megerősíteni. BOA, A. DVNS.MHM.d. 12/826. Részletesen lásd
Dávid Géza: Balassi János török kapcsolatai. Századok, CXXXII. (1998) 909-
915.

3 V. Piusz. 1566-tól 1572. májusáig ült a pápai trónon.

tup yanından ayırmayasın. Eğer üzerine asker gelir de karşı koymaya gücün yetmezse, Erdel Voyvodası'na bu konuda gerekli tembihte bulunulduğundan, çıkabilirsen Erdel Voyvodası'na varıp sığınasın. İnşallah bize olan sadakatin gereğince kesinlikle senin durumun ile ilgili tedbir alınır; gözetilip ağır lanırsın. Sen her hâlükârda o taraf ile iyi ilişkiler içerisinde ol. Şayet o taraftan antlaşmaya aykırı bir hareket ortaya çıkarsa bizim askerlerimiz de boş duracak değildir; Allah'ın inayeti ve Peygamberimiz'in -Allah'ın salat ve selam onun üzerine olsun- bereketi bol mucizeleri ile üzerlerine varılır ve ilahi irade ne yönde olur ise ortaya çıkar.

Sen yeter ki, bize karşı tam bir sadakat ve dürüstlük içerisinde bulunasın ve o zamana kadar durum nasıl olursa olsun gayret ve hamiyeti elden bırakmayasın. Bilesin ki, inşallah hem sen hem de sana sadık olanlar gereği gibi ağır lanırsınız. Memleket ve diyarını mümkün olduğu kadar koruyasın ve hem kendi durumunu hem de Kral hakkında elde edeceğin haberleri tarafımıza bildirmekten geri durmayasın.

bármely új helyzet nem merül fel, egy ideig színlelj, a katonákat és szolgálakat tedd elégedetté és ne engedd őket eltávozni. Ha katonai támadás ér és nincs erőd az ellentámadásra, az erdélyi vajda megkapta éppen az ügyben a szükséges utasítást, így ha ki tudsz menekülni, juss el az erdélyi vajdához, aki menedéket nyújt. Allah segítségével a hozzánk való hűségéd mértéke szerint megteszik a helyzettel kapcsolatos óvintézkedéseket, felügyelnek rád és vendégül látnak. Te minden esetben ápolj velük jó kapcsolatokat. Ha az ő részükről történik meg a béke megszegése, a mi katonáink sem fognak tétlenül várakozni. Allah kegyelmével Prófétaánk - Allah békéje és irgalma legyen vele - áldása bőséges csodáival eléri őket és az isteni akarat megnyilvánul.

Elegendő, ha hozzánk való hűségédet és becsületességéd megőrzöd, és nem számít, hogy milyen helyzet alakuljon ki, ne add fel igyekezetedet és hazafiasságodat. Tudd, hogy Allah segítségével mind téged, mind pedig hű követőidet megfelelően vendégül fognak látni. Amennyire csak lehetséges védd az országot és a vidéket, valamint mind saját helyzetről, mind pedig a királlyal kapcsolatosan általad megszerzett hírekről tájékoztass minket.

Vişegrad/Visegrád

GÖLE BÖLGESİNDE EŞKIYALIK YAPAN TİFİ(?) KAROŞ'UN
FAALİYETLERİNİN ÖNLENMESİA GYULA TÉRSÉGÉBEN BANDITAKÉNT
BŰNCSELEKMÉNYEKET ELKÖVETŐ TİFİ KAROŞ(?)
MEGFÉKEZÉSE

~ 22/I/1573 ~

Erdel Voyvodas'na emrim şudur ki:

Göle¹ Beyi Muharrem Bey gönderdiği mektubunda; "Göle'ye bağli Tomaşhik² köyü yakınlarındaki Erdel halkından müteveffa Nilin(?) Kerhak'in(?) oğlu Tifi(?) Karoş Divân-ı Hümayûn'da Müslüman olup İskender adını aldıktan sonra kendisine Lipova sancağındaki merhum Mehmed'e ait zeametini verildiğini, ancak adı geçenin Erdel'e geldiğinde eski dinine geri döndüğünü ve Slatine köyünde oturduğunu, birkaç eşkıya ile birlikte halkın mallarını yağmalamaktan geri durmadığını, Budin Beylerbeyi Mustafa'nın Tomaşhik köyü ve Bekiş varoşundaki değirmenlerini geceleyin yağmaladığını, Pankota Alaybeyi Hüseyin'in Talpaş köyünde bulunan dört adet değirmenini yakmış, yeni yapılan tahrirde deftere kaydedilen halkı, mallarını yağmalayarak kendisine itaat ettirmek istediğini, ayrıca o bölgede etrafı sazhk ve bataklıkla çevrili ve ulaşılması son derece güç olan Sejaka(?) parkamın³ bulunduğunu, kış günlerinde Eğri⁴, Tokay⁵, Kaşa, Sakmar ve o taraflardaki bazı kalelerin ath ve yaya askerlerinin bu parkamın yakınlarında toplanarak bazı köyleri yağmalayıp halklarını kendilerine boyun eğdirdiklerini ve Osmanlı askerleri üzerlerine vardığında da adı geçen parkana sığınarak kurtulduklarını, bu sebeple adı geçen parkan ile Slatine'de Tifi(?) Karoş'un yaptıracağı parkanların yakılarak içlerindeki eşkıyanın ele geçirilmesi gerektiğini" bildirdiğinden **buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında; devletimize olan köklü bağlılığının bir gereği olarak hem adı geçenin yaptırdığı parkanları hem de Sejaka'da(?) olan parkanı yakıp içlerinde olan eşkıyanın yakalanıp cezalandırılmaları için her türlü gayreti göstereceğin. Adı geçenin bu parkanlardan defedilmesi çok önemlidir. Bu sebeple bunları kollamayasın; yakalayarak cezalandırdıktan sonra sonradan yapılmış olan parkanları yakıp tamamen yok edesin.

Bu emrin bir sureti; "herhangi bir aksilik olması durumunda söz konusu parkanları baskın yaparak kendisinin yakması" için Tımsıvar Beylerbeyi'ne de gönderilmiştir.

1 Macaristan'ın Gyula isimli yerleşim birimi.

2 Günümüzde Romanya'daki Tâmaşda. Macarca Tamáshida.

3 Muhtemelen Sajókaza küçük kalesi.

4 Macaristan'ın Eger isimli yerleşim birimi.

5 Macaristan'ın Tokaj isimli yerleşim birimi.

Erdély vajdájának parancsom a következő:

Gyula¹ bégje, Muharrem bég az általa elküldött levélben tájékoztatott az alábbiakról; "A Gyulához tartozó Tamáshida² falu közelében lévő, az erdélyi népből származó néhai Nil Kerhak(?) fia Tifi Karos(?) Állami Tanácsban áttért a muszlim hitre és felvette az Iszkender nevet, majd megkapta a néhai Mehmed szolgálati birtokát, amely a lippai szandzsákban található. Azonban amikor az említett személy Erdélybe jött, visszatért régi vallásához és Szlatina falujában lakik. Néhány banditával együtt nem riad vissza a nép vagyonának fosztogatásától sem. Buda beglerbégjének, Musztafának a Tamáshida nevű falujában és Békés városában található malmait egy éjszaka kifosztotta, a pankotai alajbég, Hüszejn Talpas nevű falujában található négy malmát felégette. A legutóbbi számláláskor a nyilvántartásba bejegyzett népet fosztogatással akarta engedelmességre kényszeríteni. Ezenkívül az azon a környéken található, nádassal és mocsárral körülvett és rendkívül nehezen elérhető Sejaka(?) párkányban³ az oszmán katonák odaérkezésekor elrejtőznek és megmenekülnek. A nevezett párkányban a téli időszakban az Eger⁴, Tokaj, Kassa, Szatmár és arrafelé található néhány vár lovas és gyalogos katonája összegyűlik és fosztogatják a falvakat, valamint leigázzák a népet, ezen oknál fogva szükséges az említett párkányt, valamint Szlatinában a Tifi(?) Karos által építtetett párkányokat felégetve az ott rejtőzködő banditákat elfogni", ezért **elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom eljut hozzád; országunkhoz fűző mélyen gyökerező elkötelezettségednek megfelelően minden erőfeszítést meg kell tenned, hogy mind az említett személy által építtetett párkányokat, mind pedig a Sejakában (?) található párkányt felégetve az ott rejtőzködő banditákat elfogasd és megbüntesd. Nagyon fontos, hogy az említett személyt kiűzd ezekből a párkányokból, emiatt az elfogásuk és megbüntetésük után a felépített párkányokat felégetve azokat teljesen meg kell semmisíteni.

Ennek a parancsnak a másolata; "Temesvár beglerbégjének is elküldésre került azért, hogy bármely baj esetén ő maga is megtámadhassa és felégethesse az említett párkányokat".

1 Törökül Göle.

2 Ma Tâmaşda Romániában. Törökül Tomaşhik.

3 Sejaka pákránya feltehetőleg Sajókaza kisebb erődítés volt.

4 Törökül Eğri.

**BUDİN VİLAYETİNDE ŞIRA VERGİSİ VE DİĞER
KONULARDAKİ KANUNSUZ UYGULAMALARIN
ORTADAN KALDIRILMASI**

**A MUSTADÓVAL ÉS EGYÉB ÜGYEKKEK KAPCSOLATOS
JOGELLENES GYAKORLATOK MEGSZÜNTETÉSE A
BUDAI VILÁJETBEN**

~ 12/IX/1573 ~

Budin Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

"Budin vilayetinde gerek Hazine'ye gerekse beylerbeyi, bey ve sipahilere ait mukataa gelirlerinin çoğunun şradan elde edildiği, halkın şarap vergisini nakit para ile ödemesi âdet olduğu hâlde görevlilerin daha fazla vergi almak için vergilendirme sırasında adaletsizlik ve haksızlık yaptıkları, şarap vergisi olarak alınacak ürünü günlük narhtan daha fazla fiyata aldıkları, bu yüzden şıra ürününden ahaliye fazla bir şey kalmadığı, ayrıca halktan vergilerini vilayette geçerli olan penz yerine kuruş ile ödemelerinin istendiği, yapılan bütün bu haksızlıklardan dolayı halkın bağcılığı bıraktığı, bu yüzden şıra üretiminin azaldığı, ayrıca bazı görevlilerin kanuna aykırı olarak halktan üç ayda bir salgın olarak otluk, arpa, yağ, bal istedikleri ve zorla aldıkları, yine bazı görevlilerin Budin, Peşte ve diğer yerlerde bulunan evlerinin kerestelerini halka kestirip bunları uzak mesafelerden arabalarıyla getirttikleri, inşaat vb. bazı şahsî işlerini onlara yaptırarak, kışık odun ve otluklarını halka taşıttıkları, önceden kalmış bir uygulama olduğunu ileri sürerek nöbetleşe evlerinde çalıştırdıkları, ahalinin koçu ve arabalarını zorla getirtip uzun süre kullandıkları ve halka daha başka birçok yükümlülükler yükledikleri" bildirildi.

Ayrıca, Budin beylerbeyi olarak sen de; "vergilendirmenin, şıralarına su katmalarına ve halkı sıkıştırmalarına izin vermesin; şıralarını saf olarak ve vaktinde vergilendiresin. Şayet orada şıra vergisinin nakit olarak alınması âdet olmuş ve halk da buna razı ise vergileri miktarındaki şırayı günlük narh üzerinden akçe olarak aldrasın; fazladan bir akçe ve bir tanelerini aldirmayasın. Bu konuda zorla altın ve kuruş istenmesine izin vermeyip orada geçerli olan ve halkın temin edebildiği penz veya kuruş ile tahsilat yaptırasın; kimseye zulmettirmeyesin.

İmdi; benim adaletli devrimde, halka bu şekilde eziyet edilmesine Padişah olarak benim asla rızam yoktur. Budin Beylerbeyliği'nde halka böyle eziyet edilirken sen niçin engel olmazsın? **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında, görevlilerin bu şekilde halkın şıralarına su katmalarına ve halkı sıkıştırmalarına izin vermesin; şıralarını saf olarak ve vaktinde vergilendiresin. Şayet orada şıra vergisinin nakit olarak alınması âdet olmuş ve halk da buna razı ise vergileri miktarındaki şırayı günlük narh üzerinden akçe olarak aldrasın; fazladan bir akçe ve bir tanelerini aldirmayasın. Bu konuda zorla altın ve kuruş istenmesine izin vermeyip orada geçerli olan ve halkın temin edebildiği penz veya kuruş ile tahsilat yaptırasın; kimseye zulmettirmeyesin.

Buda beglerbéjének parancsom a következő:

Jelentették az alábbiakat: "Buda tartományban mind a kincstárba befolyó, mind a beglerbég, mind pedig a bégek és szpáhik tulajdonát képező gazdasági tevékenységekből származó bevételek nagy részét a mustadóból szedik be, és az a szokás, hogy a nép a boradót készpénzben fizeti ki. Azonban a magasabb adó beszedése érdekében az adóztatás során igazságtalanságokat és tisztességtelenségeket követnek el. A boradóként beszedésre kerülő terméket az asznapi hivatalos árnál magasabb áron veszik, így a mustból a lakosságnak nem sok marad. Emellett arra kötelezik a népet, hogy a tartományban érvényes pénz helyett gurussal fizessék meg az adót. Mindezen igazságtalanságok miatt a nép felhagyott a szőlőtermesztéssel és a musttermelés lecsökkent. Ezenkívül néhány tisztviselő a törvénnel ellentétesen a néptől három havi gyakorisággal szénát, árpát, olajat és mézet követel, amelyeket erőszakkal el is vesz. Emellett néhány tisztviselő a Budán, Pesten és más helyeken található házaiknál a fűrészárut a néppel vágatja fel, azokat nagy távolságból a kocsijukkal elhozattatja, némely építési stb. saját munkálatait velük végezteti el, valamint a téli tüzelőt és szénát a néppel szállíttatja azzal érvelve, hogy már korábban is ez volt a szokás. Ezek a tisztviselők a lakosságot felváltva házaikban dolgoztatják, a lakosság lovaskocsijait és kocsijait erőszakkal elhozzatják és használják, valamint a népre további számos kötelezettségeket rónak."

Emellett Buda beglerbéjeként te is jelentetted a következőket; "Az adóztatás úgy lesz megfelelő, ha a mustadó fizetésének idejekor a tisztviselők mellé csauszokat rendelünk ki, így a hivatalokban együtt, igazságosan fogják vezetni a könyvekbe történő bejegyzéseket".

Íme; az én igazságos uralkodásom alatt padisahként sohasem járultam hozzá, hogy a népet eképpen sanyargassák. Buda beglerbéjéégében a nép eképpen történő sanyargatását miért nem akadályozod meg? **Elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom eljut hozzád, ne engedd meg, hogy a tisztviselők a nép mustjához vizet adjanak hozzá és így szorongassák őket, a mustot tisztán és a megfelelő időben kell megadóztatni. Ha arrafelé az a szokás, hogy a mustadót

"Otluk, odun, yağ, bal ve arpa salgınları önceki dönemden kalma âdetlerdendir; bu uygulamaları ortadan kaldırasın." diye daha önce defalarca emirler gönderilmiştir. Bu defa bu konu ile özellikle ilgilenesin ve dirlik sahiplerinin bundan sonra ahalden kanun ve defter gereğince kendilerine ait olan haklarını aldıktan sonra karşılığını ödmeden yem, yemek, tavuk ve kuzularını almalarına, evlerine konmalarına, kışlık odun, otluk, üç aylık otluk, bal, yağ, arpa gibi kanun dışı taleplerde bulunmalarına, bina kerestesini ücretsiz taşıtmalarına, evlerinde ücretsiz çalıştırmalarına, kısaca ahalinin kendilerini, çocuklarını, hayvanlarını, arabalarını ücretsiz kullanmalarına izin vermeyesin; ahalinin üzerinden bu gibi zalimlerin zulümlerini kaldırasın.

Benim en büyük muradım halkın huzur içerisinde olmasıdır. Bu itibarla, bu fermanımın bir suretini Budin'deki beylere ve kadırlara gönderip bu şekilde haksızlık yapılmasına izin vermemelerini tembih edesin. Bunları dirlik sahiplerine de yasaklayasın. Bu gibi yanlış uygulamaların kaldırıldığını mümkün olan kazalarda ilan ettiresin. Köy birolarını getirtip; *"bu emrime aykırı olarak toprak sahipleri kendilerine haksızlık yaparlara ise sana bildirmelerini"* tembih edesin.

Bu şekilde emrime aykırı hareket eden ister bey, ister dirlik sahibi, isterse diğer görevliler; her kim olursa olsun bize bildirsin ki dirlikleri kendilerinden alınıp başkasına verilsin ve haklarından gelinsin. Bu konuda çok duyarlı olasın ve halkın huzur içerisinde yaşaması için bir dakika bile kaybetmeyesin.

készpénzben fizetik és a nép is hozzájárul, az adó alapját képező mustot a napi hivatalos akcse árfolyamon kell beszedni; egy akcséval sem szabad többet beszedetni. Ebben a témában ne engedd, hogy erőszakkal aranyat vagy gurust követeljenek, az ott érvényes és a nép által hozzáférhető pénzben vagy gurusban kell az összeget beszedni; nem szabad senkit sem sanyargatni.

Korábban már többször is olyan parancs került kiküldésre, amely rendelet szerint: *"A széna, tüzelő, olaj, méz és árpa rendszeres követelése a korábbi időszaktól maradt szokás. Ezt meg kell szüntetni"*. Ezúttal foglalkozz kiemelten az üggyel, és ne engedd meg a javadalombirtokosoknak, hogy a törvény és a defterek¹ által biztosított jogaikon kívül a lakosságtól az árának megfizetése nélkül takarmányt, ételt, tyúkot és bárányt elkobozzanak, házaikat elvegyék, olyan törvénytelen követeléseket támasszanak, mint téli tüzelő, széna, háromhavi széna, méz, olaj vagy árpa beszolgáltatása, az építkezési faanyagot ingyen hordassák el, házaikban ingyen dolgoztassák őket. Röviden, hogy a lakosságot, gyermekeiket, állataikat és kocsijaikat ingyen használják. Meg kell szüntetni az ilyen nemű kegyetlenkedéseket, sanyargatásokat.

Legnagyobb kívánságom, hogy a nép békében éljen. Ebben a tekintetben, küldj egy másolatot ezen rendeletemről a Budához tartozó bégeknek és kádiknak és figyelmeztessd őket, hogy ne engedjék meg ilyen formában a jogtalanságok elkövetését. Ezt a javadalombirtokkal rendelkezőknek is meg kell tiltani. Az ilyen helytelen alkalmazások megszüntetését hirdesd ki az illetékes kazákban². A falusi bírókat hívasd be és figyelmeztessd őket, hogy; *"ha ezen parancsomal ellentétesen a földbirtokosok igazságtalanságot követnek el, jelentsék neked"*.

Az ezen parancsomal megsértő személyt jelentsd be, legyen az bég, birtokkal rendelkező, tisztviselő vagy bárki más, annak érdekében, hogy birtokát tőle elkobozva megkapja büntetését. Ebben a témában légy rendkívül figyelmes és egy percet se vesztegess el azért, hogy a nép békében élhessen.

1 Nyilvántartások.

2 Bírósági körzetekben.

Bude vill. capitale de la Hongrie sur le Danube, et séjour ordinaire des Anciens Rois d'Hongrie. Elle est très agréable par sa situation, et par la beauté de ses bastimens.
cette ville fut prise par Soliman le 2. en 1541. et enfin reprise par les Impériaux le 2. Sept. 1686. elle la posséde aujourd'hui
A. ville de Bude. B. ville de Pest. C. pont de bateaux. D. Fleuve du Danube. C. P. R.

Budin/Buda

٨٣
 ٨٤
 ٨٥
 ٨٦
 ٨٧
 ٨٨
 ٨٩
 ٩٠
 ٩١
 ٩٢
 ٩٣
 ٩٤
 ٩٥
 ٩٦
 ٩٧
 ٩٨
 ٩٩
 ١٠٠

BUDİN İLE PEŞTE ARASINDAKİ HASAR GÖREN KÖPRÜ
GEMİLERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİA BUDA ÉS PEST KÖZÖTTİ SÉRÜLT HAJÓHIDAK
KICSERÉLÉSE

~ 22/IX/1573 ~

Budin Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Gönderdiğin mektupta; "Bu yıl Tuna Nehri'nin suyunun çoğalıp taşıdığı, buzlardan başka iri ve budaklı ağaçları da getirdiğini, bu sebeple Budin ile Peşte arasındaki köprü gemilerinin zarar gördüğünü, bunlardan bazılarının değiştirilmesi gerektiğinden Pojega sancağında Brod¹ kadısının daha önce yaptırmış olduğu kırk dört adet geminin söz konusu köprü için gelmesi gerektiğini" bildirmişsin. **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında, söz konusu gemileri bildirdiğin şekilde Budin şehrine getirtesin ve köprü hizmetinde kullanılamayacak derecede işe yaramaz olanları bunlarla değiştirsin. Değiştirdiğin eski gemileri de muhafaza altına alarak onarılabilecek durumda olanları tamir ettiresin ve gerektiği zaman devlet işlerinde kullandırılsın.

Buda beglerbeyine parancsom a következő:

Az általad küldött levélben tájékoztatsz az alábbiakról; "Ebben az évben a Duna folyó vize megemelkedett és árad, a jégen kívül nagy, göcsörtös fákat is hozott a víz, ezért a Buda és Pest között lévő hajóhidak megsérültek; mivel ezek közül néhányat ki kell cserélni, ezért azt a negyvennégy darab hajót, amelyet a pozsegi szandzsákban Bród¹ kádija korábban készítettett a szóbanforgó híd [javítása] érdekében ide kell hozatni". **Elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom elér hozzád, úgy ahogy az a tájékoztatásban szerepel, a szóban forgó hajókat hozasd el Buda városába és a hídnak már nem használható hajókat cserélted ki. A kicserélt régi hajókat felügyelet alá kell vonni, a javíthatókat meg kell javíttatni, hogy szükség esetén államügyekben használni lehessen.

¹ Günümüzde Hırvatistan'ın Slavonski Brod isimli yerleşim birimi.

¹ Ma Slavonski Brod Horvátországban.

ERDEL VOYVODASI'NIN LEH BEYLERİNİN İSTEK VE
ŞARTLARININ UYGUN OLMASI DURUMUNDA LEH
KRALLIĞI'NI KABUL EDEBİLECEĞİAZ ERDÉLYI FEJEDEM A LENGYEL KIRÁLYSÁGOT
ELFOGADHATJA, AMENNYIBEN A LENGYEL URAK
KÉRÉSEI ÉS FELTÉTELEI MEGFELELŐEK

~ 22/I/1576 ~

Erdel Voyvodası'na¹ emrim şudur ki:

Gönderdiğin mektupta; "Leh Krallığı konusunda Leh beylerinin ikiye ayrıldığı, bir kısmının seni, diğer kısmının ise Nemçe Kralı'nın² oğlunu³ istediklerini, Nemçe Kralı'nın askeri güç kullanarak zorla oğlunu kral yapma sevdasında olduğunu, Moskov Kralı'nın⁴ da Nemçe Kralı ile birlikte hareket ettiğini, Leh beylerinden dördünün sana gelmek üzere olduklarını, senin bu hususta benim emrimi beklemekte olduğunu, Kırım Ham'ının⁵ Moskov ülkesine gazaya çıkmasını ve Vezir Mustafa Paşa'nın⁶ da askerini toplayıp hazır hâlde beklemesini" bildirmişsin. Bunların dışında daha başka her ne arz etmişsen malumumuz olmuştur.

Şimdi; Leh Krallığı konusunda daha önce Mustafa Çavuş ile Leh beylerine fermanım gönderilerek dışarıdan kral atanmasına rızamızın bulunmadığını bildirmiş ve seni veya içlerinden uygun gördükleri birini kral yapmalarını istemiş idik.

Şu durumda; Leh beyleri seni Kral yapmak üzere yanına geldiklerinde şayet yerine getirilebilecek isteklerde bulunur, aykırı şartlar ileri sürmezlerse bunları bizim tarafımıza bildiresin. Şayet bizden cevap gelinceye kadar beklediğin takdirde fırsatın kaçırılma ihtimali varsa ve önerdikleri şartlar da antlaşmaya aykırı değilse senin bunları bize bildirdikten hemen sonra beklemeden Leh ülkesine gidip kral olman uygundur.

Ancak Budin Muhafızı olan Vezirim Mustafa Paşa gönderdiği mektupta; "Koca Kralın⁷ bir-iki yıldır memleketinin Beç'den içrideki bölgelerinde olduğunu⁸, şu sıralarda da hersekler ve birçok tüfekli ve piyade askerle Beç'e geldiğini, bir herseği 8-9 bin adamla Hırvat ülkesine, bölük bölük binlerce askeri de diğer sınır bölgelerine göndererek oralandaki kalelere dağıttığını, Lazar⁹ isimli hilekâr

Erdély vajdájának¹ parancsom a következő:

Az általad küldött levélben tájékoztatsz az alábbiakról; "a lengyel királyság kérdésében a lengyel urak véleménye megoszlott, egy részük téged, másik részük pedig a nemcse király² fiát³ akarja uralkodónak. A nemcse király ég a vágytól, hogy fiát katonai erővel kikényszerítve királlyá megtétesse, a moszkvai király⁴ pedig a nemcse király szövetségese. A lengyel urak közül négy, rövid időn belül megérkeznek hozzád, te ebben a ügyben az én parancsomat várd. A krími kán⁵ Moszkva országa felé hadjáratba indult és Musztafa pasa vezír⁶ pedig katonáit összehívva készenlétben várakozik". Emellett minden általad jelentett ügyről tudomást szereztünk.

A lengyel királyság ügyében korábban Musztafa csaussal a lengyel uraknak szultáni parancsot küldtünk, amelyben tudattuk velük, hogy nem egyezünk bele kívülről jövő király kinevezésébe, és azt kértük, hogy téged tegyenek meg királynak, vagy maguk közül válasszanak egy megfelelő személyt.

Most tájékoztass minket arról, hogyha a lengyel urak amikor hozzád érkeznek, teljesíthető kívánságokat nyújtanak-e át és nem terjesztenek-e elő az egyezményekkel ellentétes feltételeket. Ha azalatt, amíg várod a tőlünk érkező választ, megfelelőnek ítéljük, hogy abban az esetben ha van rá lehetőség, és az általuk előterjesztett feltételek sem ellentétesek az egyezményekkel, akkor rögtön azután, hogy minket tájékoztattál, Lengyelországba menve király légy.

Azonban Buda védője, Musztafa pasa vezír az általa küldött levelében tájékoztattott az alábbiakról; "A nagy király⁷ egy-két éve birodalmának Bécsen túli területein tartózkodik⁸, mostanában pedig a hercegek és számos fegyveres és gyalogos katona is

1 Voyvoda Stefan Batory (Prens Báthory István).

2 Macarca Nemcse, Habsburg hanedanının doğu kısmının hükümdarlığı altında bulunan bölge ve Almanca konuşan nüfusunun Osmanlıca adıdır. Bu bölümde II. Maksimiliyan (1527-1576), Kutsal Roma İmparatoru, Çek ve Macar Kralı (1564-1576).

3 Avusturya Arşidükü Ernest Habsburg (1553-1595). Aşağı ve Yukarı Avusturya'nın, bunun yanı sıra İspanyol Hollandası'nın valisi.

4 IV. Ivan, Rusya Çarı (1547-1584).

5 I. Devlet Giray (1551-1577).

6 Sokollu Mustafa Paşa, Budin Beylerbeyi (1566-1578).

7 İmparator II. Maksimiliyan kastedilmektedir.

8 II. Maksimiliyan 1575'te gerçekten daha uzun bir süre Prag'da kalmıştır.

9 Kosice Başkomutanı General Lazarus Freiherr von Schwendi'den bahsedilmektedir.

1 Báthory István fejedelem.

2 Az eredetiben *Nemçe*. A kifejezés a Habsburg-dinsztia keleti ágának uralma alatt álló német nyelvű területeknek és lakóinak oszmán elnevezése. Ez esetben II. Miksa (1527-1576) német-római császár, magyar és cseh király (1564-1576).

3 Habsburg Ernő osztrák főherceg (1553-1595), Alsó- és Felső-Ausztria, valamint a Spanyol Németalföld helytartója.

4 IV. Iván orosz cár (1547-1584)

5 I. Devlet Giráj (1551-1577)

6 Szokollu Musztafa pasa, budai beglerbég (1566-1578)

7 II. Miksa császárra utalás.

8 II. Miksa 1575-ben valóban hosszabb ideig tartózkodott Prágában.

adamın 12.000 asker ile Beçe yakın bir yerde harbe hazır hâlde beklettiğini, bu hazırlıklara göre niyetinin ya oğlu Covan'ı Leh Kralı'na getirmek veya Erdel'e saldırmak olduğunu" bildirmiştir. Bunun üzerine bizim tarafımızdan Kırım Hanı'na Moskov ülkesine gazaya çıkma emri verilmiş ve o da 200.000 Tatar askeriyle bunun için hazır beklemektedir. Vezirim Mustafa Paşa da aynı şekilde Budin'deki sancakbeyleri, Tımsıvar Beylerbeyi ve sancakbeyleri ve akıncılarla birlikte savaşa hazır hâlde beklemektedir. Kendisine, şayet Nemçe Kralı antlaşmayı bozup Leh ülkesine veya Erdel'e saldırarak olursa üzerine varması emredilmiştir. Nemçe Kralı'na da Leh ülkesine antlaşmalara aykırı olarak müdahale etmeyip el çekmesi hususunda nâme-i hümayûnumuz gönderilmiştir.

Fakat bütün bunlar olup biterken, neden sen Nemçe ülkesinde işe yarar casuslar bulundurup bunları öğrenip bize bildirmezsin?... **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında; söz konusu Leh beyleri gelip seni isterlerse sen onlarla birlikte gidesin ve onların şartlarının ve cevaplarının ne olduğunu bize bildirsin. Ayrıca senin yerine Erdel Voyvodası'na Erdel beylerinden kimin münasip olduğunu, Erdel halkının senin kardeşini Voyvodalığa kabul edip etmeyeceğini ve bütün Erdel beyleri ile ileri gelenlerinin kimi kabul edeceğini bildirsin. Bekeş Gaspar dışında kimi münasip görürlerse bildirsin ki, ona göre bir tayin yapılsın.

Sen Leh ülkesine gittiğinde şayet Nemçelilerin Erdel'e saldırıp istila etme fikri veya Nemçe Kralı'nın kendi oğlunu zorla Leh Kralı yapma isteği varsa Vezirim Mustafa Paşa ile haberleşerek en uygun hareket tarzını belirleyesiniz ve daha sonra da bunların defedilmeleri için elden gelen gayreti gösteresiniz.

Bundan sonra da Nemçe ve Leh ülkelerine işe yarar casuslar gönderme konusunda ihmalkârlık yapmayıp oraların durumlarını öğrenerek ona göre hazırlık yapasın ve bu bilgileri gecikmeden bize de arz edesin.

Bir de, Kırım Hanı'nın Leh ülkesine saldırmamasını istemişsin. Şayet Lehliler eskiden beri vermekte oldukları vergilerini öderlerse Kırım Hanı onları rahatsız etmez.

Bécsbe érkezett. Egy herceget 8-9 ezer emberrel Horvátországba küldött, többezer katonát pedig csapatonként a többi határmenti területekre küldve szétszótott az ottani várakba, a csaló Lázár nevű emberét⁹ 12.000 emberrel egy Bécshez közeli helyen készenlétben várakoztatja. Ezen előkészületek szerint szándéka vagy az, hogy fiát, Dzsovant¹⁰ megtétesse lengyel királlyá, vagy pedig hogy Erdélyt megtámadja". Ezután azt parancsoltuk a krími kánnak, hogy Moszkva országra felé induljon hadjáratba, ő pedig ezért 200.000 tatár katonájával készenlétben várakozik. Vezírem, Musztafa pasa is hasonlóképpen a budai szandzsákbéget, Temesvár beglerbéjét és szandzsákbégeit a határ menti könnyűlovassággal együtt készenlétben várakoztatja. Azt a parancsot kapta, hogy ha a nemcse király a szerződést megszegve rátámad Lengyelországra vagy Erdélyre, akkor neki is támadnia kell. A nemcse királynak szultáni levelet küldtünk, miszerint Lengyelországban az egyezményekkel ellentétesen ne avatkozzon be, hanem vegye le az ügýről a kezét.

Azonban mialatt mindezek történtek, te miért nem küldtél a nemcse országokba használható kémeket, akik révén ezeket megtudva minket tájékoztathattál volna? **Elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom elér hozzád; ha az említett lengyel urak eljönnek hozzád és közlik, hogy téged akarnak királynak, menj velük együtt és tájékoztass minket a feltételeikről és válaszukról. Emellett tájékoztass arról, hogy a te helyedre az erdélyi fejedelem tisztségére az erdélyi urak közül ki lenne megfelelő, hogy az erdélyi nép a testvéredet elfogadja-e fejedelemként, vagy sem, és az összes erdélyi urak és elöljárók közül kit fogadnának el Bekes Gáspáron kívül, akit megfelelőnek látnak, azt tudasd velünk, aszerint történjék a kinevezés.

Amikor megérkezel Lengyelországba, ha a Habsburgoknak fennáll az a terve, hogy megtámadják és elfoglalják Erdélyt, vagy a nemcse király saját fiának lengyel királlyá való kineveztetési szándéka, vezíremmel Musztafa pasával egyeztetve határozzátok meg a legmegfelelőbb intézkedési formát és későbbi leverésük érdekében tegyetek meg minden erőfeszítést.

Ezután pedig ne kövess el gondtalanságot azzal kapcsolatban, hogy a nemcse országokba vagy Lengyelországba küldj használható kémeket, a helyzetet felmérve aszerint kell felkészülnöd és késlekedés nélkül ezen ügyekről számunkra is adj tájékoztatást.

Továbbá, azt kérted a krími kántól, hogy ne támadja meg Lengyelországot. Ha a lengyelek régóta érvényben lévő adóikat megfizetik, a krími kán nem fogja őket zavarni.

⁹ Utalás Lazarus Freiherr von Schwendi császári tábornokra és kassai főkapitányra.

¹⁰ Habsburg Ernőt.

Pește/Pest

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN'IN CESEDİNİN GÖMÜLÜ
OLDUĞU YERDE YAPILAN CAMİ VE TÜRBEYE TAHSİS
EDİLEN İKİ KÖYÜN SINIRLARININ BELİRGİN HÂLE
GETİRİLMESİ

A NAGY SZÜLEJMÁN SZULTÁN FÖLDI
MARADVÁNYAINAK ELHANTOLÁSA HELYÉN DZSÁMIT
ÉS TÜRBE T FOGNAK EMELNI: ENNEK AZ ÉPÍTKEZÉSNEK
A HELYSZÍNÉÜL KIJEŁŐLT KÉT FALU HATÁRAIT
EGYÉRTELMEÜEN ÁLLAPÍTSÁK MEG

~ 10/I/1577 ~

Sigetvar Beyi'ne ve Kadısı'na emrim řudur ki:

Daha önce Sigetvar'ın Dış Kalesi komutanının dirliğı köyle-
rinden olup dört bin beř yüz akçe geliri olan Becefalor ve Çör-
tolhik isimli köyler dedem merhum Sultan Süleyman Han'ın
cesedinin gömülü olduğı yere yakın olduğı için ondan alın-
mış ve söz konusu mahalde yapılan türbe ve camiye uygun
görölmüş idi. Kale komutanına da dört martolosun yerleri
verilmişti. Şimdi bu köylerin bilinen sınırlarının belirgin hâle
getirilmesini emredip **buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında, bu konu ile bizzat gerektiğı şe-
kilde ilgilenesin ve emrim gereğince güvenilir bilirkişilerle
anılan köylere gidesin. Eskiden beri geçerli olan sınırlarının
üzerine varıp bu sınırların belirsiz ve şüpheli olan yerlerine
taşlar dikip işaretler koyasın ve şüpheli ve belirsiz olan yerle-
rini, çevrede olan köylerin sınırlarına göre yeniden belirgin
hâle getiresin ki daha sonra hiç kimsenin anlaşmazlık çıkarma
ihtimali kalmasın. Bu konuyu ne şekilde yoluna koyduğunu
ve anılan köylerin sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiğini
de ayrıntılı ve açıklamalı olarak bildirsin ki burada bulu-
nan Defterhane'deki deftere de o şekilde yazılsın ve gereğine
göre hareket edilsin.

Szigetvár bégjének és kádijának parancsom következő:

Korábban a szigetvári külső vár kapitányától elvételre
kerültek a szolgálati birtokán található falvak közül a
négyezeröttszáz akcse bevétellel rendelkező Becefalva és
Csütörtökhely nevű falvak mivel azok közel feküdtek ahhoz
a helyhez, ahol nagyapám, a néhai Szülejmán szultán hán
földi maradványai vannak elhantolva. Rendelet született a
szóban forgó helyszínen a türbe és a dzsámi felépítésére, a vár
kapitánya pedig ennek fejében négy martalóc területet kapta
meg. A parancs szerint ezen falvak határait ki kell jelölni, így
elrendeltem az alábbiakat:

Amikor ezen parancsom eljut hozzád, az ügyel szükség
szerint személyesen foglalkozz és parancsomnak megfelelően
megbízható személyekkel menjetek el az említett falvakba.
A hosszú ideje érvényes határok helyén köveket elhelyezve
meg kell jelölni a bizonytalan és kétséges részeket, majd a
környék falvainak határai szerint újból egyértelművé kell
tenni ezeket a bizonytalan határvonalakat, hogy senkinek ne
legyen később lehetősége vita elindítására. Ezután részletesen
elmagyarázva tájékoztass arról, hogy az ügy milyen módon
került megoldásra és az említett falvak határai hol kezdődnek
és hol végződnek, az itteni defterhánéban¹ található könyvbe
is eszerint kell bejegyezni az adatokat és meg kell tenni a
szükséges lépéseket.

¹ Ti. ahol a nyilvántartásokat őrizték.

۱۸۷
مصر یکبار کیمید: و غنود در زنگ که یوننده از بطن خود که معروف غنود در کتب قدیم از بعضی ارباب علم
اسامی مانده است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است
بنود و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است
از اهل اوست که غنود از بعضی کتب قدیم است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است
و وصول یوننده در غنود مقدما غنود یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است
الغوی غنود از بعضی کتب قدیم است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است
مصر حاسه غنود از بعضی کتب قدیم است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است و یکبار کیمید که غنود از بعضی کتب قدیم است

[illegible][illegible]

TACİR SABO MATİ'NİN, ALACAKLILARI İLE HESAPLAŞIP
BORÇLARINI ÖDEMESİ İÇİN BUDİN'E GÖNDERİLMESİSZABÓ MÁTÉ KERESKEDŐ BUDÁRA KÜLDETÉSÉNEK
KÉRÉSE, HOGY OTT HITELEZŐİVEL ELSZÁMOLVA
TARTOZÁSAIT MEGFIZESSE

~ 14/I/1577 ~

Beç Kral'na¹ Nâme-i Hümâyûn

Havâss-ı hümâyûn statüsünde olan Dobracın² varoşu ahali-sinden Sabo Mati³ isimli gayrimüslimin alacaklıları; "*adı geçe-nin eskiden beri Beç tarafına ticaret için gelip gitmekte olduğunu, birçok Müslüman veya gayrimüslimin mahyla ticaret yaptığını, elinde 'o tarafta kimse tarafından rahatsız edilmemesi' hususunda Budin'deki Vezir Mustafa Paşa⁴ tarafından verilmiş bir belge bu-lunduğunu, bu taraftan Mehmed ve Ferhad isimli kişilerin on iki bin sekiz yüz kuruşluk mallarını aldığı ve onlara mühürlü belge verdiğini, ancak birkaç yıldan beri o taraftan bu tarafa gelmediği gibi adı geçen şahısların haklarını da göndermediğini, hâlen Kaşa⁵ Kapudam'ın yanında bulunmakta olduğunu*" belirterek bu kişi-nin bu tarafa gönderilmesi için tarafımızdan size bir nâme-i hümâyûn yazılmasını istirham etmişlerdir. **Gerektir ki:**

Bu nâme-i hümâyûnumuz size ulaştığında, eskiden beri ara-mızda var olan barış ve bizim tarafımızdan verilen [ahid]nâme-i hümâyûn gereğince adı geçen Sabo Mati'yi getirip gü-venilir adamlarınızla Budin'e gönderesiniz ki gelip alacaklıları ile anlaşsın ve her nelerini almış ise ödesin.

Szultáni levél Bécs királyának¹

A szultáni ház-birtokok² közé tartozó Debrecen³ város lakói közül a Szabó Máté⁴ nevű nem muszlim személy hitelezői közölték, hogy az említett személy régóta jár Bécsbe kereskedni, számos muszlim és nem muszlim személy árujával kereskedik, kezében a budai vezír, Musztafa pasa⁵ okmányával, amely biztosítja, hogy '*ne zavarja őt arrafelé senki*'; itt Mehmed és Ferhád nevű személyek 12.800 gurus értékű áruját átvette, cserébe pedig egy lepecsételt okmányt adott, de mivel néhány éve nem jön erre a területre, így az említett személyeket megillető tartozást sem küldte el; jelenleg is a kassai kapitány mellett tartózkodik. Azért, hogy Ön [Rudolf] az említett személyt [Buda környékére] küldesse, kérlek tőlünk [a hitelezők], hogy állítsunk ki az Ön részére egy szultáni [felkérő] levelet. **Ennek megfelelően:**

Amikor ezen szultáni levél eljut hozzátok, a hosszú ideje köztünk fennálló békének és az általunk kiadott szultáni [szerződés]levélnek megfelelően az említett Szabó Mátét megbízható emberekkel küldjétek el Budára, hogy megegyezzen a hitelezőivel és kifizesse, amit átvett tőlük.

1 Rudolf Habsburg (1576-1608).

2 Macaristan'ın Debrecen kenti.

3 Muhtemelen 1560'lı yıllarda Debrecen'de ticari bir şirket işleten, kumaş ti-careti ile uğraşan Máté Szabó'dan bahsedilmektedir. Bkz. *Pach Zsigmond Pál*: "Debrecen'deki Dokumacıların En Eski Lonca Patenti", *Századok (Yüzyllar)*, 129:1 (1995) s. 86.

4 Budin Beylerbeyi Sokollu Mustafa Paşa (1566-1578).

5 Szokollya'nın Košice kenti.

1 Habsburg Rudolf magyar király (1576-1608) és német-római császár.

2 Eredetiben *havass-i hümayun*, a szultán saját kezelésében megtartott birtok..

3 A török szövegben *Dobraçin*.

4 Feltehetőleg az 1560-as években Debrecenben kereskedőtársaságot működtető, posztókerekedéssel foglalkozó Szabó Mátéről van szó. *Pach Zsigmond Pál*: A debreceni posztószövők legrégibb céhszabadalma. *Századok* 129:1 (1995) 86. p.

5 Szokollu Musztafa pasa budai beglerbég (1566-1578).

[illegible][illegible]

HALKIN CUMA VE BAYRAM NAMAZI KILINACAK
CAMİYE OLAN İHTİYACINDAN DOLAYI CANFEDA
KALESİ İÇERİSİNDEKİ KİLİSENİN HUKUKEN MÜMKÜN
İSE CAMİ OLARAK KULLANILMASI

A DZSÁNFEDÁ VÁR¹ TEMPLOMÁNAK DZSÁMIKÉNT
TÖRTÉNŐ HASZNÁLATA A VÁRNÉP PÉNTEKI ÉS
ÜNNEPI IMÁINAK TELJESÍTÉSÉRE

~ 29/IV/1577 ~

Budin'de bulunan Vezir Mustafa Paşa'ya emrim şudur ki:

Yüce makamıma gönderdiğin mektupta; "Canfeda¹ Kalesi halkının cuma ve bayram namazlarını kılabilmek için başka sancaklarda uzak yerlere gittiklerini, çok zorluk çektiklerini ve kimisinin de yollarda düşmana esir düştüğünü" bildirmiş ve; "Canfeda Kalesi içerisinde bulunan kiliseye minare ve minber konulup hatip, imam, müezzin ve kayyım atanması" isteğinde bulunmuşsun.

Buyurdum ki:

Kadı ile birlikte söz konusu kiliseye giderek durumu yerinde göresiniz; şayet bu kilisenin hukuken cami yapılması caiz ise, bildirdiğin şekilde cami yapasın ve hatip, imam, müezzin ve kayyım atayasın. Bu konuyu ne şekilde hal yoluna koyduğunu da ayrıntılı olarak yazıp bildirsin.

*A Budán található Musztafa pasa vezérnek parancsom
a következő:*

A Boldogságos Küszöbhöz küldött leveledben a következőket kértem; "A jászberényi várnép a pénteki és ünnepi imáik érdekében nehézségek közepette más szandzsákokba lévő távoli helyekre megy, némelyek az utakon az ellenség foglyaivá válnak" ezért "a jászberényi váron belül található templomba² minaretet és szószéket elhelyezve történnjen meg prédikátor, imám, müezzin és megbízott kinevezése". **Elrendeltem az alábbiakat:**

A kádival együtt menjetelek el a szóbanforgó templomba és mérjétek fel a helyzetet a helyszínen. Ha ennek a templomnak dzsámivá történő átépítése törvényesen megengedett, a kérelmed szerint építessd azt át dzsámivá és nevezz ki prédikátort, imámot, müezzin és megbízottat. Ezután részletesen írd le és tájékoztass, milyen módon valósítottad meg a feladatot.

¹ Jászberény'in içinde Türk yapımı, etrafı kazıklarla çevrili kale. 1568 ve 1594 arasında mevcuttu.

¹ Török építésű palánkvár Jászberény belterületén. 1568 és 1594 között állt fenn. A vár nevének jelentése „önfeláldozás”.

² Jászberény korábbi ferences temploma.

SULTAN SÜLEYMAN'IN TÜRBEŞİNE VAKFEDİLEN VE
SINIRLARI BELİRSİZ OLAN KÖYÜN SINIRLARININ
YENİDEN TESPİTİ

A SZÜLEJMÁN SZULTÁN TÜRBEJÉNEK SZÁNT,
BIZONYTALAN HATÁROKKAL RENDELKEZŐ FALU
HATÁRAINAK ÚJBÓLI MEGÁLLAPÍTÁSA

~ 07/V/1577 ~

Sigetvar Beyi'ne emrim şudur ki:

Gönderdiğin mektupta; "Sigetvar¹ yakımda merhum dedem Sultan Süleyman'ın türbesine vakfedilmesi için emirle tayin olunan iki köyün eskiden beri geçerli olan sınırların belirlenip yer yer işaretler konulması hususunda sana ferman gönderildiğini, bunun üzerine senin de emir gereğince sınır tespiti için gittiğinde bir köyün eskiden beri geçerli olan sınır belli olduğundan yine eskisi gibi işaretler konulduğunu, fakat diğer köyün eskiden beri geçerli olan sınırlarının belirsiz olduğunu ve bir şekilde yakımdaki başka bir köyle karıştığını, bu yüzden sınırlarının belirlenemediğini" bildirmişsin. **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında, bu konuyla bizzat ilgilenesin ve kadı gözetiminde, sınırları birbirine girmiş olan söz konusu köylere giderek halkı toplayıp onların da rızalarıyla sınırları tespit ettiresin ve sınırın nerede başlayıp nerede bittiğini gösteren işaretler koyasın. Daha sonra bunları defter hâlinde yazarak bildirsin ki buna göre vakıfname yazılsın. Şayet ahali sınır tespitini kabul etmeyip karşı gelirlirse, o köyün tahrir defterinde kayıtlı olan geliri, nüfusu, kimin dirliği olduğu, sınırı ve yetişen ürünlerinin neler olduğu hususlarını hesap ederek ve doğru bir şekilde yazıp bildirsin ki daha sonra gönderilecek fermanım ne şekilde olursa gerektirdiği şekilde hareket edesin.

Szigetvár bégjének parancsom a következő:

Az általad küldött levélben tájékoztattál az alábbiakról; "Szigetvár¹ közelében néhai nagyapám, Szülejmán szultán türbéjének alapítására szánt, parancssal kijelölt két falu régóta érvényben lévő határainak meghatározása és a jelölések elhelyezése ügyében fermánt kaptál. Amikor a parancsnak megfelelően a határ megállapítása érdekében kimentél a helyszínre, az egyik falu [esetében] a régóta érvényes határok kétségtelenek voltak, így a korábbi módon történt a jelölések elhelyezése. Azonban a másik falu régóta érvényes határai bizonytalanok és valamilyen módon egy másik, közelben található faluval egybemosódtak a határaik, ezért azokat nem lehetett meghatározni". **Elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom elérkezik hozzád, személyesen foglalkozz az üggyel és a kádi ellenőrzése mellett menj el azokba a falvakba, amelyeknek a határai egymással összemosódtak, majd ott a lakosságot összehívva az ő beleegyezésükkel állapítsd meg a falvak határait. Helyezz el jelöléseket, ahol a határ kezdődik és végződik. Ezután az adatokat egy könyvbe lejegyezve tudasd, hogy annak megfelelően az alapítási okirat megírásra kerüljön. Ha a lakosság a határ meghatározását nem fogadja el és ellenáll, a szóban forgó falu tahrir defterében szereplő bevételét, népességének számát, a birtok tulajdonosát, a határt és a lakosság által termesztett terményeket helyesen feljegyezve küldj tájékoztatást, és a később elküldendő fermánnak megfelelően tudsz majd intézkedéseket hozni.

¹ Metinde sehven "Segedin" yazılmıştır.

¹ A szövegben hibásan "Segedin"-ként szerepel.

SEGEDİN SANCAĞINDAKİ BAZI MEZRAALARIN
BAYINDIR HÂLE GELMESİ İÇİN BURALARDA YERLEŞİME
İZİN VERİLMESİ

NÉHÁNY SZEGEDI SZANDZSÁKBAN TALÁLHATÓ
FALUCSKA FELVIRÁGOZTATÁSA ÉRDEKÉBEN AZ IDE
VALÓ LETELEPÜLÉS ENGEDÉLYEZÉSE

~ 12/VI/1578 ~

*Segedin sancağım tahrir etmekle
görevlendirilen Segedin Kadısı Ahmed'e emrim şudur ki:*

Gönderdiğin mektupta; "Segedin sancağında bayındır hâle getirilebilecek birçok mezraalar bulunduğunu, bazı köylerdeki bir kısım ahalinin, kendi yerlerine konargöçerlerden işe yarar kimseler getirip kendilerinin de söz konusu mezraaları bayındır hâle getirmek üzere o mezraalara yerleşmek istediklerini, şayet bu şekilde kendi yerine konargöçer getiren ahalinin başka mezraalara gidip yerleşmelerine izin verilirse bunun memleketin bayındır hâle gelmesine, devletin gelirinin artmasına ve bölgenin güvenliğine katkı sağlayacağı" bildirmişsin. **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında; söz konusu mezraaların canlanıp bayındır hâle gelmesi mümkün ise arz ettiğin şekilde o mezraalara adam kondurasın ve şenelip bayındır hâle geldiğinde havâss-ı hümayûna¹ katılmaya uygun olur ise bu şekilde deftere kaydedesin.

A szegedi szandzsák megszámlálásával megbízott Ahmed szegedi kádinak parancsom a következő:

Az általad elküldött levélben jelented a következőket; "A szegedi szandzsákban számos olyan falucska található, amelynek a felvirágoztatása lehetséges. Egyes falvak lakosságának egy része azt szeretné, ha az ő helyükre a használható nomádok közül embereket telepítenének, ők pedig a szóbanforgó falucskákba költöznének azok felvirágoztatásának érdekében. Ha az ebben a formában a saját helyükre nomádokat hozató lakosság megkapja a más falucskákba való áttelepülésre az engedélyt, ez biztosítja a haza felvirágzását, az állam jövedelmének növekedését és hozzájárul a terület biztonságához". **Elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ez a parancsom eljut hozzád; ha a szóbanforgó falucskák megélénkölése és felvirágoztatása lehetséges, a kérelemnek megfelelően a falucskákba embereket kell betelepíteni és ha felvirágzásuk után alkalmassá válnak az uralkodói házok¹ közé való bekerülésre, akkor ilyen formában kell azokat regisztrálni.

¹ Yıllık geliri yüz bin akçeden fazla olan dirliklere has; Osmanlıların fetih devirlerinde yeni zapt olunan araziden devlet hissesi olarak ayrılan haslara ise havâss-ı hümayûn ismi verilirdi. Bkz. Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, İstanbul, 1986, "Has" ve "Havâss-ı hümayûn" md.

¹ Azokat a szolgálati birtokokat, amelyeknek az éves hozama százezer akcsénél több volt, háznak, az Oszmánok hódítási idôszakaiban az újonnan elfoglalt földekből állami tulajdonként elkülönített házokat pedig uralkodói háznak (havass-ı hümayun) nevezték. (lásd. *Oszmán Történelmi Lexikon*, Midhat Sertoğlu, *Has és havass-ı hümayun pontjai*.)

BUDİN VALİSİ MUSTAFA PAŞA¹ VAKFI'NIN VAKFİYESİMUSZTAFA PASA¹ BUDAI BEGLERBÉG KEGYES
ALAPÍTVÁNYÁNAK ALAPÍTÓ OKIRATA~ 30/IX/1578²~

BUDİN'DE

MERHUM MUSTAFA PAŞA'NIN VAKIFNÂMESİ³

*Bu, imzalı vakfiyenin suretidir.
Budin ve ona bağli yerlerin Kadısı*

Muradzade diye meşhur
Hüseyin oğlu Derviş Mehmed
tarafından yazılmıştır.
(Mühür)

*Bu nüsha,
herhangi bir tahrifat ve
değişiklik
yapılmadan aslından
çıkarılmıştır.
(Mühür)*

Övgü yüce Allah'a, dua ve selam Peygamber Efendimiz Muhammed ile onun ailesine ve yol arkadaşlarına olsun.

Bu dünya geçicidir ve ölümden kaçış yoktur. Zengin, fakir, âlim, ahmak, peygamber, derviş, yoksul, padişah kısaca bu dünyaya gelen herkes ölecektir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v); "*Kişi ölünce şu üç şey dışında dünya ile ilişkisi kesilir.*" buyurur ve o üç şeyi şöyle sıralar:

1- Kendisine dua eden evlat,

2- Faydalı olan ilim,

3- Sürekliliği olan sadaka (cami, okul, köprü vb. hayır, hasenat)⁴.

Akıllı olanlara yaraşan, Hadis-i şerifte belirtilen durumu görerek ölüm sonrası için hazırlık yapmak, öldükten sonra da sevap kazanmaya devam edenlerin arasına katılmak için gayret sarf etmektir.

1 1566-1578 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin Budin Valisi olarak görev yapan ve Macarlar tarafından Nagy Musztafa (Koca/Büyük Mustafa) diye isimlendirilen Sokollu Mustafa Paşa. Ünlü Osmanlı Sadrazamı Sokollu Mehmed Paşa'nın amcasıdır. (Mustafa Paşa, Budin ve Mustafa Paşa vakıfları hakkında bkz. Yasemin ALTAYLI, "Macarca Mektuplarıyla Budin Beylerbeyi Sokollu Mustafa Paşa (1566-1578)", *AÜDTCF Dergisi*, 49, 2 (2009), s. 157-171; Geza David, Semavi Eyice, "Budin", *DİA*, C. 6; Mehmet Emin Yılmaz - Gökçe Günel, "Sâhib'ül-Hayrât Makbûl (Sokollu) Mustafa Paşa", *OTAM*, sayı: 38 / Güz 2015, s. 219-252.

2 Vakfiyede tarih tespit edilemediğinden, vakfiye tarihi olarak Mustafa Paşa'nın ölüm tarihi esas alınmıştır.

3 Vakfiye; dua, giriş, vakfedilen malların sınırları, vakıf gelirlerinden dağıtılacak maaş ve ücretler ile tescil bölümleri özetlenerek sadeleştirilmiştir.

4 Sahih-i Müslim, Vasiyet babı, hadis nr. 1488.

A NÉHAI MUSZTAFA PASA KEGYES
ALAPÍTVÁNYÁNAK ALAPÍTÓ OKIRATA³

Ez egy aláírt okirat másolata,
amelyet Buda és a hozzá
tartozó helyek kádija, **Hüszejn**
fia, a Murádzádeként ismert
Dervis Mehmed írt.
(Pecsét)

Ezen példány bármilyen
módosítás vagy változtatás
elvégzése nélkül, az eredetiről
készült.
(Pecsét)

Dicsértessék a magasságos Allah, az ima és a béke legyen Mohamed próféta urunkkal, az ő családjával és bajtársaival.

Ez a világ csak átmeneti és nincs menekülés a haláltól. Gazdag, szegény, tudós, bolond, próféta, dervis, nincstelen, padisah, röviden mindenki meg fog halni, aki világra jön.

Próféta urunk - Allah békéje és irgalma legyen vele - "Amikor valaki meghal, ezen három dolog kivételével elszakad a földtől." - mondja parancsában és ezt a három dolgot így sorolja:

1- Gyermekek, akik imádkoznak érte,

2- Tudománya, amelyet hasznosítanak,

3- Folytonos jótekonyság (dzsámi, iskola, híd stb. jótekonyság, jótevékenység)⁴.

Az okos emberhez az a méltó, ha a hadiszokban⁵ meghatározott helyzetet látva felkészül a halál utánra és igyekszik, hogy bekerüljön azon emberek közé, akiknek jótettei haláluk után is tovább folytatódnak.

1 Az 1566-1578 között az Oszmán Birodalomban Buda beglerbégeként tisztséget betöltő Szokollu (Szokolovics) Musztafa pasa a híres oszmán nagyvezér, Szokollu Mehmed pasa unokatestvére volt.

2 Mivel az alapító okiratban nem szerepel dátum, az alapító okirat keltéül Musztafa pasa halálának időpontját vettük alapul.

3 Az alapító okirat szövege nem teljes, a kihagyott részeket nem jelöljük. Leegyszerűsítve közöljük az ima, a bevezető, valamint az alapítványi vagyonná tett tárgyak meghatározását, az alapítványi bevételekből kifizetendő díjakat és fizetéseket, valamint a bejegyzéseket tartalmazó részt.

4 Az 1488. számú hadis.

5 Az iszlám hagyományok összefoglalása, Mohamed próféta életéről, személyéről és tanításáról, illetve más korabeli muszlimok tetteiről és szavairól összegyűjtött szájhagyomány útján terjesztett közlések gyűjteménye.

Íşte **Budin'de Beylerbeyi olan** Abdülmennan oğlu **Vezir Mustafa Paşa** da yüce Allah'ın kendisine verdiği çeşit çeşit nimetlere bol bol şükrettikten sonra; "*Kendiniz için her ne iyilik işlerseniz, onu Allah katında bulursunuz.*"⁵ ve; "*Sizin yammazda olan tükenir; Allah'ın katında olan ise kâhıdır.*"⁶ ayetlerinin işaret ettiği manaları kavramış ve yüce Mahkeme'ye gelerek **söyle beyanda bulunmuştur:**

"Budin varoşunda, Tuna Nehri kenarında 12 odalı, 1 dersaneli bir **medrese** ile Peşte Kalesi içerisinde 8 odalı, 1 dersaneli ve müderrislere ikametgâh olarak ayrılmış birçok evi bulunan bir **medrese** yaptırđım ve bunları âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olan Peygamberlerin Sultanı **Muhammed Mustafa'nın** –Allah ona salat ve selam kılsın– ruhu için **vakfettim**. Anılan medresenin bitişiğinde bir **muallimhane**, Budin Medresesi'nin bitişiğinde; "*Allah'ın meşcitlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe iman edenler imar eder.*"⁷ âyetinin anlamına uygun olarak bir **camı** yaptırđım.

Budin dışında Hindî Baba Zaviyesi yakınında **Hz. Ebûbekir'in**⁸ ruhu için bir **meşcit**, Orta Ilıca Mahallesi'nde⁹ de **Hz. Ömer'in**¹⁰ ruhu için bir **meşcit** yaptırđım. Yine Budin dışında Gül Baba Zaviyesi yakınında, zındık ve şerli kişilerin reisi Misâl'in¹¹ Dırar Mescidi¹² gibi hile ve düzenbazlık için tesis ettiği ve fetva gereğince devlet tarafından satın alınması ferman olunan mahalle meşcidini satın alıp **Hz. Osman'ın**¹³ ruhu için vakfedip **meşcit** yaptım. Budin'e bağlı Födvar¹⁴ Palankası varoşunda da, Hz. Peygamber'in (s.a.v) amcasının oğlu ve [kızı] Hz. Fâtıma'nın eşi **Hz. Ali'nin**¹⁵ canı için bir **meşcit** yaptırđım.

Yine Budin dışında Debbâğlar Mahallesi'nde¹⁶ merhum İbrahim Çavuş tarafından yaptırılan **camı** ve **muallimhaneyi**, vakfı harap ve vakıftan ücret alanlar mağdur durumda bulundugundan, yüce Allah'ın rızası için ve Resulü'nün (s.a.v) ruhuna sevap olsun diye **tamir ve ihya** ettim.

5 Kur'an-ı Kerim, Bakara suresi, 2/110.

6 Kur'an-ı Kerim, Nahl suresi, 16/96.

7 Kur'an-ı Kerim, Tevbe suresi, 9/18.

8 I. İslam halifesi.

9 Buda'da, Also-Vizivaros'taki Fransiskan Kilisesinden (Türk idaresi zamanında Toygun Paşa Camisi) Horoz Kapısı'na kadar olan bölge idi.

10 II. İslam halifesi.

11 Gül Baba, Gül Baba Zaviyesi ve Misâl hakkında daha geniş bilgi için bkz. Mustafa S. Kaçalın, "Gül Baba", "Gül Baba Tekkesi ve Türbesi", *DİA*, C. 14.

12 İslam dininin ilk devrinde, Medine'de münafıkların Müslümanlara zarar vermek amacıyla Kubâ Mescidi'nin karşısına yaptırdıkları, daha sonra Hz. Peygamber tarafından yıktırılan meşcit. Bkz. Hüseyin Algül, "Mescid-i Dırar", *DİA*, C. 29.

13 III. İslam halifesi.

14 Macaristan'ın Dunaföldvár kenti.

15 IV. İslam halifesi.

16 Eski debbâğ (tabakçı) ustalarının yerleşim yeridir.

Tehât **Buda beglerbégjeként** Abdülmennan fia **Musztafa pasa vezir** is hálát adott a magasságos Allahnak a tőle kapott különbözö áldásokért, majd; "*Bármí jót teszel is evilágon, azt Allah színe előtt meg fogod találni.*"⁶ és; "*Az evilági dolgok elmúlnak, az Allah színe előtt lévők tartósak.*"⁷ versek jelentését megértve a nagyrabecsült Bíróságnál az alábbi **nyilatkozatot tette:**

"Buda városában, a Duna folyó partján egy 12 szobás és 1 tantermes **medresét** (iskola), a pesti váron belül egy 8 szobás és 1 tantermes **medresét építtettem, amelyben** a müderriszek⁸ lakhelyeként elkülönített számos lakás található, ezeket az evilágra kegyelemként küldött próféták királya, **Mohamed Musztafa** - Allah imádkozzon érte és üdvözölje őt - lelkéért **adományi vagyonná tettem**. Az említett medresze mellett egy **tanári szállót**, Buda medreszéje mellett az "*Allah mecsetjeit csak az Allahban és a végítélet napjában hívők építik.*"⁹ vers jelentésének megfelelően egy **dzsámit** építtettem.

Budán kívül Hindi Baba kolostora közelében **Ebubekir próféta**¹⁰ lelkéért egy **mecsetet**, az Orta Ilidzsa kerületben¹¹ **Ömer próféta**¹² lelkéért egy **mecsetet** építtettem. Ugyancsak Budán kívül, Gül Baba kolostora közelében, az istentelen és gonosz emberek vezetőjének *Misâl-nak*¹³ a Dırar mecsetben¹⁴ csalásra és megtevesztésre használt és az állam általi megvásárlását szultáni rendeletben megparancsolt kerületi mecsetet megvásárolva **Oszmán próféta**¹⁵ lelkéért azt alapítványi vagyonná téve mecsetet építtettem. A Budához tartozó Földvár¹⁶ palánk városában pedig a Szent Próféta - Allah békéje és irgalma legyen vele - nagybátyjának fia és

6 Korán, A tehen (Al-Baqarah) szúrája, 2/110.

7 Korán, A méhek (An-Nahl) szúrája, 16/96.

8 Vezető tanár, professzor.

9 Korán, A megbánás (At-Tawba) szúrája, 9/18.

10 Abu Bakr (573 k. - 634. augusztus 23.) volt az iszlám első kalifája (uralkodott 632. június 8-ától haláláig). Mohamed próféta egyik apósa, az ő nevéhez fűződik a szíriai és mezopotámiai hódítás megkezdése, valamint a próféta halála után felkelt beduin törzsek lázadásainak, az úgynevezett riddának a leverése. A síita hagyományban puccsistaként jelenik meg, aki elragadta a trónt annak jogos örökösétől, Alitól.

11 Budán az alsó-vízivárosi kapucinus templomtól (a török hódoltság idején Tojgun pasa dzsámi) a Kakas kapuig tartó terület volt.

12 I. Omár (581-644) volt az iszlám második kalifája (uralkodott 634. augusztus 23-ától haláláig). Mohamed próféta egyik apósa, Abu Bakr alatt a kalifátus legfontosabb támasza volt.

13 Minderről bővebben I. Mustafa S. Kaçalın: Gülbaba Tekkesi ve Türbesi. In: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Online is elérhető: <http://www.diyantislamanansiklopedisi.com/gulbaba-tekkesi-ve-turbesi/> [Utolsó megtekintés: 2016.09.27.]

14 Az iszlám vallás első korszakában az iszlám ellenségei Medinában a Kába mecsettel szemben építtették azzal a céllal, hogy ártsanak a muszlimoknak, később a Próféta leromboltatta a mecsetet.

15 Oszmán ibn Affán (574 k. - 656. június 17.) volt az iszlám harmadik, kalifája (uralkodott 644. november 6-ától haláláig). Mohamed próféta egyik veje, az Umajja-törzs sarja. Rokonait fontos pozíciókba juttatva megalapozta a későbbi Omajjád-dinasztiát.

16 Eredetiben Födvar, ma Dunaföldvár.

Budin karşısındaki Peşte'de bir **cami**, Pojega¹⁷ sancağında Ösek¹⁸ Kalesi dışında bir **cami**, Sirem¹⁹ sancağının Nemçe²⁰ kasabasında bir **mescit**, İstolni Belgrad²¹ Kalesi içerisinde bir **cami**, Filek²² Kalesi içerisinde bir **mescit** yaptırım.

Yukarıda zikredilen cami, medrese, ibadethane vs. yapıları resmî olarak **vakfettim**. Bunların içerisinde ezan okunup kamet getirilerek namaz kılındı ve dualar edildi.

Bu hayır ve ibadet yerlerinin ihtiyaç ve masrafları ile çalışanların ücretleri için de:

- Budin'de Tuna Nehri kenarında, içinde oturduğum iki katlı **evlerimi** (eklentisi olan birçok ev, ahır ve bütün haklarıyla birlikte),
- Bu evlerimin karşısında bulunan **evlerimi** (eklentisi olan birçok ev, 3 dükkân ve bütün haklarıyla birlikte),
- Budin Kalesi içerisinde Hüsrev Paşa Camii Mahallesi'nde bulunan iki katlı, taştan yapılmış **evlerimi** (eklentisi olan birçok evleriyle birlikte),
- Bu evlerimin bitişiğindeki iki katlı, taştan yapılmış **evlerimi** (eklentisi olan birçok evleriyle birlikte),
- Budin Kalesi içerisinde Alaca Evler diye bilinen iki katlı, taştan yapılmış **evlerimi** (eklentisi olan birçok evleriyle birlikte),
- Budin'de hâlen içinde oturduğum evlerin yakınında bulunan ve Şaban Çavuş isimli sipahiden satın aldığım **evlerimi** (eklentisi olan 5 dükkân ve bütün haklarıyla birlikte),
- Gönüllü Mahallesi'nde²³ yaptırdığım kervansarayın yakınında bulunan iki katlı **evlerimi** (eklentisi olan 4 dükkân ve birçok evleriyle birlikte),
- Anılan kervansarayın karşısında bulunan **evlerimi** (eklentisi olan birçok evleriyle birlikte),
- Anılan kervansarayın yakınında bulunan **evlerimi** (eklentisi olan birçok evleriyle birlikte),

17 Hırvatistan'ın *Požega* kenti.

18 Hırvatistan'ın *Osijek* kenti.

19 Günümüzde bir kısmı Hırvatistan'da bir kısmı Sırbistan'da bulunan *Syrmia* bölgesi.

20 Hırvatistan'ın *Nijemca* isimli yerleşim birimi.

21 Macaristan'ın *Székesfehérvár* kenti.

22 Slovakya'nın *Fil'akovo* kenti.

23 Vízváros'un kuzey bölümü.

[lány] Fatima férje, **Ali próféta**¹⁷ lelkéért egy **mecsetet** építtettem.

Ugyancsak Budán kívül a Tabán¹⁸ kerületben a néhai Ibrahim császár által építtetett **dzsámít** és **tanári szállót**, mivel az alapítvány tönkrement, az alapítványtól fizetést kapó személyek pedig károsultak, a mindenható Allah kedvéért és azért, hogy az ő hírvivője - Allah békéje és irgalma legyen vele - lelkét szolgáljam, **megjavíttattam** és **felvirágoztattam**.

Budával szemben Pesten egy **dzsámít**, Pozsega szandzsákjában Eszék¹⁹ várán kívül egy **dzsámít**, Szerém szandzsákjának Némethi²⁰ városában egy **mecsetet**, Székesfehérvár²¹ várán belül egy **dzsámít**, Fülek²² várán belül egy **mecsetet** építtettem.

A fent említett dzsámikat, medreszéket, imahelyeket stb. épületeket hivatalosan **alapítványi vagyonná tettem**. Ezekben megszólalt az imára hívó müzzein éneke és a hívők imádkoztak bennük.

Ezeknek a jótékonyági és imahelyeknek a szükségletei, költségei, valamint az ott dolgozók fizetése érdekében pedig tulajdonomból elkülönítve alapítványi vagyonná tettem az alábbiakat:

- Budán a Duna folyó partján az általam lakott emeletes **házaimat** (bővítményeivel, számos házzal, istállóval és minden jogával együtt),
- Ezen házaimmal szemben található **házaimat** (bővítményeivel, számos házzal, 3 üzlettel és minden jogával együtt),
- Buda várán belül a Hüsrev pasa dzsámi kerületében található emeletes kőből készült **házaimat** (bővítményeként számos házzal együtt),
- Az ezen házak mellett található emeletes kőből készült **házaimat** (bővítményeként számos házzal együtt),
- Buda várán belül az Aladzsa házaként²³ ismert emeletes kőből épült **házaimat** (bővítményeként számos házzal együtt),

17 Ali ibn Abi Tálib (599 - 661. január 24.) volt az iszlám negyedik kalifája (uralkodott 656. június 17-étől haláláig). Mohamed próféta egyik unokatestvére és veje, a legelső muszlimok egyike. Szerepe az iszlám síita irányzatában alapvető: itt őt tekintik az első és egyetlen jogos kalifának, illetve az első imámnak.

18 Az eredetiben *Debbaglar*. Jelentése Tímár-telep, az egykori cserzővargák lakhelye.

19 Az eredetiben *Ösek*, ma Osijek Horvátországban.

20 Az eredetiben *Nemçe* ma Nijemci Horvátországban.

21 Az eredetiben *İstolni Belgrad*.

22 Az eredetiben *Filek*, ma Fil'akovo Szlovákiában.

23 Az aladzsa (alaca) szó jelentése törökül tarka.

- Anılan kervansarayın yakınında bulunan Tuna Nehri kıyısındaki **evlerimi**,
- Budin Kalesi dışında, gelirinden Gül Baba Zaviyesi'ne yılda 100 akçe bağlanmış olan **evlerimi** (eklentisi olan 1 bodrum, 1 bağ, 1 bağ evi ve 5 dükkânla birlikte),
- Budin'de, anılan Medrese'nin yakınında bulunan iki katlı **evimi** (bütün haklarıyla birlikte),
- Budin varoşu içerisinde Hindî Baba Zaviyesi yanındaki 7 **adet dükkânımı**,
- Yine Hindî Baba Zaviyesi yakınında Tuna Nehri kenarında bulunan **mahzenimi**,
- Debbaglar Mahallesi'ndeki **tabakhanemi** (eklentisi olan 2 dükkânla birlikte),
- Budin varoşunda Gürz İlyas Bayırı²⁴ altında Tuna Nehri yakınındaki **kaplıcamı**²⁵,
- Anılan kaplıcamın yakınında Hindî Baba Zaviyesi karşısında bulunan **kervansarayımı**,
- Budin dışında Debbaglar Mahallesi'nde Peşte eski Kadısı Hasan Efendi'den satın aldığım **kaplıcamı**²⁶,
- Budin içerisinde Gönüllü Mahallesi'nde yaptırdığım **kaplıcamı**²⁷,
- Anılan kaplıcamın yakınında yaptırdığım **kervansarayımı** (eklentisi olan 8 dükkânla birlikte),
- Budin dışında, Baruthane yakınında yaptırdığım **kaplıcamı**,
- Budin'de yaptırdığım caminin yakınındaki 3 **adet dükkânımı**,
- Budin dışında Hamza Bey'in kardeşinin oğullarından satın aldığım boş **yerimi**,
- Anılan yerin yanındaki 200x120 zira²⁸ büyüklüğündeki diğer boş **yerimi** (eklentisi olan 4 bodrumuyla ve bütün haklarıyla birlikte),
- Budin dışında, Baruthane²⁹ yakınında bulunan **kaplıcamı**³⁰,

²⁴ Macarca Gellérthegy lejtője.

²⁵ Günümüzde Rudas Fürdő Kaplıcası.

²⁶ Günümüzde Rác Fürdő Kaplıcası.

²⁷ Günümüzde Király Fürdő Kaplıcası.

²⁸ Osmanlı Devleti zamanında kullanılan bir uzunluk ölçüsü.

²⁹ Macarca lőporgyár.

³⁰ Günümüzde Veli Bej Fürdője Kaplıcası.

- Budán a jelenleg is általam lakott házak közelében található és a Sábán csaus nevű szpáhitól vásárolt **házaimat** (bővítményeként 5 üzlettel és minden jogával együtt),
- A Gönüllü kerületben²⁴ általam építtetett karavánszeráj közelében található emeletes **házaimat** (bővítményeként 4 üzlettel és számos házzal együtt),
- Az említett karavánszerájjal szemben található **házaimat** (bővítményeként számos házzal együtt),
- Az említett karavánszeráj közelében található **házaimat** (bővítményeként számos házzal együtt),
- Az említett karavánszeráj közelében, a Duna folyó partján található **házaimat**,
- A budai váron kívül azon **házaimat**, amelynek bevételéből évi 100 akcse a Gül Baba kolostora számára került lekötésre (bővítményeként egy pincével, 1 szőlőskerttel, egy kerti házzal és 5 üzlettel együtt),
- Budán az említett medresze közelében található emeletes **házamat** (minden jogával együtt),
- Buda városában a Hindî Baba kolostora közelében lévő 7 **darab üzletemet**,
- Ugyancsak a Hindî Baba kolostora közelében, a Duna folyó partján található **borospincémet**,
- A Tabán kerületében található **cserzőműhelyemet** (bővítményeként 2 üzlettel együtt),
- Buda városában a Gellérthegy lejtője²⁵ alatt, a Duna folyóhoz közeli **gyógyfürdőmet**,²⁶
- Az említett gyógyfürdő közelében, a Hindî Baba kolostorával szemben található **karavánszerájomat**,
- Budán kívül a Tabán kerületben, a korábbi pesti kádítól, Haszan Efenditől vásárolt **gyógyfürdőmet**,²⁷
- Budán a Gönüllü kerületben általam építtetett **gyógyfürdőmet**,²⁸
- Az említett gyógyfürdő közelében általam építtetett **karavánszerájomat** (bővítményeként 8 üzlettel együtt),
- Budán kívül a lőporgyár²⁹ közelében általam építtetett **gyógyfürdőmet**,³⁰
- A Budán általam építtetett dzsámi közelében található 3 **darab üzletemet**,

²⁴ Víziváros északi része.

²⁵ Az eredetiben Gürz İlyas Bayırı.

²⁶ A mai Rudas gyógyfürdő.

²⁷ A mai Rác gyógyfürdő.

²⁸ A mai Király Gyógyfürdő.

²⁹ Az eredetiben Baruthane.

³⁰ A mai Irgalmasok Veli bej fürdője.

- Tuna Nehri ve Miftah Baba Bahçesi civarında bulunan tahminen 2 dönümlük boş **yerimi**,
- Budin dışında Okmeydanı³¹ semtindeki **evimi** (bütün haklarıyla birlikte),
- Budin dışında Gürz İlyas Bayırı altındaki **evimi** (eklentisi olan bağ ve bütün haklarıyla birlikte),
- Budin Kalesi içerisinde Camiikebir³² Mahallesi'nde, birbirine bitişik **8 adet dükkânımı** (eklentileri olan alt ve üst kat odaları ve bütün haklarıyla birlikte),
- Yine anılan cami-i şerif mahallesinde çarşı tarafında bulunan üç katlı **evimi** (eklentisi olan altlı üstlü 35 ev ve 2 bodrumuyla birlikte),
- Bu evlerin kapısından Fethi Çelebi Kahvehanesi'ne doğru, birbiriyle bitişik **4 adet dükkânımı** (bütün haklarıyla birlikte),
- Bu evimin köşesinden, dört yol ağzındaki **dükkânımı**,
- Bu evlerimin karşısında, dükkânlar içerisinde bulunan **evimi**,
- Aynı yerde bulunan **2 adet dükkânımı**,
- Aynı mahallede Fethi Çelebi Kahvehanesi karşısında bulunan **2 adet dükkânımı**,
- Budin varoşunda Çadırcı Bali'nin mülküyle sınırdaş olan **evlerimi**,
- Eski Budin yakınında İşve Nehri üzerinde kurulu 2 çarklı **değirmenimi**,
- Budin'e bağlı Födvar Palankası varoşunda yaptırdığım **ker-vansarayımı** (eklentisi olan 6 dükkânıyla birlikte),
- Budin varoşunda Topal Sinan Bey'den satın aldığım **tabakhanemi** (eklentisi olan kasap dükkânıyla birlikte),
- Peçuy³³ Kalesi'nde yaptırılan **tabakhanemi** (eklentisi olan evler ve dükkânlarıyla birlikte),
- Peşte Kalesi'nde yaptırdığım cami yakınında bulunan **çifte hamamımı** (eklentisi olan dükkânlarla birlikte),

31 Macarca Nyillövötér.

32 Macarca Nagy-Dzsámi.

33 Macaristan'ın Pécs kenti.

- Budán kívül a Hamza bég testvérének fiaitól vásárolt üres **területet**,
- Az említett hely mellett lévő 200x120 zira³¹ nagyságú másik üres **földterületet** (bővítményeként 4 pincével és minden jogával együtt),
- Budán kívül a lőporgyár közelében található **gyógyfürdőmet**,
- A Duna folyó és a Miftah Baba kertje környékén található körülbelül 2 hektáros üres **területemet**,
- Budán kívül a Nyillövötér³² negyedben található **házamat** (minden jogával együtt),
- Budán kívül a Gelléthegy lejtője alatti **házamat** (bővítményeként a szőlőkerttel és minden jogával együtt),
- Buda várán belül a Nagy-dzsámi³³ kerületben az egymással szomszédos **8 darab üzletemet** (bővítményeként az alsó és felső szobáival és minden jogával együtt),
- A tiszteletreméltó dzsámi³⁴ kerületében, a piac oldalán található három emeletes **házamat** (bővítményeként a lejjebb és feljebb található 35 házzal és kettő pincéjével együtt),
- Ezen házaktól a Fethi Cselebi kávéház felé található, egymással szomszédos **4 darab üzletemet** (minden jogával együtt),
- Ezen házam sarkától a négyes kereszteződésnél található **üzletemet**,
- Ezen házaimmal szemben, az üzletek között található **házamat**,
- Az ugyanazon a helyen található **2 darab üzletemet**,
- Ugyanabban a kerületben a Fethi Cselebi kávéházzal szemben található **2 darab üzletemet**,
- Buda városában a Csadirdzsi Báli tulajdonát képező ingatlan szomszédosságában lévő **házaimat**,
- A Óbuda³⁵ közelében levő Isve³⁶ folyóra épített 2 kerékre forgó **malmomat**,
- A Budához tartozó Földvár palánk városában általam építtetett **karavánszerájomat** (bővítményeként 6 darab üzletével együtt),

31 Az Oszmán Birodalom idejében használatos hosszúságmérték.

32 Az eredetiben *Okmeydam*.

33 Az eredetiben *Cami-i Kebir*.

34 Az eredetiben *Cami-i Şerif*.

35 Az eredetiben *Eski Budin*.

36 Eredetiben *İşve*, helye ismeretlen.

- Anılan hamamın karşısında bulunan **kervansarayımı** (eklentisi olan 10 dükkân ve otlukhanesiyle birlikte),
- Peşte Kalesi kazasına bağlı Yazberin³⁴ Palankası yakınında Zagiva³⁵ adasında bulunan **3 adet değirmenimi**,
- Yine Yazberin Palankası varoşunda Zagiva Nehri üzerinde bulunan 3 çarklı **değirmenimi**,
- Aynı kazaya bağlı Körös³⁶ varoşunda bulunan **değirmenimi**,
- Kovin³⁷ varoşunda yaptırdığım **hamamımı**,
- Anılan hamama bağlı **3 adet dükkânımı**,
- Yine anılan kazaya bağlı Cankurtaran³⁸ Palankası varoşunda yaptırdığım **kervansarayımı** (eklentisi olan 8 dükkânla birlikte),
- Estergon Kalesi'nin büyük varoşunda yaptırdığım **hamamımı**,
- İstolni Belgrad Kalesi'nde yaptırdığım **hamamımı** (eklentisi olan dükkânla birlikte),
- İstolni Belgrad Kalesi kazasına bağlı Şarviz Nehri üzerinde bulunan ve Bali Paşa-oğlu Mehmed Bey'den satın aldığım 4 çarklı **2 adet değirmenimi**,
- Kopan³⁹ Kalesi'nde yaptırdığım **hamamımı** (eklentisi olan 8 dükkânla birlikte),
- Kopan Kalesi kazasına bağlı Kapoş Nehri üzerinde Sakal⁴⁰ köyü yakınında bulunan 5 çarklı **2 adet değirmenimi**,
- Yine aynı kazada aynı nehir üzerinde Berki⁴¹ köyü yakınında bulunan 5 çarklı **değirmenimi**,
- Yine aynı kazada Kopan Nehri üzerinde Peşkob Değirmenleri diye meşhur olan 3 çarklı **değirmenimi**,
- Şimontorna Palankası dışında harap kilise yakınında olan **hamamımı**,

34 Macaristan'ın Jászberény isimli yerleşim birimi.

35 Macaristan'da Jászberény yakınında, Zagyva Nehri kolları arasındaki bölge.

36 Günümüzde Macaristan'ın Nagykörös kenti.

37 Macaristan'ın Budapeşte kentinde, Tuna Nehri'ndeki Csepel adasında bulunan Ráckeve isimli yerleşim birimi.

38 Macaristan'ın Adony kasabası.

39 Günümüzde Törökkoppány.

40 Macaristan'ın Szakaly isimli yerleşim birimi.

41 Günümüzde Nagyberki.

- Buda városában a Topál Szinán bégtől vásárolt **cserzőműhelyemet** (bővítményeként a hentesboltjával együtt),
- Pécs³⁷ várában épített **cserzőműhelyemet** (bővítményeként házakkal és üzleteivel együtt),
- Pest várában az általam építtetett dzsámi közelében található **dupla fürdőmet** (bővítményeként üzletekkel együtt),
- Az említett fürdőmmel szemben található **karavánszerájomat** (bővítményeként 10 üzlettel és istállójával együtt),
- A Pest várához tartozó Jászberény³⁸ erődítmény közelében a Zagyva³⁹ szigetén található **3 darab malmomat**,
- Az ugyancsak a Jászberény erődítmény városában a Zagyva folyón található 3 kerékre forgó **malmomat**,
- Ugyanazon bírósági kerülethez tartozó Körös⁴⁰ városában található **malmomat**,
- Ráckeve⁴¹ városában az általam építtetett **fürdőmet**,
- Az említett fürdőhöz tartozó **3 darab üzletemet**,
- Megint csak az említett Ráckeve bírósági kerületéhez⁴² tartozó Adony⁴³ palánk városában általam építtetett **karavánszerájomat** (bővítményeként 8 darab üzlettel együtt),
- Az Esztergom várának nagyvárosába általam építtetett **fürdőmet**,
- A Székesfehérvár várába általam építtetett **fürdőmet** (bővítményeként az üzlettel együtt),
- A Székesfehérvár bírósági kerületéhez tartozó Sárvíz folyón található és a Bálí pasa fiától, Mehmed bégtől általam vásárolt **2 darab 4 kerékre forgó malmomat**,
- A Koppány⁴⁴ várában általam építtetett **fürdőmet** (bővítményeként 8 üzlettel együtt),
- A Koppány bírósági kerületéhez tartozó Kapos folyón, a Szakály⁴⁵ falu közelében található **2 darab 5 kerékre forgó malmomat**,
- Az ugyanabban a bírósági kerületben ugyanazon folyó mellett található Berki⁴⁶ falu közelében lévő 5 kerékre forgó **malmomat**,

37 Az eredetiben *Peçuy*.

38 Az eredetiben *Yazberin*.

39 Az eredetiben *Zagiva*.

40 Az eredetiben *Körös*, ma Nagykörös.

41 Az eredetiben *Kovin*.

42 Az eredetiben *kaza*.

43 Az eredetiben *Cankurtaran*.

44 Az eredetiben *Kopan*, ma Törökkoppány.

45 Az eredetiben *Sakal*.

46 Nagyberki.

- Aynı palanka yakınında Balaton Nehri üzerinde bulunan 6 çarklı **2 adet değirmenimi**,
- Tolna varoşunda yaptırdığım **hamamımı**,
- Bu hamam yakınında bulunan **kervansarayımı** (eklentisi olan 7 dükkânla birlikte),
- Yine adı geçen varoшта, Varsekuçe⁴² Mahallesi'nde boş arsa üzerine yaptırdığım **11 adet dükkânımı**,
- Anılan dükkânlar yakınında bulunan 8 odalı **cuhudhaneleri**⁴³,
- Yine anılan varoшта cami yakınında bulunan ve Raç Mi-hal'den satın aldığım **evlerimi** (eklentisi olan 18 oda ve 2 dükkânla birlikte),
- Yine anılan varoшта hamam yakınında Gerde Nehri kenarında bulunan **evimi**,
- Yine aynı varoшта Balık Pazarı'nda yaptırdığım **14 adet dükkânımı**,
- Aynı varoş kazasına bağlı Köleş⁴⁴ köyü sınırında Şarviz Nehri üzerinde bulunan 8 çarklı **2 adet değirmenimi**,
- Aynı kazada Serdahel⁴⁵ köyü sınırında Şarviz Nehri üzerinde bulunan 4 çarklı **2 adet değirmenimi**,
- Mohaç Palankası varoşunda yaptırdığım **kervansarayımı** (eklentisi olan 8 dükkân ve otluk yeriyle),
- Anılan kervansarayımın yakınında yaptırdığım **hamamımı**,
- Anılan kazaya bağlı Ban⁴⁶ köyü yakınında Karaş⁴⁷ Nehri üzerinde bulunan 4 çarklı **değirmenimi**,
- Yine Mohaç Palankası'nda bulunan **evimi** (eklentisi olan birçok evleriyle birlikte),
- Siget⁴⁸ Kalesi'nde bulunan **hamamımı** (eklentisi olan 1 adet dükkânla birlikte),
- Yine anılan Kale'de Ali Bey'den satın alınan **kervansarayımı** (eklentisi olan 12 adet dükkânıyla birlikte),

42 Macaristan'ın Várszegi Utca isimli yerleşim birimi.

43 Yahudi evleri. Macarca zsidó házak.

44 Macaristan'ın Kölesd isimli yerleşim birimi.

45 Macaristan'ın Tótszerdahely isimli yerleşim birimi.

46 Baranyabán. Günümüzde Hırvatistan'ın Popovac isimli yerleşim birimi.

47 Macarca Karasica.

48 Macaristan'ın Szigetvár isimli yerleşim birimi.

- Az ugyanabban a bírósági kerületben a Koppány folyón található Peskob malom néven ismert 3 kerékre forgó **malmomat**,
- A Simontornya palánkján kívül található romos templom közelében lévő **fürdőmet**,
- Ugyanazon palánk közelében a Balaton folyón [sic] található **2 darab** 6 kerékre forgó **malmomat**,
- A Tolna városában általam építtetett **fürdőmet**,
- Az ezen fürdő közelében található **karavánszerájomat** (bővítményeként 7 darab üzlettel együtt),
- Ugyancsak az említett városban, a Várszeg utca⁴⁷ kerületben egy üres földterületre általam építtetett **11 darab üzletemet**,
- Az említett üzletek közelében található 8 szobás **zsidó házakat**⁴⁸
- Ugyancsak az említett városban a dzsámi közelében található és Rác Mihálytól vásárolt **házaimat** (bővítményeként 18 szobával és 2 üzlettel együtt),
- Ugyancsak az említett városban a fürdő közelében a Gerde folyó partján található **házamat**,
- Ugyanabban a városban a halpiacon általam építtetett **14 darab üzletemet**,
- Ugyanazon bírósági kerülethez tartozó Kölesd⁴⁹ falu határában a Sárviz folyón található **2 darab** 8 kerékre forgó **malmomat**,
- Ugyanazon bírósági kerület Szerdahely⁵⁰ falujának határában a Sárviz folyón található **2 darab** 4 kerékre forgó **malmomat**,
- A mohácsi palánk városában általam építtetett **karavánszerájomat** (bővítményeként 8 üzlettel és legelővel),
- Az említett karavánszerájom mellett általam építtetett **fürdőmet**,
- Az említett bírósági kerülethez tartozó Bán⁵¹ közelében a Karasica⁵² folyón található 4 kerékre forgó **malmomat**,
- Ugyancsak a mohácsi palánkban található **házamat** (bővítményeként számos házaival együtt),
- A szigeti⁵³ várban található **fürdőmet** (bővítményeként 1 darab üzlettel együtt),

47 Az eredetiben Varsek uçe.

48 Az eredetiben cehudhane.

49 Az eredetiben Köleş.

50 Az eredetiben Serdahel, ma már nem létező település Szekszárdtól északra a Sárviz mellett.

51 Baranyabán, ma Popovac Horvátországban.

52 Az eredetiben Karaş.

53 Szigetvár.

- Peçuy kazasına bağlı Vengin⁴⁹ köyü yakınında Karaş Nehri üzerinde bulunan 3 çarklı **değirmenimi**,
- İlok⁵⁰ kazasına bağlı Vulkovar⁵¹ Kalesi varoşunda yaptırdığım **kervansarayımı** (eklentisi olan 9 adet dükkânıyla birlikte),
- Ösek'te yaptırdığım **kervansarayımı**,
- Nemçe kasabası içerisinde yaptırdığım **hamamımı**,
- Yine aynı kasaba yakınında bulunan 7 çarklı **2 adet değirmenimi**,
- Yine aynı kasabaya bağlı Kovikyaniçe⁵² isimli mezraada bulunan tahminen 50 arabalık **çayırımı**,
- Novigrad⁵³ Kalesi içerisinde yaptırdığım **hamamımı**,
- Vaç Kalesi varoşunda yaptırdığım **kervansarayımı** (eklentisi olan 5 adet dükkânıyla birlikte),
- Sečen⁵⁴ Palankası içerisinde yaptırdığım **hamamımı**,
- Yine aynı palanka yakınında bulunan ve Bakoimre diye bilinen **çayırımı**,
- Anılan çayır yakınında bulunan Lodan⁵⁵ isimli yerdeki 3 çarklı **değirmenimi**,
- Yine aynı palanka kazasına bağlı İpol Nehri üzerinde bulunan ve Virbe diye bilinen 2 çarklı **değirmenimi**,
- Aynı kazaya bağlı Sinan⁵⁶ köyü yakınında İpol Nehri üzerinde bulunan 3 çarklı **değirmenimi**,
- Filek Kalesi'ndeki mescidimin yakınında bulunan **evlerimi** (eklentisi olan ahır ve bütün haklarıyla birlikte),
- Yine aynı Kale yakınında Şid⁵⁷ köyü yakınında bulunan **çayırımı**,
- Yine aynı Kale'nin kazasına bağlı Şayogömöre⁵⁸ köyü sınırında Ferenç Değirmenleri diye bilinen 3 çarklı **değirmenimi**,

49 Yok olmuş bir ortaçağ köyüdür.

50 Günümüzde Hırvatistan sınırları içerisinde.

51 Hırvatistan'ın Vukovar isimli yerleşim birimi.

52 Macarca Kovikjenicse.

53 Macarca Nógrád.

54 Macarca Szécsény.

55 Günümüzde Ludányhalászi.

56 BOA, TD. 318, s. 225'te "Sena/Sinna" imlası ile yazılmıştır.

57 Slovakia'nın Šid isimli yerleşim birimi.

58 Slovakia'nın Sajógömör, Gemer isimli yerleşim birimi.

- Ugyancsak az említett várban Ali bégtől vásárolt **karavánszerájomat** (bővítményeként 12 darab üzletével együtt),
- A pécsi bírósági körzethez tartozó Ventye⁵⁴ falu közelében lévő Karasica folyón található 3 kerékre forgó **malmomat**,
- Az İlok⁵⁵ bírósági körzetéhez tartozó Vukovár⁵⁶ várának városában általam építtetett **karavánszerájomat** (bővítményeként 9 darab üzletével együtt),
- Az Eszéken általam építtetett **karavánszerájomat**,
- A Németi városban általam építtetett **fürdőmet**,
- Az ugyanazon város közelében található **2 darab** 7 kerékre forgó **malmomat**,
- Az ugyanazon városhoz tartozó Kovikjenicse (?)⁵⁷ nevű pusztán található, körülbelül 50 kocsinak megfelelő méretű **mezőmet**,
- Nógrád⁵⁸ várában az általam építtetett **fürdőmet**,
- Vác várának városában az általam építtetett **karavánszerájomat** (bővítményeként 5 darab üzletével együtt),
- A Szécsény⁵⁹ palánkjában általam építtetett **fürdőmet**,
- Az ugyanazon palánk közelében található és Bakó Imre néven ismert **mezőmet**,
- Az említett mező közelében található Ludány⁶⁰ nevű helyen lévő 3 kerékre forgó **malmomat**,
- Ugyanazon palánk bírósági kerületéhez tartozó İpoly folyón található és Virbeként ismert 2 kerékre forgó **malmomat**,
- Az ugyanazon bírósági kerülethez tartozó Szinan falu közelében lévő İpoly folyón található 3 kerékre forgó **malmomat**,
- A Füleke várában található mecsetem közelében lévő **házaimat** (bővítményeként az istállóval és minden jogával együtt),
- Ugyanazon vár közelében lévő Sid⁶¹ falu közelében található **mezőmet**,

54 Eredetiben Vengin, mára elpusztult középkori falu.

55 İlok a szerémi szandzsák nájije és kaza-központja volt. Ma Horvátország területén található.

56 Az eredetiben Vulkovar, ma horvátországi település.

57 Az eredetiben Kovikyaniçe.

58 Az eredetiben Novigrad.

59 Az eredetiben Sečen.

60 Ma Ludányhalászi.

61 Ma Szlovákiában Šid.

- Hatvan Kalesi içerisinde bulunan **hamamımı** (eklentisi olan 4 dükkânıyla birlikte),
- Yine aynı Kale yakınında Zagiva Nehri üzerinde bulunan 4 çarklı **değirmenimi**,
- Merhum Süleyman Han oğlu merhum Selim Han tarafından temlik edilen ve Erdel ile Solnok sancakları arasında bulunan Peşbuki Laden⁵⁹ ve Körös Petre⁶⁰ isimli **köylerimi**,
- Adı geçen Körös Petre köyü yakınındaki 3 çarklı **değirmenimi**,
- Erdel'de Varad'a⁶¹ bağlı Bihar nahiyesinde Padişah hazretleri tarafından temlik olunan Bikaç ve Büyük Radvan⁶² isimli **2 adet köylerimi**,
- Solnok kazasında bulunan Monoştorseket⁶³ ve ismi yazılı diğer **mezraalarımı**,
- Solnok kazasında Zagiva⁶⁴ Nehri üzerinde bulunan ve Tur varoşu⁶⁵ yakınında bulunan 5 çarklı **değirmenimi**,
- Yine aynı kazada Körös Nehri üzerinde bulunan **dalyanlarımı**,
- Segedin Kalesi içerisinde bulunan **hamamımı**,
- Göle⁶⁶ kazasına bağlı Tomaşek⁶⁷ köyünde Körös Nehri üzerinde bulunan 3 çarklı **değirmenimi**,
- Yine aynı kazada Tamaş köyü yakınında Sibkut⁶⁸ diye bilinen yerdeki tahminen 100 arabalık **çayırımı**,
- Yine aynı kazada Bekiş⁶⁹ nahiyesinde Körös Nehri üzerinde iki ayrı yerde toplam 5 çarklı bulunan **değirmenimi**,
- Yine aynı kazada Körös Nehri üzerinde Virbe değirmenleri diye bilinen 3 çarklı **değirmenimi**,
- Yine aynı kazada Bekiş varoşunda 8 çarklı **2 adet değirmenimi**,

59 Macaristan'ın *Püspökladány* isimli yerleşim birimi.

60 Macarca *Peterdpuszta*.

61 Günümüzde Romanya'daki Oradea kenti.

62 Bikaç ve Büyük Radvani. Günümüzde *Bicaci*. Romanya'da bir köydür.

63 Macarca *Monostorszek*.

64 Metinde "*Beragiva*" şeklinde yazılmıştır.

65 Bu varoş *BOA, TD. 1041, s. 80*de geçmektedir. Günümüzde *Mezőtúr*.

66 Macaristan'ın *Gyula* isimli yerleşim birimi.

67 Günümüzde Romanya'da *Tâmaşda* isimli yerleşim birimi.

68 Günümüzde *Tâmaşda*'nın bir bölümü.

69 Macaristan'ın *Békés* isimli yerleşim birimi. *BOA, TD. 580, s. 70*de geçmektedir.

- Ugyanazon bírósági kerülethez tartozó Sajógömör⁶² falu határában található Ferenc malmok néven ismert 3 kerékre forgó **malmomat**,
- A Hatvan várán belül található **fürdőmet** (bővítményeként 4 üzletével együtt),
- Ugyanazon vár közelében a Zagyva folyón található 4 kerékre forgó **malmomat**,
- A néhai Szülejmán hán fia, a néhai Szelim hán által kirendelt és az Erdély és Szolnok szandzsákja között található Püspökladány⁶³ és Köröspeterd⁶⁴ nevű **falvaimat**,
- Az említett Köröspeterd falu közelében lévő 3 kerékre forgó **malmomat**,
- Erdélyben a Váradhoz⁶⁵ tartozó Bihar kerületben⁶⁶ a felséges Padişah által kirendelt Bikács és Nagyradvány⁶⁷ nevű **2 darab falvamat**,
- A Szolnok bírósági kerületében található Monostorszeket⁶⁸ és a többi **pusztáimat**, amelyek neve le van írva,
- A Szolnok megyében lévő Zagyva⁶⁹ folyón található és Túr városa⁷⁰ közelében található 5 kerékre forgó **malmomat**,
- Ugyanabban a megyében a Körös folyón található **rekesztőhálóimat**,
- A Szeged várán található **fürdőmet**,
- A Gyula⁷¹ bírósági kerületébe tartozó Tamáshida⁷² faluban, a Körös folyón található 3 kerékre forgó **malmomat**,
- Ugyanabban a bírósági kerületben a Tamás nevű falu közelében a Szép[kút]kért⁷³ ismert helyen található körülbélül 100 kocsi nagyságú **mezőmet**,
- Ugyanabban a bírósági kerületben a Békés⁷⁴ kerületében a Körös folyón két külön helyen található, összesen 5 kerékre forgó **malmomat**,
- Megint csak ugyanabban a bírósági kerületben a Körös folyón található, Virbe malmok néven ismert 3 kerékre forgó **malmomat**,

62 Az eredetiben *Şayogömöre*, ma Szlovákiában Gemer.

63 Az eredetiben *Peşbuki Laden*.

64 Az eredetiben *Körös Petre*, ma Peterdpuszta.

65 Ma Oradea Romániában.

66 Az eredetiben *nahiye* szerepel.

67 Az eredetiben *Bikaç ve Büyük Radvani*. Ma Bicaci és egy faluhely Romániában.

68 Az eredetiben *Monostorsek*.

69 A szövegben "*Beragiva*" formájában szerepel.

70 Ma Mezőtúr.

71 Az eredetiben *Göle*.

72 Az eredetiben *Tomaşek*, ma Tâmaşda Romániában

73 Az eredetiben Sibkut, ma Tâmaşda része.

74 Az eredetiben Bekiş. A *BOA, TD 580, 70.* oldalon szerepel.

- Bu değirmenlere ait boş *araziyi*, mülkünden ayırıp *vakfettim*.

Bunlardan başka; Gürz İlyas Tepesi yakınındaki kervansaray 100, yanındaki dükkânlara 400, Peşte Kalesi içerisindeki kervansaraya 200, Peşte Hamamı'na ve anılan kervansaraya bitişik olan dükkânlara 1.200, Vaç varoşundaki kervansaraya 200, Orta Ilıca yakınında bulunan kervansaraya 100, bu kervansaraya bitişik olan dükkânlara 100, Cankurtaran Kervansarayı'na 150, Födvar Kervansarayı'na 200, Pakşa⁷⁰ Kervansarayı'na 150, Tolna Kervansarayı'na 150, Mohaç Kervansarayı'na 150, Ösek Kervansarayı'na 300 (*silik ve kopuk*), Vukovar Kervansarayı'na 100, Tovarnik⁷¹ Kervansarayı'na 170, Duka⁷² Kervansarayı'na 100 ve Sigetvar Kervansarayı'na 200 kuruş sermaye olarak verilmek üzere, her biri 40 osmani akçe hesabıyla malımdan **3.970 kuruş** daha ayırıp **vakfettim**.

Bu nakit paralar, zengin kişilerin kefilliği ile ve sağlam rehinler alındıktan sonra verilsin; meşru yoldan %10 hesabıyla işletilsin. Anılan dükkânlar ve diğer gelir getiren binalar da kiraya verilsin. Ancak hem paraları işletecek kişiler, hem de anılan binaları kiralayacak kişiler, Vakf'ın hak ve gelirlerinin alınması hususunda zorluk çıkarmayacak, borcunu vaktinde ödeyip savsaklamayacak, kolay tahsilat yapılabilecek kişiler olsun.

Vakıf gelirlerinden vakıf görevlilerine ücret ödenirken şu tertibe uyulsun (*günlük hesabıyla*):

Mütevelli: 1 kuruş (40 osmani akçe); nâzır: 15 akçe; kâtip: 10 akçe; câbî (tahsildar): *Budin ve Peşte* bölgesi için (1 kişi): 7 akçe, *Şimontorna* ve *Göle* bölgeleri için (1'er kişi): 6'şar akçe; tamirci (1 kişi): 10 akçe.

Budin ve Peşte medreseleri müderris, muid⁷³, danışmend⁷⁴, öğrenci ve kapıcıları; İbrahim Çavuş Camii Muallimhanesi öğretmen ve yardımcısı; Budin, Peşte, İbrahim Çavuş ve İstolni Belgrad Kalesi camileri ile Gül Baba Zaviyesi, Orta Ilıca Mahallesi, Hindî Baba Zaviyesi, Filek, Nemçe, Födvar ve Ösek mescitlerinde görevli hatip, imam, müezzin, muarraf,

⁷⁰ Macaristan'ın *Paks* isimli yerleşim birimi.

⁷¹ Günümüzde Hırvatistan sınırları içerisinde.

⁷² Macaristan sınırları içerisindeki *Duka* isimli yerleşim birimi olabileceği gibi Hırvatistan'da Tovarnik ve Osijek'in bulunduğu bölgedeki *Vuka* isimli yerleşim birimi olma ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

⁷³ Medreselerde müderris yardımcısına verilen isim.

⁷⁴ Genellikle icazet alma seviyesine gelmiş, medresede oda sahibi öğrenciler için kullanılan terim.

- Megint csak ugyanabban a bírósági kerületben Békés városában a 2 darab 8 kerékre forgó **malmomat**,
- És az ezekhez a malmokhoz tartozó üres földterületeket.

Ezen túlmenően, tőkeként való felhasználásra átadásra került: a Gellérthegy közelében lévő karavánszerájnak 100, a mellette lévő üzleteknek 400, a Pest várában található karavánszerájnak 200, a pesti fürdővel és az említett karavánszerájjal szomszédos üzleteknek 1.200, a Vác városában lévő karavánszerájnak 200, az Orta Ilidzsa közelében található karavánszerájnak 100, az ezzel a karavánszerájjal szomszédos üzleteknek 100, Dzsankurtaran karavánszerájának 150, Földvár karavánszerájának 200, Paks⁷⁵ karavánszerájának 150, Tolna karavánszerájának 150, Mohács karavánszerájának 150, Eszék karavánszerájának 300 [*elmosódott és szakadt*], Vukovár karavánszerájának 100, Tovarnik⁷⁶ karavánszerájának 170, Duka⁷⁷ karavánszerájának 100 és Szigetvár karavánszerájának 200 gurusát, 40 oszmán akcséval számolva vagyonomból elkülönítve összesen **3.970 gurust alapítványi vagyonná tettem**.

Ezen készpénzeket gazdag személyek kezességével és biztos zálogok ellenében adják ki, törvényes úton 10 %-os kamatra fektessék be. Az említett üzleteket és egyéb bevételt hozó épületeket adják ki bérletbe. Azonban mind a pénzeket befektető személyeknek, mind pedig az említett épületeket bérbe vevő személyeknek olyanoknak kell lenniük, akik nem okoznak nehézséget az alapítvány jogainak és bevételeinek érvényesítése tekintetében, tartozásukat el nem hanyagolva időben fizetnek, és könnyen behajthatóak rajtuk a pénzüsszegek.

Az alapítvány bevételeiből az alapítvány tisztviselői számára történő kifizetés során a következő rendszert kell betartani (*napi számolással*):

Vagyonkezelő: 1 gurus (40 oszmán akcse); miniszter: 15; írnok: 10; pénzbeszedő: *Buda és Pest területéért* (1 személy): 7, *Simontornya* és *Gyula* területeiért (1-1 személy): 6-5 akcse; szerelő (1 személy): 10 akcse.

A budai és pesti medreszék vezető tanárainak és a muidoknak⁷⁸, a danismendeknek⁷⁹, tanulóinak és gondnokainak; az İbrahim csaus dzsámijához tartozó tanári szálló tanárainak és segédjének;

⁷⁵ Az eredetiben *Paks*.

⁷⁶ Az eredetiben *Tuarnik*, ma Tovarnik Horvátországból.

⁷⁷ Valószínűleg Magyarország határain belül a *Duka* nevű település, de figyelembe kell venni azt a lehetőséget is, hogy a Horvátországból a *Tovarnik* és *Eszék* városok közelében található *Vuka* nevű településsel azonos.

⁷⁸ A medreszékben (iskola) a vezető tanároknak, professzoroknak (müderrisz) segédjének neve.

⁷⁹ Általában az okleveles szintet elérő, a medreszében szobatulajdonos diákok esetében használatos kifejezés.

kayyım, devirhan, cüzhan, müsebbih ve tesbihhanların ücretleri de belirlediğim şekilde ödensin.

Bana, Sultan Selim Han tarafından ihsan buyurulan köylerin gelirlerini Budin Medresesi ücretlerine, şu anda Müslümanların Padişahı olan Sultan Murad Han hazretleri tarafından verilen köylerin gelirlerini de [Peşte] Medresesi ücretlerine tayin eyledim. Şayet zamanla bu köylerden gelir elde edilemez olursa anılan iki Medrese'nin ücretleri diğer vakıflarımdan karşılsın.

Kardeşimin oğlu merhum Hasan Bey'in ruhu için vasiyeti gereğince yaptırdığım [mescidin] imam, müezzin ve kayyımının ücretleri de vakıflarımdan gelirlerinden ödensin.

Anılan cami ve ibadet yerlerinin ihtiyacına yetecek miktarda mum ve hasır, vaktinde tayin ve tedarik edilsin.

Budin Medresesi'ne ilaveten yapılan su haznesine ve buzhaneye ihtiyaç miktarı [su] ve buz, zamanında tedarik edilsin.

Hız. Peygamber'in Kerbelâ çölünde susuz kalan göz nurlarının⁷⁵ ruhları için su dağıtan suculara günlük 5 akçe verilsin.

Vakfımın gelirlerinden bu masraflar ve ücretlerden sonra artan paradan Edirneli (*orijinal metnin bu bölümü silik ve kopuk*) isimli salih kişiye günlük 10 akçe geçimlik para verilsin.

Budin şehrinde, Müslümanları düşmandan muhafaza için her gün karakol hizmetine çıkan 3 bölük Gönüllü taifesine, karakola vardıklarında yemek yemeleri için günlük 1 kuruş verilsin.

Ben hayatta olduğum sürece, yukarıda vasıfları sayılan vakıflarımdan başkaları ile değiştirilmesi, başka bir hâle getirilmesi, azaltılması, çoğaltılması benim yetkimde olsun; dilediğimi yapayım; istediğimi işleyeyim.

Vakfımın mütevellisi senede bir defa Budin kadısı ile cami-i şerifimde meclis kurarak Müslüman ahali huzurunda Vakfımın gelir ve giderlerinin muhasebesini görsünler. Bu hizmetinden dolayı kadiya ücret olarak bir bagdadî pamuklu kumaş verilsin. Medresenin müderrisleri de Allah rızası için vakıflarımı gönüllü olarak gözetinsinler ve mütevellinin muhasebesinin görülmesi sırasında hazır bulunsunlar. Bu hizmetleri

Buda, Pest, az Ibrahim csaus és a székesfehérvári dzsámik, valamint a Gül Baba kolostor, az Orta Ilidzsa kerület, a Hindi Baba kolostor, Fülek, Németi, Földvár és Eszék mecsetjeiben tisztséget betöltő ige hirdető, imámok, müezzinek, oktatók, megbízottak, imaolvasók, előimádkozók, versmagyarázók díjait is az általam meghatározott módon kell kifizetni.

A Szelim hán szultán által nekem ajándékozott falvak bevételeit a budai medresze költségeire, a muzulmánok jelenlegi padisahja, Murád hán szultán által adott falvak bevételeit pedig a [pesti] medresze költségeire jelöltem ki. Ha idővel ezen falvakból a bevétel megszűnik, az említett kettő medresze költségeit a többi alapítványomból kell fedezni.

Testvérem fiának, a néhai Haszan bég lelkéért a végrendeletének megfelelően általam építtetett [mecset] imámjának, müezzinjének és megbízottjának díjait is az alapítványaim bevételeiből kell kifizetni.

Az említett dzsámik és imahelyek szükségleteit időben meghatározva megfelelő mennyiségben a gyertyákat és szőnyegetek be kell szerezni.

Buda medreszéjének hozzáépített víztározójába és jégtárolójába a szükséges [vizet] és jeget időben be kell szerezni.

A próféta Kerbelâ sivatagában víz nélkül maradt szeme fényének⁸⁰ lelkéért a vizet osztó vizesembereknek adjanak napi 5 akcsét.

Az alapítványom bevételeiből az ezen költségek és díjak levonása után maradó pénzből az edirnei [...] nevű igaz embernek adjanak napi 10 akcse megélhetési pénz.

Buda városában a muszlimok ellenségtől való megvédése érdekében minden nap őrségi szolgálatba álló 3 század önkéntes legénységének naponta 1 gurust kell adni, hogy enni tudjanak az őrségre való megérkezésükkor.

Amíg én életben vagyok, a fent említett alapítványok mással való felcserélése, más formába történő megváltoztatása, csökkentése, növelése az én illetékességemben maradjon, azt teszem, amit kívánok, akaratom szerint cselekedhetek.

Az alapítványom megbízottja évente egyszer a budai kádival a tiszteletreméltó dzsámimban tanácsot összehívva a muzulmán lakosság jelenlétében vizsgálják meg az alapítványom bevételeinek és kiadásainak számvitelét. Ezért a szolgálatáért a kádinak fizetesként egy bagdadi pamutszövetet kell adni. A medresze vezető tanárai peidig Allah kedvéért

⁷⁵ Hz. Peygamber'in, Kerbelâ'da susuz bırakılan ve şehit edilen torunu Hz. Hüseyin ve ailesi.

⁸⁰ Mohamed Kerbelában víz nélkül maradt és vértanúvá vált unokája, Hüzejn és családja.

⁸¹ Az eredeti dokumentum szövege itt elmosódott.

karşılığında da; "İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir."⁷⁶ hükmü gereğince, kendilerinden ev kirası alınmasın.

Budin'deki medreselerimin müderrislik görevlerini, hayatta oldukları sürece, hâlen bu vazifeyi yapmakta olan Hacı Efendi ile Ahmed Efendi yürütsün.

Yukarıda yazılı olan gelirleri ve köy, mezraa, bina, dükkân vb. yapıları ve nakit paraları mülkünden çıkarıp her şeyin sahibi ve çok bağışlayıcı olan Allah'ın rızası için ve Resulü'nün (s.a.v) ruhuna sevap olmak üzere **vakfettim** ve bu ince ve büyük iş için Mütevelli tayin ettiğim Mehemed Çavuş'a **teslim ettim**; o da diğer vakıf mütevellileri gibi vakıf üzerinde tasarrufta bulundu." dedi.

Adı geçen Mütevelli de bu vakıf sahibini yüzüne karşı ve sözlü olarak bu sözlerinde ve bütün işlerinde tasdik etti ve bu sayılan taşınır ve taşınmaz malları teslim aldığını da mahkemede açıkça ve kesin olarak beyan etti.

Daha sonra, *[kurulan bu vakfın geçerli olup olmadığına dair vakıf hukuku ve para vakıfları bakımından Hanefi mezhebi imamları arasındaki görüş ayrılıklarından dolayı ortaya çıkan tereddütlerin ortadan kaldırılması için hukuken yapılması gerekli formaliteler tamamlanarak]* mahkemece bu vakfın geçerli olduğuna hükümlü.

Kim bu vakfın tamir ve ihyasına çalışırsa karşılığını çok cömert olan yüce Allah'tan alsın. Kim de şartlarına aykırı hareket ederse veya bunlardan herhangi birini bozuk ve geçersiz biçimde yorumlayarak değiştirirse, Allah onun istediğini geri çevirsin; dünyada ve ahirette isteğini önlesin; Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun; Allah onu hesap gününde her türlü azap ve ceza ile cezalandırsın. Bu vakfı kuran kişinin mükâfatı nimetleri bolca bağışlayan yüce Allah'a aittir.

az alapítványaimat önkéntesen felügyeljék és a számvitel megbízott által végzett felülvizsgálatakor legyenek jelen. Ezen szolgálatuk ellenében pedig; "A jóság jutalma csak a jóság"⁸² rendelkezésének megfelelően ne szedjenek tőlük házbérleti díjat.

A budai medreszék vezető tanári tisztségeit, amíg életben vannak, a jelenleg is e tisztséget betöltő Hadzsi efendi és Ahmed efendi folytassák.

A korábban említett bevételket, falvakat, pusztákat, épületeket, üzleteket stb. építményeket és készpénzt a tulajdonosból elkülönítve a mindenható és megbocsátó Allah kedvéért és hírvívőjének - Allah békéje és irgalma legyen vele - lelkének üdvösségéért alapítványi vagyonná tettem és ezen kényes és nagy ügy érdekében az általam megbízottként kinevezett Mehemed csausnak átadtam; ő pedig mint ahogy a többi alapítványi megbízott is, az alapítvány igazgatását átvette; mondta.

Az említett megbízott pedig személyesen, szóban az alapítvány tulajdonosát megerősítette szavaiban és minden kérdésben, valamint a bíróságon egyértelműen és világosan nyilatkozatot adott arról, hogy a felsorolt ingóságokat és ingatlanokat átvette.

Később [az alapított alapítvány érvényessége kérdésében az alapítványi törvény és a pénzalapítványok szempontjából a hanefi felekezet imámjai közötti nézeteltérésekből származó kételyek eloszlátása érdekében törvényesen szükséges formalitások befejezése után] a bíróság rendelkezést hozott az alapítvány érvényességéről.

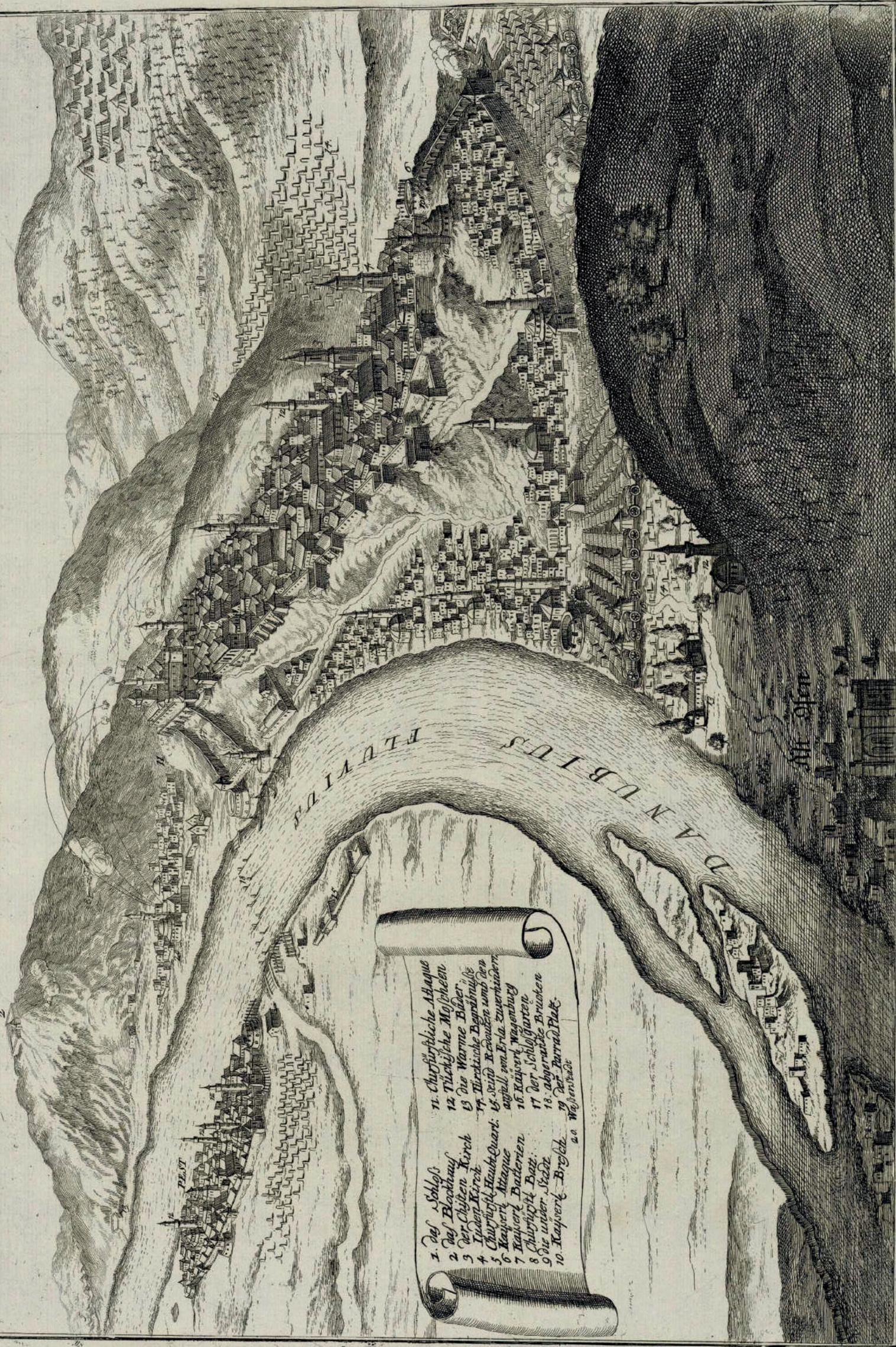
Aki azon munkálkodik, hogy ezt az alapítványt javítsa és felvirágoztassa, az jutalmát kapja meg a nagylelkű és mindenható Allahtól. Aki a feltételekkel ellentétesen jár el vagy közülök bármelyiket helytelenül és érvénytelenül értelmezve megváltoztatja, annak az akaratát Allah utasítsa el; kívánságai evilágon és a túlvilágon se teljesüljenek; Allahnak, az ő angyalainak és az egész emberiségnek az átka sújtsa le rá; Allah a végítélet napján mindenféle gyötrellemmel és büntetéssel sújtsa. Ezen alapítványt alapító személy megjutalmazása a bőséges áldást osztó mindenható Allahra tartozik.

⁷⁶ Kur'an-ı Kerim, Rahman suresi, 55/60.

⁸² Korán, A kegyelmes (Ar-Rahman) szúrása, 55/60.

PROSPECT der Festung Ofen, wie solche zu sehen von der Ofen mehrer Belagerung, Anno 1687.

KOVİN ADASI HALKINDAN, DEVLET HİZMETİ DIŞINDA
KULLANILMAK ÜZERE KOÇU TALEP EDİLMEMESİRÁCKEVE SZIGETÉNEK NÉPÉTŐL AZ ÁLLAMI
SZOLGÁLATON KÍVÜL NE KÖVETELJEN KOC SIT

~ 05/VI/1579 ~

Budin Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Gönderdiğin mektupta; "Budin'e bağh Kovin¹ adası ahalisinin; 'köylerinin yol uğrağı olduğunu, devletin mali işlerinde görevli kişilerin her sene köylerinden 600 adet koçu² çıkardığım, bu koçuların beygirlerinin kendileri tarafından beslendiğini ve 3.000 akçe geliri olan bir kısım mezraaların da, gelip geçenlere hizmet sunmaları karşılığında beratla kendilerine verildiğini, ancak kendilerinin tasarrufunda olan bu mezraaların tahrir sırasında vilayeti tahrir eden görevli tarafından Hatvan sancakbeyine dirlik olarak kaydedildiğini, şayet buralar eskiden olduğu gibi kendileri tarafından tasarruf edilmezse söz konusu 600 koçunun beygirlerini beslemeye güç yetiremeyeceklerini" söylediklerini" bildirmişsin.

Şimdi; sözü edilen bu 600 koçu devlet işleri için mi beslenmektedir yoksa kral kanunu mudur? Benim yüce eşiğimden o tarafa gelen ulaklara bu kadar koçu gerekir mi? Sancakbeylerinin ve zaimlerin³ kendi işleri için ahaliye bu şekilde haksızlık yapmalarının geçerli ve kabul edilebilir bir yanı yoktur.

Buyurdum ki:

Bu emrim ulaştığında, bu konu ile ilgilenesin ve Kovin adası halkına sadece benim hizmetime yeterli olacak kadar koçu tedarik ettiresin. Bundan sonra devlet hizmetleri dışında sancakbeyi, zaim ve sipahilerin⁴ ahaliyi incitmelerine izin vermesin. Sancakbeyleri ve zaimler kendi işlerini kendi koçuları ve hayvanlarıyla görsünler; ahaliye haksızlık etmelerine izin vermesin.

Buda beglerbeyjének a parancsom a következő:

Az általad küldött levélben tájékoztatsz az alábbiakról; "A Budához tartozó Ráckeve' szigetének lakossága azt mondta; 'falvaik az út mentén fekszenek, s az állami pénzügyekkel megbízott személyek minden évben 600 darab kocsit visznek el falvaikból, amely kocsikhoz tartozó lovakat saját maguk táplálják. Egy 3.000 akcsét jövedelmező pusztájukat annak fejében kapták egy rendelettel, hogy az ilyen jövő-menőknek szolgálatot nyújtsanak, azonban ezt, a saját használatukban álló pusztát az összeírás folyamán a tartományt lajstromba vevő tisztviselő Hatvan szandzsákbéjének birtokaként könyvelte el. Ha e helyeket nem kapják vissza úgy, ahogy az régen is volt, a szóban forgó 600 lovat nem lesz erejük táplálni".

Ennek alapján felmerül, hogy, a szóban forgó 600 kocsit az állami ügyek szolgálata érdekében látják-e el vagy ez a király törvénye? A magas küszöbötől arra a vidékre érkező hírvivők számára szükséges ennyi kocsi? Nincs elfogadható magyarázata annak, hogy a szandzsákbégek és záimok² magánügyeik miatt a lakossággal szemben ilyen jogtalanságot kövessenek el. **Elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ez a parancsom megérkezik, foglalkozz az üggyel, és Ráckeve szigetének lakossága csak annyi kocsit biztosítson, amennyi az én szolgálatom számára szükséges. Ezután ne engeddd meg, hogy az állami szolgálaton kívül a szandzsákbégek, záimok és szpáhik³ bántsák a lakosságot. A szandzsákbégek és eljöljárók magánügyeiket saját kocsijaikkal és állataikkal végezzék, ne engeddd, hogy jogtalanságot kövessenek el a lakossággal szemben.

1 Macaristan'ın Budapeşte kentinde, Tuna Nehri'ndeki Csepel adasında bulunan Ráckeve isimli yerleşim birimi.

2 Yaylı ve kapalı dört tekerlekli bir cins araba. Bkz. Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, İstanbul, 1986, "Koçu" md.

3 Zaim: Tasarrufuna verilen dirliğin gelir miktarı genel olarak 20.000 - 100.000 akçe arasında olan dirlik sahibi.

4 Sipahi: Tasarrufuna verilen dirliğin gelir miktarı genel olarak 3.000 - 20.000 akçe arasında olan dirlik sahibi.

1 Az eredetiben Kovin.

2 Záim vagy ziámet-birtokos, azaz gazdálkodásra kiadott (tulajdonképpen javadalom)birtok tulajdonosa, amely birtok általában 20.000-100.000 akcse értékű volt.

3 Szpáhi 3.000-20.000 akcse értékű javadalombirtok tulajdonosa, lovaskatona.

TAŞKINLARDAN ZARAR GÖREN SİGETVAR'DAKİ
BARÇA PARKANI'NIN BAŞKA BİR YERE TAŞINMASI

A SZIGETVÁRI SZANDZSÁKHOZ TARTOZÓ,
ÁRADÁSOKTÓL KÁRT SZENVEDŐ BARCSI PÁRKÁNY
MÁS HELYRE KÖLTÖZTETÉSE

~ 06/VII/1579 ~

Sigetvar Sancağı Beyi'ne emrim şudur ki:

Barça¹ Parkanı'nın² Drava Nehri kenarında bulunduğu, suya yakın olduğu için taşkın zamanında bazı yerlerinin yıkıldığı ve ahalinin bu durumdan şikâyetçi olduğu bildirildiğinden **buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında, adı geçen Barça Parkanı'nı nehir kenarından kaldırasın ve suyun zarar vermeyeceği uygun gördüğün bir yerde sağlam bir şekilde inşa ettirerek halkını tekrar içine yerleştiresin.

Szigetvár szandzsákbégjének parancsom a következő:

Barcs¹ párkánya² a Dráva folyó mentén, a vízhez közel található, így áradás idején némely részei leomlottak és emiatt a lakosság panaszkodik, ezért **elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom elér hozzád, az említett barcsi párkányt a folyó széléről el kell távolítani, és egy olyan általad megfelelőnek ítélt helyre újra kell építeni, ahol a víz nem tud kárt tenni benne, majd a [vár]népet újra belehelyezni.

Sigetvar

Mehmet Emin Yılmaz *Sigetvar'da Türk Mimarisi*, s. 200

1 Macaristan'ın Barcs isimli yerleşim birimi.
2 Palankadan küçük korunaklı yer.

1 A török szövegben Barça.
2 Gerenda-sövény-föld építésű erődítmény.

PEÇUY KALESİ'NİN MÜHİM İŞLERİNİ GÖRMELERİ
KARŞILIĞINDA VERGİ MUAFİYETİ TANINAN
DÖRT KÖYÜN YENİ TAHRİRDE DE AYNI ŞEKİLDE
KAYDEDİLMESİ

A PÉCSI VÁRNÁL JAVÍTÁSI MUNKÁLATOK
ELVÉGZÉSÉERT ADÓMENTESSÉGET KAPOTT NÉGY
FALU TOVÁBBRA IS MEGŐRIZHETİ KIVÁLTSÁGÁT

~ 24/IX/1579 ~

*Daha önce Hatvan Sancağı Beyi olup hâlen
Sigetvar ve Peçuy¹ sancakların tahrir etmekle görevli bulunan
Ahmed'e emrim şudur ki:*

Budin Beylerbeyi gönderdiği kazâyâ² defterinde; "önceki tahrir görevlisi Kasım Bey'in, dört adet köyü bir takım vergilerden muaf olma karşılığında Peçuy Kalesi'nin köprülerinin ve top kundaklarının onarımı ve kalenin diğer hizmetlerine tayin ettiğini ve bu durumların tahrir defterine kaydedildiğine dair ellerine yazılı belge verdiğini, daha sonra Peçuy sancağı tahrir eden Memişah Bey'in tahrir defterine bu durumu kaydetmediğini, oysa söz konusu dört köy ahalisinin bu yeni tahrir tarihine gelinceye kadar bu hizmetleri yapmaya devam ettiklerini, şu anda da Peçuy Kalesi'nin bu mühim işlerinin görülmesine yine bu köylerin tayin edilmesi gerektiğini" bildirmektedir. Bu sebeple **buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında, söz konusu dört adet köyü Peçuy Kalesi'nin işleri için aynı şekilde yeni deftere de kaydedesin.

*A jelenleg Szigetvár és Pécs¹ szandzsákjainak összeírásával
megbízott korábbi hatvani szandzsákbégnek, Ahmednek
parancsom a következő:*

A budai beglerbég az általa elküldött folyó ügyek defterében² tájékoztatott az alábbiakról; "A korábbi összeírással megbízott Kászim bég, a pécsi vár hídjainak és ágyútartóinak megjavítására és a vár egyéb szolgálatainak teljesítésére négy falut jelölt ki egyes adók alóli felmentésére és ezen helyzetüket a szandzsák-összeírásba³ feljegyezve kezükbe egy írásos dokumentumot adott. Azonban a pécsi szandzsákot később felmérő Memisah bég a szandzsák-összeírásba ezt a helyzetet nem írta be, ugyanakkor a nevezett négy falu lakossága az új összeírás időpontjáig folytatta ezen szolgálatait. A pécsi vár fontos munkálatainak elvégzése érdekében ezen falvak megbízása jelenleg is fontos". Ezért **elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom megérkezik hozzád, az új szandzsák-összeírásba ismét azonos módon kell a szóban forgó négy falut a pécsi vár munkálataira bejegyezni.

1 Macaristan'ın *Pecs / Fünfkirchen* isimli yerleşim birimi.

2 Tahrir ve sair hususlarda karşılaşılan problemleri ve muhtemel çözüm önerilerini ihtiva eden defterler.

1 A török szövegben *Peçuy*.

2 Az eredetiben *kazâyâ defteri*. A beglerbég dívánjában megtárgyalt és eldöntött ügyekre vonatkozó határozatok deftere.

3 Az eredetiben *tahrir defteri*. A településeket, lakóikat, a pusztákat és más megadóztatható helyeket, valamint a lakott helyek adóit számba vevő nyilvántartás.

BÉÇ TARAFINDAN BALATON NEHRİ YOLUYLA OSMANLI
ÜLKESİNE GELEN HAYDUTLARIN ZARARLARININ
ÖNLENMESİ İÇİN BİR PALANKA İNŞA EDİLMESİ

~ 17/II/1580 ~

Budin Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Gönderdiğin mektupta; "Beç Krah ve Grof denilen şahsın bulundugu bölgelerden işbilir kılavuzların geldiğini, bunların Veszprém, Tihany, Csobanice, Szigliget ve Keszthely isimli düşman kalelerindeki haydutları toplayarak zarar vermek amacıyla on altı parça gemi ile Balaton Nehri üzerinden Osmanlı ülkesine geçtiklerini ve bunu sürekli yaptıklarını, ayrıca Şevval ayının onuncu gecesi nehrin yakınında bulunan Türdi¹ köyüne gelen iki yüz kadar haydudun kadın ve çocuk kırk iki kişiyi canlı olarak yakalayıp yirmi ikisini öldürdüklerini, bu bilgilerin sana Kopan Sancağı Beyi tarafından bildirildiğini, nehrin yakınındaki Mersel² isimli yerde kullanılmayan büyük bir kilise bulunduğunu, bu kilisenin etrafına bir palanka inşa edilip ihtiyaç olmayan yerlerden asker tedarik edilerek bu palankaya konulmasının çok önemli olduğunu, bunun memleketin ve ahalinin muhafazası ve düzenin korunması için yerinde bir tedbir olacağını, esasen bu yer Osmanlı ülkesi sınırları içerisinde bulunduğundan böyle bir uygulamamın aradaki barış antlaşmasına da aykırı düşmeyeceğini, Osmanlı ülkesinin muhafazasına her bakımdan fayda sağlayacağını" bildirmişsin.

Şimdi; şayet söz konusu kilise Osmanlı ülkesi sınırları içerisinde olup burada palanka yapılması aradaki barış antlaşmasına aykırı düşmeyecek ise uygun görüldüğü şekilde sağlam bir palanka yaptırılmasını emredip **buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında; söz konusu yer Osmanlı ülkesi sınırları içerisinde olup Beç Kralı'na bağlı yerlerden değilse ve aramızdaki barış antlaşmasına aykırı düşmeyecek ise burada uygun görüldüğü şekilde imece usulüyle sağlam bir palanka yaptırılmasını ve ihtiyaç olmayan yerlerden bu palankaya yeterli miktarda asker getirtip o bölgeyi eşkıyadan muhafaza ettirerek herhangi bir zarar erişmesini engelleyesin. Bu hususta ne şekilde hareket ettiğini, ne kadar asker getirttiğini ve bunların hangi kalelerden alındığını defter hâlinde yazıp yüce eşiğime gönderesin.

1 Muhtemelen Szigliget ve Fonyód kale komutanı palonai Magyar Bálint'in dirliği olan günümüzdeki Somogytúr kastedilmektedir. Magyar Bálint'in akrabaları, Szigliget'te kaptan olarak görev yapan Polonyalılar Fonyód şehrinin 1575 yılındaki düşüşünden sonra da dirliğe yönelik hakları saklı tutmuşlar. Böylece bölgede yağmalar, soygun, serflere yönelik eziyetler devamlı yapılmıştır.

2 Muhtemelen Marcali isimli yerleşim birimi kastedilmektedir.

BÉCS FELŐL A BALATONON ÁT AZ OSMÁN
BIRODALOMBA ÉRKEZŐ PORTYÁK KÁRTEVÉSEINEK
MEGELŐZÉSE ÉRDEKÉBEN EGY ERŐDÍTMÉNY
FELÉPÍTÉSE

Buda beglerbégjének parancsom a következő:

Az általad küldött levélben tájékoztattál az alábbiakról; "Arról a területről, ahol Bécs királya és a Grófnak nevezett személy is van, hozzáértő kalauzok¹ érkeztek és a Veszprém, Tihany, Csobánc, Szigliget és Keszthely nevű ellenséges várak fegyvereseit összegyűjtve, tizenhat darab hajóval átkeltek a Balatonon az Oszmán Birodalomba, hogy kárt okozzanak, és ezt folyamatosan teszik. Továbbá [987.] Seval havának tizedik éjszakáján (1579. december 10.) a tó közelében található Túr² falut megtámadó mintegy kétszáz portyázó negyvenkét nő és gyermeket élve elfogott, majd közülük huszonkettőt megöltek. Ezekről az eseményekről téged Koppány szandzsákbégje tájékoztatott. A tó közelében a Mursli³ nevű helyen egy használaton kívüli nagy templom van. Nagyon fontos, hogy a templom köré épüljön egy erődítmény, és katonák kerüljenek bele azokról a helyekről, ahol nincs rájuk szükség. A haza és a lakosság védelme és a közrend fenntartása érdekében ez egy helyénvaló lépés lesz, mivel lényegében ez a hely az Oszmán Birodalom határain belül fekszik, ezért egy ilyen intézkedés a közöttünk érvényben lévő békeegyezménynek sem mond ellent és az Oszmán Birodalom védelmének minden szempontból a javát szolgálja".

Most; ha a szóban forgó templom az Oszmán Birodalom határain belül van és ott egy erődítmény építése nem ellentétes a közöttünk érvényben lévő békeegyezménnyel, megparancsolom, hogy a megfelelő módon építtess egy szilárd erődítményt, valamint **elrendeltem az alábbiakat:**

Amikor ezen parancsom eljut hozzád; ha a szóban forgó hely az Oszmán Birodalom határain belül van és nem a bécsi királyhoz tartozó hely, továbbá ha a közöttünk érvényben lévő békeegyezménynek nem mond ellent, a megfelelő módon, közmunka robottal építtess egy szilárd erődítményt és hozass elegendő számú katonát olyan helyekről, ahol nincsen rájuk szükség, ezáltal a területet véd meg és akadályozd meg, hogy a portyázók bármiféle kárt tegyenek. Ezzel kapcsolatban egy defterbe⁴ jegyezd fel, hogy milyen lépéseket tettél, hány katonát, mely várakból hozattál, majd ezen deftert küldd el felséges személyemnek.

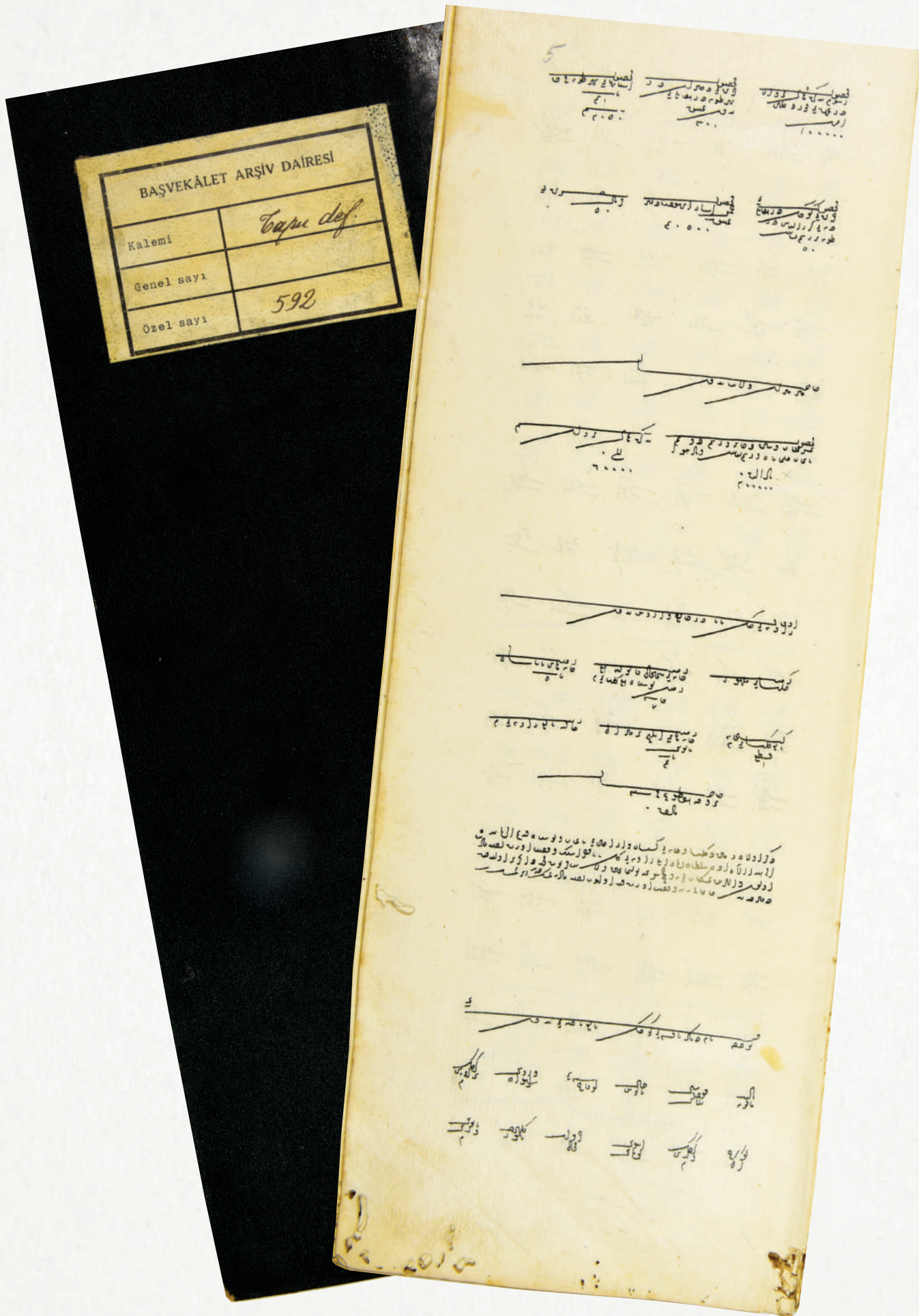
1 Az ellenséges katonákat vezető személy.

2 A török szövegben *Türdi*, ma Somogytúr. Szigliget és Fonyód várkapitányának, palonai Magyar Bálintnak volt a birtoka, melyhez jogukat Fonyód 1575. évi eleste után is fenntartották Magyar Bálint rokonai, a Szigligeten kapitányoskodó tóti Lengyelek. A területén így állandó volt a fosztogatás, rablás, jobbágysanyargatás.

3 Feltehetően Marcali.

4 Nyilvántartó könyvbe.

BUDIN VAROŞUNUN DIŞINDAKİ GÜL BABA ZAVİYESİ
VAKIFLARIA BUDA VÁROSÁN KÍVÜL FEKVŐ GÜL BABA
KOLOSTORÁNAK ALAPÍTVÁNYAI

~ 1580-1581 ~

Budin Varoşunun Dışındaki Gül Baba Zaviyesi Vakıfları

Felheviz ¹ Kilisesi'nin yeri	Sen Mihál Kapulyası'nın ² evinin yeri, bostan yeri ve adı geçen kilise ile birlikte 7 hane	Papazların evlerinin yeri 5 adet
Adı geçen kilisenin keşişhanesi 1 adet	Kral Yanoş Ilicası'nın ³ evlerinin yeri 4 adet	Adı geçen zaviyeye bağlı boş yer
Götürü usulüyle belirlenen bir yılhk geliri: 250 akçe		

Anılan yer, kilise, keşişlerin evi, bağ ve bostan arazisi ta eskiden bu zamana kadar zamanın padişahının izni ile Gül Baba zaviyesinde yaşayanların vakıf olarak tasarruflarındadır.

Bunların ellerinde sağlam ve hukukî belgeleri bulunduğundan Budin vilayetinin nüfus ve arazi sayımı yeniden yapıldığında yeni tahrir defterine bu yerler yine vakıf olarak kaydedilmiş ve zaviyede yaşayanlara da buna dair yeni yazılı belge verilmiştir.

Buda városán kívűl fekvő Gül Baba kolostorának alapítványai.

Felhévíz ¹ templomának helye	A Szent Mihály kápolna ² épületének helye, konyhakertje és az említett templommal együtt 7 háztartás	Papok házainak helye (5 db)
Az említett templom kolostora (1 db)	János király gyógyfürdőjének ³ házainak helye (4 db)	Az említett tűrbéhez tartozó üres hely
Általányban meghatározott évi bevétele 250 akcse		

Az említett hely, a templom, a kolostor, a szőlőkert és a konyhakert területére hosszú idő óta az akkori padisah engedélyével a Gül Baba kolostorában élők alapítványának kezelésében áll.

Mivel kezükben megingathatatlan és törvényes okmányok vannak, a budai vilájet népességének és területének újraszámolásakor az új tahrir defterbe⁴ szintén alapítványként kerültek bejegyzésre és erről a kolostorban élők számára is egy új írásos okmány került átadásra.

1 Bugünkü Császár ve Lukács kaplıcalarının yerinde, Macarların Karpat Havzasını fethettiđi dönemde Felhévíz adlı yerleşim yeri bulunmaktaydı.

2 Macarca kápolna=küçük kilise. Szent Mihály kápolnası Balıkçı Tabyasının rekonstrüksiyonundan önce yapılan araştırmalar esnasında bulunan binayı daha sonra Nagyboldogasszony kilisesinin yanında yer alan mezarlıđın Aziz Mikael şapeli olarak tanımlamışlardır. İlk olarak 1443'te anılmış, ancak XVIII. Yüzyılın haritaları da, ölülerin koruyucu azizinin onuruna, ortaçağda inşa edilen bu binayı göstermişlerdir. Yan duvarları ve direkleri muhtemelen XV-XVI. yüzyıllarda inşa edilmiş, beşik tonozlarının kemerleri ise XVIII. Yüzyıla ait olup üç taraftan kale duvarı ve kaya ile çevrilidir.

3 Aziz Luka Kaplıcası. 1178'de hastalıkların tedavi edilmesi ile uğraşan Aziz John Şövalyeleri (daha sonra Malta ve Rodos Şövalyeleri) Felhévíz'de yerleşmişler, manastırlarının yanında hamam ve hastane de inşa etmişlerdir.

1 A mai Császár és Lukács fürdő területén a honfoglalás idején Felhévíz nevű település állt.

2 A Halászbástya átépítését megelőző kutatások során találták meg azt az építményt, melyet utóbb a Nagyboldogasszony-templom melletti temető Szent Mihály kápolnájaként azonosítottak. Első említése 1443-ból származik, de még a 18. századi térképek is feltüntették az épületet, amelyet Szent Mihálynak, a halottak védőszentjének tiszteletére emeltek a középkorban. Oldalfalai és pillérei valószínűleg a 15-16. században készültek, míg dongaboltozatának ívei 18. századiak. Három oldalról a várfal, illetve szikla határolja.

3 A Szent Lukács gyógyfürdő. 1178-ban a gyógyítással foglalkozó Szent János lovagok (később máltai és rodoszi lovagrend) telepedtek le Felhévízen, akik a kolostoraik mellé fürdőt, kórházat is építettek.

4 Ti. a szandzsák részletes összeírásába.

[illegible]

وربطني به ما لا تكلم به
هتة وار ويا نبي
اولم ليحي وشيعه و
في الجمل فرز علي
الكله سر حر لوكه
ياعا له وور لكونر ق

BUDİN VİLAYETİNDE HALKIN EMNİYET VE
REFAHININ SAĞLANMASI, MEMLEKETİN BAYINDIR
HÂLE GETİRİLMESİ, KALELERİN İHTİYAÇLARININ
GİDERİLMESİ VE ÖZELLİKLE DİRLİKLERİN
VERİLMESİNDE BİZZAT SINIR MUHAFAZASINDA
BULUNAN ASKERLERE ÖNCELİK TANINMASI

RENDELET BUDA TARTOMÁNYÁBAN A NÉP
BIZTONSÁGÁNAK ÉS JÓLÉTÉNEK BIZTOSÍTÁSA,
AZ ORSZÁG FELVIRÁGOZTATÁSA, ÉS A VÁRAK
SZÜKSÉGLETEINEK KIELÉGÍTÉSE ÜGYÉBEN. A
BIRTOKOK KIOSZTÁSÁBAN AZ ELSŐBBSÉG A
HATÁRSZOLGÁLATBAN SZEMÉLYESEN RÉSZT VEVŐ
KATONÁKAT ILLESSE

~ 18/I/1583 ~

Budin Beylerbeyi'ne, Sancakbeylerine ve Kadılarına

Devlet ve din işlerinin düzgünlüğü ve memleketin ıslahının, bu yüce saltanat ve halifelğin temellerini güçlendirdiği çok açık olduğundan, bizim hayrı hedefleyen niyet ve maksadımız da, idaremiz altındakiler rahat ve huzurlu olsun, yeryüzü daima adalet sabahının ve Peygamberimiz'in *–Allah'ın salat ve selam O'nun, ailesinin ve arkadaşlarının üzerine olsun–* dininin güneşinin ışıklarıyla aydınlansın diye, hep bu tarafa yöneltmiştir. Özellikle bizim saltanat ve hilâfetimizin merhamet ve şefkat kapıları Allah'ın lütuf ve yardımıyla herkese açılmış; lütuf ve adalet vasıtaları yukarı ve aşağı tabakadan herkese amade kılınmıştır.

Osmanlı ülkesinde bulunan ve yüce Yaratıcı'nın bize emanetleri olan ahalinin durumunun her geçen gün daha iyi hâle getirilmesi ve ümitlerinin bizim lütuf ve iyilik rüzgârlarımızla yeşermesi çok önemli olduğu için bundan sonra bizim bu mesut devrimiz başka devirlerle mukayese edilmeksizin benim; idareniz altındaki asker ve ahalinin refahı, tüccar ve yolcuların liman ve menzillerden huzur içerisinde gelip geçmeleri, İslam ve Osmanlı sınırlarında olan kalelerin onarılması, güçlendirilmesi, yiyecek ve askerî ihtiyaçlarının karşılanması, kasaba ve nahiyelerdeki cami, mescit, medrese ve diğer ibadet yerlerinin bayındırlığı, haksızlığa uğrayanların davalarının görülmesi ve zulüm tohumunun yeryüzünden sökülüp atılması, sınırlardaki gazi askerlerimizin durumlarının düzeltilmesi, kısaca tüm bu hususlardan ayrıntılı olarak haberdar olmam gerekmektedir. **Buyurdum ki:**

Bu yüce fermanım size ulaştığında, bu konuda hepiniz birlikte hareket edesiniz ve öncelikle beylerbeyi olarak sen, eyaletinde bulunan sancakbeyi, kadı ve memleketinin diğer ileri gelenleriyle birlikte tam bir uyanıklık içerisinde olarak şu sayılan hususları yerli yerinden araştırıp yoklayasın. Düşmanın düşünce ve planlarını sağlamca öğrenip daha sonra sınır bölgesindeki kaleleri gerektiği şekilde yoklatasın; tamir, yiyecek, araç-gereç, silah ve asker ihtiyaçları bakımından herhangi bir eksikliği

Buda beglerbégjének, szandzsákbégjeinek és kádijainak:

Mivel egyértelmű, hogy az állami és vallási ügyek rendezettsége és az ország fellendítése ezen legfőbb szultanátust és a kalifátus alapjait erősíti, jószándékunk és akaratunk is mindig arra irányult, hogy a vezetésünk alatt lévők nyugalomban és békében éljenek, és a világ örökké az igazság reggelének és Prófétánk - *Allah békéje és irgalma legyen családjával és barátaival* - vallásának napfényével világosodjon meg. Különösen a mi szultanátusunk és kalifátusunk könyörületének és irgalmának ajtajai nyíltak meg mindenki számára Allah kegyelméből és segítségével; a kegyelem és igazság eszközei a felső és alsó néprétegből mindenki számára elérhetővé váltak.

Az Oszmán Birodalomban található és magasságos teremtőnk által reánk bízott lakosság helyzetének napról napra történő jobbá tétele és reményeik áldásunk és jószándékunk általi kivirágzása nagyon fontos, ezért a mi boldog korszakunk más korokkal való összehasonlítása nélkül, a vezetésed alatt lévő katonák és lakosság jólétének, a kereskedők és utasok kikötőkbe és úticéljukhoz békében történő eljutásának, az iszlám és az oszmán határokön található várak helyreállításának és megerősítésének, az élelmezési és katonai igények kielégítésének, a városokban és környékeiken található dzsámik, mecsetek medreszék és egyéb imahelyek felvirágoztatásának, az igazságtalanságot szenvedett ügyek megtárgyalásának és az üldöztetés magjának földfelszínről való kiirtásának, valamint a határokön található veterán katonáink helyzetének megjavításának ügyében, röviden mindezen kérdésekben részletesen tájékozottnak kell lennem.

Elrendelem az alábbiakat:

Amikor ezen méltóságos rendeletem elér hozzátok, ebben a témában mindannyian együtt cselekedjetek és különösen te, mint beglerbég a tartományodban található szandzsákbégekkel, kádikkal és a haza más elöljáróival együtt teljes éberséggel ezen felsorolt kérdéseket a megfelelő helyen nyomozd ki és találd meg rá a válaszokat. Az ellenség gondolatait és terveit

varsa bunları olması gerektiği şekilde ikmal ettiresin ve ayrıntılı olarak defter hâlinde yazıp bildiresin.

Bundan başka tüccar ve yolcuların güzergâhlarında bulunan tehlikeli derbentleri her zaman kontrol ettirip kimsenin mal ve canına zarar gelmesinden sakınasın ve sarp yerlerin muhafazası hususunda gerekli tedbirleri alasın.

Yerleşim yerlerindeki cami, mescit vs. hayır yapılarının bayındır olması için gerekli olan şeyleri hukuk çerçevesinde yerine getiresin. Zulüm ve haksızlıkların ortadan kaldırılmasında bir dakika bile kaybetmeyesin. Şimdiye kadar memleketin bayındır hâle getirilmesi ve adaletin yayılması için nice emirler gönderilerek her konuda tembihte bulunulmuştu. Bu emirlerimi her zaman göz önünde tutasın ve içlerinde yazılı olan hususların aynen geçerli olduğunu bilerek hukuken ve kanunen gerekli olan ne ise yerine getiresin.

Memleketi bayındır ve halkı müreffeh kılmak için elden gelen çabayı sarfedesin. Cezalandırılmaktan endişe edesin. Bu konularda isabetli görüşün her ne yönde olursa fırsatı ganimet bilesin ve arz edilmesi gerekenleri yüce eşliğime bildiresin.

Bir memlekete idareci ve kadı atanmasındaki amaç onların atandıkları yerlerin düzenini sağlama hususunda gayret göstermeleri, din ve devletin namusuna zarar ve noksan getirmemeleridir. Özellikle sınırlardaki görevliler, memleketi düşmandan korumakta bir dakika bile geçirmemeleri ve orada yaşayanların huzurunu sağlamaları için oraya konulmuşlardır. Barış sırasında birkaç hırsız ve eşkıya yakaladı diye ticaretle uğraşanların, kısaca maddi gücü yerinde olanların, savaşta bulunmadıkları ve kendi memleketlerinde kazançları peşinde koştukları hâlde para karşılığında isimlerinin savaşa katıldı denilerek dirlik verilmesi için üst makamlara bildirilmesinden dolayı, bizzat sınır bölgesinde hizmet gören veya daha önce hizmet görmüş kişilerin ve savaşçıların ve özellikle de savaşma kabiliyetine sahip yetişkin ocak erlerinin oğullarının dirliksiz kaldığı duyulmaktadır.

İmdi; bu gibi uygulamaları kendisine sanat edinen beylerin yaptığı, hizmet değil hiyanetin ta kendisidir. Uzun süre bu işlere emek vermiş kimseler ve onların savaşma kabiliyetine sahip oğulları dururken, ticaretle uğraşan kimselerin para karşılığında, dirlik verilmesi için üst makamlara arz edilmesine Padişah olarak benim rızam yoktur. Bu sebeple beylerbeyi olarak sen bu konu ile de ilgilenesin ve bundan sonra hiç kimsenin sınırlarda hırsız ve eşkıya yakaladığı için, *'dirliği hak etmiştir'* gerekçesiyle dirlik verilmek üzere üst makamlara bildirilmesine izin vermeyesin. Hele ki din uğrunda büyük fedakârlık gerektiren bir hizmet olduğunda, ticaretle uğraşanların para karşılığında dirlik için isimlerinin yazdırılmasına sakın ola müsaade etmeyesin. Eskiden beri sınırların

bizonyosan kiderítve a határközeli térségben található várakat a szükséges módon vizsgáld meg; ha helyreállítás, élelem, felszerelés, fegyver és katonai igények szempontjából bármilyen hiányosság előfordul, azokat megfelelően elégítsd ki és részletesen feljegyezve küldj jelentést.

Továbbá, tedd meg a szükséges óvintézkedéseket azzal kapcsolatban, hogy a kereskedők és utasok útvonalain található veszélyes hágók mindig ellenőrzés alatt legyenek, senkinek se az életét se a vagyonát ne érje kár, és a meredek helyek védelmét fenntartsák.

A törvény keretein belül valósítsd meg a településeken található dzsámik, mecsetek stb. közbizleti intézmények felvirágoztatása érdekében szükséges munkálatokat. Egy percet se vesztegess el annak érdekében, hogy a kegyetlenségek és jogtalanságok megszűnjenek. Ezidáig a haza felvirágoztatása és az igazságosság elterjesztése érdekében számos parancsban, mindennemű problémával kapcsolatban figyelmeztetések kerültek kiküldésre. Ezen parancsokat mindig tartsd észben, tudd, hogy a bennük leírt ügyek változtatlanul érvényesek és teljesítsd, ami törvényesen szükséges.

A haza felvirágoztatása és a nép jólétének megteremtése érdekében tégy meg minden erőfeszítést. Ne riadj vissza büntetés kiszabásától. Ezen témákban, a véleményed bármely irányú legyen is, ragadd meg az alkalmat és a szükséges eszközöket jelentsd méltóságomnak.

Egy országban a vezetők és kádik kinevezésének célja az, hogy azokon a helyeken, ahová kinevezésük szól, tegyenek erőfeszítéseket a közrend biztosításának érdekében, ne kövessenek el hibákat vagy tegyenek kárt a vallással kapcsolatban és az állam becsületében. Különösen a határon található tisztviselőknek nem szabad egy percet sem késlekedni a haza ellenségtől való védelmében, azért történt meg a kinevezésük, hogy az ott élők békéjét biztosítsák.

Ísmertté vált számunkra, hogy békeidőben a néhány tolvajt vagy haramiát elfogó kereskedők, vagyis röviden némely vagyonos személyek annak ellenére, hogy nem voltak háborúban és saját országukban saját nyereségük után futottak, pénz ellenében felírták nevüket a háborúban részt vevők közé, így birtok kiutalása érdekében nevüket jelentették a magasabb hivataloknak, míg a személyesen a határmenti területeken szolgáló vagy korábban szolgált személyek és harcosok, valamint különösen a harcolni képes felnőtt javadalombirtokosok fiait birtok nélkül maradtak.

Így, az ilyennemű gyakorlatot művészi szinten űző bégek cselekedete nem szolgálat, hanem maga az árulás. A hosszú időn át szolgáló javadalombirtokosokkal és az ő hadra képes fiaival szemben, a kereskedelemmel foglalkozó személyek számára

muhafazasında hizmet eden savaşçılara ve bunların savaşma kabiliyetine sahip sıra bekleyen oğullarına dirlik hususunda sıkıntı verecek işler yaptırmayasın. Boşalan dirliklerin verilmesi hususunda, savaşlara katılıp katılmadığı bilinmeyen sadece para gücüyle bunu elde etmeye çalışanlara değil, sınırlarda emek çekmiş ve gazi olan askerlerimin işe yarar oğullarına her bakımdan öncelik veresin.

Devletimiz uğrunda yararlık ve yoldaşlığı ortaya çıkıp sınır-daki bölüklere veya timarlı kadrolara atanmak üzere arz edilmesi gerekli olanların da ne zamandan beri sınırda bulundukları ve maaş aldıkları tesbit edilip isimleri üzerine açıklama düşülsün ve ona göre dirlikler hizmeti yerine getirebilecek olanlara verilsin. Böylece işi ticaret olanlar da benim uğrumda çalışıp gayret gösterenlere sıkıntı çıkaramasın.

pénzért vett birtokkiutalásainak magasabb hivatalokhoz történő felterjesztéséhez padisahként nem járulok hozzá. Emiatt beglerbégként ezzel az üggyel is foglalkoznod kell, és ne engedd, hogy bárki is azért, mert tolvajt vagy haramiát fogott a határnál, azzal az indokolással, hogy *'kiérdemelte a birtokot'*, a felsőbb hivatalokhoz felterjesztést tegyen. Különösen a vallás érdekében nagy áldozatokat meghozva szolgálatot teljesítő személyek esetén ne engedd, hogy a kereskedők pénz ellenében felírathassák nevüket birtokszerzés érdekében. Ne engedd olyan ügyek lefolytatását, amelyek a régóta a határvédelemnél szolgáló harcosok és az ő hadra képes, sorukat váró fiaik számára a birtokszerzéssel kapcsolatosan gondot jelenthetnek. A megürült birtokok kiutalása ügyében, nem azokat kell előnyben részesíteni, akikről nem lehet tudni, hogy részt vettek-e a harcokban és csak a pénz erejével próbálnak vagyont szerezni, hanem a határokon szolgáló és veterán katonáimnak és az ő használható fiaiknak minden tekintetben elsőbbséget kell élvezniük.

Az államunk előnyét szolgáló hasznosság és vitézség szempontjából meg kell állapítani, hogy azok a személyek, akik a határterületen lévő várvédő egységek vagy a tímárosok közé vannak kinevezve, mennyi ideje vannak a határnál és mennyi fizetést kapnak, ezeket az adatokat fel kell jegyezni, majd ezen adatok alapján a birtokokat azoknak kell kiutalni, akik a szolgálatot teljesíteni tudják. Így a kereskedők se támasszanak problémákat azokkal szemben, akik az én érdekemben erőfeszítéseket tesznek.

PEŞTE KALESİ'NE SOLNOK SANCAKBEYİ TARAFINDAN
SU GETİRTİLMESİENGEDÉLY A SZOLNOKI BÉGNEK PEST VÁRA
VÍZELLÁTÁSÁNAK MEGOLDÁSÁRA

~ 10/VII/1584 ~

Budin Beylerbeyi'ne emrim şudur ki:

Gönderdiğin mektupta; "Peşte Kalesi ahalisinin suya çok ihtiyacı olduğunu, hayırsever bir kişi olan Solnok Beyi Şehsuvar'ın da kale dışında boşa duran bir çeşmeyi hayır için kendi parasıyla kale içerisine getirtmek istediğini, ancak bunun için kale duvarımın altından bir delik açılması gerektiğini" bildirip iznimi istemişsin.

Buyurdum ki:

Bu emrim sana ulaştığında; adı geçen sancakbeyinin, kale duvarı uygun bir yerinden delinerek söz konusu çeşmeyi kendi parasıyla kale içerisine getirmesine izin veresin. Ancak çeşmeyi getirttikten sonra, ileride herhangi bir zarar ihtimali olmasın diye de kalenin delinen yerini sağlam bir şekilde yaptırırsın.

Buda beglerbéjének parancsom a következő:

Az általad küldött levélben tájékoztattál és az engedélyemet kérted a következőkről: "A pesti vár lakosságának nagy szüksége van vízre. A jótékony Sehszüvár szolnoki bég egy, a váron kívül üresen álló kút vizét saját pénzén, jótékonyági célból a váron belülre kívánja vezetetni, azonban ehhez szükség van a vár fala alatt egy lyuk megnyitására". **Parancsolom, hogy:**

Amikor ezen parancsom eljut hozzád; adj rá engedélyt, hogy a szóbanforgó szandzsákbég az említett kút saját pénzén a váron belülre hozattassa. Azonban a kút behozatala után, a jövőbeli károk megelőzése érdekében a vár kifúrt részét szilárdan meg kell erősíteni.

DOBROÇİN VAROŞU AHALİSİNİN, ÖDEMELERİ İSTENEN
ŞARAP VERGİSİNİN HAKSIZLIĞINA DAİR SOLNOK
MAHKEMESİ'NE YAPTIKLARI ŞİKÂyet¹

PIRI BIN MEHEMMED SZOLNOKI NÁIB¹ SZAHİFÉJA² A
ZSIDÓ JAHJA ÚJ ADÓJÁRÓL³

~ 11-20/X/1589 ~

O [Allah]

Bu belgede yazılı olanların gerçekliği tarafımdan tasdik olunur.

Solnok Kadısı

Muhammed oğlu Piri

(Mühür)

El-Vâsku b'l-Melik's-Samed

El-Fakir Pîrî bin Muhammed

Bu doğru belgenin yazılma sebebi şudur ki:

Dobroçin² varoşu halkından Tot Kaloş İştvan (Tóth Kallós István), Raç Tomaş (Rácz Tamás), Varga Mikloş (Varga Miklós) ve Gorg Kovaç (György Kovács) isimli gayrimüslimler mahkemeye gelerek şunları ifade etmişlerdir:

"Şarap Mukataası Mültezimi Yahudi Yahya'nın vekili bizden şarap vergisi istemektedir. Oysa varoşumuzun padişahımıza altı bin kuruş götürü vergi ödemesi vardır. Ayrıca Erdel voyvodasına iki bin kuruş, düşman tarafındaki Eğri Kalesi kapudamına beş yüz kuruş, Papa Kapudam Török İştvan'a (Török István) iki bin kuruş ve Várad beyine üç yüz kuruş ki, toplam on bin sekiz yüz kuruş vergi ödememiz vardır. Bunların dışında haramız da vardır. Bu şarap vergisini vermememiz hususunda elimizde Sinan Paşa'nın ve şu anda Budin Beylerbeyi olan Ferhad Paşa'nın resmî yazıları vardır. Bizim varoşumuzda bağ yoktur. Şarabımız Seksar tarafındaki Baraňa isimli nahiyeden gelmektedir ve alındığı yerde fıç, Tuna Nehri'nde gümrük ve Solnok Köprüsü'nde geçit vergileri ödendikten sonra varoşumuza ulaşmaktadır. Varoşumuz tam sınır bölgesindedir ve vergimiz ağırdır; ödemekte çok güçlük çekeriz. Fakirlerimiz çok olduğundan götürü vergi konusunda çok sıkıntımız vardır. Eğer adı geçen Yahudi Yahya yeni konulmuş olan fıç vergisini bizden talep ederse vermeye kudretimiz yoktur. Bu durumda varoşumuzun tamamen dağılması muhakkaktır."

Adı geçen varoş ahalisinin dile getirdikleri bu hususlar kendi istekleri üzerine yazılmış ve bir sureti ellerine verilmiştir.

1-10 Zilhicce 997 tarihinde yazılmıştır.

Şahitler

Kenan Bey, Zaim	Hüseyin Bey, Zaim	İbrahim, Voyvoda
Korkut, Voyvoda, Zaim	Mehmed, Voyvoda	Kasım, Bölükbaşı

ve diğerleri

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

² Macaristan'ın Debrecen isimli yerleşim birimi.

Ö [Allah]

Mindaz, ami ebben megíratott, előttem bizonyosodott be,

aki az emberek leggyarlóbbja,

Piri bin Mehemmed szolnoki molla.⁴

Ezen igaztartalmú irat kiállításának oka a következő:

Debrecen város lakói közül Tóth Kallós István, Rácz Tamás, Varga Miklós és György Kovács nevű alattvalók ezen törvényszék előtt megjelenvén, élőszóval a következő panaszt tették: a zsidó Jahjának, aki nálunk a borból való jóvedelmet bérli, megbízott embere rajtunk boradót (*resm-i hamr*) követel. Most városunk a hatalmas padisahnak átalányban 6000 gurust, az erdélyi vajdának 2000 gurust, Eger végvár kapitányának (*kapudan*) 500 gurust, Pápa kapitányának (*kapudan*), Török Istvánnak 2000 gurust, Várad kapitányának (*bey*) 300 gurust, ami összesen 10 800 gurus adót ad. Hogy egyéb szolgáltatásainkon kívül a fent említett adót nem tartozunk fizetni, arról mind Szinán pasától, mind a jelenlegi budai beglerbégtől, Ferhad pasa ónagyságától írásunk (*temessük*) van. Városunkban nincs szőlő, a borunkat a Szekszárd környéki baranyai náhijéből⁵ hozzuk. Miután a vétel helyén hordópénzt (*resm-i fuçi*) fizetünk érte, a Dunán újra vámot adunk, a szolnoki hídnál hídpénzt (*resm-i geçüd*) fizetünk, és csak utána érünk a városunkba. A városunk egyébként is a határvidéken fekszik, adónk súlyos, szegények is vagyunk, s csak nagy ügyel-bajjal tudunk eleget tenni. Ha még az említett zsidó is követeli az új hordó adót (*resm-i fuçi*), nem tudjuk kifizetni, biztos, hogy az egész városunk elszéled. Mindezeket előadásuk szerint írásba foglaltuk, s másolatát kezükbe adtuk.

Kelt a 997. év zi-l-hiddze havának első harmadában.

Az ügy tanúi:

Kenán bég záim	Hüseyjn bég záim	Ibrahim vajda
Korkúd vajda záim	Mehmed vajda	Kászim szerbölük
<i>és mások</i>		

Kivül: Hózia (Hossia) ellen a szolnoki kádi levele, bíró uram hozta.

¹ Oszmán állami tisztviselő.

² Szahife: rövidebb terjedelmű hivatalos irat vagy levél.

³ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

⁴ Muszlim hit- és jogtudós, vallási tanító.

⁵ A náhije az Oszmán közigazgatás legkisebb területi egysége. Egy szandzsák több náhijéből állt.

DOBROÇİN VAROŞU AHALİSİ ÜZERİNDEKİ VERGİ
YÜKÜNÜN HAFİFLETİLMESİA DEBRECEN VÁROS LAKOSSÁGÁT TERHELŐ
ADÓFIZETÉSI KÖTELEZETTSÉG MEGKÖNNYÍTÉSE

~ 28/I/ - 06/II/1590 ~

O [Allah]
yardım edendir.*Bu belgenin yazılma sebebi şudur ki:*

Kıymetli Solnok Kadısı Muslihiddin Budin Divanı'na gönderdiği mektupta; "Budin vilayetine bağ olan, havâss-ı hümayûn statüsündeki Dobroçin¹ varoşu halkının kendisine geldiğini ve; 'Dobroçin'in sınır bölgesinde olmasından dolayı gelip geçenlerin kendilerine zulüm ve eziyet ettiklerini, bu bir yana hem her iki tarafa yıllık götürü vergi vermek zorunda olduklarını, hem de düşman tarafına ayrıca yüklü miktarda vergi verdiklerini, varoş ahalisinin bunlara güç yetiremediklerini, şimdiye kadar aralarından beş yüzden fazla hanenin kaçıp gittiğini, şayet yıllık götürü vergileri olan beş bin sekiz yüz kuruştan sekiz yüz kuruş indirilmez ve durumlarıyla ilgili olarak zamamnda harekete geçilmezse varoş ahalisinin çoğunun kaçıp yurtlarını terk etmelerinin kesin olduğunu, içinde bulundukları durumun vilayetin ileri gelenlerinden sorulup araştırılmasını ifade ettiklerini, gerçekten de yapılan araştırmada; şu anda burada kalanların eskiye göre ancak üçte bir seviyesinde bulunduğunun ve onların da fakir olup her bakımdan himaye edilmeleri gerektiğinin bu ahalinin bağ oldukları toprak ve dirlik sahiplerince dile getirildiğini" bildirmiştir.

Solnok kadısının yukarıdaki arz yazısıyla birlikte Budin Divanı'na gelen Dobroçin varoşu birolarından Nag[i] Gal İştvan, Varga Mikloş ve Onoş(?) Lorenc isimli gayrimüslimler de; "hâlihazırdaki bir senelik götürü vergileri olan beş bin sekiz yüz kuruşun sekiz yüz kuruşu indirilmediği takdirde varoş ahalisinin iki tarafa vergi ödemekten ve gelip geçenlerin yaptığı haksızlıklardan âciz ve güçsüz kaldıkları için kaçıp gitmelerinin kaçınılmaz olduğunu, varoş ahalisinin bunları bildirmek için kendilerini vekil tayin edip Budin Divanı'na ricacı olarak gönderdiklerini" söylemişlerdir.

Bunun üzerine bu konu kendilerinden araştırılıp soruşturulan Budin vilayetinin eskileri, bilirkişileri ve ileri gelenleri; "Dobroçin varoşunda eskiden mali bakımdan güçlü bezirgânlar bulunduğu gibi halkının da her bakımdan güçlü olduklarını ve varoşun büyük bir varoş olduğunu, şimdi ise halkın çok az bir kısmının

Ö [Allah]

Ezen dokumentum megírásának oka a következő:

A nagyrabecsült szolnoki kádi¹, Muszlihiddin a budai dívánnak küldött levelében tájékoztattott az alábbiakról; a budai vilájetben a szultáni hászak² közé tartozó Debrecen város népe elment hozzá, és előadták, hogy mivel Debrecen a határvidéken található, ezért az arra járók üldözik és kínozzák a lakosságot, emellett mindkét oldalra átalányadót kell fizetniük, sőt az ellenség részére ezen kívül még nagy összegű adót kell fizetniük. Ehhez a város lakosságának nincs elég anyagi ereje, közülük mostanáig már ötszáznál is több család elmenekült. Ha az éves átalányadóból, ami 5800 gurus, nyolcszáz gurust nem engednek el, és helyzetükkel kapcsolatban nem történik idejében intézkedés, biztos, hogy a város lakosságának többsége elmenekül és elhagyja lakóhelyét, ezért az általuk elszenvedett helyzet kivizsgálását kérték a vilájet előljáróitól. Ezután a lefolytatott vizsgálat során a föld és birtokok tulajdonosai elmondták, hogy jelenleg az itt maradó lakosság száma valóban csak egyharmada a régihez képest, azok is szegények és mindenféle szempontból védelemre szorulnak".

A szolnoki kádi fenti kérelmével együtt a budai díván elé érkező debreceni városi bírók közül Nag[y] Gál István, Varga Miklós és Ötvös Lőrinc nevű nem muszlim személyek is az alábbiakat mondták "Abban az esetben, ha a jelenlegi éves átalányadóból, amely 5800 gurus, nem kerül elengedésre nyolcszáz gurus, elkerülhetetlen lesz az elmenekülésük, mivel a város lakossága a két oldalra való adófizetés és az arra portyázók által elkövetett igazságtalanságok miatt tehetetlen és erőtlenné lett. Emellett [elmondták, hogy] a város lakossága őket nevezte ki és küldte el kérelmezőként a budai dívánhoz, hogy ezekről tájékoztatást nyújtssanak."

Ezután az ügyben lefolytatott vizsgálatban Buda vilájetjének régi lakosai, előljárói valamint szakértők révén helyesen és egyértelműen megállapításra kerültek a következők; "Debrecen városában régebben anyagi tekintetben teherbíró kereskedők voltak,

1 Kádi: bíró az iszlám jogrendszerben.

2 A szultán saját kezelésében megtartott birtok.

1 Macaristan'ın Debrecen isimli yerleşim birimi.

kaldığım, onların da fakir olduğunu ve güçsüzlüklerinden dolayı sürekli kaçtıklarını" doğru ve açık bir şekilde haber vermişlerdir.

İmdi; gerçekten de daha önce bunların vergilerini, zamanı geldiğinde güçlü birolarının tereddütsüz bir şekilde getirdikleri, şimdi ise ancak binbir çaba ve zorlamayla alınabildiği, bu paraları getiren biroların da fakir oldukları, şayet bunlar himaye olunmayıp bölgeyi terk ederlerse Hazine'nin önemli ölçüde gelir kaybına uğrayacağı anlaşılmış ve söz konusu beş bin sekiz yüz kuruştan sekiz yüz kuruş indirilmesinin burasının şenelmesini sağlayacağı değerlendirilmiştir.

Bu itibarla, bundan sonra bunların senelik vergilerinin, 997 senesinin rûz-ı Kasımından² itibaren beş bin kuruş olduğuna dair kendi istekleri üzerine ellerine resmi belge verilmiştir. İnşallah burası zengin ve bayındır hâle geldiğinde tahammüllerine göre vergi takdir olunur.

21-30 Rebiülevvel 998 tarihinde yazılmıştır.³

Budin Divanı'nda

a nép is minden szempontból erős, a település pedig egy nagyváros volt, jelenleg azonban a nép csupán kis része maradt meg, akik szegények és erőtlenségük miatt folyamatosan menekülnek".

Ennek megfelelően megállapítást nyert, hogy korábban a lakosság adóit várakozás nélkül és időben küldte el bíráival, most azonban ezek az adók csak számtalan erőfeszítés és kényszer segítségével szedhetőek be, ezeket a pénzeket elhozó bírók is szegények, ha ezek az emberek nem kerülnek védnökség alá és elhagyják a területet, a kincstár jelentős bevételt fog veszíteni. Mindezért az elvégzett számítás szerint a szóban forgó 5800 gurusból 800 gurus elengedése a terület felélénkítését fogja biztosítani.

Ebben a tekintetben, ezután az éves adójuk 997./1589. november 8-tól kezdődően 5000 gurus lesz, amelyről kérésükre egy hivatalos dokumentumot kaptak. Allah segítségével amikor ez a terület gazdag és virágzó lesz, a lakosság teherbírása alapján kerül majd az adó megítélésre.

Kelt 998. Rebiülevvel 21–30-án.

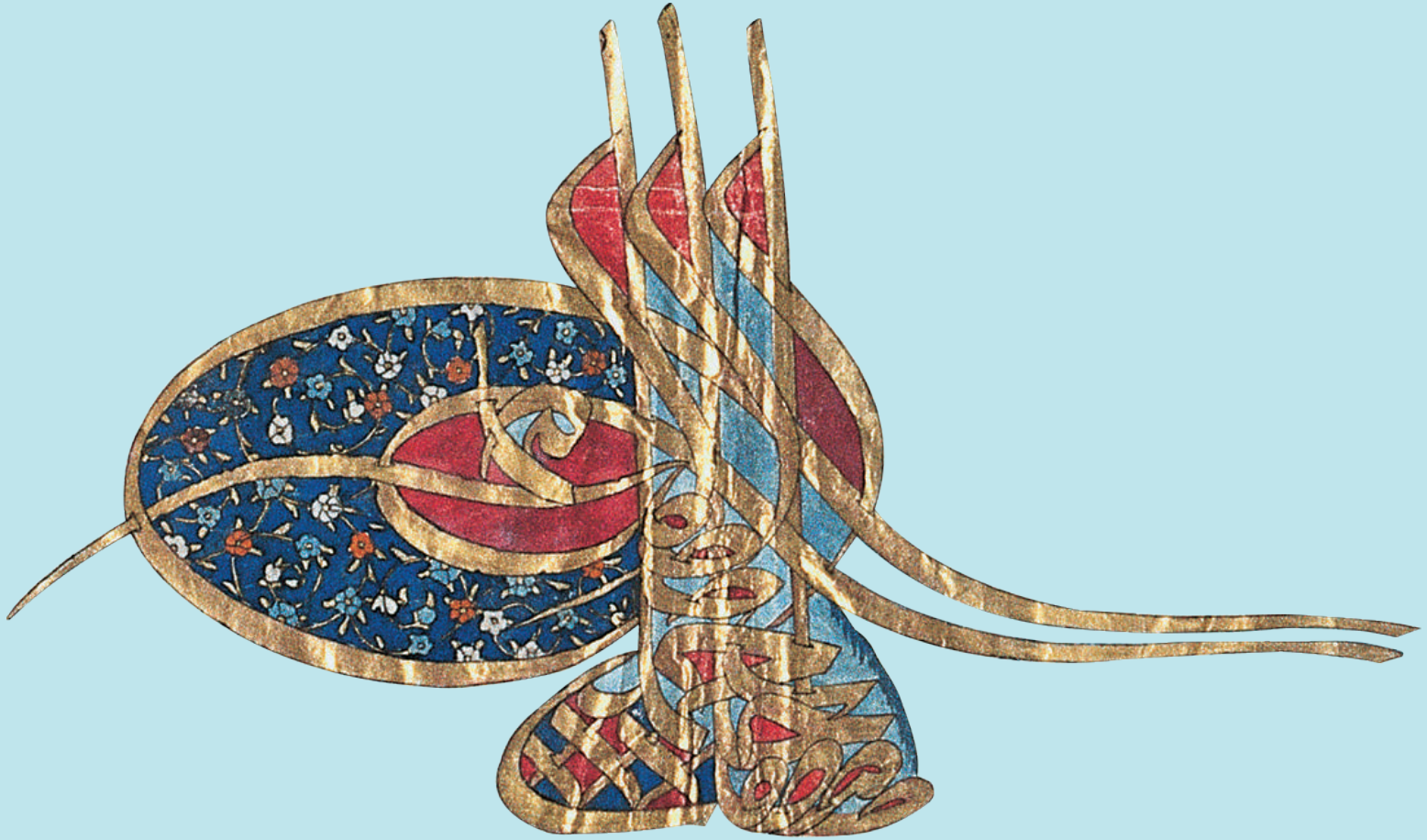
A budai díván

Kíviül: 1590. Ferhát pasa és a kincstartó levele, mely szól az ötezer forinttről, az város summájáról.

² 8 Kasım. Bkz. *DİA*, "Kasım Günleri" md. Kitabımızda yer alan ve "Rûz-ı Kasım"da ödenen bir vergiyi konu alan 59 no'lu ve MNL HBML, XV-21/c.-86. referans numaralı belgede yer alan 8 Cemaziyelevvel tarihinin Ruz-ı Kasım olduğu kabul edilirse 4 Kasım. Başka kaynaklarda 7 Kasım, 9 Kasım, 26 Kasım gibi daha farklı tarihler de verilmektedir. Ayrıca Macarların bu vergiyi her zaman Szent Demeter =Aziz Demeter (26 Ekim) gününde ödediklerine dair Macar meslektaşlarımız tarafından iletilen bir bilgi de mevcuttur.

³ Belgenin arka yüzünde "1590. Ferhat Paşa ve hazinecinin, şehrin parası olan beş bin forint hakkındaki mektubu." yazmaktadır.

Sultan II. Mustafa'nın Tuğrası

BUDİN SANCAĞI TAHRİR DEFTERİNE GÖRE KOVİN
ADASI'NIN NÜFUSU, VERGİ GELİRİ VE KANUNNAMESİ

A BUDAI SZANDZSÁK TAHRİR DEFTERE SZERINT
RÁCKEVE SZIGETÉNEK¹ NÉPESSÉGE, ADÓBEVÉTELE ÉS
TÖRVÉNYKÖNYVE

~ 1590-1591 ~

Budin Sancağının Kovin Adası¹ Nahiyesi

Kovin Varoşu

Havâss-ı hümayûn² statüsündedir. Kovin nahiyesine bağlıdır.

Mikloş [oğlu] Sabo	İlyas [oğlu] Gorg	Mikloş [oğlu] Patok
Mikloş [oğlu] Sabo	Balaş [oğlu] Sabo	İştvan [oğlu] Ergani
Gorg [oğlu] Sabo		

3

240 hanedir.

Öşür⁴ ve Vergilerden Elde Edilen Gelir: 174.484 [akçe]

Kapı vergisi 240 adet 12.000 [akçe]	Gümrük, geçiş ve ayak (koyun geçiş) vergi 72.000 [akçe]	Balık öşrü 8.000 [akçe]
İçki fıçısı vergisi, 15.000 [akçe] <i>Nakden ahmr.</i>	Hayvan kesimhanesi vergi 6.117 [akçe]	Pazar, sergi, kile ve dömün(?) vergisi 4.500 [akçe]
İhtisap (belediye) ve ihzariye (adliye) vergi 7.000 [akçe]	Hazine'ye kalan sahipsiz miras malı, kayıp ve neredede olduğu bilinmeyen kişilere ait mallar ile kayıp hayvanlardan dolayı elde edilen gelir 17.000 [akçe]	Domuz vergisi 630 [akçe]

1 Macarca Ráckeve.

2 Has: Yıllık geliri yüz bin akçeden fazla olan dirliklere verilen isim. Havâss-ı hümayûn ise, Osmanlıların fetih devirlerinde yeni zapt olunan araziden devlet hissesi olarak ayrılan haslara verilen isimdir. Bkz. Midhat Sertoğlu, Osmanlı Tarih Lûgati, İstanbul, 1986, "Has" ve "Havâss-ı hümayûn" md.

3 Sayfadaki isim listesinin ilk satırı örnek olarak çevirilmiş; diğerleri çevirilmemiştir.

4 Öşür: İslam hukuku bakımından toprak mahsullerinden 1/5-1/10 oranları arasında alınmakta olan vergi. Bkz. Midhat Sertoğlu, Osmanlı Tarih Lûgati, İstanbul, 1986, "Öşür" md.

5 Haraç verebilen mükelleflerden alınan vergi. BOA, TD. 410, s. 4.

Buda szandzsákjában Ráckeve szigetének nahiája

Ráckeve városa.

Szultáni hász-birtok², a ráckevei nahiájához tartozik.

Szabó Miklós	György Éliás	Balog Miklós
Szabó Miklós	Szabó Balázs	Ernyefi(?) István
Szabó György		

240 háztartásból áll.

A tizedekből és adókból beszedett bevétel: 174.484 [akcse]

Kapu: 240 darab 12.000 [akcse]	Vám, áthaladás és „láb” (birka átterelés) adó 72.000 [akcse]	Haltized 8.000 [akcse]
Hordóilleték ³ <i>készpénzben kerül beszedésre</i> 15.000 [akcse]	Vágóhídi illeték 6.117 [akcse]	Piac, kiállítás, agyag és borospince adó 4.500 [akcse]
İhtisap (mértékpénz) és <i>ihzariye</i> (bíróági) adó 7.000 [akcse]	A kincstárra maradt gazdátlan örökség, elveszett és ismeretlen helyen tartózkodó személyek vagyona, valamint az elveszett állatokból nyert jövedelem 17.000 [akcse]	Disznóadó 630 [akcse]

1 Ráckeve a Csepel-sziget déli részén található. Az eredetiben *Kovin*.

2 A szultán saját kezelésű birtoka a meghódított tartományokban.

3 Ezzel az adófajtával a borkereskedelmet adóztatták meg.

Preder (yirtıcı hayvan) vergisi 200 [akçe]	Tuna Nehri üzerindeki 9 değirmenden alınan vergi 1.000 [akçe]	Simorlak(?) Adası'ndan elde edilen gelir 600 [akçe]
Kral çayırından elde edilen gelir 12.000 [akçe]	Evlenme vergisi 1.297 [akçe]	Sebze ve meyve vergisi 1.200 [akçe]
Kendir öşrü ve saman bedeli geliri 500 [akçe]	Kantar vergisi 200 [akçe]	Arı kovani vergisi 200 [akçe]
Tuzdan elde edilen gelir 2.500 [akçe]	Odun ve ot vergisi 5.000 [akçe]	Salariye olarak alınan 60 kile buğday 840 [akçe]
Salariye olarak alınan 400 pinte sıra 2.000 [akçe]	Naiplik vergisi ve suç işleyenlerden alınan ceza parası 15.000 [akçe]	Şu anda Estergon martoloslarından Radol Petre elinde olan Dimitre Gorg'un hanesinden elde edilen gelir

Kiş Benedik Adası

Kovin varoşu yakınındadır. Götürü olarak seneliği 50 akçe-den Petre üzerine kayıtlıdır.

Kovin Varoşunda Oturan Müslümanlar

Ali [oğlu] Kurt	Abdullah [oğlu] Kasım	Abdullah [oğlu] Mahmud
Abdullah [oğlu] Hasan	Abdullah [oğlu] Mehmed	Abdullah [oğlu] Hüseyin
Abdullah [oğlu] diğer Mehmed		

18 kişidir.

Kovin Adası Kanunnamesi

Kovin Adası'nda bulunan köylerden:

- Kovin varoşundan her sene on beş bin akçe ispençe⁷ vergisinin nakit olarak verileceği yeni tahrir defterine kaydedilmiştir.

⁶ Sayfadaki isim listesinin ilk satırı örnek olarak çevirilmiş; diğerleri çevirilmemiştir.

⁷ Tarımla uğraşan gayrimüslim ahaliden alınan vergi. Bkz. Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lûgati*, İstanbul, 1986, "İспенçe" md.

Ragadozó állat utáni adó 200 [akcse]	A Duna folyón található 9 malomból beszedendő adó 1.000 [akcse]	Somorlak szigetétől beszedett bevétel 600 [akcse]
Királyi mezőből befolyt bevétel 12.000 [akcse]	Házasságkötési adó 1.297 [akcse]	Zöldség- és gyümölcsadó 1.200 [akcse]
Kender tized és szalma árából származó bevétel 500 [akcse]	Mázsapénz 200 [akcse]	Méhkasadó 200 [akcse]
Sóból begyűjtött bevétel 2.500 [akcse]	Tüzifa és széna adója 5.000 [akcse]	Negyvenedként beszedett 60 kiló búza 840 [akcse]
Negyvenedként beszedett 400 pint must 2.000 [akcse]	Bírságpénz 15.000 [akcse]	Jelenleg az esztergomi martalócok közül Radul Petre kezében található Dimitre György gazdaságából beszedett jövedelem

Kis Benedek szigete

Ráckeve város közelében található. 50 akcsés évi átalánnyal Petre-nél van bejegyezve.

A Ráckeve városában lakó muszlimok

Ali [fia] Kurd	Abdullah [fia] Kászim	Abdullah [fia] Mahmúd
Abdullah [fia] Haszan	Abdullah [fia] Mehmed	Abdullah [fia] Hüszejn
Abdullah [fia] másık Mehmed		

18 személy.

Ráckeve szigetének törvénykönyve

A Ráckeve szigetén található falvakból:

- Az új tahrir defterbe bejegyzésre került, hogy Ráckeve városa minden évben tizenötezer akcse kapuadót⁴ készpénzben fog megfizetni.

⁴ Az eredetiben *ispençe*.

- Kovani olandan her [on] kovandan bir kovan öşür alınacaktır. On kovandan az olursa kovan başına ikişer akçe alınacaktır.

- İki koyundan bir akçe alınacaktır.

- Bir yaşımdan büyük domuzlardan iki akçe alınacaktır; bir yaşımdan küçük olanlardan ise vergi alınmayacaktır.

- Kadınların başları üzerinde pazara getirdikleri ekmek, peynir, sebze vb. şeyler ile evlerinin yanındaki bahçelerde yetiştirdiklerinden vergi alınmayacaktır.

- Pazarda devamlı kalarak (hafta boyunca) mal satanlar haftada başında sergi vergisi olarak yarım akçe; götürü olarak da 15.000 akçe poçite (şıra vergisi) vereceklerdir.

- Nakit olarak on bin akçe odun ve otluk vergisi verilecektir.

- Halk kimseye [bedava] hizmet etmeyecek; kimse ücretini vermeden ahalinin yem, yiyecek ve koçularını almayacaktır. Devlet hizmeti olduğunda da ücreti karşılığında hizmet ettirileceklerdir.

- Ahalinin, kiliselerine gitmelerine kimse engel olmayacaktır.

- Tuna Nehri'ndeki değirmenlerden [yıllık] ellişer akçe vergi alınacaktır.

- Satılık olmamak şartıyla kendi bağlarından getirdikleri şaraplardan vergi alınmayacaktır. Ancak satın alıp getirdiği takdirde şayet gümrüğünün ödendiğine dair belge varsa vergi alınmayacak; belge olmadığı takdirde gümrüğü alınacaktır. Fıçı ile satmak için başka yere götürüldüğü takdirde şayet yukarıda belirtildiği gibi vergisi ödenmiş ise tekrar vergi alınmayacaktır.

- Tahılların vergisi 1/10 oranında alınacaktır.

- Gayrimüslimlerden ölen birisinin eşyalarının kanuna uygun olarak yapılmış vasiyeti doğrultusunda kiliseye veya başka birisine verilmesine engel olunmayacaktır.

- Burada monopolye⁸ geçerli olmadığından, bundan sonra da uygulanmayacaktır.

- Tuna Nehri'nde avlanan balıklardan öşür vergisi alınması ferman olunmuştur.

Yeni deftere bu şekilde kaydedilmiştir.

- A méhkassal rendelkezőktől minden [tíz] kasból egy kas tized kerül beszédésre. Ha tíz kasnál kevesebb van, minden kasért két-két akcse kerül beszédésre.

- Két juh után egy akcse kerül beszédésre.

- Az egy évnél idősebb disznók után két akcse kerül beszédésre, az egy évnél fiatalabbak után adó nem kerül beszédésre.

- Az asszonyok által a fejük tetején a piacra hozott kenyér, sajt, zöldség és a házak melletti kertekben termesztett növények után adó nem kerül beszédésre.

- A folyamatosan a piacon árusító személyek a hét elején helypénzként fél akcsét; átalányként pedig 15.000 akcse mustadót⁵ fognak fizetni.

- Készpénzben tízezer akcse tüzifa és széna adó kerül beszédésre.

- A nép senkinek nem fog [ingyen] szolgálni; senki nem fogja az ellenérték megfizetése nélkül a lakosság takarmányát, élelmét és kocsijait elvenni. Állami szolgálat esetén díj ellenében fognak szolgálatba állni.

- Senki sem fogja megakadályozni, hogy a lakosság a templomaiba menjen.

- A Duna folyón lévő malmokból [évi] ötven-ötven akcse adó kerül beszédésre.

- A saját szőlőültetvényekről hozott borok után nem kell adót befizetni, amennyiben azok nem kerülnek eladásra. Az eladásra szánt bor esetén a vám megfizetését igazoló okmány felmutatásakor [további] adót nem kell fizetni, azonban okmány nélkül a vám beszédésre kerül. Ha eladás céljából a bort hordóban máshová vitték, ha [a hordóadó] a fentiek szerint az átalányösszegbe beleszámított, újra adó nem kerül beszédésre.

- A gabonaadó 1/10 arányban kerül beszédésre.

- Nem akadályozzuk meg, hogy a nem muszlimok közül elhalálozott személyek vagyonukat egy megfelelően kiállított végrendelet szerint a templomra vagy más személyre hagyják.

- Mivel itt a monopólium joga nem érvényes, ezért ezután sem kerül majd alkalmazásra.

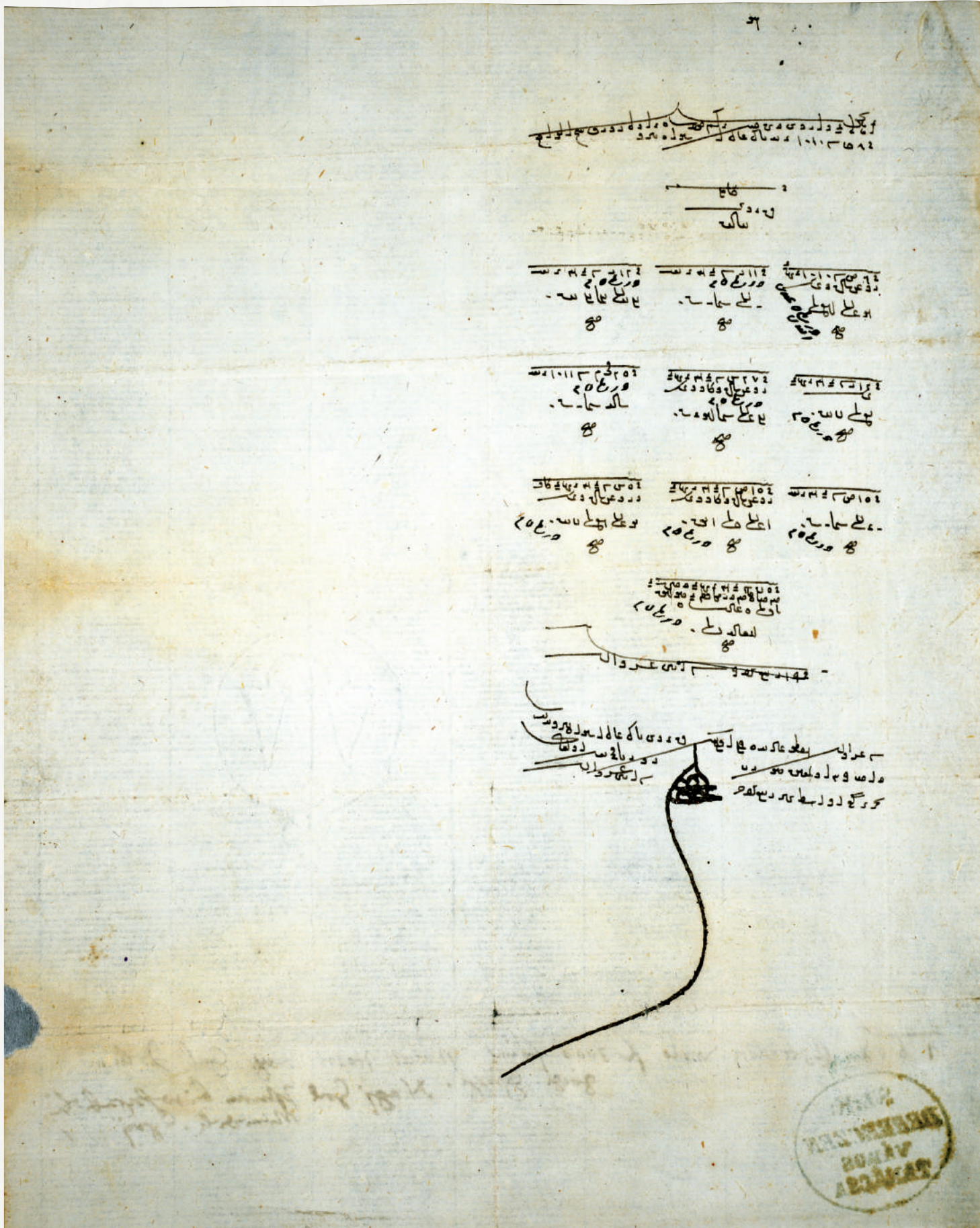
- Fermán került kiadásra arról, hogy a Duna folyóból kifogott halak után tizedadót kell fizetni.

Az új defterbe [mindez] ily módon került feljegyzésre.

⁸ Bir dirlikte üretilen şaraptan dirlik sahibinin aynı olarak aldığı ürün satılana kadar diğer satıcıların satış yapmasına yasak konulması. Bkz. Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, İstanbul, 1986, "Monopolye" md.

⁵ Az eredetiben *poçite*.

DEBREÇİN VAROŞU HALKININ BİROLARI VASITASIYLA
VERGİLERİNİ ÖDEMELERİDEBRECEN VÁROS LAKOSSÁGA ADÓJÁT BÍRÁJÁN
KERESZTÜL BEFIZETTE

~ 18-27/IX/1603 ~

O [Allah]

Ö [Allah]

Debrecin varoşu halkının rûz-ı Kasım¹ itibariyle ödemeleri gereken mali yükümlülüklerinin 8 Cemaziyelevvel 1010 tarihinde biroları olan Nagi Gal İştvan eliyle ödenmesi.

Bir tam seneliği: 3.000 kara kuruş

Sadeyağ ve tuz bedeli. 6 Safer 1010 17.400 akçe Abdi Efendi zamanında.	Nakit. 11 Rebiülahir 1010 66.666 akçe Adı geçen zamanında.	Nakit. 12 Rebiülahir 1010 33.333 akçe Adı geçen zamanında.
Tuz bedeli. 12 Rebiülahir 1010 932 akçe Adı geçen zamanında.	Sadeyağ, sığır ve tuz bedeli. 27 Şaban 1010 13.624 akçe Adı geçen zamanında.	Nakit. 25 Muharrem 1011 6.666 akçe Adı geçen zamanında.
Nakit. 15 Safer 1011 26.666 akçe Adı geçen zamanında.	Sadeyağ, sığır ve tuz bedeli. 15 Safer 1011 11.591 akçe Adı geçen zamanında.	Sığır, sadeyağ ve tuz bedeli. 5 Şaban 1011 19.732 akçe Adı geçen zamanında.
Solnok muhafazasında görevli hâssa cebecileri için padişah emriyle alınan tahıl bedeli. 5 Ramazan 1011 4.800 akçe Adı geçen zamanında.		

Debrecen varoşu ahalisinin 1010 senesi mali yükümlülükleri olan toplam üç bin kara kuruş, biroları olan Nagi Gal İştvan tarafından Hazine'ye teslim edildiğinden, Hazine'ye ait ruznamçe defterinin sureti buraya nakledilmiştir.

11-20 Rebiülahir 1012 tarihinde yazılmıştır.

(İmza)

Debrecen város népe a Szent Demeter¹ napi adókat 1010. Dzsemázilevvel 8./ 1601. november 8-án bírāja, Nagy Gál István által megfizette.

Egész esztendőre: 3.000 kara gurus²

1010. Szefer 6./ 1601. augusztus 6. Olvasztott vaj és só díja: 17.400 akcse Abdi Efendi idejében.	1010. Rebi-ül-ahir 11./ 1601. október 9. Késpénz: 66.666 akcse Az említett idejében.	1010. Reb-iül-ahir 12./ 1601. október 10. Késpénz: 33.333 akcse Az említett idejében.
1010. Rebi-ü-lahir 12./ 1601. október 10. Só díja: 932 akcse Az említett idejében.	1010. Sábán 27./ 1602. február 20. Olvasztott vaj, pasztirma ³ és só díja: 13.624 akcse Az említett idejében	1011. Muharrem 25./ 1602. július 15. Késpénz: 6.666 akcse Az említett idejében.
1011. Szafer 15./ 1602. augusztus 4. Késpénz: 26.666 akcse Az említett idejében.	1011. Szafer 15./1602. augusztus 4. Olvasztott vaj, pasztirma és só díja: 11.591 akcse Az említett idejében.	1011. Sábán 5./ 1603. január 18. Pasztirma, olvasztott vaj és só díja: 19.732 akcse Az említett idejében.
1011. Ramazan 5./ 1603. február 16. A Szolnok védelmét ellátó muszlim katonaság számára a padisah parancsával beszédett gabona díja: 4.800 akcse Az említett idejében.		

Debrecen város lakosságának 1010./1601–1602. évi adóit, összesen háromezer kara gurust bírájuk, Nagy Gál István a kincstárnak befizette, így a kincstárhoz tartozó rúznámcsé defter⁴ ezen másolata átadásra került.

1012. Rebi-ül-ahir 11–20./1603. szeptember 18–27. között íródott.

(aláírás)

Hátoldalán magyarul: 1602. esztendőre való 3000 forint melyet hozott Nagy Gál István, Szőcsi György. Nagy Gál István bíróságabeli menedék. Egri.

¹ 8 Kasım. Bkz. DİA, "Kasım Günleri" md. Bu belgedeki 8 Cemaziyelevvel tarihinin Ruz-ı Kasım olduğu kabul edilirse 4 Kasım. Başka kaynaklarda 7 Kasım, 9 Kasım, 26 Kasım gibi daha farklı tarihler de verilmektedir. Ayrıca Macarların bu vergiyi her zaman Szent Demeter =Aziz Demeter (26 Ekim) gününde ödediklerine dair Macar meslektaşlarımız tarafından iletilen bir bilgi de mevcuttur.

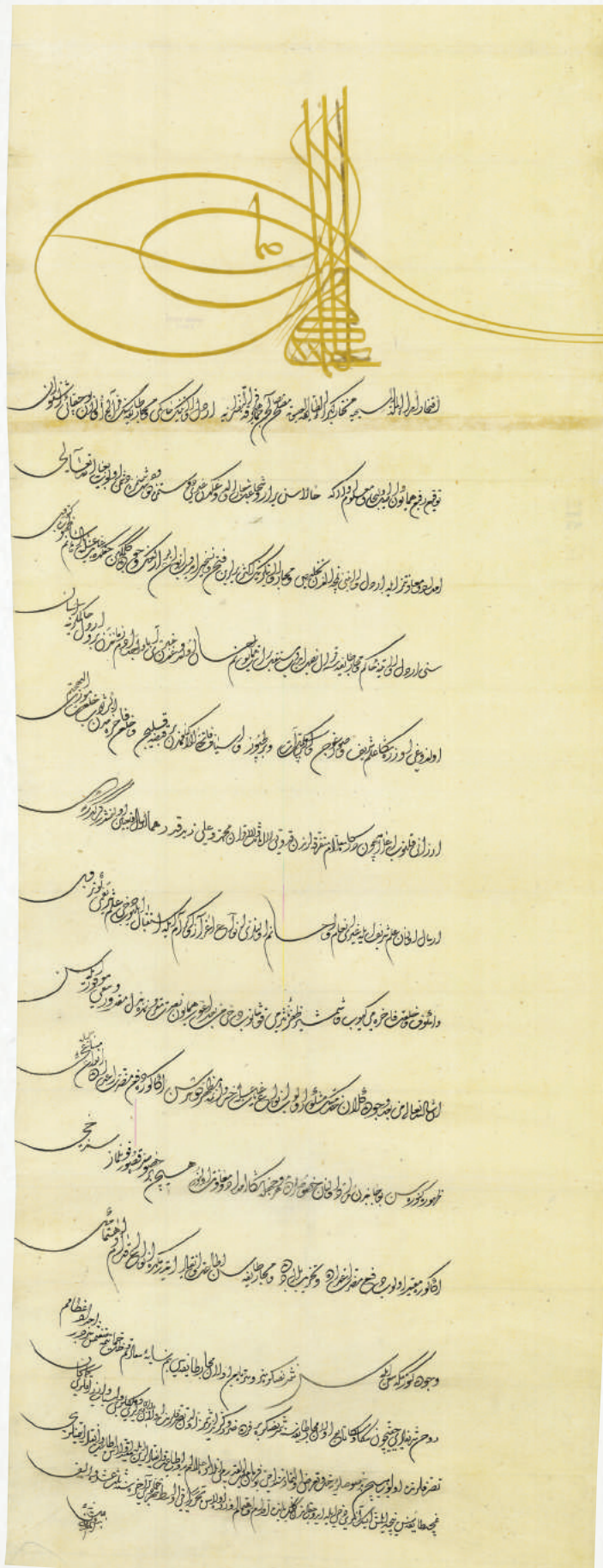
¹ Az eredetiben Kászim napja szerepel, ami október 26-a.

² Jelentése fekete gurus, a magyar számolási forint neve.

³ Jellegzetes török étel, tulajdonképpen szárított füstölt marhahús, magyarosított neve pasztormány. Gyakran az ilyen húsnak való vágómarhát értették alatta.

⁴ Naponta vezetett nyilvántartási könyv, napló.

BOÇKAI İSTVAN'IN ERDEL HÂKİMİ VE MACAR KRALI
OLARAK ATANMASI VE BU VESİLE İLE KENDİSİNE
ÇEŞİTLİ HEDİYELER GÖNDERİLMESİ¹I. AHMED SZULTÁN NEVÉBEN LALA MEHMED
NAGYVEZİR (1604-1605) ÁLTAL BOCSKAI ISTVÁN
SZÁMÁRA KIÁLLÍTOTT KINEVEZŐ IRAT (BERÁT)¹

~ 4-13/XI/1604 ~

O [Allah]

ŞAH AHMED

bin

MEHMED HAN*el-muzaffer dâimâ*

Hristiyan milletin idarecilerinin övüncü, büyüklerinin seçilmiş, işlerinin düzenleyicisi, Erdel vilayetinin Hâkimi ve Macarların Krah olan Boçkai İştvan²; bu fermamm ulaştığında bilinsin ki:

Sen yiğit, cesur ve güvenilir olduğun gibi dostumuza dost, düşmanımıza da düşman olup Allah'ın ve bizim yardımımızla Erdel vilayetini Nemçe elinden kurtararak ve Macar vilayetlerinin birçoğunu ele geçirerek çok yararlıklar göstermiş olduğundan, Padişahlığımın bir inayeti olmak üzere seni Erdel Vilayeti Hâkimliği'ne ve Macarların Krallığı'na atadım ve buna dair bir berât-ı hümayûn ihsan ettim. Ayrıca atalarımın zamanından beri Erdel yöneticilerine verilegeldiği üzere bir alem, sorguç, iki mükemmel at, bir topuz, ülkeler fetheden kılıçlarımdan bir kılıç ve sahibine iftihar ve şeref kazandıran iki kaftan verilmesi uygun görülmüş; bunu bildirmek üzere de yüce makamımdaki müteferrikalarımın değerli Mehemmed ve Ali tayin edilip gönderilmişlerdir. **Gerektir ki:**

Gönderilen alem ile diğer ihsanlarımı büyük bir saygı ile karşılayasın; alemi götüresin; başlığı ve kaftanı giyesin; kılıcımı kuşanasın. Daha sonra benim uğurumda elden gelen bütün çaba ve gayreti ortaya koyasın.

Umulur ki bundan sonra da yaptığın hizmetler beğenilir ve Padişahlığımın sayısız inayetlerine mazhar olursun. Buna göre hareket ederek düşmanı defetme hususunda nice gayretler ortaya koyasın. Bizim tarafımızdan istenilen her hususta sana her bakımdan yardım yapılır; hiçbir konuda eksiklik bırakılmaz. Sen de buna göre işin üzerinde durasın ve düşmanın zararının defedilmesi, beldelerin yerle bir edilmesi ve

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

² Bocskay István.

Ő [Allah]

AHMED SAH

fia

MEHMED HÁN*mindig győzedelmes.*

A messiási népek emírjeinek büszkesége, a Jézus-hitű nép előkelőinek kiválója, a keresztény népek ügyeinek intézője, Erdély vilájetjének fejedelme és a magyarság királya, Bocskai István². Magasságos oklevelünk amikor megérkezik, szolgáljon tudomásodra:

Te, aki alkalmas és bátor király vagy, azon kívül barátunknak barátja, ellenségünknek ellensége, a végtelen Allah kegyelméből a mi segítségünkkel Erdély vilájetjét a németek kezéből megtisztítottad és a magyar vilájet legtöbb helyét elfoglaltad és meghódítottad. Ezért veled kapcsolatban a padisahi magas kegyeimet kinyilvánítottam: Téged Erdély vilájetjének uralkodójává és a magyarok királyává kinevezlek.

Nagyúri berátomon kívül - ahogyan az erdélyi uralkodóknak atyáim és őseim idejétől ajándékozni szokták - alkalmasnak találtam neked adni egy nemes zászlót és tollforgót, két pompás lovat, egy buzogányt és győzelmes élű kardjaim közül egy markolatnyi kardot, valamint a pompás ruhák közül két öltözetnyi örömöt okozó díszruhát. Ennek tudatása végett kineveztük és elküldtük a Magas Porta müteferrikái³ közül a kortársak közül kiemelkedők példaképeit, Mehmedet és Alit - tartson soká erejük. Fogadd az elküldött nemes zászlót és a többi ajándékokat a legnagyobb tiszteletadással és kegyességgel, és a nemes zászlómat hordozva, a tollforgót és a dicső öltözetemet felvéve, a győzedelmes kardomat felövezve a padisahi győzelem ügyében azt, ami a sors által elő van írva teljesítsd és legyenek tiszteletreméltó ügyekezeteid.

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² Bocskai István (1557-1606), Habsburg-ellenes szabadságharc vezetője, 1605-1606 között Erdély fejedelme.

³ A müteferrikák többek között a szultán és a magas rangú államférfiak kíséretének tagjai voltak.

Macarların itaat altına alınması hususlarında her türlü gayret ve ihtimamı gösteresin.

Bundan sonra siz ve size bağlı olan Macarlar benim gölgeme ve himayeme sığınmış olduğunuzdan, yüce atalarımın ruhları hakkı için, bundan sonra siz ve size bağlı Macarlara hiçbir kimse tarafından bir zarar gelmez; öteden beri ellerinde bulunan kale, yer, emlak ve erzakları eskiden olduğu gibi ellerinde kalır; hiçbir hususlarına karışılmaz. Sen de bu yüce ve şerefli fermanımı onlara bildirerek itaat etmelerini sağlayasın. İtaat etmeyenlere ise, Nemçelilere yaptığını yaparak haklarından gelesin.

11-20 Cemaziyelahir 1013 tarihinde yazılmıştır.

Budin'de

Ha Isten kegyelméből ezután is köszönetre méltó szolgálataid lesznek, ezek fejében különféle hűszrevi magas kegyeimből fogsz részesülni. Ennek megfelelően az ellenség kártevéseinek megakadályozásában mutass különféle szép igyekezeteket! A szándékolt ügyben a mi részünkről is minden módon segítség és támogatás adatik neked. Egyetlen dologban sem lesz fogyatkozás. Te is a szerint igyekezz az ellenség károkozásának és a terület pusztításának megakadályozásában! A magyar nép engedelmessé tételében és alávetésében különféle igyekezetet és gondosságot mutass!

Mostantól te és a hozzád tartozó magyar nép az én boldogságom árnyékában és védelmében menekültek. Nagy őseim nemes lelkének jogára neked és a hozzád tartozó magyar népnek mostantól senki sem tesz kárt és bajt. A birtokaitokban lévő várak, helyek, birtokok, holmik és élelmiszerkészletek ezután is birtokotokban maradnak. Semmi bántódásotok nem fog esni. Te pedig nemes parancsodat ismertesd meg velük, engedelmességükkel és alávetésükkel foglalatoskodj! Akik nem engedelmeskednek, azokkal tedd azt, amit a németekkel tettél! Az ügy megvalósulásában igyekezz és törekedj!

Kelt az 1013. év dzsemázi-ül-ahir hónap közepén, a jól védett Budán.

Bocskai István
https://hu.wikipedia.org/wiki/Bocskai_Istvan#/media/File:Bocskai_and_his_hajdú_warriors.jpg

2. Ally paon: Stemak engdelimeti, az batumas stipod Refianal fr beli tarwa s ynd yl epi Büdan 8c.
Er mij stabil offendi, az u batumas oyga Büday fr Kadma. = 4

The manuscript page contains dense handwritten text in German, written in a cursive script typical of the 18th century. The text is organized into several paragraphs, separated by small gaps or indentations. The handwriting is somewhat slanted and compact, with many ligatures and flourishes characteristic of the period. The ink appears dark, possibly iron gall, on aged paper. There are some corrections or additions visible, such as words crossed out and new ones inserted. The overall appearance is that of a personal letter or a draft of a formal document.

ZITVATOROK ANTŁAŐMASI¹A ZSITVATOROKI BÉKE TÖRÖK BÉKEPONTJAI¹

~ 11/XI/1606 ~

Biz, Allah'ın izniyle, azametli Türk Sultanı'nın Budin'deki Baőtemsilcisi, Eyalet Valisi, Beylerbeyi Ali Paőa ve Budin Baőkadısı hürmetli Habil Efendi'yiz².

Kádir-i mutlak olan Allah'ın yardımı ve yüce inayetiyle Mekke-i Mükerreme, Medine-i Münevvere ve mübarek Kudüs'ün, ekálım-i seb'a ve rub'-ı meskúnun Padiőahı olan, devletli ve azametli Padiőahımız Sultan ibn-i Sultan, Sultan Ahmed Han, –Allah devletini ve saltanatını daim ve ebedi kılsın– hazretlerinin emriyle ve malik olduğumuz bütün kudretimizle sulh meselesini "müzakere etmek ve bir karara bağlamak için" Roma imparatore majesteleri adına müzakerelerde hazır bulunmak üzere davet edilen komiserler kıymetli Molart János³, kıymetli Adolph Althan⁴, kıymetli Thurzó György⁵, kıymetli Istvánffy Miklós⁶, kıymetli Sigfrid Kolonits⁷, kıymetli Batthyány Ferenc⁸ ve kıymetli Erdődy Kristóf⁹ isimli beyefendilerle sulh meselesini müzakere ederek mukaddes barıőa işbu madelere göre karar vermiş bulunmaktayız:

Madde 1: İmparator hazretlerinin elçileri bizim haőmetli Padiőahımızın Báb-ı Áli'sine hediyelerle gittiklerinde, onlar dahi Báb-ı Áli'den majestelerine gönderdikleri *nâme-i hümayúnda* oğul atasına ve dahi ata oğluna yazar misal birbirilerine muhabbetle yazalar.

Madde 2: Bizim azametli Padiőahımızdan gönderilecek *name-de* Roma İmparatoru namıyla maruf oluna; Kral denmeye.

1 Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arőiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

2 Budin Beylerbeyi Kadızáde Ali (1602-1604; 1605-1609; 1614-1616) ve babası Budin Kadısı Hábil Efendi (1597-1608). Bursa kökenli ailenin üyeleri Vác müzakerelerine katılan Müslümanlar olarak 1597'de Macaristan'da ortaya çıkarlar, ardından 1603'de ve 1606'da da barıő görüşmelerini onlar yürütmüşlerdir.

3 Hans von Molart. Harp őurasının danıőmanı, Komárom başkumandani.

4 Michael Adolph von Althann. Harp őurasının danıőmanı, imparator ve kral ordularının amiri.

5 Kralın baőhizmetkárı, İmparator ve Kral müőaviri, Árva kale vilayetinin daimi Kraliyet temsilcisi. Sonradan Kraldan sonraki en yüksek makama gelmiş, bir anlamda naip olmuőtur (1609-1616).

6 Kralın yüksek idari memuru, imparator ve Kral danıőmanı, tarih yazarı.

7 Sigfrid von Kolonich. Tuna'da buranın başkumandani, Harp őurasının danıőmanı.

8 Macar, büyük toprak sahibi, Tuna ötesi bölgesinin başkumandani.

9 Macar, büyük toprak sahibi.

Mi Ali Pasa, Istennek engedelméből a hatalmas török császárnak főhelytartója s gondviselője Budán, és mi Habil Efendi², az őhatalmassága budai főkádija

A mindenható Istennek, Ő szent fölségének segítsége által *Mettőejő Mwttőjerremenőwn ve Medineő Mwneőőerenőwn ve Kutcczj mübarekőn ve Ekalimő Szebanőn ve Rőbyő meszkőnőn padisahj olan Devletli azametlj padiőahőmőz őőőltan ibnj őőőltan, őőőltan Ahmed han, Halledallahő Mőlchehő ve Ebbede őőaltanetehő hazőretlerőwnőn*³ parancsolatjával és a kezőnknel lévő teljes hatalom szerint a békesség dolgának „tractalasaiert es vegezeseiert”⁴ a fölséges római császár részéről rendeltetett komisszárius urak, úgymint a nagyságos Molart János⁵, nagyságos Adolph Althan⁶, nagyságos Thurzó György⁷, nagyságos Istvánffy Miklós⁸, nagyságos Sigfrid Kolonits⁹, nagyságos Batthyány Ferenc¹⁰ és a nagyságos Erdődy Kristóf¹¹ nevezetes urakkal a békesség dolgát traktálván, amiképpen a Szent Békességet ez articulusok szerint elvégeztük:

Első ez. Hogy mikor a fölséges római császár követei ajándékkal mennek a mi hatalmas császáruk fényes portájára, azok is a fényes portáról az őfelségének küldött *nameő hümaiőnde*¹²

1 Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

2 Kádizáde Ali budai beglerbég (1602-1604; 1605-1609; 1614-1616) és apja Habil Efendi budai kádi (1597-1608). A burszai eredetű család tagjai 1597-ben tőnnék fel Magyarországon, mint a váci tárgyalások muszlim résztvevői, majd 1603-ban és 1606-ban szintén ők vezették a békétárgyalásokat.

3 *Mekke-i mükerremin ve Medine-i münevverenin Kuds-i mübarekin ve ekalım seb'amn ve rūbi meskúnun padiőahı olan, devletli ve azameth padiőahımız Sultan ibn Sultan, Sultan Ahmed han, Halledallahő Mőlkehő ve ebedi sultanatuhu hazretlerinin* = Mekka, Medina, a szent Jeruzsálem, a hét kontinens és a lakott világ uralkodójának, nagyméltóságú és felséges uralkodónk, szultán fia szultán, szultán Ahmed hán, az örökkévaló Isten és az örökké fennálló szultanátus uralkodójának

4 tárgyalásra és megkötésére

5 Hans von Molart, a Haditanács tanácsosa, komáromi főkapitány.

6 Michael Adolph von Althann, a Haditanács tanácsosa, a császári és királyi hadsereg kormányzója.

7 Királyi asztalnokmester, császári és királyi tanácsos, Árva vármegye örökös főispánja, később nádor (1609-1616).

8 Királyi ajtónállómester, császári és királyi tanácsos, történetíró.

9 Sigfrid von Kolonich, Dunán inneni főkapitány, a Haditanács tanácsosa.

10 Magyar nagybirtokos, dunántúli kerületi főkapitány.

11 Magyar nagybirtokos.

12 *name-i hümayunda*=szultáni iratban

Madde 3: Yüce Allah'ın izni inayetiyle şayet sulh var ise, o zaman haşmetli Padişahımıza bağlı ve onun eli altında bulunan Tatar milleti ve dahi öbür ordular dahil Roma İmparatoru hazretlerinin ülkelerine hiçbir zarar vermeyeler.

Madde 4: İki hükümdar arasında öyle bir sulh ola ki, her ülkede ve Üngürüs'te, ve dahi vilayetlerde ve onlara bağlı yerlerde hükmü yürür ola. Ve dahi majestelerinin denizde ve karada eli altında bulunan ülkelerinde de barış var ola. Ve haşmetli Sultanımıza bağlı ve onu dinler ülkelerde, hem karada hem denizde majestelerinden onlara hiçbir zarar gelmeye. Ve buradan da onların ülkelerine ne karada ne denizde hiçbir zarar verilmeye. İspanya Kralı da sulh ister ise, buna karşı çıkmaya.

Madde 5: Her nevi muharebe sona ere. Şayet bizim taraftan onlar namına herhangi zarar verecek muzır yakalanır ise, hangi kapudana bağlı iseler o yaramazı yakalayalar, o kapudanımız serhatlarda bulunan beyimize¹⁰ mektup yaza, buradan da oraya adam gide ve beraber mesele kanun dahilinde görüle. Şayet kanunen suçlu öldürmek icab etse hemen orada öldüreler, dövülmesi icab etse, döveler. Elinde buldukları var ise, sahibine geri vereler. Her iki taraftan işbu şekilde kanunla adaleti sağlayalar.

Madde 6: Kaleleri yağmalamayalar, kılıçla almayalar, ne hilekârlıkla ne ürkütmeyle kalelere zarar vermeyeler ve dahi buna teşebbüs dahi edilmeye. Herhangi bir yolla alsalar da, geri verile. Beç'de alınan karar üzere Prens Bocskay'a verilmiş olan kaleler, Beç'in komiserlerinin isteğine göre onda kala.

Madde 7: Sulh'a gelinceye kadar her iki tarafın elinde olan esirlerden fidesi belirlenmiş olanlar fidyelerini verip serbest kalalar, belirlenmiş olmayanlar ise başkası ile takas edile. Sulh'tan sonra kimse tutsak almaya. Şayet, bir yolla esir tutan olur ise, elinden alına ve bedelsiz olarak serbest bırakıla, ol esir için hiçbir şey alınmaya. Hatta ol esirleri tutsak edenlere her iki taraftan ceza verile.

Madde 8: Şayet Tımişvar, Bosna, Eğri ve Kanije [vilayetlerinin] uç bölgelerinde sulhun bozulmasına sebep olacak zararlı bir durum olur ise, o uçlardaki Yanıkkale'de olan kral temsilcisine¹¹ ve Duna ötesinde olan kapudanlara ve Hırvat banlarına ve her yerde yakın olan muhterem beylere ilam ederiz ki hak icra oluna. Şayet adaleti sağlamaz veyahut adaletle muamele etmez iseler, Budin paşası bütün bu yerlerdeki Türklere başbuğ tayin olunup ona arz oluna ki, adaleti o sağlaya ve ne gerekir ise o yap.

Madde 9: Her iki tarafın elindeki kaleler tamir edile amma daha da ne kale ne de palanka yapmayalar.

a fiú atyjának, és az atya a fiának szokott írás szerint, egymásnak szeretettel írjanak.

Második. Hogy a mi hatalmas császáruktól küldendő *nameban* római császári névvel neveztessek, s nem királynak.

Harmadik. Hogy az Úr Istennek akaratából ha a békeség megvan, a tatár nemzetséget és egyéb hadakat is [beleértve], amelyek a hatalmas császárukhöz tatoznak, és keze alatt vannak, a fölséges római császár országaiban semmi kárt ne tegyenek.

Negyedik. Hogy a két császár között békeség legyen úgy, hogy minden országban és Magyarországon is, és a tartományokban is, amelyek ezekhez tartozók. És a fölséges római császárnak a tengeren és szárazon keze alatt lévő országaiban is békeség legyen. És a hatalmas császárukhöz tartozó s hallgató országokban, mind szárazon s mind a tengeren a fölséges római császártól se legyen semmi bántás. S innen is azok országainak semmi bántása ne legyen se szárazon, se tengeren. S ha a hispániai király is a békeséget kívánja, ellent nem tartanánk benne.

Ötödik. Hogy mindenféle csaták megszűnjenek. Ha a mi részünkről azok részére [készülő] valamilyen kártevő latrot ha megfoghatnak, amelyik kapitány alá tartozók azt megfogják, az a kapitányunk a végvárakban lakó fejedelmünknek¹³ írja meg, innen is arra a helyre ember menjen és mind együtt törvényt hozzanak. Ha a törvény úgy mutatja, hogy őt megöljék, ugyanott öljék meg, ha veretést érdemel, hát veretessék meg. És amit a kezénél találnak, azt adatják vissza annak, akié volt. Mind a két részről ilyen módon törvénnyel igazat szolgáltatassanak.

Hatodik. Hogy várat ne lopjanak, se vívással meg ne vegyenek, se csalárdsággal, se ijesztgetéssel, próbálással a várnak kárt ne tegyenek. S ha valami módjával vennének is, el ne vétessenek. És ami a Bocskai fejedelemnek adatott a bécsi végzés szerint, az ő komisszáriusainak akarata szerint maradt.

Hetedik. Hogy mindkét részről lévő rabok közül a békeség idejéig amelyik megsarcolt, végzése szerint adja meg sarcát. Amelyik pedig nem végezett, egyiket a másikkal cseréljék ki, és a békeségnek megkötése után senki rabot ne fogjon. Sőt, ha valami módon fognának is, vegyék el tőle, s bocsássák el, semmit ne vegyenek érte. Sőt akik elfogták mindazokat mind a két felől megbüntessék.

Nyolcadik. Hogy ha Temesvár, Bosznia, Eger és Kanizsa [vilájetjeinek] véghelyein a békeségnek fölbontására valami történne, az azokban a végekben lévő Győrről lévő királyképének¹⁴ és a Dunán innen lévő kapitányoknak és a

¹⁰ Elimizdeki Türkçe metinde "serhad hâkimine" diye geçmektedir.

¹¹ Ülkenin Tuna ötesindeki başkumandanına.

¹³ A fennmaradt török nyelvű szövegben „serhad hakımına” a végvidék urának.

¹⁴ A dunántúli országos főkapitánynak.

Madde 10: Bizim devletli Padişahımızın şimdiki kararımıza ve müzakeremize göre para ve diğer kıymetli meta cinsinden olarak iki yüz bin forinti olacaktır. Ve bir başsefir huzuruna vardığında, bizim serdar hazretlerimiz onun şanına layık hediyelerle bir mühim sancakbeyini prens hazretlerine göndere. Ve bizim devletli Sultanımıza, hediye ile elçiler gelir iseler, o da onun şanına layık ve yaraşır, evvelki âdete göre olandan daha büyük hürmetle Roma İmparatoru hazretlerine hediyelerle büyük adamlar göndere.

Madde 11: İmdi adı geçen hediyeyle İmparator hazretlerinin elçisi azametli Sultanımızın yüce Bâb-ı Âlî'sine vara da, hediyeyi güzelce, müzakereye göre herşeyden, kâğıt para, başka güzel şeyler, mücevher cinsinden iki yüz bin forinte kadar takdim ede.

Madde 12: İşbu yazılmış olunan sulh mutabakatı 1015 senesi Receb'in ilk gününden ki milad-ı Hazreti İsa'nın –*salat ve selam Onun üzerine olsun*– 1606 tarihinin Kasım ayının 11. gününden başlayıp yirmi sene sürecektir. Ve şimdiki hediye git-tikten sonra, üç sene müddetince hiçbir şey gitmeye, üç sene sonra İmparator hazretlerinden azametli Sultanımıza gönderilecek hediye ne kadar olacağı istenmeye ve ismi sorulmaya. Hükümdarlara yaraşır olduğu üzere, başsefiriyle yalnız o sene göndere, ve bizim şevketli Padişahımız da zatına ve şanına yaraşır hediyelerle ileri gelen adamlar göndere. Yirmi sene müddetince barış bozulmaya, devam ede ve işbu yirmi sene içinde şayet emr-i Hak vaki olur da, yüce Türk Sultanı, Roma İmparatoru, ve Macarların Kralı ölür ise, yirmi sene müddetince barış gene de muhafaza edile, bozulmaya ve milletten millete, oğuldan oğula ve akrabaya, torunlara aktarıla ve sonradan gelenlerin kanunlarına göre prensleri, beyleri, işbu sulhu ve barışı kuvvetle muhafaza edeler, devam ettireler ve daim tutalar.

Madde 13: Vaç (Vác)'daki palankamız şimdiki gibi inşa edile, lakin bundan fazla büyütülmeye.

Madde 14: Roma İmparatorunun elçileri bizim şevketli Padişahımıza gidip hazretlerinden birşey dilemek isterlerse dileyeler.

Madde 15: Eğri Kalesi alındıktan beri bugün dahi fetholunmuş vaziyette olup vergi ödeyen köyler bundan böyle de fetholunmuş olup, hizmet edeler ve vergilerini vereler.

Madde 16: Filek'e, Seçen'e, Novigrad'a bağlı köyler, Eğri'de, Hatvan'da, Budin'de ve Estergon'da fetholunanlar tekrar fethedilmiş olalar ve vergilerini vereler¹².

12 Zitvatorok Barış Antlaşması'nın birçok farklı dilde orijinal nüshası mevcut olmakla birlikte, müzakereci taraflar olarak hem Osmanlıların, hem Macarların, hem de Erdellilerin birlikte imzaladıkları bir sözleşme nüshası yoktur. 15. maddede Macarlar tarafından imzalanmış elimizdeki Latince metin bura-

horvátországi bánnak és minden részen a közel lévő nagyságos uraknak tudásukra adjuk: ha igazat nem szolgáltatnak, a budai pasát mindezeket [a helyeken]a törökökön fejjé tesszük, öneki írájék meg, ő tegyen és szolgáltatson a törökökről igazat.

Kilencedik. Hogy mindenütt akiknek a kezüknel amely várak vannak, azokat megépítsék, de újonnan se várat se palánkot ne csináljanak.

Tizedik. Hogy a mi hatalmas császárunk őhatalmasságának most végzésünk és traktálásunk szerint pénzben és marhában¹⁵ kétszázezer forint meg lesz. S amikor a fő követ is alá érkezik, a mi nagyságos szerdárunk őnagysága is őméltóságához illendő ajándékkal egy fő szandzsákbégjét elküldi a felséges herceghez, őfelségéhez. És amikor a mi hatalmas császárunkhoz, őhatalmasságához ajándékkal követek érkeznek, őhatalmassága is az őhatalmasságához méltó és illendő, a korábbi szokás szerint valónál nagyobb tisztességgel a felséges római császárnak ajándékokkal fő embereket küld.

Tizenegyedik. Hogy most a megnevezett ajándékkal a római császár őfelségének követe a hatalmas császárunk fényes portájára jutván, az ajándékot szépen a traktálás szerint mindenestől, készpénzt, egyéb szépséget, marhát kétszázezer forintig beadjon.

Tizenkettedik. A békesség ezen írásunk, úgymint *Binj onbes Redsebjnwn eüelkj giwnwnden ki Hazürethj Isa alehi salatü ve Szelamün Hidsjreti serifwnden ki Bin alti jwz altiz tarjhinün*¹⁶ novembernek 11. napjától fogva húsz esztendeig tart. És e mostani ajándéknak elmenése után három esztendeig semmi ne menjen, három esztendő múlva a római császártól a hatalmas császárunknak küldendő ajándéknak a mennyisége el ne rendeltessék s meg ne nevezessék. És amint a császárokhoz illik, a három esztendő múlva fő követével csak azon esztendőben küldjön, és a mi hatalmas császárunk is őhatalmasságához és méltóságához illendő tiszte szerint illendő ajándékkal fő embereket küldjön. Húsz esztendeig a békesség megtartasson, és ezen esztendőben a hatalmas török császár s a római császár és a magyaroknak királya, a mindenható Istennek akaratából hogyha valamelyik meghalna, húsz esztendeig azért a békesség ugyan megtartassék, föl ne bomoljon és nemzetségről nemzetségre és fiúról fiúra és rokonságra, unokáira, és az utódok törvénye szerint fejedelmeik, akik lesznek e békességben megmaradjanak erősen, és állandók legyenek.

15 Értéktárgyban.

16 1015. Recebinin evvelki gününden ki hazreti Isa aleyhi salatü ve selamın Hicreti şerifinden ki 1606 tarihinin=az 1015. év redzseb havának 1. napján, amely a szent Jézus - béke legyen vele - elköltözésétől számított 1606. évi dátumának

Madde 17: Estergon Kalesi Roma İmparatoru'nun eline geçtikten beri, Estergon Kalesi'ne vergi ödeyen fethedilmiş köyler, tekrar fethedilmiş olalar ve vergi vereler. Başından beri iki tarafa vergi ödeyen diğer uçlara bağlı köyler, şimdi de öyle ödeyeler. Kaniye Kalesi bizim elimizde olduğundan beridir, bu zamana kadar fetholunmuş köyler, bundan sonra da fetholunalar. Davalı bazı köyler için tarafımızdan adamlar istediler; Batthyány Ferenc Bey'le nedir durum yerinde bakalar, Kaniye'ye gidip gelen ve gidip gelmeyen köyler tecrübe edileler, ve işbu zamana kadar gidip gelerek vergilerini verenlerin hizmet etmeleri sağlana, ve fethedilmemiş olanlar rahat bırakıla. Ve şimdi bozkırda olan köylerden bize vergi veren köylerin arasında onlar da vergilerini vereler. İmparator hazretleri tarafından hakiki soylu olup yaşadıkları yerde kendi imparatorlarına vergi vermeyen soylular, kendi memleketlerinden hiçbir şey dahi vermeyeler.

Yeni takvime göre 1606 senesi Kasım ayının 11. gününde Almas'da yazılmıştır.

Budin Beylerbeyi
Ali
(Mühür)

Budin Kadısı
Habil
(Mühür)

da işlediğimiz Macar dilindeki, müzakereci Osmanlılar tarafından imzalanmış metinden oldukça farklıdır. Latince versiyonda Macarlar tarafından geri alınmış bir dizi yer isiminden bahsedilmektedir ve bunlar kendilerine bağlı bölgelerle birlikte sadece Macarlara ait bulunmaktadır. Osmanlılar tarafından imzalanan metninde bu kısma değinilmemekte ve aksine, köylerin bundan sonra da Osmanlılara vergi vermeye devam etmeleri vurgulanmaktadır. Daha fazla bilgi için bkz: Karl Nehring: "Macaristan ve Zitvatorok Antlaşması (1605–1609)", *Századok (Yüzyıllar)* 120, (1986), s. 3–50.

Tizenharmadik. Hogy a váci palánk¹⁷ ahogy most van megépíttessék, de meg ne öregbítettessék annál amint most van.

Tizennegyedik. Hogy a római császárnak követei a mi hatalmas császárunkhoz menvén valamit akarnak kérni őhatalmasságától, kérjenek.

Tizenötödik. Hogy Eger vára megvételestől fogva ez ideig behódolt és adót fizető faluk ezután is behódoljanak, szolgáljanak s adójukat beadják.

Tizenhatodik. Hogy amely Fülekhez, Szécsényhez, Nógrádhhoz tartozó faluk, Egerbe, Hatvanba, Budára, és Esztergomba behódoltak ismét behódolva adójukat megadják.¹⁸

Tizenhetedik. Hogy Esztergom vára amióta a római császár kezéhez esett, amely behódolt faluk Esztergom várához adóztak, ismét behódoljanak és beadózzanak. És az egyéb végházakhoz tartozó faluk elejétől fogva mind a kétfelé amint fizettek, most is úgy fizessenek. És Kanizsa vára mióta a mi kezünkön van, ez ideig amely faluk behódoltak, ezután is behódoljanak. Némely peres falukért a mi részünkrol emberek rendeltettek. Batthyány Ferenc úrral helyben [a helyzetet] megtekintsék, a Kanizsára bejáró faluk s a be nem járók megpróbáltassanak, s akik ez ideig bejárva adójukat beadva beszolgáltattak s amelyek be nem hódoltak azoknak békességet hagyjanak. És amely faluk most pusztán vannak, az olyan faluk megépülvén a mi részünkre adó tevő faluk közé azok is adójukat meg adják. És a római császár részéről igaz nemes lévén az ő császáruknak amely nemesek nem adóztak az ő lakóhelyükben, az ő maguk házatól semmit se adjanak.

Almásnál íratott 1606. esztendőben novembernek 11. napján az új kalendárium szerint.

Ali mirmiran-i Budun

Habil Budin al-kazi

17 Palánkváraknak a vesszőből fonott és sárral betapasztott fallal védett kisebb erődítményeket nevezzük.

18 A zsitvatoroki békeszerződésnek több különböző nyelvű eredeti példánya létezik, közöttük azonban nincs olyan szerződéspéldány, amelyet mind az oszmán, mind a magyar, mind az erdélyi tárgyaló fél együtt aláírt volna. A 15. cikkelynél a magyarok által aláírt latin nyelven fennmaradt szövegvariáns lényegesen eltér az itt közölt magyar nyelvű, az oszmán tárgyalók által aláírt szövegtől. A latin variáns megnevez egy sor helységet, amelyeket a magyarok visszafoglaltak, s amelyek a hozzájuk tartozó területekkel együtt egyedül a magyaroknak tartoznak adózni. Az oszmánok által aláírt szövegből kimarad ez a passzus és ezzel ellentétesen, a falvak további oszmán adóztatását hangsúlyozza. Részletesen: Karl Nehring: Magyarország és a zsitvatoroki szerződés (1605–1609). *Századok* 120. (1986) 3–50. pp.

Sultan I. Ahmed
(1590-1617)

GÖNGÖŞ VAROŞUNDAKİ LUTERAN MEZHEBİNE
MENSUP MACARLARIN PAPIŞTA MEZHEBİNE
MENSUP MACARLARA AİT KİLİSE ÜZERİNDEKİ HAK
İDDİALARINDAN VAZGEÇMESİ¹

MUSZTAF A HATVANI KÁDI HÜDZSET JE¹ A GYÖNGYÖSI
TEPLOMOK ÜGYÉBEN²

~ 06/XII/1606 ~

O [Allah]

Konu aşağıda yazıldığı gibidir.
Her şeyin sahibi ve az iyiliğe çok
mükâfat veren yüce Allah'a karşı
fakir olan Hatvan Kadısı **Sefer**
oğlu Mustafa –hükümün ve mülkün
sahibi olan Allah her ikisini de
affetsin– tarafından yazılmıştır.
(Mühür)

Hukuken sabit olduğunda
içeriği ile amel olunur.
[Yüce Allah'a karşı] fakir olan
Budin Kadısı **Receb oğlu Habil**
–Allah her ikisini de affetsin–
tarafından yazılmıştır.
(Mühür)

Doğru olan bu belgenin yazılma sebebi şudur ki:

Havâss-ı hümayûn statüsündeki Göngöş² varoşunun Macar ahalisinden Lutheran mezhebine mensup olan Lippayi Andreyaş diyak (Lipai András diák), Pap İştvan (Pap István), Segedi Yanoş (Szegedi János), Barbil Andreyaş (Barbil András) ve diğer kimseler yüce mahkemede hazır olup; Göngöş varoşunun Papişta³ mezhebine mensup Macar ahalisinin birosu olan Laçi Mati (Laci Máténak), Sabo Gaşpar (Szabó Gáspár), Zaşi Gaşpar (Tasi Gáspár), Olas Mihál (Olasz Mihály), Marton diyak (Márton deák), Kelemen diyak (Kelemen deák), Ńako Yanoş (Njókó János), Makaş diyak (Mátyás deák), Sabo İştvan (Szabó István), Sabo Mikloş (Szabó Miklós), Lango Marton (Langó Márton), Şotır Tomaş (Sóter Tamás), Tarkani Andreyaş diyak (Turkání András deák), Mati diyak (Máté deák) ve mezhepdaşları olan diğer Macarların huzurunda herhangi bir zorlama ve baskı altında kalmadan kendi istek ve rızalarıyla şunları ifade etmişlerdir:

"Bizler; hâlen vakıfları ile birlikte Papişta topluluğuna ait olan ve Göngöş varoşu çarşısında bulunan kilisenin daha önce bize ait olmasını istemiş idik. Bu yüzden de bunlarla aramızda şimdiye kadar süregelen büyük anlaşmazlık ve davalar çıkmış idi. Hâlihazırda ise aramıza arabulucular girmiş olduğundan anılan kiliseyi kendi isteğimiz ile dava ve anlaşmazlık konusu olmaktan

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

² Macaristan'ın Gyöngyös isimli yerleşim birimi.

³ Katolik mezhebi.

Ö [Allah]

Az ügy úgy áll, ahogy az
alábbiakban meg van írva. A
Mindenség Urában, a kis jószágért
is nagy jutalmat adó Allahban
bízó szegény **Szefer fia Musztafa**
hatvani kádi által íratott.
A Mindenség Ura mindkettőt
részesítse bűnbocsánatban.

A jog szerint cselekvő szegény
Redzseb fia Habil budai kádi
által íratott. Allah mindkettőnek
adjon bűnbocsánatot.

A szultáni hász-birtokok közé tartozó Gyöngyös város magyar nyelvű luteránusai (*lateránok*) képviseletében Lipai András diák, Pap István, Szegedi János és Barbil András a város pápista hitű magyarjainak, nevezetesen a város bírójának Laci Máténak, továbbá Szabó Gáspár, Tasi Gáspár, Olasz Mihály, Márton deák, Kelemen deák, Njókó János, Mátyás deák, Szabó István, Szabó Miklós, Langó Márton, Sóter Tamás, Turkáni András deák, Máté deák, és az összes többi ilyen hitű magyar jelenlétében a ser' törvényszéke³ előtt a következőket mondták: a város piacán álló templomról, mely a pápisták birtokában van, de korábban per és [a luteránusok részéről] követelés tárgya volt, a templom minden alapítványával együtt ezennel lemondanak és erről magyar nyelvű írást is adnak Szinán pasához, aki vezír rangban az egri ejalet⁴ müteszarri⁵ja, az egri kádihoz⁶. És végül ezen irat kiadójához az ügyben magas rendelet is érkezett a következő tartalommal: amikor Szülejmán szultán hán Magyarországot meghódította, a nevezett városban három templom volt, úgymint kettő [egynek kellene szerepelnie] a luteránusok felekezetéé, a most tárgyalt templom pedig egy másikkal együtt a pápisták

¹ Hüdzet: jogi bizonylat, bírói végzés.

² Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

³ A seriat (ser', arabul saria) az iszlám erkölcsi, morális vezérelve, az iszlám teológiai rendszerében az Allah által örökérvényűen meghatározott, helyes viselkedés és vallásjog.

⁴ Ejalet= vilájet, azaz tartomány

⁵ Müteszarri: Nagyobb szandzsák vagy tartomány teljhatalmú kormányzója.

⁶ Kádi: Bíró az iszlám jogrendszerben.

çıkardık. Bundan sonra bu kilise ile ilgili herhangi bir hususta bunlarla herhangi bir dava ve anlaşmazlığımız yoktur. Genel ve özel bütün dava, istek, yemin ve taraftarlıklardan tüm anlaşmazlıklar ortadan kaldıracak şekilde zimmetlerini akladık. Bundan sonra hiç kimse kendilerine engel çıkarmayacaktır. Eğer bundan sonra amlan kilise ile ilgili olarak herhangi bir şekilde dava ve anlaşmazlık çıkarırsak hâkimler bu davayı dikkate almasın ve kabul etmesin." Ayrıca, bu kilise hakkında bundan sonra dava ve anlaşmazlık çıkarmayacaklarına dair Macarca kendi mühürleriyle mühürlenmiş yazılı belge verdiklerini de itiraf etmişlerdir.

Ayrıca söz konusu kilise hakkında hâlen Eğri Beylerbeyi Vezir Sinan Paşa'ya, Eğri kadısına ve bana hitaben gelen fermanda da; "daha önce atam Gazi Sultan Süleyman Han hazretleri Macar ülkesini fethettiğinde Göngöş varoşunda üç kilisenin mevcut olduğu, o tarihten beri iki kilisenin Luteran topluluğunun, dava konusu kilise ile bir kilisenin daha Papišta topluluğunun elinde bulunduğu, Papišta topluluğunun elinde bu kilise ile ilgili olarak vilayeti tahrir etmekle görevli kişiden [ahınmış] resmî bir belgelerinin de bulunduğu" yazılı olduğundan bundan sonra bu hususla ilgili olarak birbirleriyle dava ve anlaşmazlık çıkarmamak üzere isteyerek davacılığı sona erdirdiklerini ikrar ve itiraf etmeleri üzerine Papišta topluluğu da Luteran topluluğunun bu açık beyanlarını kabul ve tasdik etmişlerdir. Bunun üzerine işbu yazı ihtiyaç hâlinde olanı biteni hatırlatması için bir resmî belge şeklinde düzenlenerek isteklilerin eline verilmiştir.

Kıymet ve şeref sahibi kişinin [Hz. Muhammed (sav.)] hicreti tarihine göre; 5 Şaban 1015 tarihinde yazılmıştır.

Şahitler

Ali Bey, Hatvan Sancakbeyi	Hüseyin Bey, Seçen Sancakbeyi	Ömer, Hatvan Alaybeyi
Hasan, Dergâh-ı Âlî Çavuşu	İbrahim Ağa, Zaim	Şaban, Süvariler Ağası
Irányi György, Onod Kapudam	Hüseyin, Süvariler Ağası	Mehmed, Süvariler Ağası
Receb, Süvariler Ağası	ve diğerleri.	

birtokában, amiről ezeknek a vilájet összeírójától (mu'arrir) írásuk is volt.[felette idegen kézírással: írásuk, mint írva van, nem volt] A nyilatkozatot azzal foglalja írásba, hogy a felek között a jövőben békesség lesz.

Az ügy tanúi

Ali
hatvani bég

Hüseyin
szécsényi
szandzsákbég

Ömer
hatvani miralaj

Haszan
csausz-i, der-iali,

Irányi György
ónodi kapitány
(kapudan)

Hüseyin
és **Redzseb** lovas
agák (fárisz)

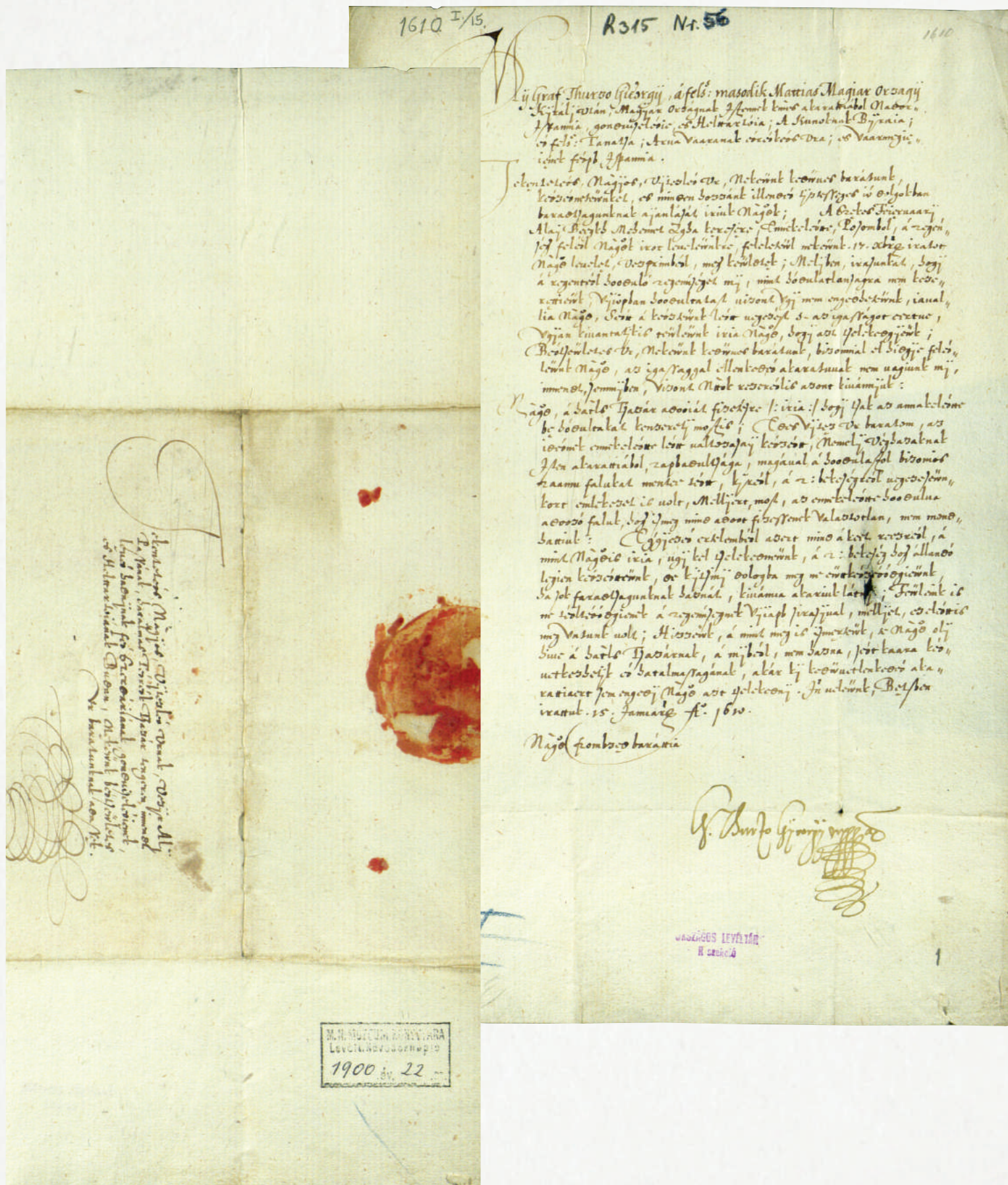
Ibrahim
záim aga

Macar Halk Kıyafetleri

KONT GYÖRGY THURZO'NUN FETHEDİLMİŞ
BÖLGELERİN VERGİLERİ HAKKINDA BUDİN
BEYLERBEYİ KADIZADE ALİ PAŞA'YA YAZDIĞI MEKTUP¹

THURZÓ GYÖRGY NÁDOR KÁDIZÁDE ALI BUDAI
BEGLERBÉGHEZ (1605-1609) A VISSZAFOGLALT
TERÜLETEK ADÓZÁSÁRÓL¹

~ 15/I/1610 ~

Kudretli Türk Sultamın burada bulunan deniz ordularının serdanı, Budin'deki temsilcisi ve beylerbeyi, bizim saygıdeğer dostumuz Ali Paşa'ya verilecektir².

Biz, Macaristan Kralı II. Mátyás hazretlerinden sonra Macaristan'ın Tanrı'nın lütfuyla naibi, vasisi ve valisi, Kumanların hâkimi, majestelerinin danışmanı, Árva kalesinin daimi sahibi ve kale vilayetinin daimi kraliyet temsilcisi Kont Thurzó György'üz.

Muhterem beyefendi, yiğit beyim, bizim sevgili dostumuz, Zatialinize selamlarımızı ve hürmetlerimizi takdim eder, dostluğumuz namına iyi temennilerimizi beyan ederiz.

Székesfehérvár (İstolni Belgrad) Alaybeyi Mehmed Ağa'nın isteği üzerine bundan evvel fakirlik yatağı Pozsony (Pojon)'dan Zatialinize yazmış olduğumuz mektubumuza cevap olarak Aralık'ın 17'sinde yazdığınız kıymetli mektubunuzu Veszprém'den gönderdiler. O mektubumuzda yazmıştık ki, önceden fethedilmiş fakir bir yere zinhar bir daha fethedilemez diyemeyiz, lakin yeni bir fethe de öylece müsaade edemeyiz. Muhterem beyefendi siz tavsiye ediyorsunuz ki, hatta aramızdaki karara ve hakikate de nazaran bizden rica ediyorsunuz -Efendim- benim yazdığımı yapın diyorsunuz. Saygıdeğer beyefendi, bizim sevgili dostumuz, her hâlükârda inanın ki, bizim burada doğruluktan başka bir niyetimiz ve isteğimiz yoktur, velakin aynısını muhterem Beyefendi sizden de rica ediyoruz.

Sultan hazretlerinin vergisinin ödenmesini yazmışsınız –amma evvelden fethedilmiş yerleri şimdi de vergiye mecbur ediyorsunuz. Sevgili yiğidim, dostum, zamanın getirdiği değişikliklerden biri de bazı uç memleketlerinin Tanrı'nın isteğiyle fetihten kurtulması ve belli sayıda bazı köylerin vergiden muaf olmasıdır, ki bunun hakkında sulh antlaşmamızda karara da varmıştık³. İşbu sebepten, bundan evvel fetholunup

Kivül: Tekintetes, nagyságos vitézlő úrnak, vezír Ali pasának, hatalmas török császár tengeren innen lévő hadainak főszerdárjának, gondviselőjének és helytartójának Budán, nekünk becsületes úr barátunknak adassék.

Mi gróf Thurzó György, a felséges II. Mátyás magyarországi király után Magyarországnak Istennek kegyelmes akaratából nádorispánja, gondviselője és helytartója, a kunoknak bírāja, őfelsége tanácsosa, Árva várának örökös ura és vármegyéjének főispánja.

Tekintetes, nagyságos, vitézlő úr, nekünk kedves barátunk, köszönetünket és minden hozzánk illendő tisztességes jó dolgokban barátságunk ajánlását írjuk Nagyságodnak. A székesfehérvári alajbég, Mehmed aga kérésére ennek előtte Pozsonyból a szegénység felől Nagyságodnak írt levelünkre feleletül nekünk december 17-én íratott nagyságod levelét Veszprémből megküldték. Melyben írásunkat, hogy a régtől hódoló szegénységet mi ahogy hódolatlanságra nem kényszerítjük, újabb hódoltatást viszont úgy nem engedhetünk. Javasolja Nagyságod, sőt a köztünk lett végzést s az igazságot tekintve meg is kívánják tőlünk - írja Nagyságod -, hogy azt cselekedjük. Becsületes úr, nekünk kedves barátunk, bizonnyal elhiggye felőlünk Nagyságod, az igazsággal ellenkező akaratúak nem vagyunk mi innen semmiben, viszont Nagyságotok részéről is azt kívánjuk.

Nagyságod a hatalmas császár adójának fizetésére - írja -, hogy csak az annak előtte behódoltakat kényszeríti most is. Édes vitéz úr, barátom, az időnek ennek előtte lett változásai között némely végháznak Isten akaratából történt megszabadulása a hódolástól bizonyos számú falut mentessé tett, amiről a szent békességről végzésünkör emlékezés is volt.² Ezért, hogy most az ennek előtte hódolva adózó faluk ismét mind adót fizessenek válogatás nélkül, nem mondhatjuk. Egyező

¹ Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

² Belgenin arka yüzünde yazılı bulunan gönderici notu.

³ 1593 sonunda ve 1594 başında Filek, Šomoško, Holloka, Ajnácskő, Dévény, Kékkő, Sečen, Garimat, Palanka, Novigrad ve Vaç Macarların eline geçti, bunun sonucunda civar köyler Osmanlılara vergi vermekten azad oldular.

¹ Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

² 1593 végén és 1594 elején Fülek, Somoskő, Hollókő, Ajnácskő, Dévény, Kékkő, Szécsény, Gyarmat, Palánk, Nógrád és Vác magyar kézre került, aminek következtében a környékükön fekvő falvak mentesültek az oszmán adó alól. Mindezt a zsitvatoroki béke 15. pontjának magyarok által aláírt szövegvariánsa foglalja magában.

vergi ödeyen köylerin ayrım olmadan hepsi tekrar vergi öder, diyemeyiz. Sizin de yazdığınız gibi, her iki taraf olarak da, kutsal barış aramızda kalıcı olacak şekilde davranmamız icap etmektedir. Bu kadar emeğimizin, zahmetimizin faydasını görmek ister isek, küçük şeylerden kapışmamamız lazımdır! Kulaklarımız yeni fakirlerin çığlıklarıyla ve feryatlarıyla dolmasın, ki bıktık artık bundan. Sizin yüce Sultanı nasıl sevdiğinizi bilirsiniz, ki bu durumdan Sultana fayda gelmez, hatta zarar gelir. İnanıyoruz ki kimsenin hatırı için böyle bir şeye izin vermezsiniz. Sağlıcakla kalın!

1610 yılı Ocak ayının 25'inde Beç (Viyana)'den yazdık.

Zatıalınızın yakın dostu

Kont Thurzó György

értelemből azért mind a két részről, ahogy Nagyságod is írja, úgy kell cselekednünk, hogya szent békesség állandó legyen közöttünk. De kicsiny dologban meg ne ütközzünk, ha sok fáradtágunknak hasznát kívánjuk látni! Füleink se töltődjenek a szegénységnek újabb sírásával, melyet már ezelőtt is untunk. Hisszük, ahogy meg is ismertük, te Nagyságod olyan híve a hatalmas császárnak, hogy amiből nem haszna, hanem kára következhetik Ő hatalmasságának, senki kedvéért sem engedi nagyságod azt cselekedni. Isten velünk, Bécsben írtattuk az 1610. év január 25-én.

Nagyságod szomszéd barátja

Gróf Thurzó György

Zitvatorok Antlaşması'nın 15. maddesinin Macarlar tarafından imzalanan metninde bütün bu hususlar yer almaktadır.

اورتون يدي **خاص** ميں لواء **دوس** ايكون تيش
 يدي بيك دورتيون **خاص** ميں لواء **فوجہ ابلي**
 ايكون اورتون الي بيك بشون يكرمي الي **خاص**
 ميں لواء **مدلتي** ايكون فرق بيك **خاص** ميں
 لواء **بيغا** ايكون اون اوچ بيك سکن سکن
خاص ميں لواء **صفله** اوچيون بيك **خاص** ميں لواء
من ست ايكون اون طقون بيك زعامت
 كنداء دفتق **جزائر** التيش ايكبي بيك تيش **بالت**
بدون **خاص** ميں لواء **سمند** بشون فرق
 بيك ايكون التيش **خاص** ميں لواء **پچي** دورتيون
 بيك **خاص** ميں لواء **استوفي بلغراد** اوچيون التيش
 بيك **خاص** ميں لواء **استغني** ايكون اون بيك
خاص ميں لواء **سكدين** اوچيون فرق **خاص** ميں لواء

28

سرم

29

ن قون

BUDİN EYALETİNDEKİ SANCAKBEYLERİNE TAHSİS
EDİLEN HÂSLARIN YILLIK GELİR MİKTARLARIA BUDAI TARTOMÁNY SZANDZÁKBÉG JEINEK
KIUTALT HÁSZ-BIRTOKOK² ÉVES JÖVEDELMÉNEK
ÖSSZEGEI~ 05/VIII/1611¹ ~

[...] ² **BUDİN EYALETİ:** *Semendire*³ sancakbeyi hâssının yıllık geliri beş yüz kırk bin iki yüz altmış akçe; *Peçuy*⁴ sancakbeyi hâssının yıllık geliri dört yüz bin akçe; *İstoni Belgrad*⁵ sancakbeyi hâssının yıllık geliri üç yüz altmış bin akçe; *Estergon*⁶ sancakbeyi hâssının yıllık geliri iki yüz on bin akçe; *Segedin*⁷ sancakbeyi hâssının yıllık geliri üç yüz kırk [bin] akçe; *Sirem*⁸ sancakbeyi hâssının yıllık geliri dört yüz yirmi beş bin altı yüz yetmiş beş akçe; *Hatvan*⁹ sancakbeyi hâssının yıllık geliri iki yüz seksen dokuz bin altı yüz altmış dört akçe; *Şimontorine*¹⁰ sancakbeyi hâssının yıllık geliri iki yüz kırk bin akçe; *Kopan*¹¹ sancakbeyi hâssının yıllık geliri üç yüz bin akçe; *Seksar*¹² sancakbeyi hâssının yıllık geliri iki yüz otuz dört bin altı yüz elli altı akçe; *Sigetvar*¹³ sancakbeyi hâssının yıllık geliri altı yüz on altı bin iki yüz otuz üç akçe; *Seçen*¹⁴ sancakbeyi hâssının yıllık geliri iki yüz kırk bin iki yüz altmış akçe; *Filek*¹⁵ sancakbeyi hâssının yıllık geliri üç yüz bin akçe; *Novigrad*¹⁶ sancakbeyi hâssının yıllık geliri iki yüz otuz üç bin dokuz yüz kırk akçe; *Solnok*¹⁷ sancakbeyi hâssının yıllık geliri dört yüz bin akçe; *Mohács*¹⁸ sancakbeyi hâssının yıllık geliri iki yüz doksan iki bin akçe; *Budin Hazine Defterdarına* tahsis edilen sancakbeyi hâssının yıllık geliri yüz beş bin akçedir.

(Müezzinzade Ayni Ali'nin *Kavân-i Âl-i Osman ve Hülâsa-i Mezâmin-i Defter-i Divân* isimli eserinin 28 ve 29'ncu sayfaları.)

- 1 Tarih tahminidir. Belgenin alındığı eser Osmanlı Sadrazamı Kuyucu Murad Paşa'ya sunulduğu için belge tarihi olarak Murad Paşa'nın vefat tarihi esas alınmıştır.
- 2 Belgenin ilk sekiz satırı Macaristan dışındaki bölgelere ait olduğu için alınmamıştır.
- 3 Macarcada *Szendró*.
- 4 Macarcada *Pécs*.
- 5 Macarcada *Székesfehérvár*.
- 6 Macarcada *Esztergom*.
- 7 Macarcada *Szeged*.
- 8 Macarcada *Szerém*.
- 9 Macarcada *Hatvani*.
- 10 Macarcada *Simontornya*.
- 11 Macarcada *Koppány*.
- 12 Macarcada *Szeksárd*.
- 13 Macarcada *Szigetvár*.
- 14 Macarcada *Szécsény*.
- 15 Macarcada *Füleke*.
- 16 Macarcada *Nógrád*.
- 17 Macarcada *Szolnok*.
- 18 Macarcada *Mohács*.

[...] ³ **BUDA TARTOMÁNYA:** *A szendrői*⁴ szandzsákbég birtokának éves jövedelme ötszáznegyvenezer-kettőszázhatvan akcse; *a pécsi*⁵ szandzsákbégé négyszázezer akcse; *a székesfehérvári*⁶ szandzsákbégé háromszázhatvanezer akcse; *az esztergomi*⁷ szandzsákbégé kettőszáztízezer akcse; *a szegedi*⁸ szandzsákbégé háromszáznegyven [ezer] akcse; *a szerémi*⁹ szandzsákbégé négyszázhuszonötezer-százhetvenöt akcse; *a hatvani* szandzsákbégé kettőszáznyolcvankilencezer-hatszázhatvannégy akcse; *a simontornyai*¹⁰ szandzsákbégé kettőszáznegyvenezer akcse; *a koppányi*¹¹ szandzsákbégé háromszázezer akcse; *a szeksárdi*¹² szandzsákbégé kettőszázharmincnégyezer-hatszázötvenhat akcse; *a szigetvári*¹³ szandzsákbégé hatszáztizenhatezer-kettőszázharminchárom akcse; *a szécsényi*¹⁴ szandzsákbégé kettőszáznegyvenezer-kettőszázhatvan akcse; *a füleki*¹⁵ szandzsákbégé háromszázezer akcse; *a nógrádi*¹⁶ szandzsákbégé kettőszázharmincháromezer-kilencszáznegyven akcse; *a solnoki*¹⁷ szandzsákbégé négyszázezer akcse; *a mohácsi*¹⁸ szandzsákbégé kettőszázkilencvenkettőezer akcse; a budai kincstári defterdárnak kiutalt szandzsákbégi birtok éves jövedelme pedig százötezer akcse.

(Müezzinzade Ayni Ali *Kavân-i Âl-i Osman és Hülâsa-i Mezâmin-i Defter-i Divan* nevű alkotásainak 28. és 29. oldalai.)

- 1 Becsült dátum. Mivel a közölt forrás egy olyan dokumentumból származik, amelyet, Kuyucu Murad pasa nagyvezírnek nyújtottak be, ezért az ő halálakor már biztosan elkészült.
- 2 Olyan javadalombirtokok, amelyek éves jövedelme meghaladta a 100.000 akcsét.
- 3 Mivel a dokumentum első nyolc sora Magyarországon kívüli területekhez tartozik, ezért azt nem fordítottuk le.
- 4 A török szövegben *Semendire*.
- 5 A török szövegben *Peçuy*.
- 6 A török szövegben *İstoni Belgrad*.
- 7 A török szövegben *Estergon*.
- 8 A török szövegben *Segedin*.
- 9 A török szövegben *Sirem*.
- 10 A török szövegben *Şimontorine*.
- 11 A török szövegben *Kopon*.
- 12 A török szövegben *Seksar*.
- 13 A török szövegben *Sigetvar*.
- 14 A török szövegben *Seçen*.
- 15 A török szövegben *Filek*.
- 16 A török szövegben *Novigrad*.
- 17 A török szövegben *Solnok*.
- 18 A török szövegben *Mohaç*.

SERDAR İSKENDER PAŞA'NIN GYÖRGY DRUGETH'E
GÁBOR BÁTHORY'NİN ZULÜMLERİ HAKKINDAKİ
MEKTUBU¹

~ 12/X/1613 ~

*Kral'ın bashizmetkâr, Zemplén ve Ung kale vilayetlerinin daimi
Kraliyet Temsilcisi, György Drugeth'e² verile³.*

*Biz, Allah'ın izniyle, devletli ve azametli Padişahımızın imdi
Erdel'e iki taraftan gönderdiği bütün ordularının serdarı, Nemçe
tarafındaki topraklarının ve Kanije'nin Beylerbeyi İskender
Paşa'yın⁴.*

Pek muhterem Beyefendi

Zatıalınıza bize yaraşır saygı ve hürmetlerimizi, iyi niyetli
dostane temennilerimizi takdim eder, Allah'tan Zatıalınıza
hayırlar ve iyilikler vermesini dileriz.

Báthory Gábor'un⁵ pek çok ve çeşit çeşit zulümleri, kanun ta-
nımaz uygulamaları, beyleri saymaması, komşu ülkelerle olan
dalaşmaları, azametli Padişahımızın kulağına pek çok yerden
gitmiş olup İmparator hazretleri de elçisi vasıtasıyla ondan
şikâyet ederek artık ülkenin prensi olarak tutulmamasını is-
temiştir.

Bütün bu işler hakkında Báthory Gábor şevketli Padişahımı-
zın iradesi üzerine Sadrazam tarafından mektuplarla iki se-
neden beri birkaç sefer uyarılmış ve kendisine, şayet prens
olarak kalmak istiyorsa bütün bu kötülüklerden vazgeçmesi
ve hayatını hayırlı yönde değiştirmesi emredilmiştir. Ancak
Sultanımız onun şu uyarıların hiçbirisini dikkate almadığını
kesinlikle anlamış olduğundan, Allah'ın izniyle Báthory'nin
zulmünden ülkeyi kurtaralım diye bizim yanımızda olan tüm
Türk, Tatar ordularıyla, Eflak ve Boğdan Voyvodalarını da
yanımıza alarak bizim ülkeye göndermiştir.

Padişahımız Erdellilerin eski hürriyetlerine dokunmamış ve
kendilerine, dilediklerini seçme müsaadesi vermiştir⁶. Kıy-
metli Sultanımızın bu iyiliğini zamanında ülkeye haber et-
tik ve uysal olup itaat etmelerini onlara tembih ettik. Vela-

1 Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kuru-
munca hazırlanan metin esas alınmıştır.

2 Yukarı-Macaristan'ın en büyük toprak sahibi. Huszt kalesine sahip olma
meselesinde Erdel Prensi Báthory Gábor'un şahsi rakibiydi, ardından Erdel
Prensiği tahtına Budin Paşası Kadızade Ali Paşa'nın namzeti oldu.

3 Belgenin arka yüzünde yazılı bulunan gönderici notu.

4 Macar kaynaklarında genellikle Szkender (İskender) lakabıyla geçer. Budin
Paşası Tiriyaki Hasan Paşa'nın Kethüdası, Kanije Beylerbeyi (1613-1614) ve
aynı zamanda Bethlen Gábor'un Erdel Prensiği tahtına çıkmasına yardım
eden orduların kumandanı.

5 1608-1613 yılları arasındaki Erdel Prensi.

6 Serbest prens seçimi hakkına sahip olabilirler.

ISZKENDER PASA, SZERDÁR LEVELE HOMONNAI
DRUGETH GYÖRGYHÖZ, BÁTHORY GÁBOR VISELT
DOLGAIRÓL¹

*Kivül: Nagyságos homonnai Drugeth Györgynek, Zemplén és
Ung vármegye főispánjának, arany-sarkantyús vitéznek, királyi
főpohárnokmesternek²*

*Mi Iszkender pasa, Isten akaratából a győzhetetlen,
hatalmas császárunknak most Erdélybe kétfelől bebocsátott minden
hadainak főszerdárja, Németország felől való birodalmának és
Kanizsának beglerbéje³.*

Tekintetes és nagyságos úr, miden hozzánk illendő
tisztességes dolgokból ajánljuk Nagyságodnak jó akarat-
tal való barátságos szolgálatunkat, és Istentől Nagyságodnak sok
jót, jó szerencsésen kívánunk.

Báthory Gábornak⁴ sok különb-különbféle istentelenségei,
törvénytelen cselekedetei, a fejedelmek nem becsülése,
szomszéd országokkal való veszekedései a győzhetetlen
hatalmas császárunknak sokfelől értékre adattak, és római
császár őfelsége is követe által panaszt tett felőle, kívánta, hogy
az ország fejedelemségébe ne tartsák meg. Ezen dolgokról, a
hatalmas császár akaratából fővezéri levelek által Báthory
Gábort két esztendőttől fogva egynéhányszor megintették
és megparancsolták neki, hogyha fejedelemségben akar
élni, a sok rossz dologgal hagyjon fel életét megjobbítva. De
megértette bizonyosan a hatalmas császár, hogy nem akar
semmi szép intésnek engedni, ezért minket őhatalmassága
minden mellettünk való török, tatár hadakkal, a moldvai és
havaseli vajdák is mellénk rendelve személy szerint, avégett
bocsátott be az országba, hogy az Isten akaratából Báthory
kegyetlen fejedelemsége alól az országot megszabadítsuk.
Régi szabadságukat [az erdélyiekét] őhatalmassága helyén
hagyva, megengedte, hogy valakit maguknak akarnak
választani, azt választhassák.⁵ Őhatalmassága ezt a kegyes jó
akaratát az országnak időben értékre adtuk és intettük őket
a hatalmas császárnak való engedelmességre. De most értjük
immár az országbeli főemberektől, hogy semmi leveleket
az országnak Báthory megadni nem engedett, hanem maga

1 Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti
Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

2 Felső-Magyarország legnagyobb birtokosa. Személyes ellentéte volt Huszt
várának birtoklása miatt Báthory Gábor erdélyi fejedellemmel, később maga is
Kadizáde Ali budai pasa jelöltje lett az Erdélyi Fejedelemség trónjára.

3 Magyar forrásokban általában Szkender névalakban. Tirjaki Haszan budai
pasa kethüdája, Kanizsai beglerbég (1613-1614) és egyben Bethlen Gábort az
erdélyi fejedelmi trónra segítő seregek vezetője.

4 Erdélyi fejedelem 1608-1613 között.

5 Élhetnek a szabad fejedelmválasztás jogával.

kin şimdi ülkedeki beyzadelerden anlarız ki, Báthory hiçbir mektubu ülkeye duyurmadiğı yetmezmiş gibi, ülke adına hem Sadrazamımıza⁷, hem bize kendi cevap yazdırmış. Bu cevap maddelerini yirmi dört mühür altında bize getirdiklerinde, hepsini okutup o mektuplardan hem Báthory'nin hem de ülkenin Padişahımıza itaat etmediğini anlamış olduk. O zaman biz de öyle hükmettik ki, kendileri öyle cevaplar yazdırdılar. Hatta Báthory, Tımsıvar paşalığında ve Segedin sancağında on üç şehri yaktırmış, yağmalatmış. Vilagoş kalesini on dört gün müddetince Yanova'daki toplanla dövürmüş. Velhasıl Padişahımızın düşmanı olduğunu bütün bu işlerinden ve yaptıklarından gördük; hatta bunu kendisi ispat etmiş oldu.

Biz de bunları nazar-ı itibara alarak ordularımızı Demirkapı altından yola çıkardık. Orada otuz sekiz gün kaldık; Báthory'nin aklının başına gelmesini bekledik; zavallı ülkenin içine ordularımızı daha fazla sokmak istemedik. Velakin sırf sözle zaman geçirdiğinden, hainliğe daha fazla tahammül edemedik. Haşmetli Sultanımızın emri gereğince üzerine yürüdük. Lakin öncü kuvvetlerimizi dahi beklemeden, zavallı ülkeyi tehlike içinde bırakıp rezilce kaçtı.

Ülkedeki bütün soylular, Sekeller, Saslar, kendilerine daha büyük tarumar ve bela getirmek istemeyip dünkü günde bütün ülke şevketli Sultanımızın önünde başlarını eğdiler ve Padişahımızın emriyle işbu ayın on altıncı gününde Kolojvar'da Allah'ın izniyle prens seçmek istemekteler⁸. İşbu mesele hakkında bütün ülke Zatiâlinizi de mektupları ve elçileri vasıtasıyla mecliste bulmak isterler.

Bu arada ben de, Báthory'nin yeniden toplanmak ve Zatiâlilerinizin yardımıyla Sultanımızın ülkesine orduyla girmek istediğine dair haber geldiğini size zamanında haber vermek isterim. Gerçi devletli Sultanımızla majestelerinin Üngürüsle birlikte yaptıkları kuvvetli muahedeyi⁹ bildiğimiz için bu habere büsbütün itibar edemeyiz. Zatiâlilerinizin işbu muahedeyi böyle dinsiz imansız, serhoş, şeytanın arabasına binmiş, harp başlatan bir veled için bozmayacağını ümit ederiz. Her hâlükârda, işbu mesele hakkında Zatiâlilerinizi haberdar etmekte gecikmiş olmak istemem. Yine sizi uyarmakta da geç kalmak istemem ki, şayet Báthory Gábor'a yardım etmek gibi bir niyetiniz var ise, o niyetinizi değiştiresiniz; şayet Sultanla olan ahdi tutmak ister iseniz.

Düşünün bir Erdel'in mesut hatırasını ki, muhteşem Sultan Süleyman Han hazretlerine bundan seksen sene evvel Birinci Kral Yanoş ile beraber kendi isteğiyle baş eymiş ve muhteşem Padişah da onlara şu üç hususta kuvvetli bir taahhüt mektubu

íratott választ az ország nevében mind fővezérünknek, őnagyságának,⁶ s mind minekünk, mely választételeket mikor huszonnégy pecsét alatt hozzánk hozták, elolvastatván megértettük azokból a levelekből hatalmas császárhoz való engedetlenségét, mind Báthorynak, s mind az országnak. Azt ítélvén akkor, hogy ugyan maguk akaratóból írtak olyan válaszokat, sőt a mi legnagyobb hátunk mögött hatalmas császár országában Báthory a temesvári pasaságban és mező szegedi szandzsákságban tizenhárom várost elégettetett, raboltatott, Világos várát tizennégy napig lövette a jenői ágyúkkal. Mindezekből a cselekedetekből láttuk, sőt bebizonnyította magáról, hogy őhatalmassága ellensége. Mi is ezekre nézve kényszerítettünk hadainkat a Vaskapu alól megmozdítani, amely helyen harmincnyolc napig voltunk, várva Báthorynak észheztérését, nem akarva a szegény országba hadainkat beljebb hozni. De mivel csak szóval tarta [az időt húzta], nem szenvedhettük tovább álnokságát. Hatalmas császár parancsolata szerint ráindultunk, de nem akarta még az előjárónkat sem megvárni, gyalázatosan futott ki, a nyomorult országot veszedelemre hagyva. Az egész országbeli nemesség, székelység, szászság nem akart nagyobb romlást és veszedelmet magára hozni, a győzhetetlen hatalmas császárnak egész országul fejet hajtottak a tegnapi napon, és az őhatalmassága parancsolata szerint, e jelen való hónap tizenhatodik napján, Kolozsváron egyenlő akaratból fejedelmet akarnak választani Isten akaratóból.⁷ Ezen dologról egész országul Nagyságodat is levelük és követük által meg akarják találni a gyűlésből. Eközben én is idejében akarom Nagyságodnak e dolgot értésére adni, mivel oly hírünk jött Báthory felől, hogy újabban akarna gyülekezni, és a Nagyságod segítségével a hatalmas császár országára haddal akarna indulni. Mely hírnek jóllehet, teljességgel hitelt nem adhatunk, tudva a hatalmas császárunkkal való erős frigyét a felséges római császárnak Magyarországgal együtt,⁸ mely frigyét egy ilyen istentelen, részeges, gonosz életű, háborúságinító gyermekért, remélvén, hogy Nagyságod fel nem bontja. Mindazáltal nem akarom elmulasztani e dologról Nagyságodat tudósítani, és meginteni, hogyha valami szándéka volna is Nagyságodnak Báthory Gábornak segítséget adni, abbéli akaratát megváltoztassa, ha a hatalmas császárral való frigyét meg akarja tartani. Meggondolván Nagyságod azt, hogy Erdély a boldog emlékeztű, hatalmas Szülejmán szultán császárnak nyolcvan esztendővel ezelőtt, szabad akarata szerint meghajolván az első János királlyal együtt, és ugyanakkor a nagy hatalmas császár erős hitlevelet adott nekik három dologról. Első, hogy amíg az őhatalmasságok

⁷ Sadrazam Gümlücineli Damat Nasuh Paşa (1611–1614).

⁸ 21 Ekim 1613'te Kolojvar'da meclis toplanmış ve Báthory'i Prenslikten azledip, Bethlen Gábor'u Prens seçmiştir.

⁹ 1606 yılı Zitvatorok Antlaşması'na atıf.

⁶ Gümlüdzsineli Damat Naszúh pasa nagyvezírnek (1611–1614).

⁷ 1613. október 21-re hívták össze Kolozsvárra az országgyűlést, amely Báthoryt a fejedelemségről letette, és Bethlen Gábort fejedelemmé választotta.

⁸ Utalás az 1606. évi Zitvatoroki békére.

vermiş idi. Birincisi şayet ülke Padişahımıza sadık kalırsa, Allah'ın izniyle, o da onları her düşmana karşı koruyacaktı. İkincisi, prens seçimlerinde ebediyen serbest olacaklardı. Üçüncüsü de, Erdel'de asla Türk kalmayacaktı. Bu üç şeyi sonradan gelen imparatorlara da lanet altında bıraktı ki, bunları bizim Sultanımız asla bozmaz. Ve şunu da düşünün ki, Beyefendi, böyle bir kibirli ukala bir çocuk için kavga etmek iyi olmaz, onun zıpır dalaşmaları yüzünden, Eflak da mahvoldu ve bu zavallı ülke de perişan hâle geldi. Gene de şayet Báthory'ye yardım edecek olur iseniz veyahut ordu toplamasına ve Erdel'e girmesine müsaade eder iseniz, Sultanımızın huzurunda işbu mektubumuzda Yüce Allah şahit olsun ve bütün dünyanın gözü önünde peşinen bildiririz ki, sulhun bozulmasının sebebi Sultanımız değil, majesteleri İmparator hazretleri olacaktır. Zira Sultanımız, ordusu ve hazinesi tükenene kadar hiçbir zaman hiç kimsenin Erdel ülkesine girmesine izin vermez.

Bu hiç kimseyi alâkadar etmeyip hiç kimsenin de işi değildir. Hatta Padişahımızın da Zatıalınızın da büyük arzusu Báthory Gábor'un Prenslikten azledilmesi idi, bunu siz de iyi bilirsiniz. –Hatta Nigron¹⁰ bizim vasıtamızla Sadrazamımıza, yeter ki bu işi neticeye erdirmiş diye yüklü miktarda para teklif etti; ve dahi Allah'ın izniyle işte neticeye erdirdi–

Hatta Zatıalilerinize şunu da bildiririz ki; duyduğumuza göre Báthory, Tasnád¹¹ civarında başıboş dolaşır imiş, haydutları kendi tarafına çağırır imiş, Abafi Miklós diye bir kapudan da yanında imiş, Üngürüs'teki birkaç kale ili atlısıyla beraber. Bunlar onun yanına sizin iradenizle mi gittiler yoksa başkasının isteğiyle mi gittiler, bundan emin değiliz¹². Her hâlükârda Báthory'nin orada serserilik yapmasını istemeyiz. Ordugâhımızdan belli sayıda alayı onun için ayırdık ve üzerine gönderceğiz. Üngürüs sınırında bir zarar olur ise, haberlere göre, kusuru başkasında aramayasınız, zira yalnız Báthory kaçtıktan sonra böyle olabile, zira elbet devletli Padişah Báthory'nin hüküm sürmesine asla müsaade etmeye. Gerçi, her ordumuza emir vereceğiz ki, İmparatorluk topraklarında hiç zarar vermeyeler, öte yandan, şayet duyarlar ise ki Báthory oradadır, kimileri orada bir yerlerde onun için toplanabilir, zira bizim şanlı Hükümdarımız majesteleriyle olan sözünü zinhar tutmak istemektedir. Elbette bunu Zatıalilerinize yazmışızdır. Allah Zatıalinize sıhhat, afiyet versin!

1613 senesinin Ekim ayının on ikinci gününde, Torda yanında Keresteş ovasından yazdık.

10 Andrea Negroni. 1612'de II. Mátyás'ın elçilerini Báb-ı Âli'ye götürmüştür.

11 Nagyvárad'dan kuzeye.

12 Várad tarafına çekilen Báthory Gábor, Drugeth György'den değil Forgach Sigismund'dan yardım ister; o da Tokay kalesi kumandanı Abafi Miklós kumandası altında Várad'a 2.000 kişilik bir ordu gönderir. Báthory ise hâlâ Türk yardımına güvenerek, kendisini bağlamak istemez, Várad'ın Türklere bırakılacağından şüphe eder. Öldürülme sebeplerinden birisi de bu olmuştur.

hüségében az ország megmarad, Isten akaratával, minden ellenségük ellen megoltalmazzák. Második, hogy fejedelmválasztásukban szabadság engedtetik mindörökké. Harmadik, hogy Erélyben soha törököt nem hagynak. Mely három dolgot utána való császároknak is átok alatt hagyott, melyeket soha a mi hatalmas császáruk fel nem bont. És azt is meggondolja Nagyságod, hogy egy ilyen felfuvalkodott elméjű gyermekért nem jó összevesznünk, kinek nyughatatlan veszekedése miatt Havasalföld is elpusztított és ez a nyomorult ország is semmivé tétetett. Ha pedig Báthorynak ad Nagyságtok segítséget, avagy hadat enged neki gyűjteni és Erdélybe bebocsátja, mi a győzhetetlen hatalmas császáruk képében tudományt teszünk mostani levelünkben a nagy Isten és az egész világ előtt, hogy a frigy felbontásának nem őhatalmassága, hanem a felséges római császár lesz az oka. Mert Erdélyországot őhatalmassága soha senkinek nem engedi bírni addig, amíg hada és kincse el nem fogy. Nincs is semmi közre senkinek hozzá. Sőt őfelségének és nagyságodnak is nagy kívánsága volt a Báthory Gábor fejedelemségének megrontása, tudja jól nagyságod is. – Sőt Nigron⁹ nagy summát is ígért ezért fővezérünknek, őnagyságának miáltalunk, csak vigye véghez őnagysága, melyet Isten akaratából őnagysága ím végbe vitt. – Sőt ezt is nagyságtoknak tudására akarom adni, amint halljuk Báthory Tasnád¹⁰ táján csavarog, a hajdúkat hitegeti maga mellé, és hogy egy Abaffy Miklós nevű kapitány is volna mellette, egnéhány magyarországi vármegye lovasaival, kik nagyságod akaratából jöttek-e melléje, vagy kiéből, abban bizonytalanok vagyunk.¹¹ Mindazáltal nem akarjuk Báthoryt, hogy ott csavarogjon. Bizonyos számú seregünket táborunkból rá válogattuk és ráküldjük. Ami kárvallás a magyarországi határban esik, híresztelés szerint, semmi egyébnek nagyságotok ne vélje, hanem csak a Báthory után való menésnek, mert bizony soha Báthoryt hatalmas császár uralkodni nem engedi. Jóllehet, meg lesz parancsolva tőlünk minden seregeknek, hogy a túlsó birodalomban semmi kár ne tétessék, nem is különben, hanem ha Báthoryt ott hallják, avagy bizonyosan értik valahol gyülekezni, mert a mi hatalmas császáruk a felséges római császárral való frigyét szentül meg akarja tartani. Ezt nagyságodnak bizonyosan írhatjuk. Ezeknek utána Isten nagyságodat tartsa meg jó egészségben! Íratott Torda mellett a Keresztes mezején, Mindszent havának tizenkettedik napján, az Úr 1613. esztendejében.

9 Andrea Negroni 1612-ben II. Mátyás követségét vezette a Portára.

10 Nagyváradtól északra.

11 A Várad irányába visszavonult Báthory Gábor nem Drugeth Györgytől, hanem Forgách Zsigmondtól kért segítséget, aki Abaffy Miklós tokaji várnagy vezetésével 2000 főnyi sereget küldött Váradhoz. Báthory azonban még mindig bízva a török segítségében, nem akarta elkötelezni magát, erre az a gyanú támadt, hogy a töröknek akarja átengedni Váradot. Ez vált meggyilkolásának egyik okává is.

HALKA ZULMETTİKLERİ BİLDİRİLEN ÜÇ KAPIKULUNUN YARGILANIP CEZALANDIRILMASI

HÁROM KAPIKULU (UDVARI ZSOLDOSKATONA) MEGBÜNTETÉSE, AKIKRŐL HÍR ÉRKEZETT, HOGY SANYARGATJÁK A NÉPET

~ 11/I/1614 ~

Budin Beylerbeyi Sefer'e ve Budin Kadısı'na emrim şudur ki:

Sipahioğulları zümresinden 88. Bölük'ten günlük 12 akçe ücreti olan Mustafa Veli ve 77. Bölük'ten günlük 17 akçe ücreti olan Mehmed Abdullah ile silahdarlar zümresinden 61. Bölük'ten günlük 8 akçe ücreti olan Ali Abdullah'ın halkın mallarını yağmalayıp yollarını keserek eşkıyalık yaptıklarının bildirilmesi üzerine kapıkullarının devlet merkezinde bulunan defterlerinin incelenmesi neticesinde bunlara ait herhangi bir kayda rastlanmadığı Mukabele Kalemi tarafından bildirildiğinden bunların amirleri tarafından haklarından gelinmesini emrettim ve **buyurdum ki:**

Bu emrim size ulaştığında, gereğince hareket ederek bu kişileri amirleri vasıtasıyla mahkemeye getirtesiniz ve kendilerinden davacı olanlarla davalarını gördürüp üzerlerine sabit olan hakları sahiplerine alıverdikten sonra haklarından gelesiniz; haklarından ne şekilde gelindiğini de bildiresiniz.

*Szefer budai beglerbégnek és a budai kádinak parancsom
a következő:*

Bejelentés érkezett, miszerint a szpáhi oglánok¹ 88. tizedéből a napi 12 akcse díjazású Musztafa Veli, a 77. tizedből a napi 17 akcse díjazású Mehmed Abdullah, valamint a szilahtárok² alakulatának 61. tizedéből a napi 8 akcse díjazású Ali Abdullah a nép vagyónát fosztogatja és útonállóként rablásokat követnek el. A Mukabele Kalemi (pénzügyi hivatal) jelentette, hogy a kapıkuluk központjában található nyilvántartások megvizsgálása eredményeképpen velük kapcsolatban semmiféle feljegyzést nem találtak, ezért parancsoltam feletteseik általi megbüntetésüket és **elrendeltem az alábbiakat:**

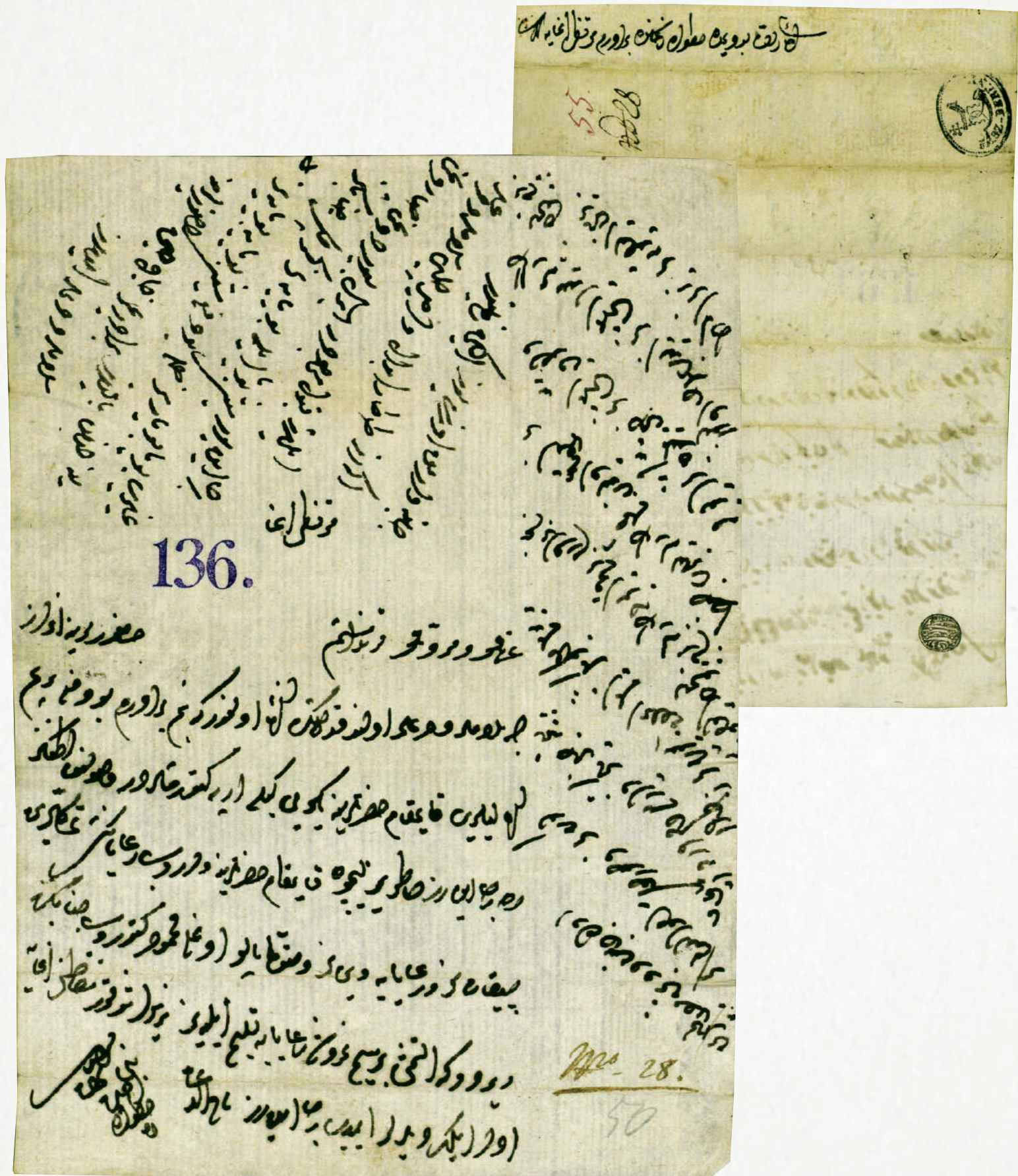
Amikor ezen parancsom eljut hozzád, megfelelően eljárva ezeket a személyeket a feletteseik segítségével hozassátok a bíróság elé. Az ellenük eljárást indítani kívánó személyek perének lefolytatása után a bizonyosságot nyert ügyekben vagyontárgyaikat a tulajdonosoknak szolgáltatassátok vissza, és a bűnösök kapják meg büntetésüket. Tájékoztassatok róla, hogy a büntetés milyen formában történik.

¹ Jelentése: szpáhifiúk. A hat udvari zsoldos alakulat közül a legrangosabb.

² Jelentése: fegyverhordozó. A hat udvari zsoldos alakulat közül rangban a második.

BERİM KÖYÜ HALKININ ARPA VE PARASI, SÜRSAT,
TARLA, SARIK BOYANMASI KONULARINDA HATVAN
EMİNİ TARAFINDAN BUDİN'DE BULUNAN ZAİM
MURTAZA AĞA'YA YAZILAN MEKTUP¹

JÚSZUF HATVANI EMİN LEVELE MURTEZÁ AGÁNAK
BUDÁRA¹

~1614²~

Bismillâh

*Kıymetli Kardeşim Murtaza Ağa'ya*³

Selam ve duadan sonra şunu bildiririm ki:

Biraderim bu defa Berim⁴ ahalileri kaymakam hazretlerine yirmi kile arpa götürmüşlerdir; ulaştığında lütfunuzu rica ederiz ki hatırımız için kaymakam hazretlerine varıp reayanın temessüklerini çıkarasınız ve reayaya veresiniz.

Daha önce Palo oğlu Mahmud'un getirip Zatiâlinize verdiği altmış bir gümüş kuruşu reayaya teslim eyleseniz. Zira Musztafa Ağa'ya ödemek dilerler. İmdi rica ederiz ...

Baki dua.
Dostunuz
Nebi Yusuf
Hatvan Eminî

... o tarafta düşen işlerini göresiniz. Sürsat⁵ durumu hakkında her ne şekilde haberiniz var ise bu yazıyı getiren reaya eliyle, mektubunuzla ilam buyurasınız.

Benim biraderim; bir kaç iyi tarla bizim için alıkoyasınız. Duyuldu ki bütün tarlaları zapt ve tasarruf eylemişsiniz. Hatta yeniden bir iyice tarla peyda eylemişsiniz. İmdi rica olunur ki birini alıkoyasınız. Zira o tarafa varmak üzereyiz. Ekin zamandır, ekeriz.

Tatar Abdal ve Emir Çelebi selamlar ve dualar eylemiştir. Kabulü umulur. Gönderdiği sarıgı rica ediyor yeşil boya ile boyayasınız. Gerçek Zatiâliniz başka boya boyarsınız. Hele bu defa yeşil boyaya boyayasınız. Yine hizmet bâkidir. Biraderimiz Hacı Hüseyin huzurlarına selamlar ve dualar ederiz⁶.

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

² Tarih tahminidir.

³ Belgenin arka yüzündeki ibare ve mühür: "İnşâallah, Budim'de Hatvan züamâsından birâderim Murtaza Ağa'ya irsâl(?)." Ve: "Bende, Abd-i Nebî Yusuf bin Rauf, 1023(?)"

⁴ Berény.

⁵ Savaşa giden ordunun geçeceği yollar çevresindeki köylülerden, savaş yükümü yoluyla ve rayiç değeri üzerinden yiyecek satın alınması ya da buna karşılık para toplanması.

⁶ Mektubun imzadan sonraki bölümü belgenin kenarlarına yazılmıştır.

Allah nevében

Tisztelt és emberséges testvéremnek, Murtezá agának fennhangon üdvözteimet és imáimat küldöm. Testvérem, értesítelek, hogy Berény lakosai most húsz kile árpát visznek a kajmakámnak. Kegyeségedet az irányunkban tanúsított jóakarat jegyében arra kérjük, hogy amikor megérkeznek, kísérje el őket a kajmakámhoz³, szerezzen számukra igazoló iratot és adja oda nekik. Azt a hatvanegy ezüst gurust, amit korábban Mahmúd Palo fia vitt el önhöz, adja vissza a rájának⁴, mert közben Musztafa agának kifizették. Kérem minderre. Fogadja jókívánságaimat.

A jóbarát, a mostani hatvani emin.

Körben a margón: Nézzen körül, milyenek a viszonyok arrafelé. Ha az élelembegyűjtés helyzetéről bármi híre van, kérem, méltóztassék a levélvivő ráják útján írásban értesíteni. Testvérem, szerezzen nekünk néhány jó szántóföldet. Azt hallottuk, hogy az összes szántóföldet lefoglalta és birtokolja, sőt újabban még egy jóféle földet szerzett be. Azt kérjük, foglaljon számunkra egyet, mert azon vagyunk, hogy odamegyünk és szántót művelünk. A szent tatár dervis, ... Cselebi üdvözlétét és imáit küldi, és reméli, hogy ön elfogadja. Egy olyan turbánt szeretne, amilyet küldené méltóztatott, de vidám színűre festesse. Ha máskor más színűre festeti is, ez egyszer vidámra festesse. Ajánljuk lankadatlan szolgálatainkat. Testvérünknek, Hádksi Húszejnnek üdvözlétünket és jókívánságainkat küldjük.

A hátlaapon: Allah akaratával, a Budán tartózkodó hatvani ziámet-birtokosok közül testvéremnek, Murtezá agának.

A pecséten: Júszuf, 1023 (= 1614. február 11.-1615. január 30.)

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² Becsült dátum.

³ Kajmakám: a nagyvezír helyettese, tartományi kormányzó.

⁴ Az Oszmán Birodalom adófizető rétege

ZITVATOROK ANTLAŞMASI'NA RAĞMEN DEVAM EDEN İHTİLAFLARIN HALLİ İÇİN YENİDEN SÜRE BELİRLENMESİ

BÉCSI KAPITULÁCIÓK

~ 01/V/1616 ~

İki hükümdarın üzerinde önemle durdukları maddelerin hükümlerinin yerine getirilebilmesi amacıyla; fetih toprağı olduğu söylenen köylerle ilgili ortaya çıkan sorunların –ki bunlarla ilgili daha önce yapılmış olan barış antlaşmasına göre görüş ayrılıkları bulunmaktadır– ve Zitvatorok Antlaşması'nda da vurgulanmış maddelere rağmen inşa edilen palankalar ile her iki tarafın sebep olduğu zararların çözümlenmesi için dört aylık bir süre belirlenmişti.

Ancak araya birçok mesele girdiğinden yukarıda bahsedilen husus gerçekleştirilemedi. Bunun üzerine, kararlaştırılmış hükümlerin istenen biçimde yerine getirilebilmesi amacıyla, her iki tarafın onayıyla bütün sorunların çözümlenmesi için on iki aylık bir süre tayin edildi. O zamana kadar her şey olduğu gibi kalacaktır. Bu on iki aylık süre dolduğunda, isteğimiz bazı olaylar neticesinde yine de gerçekleşmezse, o zaman her iki taraf da imzalanmış bentlere göre kendisinin tartışmalı köyünü talep edebilecek ve geri alabilecektir. Her iki tarafın palankaları da bu şekilde yıkılabilecektir. Fakat bundan dolayı yirmi yılığına yapılan antlaşma tamamen bozulmayacak, her bir maddesi ve şartları yerinde kalacaktır.

Bu meselelerin görüşülmesi için diğerleriyle birlikte, onun isteğine göre ; Majesteleri adına sayın Kont Adolf Althan tayin edilecektir ve Osmanlı Sultanı adına sayın Vezir Ali Paşa müzakerelere katılacaktır.

Müzakerelerin imza ve kayıt altına alınması, tescillenmesi amacıyla bizim kararımızla ikisi Türkçe, ikisi Macarca, ikisi İtalyanca olmak üzere yazılı altı nüsha hazırlanmış olup imparator adına onun kardinali, başkumandanı, birçok gizli danışmanı ve tam yetkiye sahip görevlileri her zamanki imza ve mühürleriyle imzalamışlar, haşmetli Osmanlı Sultanı Ahmed adına ise Vezir Ali Paşa, Müteferrika ve Kethüda Ahmed ve barış müzakereleri için Bâb-ı Âli tarafından gönderilen elçilerden tam yetkiyle donatılan Gaspar Gratiani her zamanki kendi imza ve mühürleriyle imzalamış ve tasdik etmişlerdir. Tarafların her birine işbu sözleşmeden üç nüsha dağıtılmıştır.

Tarih: Beç, 1 Mayıs 1616

A hódoltnak nevezett falvak körül felmerült nehézségek, amellyekben a békeszerződés szerint nézeteltérések vannak; a Zsitvatoroknál megerősített pontok ellenére megépített palánkok; és a mindkét fél részéről ejtett károk kérdésének rendezésére négy hónap volt elrendelve, hogy ezalatt a két uralkodó által megerősített békepontok végrehajtsanak. De mivel sok probléma jött közbe, ezt nem lehetett megvalósítani. Ezért, hogy az elvégzett dolgok a kívánt módon kerüljenek végrehajtásra, mindkét fél egyetértésével tizenkét hónap rendeltetett el az összes dolog elrendezésére. Addig minden úgy maradjon, ahogy most van. Ha a tizenkét hónap letelik, és az akaratunk bizonyos események következtében mégsem kerül végrehajtásra, akkor mind az egyik, mind a másik félnek szabad legyen az aláírt cikkelyek szerint kérni és visszakapni az ő vitatott faluját, és ugyanezek vonatkozásban mindkét fél palánkjainak lerombolására is. Emiatt azonban ne bomoljon föl és ne zavartassék meg a húsz esztendőre kötött béke, hanem minden pontja és kikötése megmaradjon.

Ezeknek a dolgoknak a tárgyalására a felséges császár részéről a nagyságos gróf Adolf Althan lesz kijelölve másokkal együtt, őfelsége akarata szerint; és a hatalmas Ottomán császár részéről a nagyságos vezér Ali pasa lesz kiküldve.

És nagyobb hitelére és megerősítése érdekében, a mi végzésünk szerint hat írás készült azonos értelemmel, kettő török, kettő magyar, kettő olasz nyelven, amelyet császár őfelsége részéről alulírott nagyságos bíborosa, főkapitánya, s több titkos tanácsosa és megbízottja teljhatalmánál fogva aláírásával és szokásos pecsétjével jelölt meg; a hatalmas Ottomán szultán Ahmed részéről pedig az ő vezére Ali pasa és Ahmed kethüda, müteferrika, valamint Gaspar Gratiani, a béke tárgyalására teljhatalommal felruházott Porta által kiküldött követek irtak alá és saját pecsétjükkel és szokott jelükkel megerősítették, s minden félnek három ilyen szerződést adtak.

Kelt Bécsben, 1616. május 1-én.

Kardinal Khlesl¹
 Johannes Molart²
 Adolf Althan³
 Philip Graf zu Solms⁴
 Pethe László⁵
 nagyapponyi Apponyi Pál⁶
 Ali Paşa⁷
 Hacı Ahmed Kethüda⁸
 Gaspar Gratiani⁹

Khlesl bíboros¹
 Johannes Molart²
 Adolf Althan³
 Philip Graf zu Solms⁴
 Pethe László⁵
 nagyapponyi Apponyi Pál⁶
 Ali pasa⁷
 Hadzsi Ahmed kethüda⁸
 Caspar Gratiani⁹

1 Melchior Khlesl Viyana piskoposu, ardından 1615'den itibaren kardinal, II. Mátyás'ın başdanışmanı, hükümdar yönetimindeki özel meclisin direktörü.
 2 Hans von Molart, Harp Meclisinin danışmanı, Komárom başkumandanı.
 3 Adolph von Althann, Harp Meclisinin danışmanı, imparatorluk ve kraliyet ordusundan sorumlu vali.
 4 Filip von Solms
 5 Hethesi Pethe László Pozsony'daki Macar Kamarası başkanı.
 6 Nagyapponyi Apponyi Pál, Macar soylusu, Bars kale vilayetinin yetkili temsilcisi.
 7 Budin Beylerbeyi Kadızade Ali (1602–1604; 1605–1609; 1614–1616).
 8 Hacı Ahmed, Ali Paşa'nın kethüdası, müteferrika.
 9 Gaspar Gratiani veya diğer adıyla Horvát Gáspár, Paros ve Naxos Prensi, Báb-ı Ali'nin elçisi, 1619'dan itibaren Moldova voyvodası.

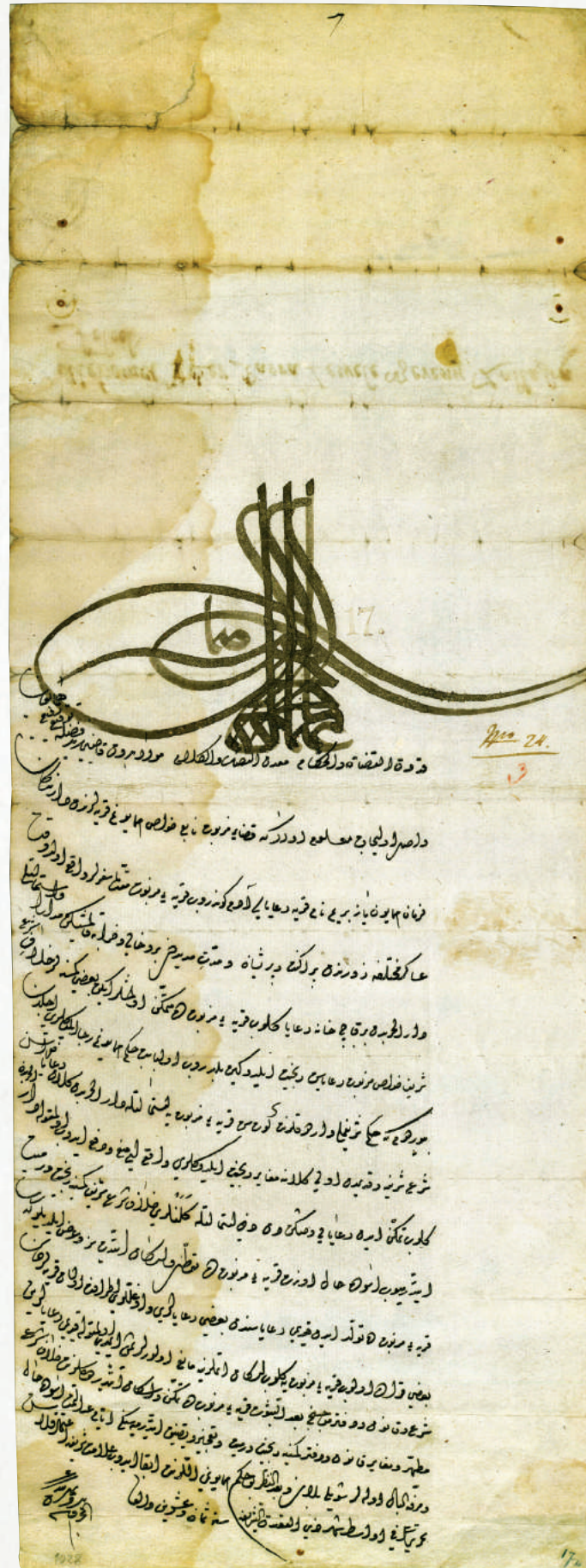
1 Melchior Khlesl bécsi püspök, majd 1615-től bíboros, II. Mátyás legfőbb tanácsadója, a birodalmi titkos tanács direktora.
 2 Hans von Molart, a Haditanács tanácsosa, komáromi főkapitány.
 3 Adolph von Althann, a Haditanács tanácsosa, a császári és királyi hadsereg kormányzója.
 4 Filip von Solms
 5 Hethesi Pethe László a pozsonyi Magyar Kamara prefektusa.
 6 Nagyapponyi Apponyi Pál, magyar főúr, Bars vármegye főispánja.
 7 Kádizáde Ali budai beglerbég (1602-1604; 1605-1609; 1614-1616).
 8 Hadzsi Ahmed Ali pasa kethüdája, müteferrika.
 9 Caspar Gratiani vagy másik nevén Horvát Gáspár, Paros és Naxos hercege, a Porta követe, 1619-től moldvai vajda.

Budin Beylerbeyi Ali Paşa'nın Pençesi

AHALİNİN, SAVAŞLAR SEBEBİYLE HARAP HÂLE GELEN
BUDİN KAZASI'NIN YAZBERİM KÖYÜ'NDE YENİDEN
YERLEŞMESİNE ENGEL OLUNMAMASI¹

O [Allah]
ŞAH OSMAN
bin
AHMED HAN
el-muzaffer dâimâ

Değerli Budin Kadısı; bu fermanımız ulaştığında bilirsiniz ki:

Bu fermanımı getiren Budin kazasının, havâss-ı hümayûn statüsündeki Yazberim² köyü ahalisi adam göndererek; "*adı geçen köyün daha önce meydana gelen savaşlar sırasında çeşitli askerlerin verdiği sıkıntıdan dolayı dağılıp gittiklerini, perişan olduklarını ve burasının uzun zamandan beri boş ve harap vaziyette kaldığını, daha sonra düşman tarafından gönülleri edilen birkaç hanenin gelip bu köye yerleştiklerini, ancak bazı kişilerin hukuka aykırı olarak kendilerini rahatsız ettiklerini*" bildirip bu konuda tarafımdan bir emir çıkarılmasını istediklerinden **buyurdum ki:**

Bu emrimle sana geldiklerinde durumu inceleyesin; adı geçen köye gönülleri yapılarak düşman tarafından gelen ahalinin hukuka ve eskiden beri var olan kurallara aykırı olarak rahatsız edildikleri doğru ise bunu önleyesin ve bu şekilde düşman tarafından gelip yerleşmiş olanlar ile daha sonra gönülleri yapılarak gelenleri hukuka aykırı olarak kimseye rencide ettirmeyip mutlu ve müreffeh bir şekilde bu köyde yerleşmelerini sağlayasın.

Anılan köy ahalisi bir de; "*bu köyde doğan ve buramın yerli halkından iken etraf köylerde yaşayan kişilerin tekrar köylerine gelip yerleşmelerine engel olunduğunu*" arz etmişlerdir.

Şimdi; bu gibi eskiden beri buranın yerlisi olan ahalinin, bu durumları hukuk, kanun ve deftere göre sabit olup burada iskân ettirildiklerinde, hukuka, kanuna ve deftere aykırı olarak rahatsız edilmelerine ve sıkıştırılmalarına izin vermeyesin ki, benim şu adaletli devrimde mutlu ve huzurlu olsunlar.

Bunu bu şekilde bilisin ve bu emrimi gördükten sonra kendilerine geri veresin; şerefli alametime itimat kılasın.

11-20 Zilkade 1028 tarihinde yazılmıştır.

Budin Şehrinde

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

² Jászberény. BOA, TD. 1003, s. 83'te "Yazbirin" şeklinde yazılmıştır.

KARAKAS MEHMED BUDAI PASÁNAK (1618-1621) II.
OSZMÁN SZULTÁN NEVÉBEN KIADOTT RENDELETE
A BUDAI KÁDINAK, AMELYBEN UTASÍTJA A
VISSZATELEPEDŐ JÁSZBERÉNYIEK ZAKLATÁSÁNAK
MEGAKADÁLYOZÁSÁRA¹

Ő [Allah]
OSZMÁN SAH
fia
AHMED HÁN
mindig győzedelmes.

A kádik és bírák mintaképe, az erény és igaz szó kincsesbányája, mollánk: Buda kádija - akinek szaporodjanak erényei! -, e magas szultáni rendelet vételekor a következő szolgáljon tudomásodra:

A budai bírósági körzetbe tartozó szultáni házsz-birtokaim² falvai közül Jászberény falu rájái, e szultáni rendelet tulajdonosai, egy embert küldtek ide és a következőt jelentették: A fentnevezett falu korábban, a háborúk idején a különböző seregek kártételei miatt elpusztult és szétszóródott, s hosszú ideig üresen és pusztán állt. Azután az ellenséges országrészből néhány család (*háne*) rája³ jött ide magát megadva és behódolva, és az említett faluban telepedett le. Egyesek azonban e házsz-birtok rájáit zaklatják. Mivel a panasztévők ebben az ügyben szultáni rendeletet kértek, megparancsolom, hogy amikor e nemes rendelettemmel megérkeznek, nézz utána az ügynek. Ha az ellenséges országrészből áttelepült, behódolt szegény ráját a nemes seriat⁴ és a régi szokás ellenére valóban zaklatják, akadályozd meg. Ne engedd, hogy az ellenségtől átvitt, meghódolt ráját, és a későbbiek során még meghódoló jövevényeket a nemes seriat ellenére bárki zaklassa és háborgassa! Azon légy, hogy a nevezett faluban nyugodtan és békében lakhassanak.

Azt is jelentették, hogy néhány, a faluban született régi rája és fiaik környező falvakban laktak, s amikor Jászberénybe visszatértek, letelepedésükben megakadályozták őket. Ha az ilyen ráják, törvényes bizonyítás után a nevezett faluba visszatelepülnek, ne engedd, hogy őket a fényes seriat, a kánun és a defter ellenére bárki zaklassa, háborgassa, hajszolja, nyomorgassa. Azon légy, hogy igazságos kormányzásom idején békében és elégedetten élhessenek. Így vegyék tudomásul! Miután megnéztétek, e szultáni rendeletemet hagyjátok náluk, nemes kézjegyemnek hitelt adjatok!

Kelt az 1028. év nemes zi-l-káde havának közepső harmadában, a jólvédett Buda városában.

A hátlacon kézjegy: Halil.

Magyarul: Mehmet vezér pasa levele Berény szállása felől.

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² A szultán saját kezelésében megtartott birtok.

³ Az Oszmán Birodalom adófizető rétege.

⁴ A seriat (arabul saria) az iszlám erkölcsi, morális vezérelve, az iszlám teológiai rendszerében az Allah által örökérvényűen meghatározott, helyes viselkedés és vallásjog.

[illegible]

HATVAN'IN BERİM KÖYÜNDE BULUNAN NAG
BODOK ASON (NAGYBOLDOGASSZONY) KİLİSESİ'NİN
ONARILMASINA MAHKEMECE İZİN VERİLMESİ¹

~ 29/VI/1624 ~

O [Allah]

Bu belgede yazılı olanların gerçekliği tarafımdan tasdik olunur.

Hatvan Kadısı
Mustafa oğlu Ahmed
Allah her ikisini de affetsin.

(Mühür)
Mustafa oğlu Ahmed
*Yâ Hafıyye'l-eltâf
Neccinî mimâm ehâf²*

Bu doğru belgenin yazılma sebebi şudur ki:²

Hatvan'a bağlı Berim isimli köyün gayrimüslim ahalisi mahkemeye gelerek şöyle beyanda bulundular:

"Berim köyü yakımda bulunan ve dinî ayin ve ibadetlerimizi yaptığımız Nag Bodok Ason (Nagyboldogasszony) isimli kilisemizin çatı ve diğer bazı yerleri yıkılmaya ve harap olmaya yüz tutmuştur. İbadet ve toplanış zamanında yıkılıp can kaybına uğramaktan çekiniriz. Bundan dolayı buranın tamiri için mahkemeden izin talep ederiz."

Bunun üzerine durumun araştırılması için mahkeme tarafından adil ve güvenilir Müslümanlardan Memişah Odabaşı ve Memi Odabaşı isimli kişiler gönderildiler. Bu kişilerin, yaptıkları incelemeler neticesinde ahalinin dile getirdiği hususların doğru olduğunu bildirmeleri üzerine; *"Yıkılmış olan [mabedin] geri yapılması onların [gayrimüslimlerin] hakkıdır."* kuralı gereğince söz konusu kilisenin ilk hâline uygun olarak tamir edilmesine mahkeme tarafından izin ve ruhsat verildi.

İşbu yazı ihtiyaç hâlinde, olanı biteni hatırlatması için talepleri üzerine bir resmî belge şeklinde düzenlenerek ellerine teslim olundu.

13 Ramazan 1033 tarihinde yazıldı.

Şahitler

Mehmed, **Sinan Ağa** **İbrahim,** *ve diğerleri.*
Sipahi Süvari

MUSZTAF A FIA AHMED HATVANI KÁDI ENGEDÉLYE
A JÁSZBERÉNYI NAGYBOLDOGASSZONY-TEMLOM
HELYREÁLLÍTÁSÁRA¹

Ö [Allah]

(A pecséten) **Ahmed, Musztafa fia.**

Óh, kegyelmes Allah, ments meg engem a félelemtől.

Mindaz, ami ebben megíratott, előttem bizonyosodott be, aki az emberek leggyarlóbbja, Ahmed, Musztafa fia, Hatvan város kádija vagyok. Nyerjük el mindketten a bűnbocsánatot!

Ezen igazságos döntésű határozat megírásának oka a következő: A jólvédett Hatvan - oltalmazza Allah a bajtól és az elnyomatástól! - tartozékai közül Berény falu gonoszcsелеkedetű és porbasújtott gyaur lakosai - átkozza meg őket valamennyiüket Allah, a mindent lebíró király a végítélet napján! - megjelentek az igazságosság fellegvárul szolgáló nemes seriat-törvényszék² és a magasztos vallás isteni törvényével felékesített tanács előtt - amelyet áldjon meg Allah törvénykezésében! -, és a következőket adták elő és mondták el:

A nevezett falu közelében álló, tisztátalan és nyomorúságos Nagyboldogasszony templomnak - amely a gyaurok közösségének és a hitetlenek gyülekezetének haszontalan szokásai és dőre törvényei szerint gonosz imádság és hamis esküvés színhelye - elhanyagolt teteje és fala néhány helyen enyészetnek és pusztulásnak indult. Lelkükben attól félnek, hogy nyomorult, hitvány, lázadó és ostoba gyülekezetük idején összedől. Hogy ennek elejét vegyék és elhárítsák, a nemes seriat törvényszékétől engedélyt és hozzájárulást kérnek kijavítására és újjáépítésére. A fényes jellemű Próféta törvényszékének részéről az igaz muszlimok és a becsületes istenfélők közül Memisah odabasit és Memi odabasit küldtük oda azért, hogy a tényállást földerítsék. Ők az említett romos templomot illendő módon megtekintették, az ostoba gyaurok - legyenek rajtuk tűzből és vasból való bilincsek! - értelmetlen és buta beszédével és bűnös és dőre előadásával megegyezően érzékelték a helyzetet, és erről szóban tanúságot tettek. Mi a megerősített beszédnek megfelelően járunk el, s az említett szerencsétlen templom elmozdult és eredeti helyükről kikerült, átkozottul hitvány részeinek kijavítására és újjáépítésére a fényes seriat-törvényszék részéről engedélyt és hozzájárulást adunk. A tényállást kérésükre írásba foglaltuk és ezt kezükbe átadtuk, hogy szükség esetén a történetek igazolásul szolgáljon. Kelt az 1033. év szent ramazán havának 13. napján.

Az ügy tanúi

Mehmed **Szinán** **Ibrahim** *és mások a*
szpáhi aga fárisz jelenlevők közül.

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

² Anlamı: "Ey lütufları gizli olan [Allah'ım], beni korktuğum şeyden kurtar."

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² A seriat (arabul saria) az iszlám erkölcsi, morális vezérelve, az iszlám teológiai rendszerében az Allah által örökérvényűen meghatározott, helyes viselkedés és vallásjog.

KUZEY-MACARİSTAN'IN TÜRKLER TARAFINDAN ELE
GEÇİRİLEN YERLERİ¹ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI TELEPÜLÉSEK
HÓDOLTATÁSA¹

~ 1624 ~

Ez a Turopolya dobrovaniai Véglessel, Plesovc nevű faluval határos, akit hódoltatni kívánnak.
Bu Turopolya Dobrovania'daki Végles ile Plesovc adlı köyle sınırdır; burayı fethetmek istiyorlar.

Turopolya
(Turie Pole-SK)²

Garmat tarafında / Gyarmat felé	Sečen tarafında / Szécsény felé	Filek tarafında / Fülek felé
Lest (Lešt-SK)	Nagylám (Vel'ký Lom-SK)	Madacska (Madačka-SK)
Felsősztrégár (Horné Strháre-SK)	Brezova (Suché Brezovo-SK)	Nedelistye (Nedelište-SK)
Alsósztrégár (Dolné Strháre-SK)	Felső-, Alsótiszovnyik (Tisovnik-SK)	Ábrellehota (Abelová-SK)
Szelc -----Szentpéter (Selce -SK)----- (Potor-SK)	Veres (Červeňany-SK)	Polichna (Polichno-SK)
Nagykürtös (Vel'ký Krtíš-SK)	Süllye (Šul'a-SK)	Lentvora (Lentvora-SK)
Újfalu -----Szlátinka (Nová Ves-SK)----- (...?)	Priboj (Priboj-SK)	Nagylibercse (L'uboreč-SK)
Kiskürtös (Malý Krtíš-SK)	Szena (Senné-SK)	Gácslehota (Lehôtka-SK)
Ebeck ----- Glábocs (Obeckov-SK)----- (Glabušovce-SK)	Borosznok (Brusnik-SK)	Maskfalva (Mašková-SK)
Szklabonya (Sklabiná-SK)	Felsősztrégova (Horná Strehová-SK)	Panyidaróc (Panyické Dravce-SK)
Zsély ----- Kovácsi (Želovce-SK)----- (Kováčovce-SK)	Hartyán (Chrt'any-SK)	Jelsőc (Jelšovec-SK)
Zahora ----- VARBÓ (Záhorce-SK)----- (Vrbovka-SK)	Kelecsény (Sloveské Kl'ačany-SK)	Miski (Mikušovce-SK)
Podluzsány ----- Dráh (Podluzsány-SK)----- (Drahpuszta-H)	Podluzsány (Podluzsánka-SK)	Losonc (Lučenec-SK)
Gyarmat (Balassagyarmat-HU)	Kisfalud ----- Nagyzellő (Vieska-SK)----- (Vel'ké Zilevce-SK)	Tugár (Lučenec-SK)
	Alsósztrégova (Dolná Strehová-SK)	Fábiánfalva (Fábiánka-SK)
	Rárós ----- Bussa ----- Törincs (?) ----- (Bušince-SK) ----- (Trenč-SK)	Galsa (Holiša-SK)
	SZAKAL (Nógrádszakál-HU)	Nyitra (Nitra nad Ipl'om-SK)
	LUDÁNY (Ludányhalászi-HU)	KELECSÉNY (Fil'akovské Kl'ačany)
	HALÁSZI (Ludányhalászi-HU)	KOVÁCSI (Fil'akovské Kováče-SK)
	Szécsény (Szécsény-HU)	Fülek (Fil'akovo-SK)

1 Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kuru-
munca hazırlanan metin esas alınmıştır.

2 İşaretlerle ilgili açıklamalar:

Bold İtalik olanlar: *Türkler tarafından fethedilmek istenen yerleşim yerleri*
Bold ve büyük harfli olanlar: ZATEN FETHEDİLMİŞ YERLEŞİM YERLERİ
Normal küçük harfli olanlar: Fethedilmemiş yerleşim yerleri
Parantez içindekiler: (yerleşim yerlerinin bugünkü adları)

1 Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti
Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

2 Jelmagyarázat:

Dólt betű: **a törökök által hódoltatni kívánt települések**
Félkövér nagybetű: MÁR MEGHÓDOLT TELEPÜLÉSEK
Normál kisbetű: hódolatlan települések
Zárójelben: (települések mai neve)

Fetholunmasını (ele geçirmek) istedikleri Turopolya adlı köyün altındaki köyleri Zatiáliniz bu yazıda imzalanmış göreceksiniz, benzer şekilde bu zamana kadar fethedilmiş (ele geçirilmiş) olanlar, şimdi de ele geçirilmiş (fetholunmuş) durumdadırlar. Üçüncü grubun statüsü hakkında belirsizlik var, onların hepsi de ele geçirilmemiş yerleşim yerleridir, aralarda bulunmaktadır, bu bakımdan biz şu görüşeyiz ki, şayet şu anda (farkedilmemiş, işaretlenmemiş) bırakılan o adı belli köyler onlara verilirse, onları da fethedileceklerin üzerine ilave edecekler, ondan sonra geriye kalanları da.

Zatiálinize başkasının imzasını da gönderdik : Türklerin adını vererek fethetmek (ele geçirmek) istedikleri yerler, kırmızı mumla işaretlenmişlerdir, şu anda da onların elinde olan (fetholunmuş) olanlar yeşil mumla işaretlidirler, (farkedilmemiş, işaretlenmemiş) bırakılanlar ise işaretli değildirler; Zatiáliniz bu imzaları karşılaştırırsanız, durumu daha iyi kavrayabilirsiniz, çünkü her iki imza da aynı konuyla ilgilidir.

Turopolya nevű falun alul, amely falukat kívánnák behódolni, jegyezve találja Nagyságod ebben az írásban, hasonlóképpen, akik ez ideig [hódoltak] be vannak hódolva most is. Az harmadik rendről nevezet nem tesznek, azok mind hódolatlanok, közben-közben vannak, ezek felől vagyunk ily ítélőben, hogyha amaz nevezett falukat nekik engedik, akiket most tacito [észrevétlenül, jelöletlenül] hagyunk, azokatis hozzá hódítják, azután a hátramaradottakat.

Ím más szignatúrát is küldtünk Nagyságodnak: akiket a török nevezve kíván hódolni, azok vörös viasszal vannak jegyezve, akik most is oda behódolnak, azok zöld viasszal vannak jelezve, akiket pedig tacite [észrevétlenül, jelöletlenül] hagyunk közben, azok nincsenek jegyezve; ha egymással comkortallia [összehasonlítva] Nagyságod a jegyzéseket, jobban észébe veheti az állapotot, mert mind a két jegyzés egy dologról való.

KENDİ İSTEKLERİYLE DÜŞMAN ÜLKESİNDEN GELEREK
EGRİ EYALETİ'NİN HATVAN KAZASI'NA BAĞLI
BERİM KÖYÜ'NE YERLEŞEN AHALİYE CİZYE VERGİSİ
HUSUSUNDA HAKSIZLIK YAPILMAMASI¹

~ 27/VI/ - 06/VII/1625 ~

O [Allah]

ŞÂH MURÂD

bin

AHMED HÂN

el-muzaffer dâimâ

Değerli Eğri Beylerbeyi Ahmed Bey ile değerli Hazine-i Âmire Eğri
Defterdan ve değerli Hatvan Kadısı;
bu fermanımız ulaştığında bilirsiniz ki:

Bu fermanımı getiren Berim köyü ahalisi sundukları dilekçe-
de; "kendilerinin bu köye düşman topraklarından gönülleri edilerek
geldiklerini, Seçen² ve Uyvar'dan³ da gelmek isteyenlerin bulundu-
ğunu, ancak bu sırada bazı kötü niyetli kişilerin, eskiden beri vere-
geldikleri cizyeleri verdikleri hâlde Batayer⁴ isimli köyden beş ciz-
yeyi kaldırıp kendilerinin üzerine yüklediklerini, bunun ise büyük
bir zulüm ve haksızlık olduğunu, şayet bu beş cizye kendi üzerle-
rinden kaldırılmazsa buraya gelecek olanların da gelmeyeceklerini
ve kendilerinin de kaçıp gitmelerinin kaçınılmaz olacağını, kendile-
rinden eskiden beri veregeldiklerinden daha fazla cizye alınmaması
hususunda ellerinde emr-i şerif bulunduğu hâlde bunun engellenme-
diğini, sonradan yüklenen cizyelerin kaldırılarak kendilerinin bu
şekilde rahatsız edilmemeleri hususunda ferman çıkarılmasını" rica
etmişlerdir. **Buyurdum ki:**

Bu fermanımla size geldiklerinde, bu konu üzerinde ciddi bir
şekilde durasınız ve durumu inceleyesiniz; şayet belirtildi-
ği gibi bunlar bu köye düşman ülkesinden gönülleri edilerek
gelmiş ve başkaları da gelmek üzere iken üzerlerine bu kadar
cizye yüklenerek haksızlık edildiği doğru ise buna engel olup
kaldırasınız. Bundan sonra da adı geçen köyün cizyesini bun-
lardan aldırmayasınız ve bu şekilde incitirmeyesiniz.

Ahali arasında ikilik çıkmasından kaçınasınız ve memleketin
her bakımdan bayındır olması için çalışasınız. Bu konuda tek-
rar şikâyet meydana vermesiniz.

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca
yapılmıştır.

² Macaristan'ın Szecseny isimli yerleşim birimi.

³ Slovakya'nın Ersekujvar / Nove Zamky isimli yerleşim birimi.

⁴ BOA, TD. 550, s. 54'te "Patay" Göngöş'e bağlı (Bu defterde Yazbirin ayrı bir na-
hiyedir.) ve BOA, TD. 1044, s. 18'de Hatvan'a bağlı "Pata" köyü bulunmaktadır.
Burası olabilir.

SZÚFI MEHMED BUDAI PASÁNAK (1623-1626) IV. MURÁD
SZULTÁN NEVÉBEN KIADOTT RENDELETE AZ EGRI
PASÁNAK, AZ EGRI DEFTERDÁRNAK ÉS A HATVANI
KÁDINAK A JÁSZBERÉNYIEK VÉDELMEBEN¹

Ő [Allah]

MURÁD SAH

fia

AHMED HÂN

mindig győzedelmes.

Kegyes kormányzó, az előkelő nemesek kiválósága, hatalom és
méltóság ura, dicsőség és fenség birtokosa, akit a mindenható
égi király bőkezű kegyével megajándékozott: Eger beglerbégje,
Ahmed – akinek tartson soká szerencséje! –, az emírek és
nagyok mintaképe, minden nemesség és kiválóság egyesítője,
akit a teremő király bőkezű kegyével elárasztott: fenséges
kincstáram Eger környéki defterdárja² – akinek tartson soká
nagysága! – és a kádik és bírák mintaképe, az erény és igaz szó
kincsesbányája, mollánk: Hatvan kádija – akinek szaporodjanak
erényei! –, e magas szultáni rendelet vételekor a következő
szolgáljon tudomástokra:

Akik e felséges rendeletet hozzád viszik, Berény falu lakói, a
következőket jelentették: Ők behódolás után az ellenséges
országgrészből jöttek a nevezett faluba, s vannak még
néhányan, akik át akarnak jönni Szécsényből és Újvárból.
Régtől fogva szokásos adójukat megfizetik, néhány önérdekét
néző hivatalnok mégis őket akarja megterhelni újabb öt háne³
dzsizje-adójával⁴, melyet Pata falutól vettek el. Ez jogtalanság és
zaklatás. Ha ettől az öt hánényi dzsizje-adótól nem mentesítik
őket, bizonyos, hogy a még áttelepülni szándékozók nem
fognak átjönni, és ők maguk is elmenekülnek. Kezükben
nemes rendelet van arról, hogy a falujukban eddig szedett
dzsizjénél többet ne szedjenek tőlük, ez azonban nem használ.
Ezért tőlünk magas parancsot kértek arra, hogy az utóbb rájuk
vetett dzsizje-kötelezettség alól mentesüljenek.

Ezért most megparancsolom, hogy miután nemes
rendeletemmel megérkeznek, kellő gondossággal nézzetek
utána az ügynek. Ha mindez az önkényesség és visszaélés igaz,

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti
Levéltár végezte el.

² Defterdár: Egy-egy török közigazgatási terület pénzügyi vezetője.

³ Háne: adóegység. A 16. században nagyjából egy kiscsaládnak felelt meg, 17.
századi tartalmát pontosan nem ismerjük.

⁴ Dzsizje: A felnőt, nem-muszlim férfiakról szedett állami adó.

Böyle bilesiniz; şerefli alametime itimat edesiniz.

21-30 Ramazan 1034 tarihinde yazılmıştır.

Budin Şehrinde

tehát ők behódolás után az ellenséges országrészből jöttek át falujukba, mások pedig még jönni szándékoznak, s közben a jelzett nagyságú dzsizje adót vetették ki rájuk, úgy ez megakadályozandó és elhárítandó. Mostantól ne engedjétek, hogy a nevezett falu dzsizje-adóját a szokásost meghaladó összegben szedjék, és a leírt módon zaklassák és sanyargassák őket. Akadályozzátok meg a rája szétszóródását, és minden lehetséges módon a vilájet és az ország felvirágoztatásán és fejlesztésén munkálkodjatok! Hassatok oda, hogy az előadott tárgyban ne legyen ok újabb panaszra. Így vegyétek tudomásul, nemes kézjegyemnek hitelt adjatok!

Kelt az 1034. év szent ramazán havának utolsó harmadában, a jólvédett Buda városában.

A hátlaon: Bevezettetett.

Magyarul: Budai vezér levele a patai dolog felől.

[illegible]

**BETLEN IŠTVAN MESELESİNDEN DOLAYI BUDİN
HÂKİMİ VEZİR HÜSEYİN PAŐA İLE ÜZERİNE ASKER
GÖNDERİLEN ERDEL HÂKİMİ I. RAKOÇI GÖRK'ÜN
ANTLAŐMA YAPILMASI ESNASINDA VERDİĐİ RESMİ
BELGENİN SURETİ¹**

~ 04/XI/1636 ~

O [Allah]

*Erdel Hâkimi Rakoçi Görk'ün barış antlaşması sırasında
bu kulunuza verdiği temessüğün tercümesidir ki Padişahlık
makamına gönderilmiştir.*

Biz ki; Allah'ın lütuf ve ihsanı ile Erdel hâkimi, Macar memleketinin bir kısmının sahibi ve Sekeller'in işpanı³ olan Rakoçi Görk'üz⁴. Bilinsin ki:

İşbu mektubumuz yazılmadan önce akıl dışı nice olaylar meydana geldi. Betlen İştvan⁵ (...) ⁶ biz Padişahımızın himayesinde ve onun sağladığı emniyet içerisinde huzurlu bir şekilde yaşarken Erdel memleketine ve bize kastetti; Budin Hâkimi Vezir Hüseyin Paőa kalabalık bir ordu ile üzerimize geldi. Biz de zayıf halka zarar gelmesin diye kendileriyle anlaştık⁷.

Gerçi bizi Erdel Hâkimliğine tayin ettiklerinde Osmanlı Padişahına ve devletine karşı doğruluk ve sadakat içerisinde olmamız hususunda büyük antlar verdirmişlerdi. Hâl böyle iken biz yine de bundan sonrası için tekrar yüce Padişahımıza ant ederek bildiririz ki:

Şimdiden sonra ve bütün memlekette Nemçe ve Lehlilerle hiçbir zaman birlikte olmayacağımı garanti ederim. Buna karşılık Padişahımız hazretleri ben sağ oldukça beni Erdel Hâkimliğinde tutsun; memleketleri eski ayinleri üzere bıraksın;

¹ Bu belgenin Macarca metni için bkz. Szilády Áron - Szilágyi Sándor, *Török-magyarkori állam-okmánytár (Türk-Macar Dönemi Devlet Belgeleri Kayıtları)*, Péste 1869, C. 2, s. 469-471.

² Belgede tarih olarak 4 Receb ve 4 Bojık 1046 tarihi yazılı bulunmaktadır. Bu tarih 4 Receb 1046'ya göre miladi tarihe çevirildiğinde 2 Aralık 1636 tarihine tekabül etmekte ise de Macarlar bakımından 4 Bojık (Noel) 4 Aralık tarihine tekabül ettiğinden 4 Aralık tarihi esas alınmıştır. Belgenin yukarıdaki dipnotta bahsi geçen kitaptaki Macarcasında da tarihi 4 Aralık 1636'dır.

³ Beylerbeyi, idareci.

⁴ I. György Rákóczi.

⁵ István Bethlen (1582-1648). Erdel Prensi, Hükümdar Gábor Bethlen'in erkek kardeşi, Máramaros ve Hunyad'ın baş işpanı. 1636 yılının sonbaharında Budin beylerbeyi ile birlikte György Rákóczi'ye karşı saldırı düzenlemişler.

⁶ Orijinal belgede bu kısım yırtık ve eksiktir. Belgenin Macarca versiyonu burada olayların sebebi olarak István Bethlen'in Budin'e gidişini işaretlemektedir.

⁷ Bethlen'in ölümünden sonra Katarina Brandenburglu ve vali olarak atanan baba István Bethlen'in yanında György Rákóczi de hükümdarlık tahtına geçmek için olası adaydı. 28 Eylül 1630'da István Bethlen hükümdarlık tahtına geçmiş, ancak gereken askeri gücü olmadığı için kendisi 1 Aralık 1630'da Sighisoara'da yapılan mecliste tahttan çekilmiş ve haydudların ve Sekellerin desteğine sahip olan Rákóczi hükümdar olarak seçilmiştir. 1636'da István Bethlen Budin beylerbeyi ile Rákóczi'ye karşı işbirliği yapmış ancak Nagyszalonta Muharebesi'nde Rákóczi Türklerle karşı zafer kazanmıştır.

**BETHLEN ISTVÁN FELBUJTÁSÁRA A BUDAI
BEGLERBÉG, HÜSZEJN PASA VEZİR ÉS KATONÁI
ÁLTAL MEGTÁMADOTT I. RÁKÓCZI GYÖRGY ERDÉLYI
FEJEDELEM ÁLTAL ELFOGADOTT EGYEZMÉNY
HIVATALOS DOKUMENTUMÁNAK MÁSOLATA¹**

Ö [Allah]

*Erdély uralkodója, Rákóczi György által a békeegyezmény során
ezen szolgájának adott temesszük fordítása, amely a padisah
hivatalába elküldésre került.*

Allah kegyelméből és jóságával mi, Erdély uralkodója, Magyarország egy részének birtokosa és a székelyek ispánja, Rákóczi György. Szolgáljon tudomásul, hogy jelen levelünk megírása előtt számos értelmetlen esemény történt Bethlen István² (...) ³ mi a padisahunk védelme alatt és az általa teremtetett biztonságban békésen éltünk, amikor az Erdély országának és nekünk ártani akaró budai beglerbég, Hüszejn pasa vezír⁴ nagy sereggel megtámadott minket. Mi pedig azért, hogy a gyenge népet ne érje kár, a következő képpen egyeztünk ki velük.⁵

Amikor Erdély uralkodójának kineveztek minket, az oszmán padisah és állama felé igazságunk és hűségünk dolgában nagy ígéretet tett velünk. Ebben a helyzetben, felséges padisahunkra felesküdvé az ezt követő időszakra érvényesen tudatjuk az alábbiakat:

Kezeskedem én és az egész ország, hogy mostantól kezdve az osztrákokkal és a lengyelekkel soha nem lépek szövetségre. Viszonzásul felséges padisahunk, amíg én élek, tartson meg engem Erdély fejedelmeként; az országot hagyja meg régi szokásaiban; az oszmán [fennhatóság alatt élő] népeket régi szokásaiktól ne térítse el és az általuk uralkodónak kijelölt

¹ Igazolás.

² Bethlen István (1582-1648) erdélyi fejedelem, Bethlen Gábor fejedelem öccse, máramarosi és hunyadi főispán. 1636 őszén a budai pasával összefogva támadást intézett Rákóczi György ellen.

³ Az eredeti dokumentumban ez a rész szakadt, hiányos. Az irat eredeti szövegének magyar nyelvű kiadása megtalálható a Török-magyarkori állam-okmánytár (szerk.: Szilády Áron - Szilágyi Sándor, Pest, 1869.) 2. kötetének 469-471. oldalán. A dokumentum magyar változata itt Bethlen Istvánnak Budára menetelét jelöli meg az események okaként.

⁴ Naszúhpasazáde Vezír Hüszejn pasa 1635-1537 között budai beglerbég.

⁵ Bethlen halála után Brandenburgi Katalin és a kormányzónak kinevezett idősebb Bethlen István mellett Rákóczi György is esélyes volt a fejedelmi székre. 1630 szeptember 28-án Bethlen István ült a fejedelmi székbe, de kellő katonai erő híján 1630. december 1-jén a segesvári országgyűlésen lemondatták, és helyébe a hajdúk és a székelyek támogatását is élvező Rákóczit választották fejedelemmé. 1636-ban Bethlen István szövetkezett a budai pasával ellene, de a nagyszalontai csatában Rákóczi legyőzte a törököket.

Osmanlı milletlerini eski ayinlerinden ve hâkim olarak atadığı kimselerden çıkarmasın. Ben onları kime itaat eder hâlde bulduysam bu hususta yeni bir tartışmaya gerek kalmadan eskiden olduğu gibi itaat etsinler.

Drečka ahvalinden ötürü –ki gelecek yeni yıldır– bojikden sonra Hızır İlyas gününde haydud Şağ'ı(?) çıkarırız. Zolomi David'i⁸ de iyilik ve güzelliikle koyuveririz.

Betlen İştvan meselesinden dolayı daha önce vezirinizin istediği şekilde hareket ederek Betlen İştvan'a, oğluna ve onun kalelerine, memleketlerine, bağlılarına ve bütün ahalilerine, kendi elimizle bizzat yazarak ve mührümüzle mühürleyerek izin belgesi yazdık ve orada şunu vurguladık ki: Gerek kendisine gerek oğluna ve gerek bağlılarına herhangi bir zarar dokunmamak şartıyla kendisi gelip buraların tamamını zapt etsin. Bu şartla izin belgemizi verdik.

Bütün memleket ileri gelenleri ile birlikte bundan sonrası için beklenti ve ricamız şudur ki: Şayet ileride haksız yere bizi şikâyet etmek için Osmanlı Devleti'ne gelenler olur ise isteriz ki bunlar yine memleketimiz ileri gelenlerine havale olunsun ve bunların uğradıkları zulüm ve haksızlıkları vilayet ileri gelenleri görüp halletsinler ki, ikide bir aramızda kavga çıkmasın ve biz de Padişahımız hazretlerine, belirlenen haracımızı vaktinde gönderelim.

Şayet yüce Padişahımıza yukarıda arz ettiğimiz şekilde bir güzel ahidnâme-i hümayûn düzenlenip gönderilirse Betlen İştvan memleketine gelir ve biz de bütün memleket ile söz verdiğimiz kırk bin kuruşu bir defada ve tek elden teslim edip göndeririz.

Bizler yukarıda dile getirdiğimiz maddelerin tamamını eksiksiz yerine getireceğimize ve kusur etmeyeceğimize dair Hristiyan dinimiz üzerine ant içeriz ki; yüce Padişahımız bizi Erdel Hâkimliğinde tutup memlekete Hâkim olarak tayin eder, memleketin kanun ve ayinlerine dokunmazsa ve büyük Padişahımız merhum Sultan Süleyman'ın verdiği ahitname gereğince yukarıda dile getirdiğimiz şekilde bir ahidnâme-i hümayûn verilirse biz de memleket halkı ile birlikte yüce Padişahımızın ulu eşîğinden ayrılmayız.

Bu konuda kendi el yazımızla yazıp ve hakiki mührümüzle mühürlediğimiz işbu belgeyi verdim.

Bu resmi yazı Saz Varoşu'nda 1046 yılının Receb ayının ve bojiğin dördüncü gününde yazılmıştır.

⁸ Dávid Zólyomi (1600 (?) –1 Ağustos 1649) Bihar eyaletinde toprak sahibi asilzade, Erdel Prensi Bethlen'in damadı. Gábor Bethlen'in ölümünden sonra, 1630'da Katarina Brandenburglu'ya karşı yer almış ve sonunda tahta I. György Rákóczi'nin oturması hususunda büyük payı olmuştur. Ancak Rákóczi ile olan ilişkisi daha sonra bozulmuş, böylece 1632'de olası bir kaçma planı amacıyla Buda'daki paşa ile yazışmaya başlamıştır. 4 Nisan 1633'te Rákóczi yakalatmış, hıyanet ve mağrurluğu sebebiyle Meclis'te başını keserek idam ve mallarına el konulma kararını çıkarttırmış, daha sonra hayatını bağışlayıp Kővár Kalesinde ömür boyu hapis cezasına mahkûm ettirmiştir.

személyeket ne távolítsa el. Akinek eddig hódoltak [azaz adóztak], újabb vita nélkül hódoljanak úgy, mint régen.

Derecske környékéről a következő évben karácsony⁶ után Szent György napjára a hajdútságot kivisszük. Zólyomi Dávidot⁷ pedig jó szívvvel, szívélyesen kiengedjük.

Ahogy azt a Bethlen István ügyében korábban az ön vezírje kérte, egy Bethlen Istvánra, fiára, váraira, országára, híveire és egész népére vonatkozó engedélyt adtunk át, amelyet saját kezünkkel írtunk és lepecsételtünk, hangsúlyozva az alábbiakat: azzal a feltétellel, hogy saját magát, fiát vagy híveit nem éri kár, idejöhet és birtokolhatja területeit. Ezzel a feltétellel adtuk ki engedélyünket.

Az egész haza előjáróival együtt ezt követően elvárásunk és kérésünk a következő: ha a jövőben lesznek olyanok, akik az oszmán államnál igazságtalanul bepanaszolnak minket, azt kérjük, hogy ezen személyeket irányítsák át hazánk előjáróihoz és a tőlük elszenvedett üldöztetést és igazságtalanságokat az országunk előjárói vizsgálják ki és oldják meg, ne merüljön fel folyton vita közöttünk. Mi pedig felséges padisahunknak időben küldjük el meghatározott sarcunkat.

Amennyiben felséges padisahunktól az általunk fentebb megkért formában ahdnáme⁸ kerülne kiállításra és elküldésre, Bethlen István pedig az országba jön, mi és az egész ország a megígért negyvenezer gurust egyszerre, egy összegben átadva elküldjük.

Keresztény hitünkre esküszünk, hogy a fent nevezett pontok mindegyikét teljes egészében hiánytalanul teljesítjük és nem vétünk benne hibát, ha felséges padisahunk minket Erdély fejedelmeként megtart és hazánk törvényeit és szokásait érintetlenül hagyja, valamint nagy padisahunk a néhai Szülejmán szultán által kiadott ahdnáménak megfelelően a fent említett módon egy ahdnámét ad, az ország népével együtt mi sem fogunk eltávolodni felséges padisahunk méltóságos személyétől.

E tekintetben jelen dokumentumot saját kézírásommal megírva és valódi bélyegzőnkkel lepecsételve adtam ki.

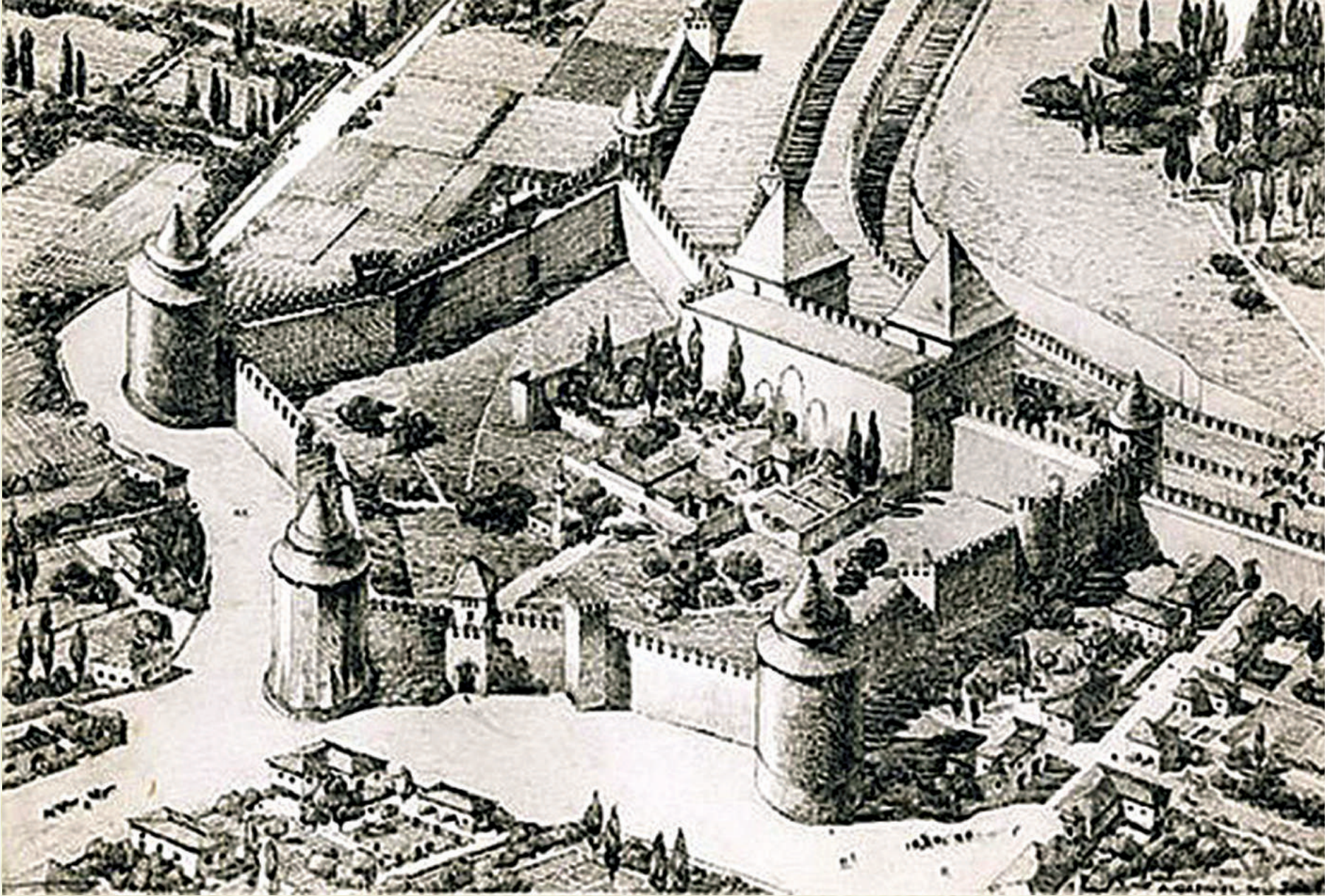
Ezen hivatalos írás Szászvárosban, 1046. Redzseb havában/1636 november–december és karácsony [havának] negyedek napján került megírásra.

⁶ Az eredetiben *bojik*.

⁷ Zólyomi Dávid (1600 (?) –1649. augusztus 1.) Bihar vármegyei nagybirtokos nemes, Bethlen István erdélyi fejedelem veje. Bethlen Gábor halála után, 1630-ban Brandenburgi Katalinnal szemben foglalt állást, s nagy része volt abban, hogy a trónt végül is I. Rákóczi György nyerte el. Rákóczival való viszonya azonban később romlott, így 1632-ben esetleges menekülése érdekében levelezést kezdett a budai pasával. 1633. április 4-én Rákóczi elfogatta s hűtlenség és hatalmaskodás címén az országgyűléssel fő- és jószágvesztésre ítéltette, majd életének megkegyelmezve életfogytiglan Kővár várába záratta.

⁸ Szerződéslevél, olyan szultáni hitlevél, amellyel más államoknak vagy fejedelmeknek jogokat enged.

Yedikule (1653)
Yedikule/Héttorony

OSMANLI ARSIVI
İ. HAT
1 4

ERDEL İLERİ GELENLERİNİN, YEDİKULE'DE HAPİSTE
BULUNAN SEYKEL MOVİZEZ'İN KENDİLERİNE TESLİM
EDİLMESİ VEYA ÖLDÜRÜLMESİ İSTEKLERİERDÉLY ELŐL JÁRÓINAK KÉRELME A HÉTTORONYBAN²
BEBÖRTÖNZÖTT SZÉKELY MÓZES³ RÉSZÜKRE TÖRTÉNŐ
KIADÁSÁRA VAGY MEGÖLÉSÉRE VONATKOZÓAN~ 01/II/1637¹ ~

O [Allah]

*Bu dilekçeğe; "Bundan sonra onun kimsese bir zararı
ve faydası yoktur. Herkes Padişahın emrine uysun."
diye cevap yazılsın.*

*Erdel ülkesinde bulunan üç milletin² ileri gelenleri ile diğer bazı
kişilerin İstanbul'a gönderdikleri dilekçelerinin çevirisidir.*

Allah, kudretli Osmanlı Padişahının ömür ve saltanatlarını uzun etsin ve düşmanlarının tümünü keskin kılıçları altında perişan eylesin. Sizin de bildiğiniz gibi geçen senelerde o akılsız ve öngörüsüz Seykel Movizez³ adındaki Erdelli kendisine bağlı yoldaşlarıyla Erdel'den çıkıp önce Tımişvar'a oradan Budin'e ve daha sonra da İstanbul'a gitmişti. Vardıkları yerlerde Erdel Hâkimi⁴ olan kulunuz hakkında 'âdet ve ayinlerimize aykırı birçok işler yapıldığına' dair gerçek dışı bilgiler verdiklerini öğrendik. Seykel Movizez'in zekâ ve anlayışı kıt olduğundan dolayı aralarında söylentiler ve dedikodu eksik olmaz. Daha önce onların bu durumu Erdel Hâkimi tarafından yüce makamınıza bildirildiğinde Vezir Kaymakam Bayram Paşa tarafından söz konusu kişinin Yedikule⁵ Zindanı'nda hapsedildiğini Erdel Hâkiminin bizzat kendisinden duymuştuk. Allah merhametli Padişahımızın güç ve saltanatını artırıp gölgesini üzerimizden eksik etmesin. Bizler üç milletin ileri gelenleri olarak şunu temenni ederiz ki; adı geçen Seykel Movizez, çıkardığı dedikoduların ortadan kaldırılması ve dilinin kesilmesi için bize verilsin veyahut hakkından gelinsin. Bunu yüce Padişahımızdan ısrarla isteriz. Bu iş için Bihar nahiyesinden Senaş Tebari adlı güvenilir bir adamımızı size gönderdik; söyleyeceği her sözüne güvenebilirsiniz⁶.

¹ Tarih tahminidir.

² Macarlar, Sekeller, Saksonlar.

³ Macarca Székely Mózes. Erdel Prensi (1603) oğlu, Udvarhelyszék'in komutanı, 1633 -1652 Prens I. György Rakoczi'yi devirmek ve prensliğini elde etmek için planlar yapmaktaydı.

⁴ I. György Rákóczi (1630-1648)

⁵ Macarca Héttorony.

⁶ Belge eski ve kâğıdında yer yer silinti ve kopukluklar bulunmaktadır. Bu kısımlar metnin genelindeki anlama uygun olarak tamamlanmıştır.

Ő [Allah]

*Ezen kérelemre a következő választ kell megírni: "Mostantól
ő már nem válik senkinek sem kárára sem előnyére.
Mindenki tartsa be a padisah parancsát".*

*Az Erdélyországban található három nemzet⁴ előjárói és más
személyek által Isztambulba küldött kérelmek fordítása.*

Allah adjon a hatalmas oszmán padisahnak hosszú életet, uralkodást és minden ellenségét tegye nyomorulttá éles kardja alatt. Mint ön is tudja, az elmúlt években az ostoba és előrelátással nem rendelkező erdélyi Székely Mózes⁵ nevű személy a hozzá hű embereivel Erdélyből elindulva először Temesvárra, onnan Budára, majd később Isztambulba ment. Tudomásunkra jutott, hogy ezeken a helyeken az ön alattvalójáról, az erdélyi uralkodóról⁶ olyan valótlanságokat terjesztettek, miszerint 'szokásainkkal és hagyományainkkal ellentétesen számos dolgot tett'. Mivel Székely Mózes értelme és felfogása szűkös, ezért körülötte sosem hiányoznak a mendemondák és pletykák'. Erdély uralkodójától személyesen hallottuk, amikor korábban ezt a helyzetet Erdély uralkodója méltóságos hivatalunkba jelentette, mire a kajmakám,⁷ Bajram pasa vezír az említett személyt a Héttorony börtönébe bebörtönöztette. Allah az irgalmas padisahunk erejét és uralkodását növelve tartsa meg felettünk az ő árnyékát. Három nemzet előjárójaként azt kívánjuk, hogy az említett Székely Mózes az általa kitalált pletykák megszüntetése és nyelvének kivágása érdekében adják ki nekünk vagy büntessék meg őt. Ezt határozottan kérjük felséges padisahunktól. Ez ügy érdekében elküldtük önökhöz a bihari kerületből⁸ származó Senaş Tebari nevű megbízható emberünket; akinek minden szavában meg lehet bízni⁹.

¹ Becsült dátum.

² Törökül Yedikule.

³ Székely Mózes erdélyi fejedelem (1603) fia, udvarhelyszéki kapitány, aki I. Rákóczi György fejedelem hatalmának megdöntésére szervezkedett.

⁴ Magyarok, székelyek, szászok.

⁵ Az eredetiben Seykel Muvizez.

⁶ I. Rákóczi György (1630-1648)

⁷ A kajmakám általánosságban magas rangú személyek helyettese. Így ő helyettesítette a nagyvezírt is, de Magyarországon így nevezték a beglerbégek (pasák) helyettesét is.

⁸ Az eredetiben nahiye.

⁹ A dokumentum régi, szövege helyenként szakadt és elmosódott. Ezeket a részeket megkíséreltük a meglévő szöveg alapján kiegészíteni.

HAVÂSS-I HÜMÂYÛN STATÜSÜNDE OLAN YAZBERİM
KÖYÜ AHALİSİNDEN ÖMER AĞA'NIN, BEYLERİ OLAN
OSMAN PAŞA'NIN KENDİLERİNE YÖNELİK HAKSIZ
UYGULAMALARINDAN ŐİKÂYETİ¹

ÖMER AGA PANASZA A BUDAI VAGY EGRI
HATÓSÁGHOZ OSMÁN PASA ELLEN, AKI A
JÁSZBERÉNYI LAKOSOKTÓL KÉTSZER ANNYI
SZEKERET ÉS ARATÓMUNKÁST KÖVETEL, MINT EDDIG¹

~ 1640² ~

O [Allah]

Saygıdeğer, Yüce Efendim

Siz efendimizin mübarek makamınıza yüz sürdükten sonra; şayet lütfedip bizi soracak olursanız bilirsiniz ki, dualarınızın bereketiyle sıhhatteyiz.

Saygıdeğer efendim, Allah biliyor ya hâlimiz perişandır. Beyimiz olan Osman Paşa hazretleri havâss-ı hümayûn statüsündeki köyler ahalisine sanki kendi dirliği ahalisi imiş gibi hizmet ettirmek istemektedir. Ahali fukarasına ve bu kullarınıza zulüm yerden gökden. Yasberim³ varoşu halkından elli iki [senesi] yaz ekinine bir pulluk(?) verdiler. Nadas zamanında haftalık bir pulluk(?) verdiler. Ve haftalık elli altı tırpancı, dört orakçı ve bir haftalık araba otluk taşımağa bu ayna dek verdikleri bu kadardır. Şimdi tekrardan iki araba ve sekiz orakçı istiyor.

Yüce efendim reaya fukarasına da bu kulunuza da zulüm yerden göge. Eğer bu defa da engellenmezse bizim işimiz Allah'a kalmıştır. Bu ayna dek bu kadar haksızlıklar olmuş değil idi. Bu sefer reaya fukarası ayak üzerindedir. Eğer bu defa da görölmezse hâlimiz kötüdür. Artık ferman sizindir.

Değersiz
Ömer Ağa

Ő [Allah]

Arcra borulok hatalmas és előkelő uram őnagyságának áldott és nemes lábapora előtt. Ha hogylétünkről méltóztatnék érdeklődni, tudja meg, hogy az Önért mondott szüntelen imák közepette egészségesek vagyunk. Hatalmas szultánom, emellett azonban - Allahra mondom - helyzetünk szomorúra fordult. Bégünk, Oszmán pasa őnagysága, úgy akarja szolgálatra kényszeríteni a szultáni ház-falvakat³, mintha saját ház-birtokai lennének. A szegény rája⁴ és e [jelentéstevő] szolgálai ellen végtelenül sok törvényteleniséget követ el. Jászberény városa rájai az előző nyáron a vetéshez ekét adtak, a szántóföldi munkák idején hetente egy ekét, ötven kaszást és négy aratómunkást, s szintén hetente egy szekér szénát szállítottak: ez idáig ennyit szolgáltak. Most [a bég] két szekeret és nyolc aratómunkást követel. Hatalmas szultánom! Ha a szegény rájáról és e szolgálidról nem hárul el ez a rettentő törvénytelenítés és elnyomás, sorsunkon csak Allah segíthet. Mostanáig nem voltak szokásban ilyen visszaélések. A szegény rája még talpon van, de ha ezúttal sem gondoskodnak róla, helyzetünk szomorú marad. A rendelkezés [uramé].

A szegény
Ömer aga.

A hátlapon a pecséten: Ömer, Ali fia.

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

² Tarih tahminidir.

³ Macaristan'ın *Jászberény* isimli yerleşim birimi.

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² Becsült dátum.

³ A szultán saját kezelésében megtartott birtok.

⁴ Az Oszmán Birodalom adófizető rétege.

SİPAHİ ALİ'NİN VEFATI ÜZERİNE PEÇUY SANCAĞININ
VAŞAS KÖYÜNDEKİ TİMARININ OĞLU HASAN'A
VERİLMESİ¹IV. MEHMED SZULTÁN BIRTOKKIUTALÁSI OKIRATA
(BERÁT) A PÉCSI ALI SZPÁHI FIA HASZAN RÉSZÉRE¹

~ 03/V/1648 ~

ŞÂH MEHMED

bin

İBRÂHİM HÂN

el-muzaffer dâimâ

Bu şerefli, şam yüce ve derecesi yüksek sultanlık nişam ve hakanlık tuğrasının Allah'ın yardımıyla yerine getirilecek hükmü şudur ki:

Asker ve sipahi zümrelerini görüp gözetmek şanı yüce padişahların âdet ve güzel ahlaklarının gereğidir. Bu itibarla; Peçuy sancağı ve nahiyesinde Vaşas² köyünden ve başka yerlerden dört bin akçe geliri olan ve mutasarrıfı Ali'nin vefatından dolayı boşa çıkan timarın, bu fermânı getiren merhumun gerçek oğlu ve hak sahibi kara gözlü, kara kaşlı, beyaz tenli, orta boylu Hasan'a verilmesi söz konusu sancağın Alaybeyi Ali tarafından arz edilip 9 Rebiülahir 1058 tarihi itibarıyla tahvil mektubu verildiğinden, söz konusu dört bin akçelik timarın, babası merhum Ali'nin yerine, kanunları gereğince timarın bulunduğu yerde sakin olmak ve alaybeyi bayrağı altında sefere katılmak şartıyla adı geçen Hasan'a verilmesini değerli Kaniye Beylerbeyi Mehmed Bey'in tezkiresi üzerine yüce eşimden uygun görüp verdim –ki söz konusu timar şudur: Peçuy'a bağlı Vaşas köyünün 10.000 akçelik vergi gelirinin 4.000 akçelik kısmı– ve *buyurdum ki:*

Bugünden sonra söz konusu timar adı geçen elinde olsun ve tasarruf kılsın; defter-i hakâni gereğince yapması gereken askerlik vs. hizmetlerini de yerine getirsin. Bu konuda hiç kimse engel çıkarmasın. Böyle bilsinler; şerefli alametime itimat kılsınlar.

Kostantiniye'de

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

² Vasas. BOA, TD. 585, s. 16'da "Vaşas" şeklindedir.

MEHMED SAH

fia

İBRAHİM HÂN

mindig győzedelmes.

Az emelkedett, tiszteletre méltó, magas lakású szultáni jel és a fényes, világbirtokló hâni tugra parancsa az isteni segítség kérése után az:

Mivel a magas helyű szultánok kegyes szokása és a boldogság székhelyű uralkodók régi gyakorlata a szpáhik gyülekezetének figyelembevételére és a győzedelmes hadsereg védelme volt, ezért amikor a pécsi szandzsákbán² és náhijében³ fekvő Vasas nevű faluból és másokból egy 4000 akcsés tímár⁴ a birtokos, Ali halála következtében megüresedett, az említett liva alajbégje, Ali parancsára a fényes hâni iratot (*tevki*) felmutató, fekete szemű, fekete szemöldökű, fehér bőrű, középtermetű Haszan, az említett elhunyt törvényes fia, jogosult a birtokra, ezért neki az 1058. év rebi-ül-ahir havának 9. napjától kiutalási okmány (*tahvil*) adatott és a 4000 akcsés tímárt az említett meghalt apa, Ali tahviljából – a törvényeknek megfelelően és azzal a feltétellel, hogy abban a szandzsákbán, ahol a tímár van, az alajbég zászlaja alatt hadba vonul, a kegyes emírek emírének, a kanizsai beglerbégnek, Mehmednek – tartson soká szerencséje – az irata (*tezkere*) alapján, a boldogságos küszöbötől is méltónak, helyesnek és jónak találtatott, – neki adtam és megparancsoltam, hogy a nevezett Pécshez tartozó Vasas falu 10 000 akcsés jövedelméből 4000 akcse a mai naptól fogva a birtokában legyen. A feladatait, melyek a győzedelmes hadsereg feladatai, dicséretre méltó módon és bőséges igyekezettel lássa el, úgy ahogy az a hâni defterben elő van írva! Ebben a dologban egy teremtett lélek se akadályozza és zavarja! Így szolgáljon tudomásul és a nemes jelnek adjatok hitelt!

A jólvédett Konstantinápoly székhelyen.

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² Szandzsák: Az Oszmán Birodalomban a katonai és polgári igazgatás középnagy területi egysége. Egy vilajet (= tartomány) több szandzsákból állt.

³ Náhije: Az Oszmán közigazgatás legkisebb területi egysége. Egy szandzsák több náhijéből állt.

⁴ A tímár-birtok a szpáhik részére adott katonai szolgálati birtok, aminek éves jövedelme nem haladhatta meg a 20 ezer akcsét.

KÖRÖŞ VAROŞU'NDA AĞAÇTAN DÜŞME, YIKILAN
DUVAR ALTINDA KALMA, YILDIRIM ÇARPMASI GİBİ
KAZA SONUCU MEYDANA GELEN ÖLÜMLERDEN
DOLAYI AHALİDEN KAN VE DİYET PARASI
İSTENMEMESİ¹

IV. MEHMED RENDELETE KÖRÖŞ VÁROS LAKÓINAK,
MISZERINT A BALESETBEN MEGHALTAK UTÁN
VÉRDÍJ SZEDÉSE TILOS¹

~ 20-29/I/1654 ~

Bismillâh

ŞÂH MEHMED

bin

İBRÂHÎM HAN

el-muzaffer dâimâ

Değerli Budin Kadısı; bu fermanım ulaştığında bilesiniz ki:

Bu fermanı getiren havâss-ı hümayûn statüsündeki Köröş varoşu halkı Budin Divanı'na adam ve dilekçe gönderip; "*Köröş varoşunda bazı görevlilerin; ateşe düşüp yanma, değirmen ve pınara düşme, ağaçtan ve arabadan düşme, devrilen ağaç ve duvar altında kalma ve yıldırım çarpması sonucu meydana gelen ölümlerden dolayı kendilerinden hukuka ve kanuna aykırı olarak kan parası, diyet öşrü adı altında para talep ettiklerini ve her bakımdan kendilerini incitip çokça haksızlık yaptıklarını*" bildirerek; "*bu şekilde Allah'ın emriyle kazaen meydana gelen ölümlerden dolayı hiç kimse tarafından hukuka aykırı olarak rahatsız ve taciz edilmelerine izin verilmemesi hususunda bir ferman çıkarılmasını*" istediklerinden **buyurdum ki:**

Bu fermanımla geldiklerinde durumu hakkaniyetle inceleyesin; arz ettikleri gibi ise, bilesin ki benim şu adaletli devrimde ahalî fukarasına bu şekilde zulüm ve haksızlık yapılmasına Pa-dişah olarak benim kesinlikle iznim yoktur. Bu sebeple Köröş varoşunda ateşe düşüp yanma, değirmen ve pınara düşme, ağaçtan ve arabadan düşme, devrilen ağaç ve duvar altında kalma ve yıldırım çarpması gibi sebeplerle kazaen meydana gelen ve bir öldürme fiili neticesinde meydana geldiği hukuk-sabit olmayan ölümlerden ötürü bir takım görevlilerin adı geçen varoş ahalisini bu şekilde rahatsız etmelerine ve incitmelerine müsaade etmeyesin; yapmak isteyenleri engelleyesin; kimsenin hukuka ve fermanıma aykırı bir iş ve haksızlık yapmasına izin vermeyesin. Dikbaşlılık edenleri dinlemeyesin

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

Allah nevében

MEHMED SAH

fia

İBRAHİM HÁN

mindig győzedelmes.

A kádik és a bírák mintaképe, az erény és igaz szó kincsesbányája, mollánk, Buda kádija, - akinek szaporodjanak erényei! -, e magas szultáni rendelet vételekor a következő szolgáljon tudomásodra:

A hász-birtokomhoz² tartozó falvak közül Kőrös város lakosai, a jelen rendelet felmutatói a budai díván elé embert és kérelmet küldtek és felterjesztették: A fent nevezett városban ha némelyek tűzbe esnek és ott elégnék, mások fáról vagy szekérről leesnek, vagy rájuk fa és fal omlik, vagy malomkerék alá jutnak, vagy kútba esnek, vagy villámcsapásban meghalnak, a tisztviselők (*ehl-i örf*) értük a ser³ és kánun⁴ ellenére vérdíjat követelnek, és őket másképpen is nyomorgatva ártalmukra vannak. Mivel magas rendeletet kértek, hogy az akként Isten parancsából és mennyei határozat következtében meghaltak miatt a ser és kánun ellenére ne zaklassák őket, megparancsolom, hogy amikor a küldött magas rendeletemmel megérkezik, ezt vizsgáld meg igazságosan. Ha úgy van, ahogyan felterjesztették, akkor tudd meg, hogy igazságos napjaimban a szegény rája⁵ elnyomását egyáltalán nem tűröm! Ezért, ha a fent nevezett városban ilyen véletlen eset következtében tűzben elégnék, fáról, szekérről leesnek, fa vagy fal rájuk omlik, malomkerékbe törnek vagy

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² A szultán saját kezelésében megtartott birtok.

³ A seriat (ser', arabul saria) az iszlám erkölcsi, morális vezérelve, az iszlám teológiai rendszerében az Allah által örökérvényűen meghatározott, helyes viselkedés és vallásjog.

⁴ Törvény

⁵ Az Oszmán Birodalom adófizető rétege.

ve bunlardan yüce makamıma arz edilmesi gerekenleri de isim, şöhret, dirlik vs. bilgileriyle yazıp bildiresin. Bu konuyla ilgili tekrar şikâyetle bulunulup tarafımdan yeniden emir gönderilmesine gerek bırakmayasın.

Böyle bilesin ve bu emrimi gördükten sonra tekrar Körös varoşu ahalisinin ellerinde bırakasın; şerefli alametime itimat kılasın.

1-10 Rebiülevvel 1064 tarihinde yazılmıştır.

Budin Şehrinde

kútba esnek, villámcsapást szenvednek, ezentúl a kánun és a ser ellenére a tisztviselők és más egyének emiatt őket nem bánthatják addig, amíg az áldozatokon elkövetett gyilkosság törvényesen be nem bizonyosodik. Azokat, akik vonakodnak eszerint cselekedni, akadályozd meg! A ser valamint szultáni rendeletem ellenére senkit ne engedj erőszakoskodni. Fékezd meg a makacskodókat, és aki nem engedelmeskedik, névvel, címmel és tettükkel jelentsd! Azon légy, nehogy e tárgyban ismételt panaszra legyen szükség! Így vedd tudomásul! Miután megnéztétek, e szultáni rendeletemet a nevezett város lakóinak kezénél hagyva, a nemes kézjegyemnek hitelt adj!

Kelt a 1064. év rebi-ül-evvel havának 1-10. napján.

Kívül: Az hatalmas és magos budai fő vezér Kenán passa urunk, malom megtörte, mennykő megütötte, part ütötte, vízben holt és egyéb történetekből emberekre származott veszedelmekről ki adta levél, Dús Mihály uram kőrösi főbíróságában. Anno 1654. Febr. 1. Továbbá házrol, fáról, szekérrül leesettekrül is.

Kováts Jónás Isztambul térképe, 1788.
Kováts Jónás tarafından yapılmış İstanbül haritası, 1788.
HU / MNL OL S 68 – XIV. – No. 1.

79.

No 37.

60

حطوان مضطرب بيم نام و يسكنه (نندن حورست سكاره عورت الكونز
 قتل اولمى ايچون محافظا كره اولان غوثى مصطنع حورنر واروش
 منوره ليه اول كورس سناج عوره نمد مضطرب دفع و غرور و زيان نفع اسود
 اولمى ليچي قتل اولمى ديو (مال و نوب بدليه بوردور و بوردور اول كورس
 سناج عورت قتل اولمى حيد ناپا كورس دفع و نفاة (كلى ليچي اذه طبع
 مقتولات و نور تانك بعد القتل حيد و دارة (طرح محوف اكف و نر نفاة
 ريلير ليچي اذه و ريلير ليچي و و كتب و دفع اولمى ۲۹۷ حيد اكف

الحبيب
 القاسم
 عورم

Pal. 4

1064

79.

EĞRİ MUHAFAZİ MUSTAFA PAŞA'NIN EMRİYLE
ÖLDÜRÜLEN BERİM KÖYÜ HALKINDAN, DÖRT BÜYÜCÜ
KADININ CESETLERİNİN GÖMÜLMESİNE
İZİN VERİLMESİ¹

ABDULLAH HATVANI KADI ENGEDÉLYEZI A
JÁSZBERÉNYIEKNEK NÉGY MEGÖLT BOSZORKÁNY
HOLTTESTÉNEK ELTEMETÉSÉT¹

~ 15/VII/1654 ~

O [Allah]

Hatvan kazasına bağlı Berim köyü ahalisinden dört büyücü kadın yakalanıp, Eğri Muhafızı izzetli Mustafa Paşa tarafından; *"bunların halka zarar vermelerinin önlenmesi için öldürülmeleri"* hususunda Berim köyü halkına buyuruldu verilmiş ve buyuruldu gereğince söz konusu dört büyücü kadın öldürülmüş olduğundan, pis cesetlerinin gömülüp göz önünden kaldırılmaları için izin istenmiştir. Bunlar öldürüldükten sonra murdar cesetleri dışarıda korkulu ve tehlikeli olduğundan bunların defnedilip ortadan kaldırılmaları için izin verilerek buna dair işbu belge yazılmıştır.

29 Şaban 1064

Abdullah
Hatvan Kadısı

A hatvani bírósági körzetbe tartozó Berény falu lakosai közül négy boszorkány asszony került kézre. Eger védője, a hatalmas Musztafa pasa őnagysága rendeletet adott a város lakosságának a négy asszony megölésére, hogy így kártevésüktől és az általuk okozott bajtól megszabaduljanak. Ennek alapján a négy boszorkányt megölték. Mivel szennyes tetemeik elföldeletlenül félelmetesek, és a lakosok tisztátalan holttesteik eltemetésére engedélyt kértek, elhantolásukhoz hozzájárulunk. Erről a jelen iratot állítottuk ki ésadtuk át nekik.

Kelt az 1064. év nagyszerű sában havának 29. napján. A szegény Abdullah hatvani kádi. Nyerje el a bűnbocsánatot!

A hátlapon a pecséten:

Abdullah.

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

CXXI
 و در مکه بود و در روز چهارم
 در قوت منور قلم بر مکتوب بنویشت
 با طبعی نام از عذر و کرم و در
 بر دریا و دره تنگه سته طایر از
 بلا ضرر و رعیت از طایر و در
 دره عریض طایر و در دره و در
 در حقیقت از نامه ۱۱۲ و در دره

 Anno. 1658. 20. Januarii
 Matias gyermek felől va
 la Cedula Nasur Bek Wél
 Aus János Wifü hívogatóbna
 29

DÜŞMAN BÖLGESİNDEKİ HONOD KALESİ HALKINDAN
MATYAS'A İZİN KÂĞIDI VERİLMESİ¹MÁTYÁS ÓNODI GYERMEK ÚTLEVELE¹

~ 23/I/1658 ~

Bu belgenin yazılma sebebi şudur ki:

Düşman toprağında bulunan Honod² Kalesi halkından Matyas, Köröş'ün biroları vasıtasıyla izin kâğıdı talep etmiştir. Halka zarar vermemek şartıyla istekliye bu izin kâğıdı verilmiştir ki kimse kendisini rahatsız etmesin.

18 Rebiülahir 1068

Osman

Budin Defterdarı

Jelen tezkere² tartalma ez: a keresztény részre eső Onód várbeli hitetlenek közül egy Mátyás nevű gyermek a maga részére a kőrösi bírakkal együtt útlevelet kér. Hogy semmilyen bántódása ne essen, kérésére kiadtuk ezt az úti tezkerét.

Kelt az 1063. év rebi-ül-ahir havának 18. napján

Oszmán

budai defterdár

*Kívül: Anno 1658. 20. Január. Mátyás gyermek felől való czédula
Nazur bég urunktól Dús János úr főbíróságában.*

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

² Macaristan'ın *Ónod* isimli yerleşim birimi.

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² Nyugta.

KİŞİR PAPASIYLA KAVGA EDİP KAÇAN VARGA
TOMAŞ'IN KEFİLİNDEN PARA CEZASI ALINMASI¹TEZKERE VARGA TAMÁS KÖRÖSI LAKOS
BÜNTETÉSPÉNZÉNEK MEGFIZETÉSÉRŐL

~16/VIII/1661~

Bismillâh

Bu belgenin yazılma sebebi şudur ki:

Körös varoşunun gayrimüslim ahalisinden Varga Tomaş, kışır papas ile² dövüşüp sövüştüğünden Peşteli Ferencz kendisine kefil olmuş, ancak Varga kaçtığından adı geçen kefilinden kanun gereğince cezası alınmış ve kendisine isteği üzerine bu belge verilmiştir. Bugünden sonra devlet tarafından bu konudan dolayı hiçbir şekilde rahatsız edilmesinler. Yanoş diyak ve biroların ricalarıyla meselenin halledilmesi üzerine işbu belge verilmiştir.

20 Zilhicce 1071

Osman

Budin Defterdarı³

Allah nevében

A jelen sorok tartalma ez:

Körös város hitetlenjei közül Varga Tamás kışır pappal¹ összeverekedett és egymást szidalmazták. Az ügyben Pesti Ferenc kezességet vállalt, és mivel Varga megszökött a törvény szerint a nevezett hitetlen a büntetés[pénz]t megadta, amiről kérésére ezen dokumentum² lett kiállítva. Mostantól fogva az állam részéről ez ügyben semmilyen módon ne érje kellemetlenség.

Kelt a 1071. év zilhiddze havának 20. napján.

Oszmán

budai defterdár

Kívül: Varga Tamás és Miklós pap dolga felől való cédula
die 18. Aug. Anno 1661.

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

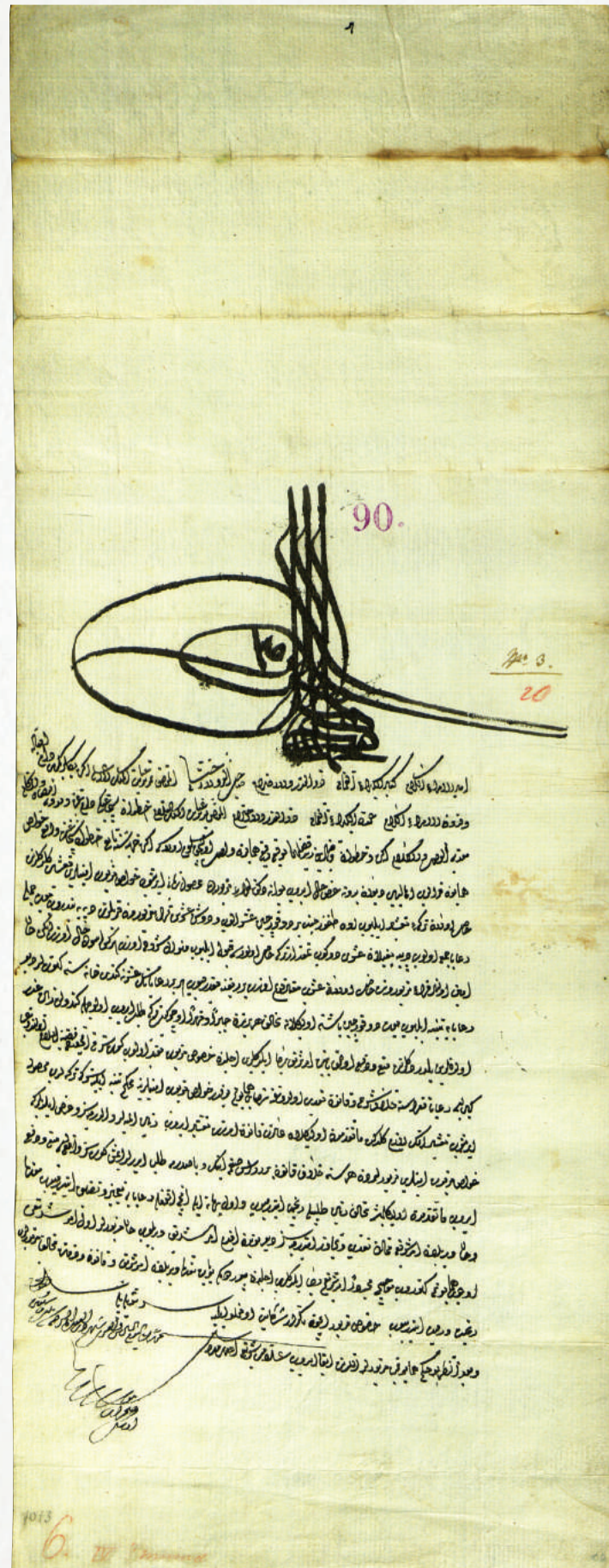
² Bu kelime "Kışır babasıyla" şeklinde de okunabilmektedir. Ancak Szilády Áron ve Szilágyi Sándor tarafından 1863 yılında yayımlanan *Okmánytár a hódoltság történetéhez Magyarországon* (İşgal Altındaki Macaristan Dönemine Ait Devlet Belgeleri Arşivi) adlı çalışmada bu iki kelime, kambur sırtlı rahip manasına "Kışır Papası" şeklinde okunup Macar diline uyarlanmıştır. (Daha önceki yayın I. Okmánytár a Hódoltság történetéhez Magyarországon. Nagy-Körös, Cegléd, Dömsöd, Szeged, Halas Arşivlerinden. Bir araya getirenler Szilády Áron ve Szilágyi Sándor. 1. cilt, Peşte. 1863. 305). Ayrıca belgenin diğer yüzünde de Macarca; "Varga Tamás ve Miklós pederin işi hakkındaki not kağıdı, die 18. Aug. Anno 1661." yazmaktadır.

³ Belgenin arka yüzündeki mührün okunuşu: "Mazhar-ı lutf-ı ilâhî Osmân bin Ferhâd."

¹ A Szilády Áron és Szilágyi Sándor szerkesztésében 1863-ban megjelent *Okmánytár a hódoltság történetéhez Magyarországon c.* munkában ez a dokumentum az itt közölttől némileg eltérő fordításban szerepel. A „kışır pappal” kifejezést púpos hátú papként magyarosította, amely azonban a török szövegből nem tűnik egyértelműen megalapozhatónak. A korábbi közlést I. Okmánytár a Hódoltság történetéhez Magyarországon. Nagy-Körös, Cegléd, Dömsöd, Szeged, Halas levéltáraiból. Összegyűjték Szilády Áron és Szilágyi Sándor. 1. kötet, Pest. 1863. 305.

² Tezkere: nyugta.

HATVAN SANCAĞININ HAVÂSS-I HÜMÂYÛN
STATÜSÜNDEKİ KÖYLERİNDEN ÖŞÜR TOPLANIRKEN
HAKSIZLIK YAPILMAMASI¹

KÖPRÜLÜ AHMED NAGYVEZİRNEK IV. MEHMED
SZULTÁN NEVÉBEN KIADOTT RENDELETE AZ EGRI
PASÁNAK, A HATVANI SZANDZSÁKBÉGNEK ÉS AZ EGRI
ÉS A HATVANI KÁDIKNAK AZ ADÓK RÉGI SZOKÁS
SZERINTI FIZETÉSE TÁRGYÁBAN¹

~ 02/VII/1663 ~

O [Allah]

ŞÂH MEHMED

bin

İBRÂHİM HÂN

el-muzaffer dâimâ

Değerli Eğre Beylerbeyi, Hatvan Sancakbeyi, Eğre ve Hatvan
Kadıları; bu fermamm ulaştığında bilirsiniz ki:

"Eğre Hazinesi'ne bağlı Hatvan sancağının havâss-ı hümayûn statüsündeki köyleri ahalisi Budin Divam'na arz-ı hâl ederek; 'şimdiye kadar Hatvan sancağında mahsul zamamı öşür almak için gelen görevlilerin ürünün her on yığımından (dokurcun) bir yığımı öşür olarak aldıkları ve bu öşürlük yığınları köylerin yakınlarında tepeye yığdıkları, daha sonra bütün halkın toplanarak tepeye yığılan bu öşür yığınlarını dövdüklerini ve [görevlilerin de] ne [kadar ürün] çıkarsa kabul ettiklerini, bu şekilde herkesin memnun olduğunu, ancak şimdiki görevlilerin bu köylerdeki öşürlük mahsulü eskiden olduğu gibi birer yığına yığdırmadıkları, reaya her bir kimsenin öşürlük mahsulü kendi evine getirmesi için tembihte bulunduklarını, daha sonra, bu zamana kadar yapılan uygulamamın aksine yığın başına her birinden zorla ve baskıyla üçer ölçek ürün talep ettiklerini, bu şekilde kendilerine büyük haksızlık yapıldığını' bildirip bu uygulamamın önlenmesi ve ortadan kaldırılması hususunda ferman çıkarılmasını istediklerinden; 'Bu konuyu inceleyesiniz. Şayet mesele bildirildiği gibi ise reaya fukarasına hukuka ve kanuna aykırı olarak haksızlık yapılmasına Padişah olarak benim rızam yoktur; amlan havâss-ı hümayûn görevlilerine sıkıca tembih edesiniz ki, ürün yetişip öşür alınmak gerektiğinde eskiden beri yapılageldiği şekilde öşürlendirsinler, daha fazla almasınlar ve sizler de aldırmayasınız. Ayrıca ahali, amlan havâss-ı hümayûn görevlilerinin her sene kendilerinden kanuna aykırı olarak birer baş sağma inek ve pasırma istediklerinden de şikâyetçi olduklarından, bununla da ilgilenesiniz. Eğer doğru ise bunu da önleyesiniz ve

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

Ö [Allah]

MEHMED SAH

fia

İBRAHİM HÂN

mindig győzedelmes.

Kegyes kormányzó, az előkelő nemesek kiválósága, hatalom és méltóság ura, akit a mindenható égi király bőkezű kegyével megajándékozott: Eger beglerbégje - akinek tartson soká szerencséje! -, a kegyes előjárók mintaképe, a nagyra becsült előkelők vezérembere, hatalom és méltóság ura, akit a mindentudó égi király bőkezű kegyével megajándékozott: Hatvan szandzsákbégje - akinek tartson soká tekintélye! -, és a kádik² és bírák mintaképei, az erény és igaz szó kincseshányái: egri és hatvani kádik - akiknek szaporodjanak erényeik! -, e magas szultáni rendelet vételekor a következő szolgáljon tudomástokra:

Az egri kincstár alá tartozó, a hatvani szandzsákbán³ fekvő szultáni hász-falvak⁴ lakói a következő jelentést küldték a budai dívánba: Mostanáig betakarítás idején a hász-birtokok eminejé⁵ úgy szedték a tizedet, hogy az egész megtermelt gabonából tizedeltek. Tíz keresztből egy keresztet vettek el, azután az így nyert tizedgabonát a falvak határában egy halomba hordatták. Akkor minden lakos odagyűlt, és a halomba hordott tizedgabonát kicsépele. Amennyi szemet ez adott, az eminek annyival beérték. E módszerrel mindenki meg volt elégedve. Újabban azonban az eminek a tizedgabonát már nem hordatják halmokba a falvakban a régi szokás szerint, hanem arra utasítják a ráját⁶, hogy a maga gabonáját ki-ki

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² Kádi: bíró az iszlám jogrendszerben.

³ Szandzsák: Az oszmán katonai és polgári igazgatás középnagy területi egysége. Egy vilájet (tartomány) több szandzsákból állt.

⁴ A szultán saját kezelésében megtartott birtok.

⁵ Adószedők az Oszmán Birodalomban.

⁶ Az Oszmán Birodalom adófizetői.

eskiden beri yapılan uygulamaya aykırı olarak fazladan bir şey istemek suretiyle ahalinin rencide edilmesine, bu bahane ile para alınarak sıkıştırılmasına ve önce ve şimdi çıkarılan fermanıma aykırı olarak haksızlık yapılmasına izin vermeyesiniz!" diye daha önce ferman verilmiş imiş. Şu anda adı geçen ahali söz konusu fermanı ordugâhıma getirerek yenilenmesini talep ettiklerinden **buyurdum ki:**

Bu hususta daha önce verilen fermana, kanuna ve deftere aykırı olarak adı geçenleri rencide ettirmeyesiniz ve bu konuda yeni bir şikâyet meydana vermeyesiniz. Böyle bilirsiniz ve gördükten sonra bu fermanımı adı geçen ahalinin ellerinde bırakasınız; şerefli âlâmetime itimat kılasınız.

26 Zilkade 1073 tarihinde yazılmıştır.

Ösek Sahrası Yurdunda

vigye haza a házába. Azután a régi szokás ellenére önkényesen minden keresztből 3-3 kejl szemet követelnek, s a rájának ezzel jelentős kárt okoznak.

Ennek megakadályozására nemes rendeletet kértek tőlem. Ti tehát kellő gondossággal nézzetek utána az ügynek! Ha valóban úgy áll, ahogy jelentették, tudjátok meg, hogy nem tűrhetem a szegény rájának a seriat⁷ és a kánun⁸ ellenére folyó zaklatását. A hász-birtokok eminjeit szigorúan figyelmeztessétek, hogy amikor a betakarítás elérkezik és időszerű a tizedkirovás, a korábban érvényes szokás és kánun értelmében szedjék a tizedet. Többet ne vegyenek, ne engedjétek! A panaszosok azt is jelentették, hogy a hász-birtokok eminjei évente egy-egy fejőstehenet és egy-egy szárított húsnak való marhát is követelnek tőlük a kánun ellenére. Ennek is nézzetek utána! Ha így van, akadályozzátok meg, s ne engedjétek, hogy a korábbinál többet követeljenek s ezzel zaklassák őket! Mint ahogy azt se hagyjátok, hogy a ráját e szolgáltatások ellenében pénzfizetésre kötelezve háborgassák.

Minderről korábban már született egy magas rendelet, s most a falvak lakosai ezt elhozták felséges táboromba. Mivel ennek értelmében újólag rendeletet kértek, megparancsolom, hogy az ebben az ügyben korábban kibocsátott nemes rendelet, a kánun és a fermán ellenére ne engedjétek őket zaklatni. Azon legyetek, nehogy e tárgyban ismételt panaszra legyen szükség! Így vegyétek tudomásul! Miután megnéztétek, e nemes rendeletemet hagyjátok a rájánál, felséges kézjegyemnek hitelt adjatok!

Kelt az 1073. év nemes zi-l-káde havának 26. napján, az eszéki táborban.

A hátlapon: A fermánnak megfelelő.

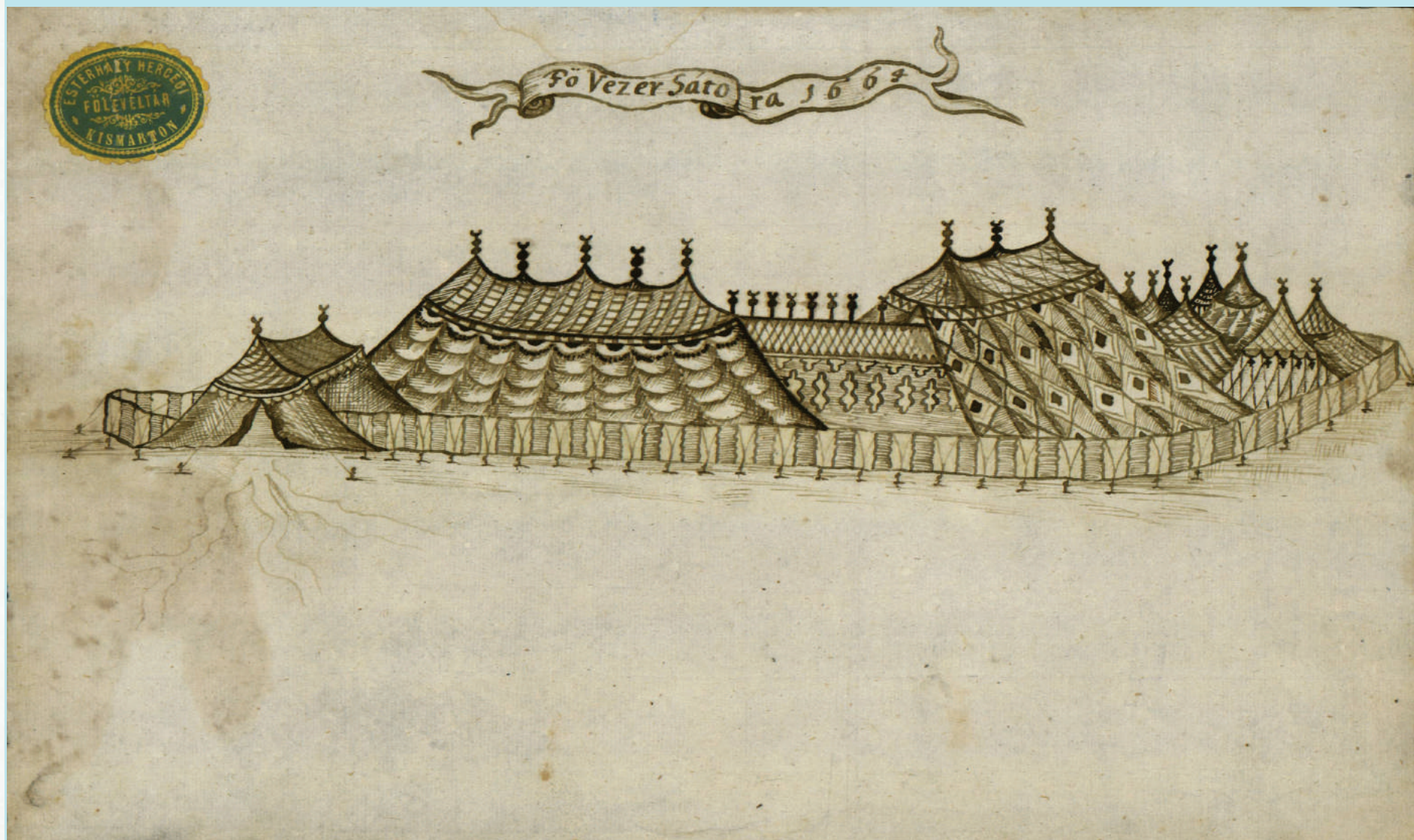
Kézjegyek: Kászim, Moharrem (?).

Magyarul: Anno 1663. Ferenc kovács hozta Eszékrül, az nagy, fényes, csillagos vezértül, az búza désmára való levél.

⁷ A seriat (ser', arabul saria) az iszlám erkölcsi, morális vezérelve, az iszlám teológiai rendszerében az Allah által örökérvényűen meghatározott, helyes viselkedés és vallásjog.

⁸ Törvény

Sadrazam Köprülü Ahmed Paşa'nın Çadırı. Esterházy Pál'in çizgisi yaklaşık 1665-1668.
Köprülü Ahmed nagyvezír sátra. Esterházy Pál tollrajza, 1665-1668 körül.

HU / MNL OL T 2 No. 1052.

[illegible]

KÖRÖŞ VAROŞU AHALİSİNİN MALLARINI
YAĞMALAMAK AMACIYLA FİLEK, DİVİN, KRUPİNA
VS. DÜŞMAN KALELERİNDEN GELEN HAYDUT VE
KATANA EŞKİYASINA KARŞI AHALİNİN KENDİLERİNİ
SAVUNMALARINA İZİN VERİLMESİ¹

GÜRDZSI MEHMED BUDAI PASA (1655-1656) RENDELETE,
AMİBEN KÖRÖŞ VÁROS LAKÓINAK MEGENGEDI,
HOGY A RABLÓ HAJDÚKKAL SZEMBEN MAGUKAT
FEGYVERREL IS MEGVÉDJÉK¹

~ 10/I/1665 ~

Bismillâh

(Mühür)

Ez-reh-i ihlâs-ı **Muhammed**² (...)

Tevekkülü alâ-hâhki

Şüüd(?) mücâhid fî-sebil'illâh ender-i bahr u ber

*Budin, Peşte, Solnok, Hatvan ve Seçen kazalarınm değerli
Kadılarına, Süvari ve Piyade askerlerinin Ağalarına, Eminlerine,
Subaşılarna, vilayet ileri gelenlerine ve diğer görevlilere:*

Bu belgeyi getiren, havâss-ı hümayûn statüsündeki Körös varoşu halkı Budin Divanı'na arz-ı hâl ederek; "hâlen Filek³, Divin⁴, Krupina⁵ ve diğer düşman kalelerinden bazı haydut ve katana⁶ eşkıyalarınm, kalelerine gitmeyip reayamn varoş ve köylelerinde gezerek yiye içtiklerini, reayamn zahirelerini arabaların yükletip zorla götürdüklerini, hayvan ve davarlarınm sürdüklerini, buldukları mal ve erzaklarınm yağmaladıklarını, reayamn nicelelerini tutup dağlarda ve ormanlarda gezdirip daha sonra fidyeye kestiklerini, bu gibi zulüm, fesat ve haksızlıklarınm sonunun olmadığımı, bu sebeple reayamn dağılıp perişan olmaya yüz tuttuğunu, iki tarafa [Osmanlı ve Avusturya] da bu perişan durumlarınm bildirmeleri üzerine düşman tarafımn kendi âdetleri üzere Filek Kallesi'nde bir toplantı (törvin) yaptıklarını, bunun sonucunda; 'haydut ve katana eşkıyaları, bunların varoş ve köylerine gelip yukanda belirtildiği gibi zulmedip giyecek ve hayvanlarınm çalıp götürdüklerinde, ardlarından kovalamaları ve yakalananları sıkıca bağlayıp zincire vurmaları, daha sonra derhâl her iki tarafa da haber vermeleri, yakalamaları mümkün olmayıp şavaşa giren haydut ve katana eşkıyalarınm da silahla öldürdükleri takdirde bundan dolayı sorumlu tutulmamaları' hususunda Macar palatinoşu⁷ tarafından ellerine ayrınthı, mühürlü resmî belge verildiğini" bildirmişlerdir.

1 Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

2 Devrin Budin Beylerbeyisi Gürcü Mehmed Paşa.

3 Slovakya'nın Fil'akovo kenti.

4 Günümüzde Slovakya sınırları içerisinde.

5 Günümüzde Slovakya sınırları içerisinde.

6 Ağır süvari; iri Macar atı.

7 Palatino, paladino: Kral vekili.

Allah nevében

A kádik és a bírák büszkeségei, az erény és igaz szó kincsesbányái, Buda, Pest, Szolnok, Hatvan és Szécsény kádijai. Jelességük és a korabeliek büszkeségei a fent nevezett kazákban² lakó lovas és gyalogos katonaságnak agái, emínek, szubasik, ajánok és más tisztviselők, növekedjék a hatalmuk!

A szultáni ház-birtokok³ közé tartozó Körös városának lakosai, a jelen sorok felmutatói a budai dívánhoz kérvényt adtak be és jelentették, hogy Fülek, Dévény, Korpona és egyéb keresztény várakból az átkozott hajdúk és huszárok a saját váraik helyett a szegény jobbágyok városaira és helységeire járnak, ahol ételen és italon kívül a jobbágyok gabonáját szekérre rakják, erővel elviszik, barmaikat és igásállataikat elhajtják, pénzüket és élelmüket elveszik. Emellett a szegény jobbágyok közül néhányat elfogva, a hegyekben és erdőkben körüljártatják őket, és értük váltságdíjat kérnek. Mivel az efféle zsarolásuknak se vége se hossza, a jobbágyok szétszéledtek és zaklatott állapotukat mindkét részen [keresztény és török oldalon] felterjesztették és elpanaszolták. Ez ügyben már a Fülek várban lakó porbasújtott keresztények/urak szokásuk szerint törvényt hoztak. A városaikra és helységeikre jövő és a fent nevezett módon zsaroló, holmijukat és állataikat ellopó és elhajtó nyomorult hajdúk és huszárok után vágatnak, és akiket elfognak, azokat megkötözve láncra fűzik és azután gyorsan hírt adnak mindkét részre. Azt a hajdút, akit nem tudnak elfogni, ám harcra kész, kéttollú fejszével és kapával megölik. Hogy kérdőre ne vonják őket, a magyar nádor pecsétes nyugtát (mühürlü temessük) ad a kezükbe.

Ugyanezen okból a jelen rendeletet bocsátottuk ki, hogy a fent elmondott módon a szegény jobbágyok mentesek és ez ügyben szabadok legyenek. Amikor megérkezik, [tudjátok], a ser és a kánun ellenére a szegény jobbágyokat ne bántsátok,

1 Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

2 Kaza: bírósági körzet.

3 A szultán saját kezelésében megtartott birtok.

Bunun üzerine, reayanın güvenliğine ve kurtuluşuna sebep olduğu için yukarıda açıklandığı şekilde [tarafımızdan da işbu] buyuruldu yazılmıştır.

Bu buyuruldu size ulaştığında gereken şudur ki; yukarıda açıklandığı üzere varoş ve köylerde gezip reayanın mal ve erzaklarını zorla alıp hayvanlarını sürüp götürerek zulmeden haydut ve katana eşkıyalarını reaya her nerede bulurlar ise kovalayıp yakalayıp hapsedtiklerinde veya savaşmaya kalkışanların haklarından geldiklerinde reayayı hukuka aykırı olarak rahatsız ettirmeyesiniz; etmek isteyenleri engelleyesiniz.

Ancak bu hususun üzerinde önemle durasınız ki; bu reayalar dahi kendi aralarında hadnak ve tizedoş⁸ atamasın, bayrak açmasın ve bu bahane ile katana ve haydut eşkıya ve haramilerinden başka kişilere el uzatmasınlar; bu eşkıyayı öldürdüklerinde de gizlemeyip hâkimlere gidip bildirsinler. Bu şekilde buyuruldu.

22 Cemaziyelahir 1075

amiért a fent nevezett városokba és helységekbe kijáró, a jobbágyok vagyonát erőszakkal elvivő, állataikat elhajtó zsarnok hajdúkat és huszárokat, megtalálva üldözőbe veszik és kézre kerítve elfogják. Sőt, az ezt tenni készülőköt is gátoljátok meg. Azonban vigyázzatok, nehogy a fent nevezett jobbágyok maguk között hadnagyot és tizedest nevezzenek ki, vagy zászlót bontsanak, valamint, hogy ez ürügy alatt az átkozott hajdúkon és huszár rablókon kívül kezűket másra ne emeljék. Ha pedig a nevezett átkozottakat agyonütik, azt el ne titkolják, hanem a bírókhöz (*hâkim*) menvén ott feljelentsék.

Kelt az 1075. év dzsemázi-ül-ahir havának 22. napján

Kívül: Ki járás felől

⁸ Hadnagyot: Teğmen / Tizedest: Onbaşı.

II. Rákóczi Ferenc
Cengiz Göncü, Türkiye'de Macar İzleri, s.166, İstanbul 2010

KÖRÖŞ VAROŞU AHALİSİNDEN KÖTÜ YOLDAN KAZANÇ
SAĞLAYAN İKİ KADININ VAROŞTAN SÜRÜLMESİ¹MEHMED AGA TEZKERÉJE KORSÓS ISTVÁNNÉ ÉS
TAKÁCS ANDRÁSNÉ KÖRÖSİ LAKOSOK KIÜZÉSÉRŐL¹

~ 16/I/1670 ~

Bismillâh

Allah nevében

Bu belgenin yazılma sebebi şudur ki:

Köröş varoşu halkı; Korşoş İştvan (Korsos István) ve Takaç Andraş'ın (Takács András) karılarının kötü yolla kazanç elde ettiklerini ve bu şekilde varoşa zarar verip kendilerinin perişan olmalarına sebep olduklarını belirterek bunların varoştan sürülmeleri için izin istemişlerdir. Kendilerine yukarıda açıklandığı şekilde izin verilmiş olduğundan kimsenin bu konuda Köröş halkını incitmemesi için işbu belge verilmiştir.

23 Şaban 1080

(İmza)

Jelen sorok tartalma ez:

Körösi lakosok közül Korsos István felesége és Takács András felesége gonoszokkal paráználkodván a városi lakosokra ez által kár és zavar háramlik. Ennélfogva engedelmet kértek arra, hogy őket a városból kiűzzék. E szerint az engedély megadatván, hogy más részéről bántásuk ne essen, a tezkere²a kezükbe adatott.

Kelt az 1080. év saban havának 23. napján.

Muhammed aga

*

Kivül: Anno 1670. 19. Januarii Korsos Istvánné és Takács Andrásné kicsapásokrul való cédula.
N. Erdős Mihály bíróságában.

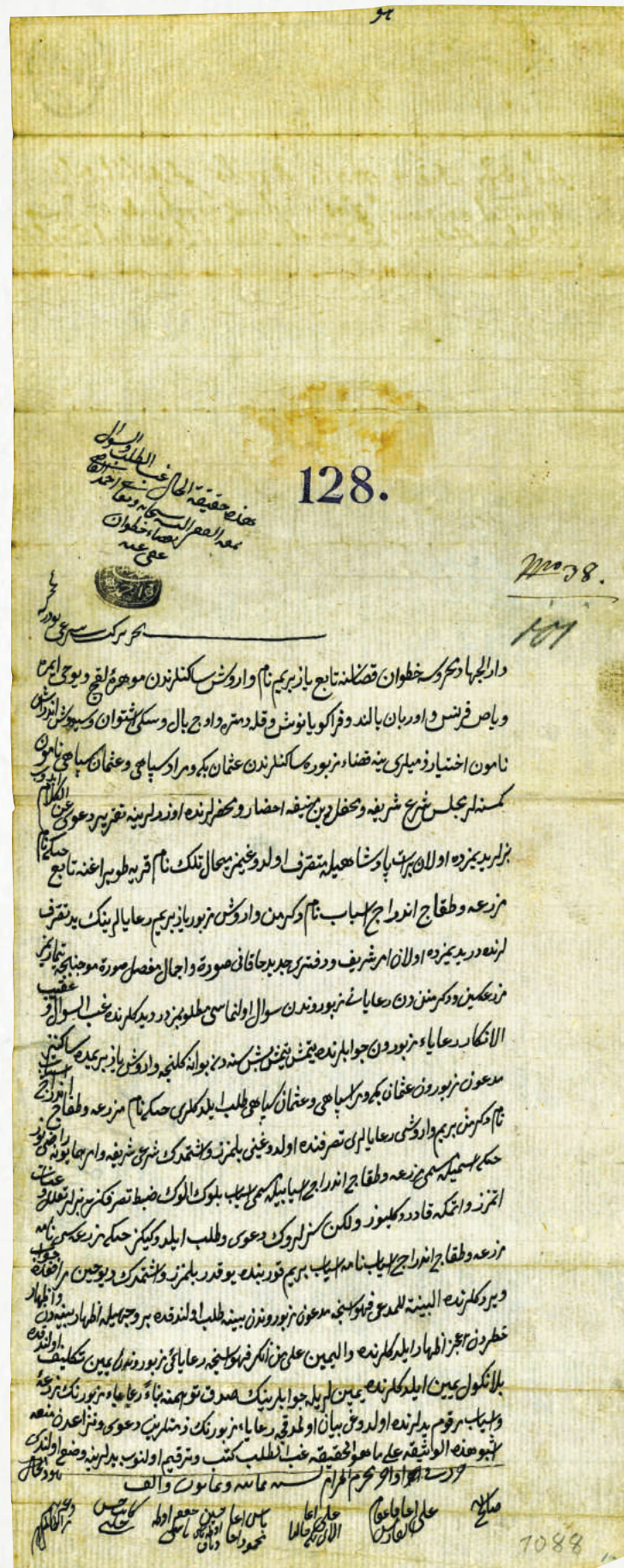

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² Nyugta.

BAZI SİPAHİLERİN, KENDİLERİNE AİT OLAN BİR
MEZRAA VE BİR DEĞİRMENDEN DOLAYI YAZBERİM
VAROŞU AHALİSİ ALEYHİNE AÇTIKLARI DAVANIN
REDDİ¹AHMED HATVANI KÁDI VÉGZÉSE CSENGE-PUSZTA ÉS
EGY MALOM BIRTOKLÁSÁNAK JOGÁRÓL¹

~ 26/III/ - 04/IV/1677 ~

O [Allah]

*Bu belgede yazılı olanların
gerçekliği tarafımdan tasdik olunur.**Hatvan Kadısı
Ahmed
Allah'ın affı üzerine olsun.
(Mühür)**Bu mahkeme belgesinin yazılma sebebi şudur ki:*

Hatvan kazasına bağlı Yazberim (Jászberény) isimli varoş sakinlerinden Mohorai Lukac (Mohorai Lukács), Yuha İmre (Juhai Imre), Yas Ferens (Jász Ferenc), Urban Balind (Urbán Bálint), Farago Yanoş (Farágó János), Kale Dimitre (Kala Dimitre), Uc Bal (Ucs Pál), Segi İştvan (Szegi István) ve Sivoş Andras (Szívós András) isimli gayrimüslim ahaliyi yine adı geçen kaza sakinlerinden Osman Bey, Murad Sipahi ve Osman Sipahi isimli kimseler mahkemeye getirtip huzurlarında kendilerinden şu şekilde davacı oldular:

"Bizlerin elinde bulunan ve padişah beratı ile mutasarrıf olduğumuz Mihaltelek (Mihálytelekhez) köyüne bağl Cenge (Csenge) mezraası ile Takac Andrac (Takács András) isimli değirmen, Yazberim halkının tasarrufunda bulunmaktadır. Bu fermana ve bölgeye ait son icmal ve mufassal defter kayıtlarına göre bizim dirliğimiz sınırları dahilinde bulunan söz konusu mezraa ve değirmenin adı geçen ahaliiden sorulmasını isteriz."

Bunun üzerine mahkemece anılan ahaliye soruldu ve kendileri bu iddiayı inkâr ederek şöyle cevap verdiler: "Yetmiş, yetmiş beş seneden beri Yazberim'de sakiniz. Osman Bey, Murad Sipahi ve Osman Sipahi isimli davacların istedikleri Cenge isimli mezraa ile Takac Andrac Değirmeni denilen değirmenin Berim varoşu halkının tasarrufunda olduğunu bilmeyiz ve işitmedik de. Mahkemenin kararına ve Padişahın emrine razıyız. Cenge diye isimlendirilen bir mezraa ve Takac Andrac Değirmeni diye isimlendirilen bir değirmeni bulun ahn; bunların sizler tarafından tasarrufuna karşı

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

Ö [Allah]

A dolgok valódi állása ez, kérés és kérdezés alapján; lejegyezte a szegény Ahmed, a hatvani bírósági körzet kádija², akinek bizodalma a Magasztosban és Magasságosban van. Nyerje el a bűnbocsánatot!

E bírósági irat kiállításának oka a következő: A hitharcok bástyája, a jólvédett Hatvan bírósági körzetébe tartozó Jászberény város lakosai közül Mohorai Lukács, Juhai Imre, Jász Ferenc, Urbán Bálint, Faragó János, Kala Dimitre, Ucs Pál, Szegi Imre és Szívós András öreg zimmik³ egyrésztől, másrésztől a fent nevezett bírói körzet lakosai közül Oszmán bég, Murád szpáhi⁴ Szpáhi: az Oszmán Birodalom lovaskatonája. és Oszmán szpáhi megidéztek a nemes seriat törvényszéke és a fényes vallás központja elé, ahol az előbbieken jelenlétében és ellen az utóbbiak pert indítottak. Elmondták: „E falu földjei közül a Mihálytelekhez tartozó Csenge nevű puszta és egy Takács András malmának nevezett malom, amelyeket padisáhi adománylevéllel mi birtoklunk, Jászberény városa rájáinak tulajdonában vannak. Azt kívánjuk, hogy a kezünkben lévő magas parancs és az uralkodói új defter másolata és másolatának részletes kivonata szerint a tímár-birtokunkat képező pusztáról és malomról kérdezzék meg Jászberény lakosait."

Amikor megkérdeztük őket, tagadtak, s válaszukban a következőket mondták: „Hetven-hetvenöt éve lakunk

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² Kádi: bíró az iszlám jogrendszerben.

³ Zimmi: az Oszmán Birodalom nem-muslim alattvalója.

⁴ Szpáhi: az Oszmán Birodalom lovaskatonája.

çıkmanız. Zaten buna gücümüz de yetmez. Ancak sizin talep etmiş olduğunuz Cenge isimli mezraa ile Takac Andrac isimli değirmen Berim yakınlarında yoktur; bilmeyiz, işitmedik."

Bu durumda; "*Delil davacıya aittir.*" kuralı gereğince davacılar-
dan delil istenmiş, ancak davacılar herhangi bir delil ortaya
koyamamışlardır. Bunun üzerine; "*Yemin inkâr edene gerekli-
dir.*" kuralı gereğince adı geçen ahaliye yemin teklif olunmuş
ve onlar da hiç tereddütsüz bir şekilde yemin etmişlerdir.
Ahalinin sözleriyle yeminleri arasında herhangi bir çelişki bu-
lunmadığından, adı geçen mezraa ve değirmenin kendi tasar-
ruflarında bulunduğu dair bir beyanları olmadıkça bunların
bu konudan dolayı sorumlu tutulmaları talebiyle herhangi bir
dava açılması reddedilmiştir.

İşbu belge ahalinin isteği üzerine yazılıp kendilerine verilmiş-
tir.

21-30 Muharrem 1088 tarihinde yazılmıştır.

Şahitler

Seyyid(?) Salih	Ali Ağa, <i>Süvari Kaymakamı</i>	Ali Ağa, <i>Alaybeyi</i>
Mahmud Ağa, <i>Başağa</i>	Hüseyin Odabaşı, <i>Dabak</i>	Cafer Odabaşı
Hasan Çelebi, <i>Kâtib</i>	<i>ve diğerleri.</i>	

Jászberény városában. Nem tudunk és nem hallottunk arról,
hogy a felperesek, Oszmán bég, Murád szpáhi és Oszmán
szpáhi által követelt Csenge nevű pusztá és a Takács András
malmának nevezett malom Berény rájáinak birtokában
lenne. Mi engedelmeskedünk a nemes seriatnak és a szultáni
parancsnak; ha találtok Csenge pusztát és Takács András
malma nevű malmot, legyen a tietek. Birtokba vételükbe
nem avatkozunk és nem szegülünk ellen, hiszen erre nem is
vagyunk képesek. De Csenge nevű pusztá és Takács András
malmának nevezett malom, amelyeket követeltek, nincs
Berény közelében, ilyenekről nem tudunk és nem hallottunk."

Mivel a bizonyítás a felperesek kötelessége, bizonyítékot
kértünk tőlük. Nyilvánvaló lett, hogy nem tudnak
bizonyítékot felmutatni. Ezért, minthogy az eskü a tagadók
joga, a jelenlévő rájákat szólítottuk fel eskütételre, ők pedig
vonakodás nélkül megesküdtek. Esküjükből válaszuk igaz
hitelére következtetünk. S mivel nem derült ki, hogy a nevezett
pusztá és malom a tulajdonukban lenne, kötelezettségük
további perelését eltiltjuk. Kérésükre erről ezt az igazságnak
megfelelő végzést kiállítjuk és átadjuk nekik.

Kelt az 1088. év szent moharrem havának utolsó harmadában.

Az ügy tanúi:

Szálik Bese	Ali aga <i>kajmakám, fárisz</i>	Ali aga <i>jelenlegi alajbég</i>
Mahmúd aga <i>Bas aga</i>	Hüszejn odabasi, <i>timáros</i>	Dzsáfer odabasi
Kjátib Haszan Cselebi	<i>és mások a jelenlevők közül.</i>	

A pecsétén: Ahmed.

*A hátlapon magyarul: Anno 1677 die 4 mensis aprilis.
A mihálytelki urakkal aminemű pörben voltunk,
arról való kiadatott cédula a hatvani kádiátul.
Muhorai Lukács uram bíróságában.*

Abdurrahman Abdi Paşa (ö. 1098/1686)

Vezir, Budin Eyaletinin son beylerbeyi. Askeriyeden yetişti. 1668 yılında Yeniçeri Ağası oldu. Osmanlı Devleti'nin pek çok askeri seferine katılarak önemli hizmetlerde bulunduktan sonra, 1674 yılında Bağdat, 1676'da Mısır ve 1681 yılında Bosna valiliğine getirildi. Daha sonra kendisine sırasıyla Kamanice muhafızlığı, Budin valiliği ve Macaristan serdarlığının vazifeleri verildi. 1685'te ikinci defa Budin beylerbeyliğine tayin edildi. 1686 yılında seksen yaşlarında iken emrindeki 16.000 kişilik kuvvetle 90.000 kişilik Haçlı kuvvetlerine karşı Budin'i iki buçuk ay savundu. Ancak yardım alınamayınca hem şehir düştü ve hem de kendisi şehit oldu. Şehit olduğu yere daha sonra Macarlar tarafından Türkçe ve Macarca bir kitabe konulmuştur. Kitabede şu ifadeler yer almaktadır: "145 yıllık Türk egemenliğinin son Buda Valisi Abdurrahman Abdi Arnavut Paşa. Bu yerin yakınında 1686 Eylül Ayının 2. Günü öğleden sonra yaşamının 70. Yılında maktül düştü. Kahraman düşmandı. Rahat uyunun." (Abdülkadir Özcan, DİA, C. 1, s. 156)

Abdurrahmán Abdi Pasa (ö. 1098/1686)

Vezir, Buda Tartomány utolsó beglerbége. A hadseregben nevelkedett. 1668.-ban janicsár aga lett. Az Oszmán Birodalomban számos katonai hadjárat résztvevőjeként fontos szolgálatokat tett, majd 1674.-ben bagdadi, 1676.-ban egyiptomi és 1681.-ben boszniai tartományi kormányzónak nevezték ki. Később Kamenyec védelmi, Buda kormányzói és Magyarország főparancsnoki feladatait kapta. 1685.-ben másodszor nevezték ki Buda beglerbégének. 1686.-ban, a nyolcvanas éveiben járva 16.000 fős haderővel Budát kettős és fél hónapig védte a 90.000 fős Keresztes haderők ellen. Azonban mivel nem érkezett meg a segítség, a város is elesett és ő maga is hősi halált halt. Azon a helyen, ahol meghalt, később a Magyarok által törökül és magyarul egy felirat került elhelyezésre. A feliraton ez a szöveg látható: "A 145 éves török hódoltság utolsó budai helytartója Vezir Abdurrahmán Abdi Arnaut Pasa e hely közelében esett el 1686. nyárutó hava 2. napján délután életének 70. évében. Hős ellenfél volt, békesség vele." (Abdülkadir Özcan, DİA, C. 1, s. 156)

Son Budin Beylerbeyi Abdurrahman Abdi Paşa'nın
Budapeşte'deki Kabri
Fotograf: Uğur Ünal

[illegible]

OSMANLI DEVLETİ TARAFINDAN ORTA MACAR
HALKINA KRAL SEÇİMİ, DİN VE TİCARET HÜRRİYETİ,
VERGİ REJİMİ, GÜVENLİKLERİNİN TEMİNİ VS.
HUSUSLARDA VERİLEN AHİTNAME¹

A KIRÁLYVÁLASZTÁSSAL, A SZABAD
VALLÁSGYAKORLÁSSAL- ÉS KERESKEDELMI
JOGOKKAL, AZ ADÓRENDSZERREL ÉS A BIZTONSÁGUK
MEGTEREMTÉSÉVEL STB. KAPCSOLATOS ÜGYEK AZ
OSZMÁN BIRODALOM ÁLTAL KÖZÉP-MAGYARORSZÁG¹
NÉPÉNEK ADOTT SZERZŐDÉSLEVÉLBEN

~ 05-14/VIII/1682 ~

Her şeyin sahibi ve en yüce olan Allah'a hamd olsun ki; yegâne bolluk ve bereket verici olan O, yüce eşliğimizi ve Padişahlığımızı cihanın sultanlarının başvurduğu, zamanın kisralarının sığındığı yer kıldı. Bu itibarla gölgemizden istifade edenler ve eşliğimize dayananlar daima iyi bir duruma gelmiş, emellerine ulaşmışlardır.

Bundan dolayı şu anda Orta Macar² halkı da yüce kapımıza bağlılığı ve itaati mutluluk, refah ve rahatlarının vesilesi bilip devletimize iltica ederek ve yüce makamımızı kendilerine sığınak edinip samimiyetle dayanarak memleketlerinin düzeni, güvenliği, sınır, kale ve köylerinin korunması hususlarında on dört maddelik bir ahitname verilmesini istemişlerdir. Bu durum yüce Padişahlık makamımıza arz olununca bizim de malumumuz olmuştur.

Bu köklü ve ebedî hanedana itaat edenlere yüce kapımızın daima açık bulunması Padişahlığımızın güzel bir gelenek ve kaidesidir. Bu sebeple onların bu istekleri tarafımızdan kabul olunmuş ve buna dair üzerinde hatt-ı hümayûnumuzun bulunduğu bir ferman çıkarılmıştır.

Söz konusu on dört madde şunlardır:

Birinci Madde: Eski Erdel Hâkimi Betlen Gabor'un³ soyundan gelen Grof Tököli İmre de Kirzmak⁴, Osmanlı Devleti için pek çok zahmet ve meşakkati göze alıp daima sadakat içerisinde olduğundan yüce Padişahlığımızın himayesine kabul edilecek; Orta Macar halkının daha önce yapmış olduğu seçim doğrultusunda Orta Macar Ülkesi Krallığına tayin olunacak; vefatından sonra da, eşi ve aynı zamanda Osmanlı Devleti'ne sadakat uğruna canını ortaya koyan Zirinoğlu'nun⁵ kızı olan

Dícséret a mindenható és magasságos Allahnak; Ő az egyetlen, aki bőséget és áldást ad, aki által felséges személyünk és szultánatusunk a világ szultánjainak megsegítőjévé és a korszak uralkodóinak menedékéül szolgáló helyé vált. Azok, akik árnyékunkban helyet foglalnak és személyünkre támaszkodnak, mindig jó helyzetben lesznek és elérik céljaikat.

Ezért jelenleg Közép-Magyarország népe is az elkötelezettség és engedelmesség boldogságával, jólétének és kényelmének tudatában felséges küszöbünkön talált védelmet, felséges hivatalunkra menedékként tekintve egy tizennégy pontos szerződéslevél kiadását kérte, amely hazájuk rendje, biztonsága, határai, várainak és fálvainak védelme kérdéseivel kapcsolatos. Ez a helyzet felséges szultáni hivatalunkhoz beterjesztésre került, így mi is tudomást szereztünk róla.

A padisahok szép hagyománya és szabálya, hogy a mi mély gyökerekkel rendelkező és örök uralkodócsaládunknak engedelmeskedő személyek számára felséges küszöbünk mindig nyitva áll. Ezért kérésük elfogadásra került és azzal kapcsolatban egy rendeletet adtunk ki, amelyen nagyúri kézírásunk található.

A szóbanforgó tizennégy pont a következő:

Első pont: A korábbi erdélyi uralkodó Bethlen Gábor leszármazottja, gróf késmárki Thököly Imre, az Oszmán Birodalom érdekében számos fáradságot és nehézséget vállalva mindig hűséges maradt, ezért felséges padisahi hivatalom védelmébe veszi, és Közép-Magyarország népének korábbi választása szerint Közép-Magyarország királyává nevezi ki. Mivel felesége annak a Zrínyi-öglü-nak² Ilona³ nevű leánya, aki annak halála után az Oszmán Birodalomhoz való hűségéért életét ajánlotta, ezért a régóta tulajdonát képező ingatlanok és vagyon az Oszmán Birodalom védelme alá kerül.

¹ Bu ahitname hakkında daha geniş bilgi için bkz. Hüseyin Şevket - Çağatay Çapraz, "İmre Thököly Gözüyle Osmanlı İmparatorluğu'nun 1694 Petrovaradin Kuşatması", *Akademik Bakış Dergisi*, C. 3, sayı 6, Yaz 2010, s. 123-176.

² Macarca Középső Magyarország. Coğrafi anlamda terim genellikle Yukarı Macaristan'ı, Kassa Komutanlığına ait bölgeyi ve Erdel Prensliği'ne bağlı yedi ili kapsamaktaydı. Daha sonra XVII. yüzyılın son üçte birinde anlamı genişlemiş ve İmre Thököly'nin "Kuruc Krallığı" bu şekilde adlandırılmıştır.

³ Gábor Bethlen.

⁴ Késmárki Thököly Imre.

⁵ Zrínyi Péter. *Zrínyi öglü=Zrínyi fia*.

¹ Eredetiben "Orta Macar". Jelentése Középső Magyarország. A terminus földrajzi értelemben általában Felső-Magyarországot, az ún. Kassai Főkapitányság területét, és az Erdélyi Fejedelemséghez csatolt hét vármegyét jelentette, majd a 17. század utolsó harmadában jelentése kiszélesedett és Thököly Imre „kuruc királyságát” jelölték vele.

² Zrínyi Péter. Zrínyi- öglü = Zrínyi fia

³ Zrínyi Ilona

Elena'nın⁶ eskiden beri tasarrufunda olan mal ve mülkleri Osmanlı Devleti tarafından korunacaktır.

İkinci Madde: Grof Tököli Imre vefat ettiği takdirde Orta Macar ahalisi krallığa kimi dilerlerse aralarında seçip yüce Padişahlığımıza sunacaklardır. Fakat papiştalardan⁷ bir kimse Macar Krallığına kabul olunmayacaktır. Şayet papiştalardan bir kimse Macar Krallığına talip olursa Osmanlı Devleti'nin desteğiyle engellenecektir.

Üçüncü Madde: Macar halkı ve onlara bağlı olan Hırvatlar kendi memleketlerinde ayin ve âdetlerinde serbest olacak ve muafiyetleri korunacaktır. Yani Kalvinista ve Luteran ayinlerine herhangi bir zarar gelmesine izin verilmeyecektir. Kendileri memleketlerinde eski gelenekleri üzere korunacaklardır. Devlete sunulan hediyelerin bir şekilde artırılmasına izin verilmeyecektir. Bundan böyle Macar halkı ve memleketleri ortaya çıkacak bütün düşmanlarına karşı Osmanlı Devleti tarafından korunacaktır.

Dördüncü Madde: Macar ülkesi ve ona bağlı olup itaat etmiş olan yerlere, gerek şu anda devam etmekte olan sefer bahane edilerek ve gerekse gelecekte herhangi bir şekilde zarar verilmeyecek, hakarete bulunulmayacak ve halkı esir edilmeyecektir.

Beşinci Madde: Duruma göre Osmanlı Devleti tarafından bizzat asker gönderilip Orta Macar halkının da hizmet ve desteğiyle kendi ülkelerinin sınırları dahilinde Nemçe'den ne kadar kale, kastel, şehir, varoş ve palanka alınır ise kendilerine teslim edilecek ve buralar düşmanın şerrinden korunacaktır.

Altıncı Madde: Orta Macar halkının kendi vilayetlerini şenlendirmesine ve bayındır hâle getirmesine engel olunmayacak; gerekli hâllerde düşmanlarının defedilmesi için yardımda bulunulacaktır.

Yedinci Madde: Nemçe ile barış yapıldığında, antlaşmada Orta Macar halkına zarar vermeyi amaçlayan bir madde yer almayacak; itaatkâr Orta Macar halkı himaye olunacaktır.

Sekizinci Madde: İtaatkâr Orta Macar halkının durumlarına gerektiği şekilde çekidüzen verilip kendilerine ait çok gerekli olan şeyler Nemçe'den alıverilinceye kadar Osmanlı Devleti tarafından kendilerine her bakımdan yardım yapılacaktır.

Dokuzuncu Madde: 1075 senesinde Nemçe ile yapılan antlaşmada⁸ Orta Macar ülkesi için ahidnâme-i hümayûnumda yer alan şartların işbu maddelere uygun olanları geçerli olup korunacak; bu şartlar çerçevesinde yerleri, köyleri, makamları,

Második pont: Abban az esetben, ha gróf Thököly Imre elhalálozik, Közép-Magyarország népe szabadon válassza ki maga közül azt személyt, akit magyar királyának kíván, és az eredményt méltóságos padisahi hivatalunkhoz terjessze be. Azonban a pápisták⁴ közül magyar királynak senki ne kerüljön elfogadásra. Ha a pápisták közül bárki is törekedne a magyar királyi címre, annak trónra kerülése az Oszmán Birodalom támogatásával megakadályozásra fog kerülni.

Harmadik pont: A magyar nép és a hozzájuk tartozó horvátok saját hazájukban és szertartásaikban, szokásaikban és privilégiumaikban továbbra is szabadok legyenek. Azaz a református és evangélikus szertartások megzavarása semmi módon sem lesz megengedve. Saját hazájuk régi hagyományai megőrzésre kerülnek. Az államnak adandó ajándékok mennyiségének bármely módon történő megnövelése nem engedélyezett. Ezentúl a magyar népet és az ő hazájukat minden ellenségével szemben az Oszmán Birodalom fogja védelmezni.

Negyedik pont: Magyarországot és a hozzá tartozó, engedelmeskedő helyeket nem fogja kár vagy támadás érni sem a jelenleg folyó hadjárat ürügyén, sem pedig a jövőben bármely más módon, valamint népe nem kerül rabságba.

Ötödik pont: Ha szükségessé válik, az Oszmán Birodalom küldjön katonát, és ha Közép-Magyarország népe saját erejéből országhatárain belül a Habsburgok által elfoglalt várakat, kastélyokat, városokat és erődítményeket visszafoglalja, azokat adják át [a magyaroknak], hogy legyenek védelem alatt az ellenség gonoszságával szemben.

Hatodik pont: Közép-Magyarország népe nem lesz abban akadályoztatva, hogy saját tartományait újjáépítse és felvirágoztassa; s ha szükséges, az ellenség visszaverésében is segítséget kapnak a részünkről.

Hetedik pont: Ha a Habsburgokkal békekötésre kerül sor, az egyezményben nem kap helyet olyan pont, amely Közép-Magyarország népének kárt okoz, Közép-Magyarország hűséges népe a szultán védelme alatt fog állni.

Nyolcadik pont: Az Oszmán Birodalom minden szempontból segíteni fogja Közép-Magyarország hűséges népét mindaddig, amíg helyzetük megfelelően nem rendeződik és amíg a számukra szükséges dolgokat a Habsburgoktól vissza nem kapják.

Kilencedik pont: Az 1075. évben a Habsburgokkal kötött békének⁵ a jelen szultáni szerződéslevegélben megtalálható pontoknak megfelelő rendelkezései Közép-Magyarország

⁶ Zrínyi Ilona.

⁷ Katolik.

⁸ 1664 tarihli Vasvar Antlaşması.

⁴ Katolikus.

⁵ 1664. évi vasvári béke.

memleketlerinin intizamı ve diğer işlerinde eski âdetleri üzere yaşamaları sağlanacaktır.

Onuncu Madde: Orta Macar Kralı ve Macar halkı şimdiye kadar Orta Macar'ın düşmanı olup ayınlerine engel olarak zarar veren Hristiyanları⁹, ister erşek¹⁰ ister püşpek¹¹ olsun, içlerinden çıkarıp yerlerine Calvinista ve Luteran mezhebinden olanları atayacak; şayet bunlardan şikâyet için Osmanlı Devlet merkezine gelen olur ise sözü dinlenmeyip geri çevirilecektir.

On birinci Madde: Eskiden beri iki güç arasında kalarak her iki tarafa da vergi veren köyler, yine aynı şekilde iki tarafa vergilerini vaktinde verecekler; ancak vergileri artırılmayacaktır. Bu konuda eskiden beri var olan uygulamaya aykırı hareket edilerek Orta Macar halkına haksızlık yapılmayacaktır.

On ikinci Madde: Orta Macarlı bezirgânlar getirdikleri ve alıp götürdükleri malların vergilerini eskiden olduğu gibi verdikten sonra güvenli bir şekilde Osmanlı ülkesine gelip gidebilecekler; kendilerine kimse engel olmayacaktır.

On üçüncü Madde: Her yıl vergilerini getiren ve memleketlerinin işleri için gelen elçiler ve temsilcilere eskiden olduğu gibi ağırlanıp saygı gösterilecektir.

On dördüncü Madde: Her yıl kırk bin kara kuruş¹² vergi ödenecek ve bu miktar hiçbir zaman artırılmayacaktır. Benden sonra hanedanımızdan Osmanlı tahtına geçecek olanlar tarafından da söz konusu miktar yükseltilmeyecektir.

Bundan sonra, yukarıdaki maddelere göre düzenlenen ahid-nâme-i hümayûnum geçerli olacaktır.

Yerleri ve gökleri yoktan var eden Hazret-i Allah'ın yüce ismini anarak, peygamberlerin sonuncusu ve övüncü olan Peygamberimiz Muhammed Mustafa –*Allah ona salat ve selam kılın*– hazretlerinin çok bereketli mucizelerini ifade ederek ve hükümdarların söze sadakat erdemine uyarak yemin, ahd ve misak ederim ki; bu ahitnamenin zikrolunan şartlarına ve kayıtlarına en üst seviyede uyulacak; karşı taraftan aykırı bir hareket ortaya çıkmadıkça Padişah olarak benim tarafımdan ve idarecilerim, askerlerim ve memurlarım tarafından buna aykırı hareket edilmeyecektir.

Böyle bilinsin; şerefli alametime itimat kılınsın.

1-10 Şaban 1093 tarihinde yazılmıştır.

Kostantiniye'de

érdekében érvényben és védve maradnak; ezen feltételek szerint a területük, falvaik, hivatalaik, hazájuk közrendje és egyéb ügyeik a régi szokások szerint lesznek biztosítva.

Tizedik pont: Közép-Magyarország királya és a magyar nép a jezsuitákat,⁶ akik mostanáig Közép-Magyarország ellenségei voltak, szertartásaikat megakadályozva kárt okoztak, legyen az akár érsek akár püspök, maguk közül távolítsák el, és a helyükre kálvinista vagy lutheránus felekezetű embereket nevezzenek ki. Ha ezekkel kapcsolatban az Oszmán Birodalom központjába panasz érkezik, az meghallgatás nélkül elutasításra kerüljön.

Tizenegyedik pont: A korábban is két hatalom között lévő, mindkét félnek adót fizető falvak ugyanúgy mindkét helyre időben fizessék meg az adójukat, azonban az adók nem fognak növekedni. Ebben az ügyben a régi szokásokkal ellentétes intézkedésekre nem kerül sor, és Közép-Magyarország népe nem fog igazságtalanságot elszenvedni.

Tizenkettedik pont: Ugyanúgy, mint régen is, Közép-Magyarország kereskedői az általuk hozott és vitt áruk adójának megfizetése után biztonságosan közlekedhetnek az Oszmán Birodalomban, senki nem fogja őket akadályozni.

Tizenharmadik pont: Ugyanúgy, mint régen is, az adóikat minden évben behozó és hazájuk ügyei érdekében érkező követek és portai rezidensek a szokásos figyelemben részesüljenek.

Tizennegyedik pont: Minden évben negyvenezer tallér⁷ adót fizessenek és ez a összeg soha ne növekedjék. Az engem követően az uralkodóházunkból származó, oszmán trónra kerülő szultánok se növeljék a szóban forgó összeget.

Ezt követően a fenti pontok szerint összeállított szultáni szerződéslevelém lesz érvényben.

A földet és az égboltot a semmiből megteremtő magasságos Allah felséges nevét megemlítve, büszkesége, az utolsó próféta, Muhammed próféta - *Allah békéje és áldása legyen vele* - áldásos csodáinak kifejezése mellett és betartva az uralkodóknak a kimondott szó betartására vonatkozó erényét, esküszöm és szavamot adom, hogy ezen szerződéslevelém fent említett feltételei és a benne rögzítettek a legmagasabb szinten teljesülni fognak; amíg a másik fél nem tesz ellentétes lépéseket. Padişahként én és vezetőim, valamint katonáim és tisztviselőim sem fognak az egyezményvel ellentétesen eljárni.

Ezt így vegyék tudomásul, a nemes jelnek hitelt adjatok!

Kelt 1093. év Şaban 1-10.

Kostantinápolyban

⁹ Metinde "yezû'îye" tabiri ile ifade edilmektedir.

¹⁰ Başpiskopos.

¹¹ Piskopos.

¹² Macarca tallér.

⁶ A szövegben a "yezû'îye" kifejezést használták.

⁷ A szövegben "kara gurüş".

9

DLXVII

علی بن
 بعد کلام نجیب
 روحم بزم
 قوه کز خدمت بولید ساری خلق لودن و فتور
 لودن استیغ لودن کس کسید بر غیره محتاج لودن
 بوسه رعایا و بر مرصع و بر لوبه سوزور
 بزم بر یقاص لودن غزل و کج نه لوبه رعایا
 بزم رعایا و لودن غزل کتور و به بالور کتور
 بوسه رعایا بزم کتور کتور و لودن و قوض
 تنبیه این کتور و لوبه کتور و لوبه کتور
 عجب کتور و لوبه کتور و لوبه کتور
 انکوفن مقید و کالار و غریب کتور
 اجماع لوبه

BUDİN DEFTERDARLIĞI'NIN ODUN VE OTLUK
İHTİYACININ KARŞILANMASI¹ISZMAIL BUDAI DEFTERDÁR LEVELE ALI BASINAK FA,
SZÉNA ÉS JÉG ÜGYÉBEN¹~ 1668² ~

Bismillâh

Allah nevében

Rûhum Bizim Ali Beşe

Selamdan sonra. Ne acebdir ki bizi odunsuz kodunuz. Hizmet böyle midir? Sâir halk odunu defterdarlardan isteyip alırken şimdi biz başkasına muhtaç olduk. Yoksa ahali biz odun vermeyiz mi derler? Bu ne sözdür? Bizim bir yakacak odunumuz olmamak ne iştir? İmdi bize reayadan odunumuzu getirtebilirseniz ne güzel; yohsa reayayı bize gönderesiniz ve otluk dahi tembih edesiniz. Buz var iken getirsinler. Buz için arabaları subaşı getirecekti; onlar da ilgili değiller. Arabalar gönder, ihmal etme.

Dostunuz

İsmailBudin Defterdarı³*Lelkem Ali Basi!*

Üdvözetem után tudatni valóm ez:

Hát ilyen a te fa iránti intézkedésed? Mindenki a te defterdárodtól² kér fát és most magunknak sincs. Vagy „nem adhatunk” mondják a ráják³, micsoda szó ez? Hát miféle dolog az egy szálkányi fánk sincs? Vagy fát hozass a rájakkal, vagy magukat küldd el ide hozzánk. Széna felől is intézkedjél. Aztán meg jeget hordjanak és az ezt hordó kocsikkal szubasa⁴ jöjjön. Azok sem pontosak. Kocsikat küldj, ezt el ne mulaszd.

Iszmail,

budai defterdár

1 Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

2 Tarih tahminidir. Budin'in Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinden çıktığı 1686 tarihi esas alınmıştır.

3 Belgenin arka yüzündeki mührün okunuşu: "Be-mahşer zill-i arş bād ber-İsmail-i a'zam bi-hakk-ı âb-ı Zemzem." Anlamı: "Mahşer'de Arş'ın gölgesi Zemzem suyu hakkı için Büyük İsmail'in üstünde olsun."

1 Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

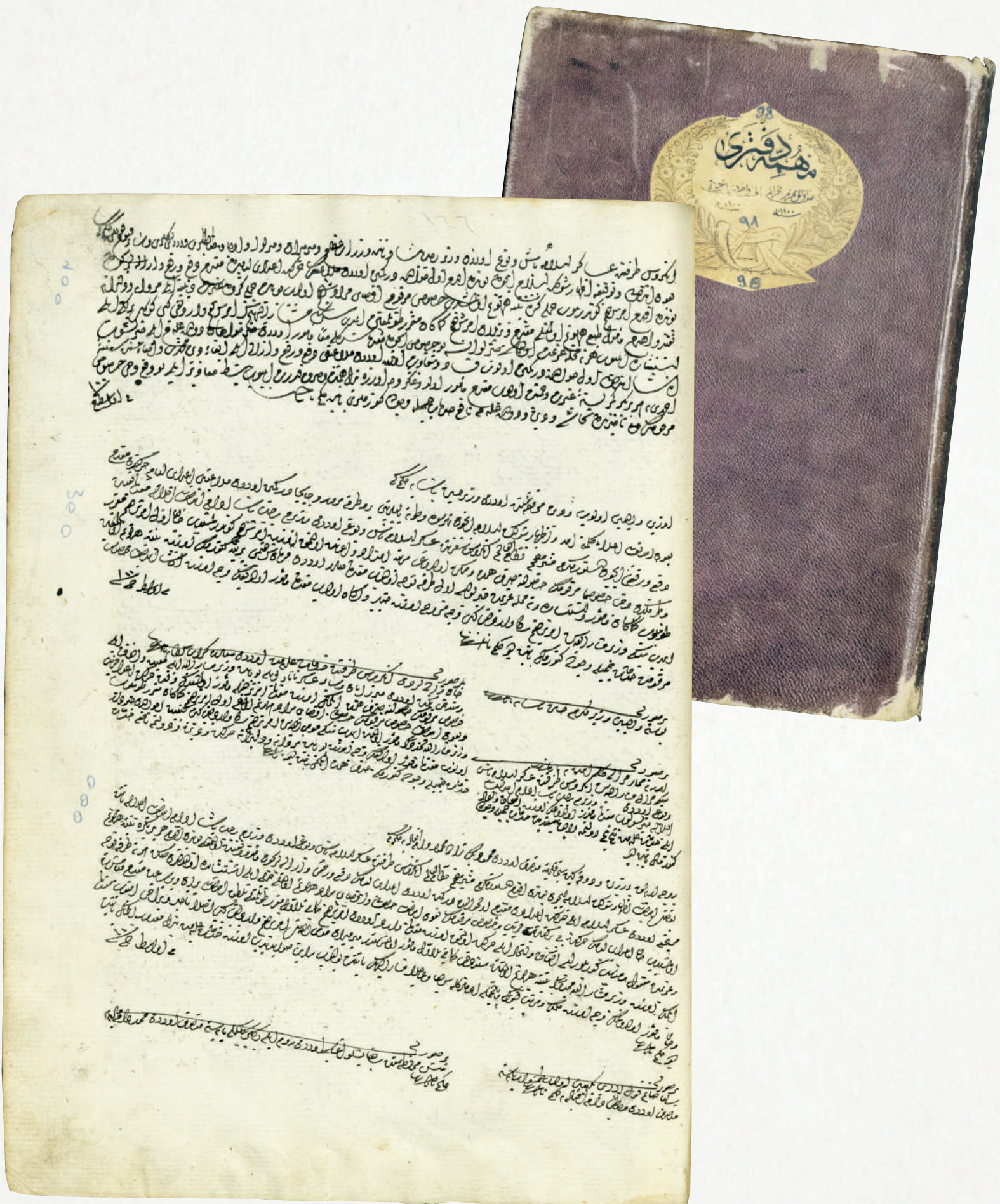
2 Az Oszmán Birodalomban egy-egy közigazgatási terület pénzügyi vezetője.

3 Az Oszmán Birodalom adófizető rétege.

4 Elsősorban rendfenntartói feladatokat ellátó személy.

5 Becsült dátum.

ÜNGÜRÜS SEFERİ'NDE OLAN VEZİR RECEB PAŞA'YA ÖZİ
VALİSİ HÜSEYİN PAŞA VE ORTA MACAR KRALI TÖKÖLİ
İMRE TARAFINDAN YARDIM EDİLMESİ

HÜSZEJN PASA ÖZİ KORMÁNYZÓJA ÉS THÖKÖLY
IMRE KÖZÉP-MAGYARORSZÁGI KIRÁLY NYÚJTSON
SEGÍTSÉGET A MAGYAR HADJÁRATON LÉVŐ
VEZİRNEK, REDZSEB PASÁNAK

~ 02-11/IV/1689 ~

*Vidin muhafazasında görevlendirilen Özi Valisi Vezir Hüseyin
Paşa'ya emrim şudur ki:*

Allah'ın yardımı ile O'nun yüce adını bütün cihana yaymak için çıkılan Üngürüs seferinde İslam askerlerinin başbuğu olan Vezirim Receb Paşa'ya, Sava ve Tuna nehirlerini bu tarafa geçen ve yer yer pusu kurmuş olan düşmanı defetme görevi verilmiş; ayrıca sana da ona bu konuda yardımcı olman için tarafımızdan bir emir gönderilmişti. O emrimiz hâlâ geçerli olduğundan, istişare ederek ne tarafa gitmek hayırlı ise o tarafa yönelmek gerektir.

İmdi bu emrim sana ulaşır ulaşmaz, belirtildiği şekilde hareket ederek uyanık ve dikkatli olasın ve daha önce görevlendirildiğin üzere Allah'ın izniyle güzel hizmetler ortaya koyasın.

11-20 Cemaziyelahir 1100

Bu emrin bir sureti; " ... Sen ki adı geçen Kralsın; Üngürüs seferinde İslam askerlerine başbuğ olan Vezirim Receb Paşa ile habarleşip daha önceden görevlendirildiğin üzere birlikte hareket ederek devletime layık nice nice güzel hizmetler ortaya koyasınız." şeklinde Orta Macar Kralı Tököli Imre'ye yazılmıştır.

*A Vidin védelmére kijelölt Húszejn pasa vezírnek,
Özi' kormányzójának parancsom a következő:*

Az Allah segítségével és az Ő magasságos nevének az egész világon történő elterjesztése érdekében indított magyar² hadjáraton az iszlám katonáinak kapitánya, vezírem, Redzseb pasa azt a feladatot kapta, hogy a Száva és a Duna folyókon átkelve helyenként csapdát állító ellenséget kergesse el, emellett neked is egy parancsot küldtünk, hogy éppen az ügyben nyújts neki segítséget. Mivel az említett parancs még mindig érvényben van, egyeztetés után el kell induljatok a szükséges irányba.

Ennek értelmében, amint ez a parancsom eljut hozzád, a meghatározott módon lépéseket téve ébernek és figyelmesnek kell lenned, és mint korábban kijelöltelek a feladatra, Allah segítségével végezz jó szolgálatot.

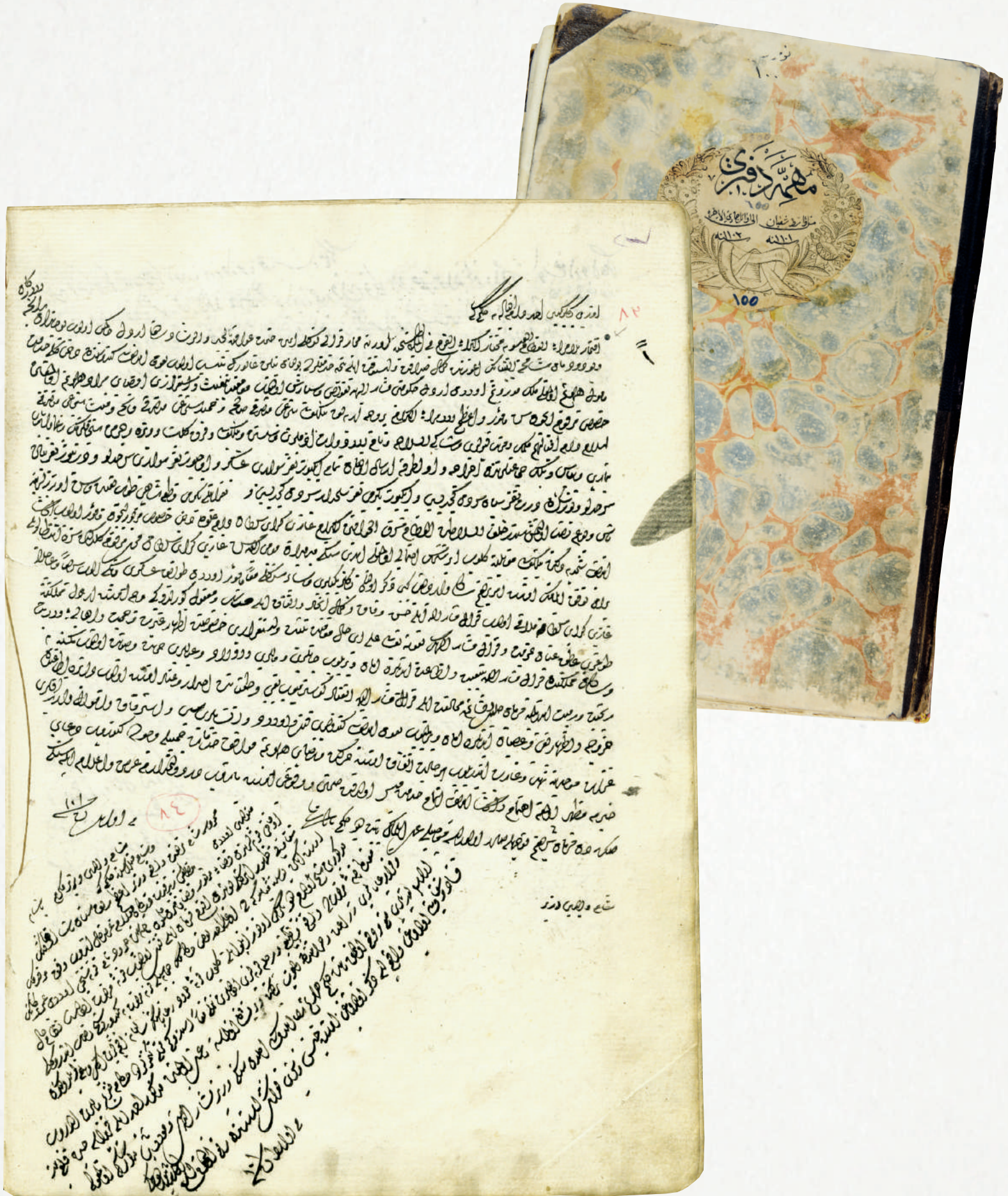
1100. Dzsemázijeláhir 11-20./1689. április 2-11.

Egy másolata: " ... Te, ki az említett király vagy, a magyar hadjáratban az iszlám katonáit vezető vezíremmel, Redzseb pasával egyeztetve, a korábban küldött feladatra való megbízás szerint intézkedéseiteket együtt meghozva államunkhoz méltóan végezz jó szolgálatot." Így írtak a közép-magyarországi királynak, Thököly Imrének.

1 Özi vagy Özü, a mai Ukrajna déli részén található település. Ukránul *Очаків*, oroszul *Очаков*.

2 A török szövegben *Engürüs*.

**ÖZİ BEYLERBEYİ AHMED BEY'İN ERDEL HÂKİMLİĞİ'NE
ATANAN ORTA MACAR KRALI TÖKÖLİ İMRE'Yİ ERDEL
TAHTINA GEÇİRMEKLE GÖREVLENDİRİLMESİ**

**ÖZİ' BEGLERBÉGJÉNEK, AHMED BÉGNEK A MEGBÍZÁSA
AZ ERDÉLYI URALKODÓNAK KIJELELT KÖZÉP-
MAGYARORSZÁGI² KIRÁLY, THÖKÖLY IMRE TRÓNRA
SEGÍTÉSÉVEL KAPCSOLATBAN**

~ 08-17/VI/1690 ~

Özi Beylerbeyi Ahmed'e emrim şudur ki:

Hristiyan idarecilerinin övüncü Orta Macar Kralı Tököli İmre, Osmanlı hanedanına nice hizmetlerde bulunmuş olan önceki Erdel Hâkimi Betlen Gabor'un adamlarından olup Allah'ın yardımıyla Padişahlığımızca kendisinden de bir çok hizmetler beklendiğinden atalarımın bana intikal eden Erdel Hâkimliği kendisine verilmiştir.

Kendisinin makamına geçirilip sağlamca yerleştirilmesi Padişah olarak benim en büyük muradım olduğundan bu görev sana emrolunmuştur. Ayrıca Niğbolu sancağı mutasarrıfı Salih, Hamid sancağı mutasarrıfı Kasım ve Mentese sancağı mutasarrıfı İslam da silahlı ve tam teçhizatlı olarak kendi adamları ile ve Silistre, Niğbolu, Kırkkilise, Vize ve Çirmen sancaklarındaki dirlik sahipleri, Payas ve Belen cemaatlerinden o tarafa gönderilen toplam iki yüz süvari, sınırdaki üç yüz süvari ile dört yüz piyade ve yüz seksen dört sipah serdengeçti ile iki yüz yirmi silahtar serdengeçti de, yirmi adet şâhi topla birlikte bu iş için görevlendirilmiş ve sen de bunların üzerine başbuğ tayin edilmişsindir. Ayrıca Gazi Giray Sultan da bu husus için görevlendirilmiştir ve Allah'ın izni ile şu sıralarda Niğbolu'ya gelmiş olması muhtemeldir.

Şimdi; sen de, Gazi Giray Sultan anılan yere geldiğinde bir an bile sizi beklememesi için bu emrim sana ulaşır ulaşmaz derhâl anılan beylerbeyileri ve seninle birlikte görevlendirilen diğer askerleri yanına alarak hızlı ve acil bir şekilde Gazi Giray Sultan'la buluşsun. Adı geçen Kral'la tam bir işbirliği içerisinde en akıllıca ve uygun olan şekilde Erdel'e doğru hareket edesin ve kendisini Allah'ın yardımıyla her ne yolla olursa olsun Krallık makamına geçirip sağlam bir şekilde yerleştirmek hususunda her türlü çaba ve gayreti gösteresin. Erdel halkından adı geçen Kral'a uyup itaat edenlere eman veresin; canlarını, mallarını, çoluk-çocuklarını himaye edesin ve kimseye rencide ettirmeyesin. Fermanıma aykırı olarak adı geçen Kral'a itaat etmeyip isyan edenlere de eman vermeyip Allah'ın yardımıyla kendilerini öldürüp çocuklarını ve soylarını esir edip mallarını gazilere yağmalattırasın.

Özi beglerbégjének, Ahmednek parancsom a következő:

A keresztény vezetők büszkeségének, Közép-Magyarország királyának, Thököly Imrének, aki az Oszmán uralkodócsaládnak számos szolgálatot tevő erdélyi fejedelem, Bethlen Gábor emberei közé tartozik - Allah segítségével tőle is számos szolgálatot várva - az őseimtől ökökölt erdélyi fejedelemség átadásra került.

Padisahként leghőbb kívánságom, hogy a hivatalát elfoglalja és szilárdan elhelyezkedjék, ezért ezzel a feladattal [ti. Thököly hatalomra segítésével] te lettél megbízva. Emellett Nigbolu szandzsákjának kormányzója Szalih, Hamid szandzsákjának kormányzója Kászim és Mentese szandzsákjának kormányzója Iszlám is felfegyverkezve teljes felszereléssel a saját embereivel, valamint Szilisztre, Nigbolu, Kırkkilise, Vize és Csirmen szandzsákok birtokosai, a Pajasz és Belen közösségeiből odairányított összesen kettőszáz lovaskatona, a határon található háromszáz lovaskatona és négyszáz gyalogos, emellett száznolcvannégy szpáhi szerdengecst³ katona húsz darab nagy ostromágyúval együtt ezen feladatra megbízást kapott, téged pedig főparancsnokukként jelöltünk ki. Emellett Gâzi Giráj szultán is megbízást kapott az ügyben és Allah segítségével valószínűleg nemsokára megérkezik Nigboluba.

Most; amikor Gâzi Giráj szultán megérkezik az említett helyre, egy pillanatot sem várakozva azonnal vedd magad mellé az említett beglerbégeket, valamint a veled együtt megbízást kapott többi katonát és gyorsan, haladéktalanul találkozzatok Gâzi Giráj szultánnal. Az említett királlyal teljes együttműködésben a legcélszerűbb és legmegfelelőbb módon indulj Erdély felé és Allah segítségével minden erőfeszítést tégy meg azért, hogy bármi történjék is, a hivatalába segítsd a királyt, valamint, hogy [posztján] szilárdan elhelyezkedhessen.

¹ Dél-Ukrajnában fekvő település, ukránul *Очаків*, oroszul *Очаков*, krími tatárul *Özü*.

² Az eredetiben *Orta Macar*.

³ Lovas különítmény.

Daima ittifakla hareket edesin ve Padişah olarak benim rızama uygun güzel hizmetler ortaya koyarak hayır duamı almaya gayret edesin. İnşallah bu görev başarıyla tamamlandığında da sonucunu doğru ve olduğu gibi yazarak yüce kapıma arz edip bildiresin ki daha sonra ne şekilde ferman buyurursam gereğince hareket edesin.

1-10 Ramazan 1101

Erdély népe közül azoknak, akik az említett királynak megfelelő engedelmeskednek, adj bizonyosságot, hogy életüket vagyonukat, családjukat és gyermekeiket védelem alá veszitek és senki nem bánthatja őket. A fermánommal szembeszegülő, a nevezett királynak nem engedelmeskedő lázadókat pedig Allah segítségével irgalom nélkül öljétek meg, gyerekeiket és nemzetségüket ejtsétek rabul, vagyonukat pedig fosszák ki a gázi⁴ katonák.

Mindig a szövetségesekkel együtt tégy hadmozdulatokat és padisahi kívánságomnak megfelelő jó szolgálatok teljesítésével igyekezz hálámat kivívni. Amikor Allah segítségével ez a megbízatás befejeződik az eredményt helyesen és valósághűen megírva felséges kapumhoz nyújtsd be és tájékoztass, hogy a későbbi rendeletem szerint tudj majd intézkedni.

1101. Ramazan 1-10.

⁴ Hitharcos.

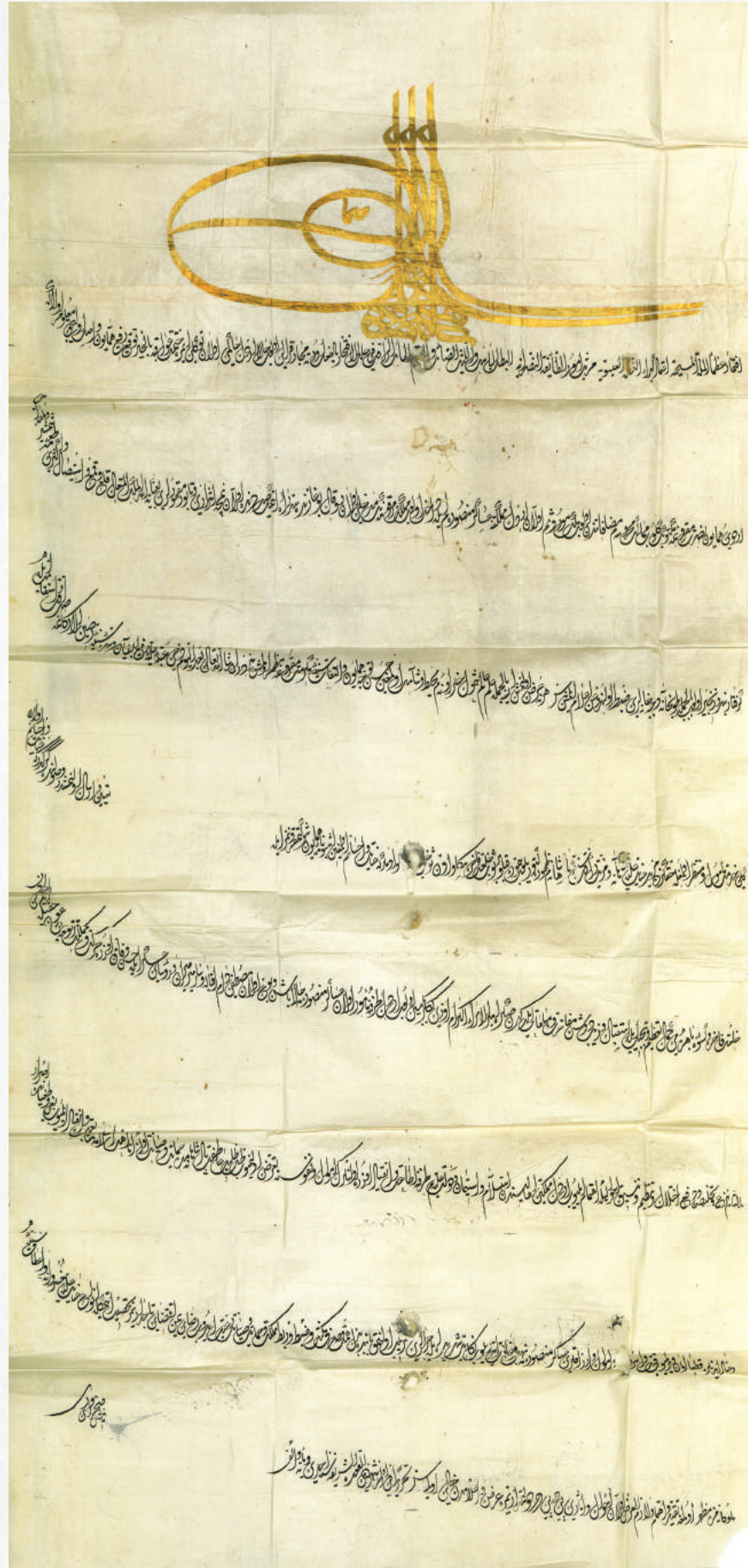

II. Ferenc Rákóczi'nin Tekirdağ'daki yemekhanesinin resmi. Fotoğraf Thaly Kálmán fonunda bulunabilir.
II. Rákóczi Ferenc rodostói ebédlőházának belső épületfotója helyi lakosokkal. A kép Thaly Kálmán fondjában található.
Rodosto, 1900 körül

HU / P 1747 - 13. tétel - No. 5.

ORTA MACAR KRALI VE ERDEL HÂKİMİ TÖKÖLİ
İMRE'NİN RUKAL(?) BOĞAZI'NI KAPATMAK İSTEYEN
NEMÇELİLERİ ORTADAN KALDIRMASINDAN DOLAYI
HİL'AT İLE ÖDÜLLENDİRİLMESİ¹

THÖKÖLY IMRE KÖZÉP-MAGYARORSZÁGI KIRÁLY
ÉS ERDÉLYI FEJEDELEM DÍSZES KAFTÁNNAL VALÓ
MEGAJÁNDÉKOZÁSA A RUKAL(?) SZOROST LEZÁRNI
SZÁNDÉKOZÓ NEMCSÉK LEVERÉSÉÉRT¹

~ 26/VIII/ - 04/IX/1690 ~

ŞAH SÜLEYMAN²

bin

İBRAHİM HAN

el-muzaffer dâimü

*Hristiyanların idarecilerinin övüncü, Orta Macar Kralı ve hâlen
Erdel Hâkimi olan Tököli İmre; bu şam yüce fermamız size
ulaştığında malumunuz olsun ki:*

Ordu-yı hümayûnuma gelen mektubunuzda; "benim muzaffer ordum ile Osmanlı ülkesinin bir parçası ve bana miras olarak intikal etmiş olan Erdel ülkesi sınırları içerisine girdiğinizi, Erdel'in giriş noktası olan Rukal(?) Boğazi'nda yolu kapatma girişiminde bulunan Nemçelilerin yüce Allah'ın yardımıyla sökülüp atıldığını, çoğunun kılıçtan geçirildiğini, kalanların yakalamp zincire vurulduğunu, top vs. silahlarının tamamen ele geçirildiğini" bildirmişsiniz.

Tarafınızdan her ne arz olunmuş ise hepsi malumumuz olmuş ve bu yüzden yüce Padişahlığımızın teveccüh ve iltifatlarına mazhar olmuşsunuzdur. İnşallah bundan sonra da yüce Padişahlığımızla sadakatle çokça hizmetlerde bulunacağınız ümit edilmekte ve beklenmekte olduğundan hakkınızda tarafımızdan bir lütuf ve inayet olmak üzere size bir adet samur kürkle kaplı hil'at ve belli başlı adamlarınıza da on adet hil'at ihsan olunarak işbu nâme-i hümayûnumuzla birlikte gönderilmiştir. Bunlar size ulaştığında beklentimiz şudur ki:

İhsanımız olan hil'ati saygı ile karşılayıp giydikten sonra Erdel tarafındaki Osmanlı ordusunun Başbuğu ve Özi Beylerbeyi olan değerli Mustafa Paşa ve diğer beylerbeyi ve askerî ileri gelenler ile uyum içerisinde hareket ederek Allah'ın yardımıyla Erdel'i düşmanın elinden tamamen kurtarmak, karışıklıkları ortadan kaldırmak ve düzeni sağlamak için çaba sarf edersiniz.

Erdel memleketi ahalisinden İslama girenlerin ve aman dileyip Osmanlı Devleti'ne itaat edenlerin mal ve canlarına

¹ Bu belgenin defter kaydının referansı: BOA, A.DVN.NMH.d, 5/50.

² Sultan II. Süleyman.

SZÜLEJMÁN SAH²

fia

İBRAHİM HÁN

az örökké győzedelmes

*A keresztények vezetőinek büszkesége,
Thököly Imre, Közép-Magyarország királya és jelenleg is Erdély
fejedelme;*

*Ezen felséges és dicsőséges rendeletünk megérkezésekor szolgáljon
tudomásotokra a következő:*

A szultáni hadseregemhez érkezett levelében tájékoztat az alábbiakról; "Győzedelmes hadseregemmel az Oszmán Birodalom részét képező, hozzám örökségként került Erdély országába beléptem. A nevezett ország átkelési pontján található Rukal(?) szorosban³ a nemcsék⁴ megpróbálták lezárni az utat, azonban a magasságos Allah segítségével visszavertük őket, sokuk kard által lelte halálát, a maradék katonákat megláncolva elfogtuk, az ágyúk és a fegyverek egésze [pedig] lefoglalásra került".

Minden ön által benyújtott ügy tudomásunkra jutott és ezért kiérdemelte felséges padisahunk elismerését és dicséretét. Reméljük és elvárjuk, hogy Allah segítségével ezután is hűségesen fogja szolgálni birodalmunkat, így az ön részére, áldásunk és kegyelmünk gyanánt odaajándékozásra került egy cobolyprémiummal bevont kaftán, a legfontosabb emberei számára pedig tíz darab kaftán, amelyek elküldése jelen szultáni rendeletünkkel együtt megtörtént. Midőn ezek önhöz elérkeznek, elvárásunk a következő:

Miután ajándékunkat, a kaftánt tisztelettel fogadta és viselni kezdte, az Erdélyben lévő oszmán hadsereg parancsnokaként és Özi⁵ beglerbégjeként nagyrabecsült Musztafa pasával és a

¹ Jelen dokumentum számveteli könyvi bejegyzésének referenciája:

BOA, A.DVN.NMH.d, 5/50.

² II: Szülejmán szultán (1642–1691), uralkodott 1687–1691 között.

³ A hadműveletek a Töröcsvári- (román nevén Bran), és a Bodzai (román nevén Buzau)-szorosnál zajlottak.

⁴ A Habsburg területeknek és német ajkú lakosságuknak oszmán elnevezése.

⁵ Dél-Ukrajnában fekvő település, ukránul Очаків, oroszul Очаков, krími tatárul Özü.

saldırılmasın, bunlar benim şefkat gölgemde himaye olunsunlar. Ancak Müslümanlara boyun eğmeyip taşkınlık yapmakta ısrar edenlere de kesinlikle fırsat verilmeyip katl veya esir edilmeleri, mal ve erzaklarının askerlerime yağmalattırılması, memleketin muhafaza ve düzen altına alınması, ahalinin korunması hususlarında elden gelen çabayı göstererek Padişahlığımızın rızasını kazanmaya ve nice inayetlerimize mazhar olmaya gayret gösteresiniz. Ayrıca bildirilmesi gerekli olan durum ve hususları da peyderpey yüce makamımıza arz etmekten geri durmayasınız.

21-30 Zilkade 1101 tarihinde yazılmıştır.

Niş Sahrası yurdunda

többi beglerbégékkel és katonai előljárókkal összhangban eljárva, Allah segítségével tegyen erőfeszítéseket, hogy Erdély teljesen megszabaduljon az ellenség kezéből, valamint igyekezzen a káoszt megszüntetni és biztosítani a rend fenntartását.

Erdély földjének lakosságából az iszlámba belépő személyeket és az irgalomért könyörgő, az Oszmán Birodalomnak engedelmeskedők vagyona és élete ellen ne kövessenek el támadást, [hanem] ezek az én jószágos árnyékomban legyenek védelem alatt. Azonban semmi esetre sem szabad alkalmat adni a muszlimoknak ellenálló személyeknek, akik ragaszkodnak ahhoz, hogy zavart okozzanak, őket vagy le kell gyilkolni vagy pedig el kell fogni, vagyonukat és készleteiket katonáim fosszák ki, és igyekezzenek a hazában a biztonságot és rendet megteremteni. A lakosság védelmének kérdésében a lehető legtöbb erőfeszítést megtéve [Thököly] igyekezzen padisahunk jóváhagyását kivívni és felséges háláját elnyerni. Ezen túlmenően ne késlekedjen jelentést küldeni a szükséges helyzetekről és kérdésekről felséges hivatalunk számára.

1101. Zilkade 21–30/1690. augusztus 26 – szeptember 4. között íródott.

Niş síkságján⁶

⁶ Niš, város Szerbiában.

İmre Tökeli, Tekirdağ Rakoczy Anıları Müzesi
Thököly Imre
Cengiz Göncü, Türkiye'de Macar İzleri, s.187

**NEMÇE SALDIRILARINA KARŞI OSMANLI
DEVLETİ'NDEN YARDIM İSTEYEN ORTA MACAR
ÜLKESİNDEKİ KURSLULARA YARDIM EDİLMESİ**

**SEGİTSÉGNYÚJTÁS A HABSBURG TÁMADÁSOKKAL
SZEMBEN AZ OSMÁN BIRODALOMTÓL SEGÍTSÉGET
KÉRŐ KÖZÉP-MAGYARORSZÁGI KURUCOK SZÁMÁRA**

~ 01-10/VII/1697¹ ~

Orta Macar Ülkesindeki Kursluların Önderlerine Mektup

*Orta Macar ülkesinde bulunan Tokay² ve Şarpatak³ kalelerinde
ve Sereş⁴ varoşu yakınlarında toplanmış olan Kursluların reisleri
ve ileri gelenleri; malumunuz olsun ki:*

Osmanlı ordusuna gönderilen iki adamınız Sofya'da orduya ulaşmışlar ve gerek onların sözlü ifadelerinden ve gerek Kralınız Tököli İmre'ye gönderilen mektup içeriğinden içinde bulunduğunuz durum malumumuz olmuştur.

Birkaç seneden beri üzerinize musallat olan Nemçelilerin eziyetlerine, yersiz ve ağır yükümlülük ve uygulamalarına tahammül edemediğiniz için birleşerek Tokay ve Şarpatak kaleleri üzerine yürüyüp ele geçirdiğinizi, can, mal ve ailelerinizi korumak için bir yere toplandığınızı bildirerek öteden beri Padişahımız hazretlerine olan bağlılığınızdan dolayı size asker yollanarak yardımcı olunmasını ve Kralınızın da o tarafta gönderilmesini istemişsiniz. Ortaya koymuş olduğunuz bu çaba ve gayretinizden memnuniyet duyulmuş ve isteğiniz Padişah hazretleri tarafından kabul buyurulmuştur. Kralınıza İstanbul'dan kalkıp bir an önce Osmanlı ordugâhına gelmesi için acele olarak adam ve mektup gönderilmiştir. Allah'ın izni ile azamet ve kudret sahibi Padişahımız muzaffer askerleriyle mesafeler kat ederek en kısa zamanda Belgrad Ovası'na geldiklerinde Kralınız da oraya gelir ve kendisi ile istişare edilip yanına asker verilerek inşallah size yardıma gönderilir. Böylece siz de tarafımızdan kayırılmış olursunuz.

Mazlum, çaresiz ve kendi himayesine sığınan milletlere sahip çıkarak onları kötülük ve haksızlıklardan kurtarmak Osmanlı Devleti'nin köklü bir gelenegidir. Bu sebeple Nemçelilerin size mülklerin ve dinî ayinlerinizden dolayı çok açık ve sınır tanımaksızın uyguladıkları zulüm, eziyet, baskı ve hakaretlerin üzerinizden kaldırılması yüce Padişahımızın himmet ve gayretinin bir gereğidir.

¹ Tarih tahminidir. Mektupta herhangi bir tarih tespit edilemediğinden, mektubun kayıtlı olduğu defterde, üzerinde tarih bulunan ve bu kayda en yakın olan mektup kaydının (No: 108) tarihi esas alınmıştır.

² Macaristan'ın Tokaj isimli yerleşim birimi.

³ Macaristan'ın Sárospatak isimli yerleşim birimi.

⁴ Muhtemelen Macaristan'ın Szerencs isimli yerleşim birimi.

Levél a közép-magyarországi kurucok vezetőinek

*Közép-Magyarországon található Tokaj és Sárospatak² várában és Szerencs³ városa közelében összegyűlt kurucok vezetői és előljárói
tudjátok meg az alábbiakat:*

Azon két emberetek, akiket az oszmán hadsereghez küldtetek, eljutott Szófiába a hadsereghez, és mind az ő szóbeli vallomásukból, mind pedig a királyotokhoz, Thököly Imréhez küldött levél tartalmából tudomásunkra jutott a helyzetetek.

Tájékoztattatok róla, hogy a Habsburgok egy ideje titeket sújtó gyötréseit, az indokolatlan és nehéz terheket és bánásmódot nem tudjátok már elviselni, ezért egyesülve megtámadtatok és elfoglaltatok Tokaj és Sárospatak várát, valamint azért, hogy megvédjétek életeteket, vagyonotokat és családjaitokat, összegyűltetek és azt kéritek, hogy felséges padisahunk iránti elkötelezettségetek okán nyújtsunk nektek segítség katonák küldésével, és királyotokat is küldjük el hozzátok. Örömmel fogadtuk törekvéseiteket és erőfeszítéseiteket, emellett a felséges padisah elfogadta kérésiteket. Annak érdekében, hogy királyotok Isztambulból minél előbb az oszmán táborba jöjjön, sietősen elküldtünk egy embert és egy levelet. Allah engedelmeivel, nagyságos és erős padisahunk dicsőséges katonáival legyőzve a távolságokat, a legrövidebb időn belül megérkezik a belgrádi síkságra, ahová akkorra királyotok is megérkezik, majd tanácskozás után katonákat ad mellé, akik Allah engedelmeivel a segítségetekre fognak sietni. Így teljesül a kívánságotok.

Az elnyomott, tehetetlen és védelmet kérő népek felkarolása és azok gonoszságtól és igazságtalanságtól való megmentése az Oszmán Birodalom mélyen gyökerező hagyománya. Ezért felséges padisahunk azon igyekszik és erőfeszítéseket tesz, hogy megszűnjön a Habsburgok által nyilvánosan és határtalanul alkalmazott üldöztetés, gyötrés, elnyomás és támadás vagyonotok és szertartásaitok ellen.

¹ Becsült dátum. Mivel a levélből nem derült ki annak keltezése, azért a vele egy kötetben szereplő, hozzá legközelebbi levélbejegyzésnek az időpontja (108. szám) lett alapul véve.

² Eredetiben *Şarpatak* alakban.

³ Eresetiben *Sereş* alakban.

Azametli Padişahımızın Osmanlı Devleti'nin başına geçtiğinden beri şanlı atalarının izinde giderek din ve devletin düşmanlarıyla bizzat savaştığı ve ilahi yardım sonucunda İslam ordusunun muzaffer, düşmanlarının mağlup oldukları hepinizin malumudur.

İlahi yardım bu sene de karada ve denizde kendini göstermiş; Akdeniz'de Osmanlı donanması ile savaşan Venedik donanması yenilgiye uğrayıp kaçmış; Bosna sınırındaki Bihke Kalesi'ni kuşatan Nemçe ve Hırvat askerleri de, gerek kale içindeki gerekse kale dışındaki İslam askerlerinin kahramanlıkları neticesinde kırılmış ve elleri boş bir şekilde kahrolarak gizlice sıvışmışlardır.

Yüce Padişahımız hazretleri hem din ve devlet düşmanlarından intikam almak hem de sizin kurtulmanızı sağlamak amacıyla harekete geçmekte kararlıdır. İnşallah bu ilahi yardımdan siz de pay alırsınız. Bunun için de Osmanlı Devleti'nin tarafında yer alan dindaş ve ırkdaşlarınıza saldırmaktan kaçınasınız ve düşmandan intikam almak için aranızdaki birliği bundan sonra da devam ettiresiniz. Ayrıca gerek kendi durumunuzu gerekse düşmanın ahvalını bu tarafa bildirmekten de geri durmayasınız. Bundan başka bir de size yardım etmek üzere Kralınız ile birlikte gönderilecek İslam askerinin hangi yoldan gitmesinin ve sizinle nerede buluşmasının uygun olacağını adaminiz ile bildiresiniz.

Mindanniyótoknak tudomása van róla, hogy amióta nagyságos padisahunk áll az Oszmán Birodalom élén, dicső őseinek nyomában lépkedve személyesen harcol vallásának és országának ellenségeivel, és az isteni segítség eredményeképpen diadalmaskodik az iszlám hadsereg ellenségeit legyőzve.

Az isteni segítség ez évben is megmentette magát mind a szárazföldön, mind pedig a tengeren; a Földközi-tengeren az oszmán hadiflottával csatázó velencei hajóhad vereséget szenvedve elszökött; a bosznia határánál található Bihács várát megszálló Habsburg és horvát katonák pedig, mind a váron belüli mind pedig a váron kívüli iszlám katonák hősiességének köszönhetően megtörve, üres kézzel, titokban elináltak.

Őfelsége a méltóságos padisahunk kitart azon döntése mellett, miszerint megteszi a szükséges lépéseket abból a célból, hogy bosszút álljon a vallás és az ország ellenségein, mind pedig biztosítsa a ti megmeneküléseteket. Isten segítségével remélhetőleg ezen segítségből ti is kiveszitek a részetekeket. Ezért kerüljétek, hogy az Oszmán Birodalom oldalán álló hittársaitokat és honfitársaitokat megtámadjátok és ezután is egységben legyetek annak érdekében, hogy az ellenségen bosszút álljatok. Ezenkívül ne késlekedjétek mind saját helyzetetekről, mind pedig az ellenség körülményeiről számunkra tájékoztatást adni. Továbbá adjátok hírül, hogy a segítségetekre siető, királyotokkal együtt elküldendő iszlám katonák melyik úton juthatnak el hozzátok és hol találkozzanak majd veletek.

Andor Dudits: Rodosto. Macar Ulusal Arşivi'nin Bécsi Kapu Meydanı'ndaki binasının duvarında bulunan resim. Bu alegorik secco Osmanlı İmparatorluğu'na sığınan ünlü Macar mültecileri (Imre Thököly, Ilona Zrínyi, Ferenc Rákóczi, Kelemen Mikes) gösteriyor. Budapeşte, 1926.

Dudits Andor: Rodosto. A Magyar Nemzeti Levéltár Bécsi kapu téri épületének 2. emeleti falfestménye. Az allegorikus képen a festő a 17-18. században török területen menedéket talált magyar szabadságharcosokat (Thököly Imre, Zrínyi Ilona, Rákóczi Ferenc, Mikes Kelemen) jeleníti meg. Budapest, 1926.

OSMANLI DEVLETİ'NE SİĞİNMIŞ OLAN ERDELLİ
VE MACAR KURS AHALİSİNİN BELİRLİ ŞARTLAR
ÇERÇEVESİNDE PAŞA SANCAĞINDAKİ ÇETROFÇA
HÂSLARINDA¹ İSKÂN EDİLMELERİ

AZ OSMÁN BIRODALOMBAN MENEDÉKET KÉRŐ
ERDÉLYI ÉS MAGYAR KURUC LAKOSSÁGNAK A PASA
SZANDZSÁK JÁBAN TALÁLHATÓ ÇETROFÇA¹ NEVŰ
HÁSZ-BIRTOKON² TÖRTÉNŐ LETELEPEDÉSE BIZONYOS
FELTÉTELEKKEL

~ 09-18/VII/1699 ~

Nişân-ı Hümâyûn

Daha önce Tımışvar, Belgrad ve o bölgelerde hizmette olup hâlâ görevli olarak Niğbolu'ya gelen işbu belgenin sahibi yedi yüz on iki piyade ve beş yüz yirmi altı süvariden ibaret Erdelli ve Macar Kursluları birkaç sene önce vatanlarını terk edip Osmanlı Devleti'nin himayesine güvenmiş ve savaş sırasında sadakat ve dürüstlikle hizmette bulunmuşlardır.

Kendilerinin bundan sonra da himayemiz altında bulunmaları için tarafımızdan bir inayet olmak üzere aileleriyle birlikte ikamet edecekleri bir yer gösterilip orada iskân edilmeleri yüce Padişahlığımızın erdeminin bir gereği olmuştur.

Bu sebeple; ahalisi 1100 senesinde anlaşılmayı bozdukları için cezalandırılıp dağıtılan Paşa sancağının senelik üç yüz seksen bin akçe geliri olan Çetrofça hâssı, kendilerine ve ailelerine ikamet etmeleri için aşağıda yazılı şartlar çerçevesinde tayin ve tahsis olunmuştur:

Bunlar kaç kişi iseler bundan sonra içlerine başka halklardan kimsenin karışmaması için kapudanları tarafından isim isim yazılıp deftere kaydedilecek; kaç köyde iskân edilmeleri gerekmekte ise her birine durumlarına göre aralarında uzlaşmak suretiyle yerler taksim edilip yerleştirileceklerdir.

Ziraatleri için kendilerine yetecek miktarda gösterilen arazilerinin sınırları belirlendikten sonra bu hâssın toprağında ne kadar boş arazi kalır ise o da ayrıca yazılıp deftere kaydedilecektir.

Söz konusu hâssın toprağında gerek başka yerlerin halkından ve gerek buranın yerli ahalisinden olup isyan dolayısıyla kaçmış ve daha sonra buraya gelmiş kimse bulunursa veya bundan sonra gelme ihtimali olur ise bunlar da şahsi bilgileriyle ve daha önce kayıtlı bulundukları yere ait bilgilerle resmi olarak kayıt altına alınıp uygun bir yere yerleştirilecek ve bunların arasına karıştırılmayacaklardır.

Bunlardan beş sene müddetle bu arazilerden dolayı hiçbir vergi talep olunmayacak, kendilerine bağışlanacaktır. İnşallah

¹ Yıllık geliri 100 bin akçeden fazla olan dirliklere verilen isim.

Szultáni tugra

Jelen dokumentum tulajdonosai, akik korábban Temesváron, Belgrádban és az arrafelé található területen szolgáltak és jelenleg is tisztséget töltenek be, Nikápolyba³ érkeztek. 712 gyalogosból és 526 lovaskatonából álló erdélyi és magyar kuruc csapatukkal együtt az Oszmán Birodalom védelmében bízva néhány évvel ezelőtt hagyták el hazájukat és a háború folyamán hűséggel és becsületesen szolgáltak.

Felséges padisahunk erénye sükszszerűvé tette, hogy további védelmük érdekében kegyelmet gyakorolva egy olyan hely kerüljön kijelölésre, ahol ezek a személyek családjukkal együtt letelepedhetnek.

Ennek okán; az évi 380.000 akcse bevételt termelő Çetrofça nevű hász-birtok az alábbi feltételek mellett kijelölésre és átadásra került, saját maguk és családjuk letelepedése céljából. Ezen birtok abban a Pasa szandzsákban található, amelynek népe 1688-1689. (az iszlám naptár szerinti 1100.) évben megszegte a megállapodást, ezért megbüntették és szétkergették őket.

Bármennyien is vannak, annak érdekében, hogy ezután más népek közül senki se tudjon közéjük keveredni, a kapitányoknak nevüket jegyzékbe kell foglalniuk, megállapítaniuk, hogy hány faluba sükszséges a betelepítésük, majd ettől függően, a közöttük létrejövő megegyezés szerint, a helyszínek kijelölve történhet meg letelepedésük.

Gazdálkodás céljára megfelelő mennyiségű földterületet kell kijelölni a számukra és a határokat megállapítva a birtok maradék üres területével együtt fel kell jegyezni a könyvbe.

A szóbanforgó birtok területére más népekből vagy a helyi lakosságból a felkelés miatt ide menekülő és később ide érkező személyek adatait és a korábbi lakhelyük adatait is hivatalosan fel kell jegyezni, ezt követően történik meg letelepítésük egy adott helyre úgy, hogy ne keveredjenek a korábban érkezettekkel.

¹ Bulgária északnyugati területén.

² Kincstári kezelésben tartott birtok, vagy a magasabb rangú tisztviselők évi 100 ezer akcsénál több jövedelmet hozó szolgálati birtoka.

³ A török szövegben Niğbolu, ma Nikopol Bulgáriában.

beş seneden sonra, üzerlerine öşür vergisine denk götürü bir vergi kaydolunacak; bu vergiyi ödedikleri takdirde kendilerinden ayrıca cizye vb. vergi vs. yükümlülük talep edilmeyecektir. Ancak başka bölgenin halklarından hiç kimsenin çeşitli sebep ve bahanelerle bunların içlerine karışmasına izin verilmeyecek; bunlara tanınan muafiyetler diğer ahali için geçerli olmayacaktır. Şayet bunlar başka bir yerde yerleşmek isterler ise kendilerine engel olunmayacak; ancak gittikleri yerde bu muafiyetlerden istifade edemeyecekler ve muafiyet iddiasında bulunamayacaklardır. Yerleşmek istedikleri yerlerdeki ahali ile aynı vergi vb. yükümlülükleri yerine getireceklerdir.

Oturdukları köylerde eskiden beri var olan kiliseler kendilerinde bırakılacak ve dinî ayinlerini diğer gayrimüslim ahali gibi yerine getireceklerdir. Bu kiliseler tamire muhtaç olduğu takdirde, tarafımdan uygun görülürse hukukun izin verdiği ölçüde tamir edilmesine engel olunmayacaktır. Ancak bundan sonra yeni kilise inşa edilmeyecektir.

Ruhbanları da muafiyetlerden yararlanacak ve bunların ölülerini kaldıracak, nikâhlarını kıyacak ve diğer dinî ayinlerini yerine getirecekler; dışarıdan hiç kimse para talebi ile veya başka bir sebeple bunlara müdahale etmeyecektir.

Söz konusu hâs toprağında durumlarına göre kendilerine verilen arazide herkes kendi imkânlarıyla yaptıkları mülk evlerine ve arazilerine hayatta oldukları sürece kendileri tasarruf edecek; öldükten sonra da bunlar herhangi bir bedel ödemedi vârislerine geçecektir. Bundan dolayı herhangi bir tapu ve vergi talebiyle kendilerine müdahalede bulunulmayacaktır.

Aralarında ortaya çıkan dava ve anlaşmazlıkları kendi aralarında çözmeleri mümkün olmazsa yakınlarında olan kadılar hukuk çerçevesinde halledecekler; kadı, mütesellim ve voyvodalar herhangi bir bahane ile bunların üzerine teftişe çıkmayacaklardır.

Bunlar bulundukları yerlerin etrafında, yollarda ve köylerde herhangi bir şekilde fesat çıkarmayacaklar; fesat çıkaranlara hukuk çerçevesinde hak ettikleri ceza verilecektir. Ancak bu konuda gerekli teftiş ve araştırma yapılacaktır; gerçek dışı ihbar ile kimseye haksızlık edilmeyecektir.

Bunlar Osmanlı ülkesinde diğer tüccarlar gibi emniyet içerisinde ticaretlerini yapacaklar; kanun gereği ödemeleri gereken gümrüklerini bir defa ödeyip belgelerini aldıktan sonra tekrar gümrük veya kanunsuz olarak başka vergiler talep edilmek suretiyle rahatsız edilmeyeceklerdir. Ellerinde benim fermanım olmadan herhangi bir anlaşmalı yabancı ülkeye gidip gelmeyeceklerdir. Kendi aralarında işlerini görmek üzere dilediklerini seçebilecekler; seçtikleri kişiden herhangi bir vergi vb. yükümlülük talep edilmeyecektir.

Ezektől a személyektől a földterületért öt évig, kedvezményképpen semmiféle adó nem kerül beszedésre, Allah segedelmével öt év múlva, a tizedadóval megegyező adó kerül majd megállapításra, aminek befizetése esetén más, dzsizje⁴ stb. adóteher nem kerül kiszabásra. Azonban nem szabad megengedni, hogy más területek népei különböző okkal és ürüggyel e népek közé keveredjenek, mivel a számukra meghatározott adókedvezmények más közösségek számára nem lesznek érvényesek. Ha ezek a személyek egy másik helyen akarnak letelepedni, annak nincs akadály, azonban azon a helyen, ahová távoznak, nem fogják élvezni ezeket az előnyöket és nem kérhetik a mentességet. Ugyanazokat a terheket kell majd megfizetniük, amelyeket az azon a helyen élő lakosság is fizet, ahová le akarnak telepedni.

Abban a faluban, ahol laknak, a korábban meglévő templomokat meghagyjuk számukra és ugyanúgy elvégezhetik vallási szertartásaikat, mint a többi nem-muszlim közösség. Ha ezek a templomok felújításra szorulnak és az ítéletem szerint megfelelőnek találják, a törvény által megengedett mértékben nem lesz akadály a felújításuknak. Azonban ezután új templom építésére nem kerül majd sor.

Papjaik is részesülnek a mentességekből, ők fogják a halottakat elbúcsúztatni, az esküvőket és egyéb vallási szertartásokat elvégezni, külső személy pénz iránti igényrel vagy bármely más okból nem fog beavatkozni.

A szóban forgó ház-birtokon helyzetének megfelelően a számukra kiadott területen a saját lehetőségeivel elkészített házában és földjén élete folyamán mindenki saját maga gazdálkodik, halála után bármiféle díj megfizetése nélkül ez a vagyon az örökösre száll. Ebből adódóan semmi illeték vagy adó követelésre nem kerül majd sor.

Ha a köztük felmerülő pereket és vitákat nem tudják megoldani egymás között, a közelségben található kádik a törvény keretein belül megoldják az ügyet, a kádik, bégek képviselői vagy vajdák azonban semmiféle ürüggyel nem ellenőrizhetik őket.

Azokon a helyeken, utakon és falvakban, ahol ők laknak, semmiféle módon nem szabad bajt keverni, a bajkeverők a törvény keretein belül megkapják megérdemelt büntetésüket. Az üggyel kapcsolatban a szükséges ellenőrzés és vizsgálat azonban megtörténik majd, valótlan bejelentések alapján senki nem lesz jogtalanul elítélve.

Mint más kereskedők is az Oszmán Birodalomban, ha ezek a személyek a szükséges vámot egyszer megfizették és engedélyeiket megszerezték, ismételtelen nem lesznek

⁴ A nem muzulmán lakosságtól beszedett állami adó.

Devlete sadık oldukları ve herhangi bir hıyanetleri görülmediği takdirde kendilerine verilen bu arazide bu şart ve kayıtlar çerçevesinde korunup kollanacaklar; sebepsiz yere benim fermanıma aykırı olarak kimse tarafından rahatsız edilmeyecekler; öşür vergisine denk olarak kendileri üzerine konulan götürü vergiyi Devlet Hazinesi'ne ödeyeceklerdir.

Bu şartlar altında bahsi geçen arazide yaşarken herhangi bir savaş durumu olursa, devlet tarafından yalnız yeme-içme masrafları karşılanmak kaydıyla her beş kişiden bir kişi tüfekçi olarak kapudan ve bayraktarları ile birlikte orduya katılacak ve hizmette bulunacaklardır.

Yukarıdaki şartlar çerçevesinde hepsi bu arazideki köylere yerleştirilecek ve ilgili yerlere kaydolanmak üzere tek tek isimlerinin yazılı olduğu defter ile yerleştirildikleri köylerin sınırlarının yazılı olduğu defter, devlet merkezine gönderilmek üzere bunların iskânlarıyla görevli kişiye verilecektir.

Yukarıdaki hususlar yüce makamıma arz olunduğunda bunların belirtilen şartlar çerçevesinde söz konusu arazide ikametlerine bizzat kendi hatt-ı hümayûnumla izin ve bu hatt-ı hümayûnumun gereği olarak da bu nişân-ı hümayûn belgesini verdim ve **buyurdum ki:**

Bugünden sonra söz konusu ahali gidip belirtilen şartlar çerçevesinde anılan arazide sakin olsunlar. Bu şartlara aykırı herhangi bir hareket ve eylemde bulunmadıkları ve dürüstçe kendi hâllerinde oldukları sürece benden sonra gelen padişah, veziriazam, vezir vs. idarecilerden herhangi birisi bu yazılı olanlara aykırı bir iş yapılmasına izin vermesin. Kendileri ve aileleri dünya yıkılana kadar bu iyilik ve ihsan sahibi hanedanın himayesi altında mutlu bir şekilde yaşasınlar; böyle bilinsin.

11-20 Muharrem 1111

háborgatva vám vagy más törvénytelen adó igényével. Az én rendeletem nélkül ezek a személyek nem távozhatnak egyezménybe foglalt idegen országokba. Ügyeik intézése érdekében maguk közül bárkit kiválaszthatnak, a választott személynek nem kell adót vagy bármely más tehet fizetnie.

Amíg hűségesek az államhoz és nem derül ki általuk elkövetett árulás, a számukra kijelölt földterületeken ezen feltételekkel és ezen irat keretei között védelem alatt lesznek és segítséget kapnak; ok nélkül az én rendeletemmel ellentétetesen senki nem fogja őket zavarni, a tizedadóval egyenértékű adót pedig az államkintcsárba fogják befizetni.

E feltételek mellett, ha háborúra kerül sor, amíg az említett földterületen élnek, minden öt emberből egy személy fegyveresként a kapitányaival és zászlósaival együtt a hadseregbe állva szolgálatot fog teljesíteni úgy, hogy az állam kizárólag az étkezési költségeiket fedezi.

Fenti feltételek keretein belül mindenki az említett területen található falvakba kerül elhelyezésre, és azt a könyvet, amely a vonatkozó helyekkel együtt tartalmazza a letelepedett személyek nevét és a falvak határait, át kell adni a tisztségviselőnek, hogy az állam központjába küldje.

Mivel a fenti kérdések benyújtásra kerültek felséges hivatalomhoz, a meghatározott feltételek keretein belül a szóban forgó földterületen történő letelepülésüket személyes rendeletemmel engedélyeztem, ezen rendeletem követelményeképpen ezen szultáni tugrát tartalmazó dokumentumot kiadtam, valamint **elrendeltem az alábbiakat:**

A mai naptól fogva a szóban forgó lakosság telepedjen le a meghatározott kereteken belül az említett földterületeken. Egészen addig, amíg a megjelölt feltételeknek ellentmondó cselekményt nem követnek el és becsületesen élnek, az utánam következő padisah, nagyvezír, vezír stb. vezetők nem engedik majd meg az itt leírtakkal ellentétes eljárás alkalmazását. Saját maguk és családjuk éljen boldogan a világ végezetéig ezen jószágos és nagylelkű uralkodócsalád védelme alatt. Ez így szolgáljon mindenki tudomására.

1111. Muharrem 11-20.

**GÜHERÇİLE HİZMETİ YÜRÜTEN KÖRÖŞ VAROŞU
AHALİSİNİN, KENDİLERİNİ YERLERİNDEN ETMEK
İSTEYEN SİPAHİ HAMİD'E YÖNELİK ŞİKÂyetLERİ¹**

**KÖRÖS LAKOSAINAK KÉRELME, HOGY HADIM SZPÁHI A
SALÉTROMGYÁRTÓKAT NE ZAKLASSA¹**

~ 1699² ~

Bismillâh

Devletli ve merhametli efendim hazretleri sağ olsun.

Körös varoşu ahalisinin arzuhâlleri şudur ki:

Daha önce bu varoş halkının kaçıp dağılmasından dolayı devletin güherçile imal hizmeti durmuştu. Bu sebeple bu bölgeyi yeniden şeneltip bayındır hâle getirmek amacıyla devlet tarafından teşvik edici fermanlar çıkarılarak buraya gelen ahalinin yerinden edilmemesi emredilmişti. Ancak daha önce bu ahaliyi istemek üzere gelen Kaniye ve Peçuy bölgesinin dirlik sahipleri elimizde olan bu emirleri kabul ve gereğince hareket etmiş olmalarına rağmen şu sırada Estergon sipahilerinden Hamid isimli sipahi bu ahaliyi isteyerek bizleri rencide etmektedir.

Şu talebin Zatıalınız devrinde önlenmesi ricasıyla bu arzuhâlimizi size sunduk. Artık ferman siz efendimizindir.

Körös Varoşu ahalisi

Allah nevében

Szerencsés kegyelmes uram méltósága teljes maradjon!

A Körös város szegényeinek folyamodványa így hangzik: e város lakói a seregek elől ezelőtt elszéledtek, így kegyes szultáni fermánt adtak ki amiatt, hogy a szultáni salétromgyártásra való tekintettel az édesgetésre városunkba telepedő ráják békében legyenek hagyva. Ezelőtt a ráják hívogatására ezen, kezünkben lévő parancsokban a záimok³ meg is nyugodtak, és aszerint cselekedtek. Most azonban Hamid szpáhi két ráját szüntelenül háborgat. Alázatos kérelmük az, hogy nagyságod szerencsés napjaiban e zaklatás szűnjön meg, melyre nézve a parancs nagyságodtól függ.

Szerény szolgálai

¹ Bu belgenin Osmanlıcadan Macarcaya tercümesi Macaristan Arşiv Kurumunca yapılmıştır.

² Tarih tahminidir.

¹ Ezen irat oszmán-török nyelvről magyarra való fordítását a Magyar Nemzeti Levéltár végezte el.

² Becsült dátum.

³ Szolgálati birtokkal rendelkező lovaskatona, akinek birtokából származó jövedelme 20 000 és 100 000 akcse között volt.

[illegible][illegible][illegible][illegible]

**TÖKÖLİ İMRE, EŞİ KRALİÇE VE HİZMETLERİNDEKİ
KİŞİLERİN İSKÂNİ İÇİN İZMİT'TE UYGUN BİR KONAK
BULUNMASI**

**THÖKÖLY IMRE ÉS FELESÉGE, VALAMINT SZOLGÁLÓIK
LAKHATÁSA ÉRDEKÉBEN IZMITBEN MEGFELELŐ
LAKÓHELY TALÁLÁSA**

~ 15-24/IX/1701 ~

İzmit Kadısı'na ve Kocaeli Mütesellimi'ne

Hristiyanların idarecilerinden Tököli İmre'nin¹, eşi kraliçe ve diğer kapı halkı ile birlikte İzmit'e nakledilip orada uygun bir yerde iskân edilmeleri hakkında çıkan ferman gereğince, kendileri için uygun bir konak tayin olunması hususunda emir yazılmıştır.

11-20 Rebiülahir 1113

İzmit kâdijának és Kocaeli kormányzójának

A keresztény vezetők közül Thököly Imrének és feleségének, a királynének¹ valamint az ő egyéb háznépének İzmitbe történő elszállításával és ott számukra egy megfelelő helyen történő lakóhely biztosításával kapcsolatosan kiadott szultáni rendeletnek megfelelően a parancs megírása megtörtént annak érdekében, hogy számukra egy megfelelő lakóhelyet kijelöljenek.

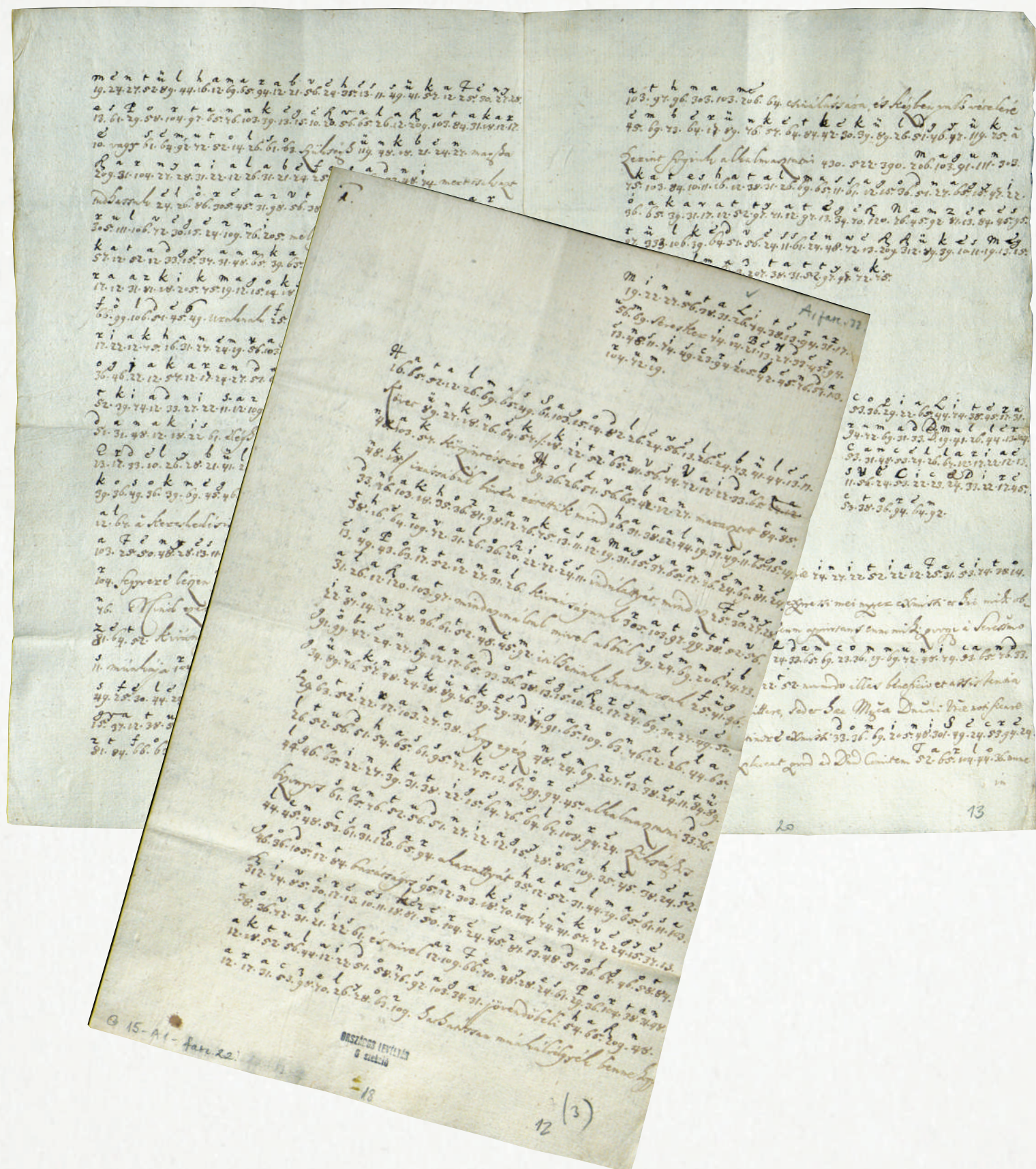
1113. Rebiülahir 11-20.

¹ İmre Thököly'ye, Macaristan Kralı ve Kesmark'ın daimi Kontu olarak seçilmesi ile ilgili nişanlarını 16 Eylül 1682 tarihinde Budin Beylerbeyi İbrahim Paşa teslim etmiştir. Ancak Thököly daha sonra kendini Kral olarak değil, Prens olarak adlandırmıştır.

¹ Thököly Imrének 1682. szeptember 16-án Ibrahim pasa, budai beglerbég adta át a Magyarország királyává és Késmárk örökös grófjává történő kinevezéséhez kapcsolódó jelvényeket. Thököly a későbbiekben azonban soha nem nevezte magát királynak, csak fejedelemnek.

II. FERENC RÁKÓCZI'NİN KANÇILARYASINDAN
GÖNDERİLMİŞ GİZLİ YAZILMIŞ MEKTUP¹II. RÁKÓCZI FERENC KANCELLÁRIÁJÁRÓL KÜLDÖTT
TITKOSÍRÁSOS LEVÉL¹~ 1717² ~*Bender Seraskeri³ Adına Yazılmış Mektup⁴*

Zatıalilerinizin mektubundan ve Elçimizin –ki kendisini yeni Voyvodanın selamı üzerine Boğdan'da bıraktık– yazdıklarından hem Zatıalilerinizin bize ve Macar millete dair hususi ve samimi niyetini, hem de haşmetli Báb-ı Âli'den arzumuza mukabil verilen cevabı pek iyi anlamış bulunmaktayız. Mafih, ondan hiçbir kati hükme varamamış olup, bütün ümidimiz muallakta kaldığından, bizim ise bütün milletimizle beraber işlerimizi evvelden tasarlamamız icap ettiğinden, yüce Hükümdarın arzusunu evvelden kati olarak bilmek lazımdır.

Zatıalilerinizden dostane dileğimiz bu meseleyi bundan sonra da yürekten ele almanız ve haşmetli Báb-ı Âli'nin âdeti kendi menfaatini gözetmek olduğundan, haşmetli Báb-ı Âli'nin işbu meseleye dair tam ve kati cevabını bir an evvel alabilmemiz için, tesirli ve daimi bir surette gayret göstermenizdir: Kendi adımıza sadece şunu bilmek isteriz: Şayet gerekirse bizi müşfik kanatları altına kabul etmek istemekte midir, istememekte midir? Ondan sonra mültecilere hangi sınırlar dahilinde ne kadar yer verileceği meselesinde bir neticeye varmak kolay olacaktır. Zira bu kimseler kendileri de başkasının toprağını, beylerin toprağını karşılıksız sahiplenmek istemezler; bunun yerine ya her sene kiralayacaklar, veyahut hakiki bir öşür vereceklerdir. Hem Erdel'den hem de Macar ülkesinden gelen kimselerin çoğalmas ve bu sebeple alışverişin daha fazla süreceği olma hem bütün vilayetin hem de voyvodanın pek fazla faydasına ve menfaatine olacaktır. Hatta seneye Báb-ı Âli'nin de kendi düşmanına karşı bin silahlı adamı olacaktır. Şimdi bütün bu anlattıklarımızı göz önüne almak suretiyle işbu Macar milletinin arzusunu Zatıalilerinizin kıymetli gayretlerine emanet eder, ister iyi olsun, ister başka türlü olsun, bir an evvel bir cevabın tarafımıza beyan edilmesini temenni ve talep ederiz.

Başka türlü, şayet Báb-ı Âli isterse, ahitnamenin yapılması ve ele alınması için adamımızı da göndeririz, ona göre kendimizi hazır edeceğimiz ve Zatıalilerinizin mühim isteğini bütün milletimizle yerine getireceğimiz ve taltif edeceğimiz.

¹ Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

² Tarih tahminidir.

³ *Bender (Tighina)* bugünkü Moldova topraklarında, Dinyester nehri kıyısında, Osmanlı İmparatorluğu'nun Rus sınırında yer alan askeri üssü idi. Söz konusu seraskerin kim olduğu kesin olarak bilinmemektedir.

⁴ Minuta litterarum sereskero Benderensi scribendarum. (Latince)

A benderi szeraszer³ részére írt levél⁴

Hatalmasságod leveléből és követünknek - kit az új vajdának köszöntésére Moldvában marasztottunk - írásából bőven értettük mind hatalmasságodnak hozzánk és a magyar nemzethez való szíves indulatát, mind a Fényes Portánál kívánságunkra tett válaszát. Mindazonáltal, mivel abból semmi bizonyost nem ítéltünk, hanem csak függőben maradt egész reménységünk, nekünk pedig azon állapot iránt, hogy egész nemzetestől tudhassuk előre alkalmaztatni⁵ dolgainkat, igen előre szükséges bizonyosan tudni a győzhetetlen Császár akaratát, hatalmasságodat barátságosan kérjük, vegye szívére és kezére ezen dolgot tovább is, és mivel a Fényes Portának tulajdonsága jövődöbeli hasznára céloz, hathatósan munkálódjék benne, hogy minél hamarabb vehessük a Fényes Portának egész válaszát: akar-e vagy sem utolsó szükségünkben maga szárnyai alá befogadni, mert csak azt tudhassuk előre. Azután is könnyű lesz arról végezni, melyik és mennyi határok adjanak a bujdosók számára, akik maguk sem fogják kívánni, hogy más földjét, uraknak földjét ingyen bírják, hanem vagy esztendőnként meg fogják árendálni⁶, avagy az igaz dézsmát kiadni. S az egész tartománynak és a vajdának is elég haszna lesz, ha mind Erdélyből, mind Magyarországból a lakosok megsokasodnak és azáltal a kereskedés is nagyobb mértékben fog folyhatni, sőt jövődöre a Fényes Portának is annyi ezer fegyvere lesz maga ellensége ellen. Mindezekre nézve bízzuk ezen magyar nemzet kívánságát hatalmasságod bölcs munkájára, kérvén akár jó, akár másféle válasz lesz, minél hamarabb adja tudtunkra. Másként, ha a Porta azt fogja is kívánni, hogy az *ahdname*⁷ csinálására és kézbe való vételére emberünket beküldjük, aszerint fogjuk alkalmaztatni magunkat és hatalmasságod nagy jó akaratát egész nemzetestől kedvesen vesszük és megjutalmaztatjuk.

¹ Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

² Becsült dátum.

³ Bender (Tighina) vára Moldova területén, a Dnyeszter mentén, az Oszmán Birodalom orosz határán fekvő katonai központ volt. A címzett szeraszer pontos személye jelenleg ismeretlen.

⁴ Minuta litterarum sereskero Benderensi scribendarum.

⁵ Értsd: tervezni.

⁶ Haszonbérbe fogják venni.

⁷ Szerződéslevél.

TEKİRDAĞ'DA BULUNAN KRAL RAKOÇIOĞLU'NUN,
TEDAVİ İÇİN BURSA ILICALARINA GİTMEK İSTEYEN
HASTA ADAMLARINA, YOLLARDA VE GİTTİKLERİ
YERLERDE ENGELLENMEMELERİ İÇİN YOL EMRİ
VERİLMESİ

MENLEVÉL A RODOSTÓBAN² ÉLŐ II. RÁKÓCZI FERENC
BURSA VÁROS GYÓGYFÜRDŐIBE KEZELÉSRE KÉSZÜLŐ
EMBEREI SZÁMÁRA, HOGY AZ UTAKON ÉS AZOKON
A HELYEKEN, AHOVÁ MENNEK, NE LEGYENEK
AKADÁLYOZTATVA

~ 1717¹ ~

Bismillâh

*Arzuhâlde istendiği üzere, gidiş ve gelişlerine engel
olunmaması hususunda emir yazılmasını buyurdum.*

Devletli ve saadetli sultamm hazretleri sağ olsun.

Osmanlı Devleti'nde misafir olarak Tekirdağ'da kalmak-
ta olan Kral Rakoczioglu'nun² dert ve hastalığı bulunan bazı
adamları tedavi ümidiyle Bursa'daki ılıcalara gitmek istemek-
tedirler. Bunlardan 12 kişinin, gidip dönünceye kadar, kara
veya deniz yoluyla o tarafa gidişlerine ve hastalıklarını tedavi
ettirmek için bir süre orada kalmalarına engel olunmaması,
müdahale edilmemesi ve cizyedar vs. görevliler tarafından
incitilmemeleri hususunda daha önce birkaç kere çıkarılan
emirle aynı muhtevada ellerine yol emri verilmesi dileğiyle
yüce makamınıza bu arzuhâl yazıldı.

Artık emir ve ferman sizindir.

Papay³ Gaşbar
Macar Kapı Kethüdası

Allah nevében

*Amint az a kérelemben is szerepel, egy parancs megírását
rendeltem el azzal kapcsolatban, hogy odafelé
és visszaúton ne legyenek akadályoztatva.*

Nagyságos és méltóságos szultánomnak legyen hála.

Az Oszmán Birodalom vendégeként Rodostóban tartózkodó
II. Rákóczi Ferenc király³ néhány embere, akik bajokkal és
betegségekkel küzdenek, kezelés reményében a Burszában
található gyógyfürdőkhöz kívánnak menni. Ezt a kérelmet
azért címezték méltóságos hivatalukhoz, hogy ezek közül
12 személy számára a korábban már néhány alkalommal
kiadott parancsnak megfelelően, egyforma tartalommal
bocsássunk ki menlevelet, hogy betegségük kezeltetése
érdekében visszatérésük idejéig ottmaradásukban, oda- és
visszaútkjukban, szárazföldön vagy tengeren ne akadályozzák
őket, valamint fejpénzt szedő emberek és más tisztviselők ne
háborfássák őket.

E tekintetben a parancs és rendelkezés joga az öné.

Pápai⁴ Gáspár
portai rezidens

¹ Tarih tahminidir.

² II. Rákóczi Ferenc. Osmanlı kaynaklarında genellikle Kral olarak geçmekte ise
de aslında Kral olarak taç giyme töreni gerçekleşmemiştir.

³ Belgenin arka yüzündeki mühründe "Papayi" şeklinde yazılıdır.

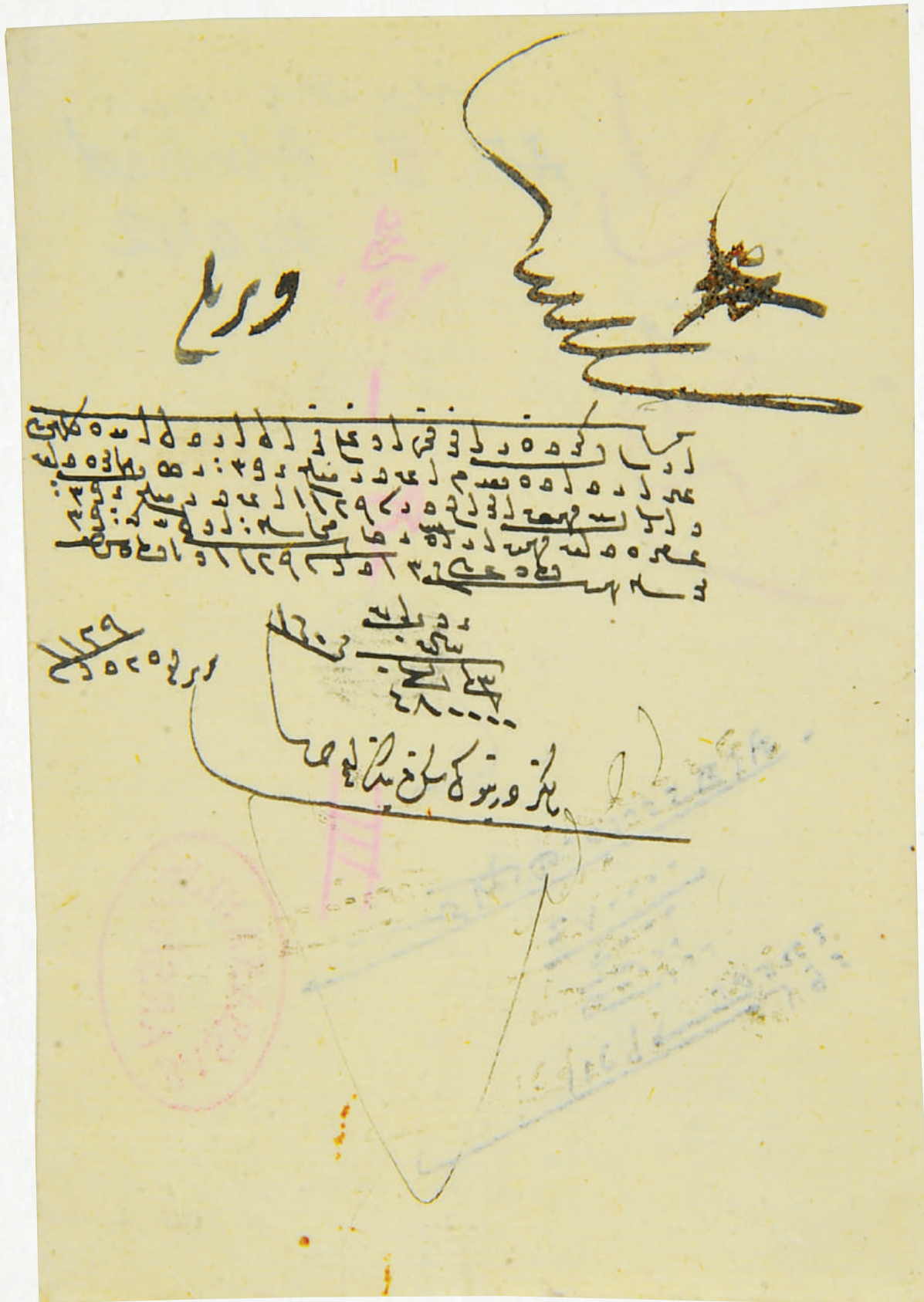
¹ Becsült dátum.

² Ma Tekirdağ.

³ II. Rákóczi Ferenc vezérlő fejedelmet az oszmán források gyakran titulálják
királlyal. Valójában királlyá koronázása soha nem történt meg.

⁴ A dokumentum hátsó oldalán található pecsét "Papayi" formában szerepel.

GELİBOLU'YA GELMİŞ OLAN ERDEL KRALI
RAKOFÇİOĞLU'NA OSMANLI DEVLET HAZİNESİ'NDEN
PARA GÖNDERİLMESİ

PÉNZ KÜLDÉSE AZ OSMÁN BIRODALMI KINCSTÁRBÓL
A GALLIPOLIBA ÉRKEZŐ II. RÁKÓCZI FERENC¹ ERDÉLYI
KIRÁLYNAK²

~ 31/X/1717 ~

Buyuruldu.

Verilsin.

Gelibolu'ya gelmiş olan Erdel Kralı Rakofçioğlu'na¹ gönderilmek için; daha önce 1129 senesinde Rikáb-ı Hümayûn Hazinesi'nden verilmesi ve gönderilmesi emrolunan paradan ayrı olarak 13 Zilkade 1129 tarihli ferman gereğince Başmuhasebe'den Hazine tezkiresi yazılması üzerine Devlet Hazinesi'nden aşağıda miktarı yazılı olan meblağın verilmesi emrolundu:

3.000 esedi kuruş	1 esedi kuruş=160 akçe hesabıyla	480.000 akçe
Yalnız dört yüz seksen bin akçedir.		

25 Zilkade 1129 tarihinde yazılmıştır.

Elrendelése megtörtént.

Kiadandó.

Azért, hogy a Gallipoliba érkező II. Rákóczi Ferenc erdélyi király részére elküldjék, azon a pénzen kívül, amelynek a kincstárból való kiadásáról és elkülönítéséről már korábban, az 1129. (1717) évében a Rikáb-i Hümajún³ rendeletet hozott, az 1129. Zilkade 13-ai (1717. október 19.) szultáni parancs értelmében a Főszámvevőség által írt kincstári tanúsítvány szerint a birodalmi kincstárból az alábbi összeg kiadása rendeltetett el:⁴

3.000 esedi gurus ⁴	1 esedi gurus=160 akcsével számolva	480.000 akcse
Vagyis négyszáznolcvanezer akcse.		

1129. Zilkade 25-én került megírásra.

¹ II. Rákóczi Ferenc.

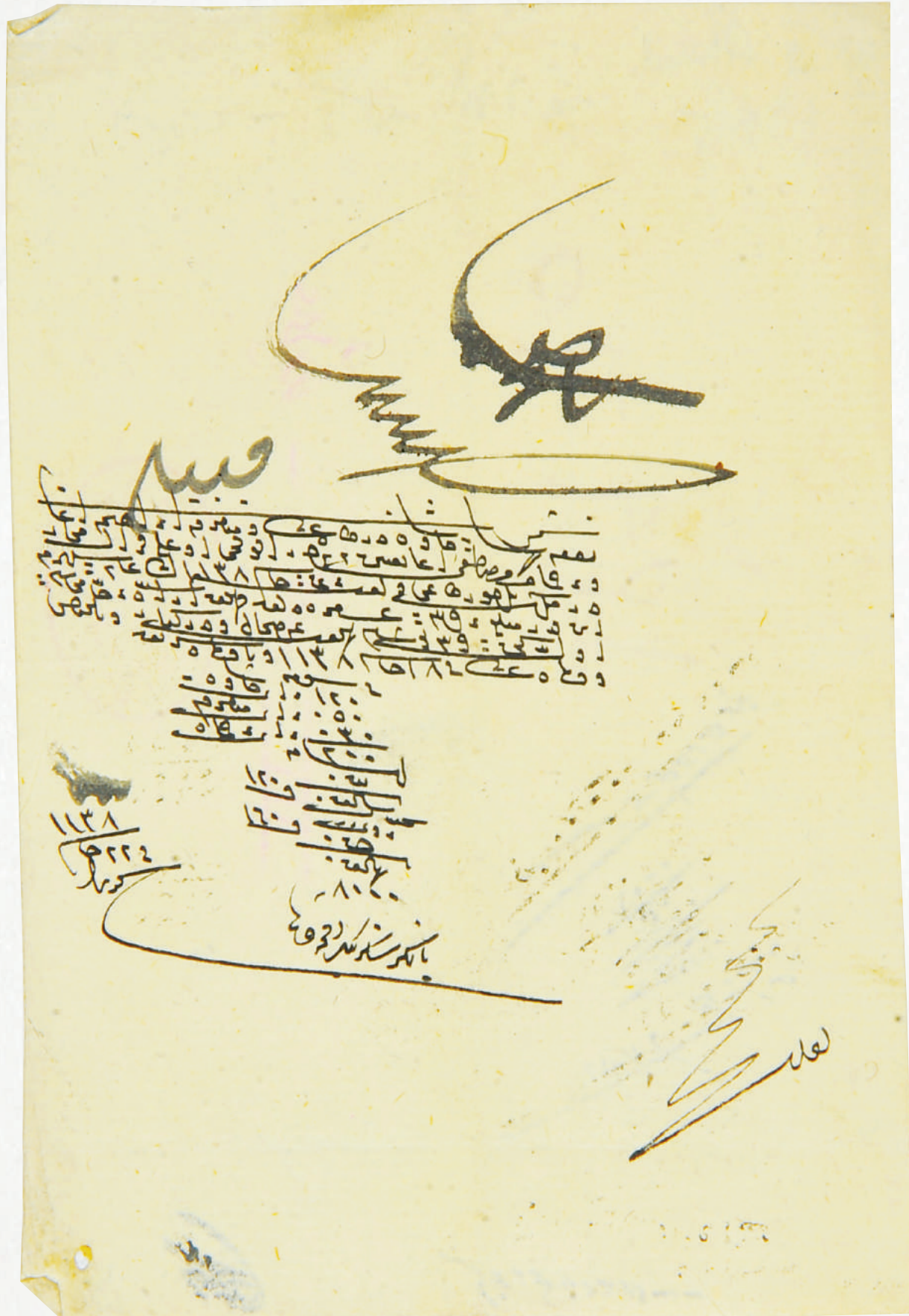
¹ Eredetiben *Rakofçioğlu*.

² II. Rákóczi Ferenc vezérő fejedelmet az oszmán források gyakran titulálják királynak. Valójában királlyá koronázása soha nem történt meg.

³ Eredetileg a szultán kíséretének tagjait jelölő kifejezés.

⁴ Oroszlános garas, holland ezüst fizetőeszköz.

MACAR KRALI RAKOFÇİOĞLU TEKİRDAĞ'DA KALDIĞI
SIRADA YANINDA GÖREVLENDİRİLEN MÜTEFERRİKA,
TERCÜMAN VE ÇAVUŞLARA OSMANLI DEVLET
HAZİNESİ'NDEN VERİLEN GEÇİMLİK PARA

II. RÁKÓCZI FERENC¹ MAGYAR KIRÁLY RODOSTÓBAN²
VALÓ TARTÓZKODÁSA SORÁN A MELLÉ KIRENDELTE
MÜTEFERRİKA³, TOLMÁCS ÉS CSAUSZOK SZÁMÁRA
AZ OSMÁN BIRODALMI KINCSTÁRBÓL KIADOTT
JÁRANDÓSÁG

~ 26/I/1726 ~

Buyuruldu.

Verilsin.

Macar Kralı Rakofçioğlu¹, Tekirdağ'da kaldığı sırada yanında görevlendirilen Dergâh-ı Âli çavuşları ile Müteferrika İbrahim Ağa ve Tercüman Mustafa Ağa'ya 1138 senesi Cemaziyelevvel ayı için, geçimlik olmak üzere; arzuhâl, derkenar, telhis ve 18 Cemaziyelevvel 1138 tarihli ferman gereğince Başmuhasebe'den yazılan Hazine tezkiresi üzerine Devlet Hazinesi'nden aşağıda miktarı yazılı olan meblağın verilmesi emrolundu:

Günlük	
Çavuşlar için	120 akçe
Müteferrika için	50 akçe
Tercüman için	30 akçe
Toplam	200 akçe
Toplam gün sayısı	30
Toplam	6.000 akçe
1 esedi kuruş 120 akçe hesabıyla	50 kuruş
1 esedi kuruş 160 akçe hesabıyla	8.000 akçe
Yalnız sekiz bin akçedir.	

22 Cemaziyelevvel 1138 tarihinde yazılmıştır.

¹ II. Rákóczi Ferenc.

Elrendelése megtörtént.

Kiadandó.

II. Rákóczi Ferenc magyar király rodostói tartózkodása során a mellé kirendelt portai csausznak, Ibrahim aga müteferrikának és Mustafa aga tolmácsnak 1138. év dzsemázi-ül-evvel hónapjára⁴, járandóságként; a beadványnak, a széljegyzetnek, az összefoglalónak és az 1726. január 22./1138. Dzsemázijelevvel 18-i dátumú szultáni rendeletnek megfelelően a főszámvevőség által írt kincstári tanúsítvány szerint a birodalmi kincstárból az alábbiakban szereplő összeg kifizetésére vonatkozó parancsot kiadtuk:

Napi	
Csauszoknak	120 akcse
Müteferrikának	50 akcse
Tolmácsnak	30 akcse
Összesen	200 akcse
Összes napok száma	30
Összesen	6.000 akcse
1 esedi gurus ⁵ 120 akcsével számolva	50 gurus
1 esedi gurus 160 akcsével számolva	8.000 akcse
Vagyis nyolcezer akcse.	

Megírva 1138. Dzsemázijelevvel 22-én.

¹ Törökül Rakofçioğlu.

² Ma Tekirdağ.

³ A szultán, illetve a vezírek alatt dolgozó, különféle feladatokat ellátó beosztottak.

⁴ Az iszlám naptár 5. hónapja.

⁵ Oroszlános garas, holland ezüst fizetőeszköz.

DİVÂN-I ÂLÎ YAZICISI MACAR ASILLI İBRAHİM EFENDİ
GÖZETİMİNDE YALOVA'DA YAPTIRILAN KÂĞIT
İMALATHANESİNDEKİ LEH KÂĞIT USTALARININ
ÜCRETLERİ

A MAGAS DİVÂN¹ TITKÁRA, A MAGYAR SZÁRMAZÁSÚ
IBRAHİM EFENDİ² FELÜGYELETE ALATT YALOVAI
PAPÍRGYÁRBAN DOLGOZÓ LENGYEL PAPÍRMESTEREK
DÍJAI

~ 05/VI/1745 ~

Bismillâh

Bu belgenin yazılma sebebi şudur ki:

Yalakabad yakınlarındaki kâğıt imalathanesinde çalıştırılmak üzere Leh tarafından getirtilen 4 adet kâğıt ustasının her birine İstanbul Gümrüğü gelirlerinden altın sikke hesabıyla günlük 40'ar akçeden 160 akçe ücret verilmesi emir buyurulduğundan, İstanbul Gümrüğü Eminî Seyyid İshak Ağa'dan 1158 senesi Rebiülevvel ve Rebiülahir ayları için 9.440 akçe aldık. Bu meblağın, adı geçenin hesabından mahsup edilebilmesi için işbu yazılı temessük kendisine verilmiştir.

21-29 Rebiülahir 1158

İbrahim¹

Divân-ı Âlî Yazıcısı

- Mührü karşılaştırılsın.

- İlgili Kalem'deki kaydı çıkarılsın.

Yalakabad kasabasındaki kâğıt imalathanesinde çalıştırılmak üzere Leh tarafından gelen kâğıt ustalarının ücretlerinin 1 Zilkade 1157 tarihi başlangıç kabul edilerek İstanbul Gümrüğü tarafından verilmesi 16 Şevval 1157'de emredilmiştir.

Kişi Sayısı	Bir Kişiye Ödenecek Günlük Ücret	Günlük Ödenecek Toplam Miktar
4	40 akçe	160 akçe, altın sikke hesabıyla
İstanbul Gümrüğü tarafından verilmesi emredilmiştir.		

"Yalakabad kasabası yakınlarında bulunan nehirde Divân-ı Hümayûn Yazıcısı İbrahim Efendi marifetiyle yeni yapılması kararlaştırılan kâğıt imalathanesinde çalıştırılmak üzere Lehistan'dan getirtilen dört kâğıt ustasına günlük olarak ücret ödenmesi gerek-

¹ İlk Türk matbaasının kurucusu, yayımcı, Osmanlı devlet adamı ve aydını meşhur Müteferrika İbrahim Efendi. Bkz. Erhan AFYONCU, "İbrahim Müteferrika", *DİA*, C. 21.

Allah nevében

Ezen dokumentum megírásának oka a következő:

Mivel a rendelet a Yalakabad közelében található papírgyárban történő foglalkoztatás céljából Lengyelországból hozatott 4 papírmester mindegyikének az isztambuli vám bevételeiből, aranyérmében napi 40 akcséval számolva 160 akcse díj kifizetését parancsolta, ezért Szejjid Iszhak agától, az isztambuli vámőrség tisztségviselőjétől az 1158. év Rebiülevvel és Rebiülahir (1745 április-május)³ hónapjaiért 9.440 akcset vettünk át. Ezen összegnek az említett számláról való levonásáért ezen kötelezvényt átadtuk.

1158. Rebiülahir 21-29. (1745. július 21-29.)

İbrahim

A Divan-ı Âlî Titkára

- A bélyegzőt össze kell hasonlítani.

- Az érdekelt titkárságon lévő nyilvántartásból le kell vonni.

Az 1157. Şevval 16-án (1744. november 22.) kelt parancs szerint a Yalakabad városkában található papírgyárban történő foglalkoztatásuk céljából Lengyelországból érkező 4 papírmester díját az isztambuli vámőrségnek kell kifizetnie, a mesterek munkájának kezdő dátumaként 1157. Zilkade 1-ét (1744. december 6.) kell elfogadni.

Személyek Szám	Az Egy Személynek Kifizetendő Napi Díj	Naponta Kifizetendő Összeg
4	40 akcse	aranyérmében számolva 160 akcse
Isztambuli Vám általi kiadásra elrendeltetett.		

¹ Divan-ı Âlî, a legfelsőbb bírósági és törvényhozási szerv

² İbrahim Müteferrika (Kolozsvár, 1674-1745, Isztambul) az első török nyomda magyar származású megalapítója.

³ Az iszlám naptár szerinti 3. és 4. hónap, ez 1158-ban/1745-ben a Gergely naptár szerint április-május volt.

tiğinden, her birine 40'ar akçeden günlük 160 akçe ücretlerinin 1 Zilkade 1157 tarihi başlangıç kabul edilerek bu işte çalıştıkları sürece, aydan aya İstanbul Gümrüğü gelirlerinden amlan imalathanesinin Emini olan İbrahim Efendi'ye ödenmesi ve bu paranın mahsup edilmesi için de adı geçenden bu parayı aldığına dair mühürlü belge alınması" hususunda İstanbul Gümrük Emini'ne hitaben emir yazıldığı defterde kayıtlı bulunmaktadır. Ferman devletli sultanım hazretlerindir.

20 Rebiülahir 1158

- Hesap olunsun.

Divân-ı Hümayûn Yazıcısı İbrahim Efendi'nin mühürlü belgesi ve Padişah'ın fermanı gereğince 1 Rebiülevvel 1158'den aynı senenin Rebiülahir ayı sonuna kadar:

Kişi sayısı: 4	Günlük: 160 akçe, altın sikke hesabıyla	Gün sayısı: 59
Toplam: 9.440 akçe		Akçe kuru: [1 kuruş=] 120 akçe
Toplam: 78,5 kuruş 20 akçe		

Hesaplandığında, yalnız 78,5 kuruş 20 akçe tutmaktadır. Ferman sultanım hazretlerindir. 24 Rebiülahir 1158

- Telhisi hazırlansın.

Kulunuz şunu arz eder ki:

İşbu belge; Yalakabad kasabasında yaptırılan kâğıt imalathanesinde çalıştırılmak üzere Lehistan'dan getirtilen ve her birine İstanbul Gümrüğü gelirlerinden ödenmek üzere altın sikke hesabıyla günlük 40'ar akçe ücret belirlenen 4 adet kâğıt ustalarının, 1158 senesi Rebiülevvel ve Rebiülahir aylarına ait ücretlerinin İstanbul Gümrüğü'nden alındığına dair mühürlü belgedir. Başmuhasebe'den hesap ettirildiğinde toplam 78,5 kuruş tutmaktadır. Bu paranın İstanbul Gümrük Emini'nin hesabından düşülmesi için tezkire verilmesini emirlerinize arz ederim.

Telhisi gereğince tezkiresinin verilmesini buyurdum.

2 Rebiülahir 1158

Tezkiresi verildi. 5 Cemaziyelevvel 1158

A feljegyzésben található, az isztambuli vámőrségnek szóló parancs szerint: "A Yalakabad városka közelében található folyónál a Divan-ı Hümayûn (Államtanács) titkára, İbrahim efendi leleményességével egy új papírgyár felépítéséről született döntés, amely gyárban történő foglalkoztatásuk céljából Lengyelországból hozott négy papírmesternek napi díjat kell kifizetni, amely mindegyiküknek 40 akcsével számolva naponta 160 akcsét jelent. Kezdő dátumként 1157. Zilkade 1.-ét tekintjük, és amíg ezt a munkát végzik, hónapról hónapra ezt az összeget az isztambuli vámőrség bevételeiből az említett gyár biztosának, İbrahim Efendinek kell kifizetni és az összeg levonása érdekében az említett személytől egy pecsétes dokumentum átvétele szükséges, miszerint a pénzüsszeget átvette." Uralkodó szultánom ömeltóságának a parancsa.

1158. Rebiülahir 20. (1745. május 22.)

- Kerüljön kiszámolásra.

Az Államtanács titkára, İbrahim Efendi pecsétes dokumentumának és a padisah parancsának megfelelően 1158. Rebiülevvel 1.-től ugyanazon év Rebiülahir havának végéig:

Személyek száma: 4	Naponta: 160 akcse, aranyérmében számolva	Napok száma: 59
Összesen: 9.440 akcse		Akcse árfolyama: [1 gurus=] 120 akcse
Összesen: 78,5 gurus 20 akcse		

Kiszámolva az összeg pontosan 78,5 gurus 20 akcse. Uralkodó szultánom ömeltóságának a parancsa. 1158. Rebiülahir 24. (1745. május 26.)

- Készítsék el az összefoglaló jelentést.

Az ön alattvalója az alábbiakat kérvényezi:

Jelen dokumentum az isztambuli vámőrségtől kapott pecsétes dokumentum, amely tartalmazza a következőket; A Yalakabad városkában felépített papírgyárban történő foglalkoztatásuk érdekében Lengyelországból hozott mesterek mindegyike számára, az 1158. év Rebiülevvel és Rebiülahir hónapjára az isztambuli vámőrség bevételeiből aranyérmében számolva napi 40 akcse díj került kifizetésre, amely összeg átvétele megtörtént. A főkincstár számítása szerint az összeg 78,5 gurus. Ezen összegnek az isztambuli vámbiztos számlájáról történő levonása érdekében igazolás kiállítását kérelemzem.

Az összefoglaló jelentésnek megfelelően rendelkezem igazolás kiadásáról. 1158. Rebiülahir 2

Igazolás kiadásra került. 1158. Cemaziyelevvel 5.

Basmacı İbrahim Müteferrika Efendi
A magyar származású İbrahim Müteferrika, a török nyomda megalapítója
<http://www.sahafzade.com/>

TEKİRDAĞ'DA İKAMET EDEN MACARLAR İÇİN
GENERAL ÇAKI'YE OSMANLI DEVLET HAZİNESİ'NDEN
VERİLEN GEÇİMLİK PARA

CSÁKY MIHÁLY TÁBORNOKNAK AZ OSMÁN
BIRODALOM KINCSTÁRÁBÓL KIDOTT JÁRANDÓSÁG
A RODOSTÓBAN LAKÓ MAGYAROK SZÁMÁRA

~ 12/I/1752 ~

Bu belgenin yazılma sebebi şudur ki:

İşbu 1-30 Muharrem 1165 dönemine ait bir aylık geçimlik paramız olan yalnız kırk altı bin yüz altmış akçe, Rodosçuk Gümrüğü gelirlerinden, Gümrük İdarecisi Ali Ağa elinden tamamen alınmış ve gelir-gider tezkiresi tanzimi için işbu yazılı belge kendisine verilmiştir.

General Çaki¹

Kıymetli defterdar efendi, Gereğini yapasın. ' diye buyuruldu.

- Mührü karşılaştırılsın.

Önceki mühürle aynıdır. Ferman siz efendimiz hazretlerinin-dir. 14 Safer 1165.

- İlgili kalemdeki kaydı çıkarılsın.

Tekirdağ'da ikamet eden Macarların Generali Çaki'nin geçimlik parası olmak üzere; Tekirdağ Gümrük gelirlerinden günlük şu kadar para tayin olunmuş idi. Şu anda adı geçenler 1-29 Zilhicce 1164 dönemi için şu kadar geçimlik parayı almış ve bu paranın anılan gümrük gelirlerinden ( ) dönemi için adı geçen Gümrük idarecisinin borcundan mahsubunun yapılması emredilmiştir. Hazine'den gelir - gider belgesi yazılması için de, adı geçenlerin verdiği mühürlü belge ile derkenar, telhis ve ferman gereğince 15 Muharrem 1165 tarihinde tezkire verilmiştir.

Günlük: 1.438 akçe	Gün sayısı: 29	Akçe kuru: [1 kuruş]=120 akçe
Toplam: 41.702 akçe		Toplam: 347,5 kuruş 2 para

¹ Csáky Mihály (1676–1757) Kőrösszeg'li Kont, Kurc general. Rákóczi özgürlük savaşının kaybedilmesinden sonra, 1716–1718 yılındaki Avusturya-Türkiye savaşının başlangıcında Türkiye'de bulunmaktaydı. Ailesinin 1722'deki eve taşınmasından sonra da sürgünde kalmaya devam edip Tekirdağ'a taşınmıştır. 1738–1739'da bir kez daha askeri bir görev üstlenmiş: Rákóczi József için oluşturulan bir alayın komutanı olarak Türk savaşında yer almıştır. 1739'dan itibaren, ölümüne kadar Tekirdağ'daki Macar kolonisinin lideri idi.

Ezen okmány megírásának oka a következő:

Jelen 46.160 akcse, amely az 1165. Muharrem 1-30./1751. november 20 - december 19. terjedő időszakra vonatkozó járandóságunk, a Rodoszcuk vámhivatal bevételeiből Ali aga vámvezetőtől teljes egészében átvételre került és a bevételi-kiadási tezkere¹ kiállításához ezen írott dokumentumot számára átadtuk.

Csáky [Mihály] tábornok²

'A tisztelt defterdár úr parancsa szerint intézze, ami szükséges'

- A pecsétet össze kell hasonlítani.

A korábbi pecséttel megegyezik. A fermán felséges uramé. 1165. Szafer 14./1752. január 2.

- Vonatkozó titkárságon található nyilvántartást ki kell keresni.

A Rodostóban³ lakó Csáky magyar tábornok járandóságaként a rodostói vámhivatal bevételeiből a lent szereplő napi pénz elkülönítésre került. Jelenleg az említettek 1164. Zilhiddzse 1-29./1751. október 21 - november 19. közötti időszakra vonatkozóan az alábbi járandóságot megkapták, ezen összeget a vámbevételekből az [...] időszakra vonatkozóan az említett vámhivatal vezetőjének tartozásából le kell vonni. A kincstárból a bevételi-kiadási tezkere megírása érdekében az említett személyek pecsétes dokumentumával, a széljegyzetnek, az összefoglalónak és a fermánnak megfelelően 1165. Muharrem 15./1751. december 4. napján a tezkere kiadásra került.

¹ Feljegyzés, nyugta.

² Csáky Mihály (1676-1757) kőrösszegi gróf, kuruc generális. A Rákóczi-szabadságharc bukása után, az 1716-1718. évi osztrák-török háború kezdetén már Törökországban volt. Családja 1722-ben történt hazaköltözése után is emigrációban maradt és Rodostóba költözött. 1738-1739-ben még egyszer katonai szerepet vállalt: a Rákóczi József számára toborzott ezred parancsnokaként vett részt a török háborúban. 1739-től a rodostói magyar kolónia feje, egészen haláláig.

³ Az eredetiben *Tekirdağ*.

Yukarıda açıklandığı üzere söz konusu tarihte bu miktarda para için Hazinece düzenlenmiş gelir-gider belgesi verildiği kayıtlıdır. Ferman devletli efendim hazretlerindir. 15 Safer 1165.

- Hesap olunsun.

Adı geçenlerin verdiği mühürlü belge ile ferman gereğince 1-30 Muharrem 1165 dönemi:		
Günlük: 1.438 akçe	Gün sayısı: 30	Akçe kuru: [1 kuruş]=120 akçe
Toplam: 43.140 akçe	Toplam: 359,5 kuruş	

Ferman gereğince hesap edildiğinde yalnız üç yüz elli dokuz buçuk kuruş tutmaktadır. Ferman devletli efendim hazretlerindir. 15 Safer 1165.

- Telfisi hazırlansın.

Bu kulunuz şunu arz eder ki:

Tekirdağ'da ikamet eden Macarlardan General Çaki'nin günlük bin dört yüz otuz sekiz akçe geçimlik parası Tekirdağ Gümrük İşletmesi gelirlerinden tayin edilmiş olduğundan, 1-30 Muharrem 1165 dönemine ait bir aylık geçimlik parasını aldığına dair kendisi tarafından verilmiş olan mühürlü belgedir. Buna göre hesabı yaptırıldığında üç yüz elli dokuz buçuk kuruş tutmaktadır. Bu paranın Gümrük idarecisi kulunuzun hesabından mahsup edilmesi için gelir-gider tezkiresi verilmesi hususunu emirlerinize arz ederim.

Emir ve ferman devletli efendimindir.

Telfisi gereğince tezkiresinin verilmesini buyurdum.

20 Safer 1165

24 Safer 1165 tarihinde tezkiresi verildi.

Napi: 1.438 akçe	Napok száma: 29	Akçe árfolyama: [1 kuruş]=120 akçe
Összesen: 41.702 akçe		Összesen: 347,5 gurus 2 pénz

Amint az fent elmagyarázásra került, a szóban forgó időpontban ezen összegű pénzzel kapcsolatosan a kincstár által kiállított bevételi-kiadási tezkere átadása és bejegyzése megtörtént. A rendelkezés joga felséges uramé. 1165. Szafer 15./1752. január 3.

- Ki kell számolni.

Az említett személyek által átadott pecsétes dokumentummal a fermánnak megfelelően 1165. Muharrem havának 1-30./1751. november 20 - december 19. közötti időszak:		
Napi: 1.438 akçe	Napok száma: 30	Akçe árfolyama: [1 kuruş]=120 akçe
Összesen: 43.140 akçe		Összesen: 359,5 gurus

A szultáni rendeletnek megfelelően végrehajtott számolás végeredménye háromszázötvenkilenc és fél gurus. A rendelkezés joga felséges uramé. 1165. Szafer 15./1752. január 3.

- El kell készíteni az összefoglalóját.

Ezen alattvalója beterjeszti az alábbiakat:

Mivel a Rodostóban lakó magyarok közül Csáky tábornok napi 1438 akçe járandóságának kiutalása a rodostói vámhivatal bevételeiből megtörtént, az 1165. Muharrem 1-30./1751. november 20 - december 19. közötti időszakhoz tartozó egy havi járandóság átvételéről egy általa kiadott pecsétes dokumentumot átvett. Eszerint a számolás szerint az összeg 359,5 gurusra jön ki. Ezen pénzüsszeg vámhivatal által történő levonásáért a bevételi-kiadási tezkere kiállításának kérelmét parancsára beterjesztettük.

A parancs és rendelkezés joga nagyrabecsült uramé.

Az összefoglalónak megfelelően elrendelem a nyugta kiadását.

1165. Szafer 20./1752 január 8.

1165. Szafer 5./1751. december 24. napján a tezkere kiadásra került.

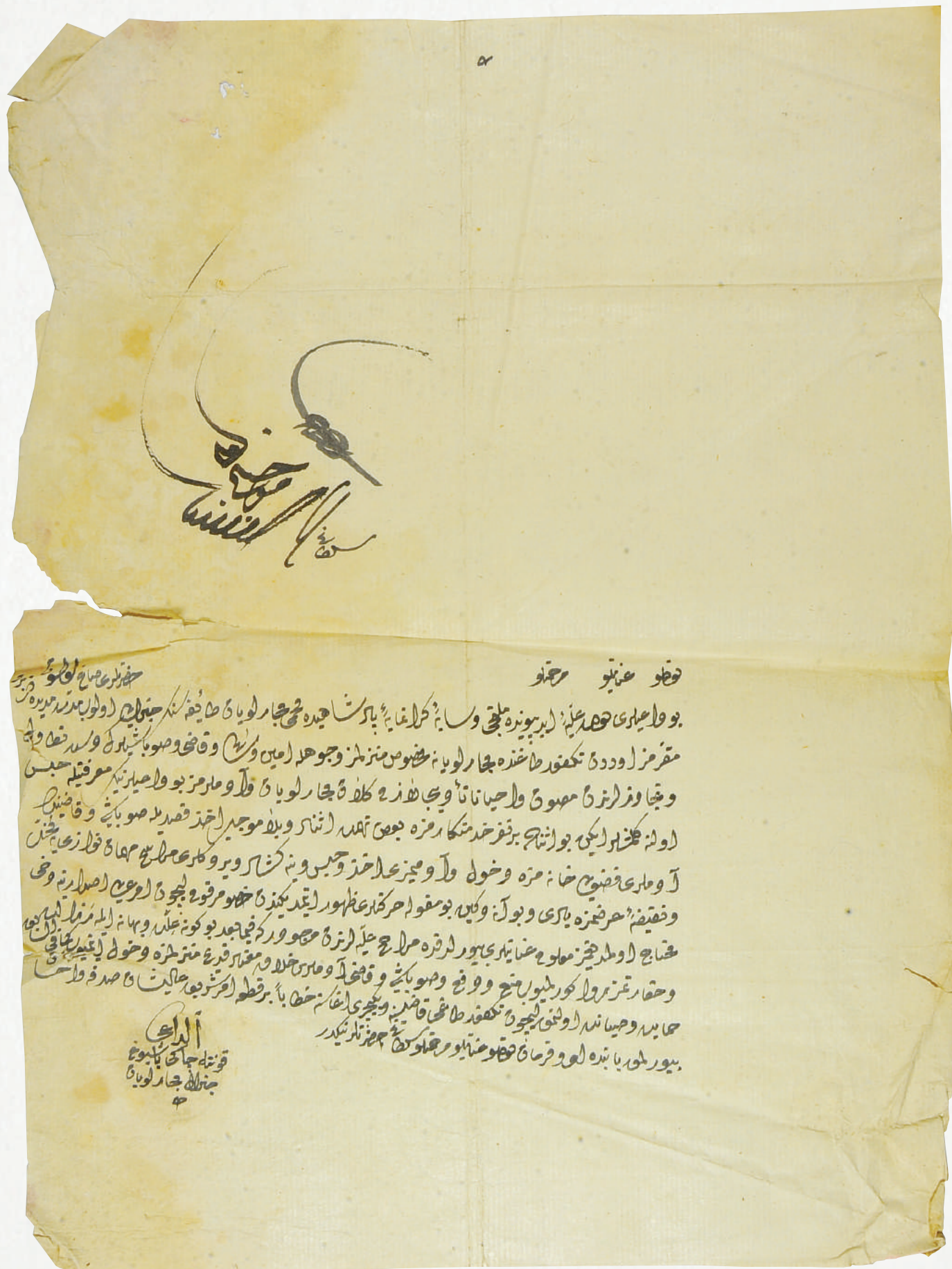

Tekirdağ'da Fransa ve İngiltere konsolosluk binaları ile II. Rákóczi Ferenc'in evi, yaklaşık 1890. Fotoğraf Thaly Kálmán fonunda bulunabilir. Rodosto a francia és az angol konzulátusi épületekkel valamint II. Rákóczi Ferenc házával, 1890 körül. A kép Thaly Kálmán fondjában található.

HU / MNL OL P 1747 – 13. tétel – No. 1/1-2.

KADI VE SUBAŞININ ADAMLARININ, TEKİRDAĞ'DA
YAŞAYAN MACARLARA YÖNELİK OLUMSUZ
UYGULAMALARININ ÖNLENMESİA RODOSTÓBAN ÉLŐ MAGYAROK ELLEN A KÁDI ÉS
SZUBASI EMBEREI ÁLTAL ELKÖVETETT ÖNHATALMÚ
INTÉZKEDÉSEK MEGELŐZÉSE~ 31/XII/1752¹ ~

Bismillâh

Allah nevében

*Talep edilâdîği şekilde emir yazılmasını buyurdum.**Devletli, yardımsever, merhametli sultamm hazretleri sağ olsun.*

Bu duacınız Osmanlı Devleti'ne sığınmış ve Padişahlığın paha biçilmez gölgesi altında himaye edilen Macarların generalidir. Uzun zamandan beri ikamet etmekte olduğumuz Tekirdağ'da bizlere tahsis edilmiş bulunan evlerimiz her bakımdan güven-de olup kadı ve subaşılar da bir rahatsızlık vermemekteydiler. Macarlardan ve adamlarımızdan bazen cezalandırılması gere-kenler olduğunda da bunlar benim vasıtamla hapsolunagel-mişlerdi.

Ancak şu sırada bir hizmetkârimıza suç isnat edilerek yersiz ve gereksiz bir biçimde subaşı ve kadı'nın adamları kendisini yakalamak amacıyla haksız yere evimize girip adamımızı alıp hapsedmişler ve yine açıp vermişlerdir.

Bu durum konukseverliğe yakışmadığı gibi onurumuzu da kırmıştır. Şimdiye kadar böyle bir durum ortaya çıkmadığın-dan bu konuda bir ferman çıkarılmasına ihtiyaç duymadık. Durum Zâtıalâzinin malumu olduğunda merhametinizden şunu dileriz ki; bundan sonra bu gibi bahanelerle bize rezalet ve hakaretler reva görülmemesi, bunların menedilmesi, suba-şı ve kadı'nın adamlarının eskiden beri var olan uygulamaya aykırı olarak evimize girmemesi ve eskiden olduğu gibi koru-nup kollanmamız için Tekirdağ Kadısı'na ve Yeniçeri Ağa-sı'na hitaben bir emir çıkarılsın.

Artık bu hususta emir ve ferman siz devletli, yardımsever ve merhametli sultanımız hazretlerindir.

Duacınız

Başbuğ **Konte Çaki**

Macarların Generali

¹ Tarih tahminidir.*Elrendeltem a kérélemnek megfelelő parancs megírását.**Szerencsés, segítőkész és könyörületes felséges szultánom éljen
egészségben.*

Ezen önért imádkozó alattvalója az Oszmán Birodalomban menedéket találó és a szultanátus megfizethetetlen árnyékában védelmet kapott magyarok tábornoka². A hosszú ideje lakóhelyünként szolgáló Rodostóban³ a számunkra kiutalt házainkban minden szempontból biztonságban voltunk, a kádik és szubasik sem okoztak problémát. Amikor esetenként előfordult, hogy a magyarok közül valakit meg kellett büntetni, azt az én közreműködésemmel intézték.

Azonban mostanában a szubasi⁴ és a kádi emberei jogtalanul behatoltak a házunkba, hogy elfogjanak egy szolgálónkat, akit bűncselekmény elkövetésével vádolnak, majd helytelenül és szükségtelenül emberünket elfogták és bebörtönözték, majd pedig újra szabaddon engedték.

Ez a helyzet nemcsak hogy ellentmond a vendégszeretetnek, de ugyanakkor büszkeségünket is megsértette. Mivel mostanáig nem alakult ki ilyen helyzet, ezért korábban nem éreztük szükségét, hogy ez ügyben fermán kiadását kérjük. Midőn az ön nagykövete tudomást szerez a helyzetről, kérjük kegyelmességedtől az alábbiakat; ezután ilyen és hasonló ürügyekkel ne tegyenek ki minket sértéseknek és szégyennek, akadályozzák meg az eféle cselekményeket, a szubasi és a kádi emberei a régóta fennálló szokással ellentétesen ne jöhessenek be a házainkba, és mint régen is, védelmünk és segítségünk érdekében adjanak ki egy parancsot Tekfurdagi kádijának és janicsáragájának.

Ebben a kérdésben a parancs és rendelkezés joga a szerencsés, segítőkész és könyörületes felséges szultánomé.

Az önért imádkozó

Gróf Csáky [Mihály] parancsnok,
a magyarok tábornoka¹ Becsült dátum.² Csáky Mihály (1676-1757) kőröszegi gróf, kuruc generális. A Rákóczi-szabadságharc bukása után, az 1716-1718. évi osztrák-török háború kezdetén már Törökországban volt. Családja 1722-ben történt hazaköltözése után is emigrációban maradt és Rodostóba költözött. 1738-1739-ben még egyszer katonai szerepet vállalt: a Rákóczi József számára toborzott ezred parancsnokaként vett részt a török háborúban. 1739-től a rodostói magyar kolónia feje, egészen haláláig.³ Az eredetiben *Tekirdağ*, más alkalommal *Tekfurdag*.⁴ A rendfenntartó erők egyik vezetője, börtönfelügyelő, ő szedte be a büntetéspénzeket a szandzsákból.

TEKİRDAĞ'DA İKAMET EDEN BAKARUD(?) İSİMLİ
MACAR'A ÖDENEN GEÇİMLİK PARAA RODOSTÓBAN LAKÓ BAKARUD(?) NEVŰ MAGYARNAK
FIZETETT JÁRANDÓSÁG

~ 19/VI/1761 ~

Bismillâh

Allah nevében

*Telhisi gereğince tezkîresinin verilmesini buyurdum.**14 Zilkade 1174**Kulunuz şunu arz eder ki:*

Tekirdağ'da ikamet eden ve geçimlik olarak kendisine İzmir Gümrük İşletmesi gelirlerinden günlük otuz akçe tayin olunan Bakarud(?) isimli Macar'ın, 1174 senesi Şaban ayının 1'inden aynı senenin Şevval ayının sonuna kadarki seksen sekiz günlük geçim parasını İzmir Gümrük İşletmesi gelirlerinden aldığına dair verdiği üç adet yazılı belge gereğince yaptırılan hesaba göre üç aylık geçim parası yirmi iki kuruş tutmuştur. Bu paranın İzmir Gümrük İşletmesi gelirlerinden mahsup işleminin yapılması için gelir-gider tezkiresi verilmesi hususunda ferman siz efendimiz hazretlerindir.

*Tezkiresi 16 Zilkade 1174 tarihinde verilmiştir.**Az összefoglalónak megfelelően elrendeltem az okmány kiadását.**1174. Zilkade 14. / 1761. június 17.**Alattvalója az alábbiakat kívánja tudatni:*

A Rodostóban¹ lakó Bakarud (?) nevű magyar számára járandóságként az izmiri vámhivatal bevételeiből napi harminc akcse összeg került kiutalásra. Az izmiri vámhivatal jövedelméből az 1174. Saban 1 - 1174. Sevval havának végéig / 1761. március 8 - 1761. június 5 - ig járó nyolcvannyalc napi járandóságát vette. Az ezt igazoló, általa benyújtott három írásos dokumentumnak megfelelően végrehajtott számítás alapján a három havi járandóság összege huszonkét gurust tesz ki. Ezen pénznek az izmiri vámhivatal jövedelméből történő levonásához a bevétel-kiadási tezkere kiadása ügyében a rendelkezés joga az öné, felséges uram.

Az okmány 1174. Zilkade 16 / 1761. június 19-én kiadásra került.

¹ Török nevén Tekirdağ.

MACAR BAŞBUĞU ANDOL'A ÖDENEN GEÇİMLİK PARA

AZ ANDOL (?) NEVÛ MAGYAR PARANCSNOKNAK
FIZETETT JÁRANDÓSÁG

~ 21/XI/1767 ~

Bismillâh

*Telhisi gereğince tezkiresinin verilmesini buyurdum.**24 Cemaziyelahir 1181**Kulunuz şunu arz eder ki:*

Geçimlik olarak kendisine İzmir Gümrük İşletmesi gelirlerinden günlük üç yüz dört akçe tayin olunan Macar Başbuğu Baba Andol'un, 1181 senesi Muharrem ayının 1'inden aynı senenin Cemaziyelelevvel ayının sonuna kadarki geçim parasını İzmir Gümrük İşletmesi gelirlerinden aldığına dair verdiği beş adet mühürlü belge gereğince Başmuhasebe'den yaptırılan hesaba göre beş aylık geçim parası üç yüz yetmiş üç buçuk kuruş tutmuştur. Bu paranın İzmir Gümrük İşletmesi gelirlerinden mahsup işleminin yapılması için gelir-gider tezkiresi verilmesi hususunda ferman siz efendimiz hazretlerindir.

Tezkiresi 28 Cemaziyelahir 1181 tarihinde verilmiştir.

Allah nevében

*Az összefoglalónak megfelelően elrendeltem az okmány kiadását.**1181. Dzsémázijeláhir 24./1767. november 17.**Alattvalója az alábbiakat ajánlja szíves figyelmébe:*

A Baba Andol(?) nevű magyar parancsnok számára járandóságként az izmiri vámhivatal bevételeiből napi háromszáznégycse összeg került kiutalásra, 1181. Muharrem 1. / 1767. május 30 -tól ugyanazon év Dzsémázijelelevvel / szeptember / október havának végéig járó járandóság az izmiri vámhivatal bevételeiből történő átvételét igazoló, általa benyújtott öt írásos dokumentumnak megfelelően végrehajtott számítás alapján az öt havi járandóság összege háromszázhetvenhárom és fél gurust tesz ki. Ezen pénz az izmiri vámhivatal bevételeiből történő levonásához a bevételkiadási okmány kiadása ügyében a rendelkezés joga az öné, felséges uram.

Az okmány 1181. Dzsémázijeláhir 28./1767. november 21.-én került kiadásra.

بوجودنا انشاء الله
مصدق الملة

مقدم عرض افغان کاغذوں کی موجود

ممالك عثمانیه به ستادون ایلانیه بنجه ایلرطور مغورانه مطالباتک منفعیل اولو دولت علیه نیک عمله و هجوم ایتمک همتا
شهر اولریغنی و مجارده بواسطه ابراع ایتدیکی نظمات محمد دین عومما مجارها لیسناک ایقاپ قنه و اهندول رنه نیک
و کبر اولر قری و دیار افره کماله نیتله کند و ماکند فرد و اصر دیوانه حقاومه و اجازت کلون ایتدی فیابعد استعاک
ایتموب فقط بنج متاعنی قوللوه خصوصانه دار بوزن اولجه کند و ماکنه شر و عاقل استردیک ندر ایتز بنیام سنده بنجه
تجاریله تراجیلک متغیر اولر قری و کلبا و فاسزله محض و کش اوانیه فیط و دهان طائفه نیک بعضی معانیلری زعم
اهدانسه نفوذ و تائیری اولون دهان طائفه نیک دخی کمال بال اولر قری و الحاصل نری و صادق متغی اولر روسیه
ایله ایلر بریم نیک بروقتن بروضع مزاجه ایلر حیلله هلو و احتمالات بعیده دن اولریغنی و ملوک اولر ایلر کبریا اولر
قورقلی نری قری فنی و ابطال ایتمک حاصل اولر کایله روسیه ایلر ایلریم نیک دخی و فی عیدی حکومته کجه کند و ایتقامه
ماره سنده انا نیک و ایلرینه ایتدایمک اعتقادی احوال ملوکوت خیر و ایتامه معنانه ایلر دخی نوجو ایلر طور نفعل ایتموب
بوزن بویله دخی متعالزه اصرار کوسندراب مجاز و حقیقه امور مکتبه فیه نیک غاضی اولوب بویارده معنوب اولریغنی اظهار
اقدام و اقللر دایرک

بروسیا بجه نوبل
نقدی امدادونه عکس
علیه السلام رضی سولہ العجب
حکیر فونن نہ الم
برسند اعظمہ در دیو

[illegible]

فوقه فانما نور جلاله
فقطبى ام
امسا الله نور غالب
خارج اخرجه حى
معلق

بوزن اقدم ذكر اوله في وزنه نوسونك اوزينه معينه قول البرهانم ونريك قوسه نونى ركانه وارون رهام
وانه سنى ازال خبره اياه مجربا نيك و دد نمانسى تقويت معينه ونريك جهوى روضه دكر ستر قطعه خلك ونضه كيدر
رعى معينه تيرا اوله نفع

**NEMÇE İMPARATORU'NUN, MACARİSTAN VE
NEMÇE'DE AHALİ, DİN ADAMI VE TÜCCARLARIN
MEMNUNİYETSİZLİKLERİNE YOL AÇAN
UYGULAMALARI İLE RUSYA-NEMÇE İTTİFAKININ
GELECEĞİ HAKKINDA BİR GAZETEDE YER ALAN
HABERE OSMANLI PADİŞAHI'NIN TEPKİSİ**

**AZ OSMÁN PADİSAH REAKCIÓJA AZOKKAL
AZ OSZTRÁK CSÁSZÁRI INTÉZKEDÉSEKKEL
KAPCSOLATBAN, MELYEK ELÉGEDETLENSÉGET
VÁLTOTTAK KI MAGYARORSZÁG ÉS AUSZTRIA
LAKOSSÁGÁNAK, PAPSÁGÁNAK ÉS KERESKEDŐINEK
KÖRÉBEN, VALAMINT AZ OROSZ-OSZTRÁK SZÖVETSÉG
JÖVŐJÉVEL KAPCSOLATOSAN ÚJSÁGBAN MEGJELENT
HÍRRŐL**

~ 20/IX/1789¹ ~

Bu haber inşallah hayırlı ve sevindiricidir; Allah doğru çıkarsın.

Daha önce takdim edilen gazeteden aktarılmıştır.

"Nemçe İmparatoru'nun² kibirli isteklerinden dolayı gücenmiş olan Osmanlı Devleti'nin Nemçe'nin kendisine komşu olan eyaletlerine hücumu hazır olduğu; Macaristan'da şu sıralarda yapılan yeni düzenlemelerden dolayı genel olarak Macar ahalisinin, fitne ve ihtilal uyandıracak derecede küskün oldukları; Nemçeli tacirler ile bağlılarının Avusturya İmparatoru'nun, 'hiç kimsenin izinsiz olarak başka bir yere gitmek amacıyla ülke dışına çıkmaması ve bundan sonra yabancılardan gelen malların değil sadece Nemçe mallarının kullanılması' hususlarında³ daha önce kendi ülkesinde yayımlattığı tehdit dolu emirnameden nefret ettikleri; kilise ve manastırlarda bulunan gümüş kapkaçağa el konulup din adamlarının bazı muafiyetlerinin kaldırılmasından dolayı halk üzerinde nüfuz ve tesiri olan ruhban sınıfının kırgın olduğu⁴; sonuç olarak Avusturya İmparatoru'nun güçlü ve sadık bir müttefiki olan Rus İmparatoriçesi'nin⁵ bir süredir yakalanmış olduğu hastalıktan dolayı ölmesinin

Ez a hír Allah segedelmével jó és örömteli, Allah adja, hogy igaz legyen.

Egy korábban betejesztett újságból került átvételre.

"A Nemçe császár² arrogáns kívánságai miatt megbántott Oszmán Birodalom készen áll a szomszédos osztrák tartományok letámadására; a Magyarországon mostanában bevezetett új szabályok miatt általában véve a magyar lakosság olyan mértékben sértődött, hogy bármikor zendülés és forradalom robbanhat ki; a Nemçe kereskedők és a hozzájuk kötődő személyek az osztrák császár 'engedély nélkül utazás céljából senki nem léphet ki az országból és ezután a külföldiektől érkező áruk nem, csak az osztrák áruk lehet használni' utasítását³ tartalmazó, korábban az országban kihirdetett fenyegetésekkel teli parancslevelét gyűlölik, a templomokban és kolostorokban található ezüst edényeket elkobozták és a papok mentességeinek némelyikét megszüntették, ezért a nép felett befolyással bíró papság megbántódott,⁴ végül az osztrák császár erős és hűséges szövetségese, az orosz cárné⁵ egy

¹ Tarih tahminidir.

² II. József (1741–1790). 1764'ten itibaren Alanya Krali, 1765'ten itibaren (İlk olarak annesinin yanında beraber hükümdarlıklarını sürdürmüşlerdi.) Kutsal Roma İmparatorluğu hükümdarı, daha sonra 1780'den itibaren Avusturya Arşidükü; aynı zamanda Macar ve Çek Kralı idi.

³ Annesi Maria Theresia'nın (1717–1780) döneminde yürürlüğe giren çift gümrük sınırını oluşturan Gümrük Kanunu'nu (1754), II. József de onaylamış, daha sonra bazı hükümler tarafından 1784'te ve 1786'da değiştirilmiştir. 1 Ağustos 1786'da yayımlanan ve 1788'de hayata geçen kararname, daimi eyaletlerden Macaristan'a götürülen tüm ürünler için vergi muafiyeti sağlamış, Macaristan'dan daimi eyaletlere götürülen ürünler için ise her çeşite ayrı ayrı gümrük vergisi belirlenmiştir. Bazı tarım ürünlerinin gümrük vergisi ise artırılmıştır. İmparatorluk dahilinde üretilen ürünlerin yurtdışından getirilen ürünlerle rekabet edebilmeleri için dışardan gelenlere daha yüksek gümrük vergisi belirlenmiştir.

⁴ Laikleşme Kararnamesi ile (12 Ocak 1782) öğretim, tıp veya bilim ile uğraşmayan mezhep ve yaklaşık 140 tane manastır (1484 rahip ve 190 rahibe ile) kapatılmış (Kamaldul, Kapuçin, Karmelitan, Karthauzi, Klarisa, Benedikt, Sistersiyen, Dominikan, Fransisken, Paülcü ve Premontre mezhebi), servetleri Din Fonu'na aktarılmıştır.

⁵ II. Katerina (1729-1796).

¹ Becsült dátum.

² A Nemçe kifejezés a Habsburg-dinasztia keleti ágának uralma alatt álló német nyelvű területeknek és lakóinak oszmán elnevezése. Ez esetben II. Józsefről van szó (1741-1790), aki 1764-től német király, 1765-től (először csak társuralkodóként anyja mellett) a Német-római Birodalom császára, majd 1780-tól osztrák uralkodói főherceg, valamint magyar és cseh király volt.

³ A még anyja, Mária Terézia (1717-1780) idejében hozott, kettős vámhatárt teremtő vámrendeletet (1754), II. József is megerősítette, majd bizonyos intézkedéseit 1784-ben és 1786-ban módosította. Az 1786. augusztus 1-jén kiadott, 1788-ban életbe léptetett rendelet vámmentességet biztosított az örökös tartományokból Magyarországra szállított minden termékre, a Magyarországról az örökös tartományokra szállított termékekre áruajtánként külön-külön állapította meg a vámtételeket, néhány mezőgazdasági termék (például bor, faggyú) vámját pedig felemelte. A külföldről behozott áruk magasabb vámokkal szankcionálta, ha azok a birodalom területén gyártott áruk versenytársai lehettek.

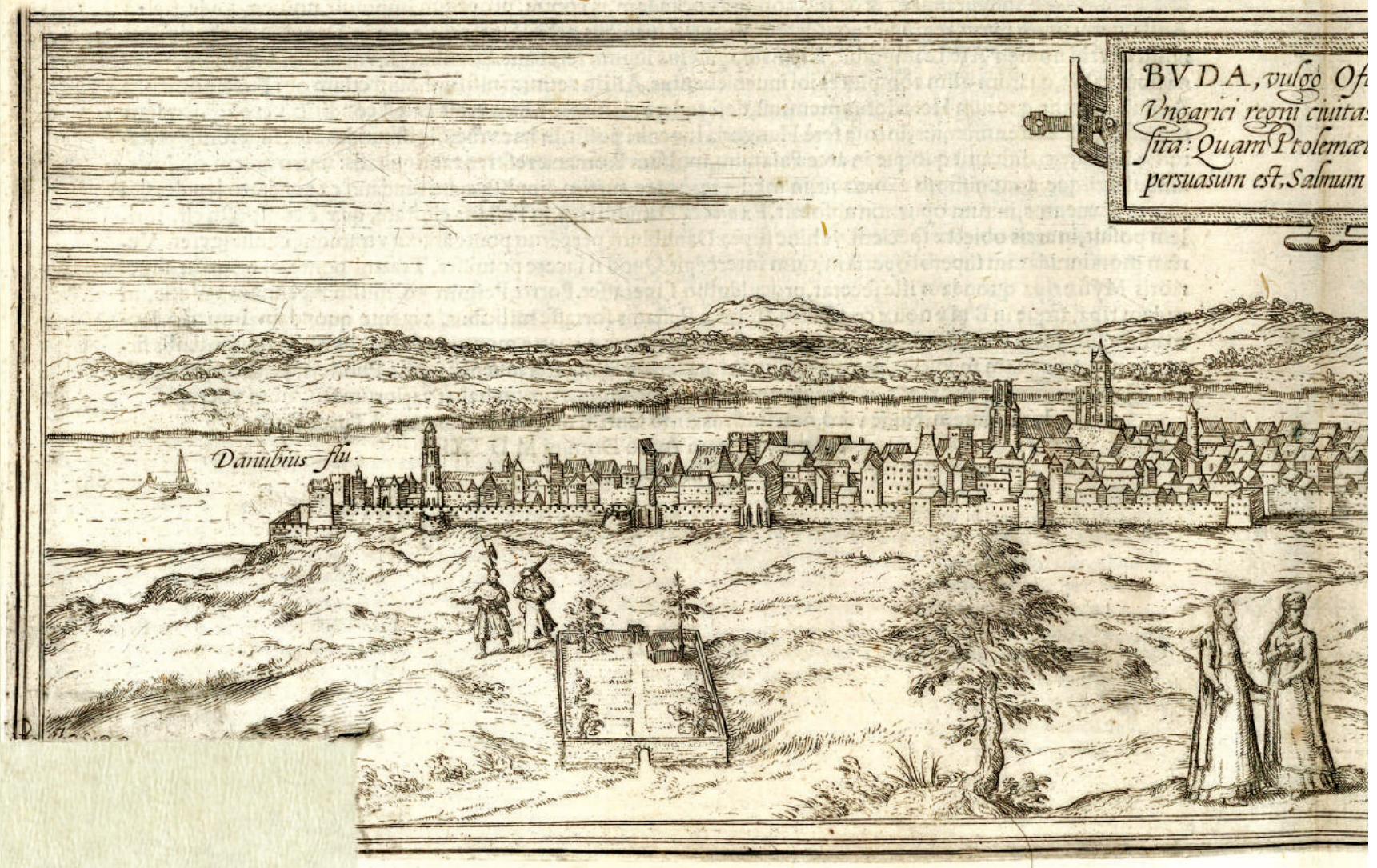
⁴ Szekularizációs rendeletével (1782. január 12.) a tanítással, gyógyítással vagy tudománnyal nem foglalkozó szerzetesrendeket és mintegy 140 kolostort (1484 szerzetessel és 190 apácával) feloszlattott (megszűnt a kamalduli, kapucinus, karmelita, karthauzi, klarissza, bencés, ciszterci, domonkos, ferences, pálos és premontrei rend), vagyonukat a Vallásalapba olvasztotta.

⁵ II. Katalin (1729-1796)

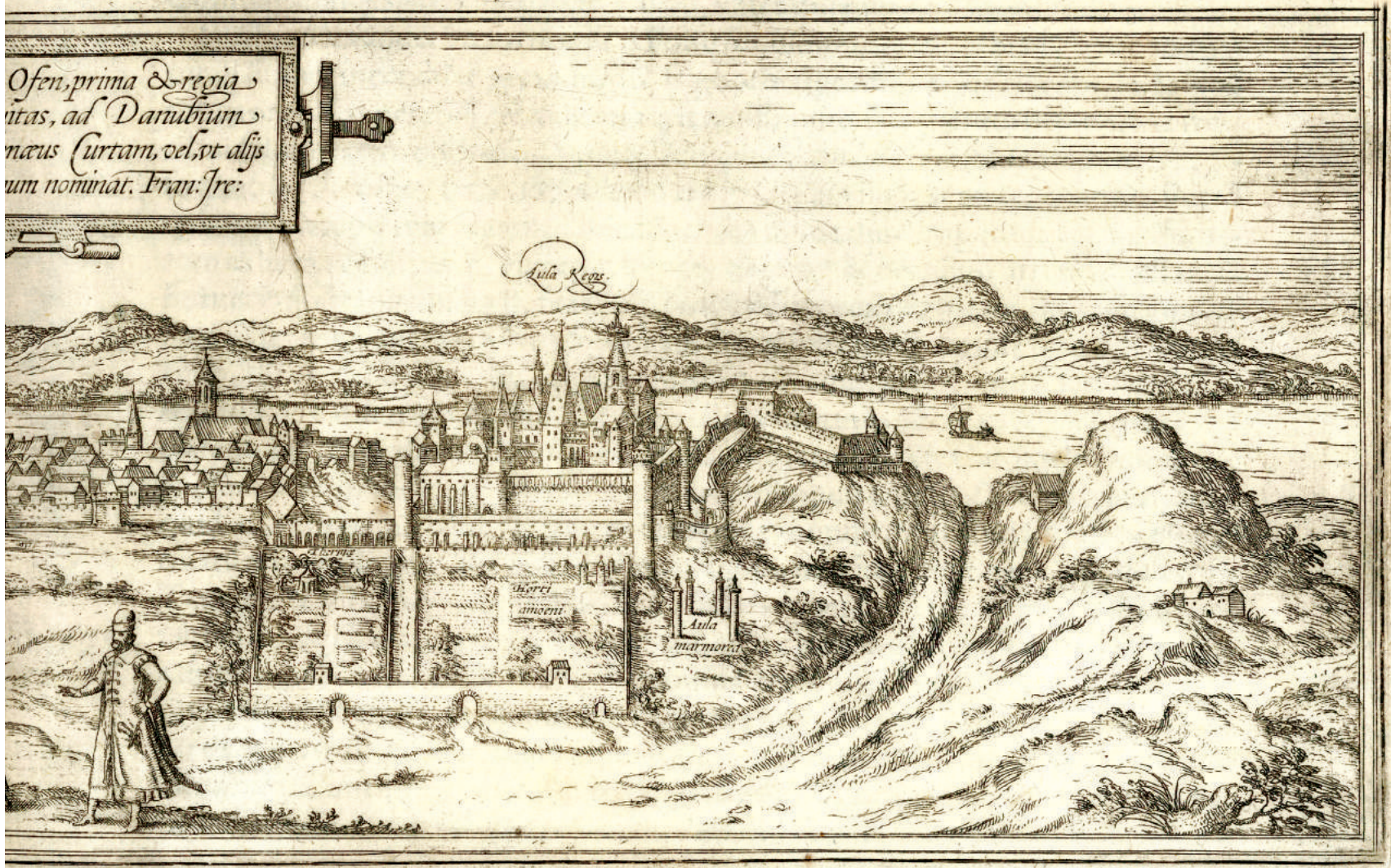

ihimal dahilinde bulunduđu; genellikle yeni gelen hükümdarlar kendilerinden önceki hükümdarların kurdukları düzeni bozma eğilimi içerisinde olduklarından, Rus İmparatoriçesi'nin veliahtının da işbaşına geçince Avusturya İmparatoru ile ittifak hususunda anasının yolunu takip edeceğine inanmanın hükümdarlık âleminde habersiz olmak anlamı taşıdığı; şayet Nemçe İmparatoru aklını başına toplamaz da isteklerinde ısrar ederse gerçekten de devlet işlerini anlamaktan uzak ve bu konuda aldanmış olduğunu ortaya koymuş olacağı."

ideje beteg és valószínű, hogy meg fog halni. Emellett az új uralkodók általában hajlanak arra, hogy a korábbi uralkodók által bevezetett rendet megváltoztassák és ha valaki hisz abban, hogy az orosz cárné trónörököse hatalomra jutása után az osztrák császárral a szövetség kérdésében az anyja útját fogja követni, az azt jelenti, hogy nem ismeri az uralkodói világot. Ha az osztrák császár nem tér észhez és ragaszkodik a kívánságaihoz, akkor látható lesz, hogy messze nem érti az állami ügyeket és ebben a témában el van tévelyedve."

Budin /Buda

**RUS-TÜRK SAVAŞINDA (1768-1774) MÜCADELE ETMİŞ
MİKLÓS SZÉKELY (NAGY)'YE VERİLEN PASAPORT**

**SZABAD KÖZLEKEDÉST BIZTOSÍTÓ ÚTLEVÉL AZ
OROSZ-TÖRÖK HÁBORÚBAN (1768-1774) SZOLGÁLATOT
TELJESÍTŐ SZÉKELY, MÁS NÉVEN NAGY MIKLÓS
RÉSZÉRE**

~ 01/X/1795 ~

Aşağıda ismi yazılı olan bizler, cemaatimize (topluluğumuza) mensup ilgililer huzurunda, münferiden ve müstereken, işbu yazımız vasıtasıyla da, kabul ve şahitlik ederiz ki, Székely diğer adıyla Miklós Nagy bugüne kadar, yani 1 Ekim 1789'a kadar Majestelerinin ve Aziz Kralın lütfuyla [...]

Tanrı'nın lütfuyla Roma imparatoru, Almanya, Macaristan, Bohemya, Dalmaçya, Hırvatistan, Slavonya'nın aziz kralı, Avusturya başprensi, Burgundia prensi, Yukarı ve Aşağı Silezya, Steiermark, Karintia, Krajna, Kutsal Roma İmparatorluğu, Moravya, Burgau, Yukarı ve Aşağı Lausitz'in markisi, Habsburg kontu, Flandria, Tirol, Görz, Lotharingia ve Bari prensi, Etruria büyük prensi, vd. olarak biz II. József, yukarıda zikredilen soylu Székely'i diğer adıyla Miklós Nagy'ı kraliyete bağlı seyahat organizasyonu adı altında Bukovina'daki topraklarımıza bahçelerimizi işlemesi için gönderdik, savaş zamanında yaklaşık 6 yıl hizmetimizde bulunmuştur. Bu nedenle kendisine gönülden referans oluruz, her konuda saygın, sadık, tecrübeli bir soylu ve bahçıvan olarak kendisini ortaya koyduğunu biliriz, her pozisyonunda hatasız, tatmin edici iş yapmıştır, hatta her görevinde, mesela çeşitli zamanlarda imparatorun seyahatlerinin, diğer eşyaların taşınmasının organize edilmesinde, gece-gündüz canını dişine takarak çalışmıştır. Bundan dolayı, biz bu mektubumuzla hizmetine ihtiyaç duyulduğu her yerde saygı görmesini, fırsat tanınmasını ve her şekilde itibar görmesini dileriz. Bu sebeple kraliyete bağlı geçiş vergisi olmaksızın, hem mali makamlara, hem de adli makamlara girebilmesinin sağlanmasını, kendisine serbest dolaşım ve geçiş imkanının verilmesini her rütbe ve pozisyondaki resmi idarecilerden rica ederiz.

Tarih Cernovic, 1 Ekim 1795.

Sámuel Wierth
Kraliyet madeni kontrolörü

Thomas Doleschall
Kraliyet madeni komiseri

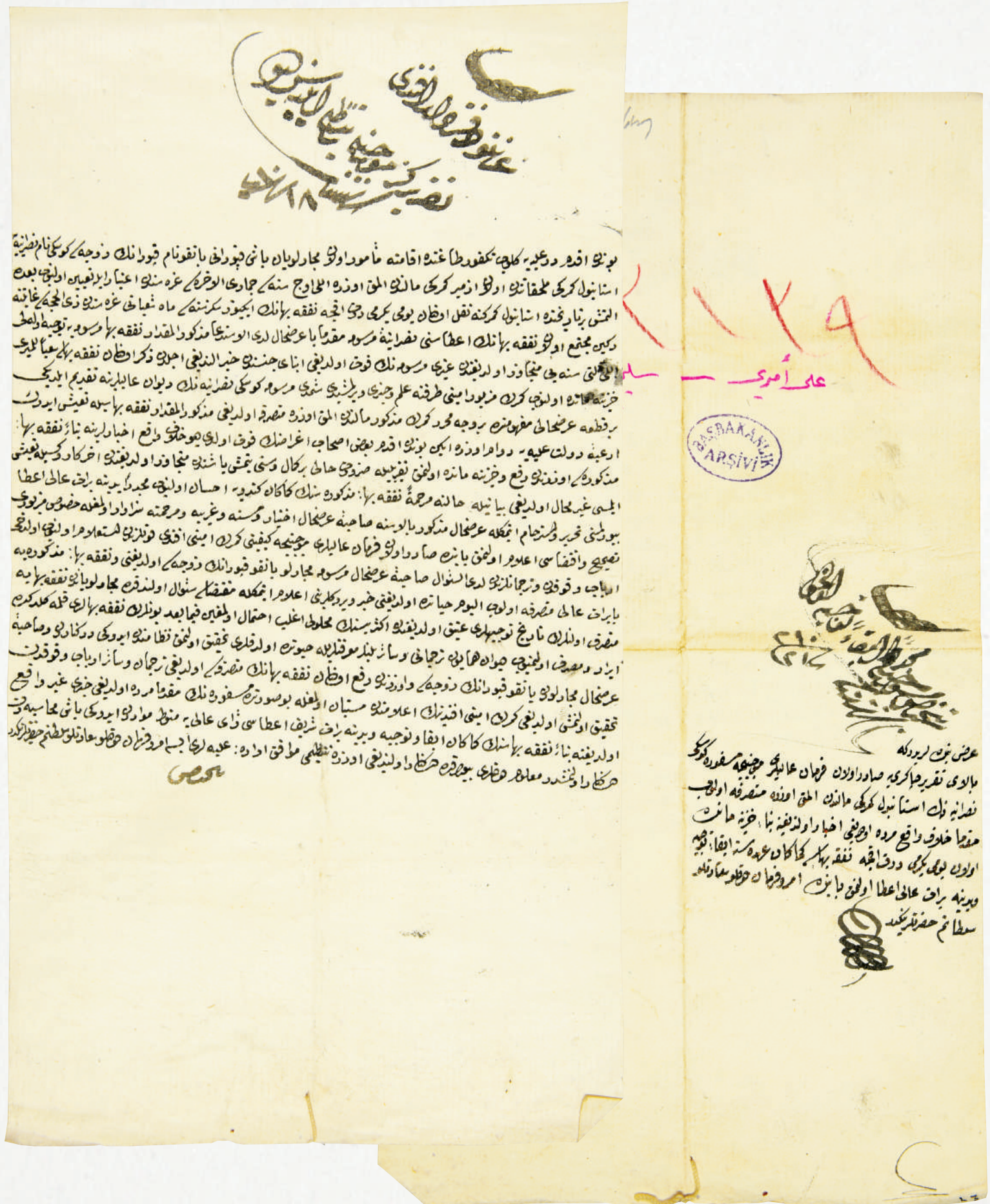
Mi, alulírottak tanúsítjuk, és jelen írásunk tartalma által elismerjük, minden közösségünkhöz tartozó érintett előtt, együttesen és egyenként is, hogy ez ideig, azaz 1789. október 1-ig a nemes Székely másként Nagy Miklós a Császári Felség és Apostoli Király kegyelméből [...]

Mi, II. József Isten kegyelméből rómaiak császára, Németország, Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország Szlavónia apostoli királya, Ausztria főhercege, Burgundia hercege, Alsó- és Felső-Szilézia, Stájerország, Karintia, Krajna, a szent római birodalom, Morvaország, Burgau, Alsó- és Felső-Lausitz örgrófja, Habsburg grófja, Flandria, Tirol, Görz, Lotharingia és Bari hercege, Etruria nagyhercege, stb. A fent említett nemes Székely másként Nagy Miklóst bukovinai kerületünkbe küldtük kertjeink megművelésére és a királyi utazás elrendezése címén, mivel pedig a háború idején kereken 6 éven át szolgálatunkban állt, ezért jó szívvel ajánljuk őt, tudjuk, hogy minden dologban becsületes, hűséges, kipróbált nemesként és kertészként viseli magát, minden hivatalában hiba nélkül, megelégedésre tevékenykedett, sőt, éjjel-nappal fáradhatatlan szorgalommal szolgált minden hivatalában, úgy a különböző időkben császári személyünk utazásának, mint egyéb dolgok szállításának megszervezésében. Ezért jelen levelünkben kívánjuk, hogy minden helyen, ahol szolgálatára szükség lesz, tekintélynek örvendhessen, szerencsáját megtalálja, s minden úton-módon becsülettel boldoguljon. Ezért szívélyesen elrendeljük, hogy mindenféle rendű és rangú úr szabad utat és átjárást biztosítson neki a királyi hídvámok szedése nélkül, mind a pénzügyi hivatalokban, mind a jogi hivatalokban méltóztassanak őt átengedni. Kelt Cernovichban, 1795. október 1-én

Sámuel Wierth
királyi bányaellenőr

Thomas Doleschall
királyi bányaabiztos

MACAR BAŞKAPUDANI YANKO'NUN EŞİ KOSKI'YE
ÖDENMEKTE İKEN, ÖLDÜĞÜ GEREKÇESİYLE KESİLEN
GEÇİMLİK PARANIN YENİDEN BAĞLANMASI

KOSKINAK (?), A JANKO NEVİ MAGYAR FŐKAPITÁNY
FELESÉGÉNEK FIZETETT ÉS ELHALÁLOZÁSA OKÁN
MEGSZÜNTETETT JÁRANDÓSÁG ÚJBÓLI KIUTALÁSA

~ 04/XI/1795 ~

"Değerli Defterdar Efendi ; takrir yazınız gereğince düzenleme yapasınız." diye buyuruldu. 18 Rebiülahir 1210

Daha önce İstanbul'a gelen ve Tekirdağ'da ikamet ettirilen Macar Başkapudanı Yanko'nun eşi Koski'ye İstanbul Gümrüğü'ne bağlı İzmir Gümrüğü gelirlerinden almak ve 1 Cumâdelâhire 1153 tarihinden başlamak üzere günlük 24 akçe geçimlik para bağlanmış; daha sonra bu para 1161 senesinde İstanbul Gümrüğü'ne naklolunmuş; adı geçen kadın, 1208 senesi Şaban ayının 1'inden Zilhicce ayının sonuna kadar birikmiş olan bu paranın verilmesini bir arzuhâl ile talep etmişti.

Söz konusu geçimlik paranın adı geçen kadına bağlanmasının üzerinden 56 seneyi aşkın bir süre geçmiş bulunmasından ve adı geçenin öldüğünün kendi milletdaşlarından haber alınmış olmasından dolayı bu para Hazine'ye kalmış ve adı geçen Gümrüğün idarecisine de buna dair bilgi yazısı gönderilmişti.

Şimdi ise adı geçen Koski, Divan'a sunduğu bir adet arzuhâlde; *"yukarıda belirtildiği şekilde söz konusu Gümrük gelirlerinden almak üzere kendisine bağlanmış olan geçimlik para ile hayatım sürdürüp Osmanlı Devleti için dua etmekte iken, bir süre önce kötü niyetli bazı kişilerin kendisinin öldüğü yolunda verdikleri gerçek dışı haberler üzerine geçimlik parasının kesilerek Hazine'de bırakıldığım, bu sebeple son derece sıkıntıya düştüğümü, yaşı yetmiş aşkın olduğundan başka bir iş ve kazançla geçimini temin etmesinin imkânsız olduğunu"* belirterek hâline merhamet edilip söz konusu geçimlik paranın kendisine tekrar ihsan buyrulmasını ve buna dair eline yeni bir berat verilmesini istihham etmiştir.

Zatıalınızın bu arzuhâlin üstünde bulunan; *"arzuhâl sahibinin yaşlı, ihtiyar, garip ve merhamete layık olmasından dolayı bu hususun düzeltilmesi ve gereğinin ilgili kalemden bildirilmesi"* şeklindeki fermanınız gereğince durum adı geçen Gümrük idarecisinden sorulmuştur.

Gümrük idarecisi de; *"sorduğu bilirkişiler ve tercümanların; 'arzuhâl sahibinin, Macar Yanko Kapudan'ın eşi ve söz konusu geçimlik param da berat ile sahibi olduğunu ve hâlen hayatta bulunduğunu' haber verdiklerini"* bildirmiştir.

"Tisztelt Defterdár Efendi"; a rendelet kimondja, hogy a jelentés szerinti helyesbítést végre kell hajtani". 1210. Rebiülahir 18./1795. november 1.

A korábban Isztambulba érkező és Rodostóban² letelepített Koskinak(?), aki Janko (?) nevű magyar főkapitány felesége, az isztambuli vámhivatalhoz tartozó izmiri vámhivatal bevételeiből 1153. Dzsemáziláhir 1./1740. augusztus 24-től kezdődően napi 24 akcse megélhetési pénz került kijelölésre; később ez a pénz 1161./1748-ban áthelyezésre került az isztambuli vámhivatalhoz; a nevezett asszony 1208. Saban havának 1-től/1794. március 4-től Zilhiddzse/július havának végéig összegyűlt pénz kifizetését kérvényezte.

A járandóság a nevezett asszonynak történő megítélése óta 56 évnél több idő telt el, valamint saját hazájának fiaitól az a hír érkezett, hogy az említett személy elhalálozott, így ez a pénz a kincstárban maradt, amelyről a nevezett vámhivatal vezetőjét tájékoztatták.

Most azonban az említett Koski, a bírósághoz általa beterjesztett kérvényben az alábbiakat állítja; *"a fenti módon a nevezett vámhivatal bevételeiből számára kijelölt járandóságból tartotta fenn magát és imába foglalta az Oszmán Birodalom nevét, amikor valamivel ezelőtt néhány rossz szándékú személy által a halálhírét terjesztették és ezen valótlán hír miatt a járandóságát megszüntették. A pénz pedig a kincstárban maradt, ezen oknál fogva rendkívül nehéz helyzetbe került, mivel életkora meghaladja a hetven évet, ezért más munkával és keresettel megélhetésének biztosítása lehetetlen".* Kéri, hogy helyzetén megkönyörülve a szóban forgó járandóságot újra ítéljék meg számára, valamint ezzel kapcsolatban adjanak számára új dokumentumot.

Excellenciás uramnak a kérelmen található rendelethez így szól; *"mivel a kérelem beterjesztője idős, együttérzésre méltó személy, ezért a kérdést meg kell oldani és a szükséges intézkedésről a vonatkozó titkárságot tájékoztatni kell"*, így a helyzet az említett vámhivatal vezetőjétől kikérdezésre került.

¹ pénzügyi tisztviselő
² Török neve Tekirdağ.

Bunun üzerine, yapılması gereken işlemler sorulduğunda yazılan kenar notunda; 'Macarlara bağlanan geçimlik paraların bağlanma tarihlerinin eski olması sebebiyle çoğunun büyük ihtimalle sahipsiz (mahlûl) kalmasından dolayı, bundan sonra bunların geçimlik paraları ilgili kaleme geldiğinde gelir-gider [mahsup] işlemi yapılmayıp Divân-ı Hümâyûn tercümam ve diğer bilenler tarafından hayatta olduklarının araştırılmasının kuralı gereği olduğu' belirtilmiştir.

Bu durumda; arzuhal sahibinin Macar Yanko Kapudan'ın eşi ve kesilen geçimlik paranın da sahibi olduğunun tercüman ve diğer bilirkişilerden araştırılıp ortaya çıkarılmış bulunduğu Gümrük emininin yazısından anlaşıldığından, adı geçen kadının daha önce öldüğü yolunda ortaya atılan haberin gerçek dışı olduğunun ortaya çıkması sebebiyle geçimlik parasının, eskiden olduğu gibi kendi üzerinde bırakılıp eline berat verilmesi hususunun Zatiâlinizin onayına bağlı konulardan olduğu Başmuhasebe Kalemi'nden ifade edilmiştir.

Durum malumunuz olduğunda, belirtildiği şekilde düzenleme yapılması sizce de uygun ise emir ve ferman siz devletli efendimiz hazretlerindir.

-Tefhis

Tefhis yazısı gereğince söz konusu paranın adı geçene yeniden bağlanmasını buyurdum. 21 Rebiülahir 1210

Kulunuz şunu arz eder ki:

Bu âciz kulunuzun takrir yazısının üstüne Zatiâliniz tarafından yazılan ferman gereğince, adı geçen Koski'nin İstanbul Gümrüğü gelirlerinden almak üzere sahibi bulunduğu ve daha önce asılsız olarak hakkında çıkarılan ölüm haberi üzerine Hazine'ye kalan günlük 24 akçe geçimlik parasının, eskiden olduğu gibi üzerinde bırakılması ve eline berat verilmesi hususunda emir ve ferman siz devletli efendimiz hazretlerindir.

A vám vezetője pedig tájékoztatott az alábbiakról; "Az általa megkérdezett szakértők és tolmácsok azt a hírt szolgálgták, hogy a kérelem beterjesztője, Janko magyar kapitány felesége, aki a szóban forgó járandóság jogosultja és a dokumentum birtokosa, jelenleg is életben van".

Ezek után a meghozandó intézkedésekkel kapcsolatosan írt széljegyzetben az alábbiakat állapította meg; 'Mivel a magyaroknak megítélt járandóságok odaítélésének dátuma régi, ezért a legtöbb összeg valószínűleg gazdátlanul (örökös nélkül) maradt. Ezért szükséges egy olyan szabály bevezetése, miszerint amikor ezen járandóságok megérkeznek a vonatkozó titkárságra, először nem a levonási műveletet kell elvégezni, hanem az állami bíróság tolmácsa segítségével és más információkkal rendelkező személyek által meg kell vizsgálni, hogy a jogosult életben van-e még'.

A vámhivatal ügyintézőjének leveléből kiderül, hogy jelen esetben a kérelem birtokosa Janko magyar kapitány felesége, aki a megszüntetett járandóság jogosultja is, amely tény a tolmács és a többi szakértők felkutatva kiderítettek, ezért az említett asszony korábbi elhalálozásával kapcsolatos hírről kiderült, hogy valótlan állítás, így a számviteli főtitkár kifejezte, hogy excellenciás uram jóváhagyásától függ a járandóságnak a nevezett asszony részére történő kiutalása és erről egy dokumentum kiadása.

Miután tudomást szerzett a helyzetről, és az említett módon történő intézkedés ön szerint is megfelelő, a parancs és rendelkezés az öné, felséges uram.

-Összegzés

Az összefoglaló írásnak megfelelően elrendeltem a szóban forgó pénz említett személy részére történő újbóli kifizetését. 1210. Rebiülahir 21. / 1795. november 4.

Alattvalója az alábbiakat ajánlja szíves figyelmébe

Ezen aláíratos alattvalója által megírt jelentésére az excellenciás uram által kiadott rendeletnek megfelelően, az említett Koskinak az isztambuli vámhivatal bevételeiből kifizetendő, a korábbi megalapozatlan halálhíre okán a kincstárban maradó napi 24 akçe megélhetési pénz kiutalása és minderről egy dokumentum kiállítása ügyében a parancs és rendelkezés joga az öné, felséges uram.

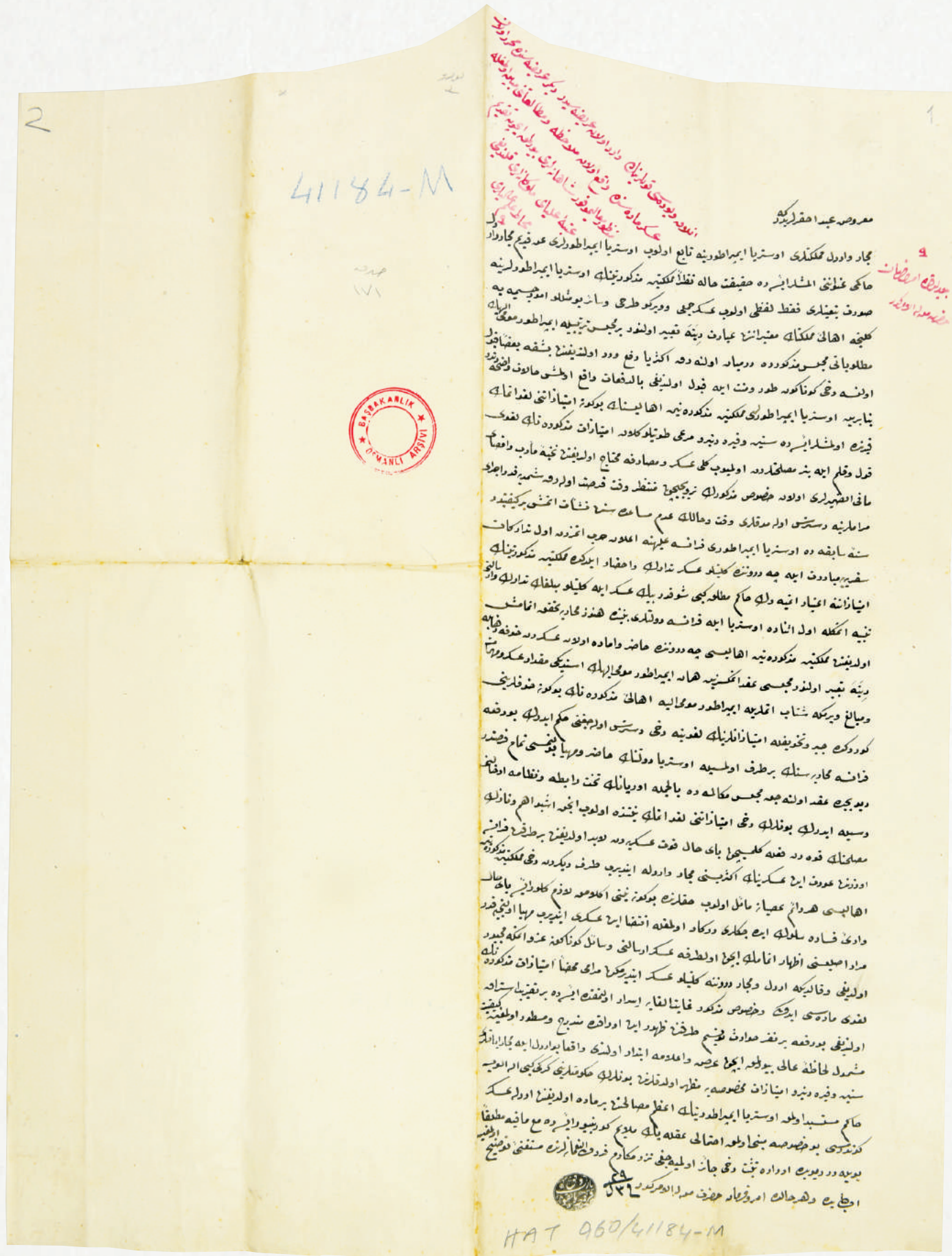

II. Rákóczi Ferenc'in Tekirdağ'daki evi, (1890).

II. Rákóczi Ferenc rodostói háza, 1890. körül.

HU. / MNL OL P 1747 - 13. tétel - No. 2.

**AVUSTURYA İMPARATORU'NUN ERDEL'E ASKER
GÖNDERMESİNİN, MACAR VE ERDEL ÜLKELERİNİN
İMTİYAZLARINI KALDIRIP TAMAMEN ELE GEÇİRME
AMACI TAŞIDIĞINA DAİR EFLAK VOYVODASI KARACA
YANKO TARAFINDAN YAPILAN DEĞERLENDİRMELER**

**II. JÁNOS GYÖRGY HAVASALFÖLDI VAJDA
HELYZETÉRTÉKELÉSE, MISZERINT AZ OSZTRÁK
CSÁSZÁR ERDÉLYBE AZÉRT KÜLD KATONÁKAT, HOGY
A MAGYAR ÉS ERDÉLYI ORSZÁGOK KIVÁLTSÁGAIT
ELTÖRÖLJE, ÉS A TERÜLETET BEKEBELEZZE**

~ 18/IX/1814 ~

Eflak Voyvodası kulunuzun gelen arızasıdır. Diğer arızasında asker konusunda yaptığımız değerlendirmelerini açıklayıcı olduğundan siz Padişahımız efendimiz hazretleri tarafından görülüp incelenmesi için yüce makamımıza sunulmuştur. Malumunuz olduğunda emir ve ferman sizindir.

Bu değersiz kulunuz şunu arz eder ki:

Macar ve Erdel ülkeleri Avusturya İmparatoru'na bağlı olup Avusturya imparatorları eskiden beri Macar ve Erdel Hâkimi ünvanını almışlar ise de bu iki ülkenin Avusturya İmparatoru'na bağlılığı sadece sözdedir. Zira asker toplama ve vergilendirme gibi önemli konularda Macar ileri gelenlerinden oluşan ve Diyet denilen bir meclis toplanır; İmparator'un istekleri burada ele alınır ve genellikle de reddedilir. Kabul edildiği durumlarda da türlü türlü tavır ve başa kakma ile kabul edildiği defalarca yaşanmış ve görülmüştür. Bundan dolayı Avusturya imparatorları daima bu iki ülke halkının bu gibi imtiyazlarını ortadan kaldırmak emeline olmuşturlar. Ancak çok senelerden beri yürürlükte olan bu imtiyazların ortadan kaldırılması öyle sözle, yazıyla olabilecek işlerden olmayıp çok miktarda asker ve masrafa ihtiyaç gösterdiğinden hep onların kafasında gizli bir düşünce olarak kalmıştır. Bu düşüncelerini hayata geçirebilmek için kolladıkları fırsatı şimdiye kadar yakalayamamaları, hâl ve vaktin müsait olmamasından kaynaklanmıştır.

Geçen sene Avusturya İmparatoru Fransa'ya¹ savaş ilan etmeden önce askeri hazırlıklara başlayarak Çeh ülkesi içlerinden asker topladığı sırada bu iki ülkeden de, bunların sahip olduğu imtiyazları dikkate almaksızın sanki buraların mutlak hâkimi imiş gibi çok sayıda asker ve para toplanıp gönderilmesini istemişti. Bu sırada Avusturya ile Fransa arasında henüz savaş ortaya çıkmamış olduğundan bu iki ülke halkı, Çeh ülkesi içinde hazır durumda bulunan ordudan korkarak Diyet denilen meclisi toplamaksızın derhâl İmparator'un istediği asker, mühimmat ve parayı verme yoluna gitmişlerdi.

¹ Napolyon'a karşı, Rusya'daki yenilgisinden hemen sonra, *Altına Koalisyon* olarak adlandırılan güç kurulmuş; ilk olarak Rusya, İngiltere, Prusya ve İsveç'in katıldığı bu güce kısa süre sonra Avusturya da katılmıştır. Koalisyon Fransızları *Leipzig Muharebesi*'nde (1813), "*Milletler Savaşı*"nda yenilgiye uğratmış ve Napolyon'u Elba Adasına sürgün etmiştir.

Szolgájának, a havasalföldi vajdának a beszámolója. A másik jelentésben a katonai ügyvel kapcsolatos értékeléseket megvilágítottuk, így [ezeket] a felséges padisah urunk megtekintésére és átvizsgálására a felséges hivatalához beterjesztettük. Midőn tudomást szerez az ügyről, parancs és rendelkezés joga az öné.

Ezen értéktelen szolgája az alábbiakat jelenti:

Magyarország és Erdély az osztrák császárhoz tartoznak és az osztrák császárok régóta használják a Magyarország és Erdély uralkodója címet, azonban ezen két országnak az Ausztriához való elkötelezettsége kizárólagosan szóbeli. Az olyan fontos témákban, mint a katonák toborzása, vagy az adózás, a magyar elöljárókból álló, diétának nevezett gyűlést hívnak össze; a császár akaratát itt megtárgyalják és kérése általában elutasításra kerül. Az is számtalanszor előfordult, hogy ha meg is történt a kérésének elfogadása, az kötekedve és különféle kritikákkal történt meg. Ezért az osztrák császároknak mindig is volt egy olyan törekvése, hogy ezen két nép előjogait megszüntesse. Azonban ezeket a sok éve érvényben lévő előjogokat pusztán szóval avagy írással nem lehet megszüntetni, mivel rengeteg katonát és költséget kíván, ezért ez az óhaj csupán titkos gondolatként él a fejükben. Ezen gondolatok megvalósítása érdekében az általuk várt alkalmat eddig nem tudták megragadni, mivel sem a helyzet, sem az idő nem volt megfelelő.

Az elmúlt évben, mielőtt az osztrák császár hadat üzent volna Franciaországnak,¹ megkezdte a katonai előkészületeket és amikor Csehországból katonákat toborzott, az [erdélyiek és magyarok] előjogait figyelmen kívül hagyva, mintha ő lenne errefelé a feltétlen uralkodó, ezen két országtól is azt kérte, hogy nagy számban gyűjtsenek katonát és pénzt, amelyet aztán küldjenek el neki. Mivel eközben Ausztria és Franciaország között még nem kezdődött meg a háború, ezen két ország népe, a Csehországból készenlétben állomásozó hadseregtől megijedve, annélkül, hogy az országgyűlést összehívta

¹ Napóleon oroszországi veresége után rövidesen megalakult ellene az ún. hatodik koalíció, először orosz, angol, porosz, svéd részvétellel, melyhez rövidesen Ausztria is csatlakozott. A koalíció legyőzte a franciákat a lipcsei csatában (1813): a „népek csatájában” és Napóleon Elba szigetére száműzte.

İmparator da halkın bu korkusunu görünce zorla ve korkutarak bunların imtiyazlarını ortadan kaldıracabileceği kanaatine varmış ve şimdi de Fransa savaşının ortadan kalkmasıyla Avusturya Devleti'nin hazırlıklı bulunmasını fırsat bilerek Beç'te yapılacak toplantıda² tüm Avrupa'nın bir düzen altına alınmasını gerekçe gösterip bunların da imtiyazlarını kaldırmak niyetinde olmuştur. Ancak bu önemli ve nazik konunun uygulamaya konulabilmesi için mutlaka askeri güç gerektiğinden bir taraftan Fransa'dan dönen askerlerini Macar ve Erdel içlerine indirmiş, diğer taraftan da daima isyan etmeye hazır olan bu iki ülke halkının şayet bu amacı anladıkları takdirde isyan edecekleri çok açık olduğundan asıl amacını açık etmeden o taraflara çeşitli gerekçelerle asker göndermeye mecbur olmuştur. Ancak Erdel ve Macar içlerine çok miktarda asker indirmekteki amacı sırf bu imtiyazları ortadan kaldırmaktır. Bu konu çok çok gizli tutulmuş olmasına rağmen bir biçimde sızmıştır. Bütün bu hususlar haber kaynağımdan gelen kâğıtta yazılı bulunmaktadır. Durum bilgilerinize arz olunur.

Gerçekten de bu Erdel ve Macar eyaletleri çok senelerden beri özel imtiyazlara sahip olduklarından, Erdel ve Macar hükümetlerini tamamen kontrol altına alıp buraların mutlak hâkimi olmak Avusturya İmparatoru'nun en büyük hedeflerinden birisidir. Bu sebeple Erdel'e asker göndermesinin bu amaçla yapıldığı ihtimali akla yatkın görünmektedir. Bununla birlikte, mutlaka böyledir deyip orada sabit kalmanın doğru olmayacağı da siz efendimiz hazretleri nezdinde izaha gerek olmayan bir husustur. Emir ve ferman sizindir.

3 Şevval 1229

(Mühür)

Karaca Yanko³

volna, a császár által kért katonákat, lőszert és pénzt azonnal biztosította.

A császár pedig, látván a nép félelmét, arra a következtetésre jutott, hogy erőszakkal és megfélemlítéssel meg tudja szüntetni ezeket az előjogokat, és mivel a francia háború veszélye is megszűnt, az Osztrák Birodalom készenléti állapotát alkalomként kihasználva a Bécsben megrendezett tárgyaláson² az volt a szándéka, hogy megszüntesse ezen kiváltságokat azzal az indoklással, hogy egész Európában rendet kell megteremteni. Azonban ezen jelentős és kényes ügy végrehajtása érdekében feltétlenül katonai erő szükséges, ezért egyfelől a Franciaországból visszatérő katonáit Magyarország és Erdély belső területein tartotta, másrésről pedig, mivel nyilvánvaló, hogy ha az amúgy is lázongó két nép rájön a szándékára, fel fognak kelni, ezért fő célját eltitkolva arra kényszerült, hogy különböző indokokkal küldjön katonákat. Azonban az Erdélybe és Magyarországra történő nagy számú katona küldésének célja kizárólag ezeknek az előjogoknak a megszüntetése volt. Ez a kérdés nagyon titkosan volt kezelve, ennek ellenére valahogy kiszivárgott. A teljes ügy megtalálható leírva a hírforrásumtól érkező papíron. A helyzetet ajánlom szíves figyelmébe.

Ténylegesen, mivel az erdélyi és a magyar tartományok sok éve ezen különleges kiváltságokat birtokolják, az osztrák császár legfőbb vágyainak egyike, hogy az erdélyi és a magyar kormányokat teljesen ellenőrzése alá vonja és a területeik feltétlen uralkodója legyen. Emiatt valószínűnek látszik, hogy a katonák Erdélybe küldése ezért történt. Azonban ezzel együtt az sem lenne helyes, ha azt mondanánk, hogy ez feltétlenül így van. Ez egy olyan ügy, amit felséges urunknak nem kell magyarázni. A parancs és rendelkezés joga az öné.

1229. Sevvál 3./1814. szeptember 18.

(Pecsét)

Janko Karadzsa³

² Viyana'da 1814-1815 yıllarında Avusturya Başbakanı Metternich'in liderliği altında tüm Avrupa ülkelerinin katılımıyla (Osmanlı İmparatorluğu hariç) düzenlenen uluslararası *Viyana Kongresi*. Amacı *Napolyon Savaşları*'ndan sonra Avrupa'nın yeniden düzene sokulması idi.

³ İsmi Romence Ioan Caragea, Macarca II. János György (1754–1844). 1812–1818 yılları arasında Eflak Voyvodası idi.

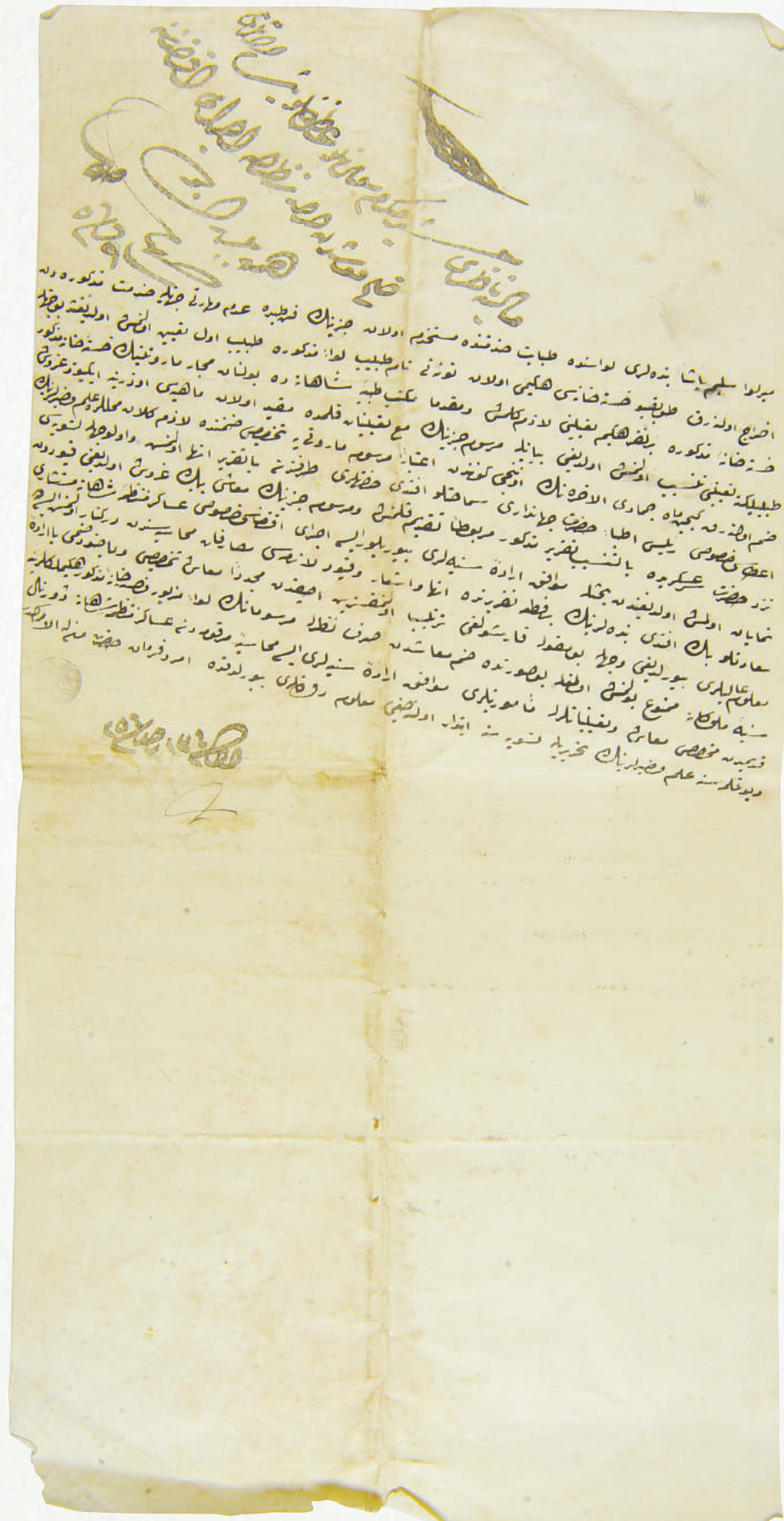
² A bécsi kongresszus 1814–1815-ben Bécsben az osztrák államkancellár, Metternich vezetésével, valamennyi európai állam (a Török Birodalom kivételével) részvételével megtartott nemzetközi kongresszus, amelynek célja Európának a napóleoni háborúk utáni rendezése volt.

³ Román nevén Ioan Caragea, törökül Janko Karadzsa, magyarul II. János György (1754–1844), havasalföldi vajda 1812–1818 között.

DAHA ÖNCE MEKTEB-İ TIBBİYE-İ ŞAHANE'DE
BULUNMUŞ OLAN MACAR HEKİM MARUTİ'NİN
TOPKAPI HASTANESİ TABİPLİĞİNE TAYİNİ

KORÁBBAN AZ ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEMEN LÉVŐ
MAGYAR ORVOS, MARUTI KINEVEZÉSE A TOPKAPI
KÓRHÁZBA

~ 10/IX/1840 ~

Değerli Maliye Nazırı Paşa hazretleri,

Maaş zammından vazgeçilerek gereğinin yapılmasını buyurdum. 9 Receb 1256

Asâkir-i Muntazama-i Şâhâne Müsteşarı tarafından gönderilen yazıda; "Mirliva Selim Paşa'nın kumandası altındaki askeri birlikte tabiplik hizmetinde istihdam edilen Doktor Cezi'nin mesleki yetersizliğinden dolayı görevinden uzaklaştırıldığı, Topkapı Hastanesi Hekimi Toneti'nin de adı geçen askeri birliğe Baştabip olarak atandığı, bu sebeple adı geçen Hastane'ye bir adet hekim tayin edilmesi gereği ortaya çıktığından, daha önce Mekteb-i Tibbiye-i Şahane'de bulunan Macar Maruti'nin adı geçen Hastane tabipliğine tayininin uygun görüldüğü, bu itibarla ilgili Kalem'de adı geçen Cezi'nin üzerine kayıtlı bulunan maaş ve tayinatın, iki yüz kuruş artışla, geçen Cemaziyelahir ayının onuncu gününden geçerli olmak üzere adı geçen Maruti'ye tahsis edilmesi için gerekli yerlere yazı yazılması hususunda Padişah hazretlerinin Baştabibi tarafından yazı gönderildiği, bunun Seraskerlikçe de uygun bulunduğu, Baştabib'in söz konusu yazısının ek'te sunulduğu ve kayıtlara göre adı geçen Cezi'nin maaşının bin kuruş olduğu, şayet sizce de uygun görülürse gereğinin yapılacağı" ifade edilmektedir.

Bu konuya ilişkin Masarifât Muhasebesi Kalemi'ndeki kayıtlar kenar yazısı olarak gösterilmiştir. Ancak Zatiâlinizin de malumları olduğu üzere bu gibi karşılık gösterilmeksizin açıktan ve yeni olarak maaş tahsisi veya artışı Padişah hazretlerinin emri ile yasaklanmış bulunmaktadır. Bu sebeple adı geçen hekimlerin söz konusu askeri birlik ve hastane hekimliklerine bu şekilde maaş artışı yapılmadan, eskiden tahsis edilmiş olan maaş ve tayinatları üzerinden atanmaları Zatiâlinizce de uygun bulunursa adı geçen Muhasebe Kalemi'nden Asâkir-i Muntazama-i Şâhâne Jurnal ve Yoklama kalemlerine yazı gönderilerek ödenmesine başlanacağını bilgilerinize arz ederim.

Emir ve ferman siz efendimiz hazretlerindir.

[İlmühaberi] 13 Receb 1256 tarihinde verilmiştir.

Méltóságos pasa pénzügyminiszter,

A fizetésemeléstől eltekintve elrendelem a szükséges lépések megtételét. 1256. Rendszer 9./1840. szeptember 6.

A győzedelmes hadsereg titkára az alábbi levelet küldte, amelyben kifejtette: "A Szelim pasa mirliva¹ irányítása alatti katonai osztagnál orvosi szolgálatban foglalkoztatott Dzezei doktort szakmai elégtelensége miatt eltávolították posztjáról, a nevezett katonai egységbe pedig [a helyére] kinevezték a Topkapı Kórház orvosát, Tonetit. Ezért a szóban forgó kórházba ki kell jelölni egy főorvost. A korábban az Orvostudományi Karon² lévő magyar Maruti³ kinevezését az említett kórházba megfelelőnek találtatott, így az illetékes hivatalnál a nevezett Dzezeinek bejegyzett fizetés és juttatás, valamint kétszáz gurus emelés dzsemâzi-ül-âhir havától⁴ említett Maruti számára történő kiutalása érdekében a padisah főorvosa egy levelet küldött a szükséges helyekre, amit a szeraszkér is megfelelőnek talált. A főorvos említett levele csatolva benyújtásra került és a bejegyzések szerint a nevezett Dzezei fizetése ezer gurus volt. Ha az ügyet ön is megfelelőnek ítéli, megteesszük, a szükséges intézkedéseket".

A költségvetési és számviteli hivatalnál az üggyel kapcsolatban [készült] bejegyzések széljegyzetként bemutatásra kerültek. Azonban, amint arról az önök nagykövetének is tudomása van, az ilyen kívülről érkezett és új személyzet számára új fizetés vagy emelés megítélése a padisah parancsa szerint tilos. Ezért, ha az önök nagykövete is megfelelőnek ítéli az említett orvosoknak a korábban meghatározott fizetésük és juttatásaik felemelése nélkül a szóban forgó katonai egységnél és kórházban történő alkalmazását, az említett számviteli hivatal a győzedelmes hadsereg személyi nyilvántartási hivatalának levelet küldve megkezdi az összegek kifizetését.

Felleges uram, a parancs és rendelet joga az öné.

[Elismervény] 1256. Rendszer havának 13./1840. szeptember 10. napján került beadásra.

¹ Egy szandzsák vezetője, szandzsákbég.

² Az eredetiben *Mekteb-i Tibbiye-i Şahane*. Az Oszmán Birodalom első orvostudományi karát II. Mahmud szultán 1824. március 17-én nyitotta meg.

³ A személy azonosítása nem sikerült. A név helyes olvasata feltehetően Maróti.

⁴ Az iszlám naptár 6. hónapja.

[illegible]

HİNDİSTANLI KADİRİ ŞEYHİ SEYYİD HACI
ABDÜRREZZAK EFENDİ'NİN BUDİN'DEKİ GÜL BABA
TÜRBESİ'Nİ ZİYARETİ / GÜL BABA TÜRBESİ'Nİ ZİYARET
ETMEK İSTEYEN İKİ SEYYAHIN, YOL ÜZERİNDEKİ
YERLERİN İDARECİLERİNİN KENDİLERİNE YARDIM
ETMELERİ İÇİN ELLERİNE BİR YAZI VERİLMESİNE DAİR
ARZUHALLERİ

AZ INDIAI SZEJJID HÁDZSI ABDÜRREZZÁK EFENDİ
KÁDIRÍJA SEJK LÁTOGATÁSA A BUDAI GÜL BABA
TÜRBÉBEN / KÉRELEM A NAGYVEZÍRHEZ, MISZERINT
A GÜL BABA TÜRBÉJÉT MEGLÁTOGATNI KÉSZÜLŐ
KÉT UTAZÓNAK TÁMOGATÓI NYILATKOZATOT
ÁLLITSANAK KI, MELLYEL AZ ÚTJUKON TALÁLHATÓ
TELEPÜLÉSEK VEZETŐI SEGÍTIK MAJD ÓKET

~ 27/X/1844 & 29/XI/1859 ~

Hariciye Nezareti'nden

*Ruşçuk, Belgrad ve Vidin Kumandanları ile Paris, Viyana ve
Londra Büyükelçilerine*

Kadirî Tarikatı şeyhlerinden ilim ve fazilet sahibi Hindistanlı
Şeyh Seyyid Hacı Abdürrezzak Efendi Budin'de bulunan Gül
Baba Türbesi'ni ziyaret edeceğinden kendisine saygıda kusur
edilmemesi ve ziyareti sırasında her türlü yardımın yapılması.

BOA, HR. MKT. 7/46

***

Bismillâh

Şu değersiz kişinin maruzatı şudur ki:

Bu kulunuz Mekke-i Mükerreme ahalisinden ve seyyah¹ olup
Nemçe tarafında bulunan Gül Ba[ba] hazretlerini ziyaret et-
mek üzere İstanbul'a geldim. Bugünlerde o tarafa doğru yola
çıkacağımdan, Vidin güzergâhı üzerinde varıp uğrayacağım
vilayet, sancak ve kazaların idarecilerinin bizleri koruyup kol-
lamaları, iane ve yük hayvanı vermeleri hususunda bir adet
Sadrazamlık buyuruldusu yazdırılıp ihsan buyurulmasını ni-
yaz ederim.

Bu hususta ve her durumda emir ve ferman sizindir.

4 Cemazielevvel 1276

Kulunuz
Hacı Mehmed
ve arkadaşı **Hacı Adem**

BOA, A.DVN. 153/41

¹ Metinde "siyah" imlasıyla yazılmıştır.

A Külügyi Minisztériumtól

*Ruszcuk, Belgrád és Vidin parancsnokainak, valamint Párizs,
Bécs és London nagyköveteinek*

A kádiríja rend¹ sejkjei közül a nagytudású, tiszteletreméltó
Szejjid Hadzsi Abdürrezák efendi indiai sejk meg fogja
látogatni a Budán található Gül Baba türbójét. Látogatása
idején vele szemben tiszteletteljesen viselkedve mindennemű
segítségét biztosítani kell.

BOA, HR. MKT. 7/46

***

Allah nevében

Eme jelentéktelen személy kérelme a következő

Ezen alattvalója egy, a szent Mekka lakosságából való utazó,
aki azért jött Isztambulba, hogy az Ausztria felé található
méltóságos Gülba[ba türbójét] meglátogassa. Mivel a
napokban indulok majd utamra, ezért kérelmezem, hogy
adományozzanak számomra egy, a nagyvezíri hivatal által
kiállított parancsot, melynek alapján a vidini útvonalon
található, általam felkeresett tartomány, szandzsák és városok
vezetői minket védelmükbe vesznek és segítséget, valamint
teherhordó állatot biztosítanak részünkre.

Ezen ügyben, csakúgy mint minden helyzetben a rendelkezés
és parancs joga az öné.

1276. Dzsemazielevvel 4. (1859. november 29.)

Alattvalója
Hadzsi Mehmed
és barátja **Hadzsi Adem**

BOA, A.DVN. 153/41

¹ A legrégebbinek tartott muszlim misztikus (szúfi) rend, alapítója a bagdadi
hanbalita teológus, Abdal-Kádir al-Dzsílání (1078-1166). A rend az emberek
iránti szeretetre, az alázatosságra, a hitre és a kiegyensúlyozott viselkedésre
helyezi a hangsúlyt. Sajátossága a laza szervezet, így minden helyi közösségnek
joga van kifejleszteni a maga rituális imádságait (dzikr).

Handwritten Ottoman Turkish text in Rika script, covering the left page of the document. The text is dense and fills most of the page area.

Handwritten Ottoman Turkish text in Rika script, covering the right page of the document. The text is dense and fills most of the page area.

A.DVN. 1262, 4, 23

OSMANLI ARŞİVİ
A. DVN
15 65

A.DVN 15/65

**BUDİN KALESİ'NİN ALINMASINDA ORTAYA
KOYDUĞU HİZMET VE SADAKATTEN DOLAYI SALTİ
İSİMLİ YAHUDİ'NİN DEDESİNE VERİLEN VE EDİRNE
SAKİNLERİNDEN YAKO, YASEF VE BERSAF İSİMLİ
TORUNLARININ ELİNDE BULUNAN CİZYE VE VERGİ
MUAFİYETİ BELGESİNİN YENİLENMESİ**

**A BUDAI VÁR BEVÉTELEKOR TELJESÍTETT
SZOLGÁLATA ÉS HŰSÉGE KÖVETKEZTÉBEN A SZALTI
NEVŰ ZSIDÓ NAGYAPJÁNAK ADOTT ÉS AZ EDIRNÉBEN
LAKÓ JAKO, JASZEF ÉS BERSZAF NEVŰ UNOKÁI ÁLTAL
MEGÖRÖKÖLT DZSIZJE ÉS MÁS ADÓK FIZETÉSE ALÓLI
MENTESSÉGÉNEK MEGÚJÍTÁSA**

~ 20/IV/1846 ~

Bismillâh

Değerli Maliye Nazırı paşa hazretleri.

Durum Meclis-i Vâlâ'ya havale edilmiş ve;

"Tanzimat gereğince ,muaf olanlar ile muaf olmayanların eşit olması gerekmekte ise de bunların cizye ve diğer mali yükümlülüklerden muaf olmaları için anılan padişahlar taraflarından birbirini doğrulayan ve destekleyen muafiyet belgesi verilmiş olduğundan ve Salti'nin Hasköy'de bulunan torunlarının Maliye Muhasebe Meclisi'nin mazbatasında gösterildiği şekilde muafiyetleri yakın zamanda onaylanıp ellerine yeniden padişah emri verilmiş bulunduğundan, bunların da mazbata gereğince kendileriyle aynı durumda olanlar gibi bütün vergilerden ve cizyeden muaf tutularak ellerinde bulunan muafiyet belgesinin aynen yenilenmesinin Meclis-i Vâlâca uygun bulunduğu" anılan meclisin mazbatasında ifade olunmuştur.

Durum yüce Padişah hazretlerinin onayına sunulduğunda onun irade-i seniyyesi de aynı yönde çıkmış olduğundan, ona göre düzenleme yapılmasını buyurdum.

15 Rebiülahir 1262

Edirne sakinlerinden Yako, Yasef ve Bersaf isimli Yahudiler; atalarından Salti'nin dedesine Budin Kalesi'nin alınmasında yaptığı hizmet ve gösterdiği sadakat karşılığında nesilden nesile devam etmek kaydıyla cizye ve diğer vergilerden muaf olmak üzere padişah tarafından verilen ve şu anda ellerinde bulunan muafiyet belgesinin yenilenmesi için daha önce bir dilekçe ile başvurmuşlardı. Bunun üzerine konuyla ilgili bilgi istenilmesi amacıyla Zatiâliniz tarafından çıkarılan emre cevaben Edirne Kumandanı Tahir Paşa'dan gelen yazı, ilgili kayıtlar çıkarıldıktan sonra Maliye Muhasebe Meclisi'ne havale edilmiş ve orada görüşüldükten sonra kaleme alınan mazbata ekli olarak Zatiâlinizin yüce makamına takdim kılınmıştır.

Bu itibarla konunun, söz konusu mazbata gereğince Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'ye havale edilmesini ve

Allah nevében

Tisztelt felsőges pénzügyminiszter pasa.

Az ügy az állami bíróságra lett továbbítva, ahol az elkészült jegyzőkönyvben az alábbiak kerültek megállapításra:

"A módosításoknak megfelelően a mentesítetteknek és a nem mentesítetteknek egyenlőnek kell lenniük, azonban ezen személyek kezében a dzsizje és egyéb pénzügyi terhek alól való mentességük érdekében az említett padisahok által kiadott, egymást igazoló és támogató mentességi dokumentumok vannak, valamint Szalti Hasztaköjben élő unokáinak mentessége a pénzügyi és számviteli tanács jelentésében szereplő módon a közelmúltban jóváhagyásra került. Miután kezükben egy padisah által kiadott parancs található, ezért a jegyzőkönyvnek megfelelően, mint mindenki esetében, aki ilyen helyzetben van, a náluk lévő, az összes adó és dzsizje alól mentességükről szóló dokumentum ugyanolyan formában történő megújítását az állami bíróság megfelelőnek találta".

Az ügy jóváhagyásra a felsőges padisah felé is beterjesztésre került és az ő felsőges akaratára is ez irányban nyilvánult meg. Mindezt az intézkedéseket ennek megfelelően kell végrehajtani.

1262. Rebiülahir 15./1846. április 12.

Edirne lakói közül a Jako, Jaszef és Berszaf nevű zsidók ősei közül Szalti nagyapjuk nagyapja a budai vár bevételekor teljesített szolgálata és hűsége ellenében a dzsizje és egyéb adók alól nemzedékről nemzedékre szálló mentességet kapott. Ennek a padisah által kiadott és jelenleg kezükben található mentességi dokumentumnak a megújítása érdekében korábban egy kérelmet nyújtottak be. Ezután excellenciádnak az üggyel kapcsolatos további információkérésére válaszul Tahir pasa edirnei parancsnoktól levél érkezett, amelyet a vonatkozó dokumentumok kiemelése után a pénzügyi és számviteli tanácshoz továbbítottunk. Az ott lefolytatott megbeszélés után megírt jegyzőkönyv mellékelten excellenciád felsőges hivatalához beterjesztésre került.

Zatıalınız tarafından nasıl uygun görülüp irade buyurulur ise o şekilde gereğinin yerine getirileceğini bilgilerinize arz ederim.

Emir ve ferman sizindir.

7 Rebiülevvel 1262

(Mühür)

Es-Seyyid Abdurrahman Nafiz¹

-*Telhis*

Telhisleri gereğince söz konusu muafiyet belgesinin aynen yenilenerek verilmesini buyurdum.

23 Rebiülahir 1262

Kulunuzun arzı şudur ki:

Ekteki Maliye Muhasebe Meclisi mazbatası ile âciz kulunuzun yazısı ve üst tarafına yazılan irade-i seniyye ile siz Sadrazam hazretlerinin fermanı üzere bu konuda, mazbata gereğince adı geçen Yahudilerin de kendileriyle aynı durumda olanlar gibi bütün vergilerden ve cizyeden muaf tutularak ellerinde bulunan muafiyet belgesinin Divân-ı Hümayûn Kalemî'nden aynen yenilenerek verilmesi gerektiğini bilgilerinize arz ederim.

Emir ve ferman siz efendimiz hazretlerindir.

(Mühür)

Es-Seyyid Abdurrahman Nafiz

¹ Devrin Maliye Nazırı.

Ennéfogva, a szóbanforgó jegyzőkönyvnek megfelelően ajánlom szíves figyelmébe az [ügynek] az állami bíróságra történő továbbítását. A szükséges intézkedéseket végrehajtjuk olyan formában, ahogyan azt excellenciád megfelelőnek ítéli és elrendeli.

A parancs és a rendelkezés joga az öné.

1262. Rebiülevvel 7./1846. április 4.

(Pecsét)

Esz-Szejjid Abdurrahman Nafiz¹

-*Összefoglaló*

Az összefoglalónak megfelelően elrendeltem a szóban forgó mentességi dokumentum ugyanazon formában történő megújítását és kiadását.

1262. Rebiülahir 23./1846. április 20.

Szolgája az alábbiakat ajánlja szíves figyelmébe:

A mellékletben található pénzügyi és számviteli tanács által kiadott jelentés, az aláíratos szolgájának írása, az irat felső részén elhelyezkedő szultáni parancs, valamint a felséges nagyvezír parancsa szerint ebben az ügyben, a jelentésnek megfelelően, az említett zsidókat és minden ugyanazon helyzetben lévő személyt minden adó és fejpénz fizetési kötelezettségtől fel kell menteni és a mentességi dokumentumot a bíróság titkársága által ugyanazon formában meg kell újítani és ki kell adni számukra.

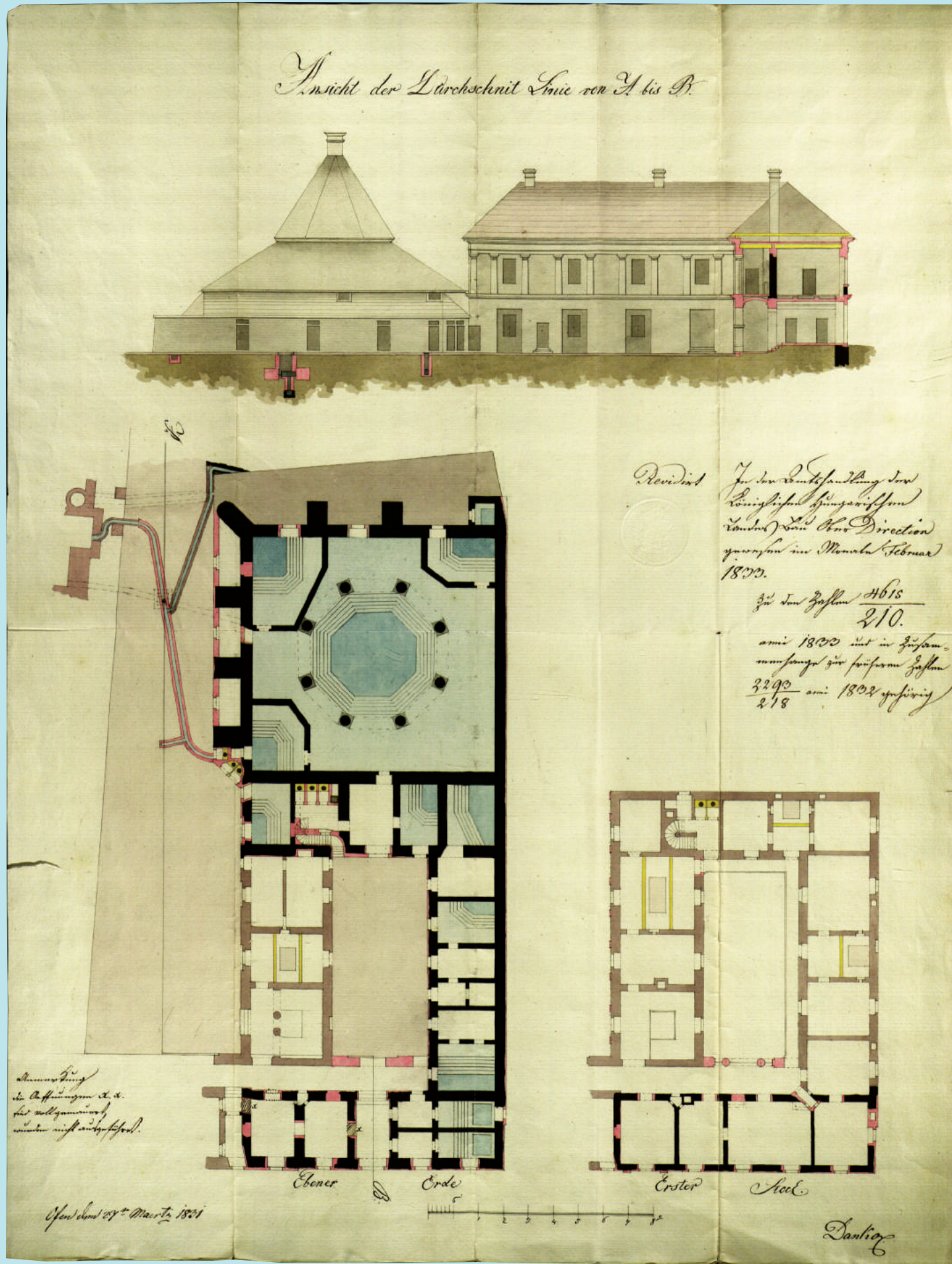
A parancs és rendelkezés joga az öné, felséges uram.

(Pecsét)

Esz-Szejjid Abdurrahman Nafiz

¹ A korszak pénzügyminisztere.

Rudas (Yesil Direkli) Ilıca'nın Temel Planı. Budin, 1831.

A Rudas-fürdő tervrajza. Buda, 1831.

HU / MNL OL T 62 No. 898/1.

طفاً من حضرت نفعاً ربه سحره رابيه

4

مجا رسا نه همه بنوع ربه اطراف صورت عصا به ایدیه اهله رتاسی برآشام صفتش او قدرند به بنزد و در وجه طایفه محلی
کسانک اخذ و گرفت و لذی روحیه یقین او سربا قوناقی طرند افام اولسه اولیه فی الحقیقه کلامه اولور و طوقی
قوناقی موبایه جابنده تعریف اولوایر به نهم معلوم اولسه لازم کلمه کج سوانی قضیه اندر سیه نیکم اولاده قریات مشیزه
مال والاس معلوم عقی صولته اکریم او سربا بقسی عصا نه حدوری کجبه مالک موهانی شاهان کجک استیازله
اولیهی موه قیل اولقی بیدل و بید موجود اولاده معاهدات اقتضایند به نهم فقط بر تقیبه کجبه کلمه اولند اولیه
تقدیر طوبی به اعاده ایدیه عید ناک اصوم و نه او سربا دولتک اوت و بنزد و عی و عی اولاده فاعده
مرفعه اولیه بقیه و بیکم برابر ندر عالیه بیه بیه اولیهی و عی او سربا دولتی سطنه نیک هموار و فیکم دولتی
همه ده ال مالک و قوجولایه تورسی و اختلالک سخته اند فاعیه نایه سیتی حبه لوالایه تمیزه س اولیه
بر طلبک حصه فاعده موریه و عید عی عا نه اولاده معاونانک ایفاسی لازم ده و بورسی او مقوم حال
و تقام بونانک مالک قهانه کدران مجازنه قوناقی به برابر مملکت هابه همه بنوع عید
عصا به و تقام بونانک مالک قهانه کدران مجازنه قوناقی به برابر مملکت هابه همه بنوع عید
اولاده فاعده ربه مرکز ایدیه مادی اسبابک اتصال اولیهی و فاعده بوناقی او مقوم دولتی عصا به
نیز داف و سوبی فاعده مملکت کلامه موبایر قوناقی افام س و عی اخذ و گرفت و لذی لازم کلمه
انجده سربا سلاطین بونایر نزع مملکت امیر طوبی به کجبه فاد و خالانده مقداره موبایر
فضا ره نقل واقع ایدیهی اقتضای صحنه بوناقی اجاب تقدیر به صورت سقی صحنه همه عید
در کجبهی بنی ایدیه افام

**RUSÇUK'A GELEREK OSMANLI DEVLETİ'NE
SİĞİNMALARI MUHTEMEL BULUNAN MACAR İSYANCI
LİDERLERİNİN İADE EDİLMEMESİ VE UZAK BÖLGELERE
NAKLEDİLMELERİ**

**A MAGYAR SZABADSÁGHARC RUSZCSUKBA ÉRKEZŐ
ÉS AZ OSMÁN BIRODALOMTÓL ELŐRELÁTHATÓAN
MENEDEKET KÉRŐ VEZETŐI KIADATÁSÁNAK TILALMA
ÉS MESSZI TERÜLETEKRE TÖRTÉNŐ ELSZÁLLÍTÁSUK**

~ 25/III/1849 ~

[Hariciye] Nazın Hazretlerinden Silistre Valisi'ne

Macaristan'da, bağlı oldukları devlete isyan eden ve içinde bulundukları sıkışık durum dolayısıyla Rusçuk taraflarına gelmeleri beklenen halk liderlerinin yakalanmalarının Rusçuk'taki Avusturya Konsolosu tarafından istendiğine ve bu kişiler gerçekten de oraya gelir ve anılan Konsolos tarafından böyle bir talepte bulunulursa nasıl hareket etmek gerektiğine dair Zatialiniz tarafından gönderilen yazı tarafımıza ulaştı.

Her ne kadar Avusturya vatandaşı olup devletine isyan eden kimselerden Osmanlı topraklarına gelmek isteyenler olursa bunların kabul edilmemesi iki devlet arasında mevcut olan antlaşmaların gereği ise de, bir yolunu bulup gelenler olduğu takdirde bunların yakalanıp iade edilmeleri ne Osmanlı Devleti'nin usulüne ne de Avusturya Devleti'nin öteden beri gözettiği ve yürürlükte olan kaidesine uygun düşer.

Ancak sizin de malumunuz olduğu üzere, Avusturya Devleti Osmanlı Devleti'nin komşusu ve eski dostudur. Bu itibarla Avusturya topraklarında meydana gelen karışıklığın süratle ortadan kaldırılıp asayişin sağlanması, dostluğun gereği olarak Osmanlı Devleti'nin de temenni ettiği bir durumdur. Bu sebeple bu maksadın gerçekleşmesi için Osmanlı Devleti görevlileri de kendi üzerlerine düşen yardımları yapmalıdırlar.

Bu yardımın da; kendi devletine isyan eden bu gibi kişilerin, her ne kadar Osmanlı ülkesine gelerek cezalandırılmaktan kurtulmuş olsalar bile Osmanlı ülkesini, bağlı oldukları devletin aleyhinde fitne ve fesat faaliyetlerini yürüttükleri bir merkez yapamamalarını sağlamak şeklinde olacağı çok açıktır.

Bu gibi isyancı liderlerinden idareniz altındaki yerlere gelenler olur ise bunların Konsolosun ifade ettiği gibi yakalanmaları gerekmemekte olup ancak ellerinde silahları bulunursa bunların alınması ve Avusturya İmparatorluğu memleketlerini herhangi bir biçimde karıştıramayacakları kazalara nakledilip yerleştirilmeleri gerekir. Böyle bir durum ortaya çıktığı takdirde meselenin bu şekilde çözüme kavuşturulması hususunda yetki sizindir.

A méltóságos [külgüy]minisztertől Szilisztra kormányzójának

A nagykövet által elküldött levelet megkaptuk, amelyben arról esik szó, hogy a Ruszcsukban található osztrák konzul el akarja fogni azokat a forradalmárokat, akik Magyarországon fellázdak az államuk ellen, és szorult helyzetük miatt várható, hogy Ruszcsukba érkeznek. Amennyiben ezek a személyek valóban odaérkeznek és az említett konzul ilyen kérelmet nyújt be, [kérdézi, hogy] milyen lépéseket tegyen.

Bár a két ország között fennálló megállapodások egyik feltétele, hogy ha egy osztrák állampolgár kormánya ellen fellázadva oszmán földre szeretne jönni, azt nem szabad befogadni; de abban az esetben, ha olyanok érkeznek, akik megtalálják a szökés módját, azok elfogása és kiadatása, sem az Oszmán Birodalom gyakorlatának, sem pedig az Osztrák Császárság által régóta követett és érvényes alapelveknek nem felel meg.

Azonban mint ön által is ismert, az Osztrák Császárság az Oszmán Birodalom szomszédja és régi barátja. Ebben a tekintetben az osztrák földeken kialakult zavargások gyors megszüntetése és a közrend biztosítása a barátság okán is az Oszmán Birodalom által kívánatos helyzet. Ennek érdekében az Oszmán Birodalom tisztviselőinek is részt kell vállalniuk a segítségnyújtásban.

Teljesen világos, hogy ez a segítség nem teszi lehetővé azt, hogy a lázadó személyek a kormányuk ellen lázító és viszályt keltő tevékenységet folytató központot hozzanak létre, még akkor sem, ha megszabadultak a büntetésüktől azzal, hogy az Oszmán Birodalomba jöttek.

Ha ilyen lázadó vezetők érkeznek az önök által felügyelt helyekre, nem szükséges őket elfogni, ahogy azt a konzul kívánja, azonban ha fegyver van a kezükben, azt el kell tőlük venni, és úgy kell őket különböző településekre szállítani és ott elhelyezni, hogy az Osztrák Császárság ügyeiben semmiféle zavart ne tudjanak okozni. Ha ilyen helyzet áll elő, ön az ügy illetékese.

9

OSMANLI ARŞIVI		
A.) MKT		
213	21	

**SIRP PRENSLİĞİ'NİN, RUSYA VE AVUSTURYA İLE
SAVAŞAN MACARLARIN BOZGUNA UĞRAYIP SIRP
SINIRINDAN İÇERİ GİRMELERİ DURUMUNDA NASIL
HAREKET EDİLMESİ GEREKECEĞİNE DAİR OSMANLI
DEVLETİ'NE MÜRACAATI**

**A SZERB FEJEDELEMSÉGGEL, OROSZORSZÁGGAL
ÉS AUSZTRIAVAL HARCOLÓ MAGYAROK OSZMÁN
BIRODALOMHOZ BENYÚJTOTT FOLYAMODVÁNYA
ARRÓL, HOGY MILYEN LÉPÉSEKET TEGYENEK ABBAN
AZ ESETBEN, HA VERESÉGET SZENVEDNEK ÉS ÁT KELL
LÉPNIÜK A SZERB HATÁRT**

~ 12/VII/1849 ~

Bismillâh

Devletli Efendim Hazretleri

Sırp Prensligi Dahiliye Müdürü Garaşan¹, işbu postanın İstanbul'a gönderileceği Cuma günü, bazı konuları görüşmek üzere yanıma gelmiş ve aşağıdaki hususları dile getirmiştir:

"Bilindiği üzere Avusturya ve Rusya imparatorları birlik olmuş ve Macaristan üzerine iki taraftan çok miktarda asker sevk edilmiştir. Şimdiye değin Avusturya Devleti Macarların hakkından gelememiş; Rus askeri de geçenlerde yapılan savaşlarda bozulmuş ve henüz huduttan içeri girip Macarlara bir şey yapabilmiş değildir. Ancak Rusların Avusturyahılarla bu Macar meselesinde samimi bir ittifak kurarak söz sahibi bir devlet olması sebebiyle Macaristan üzerine şu ana kadar sevk etmiş olduğu yüz elli bin askerin tamamı yok olsa bile bir o kadar daha asker sevk ederek Macarları bozguna uğratıncaya değin Avusturya Devleti ile beraber çalışacağı düşünülmektedir. Şu ana kadar Fransa'dan veya diğer devletlerden Macarlara herhangi bir yardım gelmediği bilinmektedir. Bu duruma göre, Macarların sıkışıkları takdirde Sırbistan yani Osmanlı ülkesinden başka kaçacakları bir yer bulunmadığı aşikârdır.

Her ne kadar Macarlardan reis vs. düzeyinde 5, 10, 20 kişi Sırbistan tarafına kaçacak olursa bunların sırf Osmanlı Devleti'nin şan ve şerefini korumak adına kabul edileceği gayet açık ise de silahlarıyla beraber birkaç bin Macar bu tarafa geçecek olursa Rusya ve Avusturya askerleri de onlarla savaşmak üzere Sırbistan'a geçme teşebbüsünde bulunacaklardır.

Ancak bu iki devletin Sırbistan'a girmeleri birçok sakıncalar doğuracağından, bu şekilde bir kaç bin Macar askeri Sırbistan içerisine alınmayacak; zorla gelmek isterlerse bunun önlenmesi çarelerine bakılacaktır.

Şayet Rusya tarafından Sırp Prensligi'ne; 'Macarların Sırbistan tarafına geçmemesi için bölgeye gerektiği kadar Rus askeri gönderileceğine' dair bir yazı gönderilir ise Sırp Prensligince de; 'Biz bu konuda gerekli tedbirleri alırız; o taraftan asker gönderilmesine gerek yoktur.' şeklinde cevap verilecektir.

¹ Ilija Garaşanin (1812–1874) Sırp siyasetçi. Aleksander Karageorgevich'in hükümdarlık döneminde dış ve iç politikanın yöneticisi.

Allah nevében

Felséges uram,

Garasanin, a Szerb Fejedelemség belügyminisztere,¹ azon a pénteki napon, amikor ezt a küldeményt feladjuk Isztambulba, bizonyos ügyek megtárgyalására eljött hozzám és megemlítette az alábbi kérdéseket:

"Mint ismeretes, Ausztria és Oroszország szövetségre lépett és mindkét oldal nagy számú katonát küldött Magyarország ellen. Eddig az osztrák birodalom még nem tudta legyőzni a magyarokat, az orosz hadsereg pedig a közelmúltban lefolytatott háborúban meggyengült és a határon belépve egyenlőre nem tudott sikereket elérni a magyarokkal szemben. Azonban úgy gondolják, ha irányadó államként az oroszok az osztrákokkal szövetséget kötnek a magyar ügyben és együtt működnek, még akkor is legyőzik a magyarokat, ha a Magyarországra mostanáig elküldött százötvenezer katona odavész és megegyeszen annyi katonát kell küldeniük. Köztudott, hogy Franciaországból vagy más államokból a magyarok számára ezidáig nem érkezett semmilyen segítség. Ennek megfelelően egyértelmű, hogy ha a magyarok szorult helyzetbe kerülnek, nem lesz más hely, ahová menekülhetnek, mint Szerbia, vagyis az Oszmán Birodalom.

Bár teljesen egyértelmű, hogy ha a magyar vezetők közül 5-10-20 személy Szerbia felé menekül, az Oszmán Birodalom pusztán becsületének és tisztességének védelmében befogadja őket, azonban ha fegyverekkel együtt néhány ezer magyar erre felé menekülne, az orosz és az osztrák katonák is megpróbálnak majd belépni Szerbiába, hogy felvegyék velük a harcot.

Ennek a két államnak a Szerbiába való belépése azonban számos problémához vezethet, ezért nem fogják beengedni Szerbiába ezt a néhány ezer magyar katonát; ha erőszakkal be akarnak lépni, akkor sor kerül majd ennek megelőzésére.

Ha Oroszország a Szerb Fejedelemségnek levelet küld, amelyben leírják, hogy; 'A magyarok Szerbia felé történő menekülésének megakadályozására a térségbe kellő számú orosz katonát

¹ Ilija Garaşanin (1812–1874) szerb politikus, Karagyorgyevics Sándor fejedelemsége idején a kül- és belpolitika irányítója.

Ancak, bugünlerde Belgrad'daki Sardunya konsolosunun yanında olan Macarların adamına şimdiden Kossuth ve diğer Macar ileri gelenlerine bildirmesi için; 'Eğer Macarlar çok sıkışp da kaçmak zorunda kahlrlar ise Erdel tarafından kaçan Macar ileri gelenleri Adakale'ye², Banat bölgesinden kaçanlar Semendire'ye, Pançova'dan kaçanlar da Belgrad taraflarına kaçsınlar; bizim de bundan haberimiz olmasın. Ama birkaç bin Macar birlikte kaçarlarsa ise bunlar Sırbistan tarafından kabul edilmeyecektir.' diye gizlice söylenecektir.

Sonuç olarak; Sırp Prensligi'nin çıkacak Padişah fermanına göre hareket edebilmesi için, bu konularda ne şekilde hareket edilmesi gerektiğinin bir an önce yüce Padişahlık makamına arz edilmesi hususu [İstanbul'daki] Sırp Kapı Kethüdasına yazılacaktır."

Gerçekten de Macarlar şimdiye kadar Avusturyalılar ile yaptıkları savaşlarda kaybetmemiş; kazanmışlardır. Geçenki posta ile yüce makama sunulmuş olan arızamda da açıklandığı üzere Macarlar Rusya ile olan savaşlarında da henüz yenilmemiştir. Hatta bugün alınan haberlere göre; Macarlar ile Tertel³ üzerinde olan Ban Yelaç'ın⁴ askerleri arasında dün de bir savaş olmuş ve Ban'ın askerlerinden Zemun⁵ tarafına çok sayıda yaralı gelmiş.

Macarların şu anki durumlarına göre Rusya'dan hiçbir korkuları olmasa da Sırp Prensligi memurlarının değerlendirmeleri ve adı geçen Graşan'ın bu konuya ilişkin olarak bendenize ifade etmiş olduğu yukarıda yazılı olan hususlar gerçekten dikkat çekici olduğundan, bu konu üzerinde ben de düşündüm.

Buna göre; Sırp Prensligi memurlarının yukarıda yazıldığı şekilde Macarları şimdiden durumdan haberdar etmeleri, öncelikle bunların ileri gelenlerinin kaçmasını sağlama prova ve girişimi olabileceği gibi gerçekten de Macarların bir bozgun yaşayıp Sırbistan'a kaçmaları durumunda Rusların bu bahane ile onların peşinden Sırbistan sınırından girip Eflak'ta olduğu gibi kendilerine bir zarar vermeleri endişesinden de kaynaklanmış olabilir. Bu husus henüz tam olarak anlaşılamadığından, kendilerine de herhangi bir yol gösterilememiştir. Ancak Macarların henüz böyle sağa sola kaçacaklarına dair bir işaret görülemediği de kendilerine bildirilmiştir.

Bunun üzerine Garaşan; "Gerçekten de Macarlarda bu yönde bir şey görülmemiştir. Ancak ileriye dönük tedbir gereği şöyle

2 Orsova'nın altında yaklaşık 3 km. mesafede Tuna Nehri'nde bulunan, Türklerin yaşadığı küçük bir ada. Boyutları 1,7x0,4-0,5 km. idi. 1913'ten 1918'e kadar, Macaristan'a bağlı olduğu dönemde Újorsova adıyla bir köy bulunmaktaydı. Ada 1972'de, Vaskapu (Demirkapı) Hidroelektrik Barajı'nın yapımından sonra su altında kalmıştır. Sakinlerinin çoğu Türkiye'ye göç etmiş, bazıları da Dobruca'ya yerleşmiştir.

3 Macarca Titelnél.

4 Josip Jelačić Bužimski (1801-1859). Hırvat ban. İmparatorun generali olarak 1848-49'da gerçekleşen Macar Özgürlük Savaşının yenilgiye uğratılmasında yer almıştır.

5 Macarca Zimony.

küldünk', abban az esetben a Szerb Fejedelemség az alábbi módon fog válaszolni; 'Mi ebben az ügyben megtesszük a szükséges óvintézkedéseket, nem szükséges katonákat küldeniük.'

Azonban a napokban titokban értesítést fog kapni Szardínia belgrádi konzulja mellett egy személy, aki a magyarok embere, azért, hogy Kossuthot és a többi magyar előkelőséget tájékoztathassa a következőkről; "Ha a magyarok nagyon szorult helyzetbe kerülve menekülésre kényszerülnek, az Erdély felől menekülő magyarok előjárói Ada Kalehba,² a Bánát területéről menekülők Szendrőbe, a Pancsovából menekülők pedig Belgrád felé meneküljenek; nekünk pedig ez ne jusson a tudomásunkra. Azonban ha több ezer magyar együtt menekül, akkor Szerbia nem fogja őket befogadni.

Végeredményben azért, hogy a Szerb Fejedelemség a padisahtól érkező ferman szerint tudjon lépéseket tenni, az [isztanbuli] szerb kapu kethüdának³ meg kell írni, hogy minél előbb terjessze be az ügyet a padisah hivatalához."

Valójában a magyarok mostanáig az osztrákok ellen vívott háborúban nem vesztettek, hanem nyertek. Ahogy az a múltkori postával a felséges hivatalhoz küldött levelemben is részletezésre került, a magyarok az oroszok elleni csatáikban is veretlenek még. Sőt egy ma kapott hír szerint a magyarok a Titelnél álló Jellasics bán⁴ katonáival tegnap összecsaptak és a bán katonái közül számos sérült érkezett Zimony⁵ felé.

A mostani helyzet szerint a magyarok nem félnek Oroszországtól, de a Szerb Fejedelemség tisztviselőinek véleménye és az említett Garasaninnak a témával kapcsolatban előttem kifejtett álláspontja szerint a fenti ügyek valóban figyelemre méltóak, ezért én is végiggondoltam a dolgot.

Ennek megfelelően, ha a Szerb Fejedelemség tisztviselői a fent leírt módon a magyarokat értesítik a helyzetről, ez biztosíthatja a [magyar] vezetők menekülési útvonalát, de egyúttal annak az aggodalomnak is forrása lehet, hogy ha a magyarok valóban vereséget szenvednek és Szerbia felé kezdenek el menekülni, akkor az oroszok ezt ürügyként kihasználva utánuk erednek és Szerbia határán belépve, kárt okoznak majd, úgy mint az a Havasalföldön is történt korábban. A helyzet egyenlőre még nem teljesen világos, ezért egyelőre még nem adtunk útmutatást a számukra. Azonban ugyanakkor tájékoztattuk őket, hogy nincs látható jele annak, hogy a magyarok fejvesztve meneküljenek.

2 A törökök által lakott kis sziget volt a Dunán, Orsova alatt kb. 3 kilométerre helyezkedett el; a mérete 1,7x0,4-0,5 km volt. Neve törökül „erődsziget” vagy „szigetvár” jelentésű. 1913-tól 1918-ig, amikor Magyarországhoz tartozott, Újorsova néven alkotott községet. A szigetet 1972-ben, a vaskapui vízerőmű gátjának megépítése után vízzel árasztották el. A lakosok nagy része Törökországba vándorolt ki, mások Dobruzsába települtek át.

3 Udvari tisztség, helyettes, hivatali képviselő.

4 Josip Jelačić Bužimski (1801-1859). Horvát bán, császári hadvezérként részt vett az 1848-49-es magyar szabadságharc leverésében.

5 Az eredetiben Zemun.

düşünüyoruz: 'Eğer Macarlar bir günde bozulup bu taraflara kaçarlarsa nasıl hareket edelim? Osmanlı Devleti'nin bu konudaki düşünceleri nedir? Bu konudaki Padişah emri elimizde bulunsun da bizler de gerektiğinde ona göre hareket edelim.' Bunları düşünüyoruz. Siz de durumu yüce Padişahlık makamına yazın." diyerek tekrar istekte bulunmuştur.

Bendenizin sunma cesareti gösterdiğim işbu arizam ile durum malumunuz olduğunda, artık bu konuda ve her durumda emir ve ferman Zatiâlinizindir.

Belgrad Kalesi Muhafızı

Hasan

Ezt követően Garasanin egy új kérelmet nyújtott be, amiben kifejezte az alábbiakat; "Csakugyan a magyarok [ügyében] e tekintetben [még] semmi sem látszik. Azonban egy előremutató óvintézkedés szükségéről így vélekedünk: 'Ha a magyarok egy nap vereséget szenvednek és errefelé menekülnek, milyen lépéseket tegyünk? Az Oszmán Birodalom mit gondol erről az ügyről? Az esettel kapcsolatban a padisah által kiadott parancs legyen a kezünkben, amit tőlünk megkíván, úgy tegyük meg lépéseinket.' Ezt gondoljuk. Ön is írja meg a helyzetet a felséges padisah hivatalának."

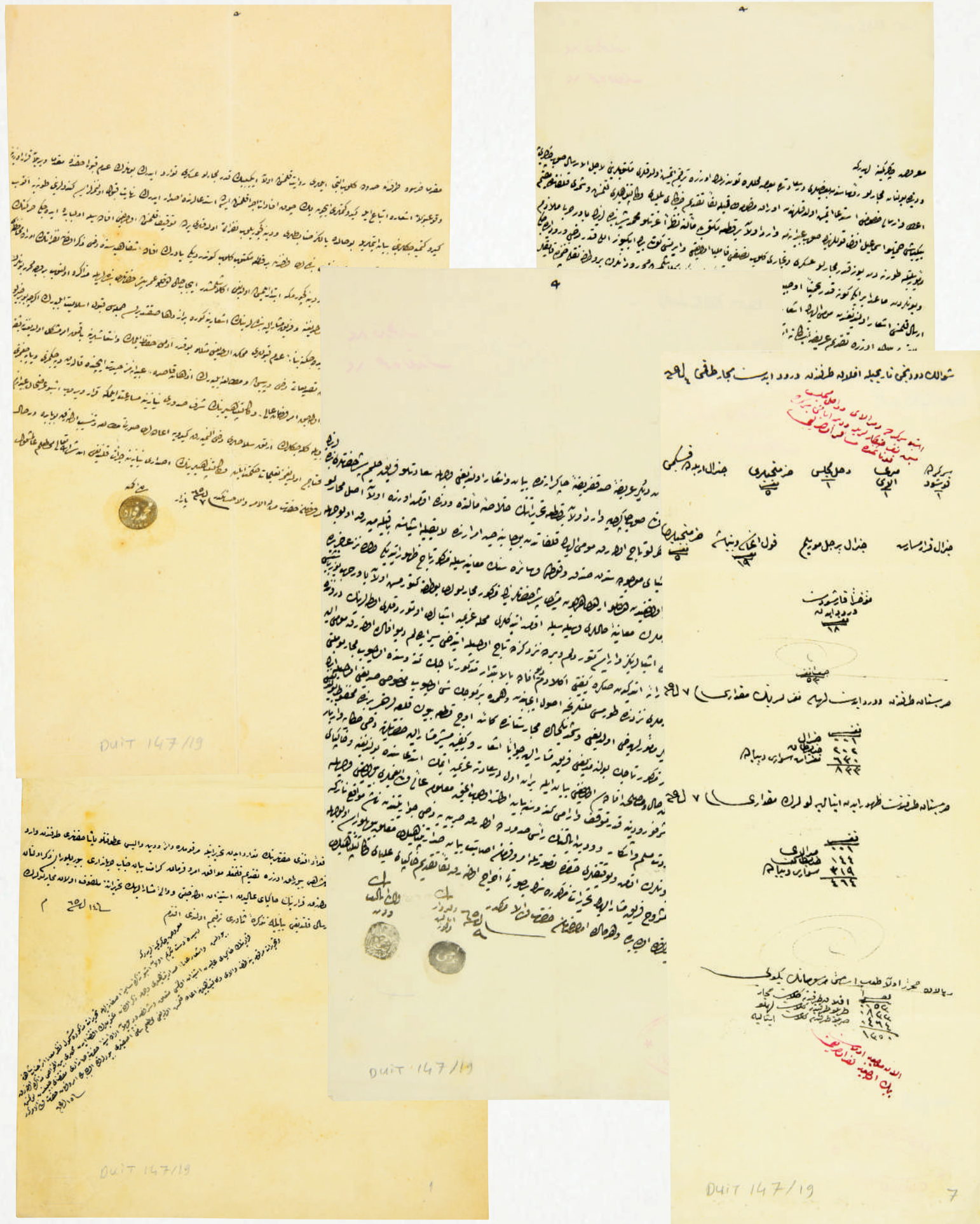
Alázatos szolgájaként vettem a bátorságot, hogy betérjesszem ezen ügyet, ezennel tudomást szerzett a helyzetről, így ebben az ügyben és minden helyzetben a parancs és rendelet meghozatala az öné.

Belgrád várának védője

Haszan

MACAR İHTİLALİNDEN SONRA MACAR ASKERLERİNİN
HIRSOVA TARAFINDAN OSMANLI DEVLETİ'NE
SİĞİNMASI / EFLAK VE SİRBİSTAN'DAN GELEN MACAR,
POLONYALI VE İTALYANLARIN MİKTARLARI / MACAR
İHTİLALİ LİDERLERİNDEN KOSSUTH'UN, YANINDA
BULUNDUĞU SÖYLENEN MACAR TACI HAKKINDA
BİLGİ VERMESİ

A MAGYAR FORRADALOM UTÁN A MAGYAR KATONÁK
OSZMÁN BIRODALOMBA TÖRTÉNŐ MENEKÜLÉSE
ORSOVA FELŐL / A MAGYAR SZABADSÁGHARC
VEZETŐİ KÖZÜL KOSSUTH TÁJÉKOZTATÓJA A
MAGYAR KORONÁRÓL, AMELYET A HÍRESZTELESEK
SZERINT MAGÁVAL HOZOTT / A HAVASALFÖLD ÉS
SZERBIA IRÁNYÁBÓL ÉRKEZŐ MAGYAR, LENGYEL ÉS
OLASZ SZEMÉLYEK SZÁMA

~ 03/IX/1849 ~

Bismillâh

Merhametli Efendim Hazretleri

Bir takım Macarların sığınma durumlarına dair değerli Fuad Efendi'den gelen yazı ile yine Macarlar hakkında Vidin valisi tarafından gelen birkaç adet yazı yüce Padişahımızın görmesi için takdim olundu.

Şayet kendileri de uygun görüp emir buyururlar ise söz konusu mektupların gerekli olan yerleri ileri gelen görevliler arasında ele alınacak ve varılan karar onay için yüksek makamlarına sunulacaktır. Ayrıca adı geçen Valinin yazısı ekindeki Macarların kâğıtları Fransa ve Sardunya büyükelçiliklerine olduğundan, yerlerine gönderilmiştir.

Duacınızın işbu tezkiresi bu hususları bildirmek için kaleme alınmıştır efendim.

14 Şevval 1265

M. [Sadrazam]

Âciz kulunuz şunu arz eder ki:

Zatıalınızın elimize ulaşan işbu tezkiresi ile söz konusu yazılar, görmesi için Padişahımız hazretlerine sunulmuş ve kendileri; siz Sadrazam hazretlerinin de bildirdiği üzere, bu mektupların gerekli olan yerlerinin ileri gelen görevliler arasında ele alınmasını ve varılacak kararın onay alınmak üzere yüce makamlarına sunulmasını irade buyurmuşlardır. Söz konusu yazılar tarafınıza iade kılınmıştır. Malumunuz olduğunda artık emir ve ferman sizindir.

15 Şevval 1265

[Padişah'ın Başkâtibi]

***

Allah nevében

Könyörületes Felséges Uram!

A magyarok menedékjogi helyzetével kapcsolatosan a tisztelt Fuad efenditől érkezett levél, valamint a szintén a magyarokkal kapcsolatban Vidin kormányzójától érkezett levelek beterjesztésre kerültek felséges padisahunk elé.

Ha Ön (ti. a szultán) is megfelelőnek ítéli és úgy parancsolja, a szóban forgó levelek szükséges részeit a magas beosztású tisztviselők átnézik, és a meghozott döntést jóváhagyásra beterjesztik felséges hivatalába. Ezenkívül az említett kormányzó levelének mellékletében szereplő magyarok papírjai a francia és a szardíniai nagykövetségről elküldésre kerültek a megfelelő helyre.

Az önért imádkozó alattvalójának tezkeréje¹ azért íródott, hogy az ügyben tájékoztatást nyújtson, uram.

1265.Sevval 14./1849. szeptember 2.

M. [nagyvezír]²

Alázatos szolgája szíves figyelmébe ajánlja az alábbiakat

Excellenciád hozzánk eljuttatott tezkeréje és a szóban forgó levelek felséges padisahunkhoz beterjesztésre kerültek, hogy átnézhesse. Ahogy a felséges nagyvezír is jelentette, a levelek bizonyos részeit, ahol szükséges, a főbb tisztviselők ellenőrzik, és a meghozandó döntés jóváhagyása érdekében a felséges hivatalba beterjesztik. A szóban forgó leveleket visszaadtuk önnek. Midőn tudomást szerez az ügyről, a parancs és rendelkezés joga az öné.

1265.Sevval 15./1849. szeptember 3.

[A padisah főtitkára]

***

¹ Jelentés, irat, ajánlás.

² Kodzsa Musztafa Resid pasa (1800–1858), nagyvezír 1848–1852 között.

Bismillâh

Ferik Halim Paşa hazretleri tarafından gelen mektupta; "daha önce Hrsova tarafından sınıra gelip sığınacakları rivayet olunan iki bin kadar Macar askerinin geldikleri, bunların kabul edilmemesi hakkında daha önce verilen karar üzerine yapılan yazılı bildirimle uyularak kendilerine defalarca geri gitmelerinin söylendiği, ancak bunların sığınma isteklerinde ısrarcı oldukları ve istekleri kabul edilmediği takdirde kendilerini Tuna Nehri'ne atacaklarını yine de geri dönmeyeceklerini söyledikleri, bunun üzerine sadece subaylarının Vidin'e geçirilip diğerlerinin oldukları yerde tutulduğu" ifade edilmekte ve bundan sonra nasıl hareket edilmesi gerektiği sorulmaktadır.

Halim Paşa'nın gönderdiği yaverin sözlü ifadesinden de; söz konusu Macar askerlerini bulundukları yerde muhafaza altına almak zor olduğundan onların da Vidin tarafına geçirilmeye başlandığı anlaşılmıştır.

Şu hâle göre ne yapılması gerektiği hususunda Ömer Paşa hazretleri ile yapılan görüşmede; "yukarıda da belirtildiği üzere bunların kabul olunmaması için her ne yapıldıysa etkisi olmadığı, hatta Halim Paşa'nın bildirdiğine göre biraz daha sıkıştırılrsa neredeyse hepsinin İslamiyeti kabul edecekleri, her ne kadar böyle bir durum hayırlı bir şey olsa da bunun bir başka taraftan işi iyice zora sokacağı, bunların kabul edilmemeleri mümkün olmadığı takdirde ise hem bu kadar insanın geçimi ve yeniden ayağa kaldırılmaları ile ilgilenmenin zor olacağı hem de bunların iade ve teslim edilmeleri için birçok baskılar yapılacağı" değerlendirilmiştir.

Neticede şu kısa aklımız hayretler içerisinde kaldı ve ne diyeceğimizi, ne yapacağımızı şaşırarak düşünce ve hareket noktasında bize yol göstermesi için sizin yüksek emir ve fermanınıza başvurmaya karar verip özel bir kurye ile işbu arzuhalim sunuldu.

Bundan sonra geleceklerin de artık silahları dahi alınmadan geriye iade edilmeleri şeklinde bir hareket tarzı benimsenerek ilgililere derhâl gerekli emirler verilmiş ise de bu konuda Zati-aliniz tarafından bir talimat çıkarılmasına ihtiyaç duymakta olduğumuzu bilgilerinize arz ederim.

Emir ve ferman siz efendimizindir.

7 Şevval 1265, Pazar

(Mühür)

Değersiz kulunuz

Mehmed Fuad

***

Allah nevében

A felséges Ferik Halim pasától érkezett levél az alábbiakat ismerteti: "a korábban emlegetett körülbelül kétezer magyar menekült Orsova felől a határra érkezett. Az elutasításukkal kapcsolatban korábban meghozott döntés alapján elküldött felszólításnak megfelelően többször is figyelmeztettük őket arra, hogy forduljanak vissza, azonban ragaszkodnak menedékhely iránti kérelmükhöz és azt mondták, hogy ha kérésüket nem fogadjuk el, inkább a Dunába vetik magukat, de visszafordulni nem hajlandóak. Ezután a tiszteket átengedtük Vidinbe, a többiek az eredeti helyükön őrizetben várakoznak", valamint érdeklődött, hogy ezután milyen lépéseket tegyen.

Továbbá Halim pasa küldöttének szóbeli tájékoztatásából kiderült, hogy az említett magyar katonákat nehéz jelenlegi helyükön őrizni, ezért őket is elkezdtek Vidin felé átszállítani.

Abban a kérdésben, hogy ezen helyzet szerint mit kell tenni, a felséges Ömer pasával lefolytatott megbeszélésen az alábbiak kerültek megállapításra; "Ahogy az feljebb kiderült, ezen személyek befogadásának elutasítása érdekében bármit is tettünk, hatástalannak bizonyult. Mi több, ha Halim Pasa tájékoztatása szerint még egy kicsit szorongatjuk őket, szinte mindegyik felveszi az iszlámot. Bár egyrésztől egy ilyen helyzet rendkívül jó, másrésztől viszont megnehezíti a dolgunkat. Abban az esetben, ha ezen személyek elutasítása nem lehetséges, nehéz lesz ennyi ember megélhetését és újbóli lábra állását biztosítani, emellett a visszaszolgáltatásuk és átadásuk érdekében nagy nyomást fognak ránk gyakorolni".

Miután teljesen össze vagyunk zavarodva és nem tudjuk, hogy mit mondjunk vagy tegyünk, ezért útmutatás érdekében úgy döntöttem, hogy az Ön felséges parancsához és rendelkezéséhez folyamodom, így jelen kérelmemet egy különleges futárral Önhöz beterjesztés céljából elküldtem.

Ajánlom szíves figyelmébe, hogy éppen az ügyben őexcellenciájától egy utasításra van szükségünk, még akkor is, ha az illetékeseknek azonnal kiadták a szükséges parancsokat azzal kapcsolatban, hogy az elfogadott intézkedés szerint az ezután érkezőknek már a fegyverei sem kerülnek elvételre, hanem azzal együtt lesznek azonnal visszaküldve.

A parancs és rendelet joga az öné.

1265.Sevval 7./1849. augusztus 26., vasárnap

(pecsét)

Alázatos szolgálja

Mehmed Fuad

***

Bismillâh

Değersiz kulunuz şunu arz eder ki:

Vidin'de bulunan Macar önderlerinden bazıları İstanbul'da bazı yerlere iletmek üzere yazmış oldukları mektuplarını tarafıma verip gönderilmesini istemiş olduklarından söz konusu evrak takımıyla ekte yüce makamınıza sunulmuştur.

Şu anda Kalafat'ta¹ bulunan Binbaşı İsmail Efendi tarafından bu kulunuza gönderilen mektuptan; "*Mehmed Paşa kulunuzun harp yaveri olan teğmenin görevlendirilmesi suretiyle Turna'dan² 100 kadar Macar asker ve tüccarın geldiği, bunların yarısının ailelerinden oluştuğu, ertesi gün 1.250 kadar daha geleceği, bunlardan başka bir-iki güne kadar tahminen 3.000 kadar daha geleceği*" anlaşılmıştır. Ayrıca, gelenlerin beri tarafa geçirilmesi için kayıklar gönderilmesi de istendiğinden, bu istek, adı geçenin yazısında belirttiği şekilde karşılanacaktır. Durumu bilgilerinize arz ederim. Emir ve ferman siz efendimiz hazretlerindir.

9 Şevval 1265

Vidin Eyaleti Valisi

Mehmed Ziya

***

Bismillâh

Değersiz kulunuz şunu arz eder ki:

Yüce makamınıza takdim kılınan diğer dilekçemde ifade edildiği üzere değerli Ferik Halim Paşa hazretlerinin, Vidin'e gidiş ve dönüşünün ertesi günü tarafıma gönderdiği yazıda özet olarak; "*Vidin'de ikamet eden asıl Macar önderi Kossuth'un yanında mücevherli bir taç olduğu, Kalafat'tan bu tarafa geçirildiği sırada eşyasına dikkatlice bakılmadan bu tarafa gönderilmiş olduğu, bu sebeple mevcut eşyalarından sandık, kutu vs.'nin kontrol edilmesi, şayet söz konusu taç ortaya çıkarsa bu âcizin yanında ahkonulması ve durumun kendisine bildirilmesi*" yazılı bulunmaktaydı.

Bu sebeple Ordu müşiri Paşa hazretlerinin, söz konusu Macarları bu tarafa getirmiş olan Harp Yaveri Yüzbaşı Ali Efendi'yi de yanıma alarak kendilerinin durumlarını gözden geçirmek vesilesiyle ikamet ettikleri yere gitim. Eşyaları oturdukları odalarının içerisinde olduğundan; "*Karşıda veya başka yerde eşyalarınız var ise getirtelim. Bir de yamınızda taç varmış; onu da bir seyredelim.*" dedim. O da hemen bütün eşyalarını

¹ Tuna Nehri üzerinde ve Romanya sınırları içerisinde bulunan *Calafat* isimli iskele ve yerleşim birimi.

² Tuna Nehri üzerinde ve Romanya sınırları içerisinde bulunan *Turnu Severin / Drobeta-Turnu Severin* isimli iskele ve yerleşim birimi.

Allah nevében

Alázatos szolgája szíves figyelmébe ajánlja az alábbiakat

A Vidinben található magyar vezetők közül néhányan el akarják juttatni az általuk írt leveleiket Isztambulba bizonyos helyekre, amelyeket nekem átadtak és kérték, hogy küldjem el őket, ezért ezen szóban forgó levelek a dokumentumokkal együtt a mellékletben az ön felséges hivatalához beterjesztésre kerültek.

A jelenleg Kalafatban³ található Iszmail efendi ezredes által ezen szolgája számára küldött leveléből megállapításra kerültek az alábbiak; "*Az ön szolgája, Mehmed pasa hadnagy segédjének megbízása mellett Turnaból⁴ 100 körüli magyar katona és kereskedő érkezett, ezen szám felét családok teszik ki, a következő napon körülbelül 1.250-en még fognak jönni, majd ezeken kívül egy-két nap múlva a becslések szerint további 3.000 személy is érkezik*". Emellett mivel csónakokat kértek az érkezőknek túlpartra szállítására, ezen kérés az említett levélben meghatározott módon kerül teljesítésre. A helyzetet ajánlom szíves figyelmébe. A parancs és rendelet joga az öné, felséges uram.

1265.Sevval 9./1849. augusztus 28.

A vidini vilajet kormányzója

Mehmed Ziya [pasa]

***

Allah nevében

Alázatos szolgája szíves figyelmébe ajánlja az alábbiakat

Mint az az ön felséges hivatalába beterjesztett másik kérelemben is kifejezésre került, a tisztelt Ferik Halim pasa ömértósága vidini útjáról visszatérve, másnap a hozzám küldött levelében az alábbiakról számol be; "*Kossuthnál, a Vidinben lakó nemes magyar vezetőnél egy ékköves korona található. Amikor Kalafatból errefelé utazott, holmijának figyelmes átvizsgálása elmaradt, ezért a meglévő holmijában található ládák, dobozok stb. ellenőrzése szükséges. Ha a szóban forgó korona felbukkan, azt le kell foglalni és tájékoztatást kell adni a helyzetről*".

Emiatt a hadsereg tábornagyának, a felséges pasának a segédjét, Ali efendi századost is magam mellé vettem, aki a szóban forgó magyarokat idehozta, és elementem Kossuth lakhelyére, hogy helyzetét ellenőrizzem. Mivel holmijai abban a szobában voltak, ahol tartózkodott, ezért azt mondtam;

³ A Duna mentén, Romániábanlévő Calafat nevű kikötő és település.

⁴ A Duna mentén, Romániábanlévő Turnu Severin / Drobeta-Turnu Severin nevű kikötő és település.

birer birer gösterdikten sonra; "Durumu anladım." diyerek söze başladı ve; "söz konusu tacın kendisinde bulunmadığını, Macar milletinin usulüne göre bunun Macar milletinin Dışişleri Müdürü makamında bulunan adamların yanında bulunması gerektiğini, ayrıca bunun küçük bir şey olmadığını, kendine mahsus bir sandığı bulunduğunu ve onun içerisinde durduğunu, millet tarafından başka görevlilerinin de bulunduğunu, şu anda da Macaristan'daki üç büyük kaleden birinde korunmakta bulunduğunu" söyledi.

Söz konusu tacın bulunmadığı adı geçen Ferik'e cevaben bildirildiği gibi Ordu müşiri Paşa hazretlerine de yazılmıştır.

Adı geçen Kossuth'un, içinde bulundukları durumla ilgili bazı söyleyecekleri olduğunu bildirerek hemen Dersaadet'e gitmek istemesi üzerine kendisine, Sadâret'ten izin çıkıncaya kadar beklemesi ifade edilmiştir. Ancak Zâtâlinizin de malumu olduğu üzere hem Macarlarla Sırlar arasında var olduğu herkesçe bilinen soğukluktan hem de Vidin eyaletinin Sırbistan ile sınır olması sebebiyle durumun nazik bulunmasından dolayı, Macarların Vidin'de kalmaları ve alıkonulmaları hakkında siz Sadrazam hazretleri tarafından ne şekilde emir ve ferman buyrulur ise gereği yerine getirilecektir. Yukarıda açıklandığı üzere Ferik Halim Paşa'nın yazısının bir sureti çıkarılarak ekte yüce makamınıza sunulmuştur.

Malumunuz olduğunda emir ve ferman siz efendimiz hazretlerinindir.

9 Şevval 1265

(Mühür)
Vidin Eyaleti Defterdarı
Azmi

(Mühür)
Vidin Eyaleti Valisi
Mehmed Ziya

***

4 Şevval 1265 Tarihinde Eflak Tarafından Gelen Macarlar

İşbu Önder, Albay ve Meclis Üyesi beş adet hizmetçileriyle Vidin eyaletindeki konakta konuk olduğu		
Önder Kossuth 1 adet	Albay 1 adet	Meclis Üyesi 1 adet
Hizmetçileri 5 adet	General Arbela Defiskimi	General Krar Masart ³
General Perczel Moriç ⁴	Kolağası ve Binbaşı 19 adet	Hizmetçileri 5 adet

³ Muhtemelen Lázár Mészáros.

⁴ Maurice Perczel

"Ha máshol még vannak holmijai, azokat is hozassuk ide. És egy korona is van önnél, azt is nézzük meg". Ekkor ő azonnal egyesével megmutatta minden holmiját, és mondandóját így kezdte: "Megértettem a helyzetet." majd; "a szóban forgó korona nem található nála, a magyar nép eljárása szerint a magyar nép külügyminiszterének hivatalában található embereknel kell lennie, emellett a korona nem egy kis tárgy, egy saját ládája van, amiben található. A nemzetnek más tisztviselői is vannak, jelenleg Magyarországon a három legnagyobb vár egyikében őrzik".

Az említett Feriknek ugyanúgy, mint a hadsereg tábornagyának, a felséges pasának is válaszként tájékoztatásul megírásra került, hogy a szóban forgó koronát nem találtuk meg.

Az említett Kossuth jelentette, hogy a helyzetükkel kapcsolatban szeretne néhány dolgot mondani, ezért azonnal Isztambulba akar menni, azonban tudtáraadtuk, hogy meg kell várnia, amíg a nagyvezír hivatalából erre engedélyt kap. Azonban excellenciádnak is tudomása van arról, hogy mind a magyarok és a szerbek közötti hűvös viszony, mind pedig Vidin tartomány Szerbiával határos volta miatt a helyzet kényes, ezért a magyarok Vidinben maradása és őrizete ügyében a felséges nagyvezír amilyen parancsot hoz és rendelkezést ad ki, aszerint hajtjuk végre a szükséges intézkedéseket. Amint az feljebb is szerepel, Ferik Halim pasa levelének másolata a mellékletben az ön felséges hivatalához beterjesztésre került.

Midőn tudomást szerez az ügyről, a parancs és rendelkezés joga az öné, felséges urunk.

1265. Sevvál 9./1849. augusztus 28.

(Bélyegző)
Vidin vilajetjének defterdárja
(pénzügyi tisztviselő)
Azmi

(Bélyegző)
Vidin vilajetjének kormányzója
Mehmed Ziya

***

1265. Sevvál 4./1849. augusztus 23-án a Havasalföld felől érkező magyarok

Ezen parancsnok, ezredes és tanácsnok öt szolgálóval együtt a Vidin tartományban található kúriában került elszállásolásra		
Kossuth [Lajos] parancsnok 1 személy	Ezredes 1 személy	Tanácsnok 1 személy
Szolgálói 5 személy	Arbela Defiskimi [Dembinszky Henrik] tábornok	Krar Masart [Mészáros Lázár?] tábornok

Daha sonra [Tuna'nın] karşı yakasından gelen 18 adet	Toplam: 53 adet
--	------------------------

*7 Şevval 1265 Tarihinde Sırbistan Tarafından Gelen Lehlilerin
Miktar*

Adet	
001	General
202	Subay
630	Süvari ve piyade neferi
833	[Toplam]

*26 Ağustos 1849 Tarihinde Sırbistan Tarafından Gelen
İtalyanların Miktar*

Adet	
001	Albay
144	Subay
319	Süvari ve piyade neferi
464	[Toplam]

Yukarıda Yazılı Olan İsimlerin Toplamı

Adet	
0053	Eflak tarafından gelen Macar
0833	Sırbistan tarafından gelen Lehli
0464	Sırbistan tarafından gelen İtalyan
1.350	[Toplam]

Şu an mevcut olan bin üç yüz [elli] neferdir.

Perçel Morıç [Perczel Mór] tábornok	Kolagaszi (százados és ezredes közötti rang) és ezredes 19 személy	Szolgáloi 5 személy
Később [a Duna] túlsópartjáról érkező 18 személy		Összesen: 53 személy

*1265. Şevval 7./1849. augusztus 26-án a Szerbia felől érkező
lengyelek száma*

Számuk	
001	Tábornok
202	Tiszt
630	Lovas és gyalogos közkatona
833	[Összesen]

*Az 1265. Şevval 7./1849. augusztus 26-án a Szerbia felől érkező
olaszok száma*

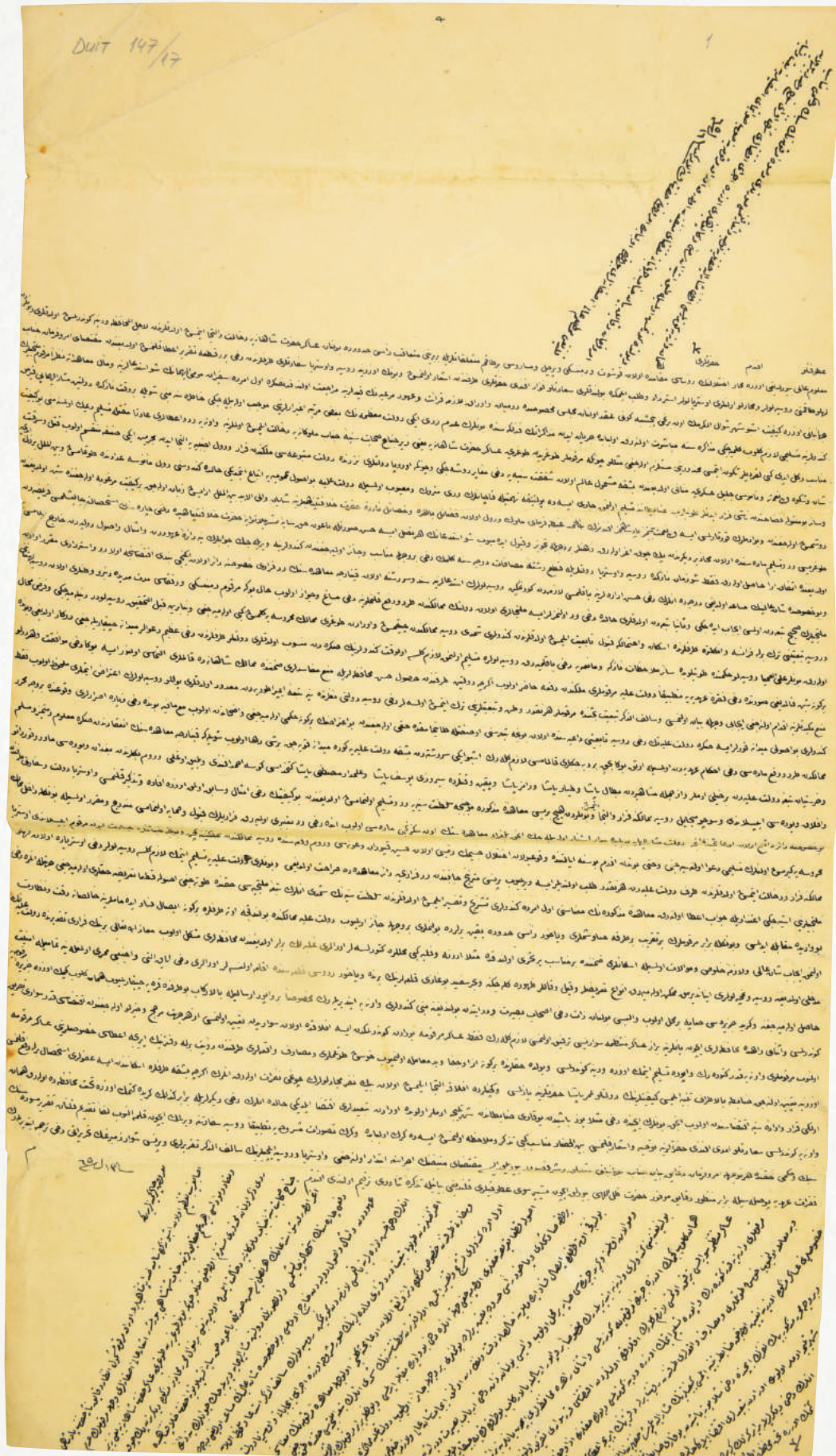
Számuk	
001	Ezredes
144	Tiszt
319	Lovas és gyalogos közkatona
464	[Összesen]

A fent szereplő nevek összesen

Számuk	
0053	Havasalföld felől érkező magyar
0833	Szerbia felől érkező lengyel
0464	Szerbia felől érkező olasz
1.350	[Összesen]

Jelenleg meglévő ezerháromszáz [ötven] közkatona.

MACAR İHTİLALCİLER KOSSUTH, DEMBİNSKİ, PERCZEL,
MÉSZÁROS VE YANLARINDAKİ DİĞER SİĞİNMACILARIN
RUSYA VE AVUSTURYA'YA İADE EDİLMEYİP GİRİT
ADASINA YERLEŞTİRİLMELERİ İÇİN OSMANLI
DEVLETİNCE YÜRÜTÜLECEK DİPLOMASI

A MAGYAR FORRADALMÁROK, KOSSUTH LAJOS,
DEMBİNSZKY HENRIK, PERCZEL MÓR, MÉSZÁROS
LÁZÁR ÉS A VELÜK ÉRKEZŐ MÁS MENEDÉKKÉRŐK
OROSZORSZÁGNAK ÉS AUSZTRÍÁNAK TÖRTÉNŐ
KIADATÁSÁT ELUTASÍTVÁ, AZOK KRÉTA SZIGETÉRE
TÖRTÉNŐ ELHEL YEZÉSE ÉRDEKÉBEN AZ OSZMÁN
BIRODALOM ÁLTAL FOLYTATANDÓ DIPLOMÁCIA

~ 04/IX/1849 ~

Bismillâh

Allah nevében

Değerli Efendim Hazretleri

Bilindiği üzere; 'Macar ihtilalinin ileri gelenleri konumunda olan Kossuth¹, Dembinski², Perczel³ ve Mészáros'un⁴, beraberlerindeki kişilerle birlikte peşpeşe sınırdaki Osmanlı askerlerine sığındıkları ve muhafaza amacıyla Vidin'e gönderildikleri, bunlardan Lehlileri Rusya'dan, Macarları da Avusturya'dan geri istediği' Fuad Efendi⁵ tarafından bildirilmiş olduğundan ve bunun üzerine Rusya ve Avusturya büyükelçilikleri taraflarından da birer nota verilmiş olduğundan Padişahımızın fermanı gereğince konu 11 Şevval, Perşembe günü yapılan Meclis-i Mahsus toplantısında ele alınmıştır.

Toplantıda gerekli belgeler okunup yürürlükteki antlaşmaların kayıtlarına başvurulduktan sonra, öncelikle büyükelçilerin söz konusu notalarına ve antlaşmaların anlamlarına göre bu sığınmacıların onlara tesliminin gerekip gerekmeyeceği hususu değerlendirilmiştir. Toplantı fevkesine göre bu konuda şu görüşler dile getirilmiştir:

Bu sığınmacıların geri verilmemesi, -bu iki büyük devletin güvenmelerine sebep olabileceği düşüncesinden hareketle- 'Şu nazik zamanda bu iki devleti kırmak münasip değildir.' şeklinde lakırdıların ortaya çıkması sakıncasını doğurabilir.

Ancak bunlar doğrudan doğruya yüce Padişahımızın askerlerine, yani Padişahımızın kanatları altına sığınmış bulunduklarından ve bunların bu iki devlete geri verilmeleri adeta öldürülecekleri yere teslim edilmeleri demek olduğundan, bunların iadesi hem Padişah efendimizin şanına ve askerî namusa aykırı hem de O'nun âlemi kuşatan şefkatine ters düşmektedir.

Ayrıca, bağlı olduğu devletin topraklarından kaçıp yabancı devletlere sığınan suçlular Avrupa devletlerince iki grupta ele

Tisztelt felséges uram!

Amint az jól ismert, Fuad efendi¹ tájékoztatást adott az alábbiakról; 'A magyar felkelők vezetői, Kossuth, Dembinszky, Perczel, Mészáros és a velük együtt érkező személyek a határon lévő oszmán katonáknál kerestek menedéket. Innen védelmük érdekében Vidinbe küldték őket; közülük a lengyeleket Oroszország, a magyarokat pedig Ausztria akarja visszakapni.' Ezután Oroszország és Ausztria nagykövetségei egy-egy jegyzéket adtak át, ezért padisahunk rendeletének megfelelően az ügy [1849.] augusztus 30/[1265.] Sevvál 11. napján, csütörtökön megtartott tanácskozáson megtárgyalásra került.

A gyűlésen a vonatkozó dokumentumok felolvasása és a hatályos egyezmények bejegyzéseinek átvizsgálása után, elsősorban a nagykövetek említett jegyzékei és az egyezmények értelmében azon kérdés került kiértékelésre, miszerint szükséges-e vagy sem visszaszolgáltatni ezeket a menedékkérőket. A gyűlés összefoglalója szerint ebben a tárgyban az alábbi vélemények fogalmazódtak meg:

A menedékkérők vissza nem szolgáltatása - abból kiindulva, hogy ez kivívhatja a két nagy ország haragját - problémákat idézhet elő, például okot adhat efféle kritikákra: 'Ezekben az ingatag időkben nem volt helyénvaló ezt a két országot megsérteni.'

Azonban, mivel ezek a személyek közvetlenül felséges padisahunk katonáihoz menekültek, vagyis szultánunk szárnyai alatt kértek menedéket, és mivel a két ország számára történő kiadásuk egyet jelent azzal, hogy olyan helyre küldjük őket, ahol a biztos halál vár rájuk, ezért visszaszolgáltatásuk mind Padisah urunk dicsőségével, mind a katonai becsülettel ellentétes, mind pedig ellentmond Isten világot körülölelő könyörületességének.

Továbbá, azokat a bűnözőket, akik saját országukból megszökve külföldről kérnek menedéket, az európai országok két csoportba osztva kezelik. Ha gyilkosság, lopás stb.

1 Lajos Kossuth.

2 Henryk Dembiński.

3 Mór Perczel.

4 Lázár Mészáros.

5 Keçecizade Fuad Efendi (Paşa). Bu tarihte, Eflak'ta bozulan asayişü düzeltmek üzere Bükreş'te görevli.

1 Keçecizade Mehmet Fuad Pasa ebben az időpontban a Havasalföldön a közrend megjavítása érdekében Bukarestben töltött be tisztséget.

alınmakta olup bunlardan cinayet, hırsızlık vb. adi suçlardan dolayı kaçanların tutulup güvenlik güçlerine teslim edilmesi uygulaması hâlen devam ediyor olsa da politik sebeplerle kaçanların geri verilmesi uygulaması terk edilmiş ve ayıp sayılmakta olduğundan, Osmanlı Devleti bu genel usule uymadığı takdirde kendisini uygar devletler arasında tutmamış ve uluslararası alanda daima hor görülecek bir konuma düşmüş olacaktır.

Bu sığınmacıların kurtarılmasının ise hem yüce Halife hazretlerinin bütün devlet ve hükümdarların gıpta ettiği fazilet ve hasletlerine yaraşan bir hareket, hem de milletlerarası camia-da daima anlatılacak beğenilen bir davranış olacağına hiçbir şüphe yoktur.

Şu hâle göre, sığınmacıların iade ve teslim edilmeleri durumunda ortaya çıkacak sakıncalar, teslim edilmemeleri durumunda ortaya çıkacak sakıncalardan çok daha ağır olacağından zihinler bunu herhangi bir şekilde kabul edememektedir.

Bu sebeple şu talebin her nasıl olacaksa, iyi bir şekilde, Allah'ın yardımıyla ve Halife hazretlerinin sağlayacağı kolaylıklar sayesinde savuşturulması çaresine bakılmasının önemli bir görev olduğunda toplantıya katılanlar arasında görüş birliği ortaya çıkmıştır.

Ancak böyle nazik bir zamanda Rusya ve Avusturya devletleriyle dostluk bağlarını kesme noktasına gelmek de hiçbir şekilde uygun olmayacağından, bu iki devlete verilecek cevapların yine antlaşmalar, devletlerarası örnek durumlar ve usullerin dışında olmaması ve bu konuda Osmanlı şanının elverdiği derecede, onların da iyi bir şekilde idare edilmesi gerekmektedir. Şöyle ki:

Rusların isteklerinin dayanak ve gerekçesi olan Kaynarca Antlaşması'nın⁶ kaçakların geri verilmesi hususundaki İkinci Maddesi birincil olarak, iadesi istenen sığınmacıların hakiki vatandaş olmasını öngörmekte, ikincil olarak da, bu sığınmacılar hakiki vatandaş olsalar bile, geri verilmedikleri takdirde sığındıkları devletin topraklarından çıkarılmalarına imkân tanımaktadır. Hâlbuki adı geçen Dembinski ve arkadaşları uzun süreden beri vatanları olan Rusya Lehistanı'ndan ve Rusya vatandaşlığından ayrılarak Fransa ve İngiltere taraflarına yerleşmiş ve muhtemelen bu ülkelerin vatandaşlığına geçmiş bulunduklarından, kendileri Rusya topraklarından hemen şimdi çıkmış ve oradan doğrudan Osmanlı topraklarına gelmiş gibi olamazlar. Bu itibarla da bir araştırma yapmadan 'Bunlar Rusyadır.' denilemez.

Mesela; bunlar hiç araştırılmadan, Rusyalı oldukları varsayılarak ve bu konudaki diğer nazik ve engelleyici değerlendirmeler

⁶ 1768-1774 yılları arasında Rusya ile Osmanlı Devleti arasında cereyan eden savaştan sonra imzalanan barış antlaşması.

közönséges bűncselekmények miatt elszökő személyeket fognak el, át kell őket adni a biztonsági erőknek. Ez a gyakorlat jelenleg is folymatban van. Azonban a politikai okokból menekülő személyek esetében a visszaszolgáltatás gyakorlata nem alkalmazandó, sőt szégyennek számít. Ezért ha az Oszmán Birodalom nem tartja magát ehhez az általános eljáráshoz, akkor nem sorolhatja magát a civilizált államok közé, és nemzetközi területen is megvetett helyzetbe kerül.

Kétségtelen, hogy ezeknek a menedékkérőknek a megmentése a kalifa erényéhez és érdeméhez méltó, melyet minden ország és uralkodó irigyel. Emellett a nemzetközi közösségben örökre emlegetett és csodált cselekedet lesz.

E helyzet szerint, mivel a menedékkérők visszaszolgáltatása és átadása esetén felmerülő hátrányok sokkal súlyosabbak lennének, mint abban az esetben, ha nem történik meg az átadásuk, ezért kiszolgáltatásukat semmilyen módon nem lehet elfogadni.

Ezért ennek a kérelemnek az elhárítása, a probléma megoldása, bármilyen módon legyen is, Allah segítségével és a felséges kalifa által biztosított könnyítéseknek köszönhetően fontos feladat és ez irányban a gyűlésen résztvevők között is egyetértés alakult ki.

Azonban egy ilyen ingatag helyzetben semmiképp sem lenne megfelelő, ha Oroszországgal és Ausztriával a baráti kötelekek megszakadnának, ezért szükséges, hogy a két országnak adandó válaszuk ne essen kívül az egyezmények és a nemzetközi gyakorlat irányelvein, így e tekintetben amennyire ezt az oszmán dicsőség lehetővé teszi, helyesen kell kezelni a helyzetet. Nevezetesen:

Az oroszok kérelmének alapját és indoklását képező kücsük-kajnardzsi békének² a menekültek kiadására vonatkozó második pontja elsődlegesen azt írja elő, hogy azok a menedékkérők, akiknek kiszolgáltatását kérik, tényleges állampolgárok legyenek. Másodsorban abban az esetben, ha ezek a menedékkérők tényleges állampolgárok lennének is, az egyezmény megengedi, hogy a menekülteket ne adják ki, amennyiben a menedékül kiválasztott állam területét elhagyják. Mindazonáltal az említett Dembinszky és barátai hosszú idővel ezelőtt elhagyták az Oroszországhoz tartozó lengyel földjeiket és megváltak orosz állampolgárságuktól. Mivel később Franciaország és Anglia környékén telepedtek le és valószínűleg felvették ezen országok állampolgárságát, ezért nem állítható, hogy ők most hagyták el Oroszországot és onnan közvetlenül érkeztek Oszmán területre. Emiatt nem

² Az 1768-1774 között zajló orosz-török háborút lezáró békeszerződés. Az egyezmény 2. cikkelye előírta, hogy minden menekült foglyot mindkét birodalomból vissza kell fordítani, azok kivételével, akik Oroszországban a keresztény, az Oszmán Birodalomban a muszlim vallásra tértek.

göz ardı edilerek Rusya'ya teslim edilseler, o takdirde bunların sonradan vatandaşı oldukları devletler tarafından ortaya büyük sorunlar çıkarılacağı aşikârdır.

Bunların Rus vatandaşı olduklarında herhangi bir şüphe bulunmaması durumunda da Osmanlı Devleti bunları antlaşma hükmüne uygun olarak topraklarından çıkarmaya hazır olup eğer bu iki devlet tarafından bu sığınmacıların, zararlı faaliyetlerinin önlenmesi için muhafaza altına alınarak Osmanlı topraklarında kalmaları istenirse bu da kabul edilebilir ve her türlü hilelerinin önlenmesine gayret gösterilir.

Bütün bu hususlar gerektiği şekilde kendilerine izah edilmelidir.

Vatandaşlık konusunda Rusya Devleti tarafından; *'bu sığınmacıların, her ne kadar vatan ve vatandaşlıklarını terk etmiş olsalar bile yine de Rusya Devletince İmparatorluğun vatandaşları sayıldıkları'* şeklinde itirazda bulunulabileceği düşünülebilir. Ancak Rusya tarafından böyle bir usul ortaya konulur ise o zaman Osmanlı Devleti'ne de Rusya vatandaşı olduğunu iddia eden bunca vatandaşının Rusya vatandaşlığını tanımama hakkı doğacağından bu itirazın da herhangi bir geçerliliği olamayacağı gayet açıktır. Buna rağmen yine de bu konuda fazlaca ısrar edebilirler. Ancak yukarıda belirtildiği üzere *'ülkelerden çıkarma'* maddesi de antlaşmanın hükümlerinden olduğundan artık buna da bir diyeceklerinin kalmaması gerekir.

Bu iki argümanın dışında, Osmanlı Devleti açısından ortaya konulacak bir başka husus daha vardır ki o da şudur: Osmanlı Devleti'nin vatandaşı olan Müslüman ve Hristiyan birçok tanınmış kimse, özellikle de meşhurlardan Battal Paşa, Tayyar Paşa, Ramiz Paşa, yakın zamanlarda Sirozlu Yusuf Paşa, Alemdar Mustafa Paşa'nın Kethüdası Köse Ahmed Efendi, Yılıkoğlu, Rum beylerinden Boğdan Voyvodası Mavrokordato, Eflak Voyvodası İpsilanti ve Sutu Mihail Kaynarca Antlaşması'nın yapılmasından sonraki dönemde kaçıp Rusya topraklarına sığınmışlar ve bunlardan hiçbirisi söz konusu antlaşma gereğince Osmanlı Devleti'ne teslim edilmemişlerdir. Bu durum da, bu konuda geçmişte yaşanan ve yapılanlara bir örnek olmak üzere ifade edilip hatırlatılmalıdır.

Avusturya Devleti ve Büyükelçiliği'nin bu konuyla ilgili iddiasına gelince; Avusturya bu konuda kendisine sadece Belgrad Antlaşması'nın On sekizinci Maddesini dayanak olarak alabilir. Ancak o maddede de *'geri verme'* tabiri kullanılmadan *'kaçakların kabul ve himaye olunmaması'* hususu yer almış ve hükme bağlanmış bulunmaktadır ki buna dayanılarak, Osmanlı ülkesi sınırları içerisine girmiş olanların teslim edilmesi istenemez.

Ayrıca daha önce Bosna eyaletinde meydana gelen büyük ihtilalin elebaşı Hüseyin Kaptan ve yandaşları ile Rum vakasında

jelenthető ki alapos vizsgálat nélkül, hogy ezek a személyek oroszok.

Ugyanis, ha vizsgálat lefolytatása nélkül megállapítjuk, hogy ezek a személyek oroszok, és figyelmen kívül hagyjuk az ebben az ügyben felmerülő ellentmondásokat, Oroszországnak történő kiadatásuk után azok az államok [ti. Franciaország és Anglia], amelyeknek utóbb állampolgárai lettek, kellemetlenségeket okozhatnak.

Abban az esetben, ha nem merül fel semmi kétség, hogy ezek a személyek orosz állampolgárok, az Oszmán Birodalom az egyezmény rendelkezésének megfelelően készen áll arra, hogy területéről eltávolítsa őket, de ha a két állam azt kéri, hogy ezen menedékkérők azért, hogy káros tevékenységüket megelőzzék, maradjanak őrizetbe véve az oszmán területen, az is elfogadható, és az Oszmán Birodalom minden erőfeszítésével arra törekszik, hogy a rendbontást megelőzze.

Mindezzeket el kell magyarázni számukra.

Lehetséges, hogy Oroszország majd a következő kifogást nyújtja be: *'ezek a menedékkérők, bármennyire is elhagyják hazájukat és lemondtak állampolgárságukról, ennek ellenére Oroszország úgy tekint rájuk, mint a birodalom állampolgáira'*. Azonban ha Oroszország egy ilyen eljárást említ meg, akkor az is nyilvánvaló, hogy az Oszmán Birodalomnak is jogában áll, hogy ne ismerje el azoknak a polgároknak az orosz állampolgárságát, akikről azt állítják, hogy azok, és ennek a kifogásnak sem lehet semmiféle érvénye. Ennek ellenére lehetséges, hogy ebben az ügyben ragaszkodnak az álláspontjukhoz. Azonban, mint az fent is leírásra került, mivel az *'országból való eltávolításról'* szóló cikkely is megtalálható az egyezmény rendelkezései között, ezért ezzel kapcsolatban több mondanivalójuk nem lehet.

Ezen a két érven kívül van egy további, az Oszmán Birodalom szempontjából előterjesztendő kérdés, ez pedig a következő: az Oszmán Birodalom állampolgáraként számos jól ismert személy, különösen a híresebbek közül Battal Pasa, Tayyar Pasa, Ramiz Pasa, a közelmúltban Sirozlu Yusuf Pasa, Alemdar Mustafa Pasa segédje Köse Ahmed Efendi, Yılıkoğlu, a görög urak közül lett bogdán vajda, Mavrokordato, a Havasalföld vajdája İpsilanti és Sutu Mihail a kücsük kajnardzsi béke megkötését követő időszakban elsökve az orosz területeken keresett menedéket és ezek egyike sem lett átadva az Oszmán Birodalomnak a szóbanforgó egyezménynek megfelelően. Ezt a helyzetet is megemlítve példaképpen, emlékeztetni kell őket a múltban történt eseményekre.

A Habsburg Birodalomnak és nagykövetének ez ügygel kapcsolatos állítását illetőleg; Ausztria ez ügyben csak a Belgrádi Egyezmény tizennyolcadik pontját hozhatja fel

Rusya topraklarından Eflak-Boğdan'a geçen ve o kadar kötülükler işleyen İpsilanti Avusturya topraklarına kaçıp sığınmışlar ve Osmanlı Devleti bunları istemiş olmasına rağmen verilmemişlerdi. Hatta Prens Metternich⁷ tarafından; *'Belgrad Antlaşması'nda kaçakların geri verilmesine dair bir açıklık bulunmadığı, şayet bunlar Osmanlı Devleti'ne teslim edilecek olurlarsa Rusya'nın da Avusturya'daki Leh sığınmacıları isteyeceği'* mazeretinin ileri sürüldüğü bir cevap verilmişti. Böylece söz konusu antlaşmanın manasını daha önce kendileri açıklama ve yorumlamaya tabi tutmuş olduklarından şimdi Osmanlı Devleti'nin onların sığınmacı vatandaşları hakkında tutacağı usule de onların kesinlikle itiraz etme hakları olamayacaktır. Dolayısıyla onlara da bu şekilde karşılık verilmelidir.

Bununla beraber söz konusu sığınmacıların bir yolunu bulup bir tarafa savuşmalarına veya sınıra yakın yerlerde bulunmalarına hiçbir şekilde izin verilmemesi ve bunların Osmanlı ülkesi sınırları içerisinde bulundukları sürece öte taraflara herhangi bir zarar verememelerine samimi bir şekilde dikkat ve nezaret edilmesi Osmanlı şanının ve dostluğun gereği olduğundan bunların yerleştirilmeleri için uygun bir yer [bulunmalıdır. Bunun için bir] araştırma yapıldığında da mesele; Edirne ve Filibe gibi yerlere getirilseler oraları kalabalık yerler olduğundan kontrol altında tutulmaları zor olacaktır. Allah korusun bunlardan birisinin kaçması durumunda Osmanlı Devleti'nin bunda parmağının olmadığına Rusları ve Avusturyalıları inandırmak mümkün olamayacak ve çeşit çeşit dokundurma ve dedikodular çıkacaktır. Çanak kale Boğazi kalelerinin birine veya Rodos Kalesi'ne konulsalar oralar da ayakaltı ve yabancıların güzergâhı olduğundan yine tam bir emniyet sağlanamayacaktır.

Girit Adası ise sapa bir yer ve Valisi de ileri görüşlü ve zeki birisi olduğundan, sığınmacıların Varna'ya indirilip özel olarak gönderilecek bir vapura bindirilerek bu tarafta karaya çıkarılmadan doğruca adı geçen adaya gönderilmesi ve yolculuk sırasında muhafazaları için yanlarına katılması gereken bir miktar süvari askerinin de buradan gönderilmek yerine Eflak'taki süvarilerden verilmesi her bakımdan tercihe şayan ve hayırlı olacaktır.

Bu durumda da; *'adı geçen sığınmacıları Varna'ya kadar getirip vapura teslim etmek üzere gerektiği kadar süvari askeri ayırıp Vidin'e göndermesi ve bunların başına kumandan tayin edilen subaya da, bunlara yolda eziyet ve kötü muamele edilmeyip hoş tutulmaları ve yol masraflarının karşılamı buna ilişkin defterin ayrıca verilmesine dair etraflıca tembihte bulunması'* hususlarında devletli Ömer Paşa⁸ hazretlerine yazı gönderilmelidir.

⁷ Klemens von Metternich. 1848 Macar ihtilali öncesinde Avusturya Başbakanı.
⁸ Rumeli Ordusu Kumandanı Ömer Lütfi Paşa. (Bkz. *DİA*, "Ömer Lütfi Paşa" md., C. 34)

példának. Azonban abban a pontban a *'visszaadás'* kifejezés használatára nélkül a *'szökevények befogadásától és pártfogásba vételétől való eltekintés'* kifejezés található meg, ennek alapján nem kérhetik azon személyek átadását, akik a határon átkelve beléptek az Oszmán Birodalomba.

Ezenkívül, a korábban Bosznia tartományában bekövetkezett nagy forradalom vezetőjeként Hüseyin kapitány és követői, valamint a görög helyzetben az orosz területekről Havasalföldön és Bogdánon áthaladó és számos gonoszszágot elkövető Ipsilanti is Ausztria területére szöktek és menedéket kértek, később ők sem kerültek visszaszolgáltatásra annak ellenére, hogy az Oszmán Birodalom kérte őket. Sőt Metternich herceg³ az általa adott válaszban azt a kifogást említette, hogy; *'nem található nyitott rés a Belgrádi Egyezményben a szökevények visszaadásával kapcsolatban, ha ezek átadásra kerülnek az Oszmán Birodalom számára, akkor Oroszország is kérni fogja az Ausztriában található lengyel menedékkérők kiadását'*. Mivel a szóbanforgó egyezményt korábban így a saját maguk magyarázata szerint értelmezték, most nekik sem lesz joguk kifogásolni az ő állampolgáraikkal kapcsolatosan az Oszmán Birodalom által alkalmazott eljárást. Ezen oknál fogva a választ ilyen módon kell nekik megadni.

Emellett az Oszmán dicsőség és barátság jegyében semmiképpen sem szabad megengedni, hogy a szóbanforgó menedékkérők megtalálják a módját, hogy megszökjenek vagy határ közeli helyre menjenek; amíg az Oszmán Birodalomban tartózkodnak, tapintatosan figyelemmel kell kísérni őket, hogy a másik oldalon ne okozhassanak semmiféle kárt, valamint az elhelyezésük érdekében megfelelő helyet [kell találni. Ennek érdekében] például a megfelelő hely keresésekor; ha olyan zsúfolt helyekre kerülnének, mint Edirne vagy Filibe, az ellenőrzés alatt tartásuk nehéz lenne. Allah óvjon, ha ezek közül egy megszökne, nem lenne lehetséges az oroszokkal és az osztrákokkal elhitetni, hogy az Oszmán Birodalomnak nincs benne a keze az ügyben, és mindenféle célozgatás és pletyka kerülné napvilágra. Ha a Dardanellákhoz közeli várak egyikébe, vagy a rodoszi várba kerülnének, mivel ott nagy a jövés-menés és a külföldiek útvonalába esik, ezért a teljes biztonságot megint csak nem lehetne biztosítani.

Kréta szigete viszont egy kieső hely, és mivel kormányzója is egy előrelátó és okos ember, ezért minden tekintetben előnyös és hasznos lesz, ha a menedékkérőket Várnából külön komppal a szárazföldre elkerülve közvetlenül az említett szigetre szállítjuk, és az utazás során a védelmük érdekében szükségessé lovaskatonákat sem innen küldjük, hanem a Havasalföldön található lovasok közül történik meg kijelölésük a feladatára.

³ Klemens von Metternich. Az 1848-as magyar forradalom előtt Ausztria miniszterelnöke.

Ayrıca geçenlerde Eflak'a sığınan ve çoğu asker olduğu için başka taraflara yerleştirilmelerinden ise affedilmeleri sağlanıp savuşturulmaları önceki karar ve Padişah emrinin gereği olan bin adet Macarla ilgili olarak da; 'bunların mesela yüzbaşından yukarı rütbedeki subayları arasında meşhur ve oradan uzaklaştırılması gereken kişiler bulunduğu takdirde onların da diğerleriyle birlikte aynı şekilde Giri'te gitmek üzere muhafaza altında hemen Varna'ya gönderilmesi' hususunda Âmedci⁹ efendi hazretlerine emir yazılmalıdır.

Bu görüş ve düşünceler toplantıya katılanlar tarafından uygun hareket tarzı olarak ifade edilmiş olmakla beraber gerek bunlar hakkında, gerekse ifade edilen şu düşüncelere uygun olarak Rusya Büyükelçiliği'ne verilmek üzere kaleme alınıp ekte sunulan nota taslağının tarz ve muhtevası hakkında Padişah efendimiz tarafından her ne şekilde emir ve ferman buyurursa gereği yerine getirilecektir.

Ayrıca Avusturya ve Rusya elçilerinin söz konusu notaları ile Prens Schwarzenberg'in¹⁰ yazısı da tercüme ettirilerek antlaşma fıkralarının yazılı olduğu pusula ile birlikte yüce Halife hazretleri tarafından görülüp incelenmesi için Zatiâliniz tarafına gönderilmiştir.

Bu hususları bildirmek üzere işbu tezkire tarafımdan yazdırılmıştır efendim.

13 Şevval 1265

M. [Sadrazam]

Âciz kulunuz şunu arz eder ki:

Siz Sadrazam hazretlerinin işbu tezkiresi ve söz konusu belgeler Padişah hazretlerine sunuldu ve muhtevası kendilerinin malumları oldu.

Zatiâliniz tarafından da bildirildiği üzere bu sığınmacıların geri verilmemesi sözü edilen sakıncanın ortaya çıkmasına yol açabilecektir. Ancak bunların doğrudan doğruya Padişahımızın askerlerine yani Padişah efendimizin kanatları altına sığınmış olmalarından dolayı söz konusu sakıncalar, bunların geri verilmeleri durumunda ortaya çıkacak sakıncalardan daha ağır olacaktır. Bu sebeple:

⁹ Osmanlı devlet teşkilatında Divân-ı Hümayun'a bağlı Âmedi Kalemî'nin âmiri. Belgedeki ifadelerden muhtemelen bu görevin hâlâ, bu göreve 18 Şubat 1847'de atanan ve bu sırada Bükreş'te görevli bulunan Keçecizade Fuad Efendi uhdesinde olduğu anlaşılmaktadır. (Bkz. DİA, "Âmedci" md., C. 3; "Fuad Paşa, Keçecizade" md., C. 13)

¹⁰ Felix Schwarzenberg. 1848 Macar ihtilali sonrasında Avusturya Başbakanı ve Dışişleri Bakanı.

Ebben a helyzetben Ömer Paşa⁴ ömeltóságának egy levelet kell küldeni, amelyben a következő ügyek szerepelnek; 'az említett menedékkérőket Várnáig szállítva, a kompra történő felszállítás érdekében a szükséges számban elkülönített lovaskatonát velük Vidinbe kell küldeni és az őket vezető parancsnokot pedig szigorúan figyelmeztetni kell, hogy az úton a menedékkérőket ne érje kínzás vagy rossz bánásmód, bánjanak velük jól, és az útiköltségük is kifizetésre kerül majd, amellyel kapcsolatos számviteli könyvet külön be kell nyújtaniuk.

Emellett ömeltósága Âmedci⁵ efendinek is kell írni egy parancsot azzal kapcsolatban, hogy a közelmúltban a Havasalföldön menedéket kérő ezer, többségükben magyar katonát a korábbi döntés és a padisah parancsa szerint más helyekre kell elhelyezni; ha a századosnál nagyobb rangú tisztek között híres és közülnök eltávolítandó személyek találhatók, azokat a többiekkel együtt, védelem alatt ugyanúgy Várnába kell küldeni, hogy azután Krétára menjenek.'

A gyűlésen megjelentek kifejtették, hogy ezek a érvek és gondolatok intézkedésre alkalmasak, ezzel együtt mind a fent leírtakkal kapcsolatban, mind pedig az orosz nagykövetségre eljuttatandó, mellékelve megtalálható feljegyzés-vázlat stílusát és tartalmát illetően Padisah urunk parancsának és rendeletének megfelelően kell intézkedni.

Emellett az osztrák és az orosz követek szóban forgó jegyzetei, valamint Schwarzenberg herceg⁶ levele lefordítatva, az egyezmény cikkelyeit tartalmazó emlékeztetővel együtt, felséges Kalifa urunk vizsgálatára érdekében Excellenciád számára elküldésre került.

Ezen levél a fenti kérdésekről az önök tájékoztatása céljából került kiállítatásra.

1265. Şevval 13. (1849. szeptember 1.)

Mim. [Nagyvezír]

Ezen alázasat alattvalója az alábbiakat ajánlja szíves figyelmébe:

Méltóságos Nagyvezír, az ön jelen levele és az említett dokumentumok benyújtásra kerültek a felséges Padisah számára, aki tartalmukról ily módon tudomást szerzett.

⁴ A rumeli hadsereg parancsnoka Ömer Lutfi Paşa. (Lásd DİA, Ömer Lutfi Paşa cikkelye, c Macarca 34. kötet.)

⁵ Az Oszmán államszervezetben az Államtanácsoshoz kötődő Külügyi Titkárság vezetője. A dokumentumban szereplő nyilatkozatokból kiderül, hogy valószínűleg ezen tisztség a tisztségre 1847. február 18-án kinevezett és aközben Bukarestben hivatalát betöltő Keçecizade Fuad Efendi hatáskörébe tartozott. (Lásd. DİA, Âmedci cikkelye, c Macarca 3. kötet Fuad Paşa, Keçecizade cikkelye c Macarca 13. kötet)

⁶ Felix Schwarzenberg. Az 1848-as Magyar forradalom után Ausztria miniszterelnöke és külügyminisztere.

-Şu talebin her nasıl olcaksa, yüce Allah'ın yardımı ve Halife hazretlerinin sağlayacağı kolaylıklar sayesinde olumlu bir şekilde savuşturulması çaresinin bulunmasına çalışılması,

-Bu çerçevede her iki devlete verilecek cevapların da yine antlaşmalar, devletlerarası örnek durumlar ve usullerin dışında olmaması ve Osmanlı şanının elverdiği ölçüde onların da iyi bir şekilde idare edilmesi gerektiğinden, Rusyalıların istek ve yapacakları öngörülen itirazlarından dolayı vatandaşlık ve kaçakların geri verilmesi konularında yazınızda açıklanan şekillerde hareket edilmesi,

-Avusturya Devleti ve Büyükelçiliği'nin bu konuyla ilgili iddiasına da, söz konusu antlaşmanın manasını daha önce kendileri açıklama ve yorumlamaya tabi tutmuş olduklarından şimdi Osmanlı Devleti'nin onların sığınmacı vatandaşları hakkında tutacağı usule de kendilerinin kesinlikle itiraz etme haklarının olamayacağı yolunda karşılık verilmesi,

-Bununla beraber söz konusu sığınmacıların bir biçimde bir tarafa savuşmalarına veya sınıra yakın yerlerde bulunmalarına hiçbir şekilde izin verilemeyeceğinden ve bunların Osmanlı ülkesi sınırları içerisinde bulundukları sürece öte taraflara herhangi bir zarar verememelerine samimi bir şekilde dikkat ve nezaret etmek Osmanlı şanının ve dostluğun gereği olduğundan bu sığınmacıların, Girit Adasının sapa bir yer ve Valisinin de ileri görüşlü ve zeki birisi olmasından dolayı Varna'ya indirilip özel olarak gönderilecek bir vapura bindirilerek bu tarafta karaya çıkarılmadan doğruca adı geçen adaya gönderilmesi,

-Bunların yolculukları sırasında muhafazaları için yanlarına bir miktar süvari askeri katılması gerekeceğinden, Ömer Paşa hazretlerine; *'bu sığınmacıları Varna'ya kadar getirip vapura teslim etmek üzere Eflak'taki süvarilerden gerektiği kadar süvari ayırıp Vidin'e göndermesi ve bunların başına kumandan tayin edilen subaya da, yolda sığınmacılara eziyet ve kötü muamele edilmeyip hoş tutulmaları ve yol masraflarının karşılama buna ilişkin defterin ayrıca verilmesine dair etrafıca tembihte bulunması'* hususlarında yazı gönderilmesi.

-Söz konusu bin adet Macarla ilgili olarak da Âmedci efendi hazretlerine; *'bunların mesela yüzbaşından yukarı rütbedeki subayları arasında meşhur ve oradan uzaklaştırılması gereken kişiler bulunduğu takdirde onların da diğerleriyle birlikte aym şekilde Girit'e gitmek üzere muhafaza altında hemen Varna'ya gönderilmesi'* hakkında emir yazılması.

Şu yukarıda yazılı olan hareket tarzları ile sözü edilen nota taslağının tarz ve muhtevası uygun ve yolunda görünmüş olduğundan, aynen siz Sadrazam hazretlerinin onay isteme yazısında yer aldığı şekilde gereklerinin yerine getirilmesi yüce

Ahogy azt az önök nagykövete is jelentette, ezen menedékkérők visszaszolgáltatásának elutasítása oda vezethet, hogy a szóban forgó problémák kialakulnak. Azonban mivel ezek a személyek közvetlenül Padisah urunk katonáitól kértek menedéket, vagyis Padisah urunk szárnyai alá menekültek, így a szóban forgó problémák súlyosabbak lesznek akkor, ha ezek a személyek visszaszolgáltatásra kerülnek. Ez okból mivel az említett lépések és a szóban forgó feljegyzés-vázlat stílusa és tartalma megfelelőnek találtatott, a felséges Padisah parancsa szerint ugyanabban a formában, ahogy az méltóságos Nagyvezír urunk jóváhagyást kérő levelében is szerepel, a szükséges intézkedéseket teljesíteni kell a következőképpen:

- Bármire is irányul majd a benyújtásra kerülő kérelem, a magasságos Allah segítségére és a Kalifa őfelsége által biztosított lehetőségek révén igyekezni kell megtalálni elutasításának pozitív módon történő módját.

-Ebben a tekintetben a két állam számára adott válaszoknak meg kell felelniük az államközi példahelyzeteknek és eljárásoknak, és amennyire az Oszmán dicsőség megengedi, szükséges azokat jól kezelni, ezért az oroszok kérései, cselekedetei és előrelátható kifogásai miatt az állampolgársággal és a szökevények visszaszolgáltatásával kapcsolatos kérdéseken úgy kell intézkedni, ahogy az a levélben leírásra került.

- Mivel a szóban forgó egyezmény jelentését korábban saját maguk megmagyarázták és értelmezésnek vetették alá, ezért a Habsburg Birodalomnak és nagykövetének ezen témával kapcsolatos állítására úgy kell válaszolni, hogy az ő menedékkérő állampolgáraikkal kapcsolatosan az Oszmán Birodalom által alkalmazott eljárással szemben nekik határozottan nincs joguk kifogást emelni.

- Emellett az Oszmán dicsőség és barátság jegyében semmiképpen sem szabad megengedni, hogy a szóban forgó menedékkérők megtalálják a módját, hogy megszökjenek vagy határ közeli helyre menjenek; amíg az Oszmán Birodalomban tartózkodnak, tapintatosan figyelemmel kell kísérni őket, hogy a másik oldalon ne okozhassanak semmiféle kárt; mivel Kréta szigete egy kieső hely és annak kormányzója is egy előrelátó és okos ember, így a menedékkérőket Várnán keresztül egy külön komppal a szárazföldre elkerülve közvetlenül az említett szigetre kell vinni.

- Mivel utazásuk során védelmük érdekében ezeket a személyeket bizonyos számú lovaskatonának kell kísérnie, ezért Ömer Paşa őméltóságának levelet kell küldeni, amelyben a következő ügyek szerepelnek; *'Az említett menedékkérőket Várnáig szállítva, a kompra történő felszállítás érdekében a szükséges számban elkülönített lovaskatonát velük Vidinbe kell küldeni és az őket vezető parancsnokot pedig szigorúan figyelmeztetni kell, hogy*

Padişah hazretlerinin fermanının gereğidir. Söz konusu evrak tarafınıza iade edilmiştir. Zatialinizin malumu olduğunda artık bu konuda emir ve ferman sizindir.

16 Şevval 1265

[Padişah'ın Başkâtibi]

az úton a menedékkérőket ne érje kínzás vagy rossz bánásmód, bánjanak velük jól, és az útiköltségük is kifizetésre kerül majd, amellyel kapcsolatos számveteli könyvet külön be kell nyújtaniuk.

- A szóban forgó ezer magyarral kapcsolatban Ámedci⁷ efendi öméltóságának egy parancsot kell írni a következőképpen; ha a századosnál nagyobb rangú tisztek között híres és közülük eltávolítandó személyek találhatók, azokat a többiekkel együtt, védelem alatt ugyanúgy Várnába kell küldeni, hogy azután Krétára menjenek.'

Mivel a fent leírt intézkedések és az említett feljegyzés tervezet stílusa és tartalma megfelelő, a felséges Padişah rendelete szerint meg kell tenni a szükséges intézkedéseket ugyanúgy, ahogy ön, a Nagyvezír azt meghatározta a jóváhagyást kérő levelében. A szóban forgó dokumentum önnek visszaküldésre került. Mivel Excellenciás uramnak már tudomása van az ügyről, ezért ön a parancs és rendelkezés joga.

1265. Şevval 16. (1849. szeptember 4.)

[A padisah főtitkára]

⁷ Az Oszmán állami szervezetben az Állami Tanácshoz kötődő Külügyi Titkárság vezetője. A dokumentumban szereplő nyilatkozatokból kiderül, hogy valószínűleg ezen feladat a 1847. február 18-án kinevezett és eközben Bukarestben tisztséget betöltő Keçecizade Fuad Efendi felelősségkörébe tartozott. (Lásd. DÍA, Ámedci cikkelye 3. kötet; Fuad Pasa, Keçecizade cikkelye 13. kötet)

687/2X

68/67

برمائی

مقامت

HR. 545 206/35

OSMANLI DEVLETİ'NE SİĞINAN MACAR
İHTİLAL ÖNDERLERİNİN KÜTAHYA'DA İKAMET
ETTİRİLECEĞİNE VE AVUSTURYA HÜKÜMETİ
ALEYHİNE HAREKET YAPMALARININ ÖNLENECEĞİNE
DAİR AVUSTURYA'YA GÜVENCE VERİLMESİ

A MAGYAR SZABADSÁGHARC OSMÁN
BIRODALOMBAN MENEDÉKET KÉRŐ VEZETŐINEK
KÜTAHJÁBAN TÖRTÉNŐ LETELEPÍTÉSÉVEL
ÉS AZ OSZTRÁK KORMÁNY ELLENI LÉPÉSEIK
MEGELŐZÉSÉVEL KAPCSOLATOS BIZTOSÍTÉKOK
MEGADÁSA

~ 05/XI/1849 ~

Avusturya Büyükelçiliği'ne Resmî Yazı

Almaktan kıvanç duyduğum 5 Kasım 1849 tarihli dostane yazınızda; "Macaristan ihtilalinin önderlerinden olup Osmanlı ülkesine sığınmış bulunan şahısların uygun yerlere yerleştirilerek bundan sonra Avusturya'nın yasal hükümeti aleyhine harekette bulunmaktan menolunmalarına dair Osmanlı Devleti tarafından teklif edilen hareket tarzı Avusturya İmparatorluğu tarafından kabul edilmiş olduğundan, söz konusu şahısların isimlerinin yer aldığı defterin ekte gönderilmiş olduğu, ancak bu defterin son ve kesinleşmiş olarak görülmemesi gerektiği, zira muhtemelen dışarıda kalmış bazı isimler olabileceği, bunların da Osmanlı Devleti'ne bildirildiği takdirde defterde yazılı olanlar gibi muhafaza altına alınmalarının ve defterde isimleri yazılı olan bazı kişilerin bildirilen yerlerde değil de Osmanlı ülkesinin başka yerlerinde bulunmaları halinde derhâl tutuklanarak diğerlerinin yerleştirilecekleri yere gönderilmelerinin gerekeceği; bu maddelere Osmanlı Devleti tarafından onay verildiğinin bildirilip ardından Avusturya İmparatorluğu'na verilecek garanti ve güvence hakkında sizinle bir karara varılarak belirlenen hareket tarzının uygulamaya konulması ile birlikte Rusya Büyükelçiliği'nce bu mesele hakkında ileri sürülecek ifadeler de muhtemelen karşılanmış olduğundan Bâb-ı Âli ile resmî ilişkilere yeniden başlanacağı" beyan olunmuştur.

Şunu tekrar belirtmeye gerek yoktur ki, Osmanlı Devleti Avusturya Devleti gibi eski dostu ve komşusu olan bir büyük devletle ilişkilerini daima güçlendirme emelindedir. Nitekim sırf bu hususu ispat etmek için, söz konusu sığınmacıları kendi ülkesinde bulundukları sürece muhafaza altında tutarak Avusturya İmparatoru'nun ülkesini karıştırmalarını engelleyeceğine dair kendiliğinden güvence vermiştir. Bu güvenenin Avusturya İmparatoru hazretleri ile onun idarecileri nezdinde takdir edilmiş olması ve güven ve dostluğu ortaya koyan işler yapılması Padişahımız hazretlerini çok memnun etmiştir.

Zatıalinizle resmî ilişkilerin beklenmeyen biçimde kesilmesi ne kadar üzülmemize sebep olduysa bu ilişkilerin yeniden başlatılmasının meydana getireceği memnuniyetin de o kadar gerçek ve büyük olacağını ayrıca belirtmeye gerek yoktur.

Hivatalos levél az Osztrák Császárság nagykövetségének

Örömmel fogadtam 1849. november 5-ei keltezésű baráti levelét, amelyben az alábbiakról nyilatkozik; "Miatán az Osztrák Császárság elfogadta az Oszmán Birodalom által felajánlott azon intézkedéseket, miszerint az Oszmán Birodalomtól menedéket kérő magyar forradalmi vezetőket megfelelő helyekre költöztetik, és ezt követően a törvényes osztrák kormány elleni tevékenységüktől eltiltják, a mellékletben megtalálható az a lista, amelyben a szóbanforgó személyek nevei szerepelnek. Ez a jegyzék azonban nem tekinthető befejezettnek és véglegesnek, mert valószínűleg lehetnek kihagyott nevek. Ha a további személyek nevét is jelentik az Oszmán Birodalom felé, akik az Oszmán Birodalom más részein tartózkodnak, és nem ott, ahol a defterben szereplő személyek, akkor ezeket a személyeket azonnal őrizetbe kell venni és oda kell küldeni, ahol a többiek is elhelyezésre kerültek. Miatán az Oszmán Birodalom ezen pontokat jóváhagyta és azt bejelentette, és közös döntés született az Osztrák Császárság számára biztosítandó garanciákról és biztosítékokról, a meghatározott intézkedések végrehajtásának megkezdésével egyidejűleg valószínűleg teljesülnek az orosz nagykövetség feltételei is az üggyel kapcsolatban, így megtörténhet a hivatalos kapcsolatok újbóli felvétele a Magas Portával."

Nem szükséges újból megemlíteni, hogy az Oszmán Birodalomnak mindig az a kívánsága, hogy egy olyan régi baráttal és szomszédal, mint az osztrák állam, erősítse a kapcsolatait. Sőt, ennek bizonyítására a szóban forgó menedékkérőket őrizet alatt tartja és önként adott biztosítékot arra, hogy meg fogja akadályozni azt, hogy az Osztrák Császárság ügyeit megzavarhassák. Padişahunkat nagyon elégedetté tette, hogy ezen biztosítékot a felséges osztrák császár és annak vezetői méltányolják, valamint, hogy a bizalmat és barátságot hangsúlyozó intézkedések történnek.

Ezenkívül azt sem szükséges újból megemlíteni, hogy amilyen nagy volt az excellenciás urammal való hivatalos kapcsolataink váratlan megszakadása miatt érzett szomorúságunk, a kapcsolatok újra felvétele által okozott elégedettségünk is annyira valós és nagymértékű lesz.

1 Az eredetiben Bâb-ı Âli, az Oszmán Birodalom központi irányító szerve.

Osmanlı Devleti daha önce teklif ettiği hareket tarzının bir an önce uygulamaya konularak bu sorunun ortadan kaldırılmasını arzu etmektedir. Bu sebeple de söz konusu Macar önderlerinin her nereden iseler bulunup Kütahya'da ikamet ettirilmeleri, her bakımdan muhafaza altına alınmaları, Avusturya Devleti aleyhinde herhangi bir zararlı faaliyet yürütememeleri ve iyi bir şekilde idare edilmeleri için üzerlerine özel ve güvenilir bir görevli tayinine karar vermiştir. Allah'ın yardımıyla şu günlerde bu kararın gereğinin yerine getirilmesine teşebbüs olunacağını büyük bir memnuniyetle Zatiâlinize ifade ederim.

Osmanlı Devleti'nin Avusturya Devleti'nin her türlü karışıklık ve huzursuzluktan korunmasını arzu etmesi, hem iki devlet arasındaki dostluğun hem de komşuluktan dolayı kendi menfaatinin gereği olduğundan bu maksadın gerçekleşmesini önleyecek şeylerin ortadan kaldırılması için kendisine düşecek her türlü çabayı sarf etmesi doğaldır. Bu itibarla, Macar önderlerinin artık Avusturya ülkesinin asayişini bozamayacakları ortaya çıkana kadar, alınan karar gereğince Osmanlı Devleti tarafından muhafaza altına alınacakları aşîkârdır. Esasen Allah'ın izniyle asayiş sağlandıktan sonra artık her nereden olurlarsa olsunlar asayiş bozamayacakları için, o durumda Osmanlı ülkesinde kalmalarına ihtiyaç bulunmayacağı da bilinen bir husustur.

İsimleri defterde yazılı olmayıp sonradan bildirilecek olan sığınmacılar konusuna gelince; ayrıca açıklamaya gerek olmadığı üzere, bu husus taraflar için her zaman zorluk ve sıkıntılara yol açacağından ve Osmanlı Devleti'nin sığınmacılar konusunda verdiği söz ve güvenceler de ancak elde bulunan yani isimleri belli olan sığınmacılar için geçerli olduğundan, bu konuda üzülmek mazeret beyan ederiz.

Şu dostane ifade ve bildirimlerimizin İmparator hazretlerinin gönlünden geçenlere uygun düşeceğinde ve iki tarafın da arzusu olan büyükelçilik düzeyinde ilişkilerin yeniden başlatılması için derhâl harekete geçeceklerinde herhangi bir şüphe bulunmamaktadır.

Böyle hayırlı bir işin bildirilmesi için aracı olarak görevlendirilmiş olmaktan dolayı kendimi kutladığımı bildirir, bu vesile ile tekrar saygılar sunarım.

***

Az Oszmán Birodalom azt kívánja, hogy a korábban felajánlott intézkedések mielőbbi végrehajtásával ez a probléma megszűnjön. A szóban forgó magyar vezetők megtalálása és Kütahjába való elhelyezése érdekében döntés született egy különleges és megbízható tisztségviselő megbízásáról a menedékkérők mellé, aki minden tekintetben ellenőrzés alatt tartja és helyes módon irányítja őket, hogy az osztrák állam ellen ne tudjanak semmiféle káros tevékenységet folytatni. Örömmel szeretném tájékoztatni excellenciádat, hogy Allah segítségével a következő napokban megkíséreljük végrehajtani a megfelelő intézkedéseket. Az Oszmán Birodalomnak azon kívánsága, hogy az Osztrák Császárság minden zavargástól és nyugtalanságtól védve legyen, mind a két állam közötti barátság, mind pedig a szomszédság miatt a saját érdeke is, így természetes, hogy megtesz minden erőfeszítést azért, hogy megszüntesse azokat a dolgokat, amelyek ennek a célnak a megvalósulását megakadályozzák. E tekintetben nyilvánvaló, hogy a meghozott döntésnek megfelelően a magyar vezetőket egészen addig az Oszmán Birodalom ellenőrzése alatt tartja, amikor már nem tudják megzavarni Ausztria közrendjét. Tulajdonképpen Allah engedelmével a közrend helyreállítása után már bárhol is legyenek, a közrendet nem fogják tudni megzavarni, ezért már nem lesz szükség arra, hogy az Oszmán Birodalomban maradjanak.

Azokkal a menedékkérőkkel kapcsolatban, akiknek a neve nem szerepel a defterben és csak később kapunk róluk tájékoztatást, nincs szükség magyarázatra, azonban ez a kérdés mindig nehézséget és problémát fog okozni mindkét félnek. Az Oszmán Birodalomnak a menedékkérőkre vonatkozóan adott szava és biztosítékai is csak azoknak a menedékkérőkre vonatkoznak, akik kézre kerültek, vagyis akiknek a neve bizonyossá vált, ezért emiatt sajnálkozva kérjük felmentésünket.

Nincs kétség, hogy ezen baráti kijelentéseik és nyilatkozataik a felséges uralkodó szívét megnyerik, és hogy mindkét fél kívánsága szerint nagyköveti szinten a kapcsolatok újbóli felvétele érdekében azonnal megteszi intézkedéseit.

Boldoggá tett, hogy egy ilyen jó ügyben közreműködhettem és ezúton is ismét kifejezem tiszteletemet.

***

Osmanlı Devleti tarafından verilen taahhüt gereğince, bundan böyle Avusturya ülkesinin meşru düzeni aleyhinde hiçbir türlü faaliyette bulunamayacak şekilde bir yere yerleştirilip muhafaza altına alınacak Macar ihtilal reislerinin isim listesi.

Birinci Grup

Elde mevcut bilgilere göre hâlen Şumnu'da bulunan ve Hristiyan kalan şahısların isimleridir:

- 1- Louis Kossuth
- 2- Casimir Batthyany
- 3- Lazare Meszaros
- 4- Maurice Perczel
- 5- Nicolas Perczel
- 6- Adolphe Gyurmann
- 7- Dembinsky (General: Macar ihtilal reislerinden)
- 8- Matezynsky
- 9- Przyemsky
- 10- Szölösy
- 11- Victor Balogh
- 12- Kisoczky

İkinci Grup

Elde mevcut bilgilere göre hâlen Şumnu'da bulunan ve İslama giren şahısların isimleridir:

- 1- Grimm
- 2- Baroty
- 3- Woronickz
- 4- Stein. *Şimdiki ismi Ferhad.*
- 5- Kmety. *Şimdiki ismi İsmail.*
- 6- Jean Balogh
- 7- Zarsitzky. *Şimdiki ismi Osman.*
- 8- Fralle
- 9- Hollan
- 10- Nemegyei
- 11- Albert (Khun)
- 12- Orosdi
- 13- Stienne Fösh
- 14- Scheibenberg

Azon magyar forradalmi vezetők névjegyzéke, akiket az Oszmán Birodalom az általa adott kötelezettségvállalásnak megfelelően, egy helyre letelepít és védelmez úgy, hogy ezután Ausztria hivatalos rendje ellen semmiféle tevékenységet ne tudjanak folytatni.

Első csoport

A rendelkezésre álló adatok szerint jelenleg is Şumnuban (Sumen)² található és keresztény vallásban maradt személyek nevei:

- 1- Louis Kossouth [Kossuth Lajos]
- 2- Casimir Batthyany [Batthyány Kázmér]
- 3- Lazare Meszaros [Mészáros Lázár]
- 4- Maurice Perczel [Perczel Mór]
- 5- Nicolas Perczel [Perczel Miklós]
- 6- Adolphe Gyurmann [Gyurmán Adolf]
- 7- Dembinsky [Dembinszky Henrik tábornok]
- 8- Matezynsky [Matczyński, Konstanty]
- 9- [Sigmund von] Przyemsky
- 10- Szölösy [Ferenc]
- 11- Victor Balogh [Balogh Viktor]
- 12- Kisoczky [Wysocki, Józef]

Második csoport

A rendelkezésre álló adatok szerint jelenleg is Sumenben található és az iszlámra áttért személyek nevei:

- 1- [Vincent] Grimm [Musztafa]
- 2- Baroty [Baróthy László, Oszmán]
- 3- Woronickz [Woronieczki, József]
- 4- Stein [Maximilián] Jelenlegi neve Ferhád.
- 5- Kmety [György] Jelenlegi neve Iszmáil.
- 6- Jean Balogh [Balogh János]
- 7- Zarsitzky. [Zarzycki, Dionizy] Jelenlegi neve Oszmán.
- 8- Fralle
- 9- Hollán [Hugó]
- 10- Nemegyei [Bódog]
- 11- Albert [Ignác]
- 12- Orosdy [Adolf, Ali]
- 13- Stienne Fösh
- 14- Scheibenberg

² Török neve Şumla, ma Bulgária területén.

15- Schneider

16- Schöpf

*Üçüncü grup****Şumnu veya Osmanlı ülkesinin başka yerlerinde bulunması
muhtemel şahısların isimleridir:***

- 1- Ladislav Modaross
- 2- Joseph Modaross
- 3- Somssich
- 4- Chojecky
- 5- Alexandre Fedro
- 6- Stanislas Briganti
- 7- Latkowsky
- 8- Barthelemi Szemere
- 9- Costantin Szemere
- 10- Michel Horvath
- 11- Ladislav Ulmann
- 12- Bernard Ulmann
- 13- Gustave Zerfi
- 14- Haynich
- 15- Beothy
- 16- Michel Taussics

Toplam	
Birinci grup	12
İkinci grup	16
Üçüncü grup	16
Toplam	44

15- Schneider

16- Schöpf

*Harmadik csoport****A valószínűleg Sumenben vagy az Oszmán Birodalom más
helyein található személyek nevei:***

- 1- Ladislav Modaross [Madarász László]
- 2- Joseph Modaross [Madarász József]
- 3- Somssich [János]
- 4- Chojecky [Stanislaw]
- 5- Alexandre Fedro
- 6- Stanislas Briganti [Bryganti, Stanislaw]
- 7- Latkowsky [Karol]
- 8- Barthelemi Szemere [Szemere Bertalan]
- 9- Costantin Szemere
- 10- Michel Horvath [Horváth Mihály]
- 11- Ladislav Ulmann [Ulmann László]
- 12- Bernard Ulmann [Ullmann Bernát]
- 13- Gustave Zerfi [Zerffi Gusztáv]
- 14- Haynich [Hajnik Pál]
- 15- Beothy [Beöthy Ödön]
- 16- Michel Taussics [Táncsics Mihály]

Összesen	
Első csoport	12
Második csoport	16
Harmadik csoport	16
Összesen	44

85.

Istanbul'da bir sokak, (1880). Bu fotoğraf Hırvat asıllı aristokrat "Festetich Ailesi Fonu"nda yer almaktadır.
İstanbul'da bir sokak. A felvétél a horvát eredetű arisztokrata Festetics család fondjában található.

İstanbul, 1880 körül.

HU /MNL OL P 02401 r 09 No 020

**İSLAMA GİRMİŞ OLAN İKİ MACAR'IN, BİLGİ
SAHİBİ OLDUKLARI MİMARLIK VE MÜHENDİSLİK
ALANLARINDA BİRER MEMURİYETE ATANMALARI**

**AZON KÉT, ISZLÁMRA ÁTTÉRT MAGYAR MEGBIZÁSA
ÉPÍTÉSZETI ÉS MÉRNÖKI FELADATOKKAL, AKIK
KELLŐ ISMERETEKSEL RENDELKEZNEK AZ EMLÍTETT
TERÜLETEKEN**

~ 24/VII/1850 ~

Bismillâh

Merhametli Efendim Hazretleri

Meclis-i Vâlâ'dan yazılarak Ticaret Nazırı paşa hazretlerinin ekteki yazısıyla birlikte yüce Padişahımız hazretlerinin görüşüne sunulan mazbatanın içeriğinden de anlaşıldığı üzere; Müslüman olma şerefine nail olan Macar asıllı Ahmed Efendi ve Veli Ağa'nın, mimarlık ve mühendislik ilimlerinde bilgi sahibi bulunmalarından dolayı, yüce Padişahımız hazretlerinin sayesinde geçimlerini sağlayabilmeleri için, arasıra Ebniye Meclisi'ne devam etmeleri şartıyla, bütçenin ebniye ödeneğinden karşılanmak üzere yedi yüz ellişer kuruş maaşla, adı geçen Ahmed Efendi'nin Darülfünun Ebniye-i Âliyesi'nde, Veli Ağa'nın da Selimiye Kışlası'nda görevlendirilmeleri hususunda yüce Padişahımız tarafından her ne şekilde emir ve ferman buyurulursa ona göre harekete geçilecektir.

12 Ramazan 1266

M. [Sadrazam]

Âciz kulunuz şunu arz eder ki:

Siz Sadrazam hazretlerinin işbu tezkiresi ile Ticaret Nazırının tezkiresi ve ekli mazbata Padişahımız hazretleri tarafından görülmüş ve Zatıalinizin onay isteme yazısında da belirtildiği şekilde, bu iki kişinin ara sıra adı geçen Meclis'e devam etmeleri şartıyla ve belirtilen miktarda maaş ile adı geçen birimlerde görevlendirilmelerine Padişahımız hazretleri tarafından onay verilmiştir. Bahsi geçen tezkire ve mazbata yine tarafınıza iade edilmiştir.

Artık bu konuda emir ve ferman Zatıalinizindir.

14 Ramazan 1266

[Padişah'ın Başkâtibi]

Allah nevében

Könyörületes felséges uram

Amint az az állami bíróság által megírt, a méltóságos kereskedelmi miniszter pasa csatolt levelével együtt felséges padisahunk véleményezésére benyújtott jelentésből is megállapítható; mivel az iszlám hitre térés megtiszteltetését elnyerő magyar származású Ahmed efendi és Velí aga az építészeti és mérnöki tudományokban ismeretekkel rendelkeznek, ezért megélhetésük biztosítása érdekében időközönként az építészeti tanácsban¹ való részvételük folytatásának feltételével, az építészeti tanács költségvetéséből fedezve hétszázötven gurus fizetéssel, az említett Ahmed efendinek a magas építészeti karon,² Velí agának pedig a Szelimije kaszárnyában történő megbízatási kérdésében felséges padisahunk parancsa és rendelete szerint történik meg a megfelelő lépések megtétele.

1266. Ramazan 12./1850. július 22.

Mim. [Nagyvezír]

Alázatos alattvalója a következő tájékoztatást nyújtja:

A felséges nagyvezír jelen levelét, a kereskedelmi miniszter levelét, valamint a csatolva küldött jelentést felséges padisahunk látta és mint ahogy nagykövetünk a jóváhagyási kérelmében is írta, a szóban forgó tanácsban való időnkénti részvételük folytatásának feltételével a meghatározott fizetés mellett ezen két személy említett egységeknél való megbízatását felséges padisahunk engedélyezte. Az említett levél és jelentés önöknek szintén visszaküldésre került.

Ebben a tekintetben a parancs és rendelkezés joga az ön nagykövetéé.

1266. Ramazan 14./1850. július 24.

[A padisah főtitkára]

¹Az eredetiben *Ebniye Meclisi*.

²Az eredetiben *Darülfünun Ebniye-i Âliyesi*.

KÜTAHYA'DAKİ BİR MACAR MÜLTECİNİN TAKVİMİ¹EGY MAGYAR EMİGRÁNS KÜTAHYAI NAPTÁRA¹

~ /I/1851 ~

Kütahya Takvimi
1851 yılı
László Károly
Kütahya, Anadolu

Kütahjai naptár
1851. közönséges évre.
László Károly.
Kütahján, Kis-Ázsiában

***

Ocak				Sıcaklık Derecesi, Remus		Hava Değişim Notları
Gün Sayısı	Günler	İsimler, Bayramlar	Ay Takvimi	Sabah	Öğle	
1.	Çarşamba	Yeni yıl		-6	-2	Yer ince karla kaplı. Hava kapalı.
2.	Perşembe	Boldog Makár	● öğleden önce 11.50	-4	-1,5	Yer ince karla kaplı. Hava kapalı.
3.	Cuma	Genovéva] Dani		-1,5	0,5	Yer ince karla kaplı. Hava kapalı.
4.	Cumartesi	Titusz, Izabella		-0,5	0,5	Yer ince karla kaplı. Hava kapalı. Sisli.
5.	Pazar	Teleszfor		-1	5	Kar eridi. Hava kasvetli.
6.	Pazartesi	Vízkereszt		3,5	5	Kar eridi. Hava kasvetli.
7.	Salı	Bálint		3	5,5	Kar eridi. Hava kasvetli.
8.	Çarşamba	Szörény		4	7	Kar eridi. Hava kasvetli.
9.	Perşembe	Julián		4	6,5	Hava bulanık.
10.	Cuma	Remete Szent Pál	☾ 5° 11 öğleden sonra	0,5	6	Hava sabahtan açık, öğleden sonra kapalı.
11.	Cumartesi	Higin		3	5	Hava kapalı.
12.	Pazar	Erneszt		1,5	3,5	Öğleden sonra kar yağdı.
13.	Pazartesi	Viktor		1	3	Bütün gün kar yağdı.
14.	Salı	Jézus neve		1	1,5	Kapalı.
15.	Çarşamba	Mór		-1	2	Kasvetli.
16.	Perşembe	Marcel		-1	2	Açık.
17.	Cuma	Remete Szent Antal	☾ 5° 48 öğleden sonra	-2	2	Açık.
18.	Cumartesi	Piroska		-1	1,5	Kasvetli.
19.	Pazar	Sára		-1,5	2	Açık.
20.	Pazartesi	Fábián, Sebestyén	Güneş kova burcuna giriyor. 3° 11' öğleden sonra	-1	1,5	Kapalı.
21.	Salı	Ágnes		-0,5	1,5	Kasvetli.
22.	Çarşamba	Vince		-1,5	0,5	Sabah sisli, gündüz kapalı.
23.	Perşembe	Mária eljegyzése		1,75	-1,5	Kapalı.
24.	Cuma	Timót	☾ 9° 22 öğleden önce	-4,5	0,5	Açık.
25.	Cumartesi	Pál fordulása		-5,5	1	Açık.
26.	Pazar	Polikárp		-4,5	1,5	Kasvetli.
27.	Pazartesi	Keresztelő Szent János		2	5	Kasvetli, çiseliyor.
28.	Salı	Nagy Károly		2	7	Kasvetli, gündüz 22 derece.
29.	Çarşamba	Salamon, Ferenc		-1	5,5	Kasvetli.
30.	Perşembe	Adelgund		-0,5	4	Kasvetli.
31.	Cuma	Nolaszkói Péter		-0,5	1,5	Kasvetli.

¹ Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

¹ Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

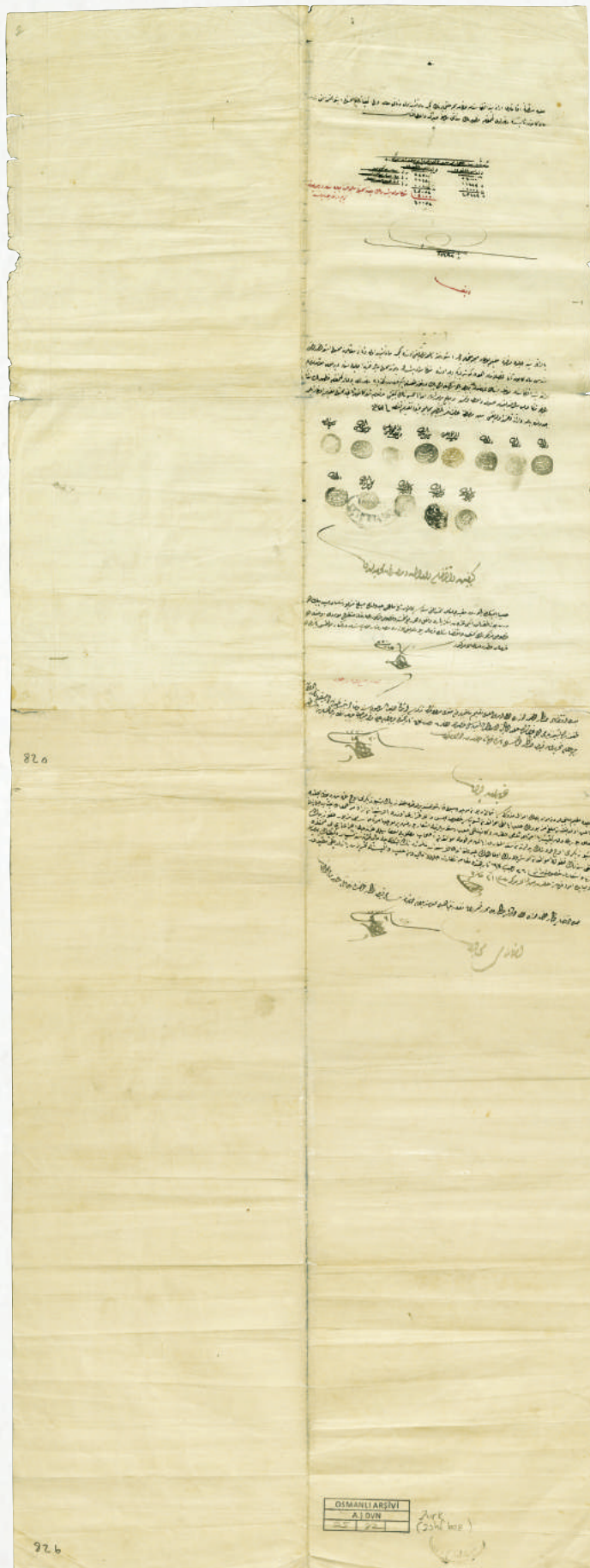
Január				Hévfok, Remus		Időváltozási jegyzetek
Szám	Nap	Név, ünnep	hold, jár[ása]	Reg[gel]	Dél	
1.	Szerda	Újév		-6	-2	A föld vékonyan hóval fedve. Az idő borult.
2.	Csütörtök	Boldog Makár	 délelőtt 11.50	-4	-1,5	A föld vékonyan hóval fedve. Az idő borult.
3.	Péntek	Genovéva] Dani		-1,5	0,5	A föld vékonyan hóval fedve. Az idő borult.
4.	Szombat	Titusz, Izabella		-0,5	0,5	A föld vékonyan hóval fedve. Az idő borult. Ködös
5.	Vasárnap	Teleszfor		-1	5	A hó elolvadt. Az idő borongó.
6.	Hétfő	Vízkereszt		3,5	5	A hó elolvadt. Az idő borongó.
7.	Kedd	Bálint		3	5,5	A hó elolvadt. Az idő borongó.
8.	Szerda	Szörény		4	7	A hó elolvadt. Az idő borongó.
9.	Csütörtök	Julián		4	6,5	Az idő homályos
10.	Péntek	Remete Szent Pál	 5° 11 délután	0,5	6	Az idő de. tiszta, du. borult
11.	Szombat	Higin		3	5	Az idő borult
12.	Vasárnap	Erneszt		1,5	3,5	Délután hó esett
13.	Hétfő	Viktor		1	3	Egész nap havazott
14.	Kedd	Jézus neve		1	1,5	Borult
15.	Szerda	Mór		-1	2	Borongó
16.	Csütörtök	Marcel		-1	2	Tiszta
17.	Péntek	Remete Szent Antal	 5° 48 délután	-2	2	Tiszta
18.	Szombat	Piroska		-1	1,5	Borongó
19.	Vasárnap	Sára		-1,5	2	Tiszta
20.	Hétfő	Fábián, Sebestyén	nap a vízöntőbe megy 3° 11' délután	-1	1,5	Borult
21.	Kedd	Ágnes		-0,5	1,5	Borongó
22.	Szerda	Vince		-1,5	0,5	Reggel ködös, nappal borult
23.	Csütörtök	Mária eljegyzése		1,75	-1,5	Borult
24.	Péntek	Timót	 9° 22 délelőtt	-4,5	0,5	Tiszta
25.	Szombat	Pál fordulása		-5,5	1	Tiszta
26.	Vasárnap	Polikárp		-4,5	1,5	Borongó
27.	Hétfő	Keresztelő Szent János		2	5	Borongó, cseperésző
28.	Kedd	Nagy Károly		2	7	Borongó, napon 22 fok
29.	Szerda	Salamon, Ferenc		-1	5,5	Borongó
30.	Csütörtök	Adelgund		-0,5	4	Borongó
31.	Péntek	Nolaszkói Péter		-0,5	1,5	Borongó

Lajos Kossuth (1802-1894) anıtı
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e7/Kossuth_heykeli.jpg

HALEP'TE KONUK OLARAK BULUNAN MACAR
SİĞINMACILARIN İKİ AYLIK MASRAFLARININ
HAZİNE'DEN KARŞILANMASI

~ 10/III/1851 ~

Bismillâh

Padişah emri gereğince misafir olarak Halep'te bulunan Macar sığınmacıların geçen Teşrinievvel ve Teşrinisani ayları maaş ve yiyecek paralarına mahsup edilmek üzere 1266 senesinin Kânunusani ayında bu işle görevli bulunan Kaymakam Mazhar Bey'in elindeki senetler gereğince harcanan ve verilen:

Aşağıda yazılı aylara göre düzenlenmiş olan ayrıntılı defter gereğince Macar sığınmacıların maaş ve yiyecek paraları için:				
1266 senesi Teşrinievvel ayı		1266 senesi Teşrinisani ayı		
Kuruş	Para	Kuruş	Para	
34.000	0	33.500	0	Anılan kişilerin maaşları için
11.439	8	11.450	0	Anılan kişilerin yiyecek paraları için
00000	0	00103	0	Posta ücreti için; pusula gereğince
45.439	8	45.053	0	
		5.000		Müteveffa Murad Paşa Bem'in ¹ borcuna mahsuben Maliye Hazinesi'nden verilip maaşından indirilmesi emrolunan
		40.053		

Toplam: 85.492 kuruş, 8 para

Padişahımızın emriyle Halep'te misafir olarak ikamet etmekte bulunan Macar sığınmacıların işbu defterden de anlaşıldığı üzere, geçen Teşrinievvel ve Teşrinisani ayları maaşlarına mahsup olmak üzere şu içinde bulunulan 1266 senesi Kânunusani ayı gelirlerinden, –merhum Murad Paşa Bem'in borcundan düşülmek üzere indirilmesi emrolunan beş bin kuruş düşüldükten sonra kalan– seksen beş bin dört yüz doksan iki kuruş sekiz para, bu işle görevli bulunan Kaymakam Mazhar Bey'in senetleri gereğince tamamen Halep Mal Sandığı'ndan verilmiş ve buna ilişkin işbu mazbatamız düzenlenerek Meclisimiz tarafından mühürlenip takdim kılınmıştır.

7 Cemaziyelevvel 1267

(Haleb Eyaleti İdare Meclisi üyelerinin mühürleri)

¹ József Zachariasz Bem (1794–1850).

AZ ALEPPÓBAN VENDÉGESKEDŐ MAGYAR
MENEDÉKKÉRŐK KÉT HAVI KÖLTSÉGÉNEK
KIEGYENLÍTÉSE A KINCSTÁRBÓL

Allah nevében

A padisah parancsának megfelelően a vendéggént Aleppóban¹ tartózkodó magyar menedékkérők október és november havi fizetésére és élelmezési pénzére levonandó, az 1266. év január hónapjában az ezzel a feladattal megbízott Mazhar bég kajmakámnál² lévő számlának megfelelően elköltött és kiadott összegek:

Az alábbi hónapok szerint kiállított részletes nyilvántartásnak megfelelően a magyar menedékkérők fizetése és élelmezési pénze:				
1266. Zilkáde/1850. október		1266. Zilhiddzse/ 1850. november		
Gurus	Pénz	Gurus	Pénz	
34.000	0	33.500	0	Az említett személyek fizetése
11.439	8	11.450	0	Az említett személyek élelemre való pénze
00000	0	00103	0	Postai díjak, az útmutató szerint
45.439	8	45.053	0	
		5.000		A parancs szerint a néhai Murád pasának, Bemnek ³ adósságára levonva, a kincstárból kiadva, ezen összeggel fizetése csökkentésre kerül
		40.053		

Összesen: 85.492 gurus, 8 pénz

Padisahunk parancsával az Aleppóban vendéggént tartózkodó magyar menedékkérők, amint az ebből a nyilvántartásból is megállapítható, a múlt október és november hónapok fizetésére levonandó, folyó 1267. Rebijülevvel/1851. január havi bevételéből - a néhai Murád pasa, Bem adósságára levonandó ötezer gurussal való csökkentés után maradt - nyolcvanötezer négyszázkilencven kettő gurus nyolc pénz, a feladattal megbízott Mazhar bég kajmakám számláinak megfelelően teljes egészében az aleppói árualapból került kiadásra és az ezzel kapcsolatos jelentés kiállítva és tanácsunk által lepecsételve benyújtásra került.

1267. Dzsemázijelevvel 7./1851. március 10.

(Az aleppói tartomány vezetői testületi tagjainak pecsétjei)

¹ Török nevén *Haleb*.

² A nagyvezír helyettese és/vagy tartományi kormányzó.

³ József Zachariasz Bem, magyarosan Bem József (1794-1850).

Jaun 6

LAJOS KOSSUTH'UN SULTAN I. ABDÜLMECİD'E
MEKTUBU¹KOSSUTH LAJOS LEVELE I. ABDUL-MEDZSID
SZULTÁNHOZ¹~ /IX/1851² ~*Haşmetli Sultan Hazretleri*

İhanet yüzünden vatanım mağlup oldu. Hâlbuki zaferi kazanmak Zâtıalilerinizle de komşu olan benim milletimin size olduğu gibi, Sizin İmparatorluğunuzun da o derece menfaatine olacaktı ve büyük güçlerin egemenliğine karşı Avrupa'daki savaşı tek başınıza göğüslemeniz İmparatorluğunuza o derece büyük zararlar verdi. Ben, bu kahraman ve asil milletin temsilcisi, vatanımı terk etmeye mecbur edilerek, İmparatorluğunuza sığındım. Bunu korktuğumdan yapmadım; bilakis milletimin bana olan güveni beni Macar davasının temsilcisi yaptı. Böyle bir kişi olarak, kendisiyle gurur duyan, kendini beğenmiş biri gibi değil, şartları cidden kavramış birisi olarak, hayatımın devam etmesinin yukarda bahsedilen menfaatler yararına olabileceğini biliyordum. Hiç beklenmedik tut-saklığıma rağmen, şimdi de bunu cesaretle söyleyebiliyorum. Kendime başka yer aramadım, İmparatorluğunuza sığındım. Bilhassa da şu sebepten: Çünkü biliyordum ki, Zâtıalilerinizin her türlü politik mülahazanın dışında gariplere, zorda kalmışlara yardım elinizi uzatmanız, onları himayeniz altına almanız bana da bu hususta ümit verdi. Lakin Zâtıalilerinizin bana ve Macar arkadaşlarıma karşı bu cömertliği, İmparatorluğunuzun mantıklı politikasıyla uyumludur; yüreğinizdeki soylu niyet aynı zamanda en doğru yönetim basiretidir. Bu cömertliğinizin, hatıraları ölümsüz olan büyük atalarınızdan Zâtıalilerinize miras kaldığını biliyordum. Peşine düşülen, mazlum ve çaresiz Macarları himayenize almak suretiyle, hatıraları ölümsüz olan dedelerinizin geleneksel politikasına bağlı kalmış oldunuz. Aklıma hep o Macar atalarımın yaşadıkları geldi. Onlar da tıpkı benim gibi, milletimi insafsız zulümlere karşı müdafaa ettiler; talihsiz zamanlarında da Osmanlı İmparatorluğu'na sığındılar. Hatta mağlup olmalarından önce çoğu yardım da gördü. Bununla birlikte hiçbirinin savaşı bu kadar iyi değildi ve Osmanlı İmparatorluğu'nu da çok yakından ilgilendirmiyordu. Benim payıma da bu savaşı yönetmek düştü. Gerçi o zamanlar Rus kuvvetleri İmparatorluğunuzun sınırlarına

Felséges Úr!

Midőn Hazám árulás által elvesztette a győzelmet, melyet hogy el ne veszítsünk, Felséged birodalmának szintén közelannyira érdekében állt, mint nemzetemnek magának, mely egy Felségeddel is szomszéd, s a Felséged birodalmának már annyi keserves kárt okozott nagy hatalom suprematiája³ ellen Európa harcát egyedül vívta: én, e hős és nemes nemzetnek kormányzója, honomat elhagyni kényszerítette, menedéket Felséged birodalmában kerestem. Kerestem azt nem az élet gyáva szeretetétől indítva, hanem mert nemzetem bizalma a magyar ügy képviselőjévé avatott fel, s én mint ilyen, nem elbizakodásból, hanem a körülmények komoly felfogásánál fogva tudtam - amint hogy váratlan fogságom dacára most is még mindig el merem mondani, hogy életem megtartása, még a fent említett érdekeknek javára válhatik. Kerestem pedig menedéket nem másutt, mint Felséged Birodalmában, főképpen azért: mert tudtam, hogy Felséged magas erényei közt a szerencsétlenek oltalmazása minden politikai tekinteteken kívül is reményemnek biztos horgonyt nyújt. De kerestem itt menedéket azért is, mert tudtam, hogy Felséged eme nagylelkűségre irántam s magyar társaim iránt, birodalmának okszerű politikájával összhangzásban áll, s Felséged szívének nemes indulata, egyszersmind a legigazabb kormányzati bölcsesség. Tudtam, hogy Felséged valamint szívének nagylelkűségét halhatatlan emlékü nagy őseitől örökölte, úgy bölcsességét annak emlékezete sem kerülte ki, hogy az üldözött magyarokat pártfogolni, nagy emlékezetű őseinek tradicionális politikájához tartozott. Eszembe jutott mindazon magyarok története, kik mint én is, nemzetemet igazságtalan elnyomatás ellen védelmezve, szerencsétlenségükben a Török Birodalomban menedéket találtak, sőt bukásuk előtt többeket is megsegítettek közülük, bár egyik harca sem volt oly nagyszerű, sem a Török Birodalom oly közelről nem érintette, mint az, melyet vezetni nekem jutott osztályrészemül. Eszembe jutott, hogy XII. Károly svéd király,

¹ Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

² Tarih tahminidir.

¹ Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

² Becsült dátum.

³ fensőség, főhatalom

dayanmamış olsalar da, benzer şartlar altında tıpkı benim gibi Rus silahlarından kaçarak Türk topraklarına sığınan İsveç Kralı XII. Şarl aklıma geldi. Zatialinizin cömertliğine karşı böyle bir güvenden ilham alarak ve bu hatıralardan cesaret bularak İmparatorluğunuza sığındım. Lakin Türk görevlileri Zatialinizin bizleri himaye edeceğine garanti verdikten sonra sınırı geçtim.

Vatanımı zorla ezenleri, özgürlük mücadelemizi kuvvetle bastıranları bildiğimden, benimle birlikte kaçan birkaç arkadaşımın Osmanlı İmparatorluğu'nda uzunca bir müddet kalmalarını, İmparatorluğunuzun da tarihi düşmanları olan, yurdumun düşmanlarının bahane olarak kullanacaklarını, Zatiailerinize sıkıntı vereceklerini şimdiden tahmin edebiliyorum. Her ne pahasına olursa olsun, bütün bunlardan kaçınmayı arzu ederek, Osmanlı İmparatorluğu'ndan hızla geçmek suretiyle davamızı ve talihsizliğimizi dünyanın başka ülkelerine taşımaktan başka bir arzum ve isteğim yoktur. Ancak yolculuğumuz Vidin'de durduruldu ve Zatialinizin bizi misafir olarak kabul ettiği ve her türlü tehlikeye ve zulme karşı bize yardımcı olunacağı beyan ve ilan edildi. Öngördüğüm gibi de oldu; Rus ve Avusturya kuvvetleri güçlerine güvenerek tutuklanmamızdan istifade ettiler, geri verilmemizi talep ettiler ve Zatialinize çok büyük sıkıntı verdiler. Tanrı'ya şükür bu insafsız zalim talep Zatialinizin cömertliği sayesinde akamete uğradı.

Kendine güvenli iki büyük güç karşısında ölümüne takip edilen göçmenleri cellatlarına teslim etmek yerine kılıcınıza davranmaya karar vermekle yaptığınız bu soylu hareketi bütün uygar dünya takdir etmektedir. Bu yüce ve asil hareketinizden dolayı Zatialinize hem ben, hem de her Macar ebediyen minnettardır. Tanrı'dan ümidimiz odur ki, Macar milletinin Zatialinizin İmparatorluğuna karşı bu minnetini yaptıklarıyla ispat edeceği günler ve fırsatlar da gelecektir. Lakin şu kanaatimizi de inkâr edemeyiz: İmparatorluğun yetkili şahısları ve görevlileri o acımasız talepler daha ortaya çıkmadan önce, bizim istediğimiz şekilde Osmanlı İmparatorluğu topraklarından hızla ayrılmamıza izin vermek suretiyle bu rahatsızlıkları önlemiş olsalardı, padişahlarına çok daha faydalı bir iş yapmış olurlardı. Tek istedikleri Macar mültecilerin sınır boylarında huzursuzluğa sebep olmalarının engellenmesi olan ve –sonraki tartışmalarda defalarca ifade edilen diplomatik bağlaren uygun biçimde bu şekilde davranmış olurlardı. Bir an önce ayrılmış olsaydık, bu şartlar tamamen yerine gelmiş olur, Zatialiniz de büyük rahatsızlıktan, İmparatorluk büyük masraftan kurtulmuş olurdu. Gitmemize izin verilmesi Osmanlı İmparatorluğu'nu savaşa sürüklemeydi. Ortaya çıkan sonuç da bunu kanıtlamaktadır. Çünkü her ne kadar Rus ve Avusturya kuvvetleri geri verilmemiz doğrultusunda küstah taleplerde

bár akkoron még az orosz hatalom Felséged birodalmának hatáaira nem nehezedett, mégis hasonló körülmények közt, szintűgy mint én orosz fegyverek előtt menekedve, török földön oltalmat talált. Ily bizalomról Felséged nagylelkűségre iránt ösztönöztetve s ily emlékezetektől bátorítva kerestem én menedéket Felséged birodalmában. De annak határán csak azután léptem át, miután a határszéli török tisztviselő Felséged magas oltalmáról biztosítottak.

Azonban ismervé azoknak természetét, kik hazám erőszakkal elnyomták, előre gyaníthatom, hogy néhány tekintélyesebb menekvő társaimnak a Török Birodalomban hosszabb ideig tartózkodásunk hazám ellenségei által, kik Felséged birodalmának is történelmi ellenségei, ürügyül fog használtatni, Felségednek kellemetlenséget okozni. S ezt mindenáron elkerülni óhajtva, nincs semmi más kérésem és kívánságom, mint az, hogy a Török Birodalmon sebesen átutazva, szerencsétlenségünk távol világrészekbe viessük. De továbbutazásunk már Vidinben azon nyilatkozattal tartóztaták fel, hogy Felséged nagylelkűségre minket vendégeül fogad, s minden bántalom ellen biztosítani kegyeskedik. Amint előre láttam megtörtént, az orosz és osztrák hatalmak erejükben elbizakodva letartóztatásunkat felhasználták, kiadatásunkat követelték, s Felségednek tömördek kellemetlenséget okoztak. Ez embertelen kevély követelés ugyan Felséged nagylelkűségén megtörtött. Az egész művelt világ dicsőíti Felségednek azon magasztos tettét, miszerint amaz elbizakodott két nagy hatalom ellenében inkább kardját mérlegbe verni elhatározta, mintsem hogy a halálra üldözött emigránsokat hóhéraiknak kiadatta volna. Örökös hálát táplállok én, s táplál mindem magyar felséged iránt e nagy és nemes cselekedetért, s bízunk Istenben, hogy még jön idő és lesz alkalom midőn a magyar nemzet e hálát Felséged birodalma iránt tettekkkel tanúsíthatja. De el nem tagadhatjuk azon meggyőződésünket miként a birodalom illető tisztviselői sokkal hasznosabb szolgálatot tettek volna uruknak, ha ezen kellemetlenségeket azáltal előzik meg, hogy minket miként kívántuk a Török Birodalomból gyorsan eltávoznunk engednek, még mielőtt amaz embertelen követelések bekövetkezhetek volna. Így tettek volna eleget a legalkalmasabban - a későbbi szóváltásokban annyiszor felhívott diplomáciai kötéseknek - melyek csak azt kívánják, hogy menekülő magyarok a határszéleken nyugtalanságot gerjeszteni ne engedessenek. Gyors eltávozásunk által tehát ezen kikötés tökéletesen teljesítve, s amellet Felséged tömördek kellemetlenségtől, a birodalom tömördek költségtől lett volna megkímélve. Az, hogy eltávozásunk engedélyezése a Török Birodalom nem keverte volna háborúba, bizonyítja a következés, mert bár az orosz és osztrák hatalmasságok

bulunmuş olsalar da, bunun kesin bir dille reddedilmesi, gururlarını elbette daha fazla incitti. Hâlbuki onlar bu talepleri dile getirmeden önce gitmiş olsaydık bu kadar rencide olmazlardı. Zatiâlinizin bu cömert ve kahramanca ret cevabı yine de bir harbe yol açmadı.

Oysa biz alıkonulduk. Zatiâlinizin misafirleri olarak alıkonulduk. Acı günler, aylar yaşadık, bir sonraki günümüzün ne olacağını bilmeden günlerimiz geçti, inanınız ki hayatta bundan daha ızdıraplı bir şey yoktur. Bu uzun, acı günler boyunca hükûmetinize defalarca başvuruda bulunduk; müracaatlarımın yanı sıra Zatiâlinizin menfaatleri için tüm kalbimle tavsiyelerde bulundum. Mamafih getirdiğim önerilerin dinlenmesi, hatta somut cevap alma gibi bir şansa nail olamadım. Âcizane tavsiyelerimin dinlenmesinin veya dinlenmemesinin ötesinde şikâyet hakkım yoktur. Lakin bir zamanlar benimle tamamen benzer durumda olan XII. Şarl'ı hatırlamamam mümkün değil. Onun Prut'ta verdiği tavsiyenin dinlenmemesi Osmanlı İmparatorluğu'nun ülkeler kaybetmesine mal oldu. Ben Tanrı'dan sadece küçük fırsatların kaçırılmasının sonuçlarına dair endişelerimin beyhude olmasını dileyebilirim. Zatiâliniz bizi misafir olarak kabul ettiniz. Bizim kaderimizle ilgili kararlar hep bize sorulmadan, hatta kimse bizi dinlemeden verilmiştir; yaptığımız başvurulara hiçbir zaman kesin cevap dahi alamamışızdır. Hâlbuki bu cevaplar hiçbir başvuru sahibinden esirgenmez. Dolayısıyla neden korkalım, neye ümitlenelim, neye göre kendimizi idame ettirelim, bunları asla bilemedik; bu ise durumumuzu gerçekten çok zorlaştırdı. Nihayet uzun bir belirsizlikten sonra, Zatiâlinizin misafirlerinden Osmanlı İmparatorluğu'nun tutsaklarına dönüştük. Genelinde Osmanlı İmparatorluğu toprakları içinde neredeyse bir yıldan beri zorla alıkonulmakta olduğumuz gibi dört aydan beri de burada, Anadolu'nun en sert yöresine sürüklendik. Ne zaman İmparatorluktan ayrılma özgürlüğümüze kavuşacağımızı dahi bilmeden acı çekmeye devam ediyoruz. Çünkü hem Tanrı huzurunda, hem de insani yasalara göre buna hakkımız var. Zatiâlinizin adaletine olan bağlılığı en küçük tebaasının dahi ifadesi alınmadan mahkûm edilmesine, ya da belirsiz bir keyfiyete bağlı olmasına müsaade etmez. Bununla birlikte böylesine bilge ve merhametli bir hükümdarın tebaası çok şanslı olsa gerek. Velakin biz Zatiâlinizin tebaası değiliz ve milletimin güveninin Macaristan'ın ve ona bağlı bütün memleketlerin temsilcisi konumuna getirdiği ben, hiç kimsenin dahi tebaası olamam.

Biz Zatiâlinizin yüksek şahsiyetini asla incitmedik ve İmparatorluğunuzun gerek ali menfaatlerini gerekse de kanunlarını hiçbir zaman ihlal etmedik; hatta Zatiâlinize karşı en derin saygı ve minnetlerimizle, İmparatorluğunuza karşı en dostane niyetlerle davrandık. Zorla tutulmamıza karşı söylem ve

mettették a kiadatásunk iránti kevély követelésüket, annak határozott megtagadása büszkeségüket bizonyosan jobban sértette, mint a követelés előtti eltávozásunk sértette volna. Felségednek szint oly nagylelkű, mint hősies tagadó válasza mégsem vezetett háborúra.

Azonban mi csakugyan le lettünk tartóztatva. Letartóztatva, mint Felséged vendégei. Keserves napokat, hónapokat éltünk, miért fejtünk felett folyvást a legközelebbi nap bizonytalanságra lebegett, s ennél kínosabb állapot nincs az életben. E hosszú kínok alatt több ízben terjesztettünk folyamodást Felséged birodalmának kormányához, s folyamodásaimat Felséged javát óhajtó lelkem legőszintébb javaslatával kísértem, de sosem voltam olyan szerencsés, hogy meghallgatást, sőt csak határozott választ nyertem volna. Alázatos javaslataimnak meg vagy meg nem hallgatása felett panaszkodni nincs jogom, de lehetetlen nem emlékezmem, hogy a velem egykoron egészen hasonló helyzetben volt XII. Károly, kinek Prutnál adott tanácsának meg nem hallgatása a Török Birodalomnak orszákok vesztésébe került, s én csak kérhetem Istent, hogy egy némi alkalmak elmulasztásának következtetéseiről iránti aggodalmaim hiúk legyenek. Hanem hogy nekünk, kiket Felséged vendégeikül fogadott sorsunk felett mindig nélkülünk, sőt meghallgatásunk nélkül történt a határozás, s hogy folyamodásainkra soha még csak határozott választ sem nyerhettünk, amit semmi folyamodótól nem tagadnak meg, annál fogva sohasem tudhattuk, mitől kell félnünk, mit lehet remélnünk, s mihez kell magunkat tartanunk, ez helyzetünket valóban nagyon súlyosbította. Végre hosszas bizonytalanság után, azt kellett tapasztalnunk, hogy Felséged vendégeiből a Török Birodalom foglyaivá lettünk, s Kis-Ázsia legridegebb vidékére hurcoltatva itt már újabb négy hónap óta, mint általában a Török Birodalomban már egy év óta erőszakkal letartóztatva szenvedünk, anélkül, hogy (avagy) csak azt is tudnánk, mikor helyeztetünk vissza eltávoztatási szabadságunkba, mihez Isten és emberek törvénye szerint jogunk van. Felséged igazságszeretete sohasem engedi meg, hogy alattvalóinak legcsekélyebbje is kihallgatás nélkül elítéltessék, vagy bizonytalan önkénytől függjön, pedig bár szerencsésekknek valljuk azokat, kik ily bölcs és kegyes uralkodónak alattvalói, de mi Felségednek alattvalói nem vagyunk, s én, kit nemzetem bizalma Magyarország s minden hozzá tartozó tartományok kormányzó polcára emelt, alattvalója senkinek nem is lehetek.

Mi Felséged magas személyét s birodalmának akár érdekeit, akár törvényeit soha meg nem sértettük, sőt Felséged iránt a legmelegebb tisztelettel és hálával, birodalma iránt a legbarátságosabb indulattal viseltettünk olyannyira, hogy bár erőszakos letartóztatásunknak ellentmondani, s az ellen

protesto hakkımız saklı olmasına rağmen, pasif direnişle dahi yüce Báb-ı Âli'nize sıkıntı vermekten, -çektığımız sıkıntılara büyük ilgi gösteren uygar dünyanın önünde- şikâyetlerimizi yüksek sesle dile getirmekten uzak durduk. Zâtıalınızın hoşuna gitmeyecek bir şey yapmak yerine sessizce acı çekmeyi benimsedik. Ancak, Zâtıalınızın Hükûmetinin haklarımıza ve özgürlüğümüze hâlel getirerek Avusturya ve Rus kuvvetlerine vadettikleri önerileri harfiyen yerine getirdikten sonra, bize verilen çile dolu bardağı hiç söylenmeden tamamen boşalttıktan sonra, bizzat zalim Avusturya da kana susamışçasına zindanların kapılarını ardına kadar açma yoluna girdikten sonra, her ne kadar hukuka ve adalete olan bağlığımızdan ve Tanrı'ya olan inancımızdan asla vazgeçecek olmasak da, cehren yapılan zulmü zalimlik ve zorbalık olarak kabul etmekten asla vazgeçemedikten sonra, huzursuzluklara ilenmemizle bizi itham etmeye kimsenin hakkı yoktur. Hatta Avusturya'nın çıkarıcı yandaşları tarafından bize karşı dünyaya savrulan iftiraları da yüksek Báb-ı Âli'nizin sakin davranma yönündeki isteğini ihlal etmek yerine sabırla dinliyoruz. Demem o ki, bundan sonra zorla alıkonulmamıza -ki hep hukuka aykırıydı- artık hiçbir siyasi bahane de olamaz, şevketli Padişah Hazretleri, bizim de çektiklerimizin bir sınırı var ve inanıyoruz ki, artık bunun sonuna geldik. Bu sebepten her türlü iyiliğine ve merhametinize en derin minnetlerimizi ilan ederek ve Zâtıalınızın sağlığına ve İmparatorluğunuzun bekasına dualarımızla, yaşadığımız zorlukları, o sevinci şartların ağırlığına atfederek, derin bir tevazuyla huzurunuzda istirahat ediyoruz ki, çektığımız sıkıntılar bitsin; Osmanlı İmparatorluğu topraklarından ayrılmamıza izin vermek suretiyle bizi bir an evvel en tabii haklarımıza kavuşturun ve özgürlüğümüzü geri kazanarak vatansız fakat en azından özgür olarak talihsizliğimizle uzak ufuklara yelken açabilelim.

Zâtıalınız bu müracaatıma izin veriniz, bunun hem hukukta hem halk nezdinde yeri vardır. O çektığımız acılar, Zâtıalınızın şanı, İmparatorluğunuzun ali menfaatleri ve itibarı da bunu gerektirmektedir; bütün dünyanın beklentisi de bu yöndedir. Özellikle benim adıma iz bırakan şu iki olayı da zikretmemi müsaade edin. Öyle inanıyorum ki bunların Zâtıalınızın insan sevgisiyle dolu yüreğinde kabul görmemesi imkânsızdır.

Haşmetli Padişah Hazretleri! Ben bir erkek ve bir babayım. Karım ve çocuklarım yanımdalar. Bu bana sonsuz bir teselli olurdu; şayet benimle birlikte bulunanların çile yoldaşlarım olduklarını görmeseydim. Zavallı karım bu ızdıraplı tutsaklığım ve işbu durumun sebep olduğu telafi edilemez sıkıntılara, eziyetlere, hiç alışmadığı yoksunluklara gark olmuş durumda. Bütün bunlar altında gözlerimin önünde sağlığı tümenden bozulmakta. Geleceğe dair büyük umutları olan üç çocuğumun

ünnepélyesen tiltakozni soha meg nem szűnhetünk, mégis akár passzív ellenállással a magas Portának kellemetlenséget okozni, akár a művelt világ előtt - mely szerencsétlenségünk iránt annyi rokonszenvvel viseltetik - csak hangos panasszal is fellépni mindeddig óvakodtunk, s inkább némán szenvedtünk, mintsem, hogy Felségednek kedvetlen dolgot tegyünk. Azonban, miután Felséged kormányra mindazon ajánlatokat, miket jogaink és szabadságunk sérelmével az osztrák és orosz hatalmaknak ígért, utolsó betűig tökéletesen teljesítette, miután a reánk mért szenvedési poharat zúgolódás nélkül mélyen kiürítettük, miután maga a kérlelhetetlen Ausztria is elkövetkezettnek látja azon percet, hogy a vérszomjas üldözéssel felhagyva a tömlöcök ajtajait mindinkább megnyissa, miután minket is bár joghoz és igazsághoz ragaszkodni, s Istenben bízva az erőszakos elnyomást erőszaknak ismerni soha meg nem szűnünk, arról, hogy nyugtalanságokat szítogatnánk joggal senki sem gyanúsíthat. Sőt az Ausztria bérencei által ellenünk világra szórt rágalmakat is inkább hallgatva tűrjük, mintsem, hogy a magas Portának nyugodt maga viselete iránti óhaját sérténénk. Miután tehát további erőszakos letartóztatásunkra - mely mindig jogtalan volt - többé még csak semmi politikai ürügy sem foroghat fenn, hinni merjük Felséges Császár, hogy végre már a mi szenvedéseinknek is véghatára elkövetkezett. Annak okáért minden jószágért mit Felséged kegyelméből legmélyebb hálánkat kinyilatkoztatva, s Felséges személyére és birodalmára Istennek minden áldásáért könyörögve, amit pedig kedvetlent szenvedünk, azt örömet a körülmények súlyának tulajdonítva, mély alázattal esedezünk Felséges császári trónja előtt, méltóztassék immár elvégre szenvedéseinknek véget vetni, s a Török Birodalomból történő távozásunkat megengedve elrendelni, hogy helyezzenek vissza minket haladéktalanul természetes jogainkba, s szabadságunkat visszanyerve hontalanként, de legalább szabadként szerencsétlenségünkkel távol vidékbe menekülhessünk.

Engedje meg Felséged, hogy ezen kérelmemet, melyet a jog, a néptörvény, a méltányosság, annyi szenvedésünk s Felséged dicsőségének s birodalma érdekének is tekintete és az egész művelt világ várakozása támogat, még különösen részemről két nyomós körülmény említése által gyámolítsam, melyek Felséged emberszerető szívében lehetetlen, hogy elismerésre ne találjanak. Felséges Úr! Én férj és atya vagyok. Nőm és gyermekeim ugyan mellettem vannak, s ez nekem végtelen vigasztalás volna, ha nem kellene látnom, hogy nálam itt lévőkkal csak szenvedéseim osztályosaivá lettek. Szegény nőmre kínos letartóztatásom e helyzettől elháríthatatlan tömérdek gondot, fáradságot és szokatlan nélkülözést hárít, melyek alatt egészségét többől megingatva a legnagyobb fájdalommal szemlélem. Három nagyreményű

yetiştirilmesi de telafi edilmez şekilde geri kaldı. Bu ise onların hayatında onulmaz yaralar açacak. İçinde bulunduğum durumda doğru bir eğitim için kaçınılmaz olan gerekli malzemelerin ve araç gerecin eksikliğini hiçbir insani çaba takviye edemez. Büyük bir ülkenin lideri olsam da çocuklarıma hazineler sağlamadım; bundan gurur duyuyorum. Onlara hazinelerin yerine geçecek bir eğitim dahi verememek ise bundan daha acı veriyor.

Kıymetli Sultan Hazretleri, diğer durum da içeride olmayan Macar göçmenlere bundan sonra yardım sona ermiş bulunmakla birlikte, çalışmalarından sonra sağlanan yaşam biçimini bu talihsizlere Osmanlı İmparatorluğu'nda temin edemedim; hatta bu doğrultudaki başvurularına saygıdeğer Bâb-ı Âli'den cevap dahi alamadım. Bütün gayretim ve çabam bu talihsizlere iyi şartlar sağlamaktır. 10 aylık tutsaklığımız zarfında her şeyleri tükendi; şimdi hiçbir şeyleri yok ve bu hâlde dünyanın her tarafına dağılmak mecburiyetindeler. Her türlü himayeden yoksun, başlarında davalarını savunan bir lider ve temsilci olmadan, aklıktan ölmekten veya dilenmekten veya suç işlemekten başka seçenekleri yok. Ben alakadar olmazsam, başka kim onlarla alakadar olsun, ihtiyaçlarını tedarik etsin, kol kanat gersin? Bu itibarla hiç şüphe yok ki bu anlattıklarımı dünyanın herhangi bir yerinde onlara sağlayabilirim, fakat Kütahya'da alıkonulmuş vaziyette onlar için hiçbir şey yapamam.

Bunun için yüzlerce insanın aklıktan ölme tehlikesine binaen ve eğitimleri geri kalan zavallı çocuklarımin gelecekteki hayatları ve mutlulukları adına da Zatiâlinizin huzurunda yalvarırım, bana özgürlüğümü ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan bir an evvel ayrılma iznini derhâl veriniz. Zira bu soğuk vilayette sonbahar çok çabuk gelmektedir ve bundan sonra gideceğim yerle ilgili hazırlıklar için de mutlaka zamana ihtiyacımız vardır. Sonbaharda küçük çocuklarla buradan yola çıkmaksa, oldukça sert geçen kış mevsiminin azıcık bir süresini dahi bu korkunç yerde geçirmek kadar imkânsızdır³.

İşbu sebepten dolayı Zatiâlinizin merhametli fermanın bana bildirilmesini arkadaşlarım adına da çok istirham eder, sonsuz minnetlerimi ve en derin hürmetlerimi ve saygılarımı sunarım.

Yüce Padişah hazretlerinin
naçizane hizmetkârı
Lajos Kossuth

gyermeim nevelése pedig pótolhatatlan hátramaradást szenned, mely egész életükre helyrehozhatatlanul károsan fog kihatni, minthogy azon helyzetben, amelyben vagyok, az okszerű neveléshez mellőzhetetlen segédeszközök hiányát semmi emberi igyekezet nem pótolhatja. S minél inkább büszkeségemnek tartom, hogy bár egy nagy ország kormányzója voltam, gyermeimnek mégis kincseket nem szereztem, annál keservesebben fáj, hogy nekik még csak oly nevelést sem adhatok, mely a kincsek hiányát pótolhatná.

Második körülmény az Felséges Császár, hogy a nem internált magyar emigrációnak további segélyeztetése meg lévén szüntetve, s minden igyekezetem, mellyel a szerencsétlenek számára a Török Birodalomban munkájuk utáni biztosított egzisztenciát nem tudtam szerezni, sőt eziránti folyamodásaimra a magas Portától még csak választ sem nyertek, e szerencsétleneknek, miután 10 hónapi letartóztatásunk alatt mindenükből kifogytak, most kénytelenek minden nélkül a világban szerteoszlan. Minden gyámolítás nélkül, minden vezető nélkül, aki ügyeket pártfogolja, s képviselje, nincs előttük más kilátás, mint az éhenhalás, a koldusbot, vagy a bűn - ki gondoskodjék róluk, ha én nem gondoskodom? Amit kétségtelenül azon tekintetnél fogva, mellyel itt ott a világban bírt gondolkodok, sikeresen tehetnék, de fogva Kütahyából érettük semmit nem tehetek.

Azért annyi száz szerencsétlenek éhenhalási veszélyének nevében és szegény neveletlen gyermeim jövendő életboldogságuk nevében is esedezem Felséged előtt, hogy szabadságomat azonnal visszaadtni s a Török Birodalomból történő haladéktalan eltávoztatásomat annyival inkább méltóztassék megengedni, minthogy az őszi idő ezen hideg tartományban igen korán bekövetkezik, s a jövendő tartózkodásom iránti rendelkezések végett is mindenesetre időre van szükségünk, őszi időben pedig innen kis gyermekekkel útnak indulni szintúgy lehetetlen volna, mint a hideg évszak csak egy részét is e rettenetes helyen tölteni.⁴

Annak okáért Felséged kegyelmes rendeletének tudtomra adatásáért társaim nevében is könyörögve örökös hálával s legmélyebb tisztelettel vagyok

Császári Felségednek
alázatos szolgálja
Kossuth Lajos

³ Kossuth 1851. június 10-én az Osmanlı İmparatorluğu topraklarından ayrıldı ve İngiltere'ye gitti.

⁴ Kossuth 1851. szeptemberében hagyta el az Oszmán Birodalom területét, ahonnét Angliába utazott.

Now.

H

Az Oszmán Birodalom térképe, 1839.
Osmanlı İmparatorluğu'nun Haritası, 1839.

MACAR BEYZADELERİNDEN YURİ MİHAL'IN, OSMANLI
ÜLKESİNİN GELİŞMESİ VE KALKINMASI İÇİN YAPILMASI
GEREKENLER HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİNİ ARZ
ETMEK ÜZERE PADİŞAH'IN HUZURUNA ÇIKARILMA
İSTEĞİ

A MAGYAR URAK KÖZÜL JURİ MIHÁLY ABDUL-
MEDZSID SZULTÁNHOZ BENYÚJTOTT KÉRELME,
MISZERINT AZ URALKODÓ ELÉ KÍVÁN JÁRULNI AZ
OSZMÁN BIRODALOM NÖVEKEDÉSE ÉS FEJLŐDÉSE
ÉRDEKÉBEN JAVASOLT TEENDŐKKEL KAPCSOLATBAN

~ 21/III/1857 ~

*Yüce Rabbimiz, bütün halka karşı merhametli olan şevketli
Padişahımızın cümle ahalinin ve devletin rahathk ve esenliğinin
sebebi olan vücudunu her türlü elem ve kederlerden korusun; onu
Osmanlı saltanat tahtında daim kulsın; düşmanlarını perişan etsin.
Âmin.*

Mübarek makamınıza arzuhalim şudur ki:

Bendeniz Osmanlı Devleti vatandaşı bir Macar beyzadesiyim. Küçük yaşımdan beri haddim olmayarak mülkiye, askeriye ve hariciye ilimleri ve imalat sanatı ile uğraştım. On bir aydan beri de Osmanlı Devleti ve ülkesinin ne gibi güzel tedbirlerle daha bayındır ve ahalisinin daha huzurlu olacağı konularında zihnî çaba sarf etmekteyim. Sadakatim, aşağıda beş madde hâlinde ifade ettiğim, yazı ile anlatılması uygun olmayan kapsamlı hususları siz Halife hazretlerinin sayesinde kolaylıkla düzenleyip yoluna koyabileceğim taahhüdünde bulunmaya bendenizi mecbur bırakmıştır. Şöyle ki:

Birinci Madde: Bütün memleket halkı memnun olmakla beraber, önemli bir konu olan subay ve askerlerin düzen ve nizam altına alınması hususunda ne gibi tedbirler alınmalıdır?

İkinci Madde: Tersane-i Âmire ve ona bağlı yerlerde az masrafla ve yerinde tedbirlerle Osmanlı donanmasının gemi ve vapur sayısının kısa zamanda arttırılması hususunda ne gibi çalışmalar yapılmalıdır?

Üçüncü Madde: Bütün Osmanlı ülkesinin gelirlerinin arttırılıp harcamalarının azaltılması kolaylıkla nasıl sağlanabilir?

Dördüncü Madde: Kısa süre içerisinde uygun masrafla Osmanlı ülkesinin herhangi bir tarafına demiryolu yapılması için Padişahımız tarafından izin verildiği takdirde, Allah'ın yardımı ile onun yüksek himmetlerinin eseri olarak on beş-yirmi sene içerisinde Osmanlı Devlet Hazinesi'nden bu demiryollarının inşası için yapılması gereken masraflar yapıldıktan sonra ortaya çıkacak ticaretin gelirlerinin ebediyen Hazine'de kalmasını sağlamak için bu demiryolları ne gibi uygun tedbirlere ihtiyaç göstermektedir?

*A világ lakosságának és az ország kényelmének és jólétének
forrásaként, az összes néppel szemben könyörületes és hatalmas
padişahunk személyét Mindenható Urunk védje meg mindenféle
szomorúságtól és bánattól; tegye őt halhatatlanná az oszmán
szultánatus trónján; ellenségeire pedig sújtsa le. Ámen.*

Áldott hivatalának ajánlom szíves figyelmébe az alábbiakat:

Az ön alázatos szolgáljaként én egy magyar úr, egyúttal az Oszmán Birodalom alattvalója vagyok. Kiskorom óta foglalkozom közigazgatási, katonai és történettudományokkal, valamint közgazdasággal. Tizenegy hónapja pedig szellemi erőfeszítéseket teszek abban az ügyben, hogy az Oszmán Birodalom milyén intézkedésekkel lehetne virágzóbbá, lakosságát pedig nyugodtabbá tenni. Alázatos szolgáljaként az önhöz való hűségem arra kényszerített, hogy az alábbi öt pontban felsorolt, noha írásban nem megfelelően elmagyarázható kérdések kivitelezését a felséges kalifa jóváhagyása után vállaljam. Nevezetesen:

Első Pont: Azért, hogy az egész ország népe elégedett legyen, milyén intézkedéseket kell hozni a tisztek és katonák katonai renjének és fegyelmeinek fontos ügyében?

Második Pont: Milyén munkálatokat kell elvégezni a Tersane-i Âmire-ban¹ és a hozzá tartozó helyeken, hogy kevés költséggel és a helyes intézkedésekkel az oszmán haditengerészet hajóinak és kompjainak száma rövid időn belül növekedjék?

Harmadik Pont: Hogyan lehet könnyen biztosítani az Oszmán Birodalom bevételeinek növelését és költségeinek csökkentését?

Negyedik Pont: Abban az esetben, ha padişahunk engedélyezi azt, hogy rövid időn belül megfelelő költséggel az Oszmán Birodalom bármely részén vasút épüljön és Allah segítségével és jószándékával tizenöt-húsz éven belül - miután az oszmán államkincstárból kifizetésre kerültek ennek a vasútépítésnek

¹ A haditengerészet központja.

Beşinci Madde: Osmanlı ülkesinde yerleşik ahali ve yabancı devlet vatandaşlarının –özellikle de bütün müttefik ve dost ülkelerin– kendilerinden maddi bir şey alınmasında gönül rızası ve teşekkür edilmesi sağlanarak ve bütün koruma ve serbestlikler kaldırılarak, güvenlik vs. işlerinin sadece vezirlere ve Padişahımızın memurlarına ait hâle getirilmesi konusu, nasıl bir politika izlenmesini ve inceleme yapılmasını gerektirir?

Âlemlerin Rabbi'nin yüce Padişahımızı şu yukarıda sözü edilen önemli konuları uygulamaya muvaffak kılmasına aracılık etmeme ve bu âciz tarafından tasarlanan diğer hususları sadakatimin gereği olarak onun yüce makamında şimdilik gönüllü olarak arz ve ifade etmeme izin verilmesi için bundan on bir ay önce Fransızca bir arzuhâl sunma cüreti göstermiştim.

Her ne kadar bu konu Hariciye eski Nazırı Fuad Paşa'ya havale edilmiş ve bendeniz aratılmış isem de kaderin cilvesi olarak o sıralarda biraz rahatsız bulunduğumdan, başkasının çocuğu uygunsuz bir Macar, isminin bendenize biraz benzemesi ve bana duyduğu aşırı kin sebebiyle, aranılan kişinin kendisi olduğunu söylemiş; soru-cevap sırasında ise bu arzuhâlin sahibinin kendisi olmadığını belirtmiş ve benim aleyhimde daha bir takım uygunsuz ifadelerde bulunarak iftiralar atıp gitmiş.

Daha sonra bendeniz hastalıktan kurtulunca, Nazır paşa hazretlerine anlatılan bu yakışıksız durumu dile getirmek, yani hem hak ve namusumu korumak hem de şu yazdığım hususlarda Padişahımız tarafından ne şekilde irade buyurulduğunu sormak için girişimde bulunmuş isem de işe yarar herhangi bir cevap alamadım.

Hâlbuki bendeniz öyle lafı edilmeye değmez kimselerden değilim. On bir aydan beri Padişahımızın gölgesine sığınmış ve sahip olduğum her şeyi, şu yazdığım hususların düşünce ve uygulama planında araştırılıp incelenmesine sarf eylemişim. Ben âcizin artık sabra ve beklemeye tahammülüm kalmadı; çok büyük sıkıntılara düştüm. İşe yarar bir cevap alamadan eli boş dönmek ve başarısızlık beyzadeliliğime layık değildir. Esasen işe yarar bir cevap alamam da bundan dönmeye müsaade edemem. Ayrıca, şu ifade edilen hususların Allah göstermesin uygulanmasında başarılı olamadığım takdirde kanunen verilecek cezaya da razıyım. İşte bütün bu sebeplerden ötürü daha sonra üç kez daha arzuhâl sunma cesareti gösterdim.

Şu hususlar, bütün Osmanlı halkının ve Devlet Hazines'i'nin yararına, memleketin bayındırlığı ve ahalinin rahatına yönelik faydalı düzenlemelerden ibaret olduğundan şimdilik herhangi bir makam ve para talebinde bulunmadan, karşılıksız olarak, sırf sadakatimi göstermek için ve şimdye dek işe yarar bir cevap elde edemediğim için tekrar bir arzuhâl sunarak Padişahımızın heybetli başını ağrıtmaya cesareti gösterdim.

a süksüses költségei - azért, hogy örök időkre biztosítva legyen a kialakuló kereskedelem bevételének kincstárban maradása, ezzel a vasúttal kapcsolatban milyen megfelelő intézkedésekre van szükség?

Ötödik Pont: Az Oszmán Birodalomban letelepedett lakosságnak és a külföldi állampolgároknak - különösen a szövetséges és baráti országokból érkezetteknek - az önkéntes anyagi hozzájárulási készségét és közzönetét biztosítva, [őket] teljes védelemben és szabadságban megtartva, biztossági egyéb dolgaikban közvetlenül a vezírek és padisahunk tisztségviselőinek illetékességébe tartozásuk ügyében milyen politika követése és vizsgálat lefolytatása szükséges?

Ezelőtt tizenegy hónappal merészelttem egy francia nyelvű kérelmet beterjeszteni annak érdekében, hogy a világok ura, felséges padisahunk² engedélyezze a fent említett fontos kérdések megoldásának sikerességéért közbenjárásomat, valamint alattvalójaként és hűségemnek megfelelően a felséges hivatalához tervezett egyéb kérdések általam, jelenleg önkéntes alapon történő beterjesztését és elmagyarazását.

Bár ezt a kérvényt [korábban] átirányították a korábbi külügyminiszternek, Fuad pasának, aki kerestetett engem, mint az ön alázatos szolgáját, azonban a sors fintora, hogy abban az időben kissé beteg voltam és egy másik magyar, akinek a neve hasonló az én - aki a padisahot alázatosan szolgálom - nevemhez, az ellenem általa érzett rendkívüli gyűlölet miatt azt mondta, hogy ő a keresett személy; majd a kikérdezés folyamán kijelentette, hogy nem ő a kérelem beterjesztője és személyemmel kapcsolatban néhány nem illő megjegyzést téve engem megrágalmazott, majd eltávozott onnan.

Később, miután alázatos szolgajaként megszabadultam a betegségtől, a felséges miniszter pasa számára kifejezett kellemetlen helyzet megmagyarazása, vagyis jogaim és becsületem megvédése, valamint az általam leírt kérdésekből a padisah rendelkezésének megtudakolása érdekében bárhogy is próbálkoztam, semmilyen választ nem kaptam.

Ugyanakkor nem vagyok egy olyan személy, akire egy szót sem érdemes vesztegetni. Tizenegy hónapja padisahunk árnyékába menekülve mindent, amim van, arra fordítottam, hogy az általam leírt kérdések gondolati és alkalmazási terveit kutassam és vizsgáljam. Gyámoltalan alattvalójaként már nem tudom elviselni a türelemmel való várakozást, nagy nehézségek közé kerültem. Uraságomhoz nem méltó, hogy használható válasz nélkül, üres kézzel sikertelenül forduljak vissza. Alapvetően, ha nem kapok megfelelő választ, akkor sem fordulhatok már vissza. Emellett, Allah oltalmazzon,

2 I. Abdülmedzsid oszmán szultán, 1839 - 1861 között uralkodott.

Şimdiye kadar para harcamamın ve harcamaya devam etmemin tek sebebi, işe yarar bir cevap alamamış olmamdır. Oysa bu kulunuz Padişahımızın şerefli hizmetinde olma arzusunda ve şu konulardaki iyiniyetini ortaya koyma mecburiyetindedir.

Gereği daha sonra yapılmak üzere birkaç dakika içerisinde gerek şu beş maddeyi ve gerekse bendenizin yazılması doğru olmayan diğer düşüncelerimi aracısız olarak Padişah hazretlerinin yüce makamına arz ve ifade etmeme lütfen izin verilmesini niyaz ederim.

Bendenizin her ne vakit getirtilmem irade buyurulur ise, Beyoğlu'nda Kalyoncu Kulluğu altındaki Çakmak Sokağı denilen mahalleden buldurulmamı niyaz ederim.

Artık emir ve irade Padişah efendimiz hazretlerindir. 25 Receb [12]73.

Daimi bendeniz
Macar Beyzadelerinden
Yuri Mihal

ha ezen felvetett kérdések megoldásában sikertelen leszek, a kiszabott büntetést hajlandó vagyok elfogadni. Ezen okok miatt merészeltem háromszor is benyújtani kérelmemet.

Mivel ezek a kérdések az egész oszmán nép és állami kincstár javára lesznek és a haza felvirágoztatására és a nép kényelmére irányuló hasznos rendelkezésekből állnak, valamint mert mostanáig nem kaptam választ, ezért most egyenlőre bármely hivatali poszt vagy pénz igénye és ellenszolgáltatás nélkül, csak hogy hűségemet megmutassam, egy újabb kérelem beterjesztésével merészeltem felséges padisahunk fejét fájdtítani.

Annak kizárólagos oka, hogy mostanáig és jelenleg is pénzt fordítok erre az ügyre, az, hogy egyenlőre még nem kaptam megfelelő választ. Azonban az ön szolgálja ég a vágytól, hogy padisahunk dicsőséges szolgálatában lehessen és köteles az említett ügyben jóhiszeműségét bizonyítani.

Kérem, engedjék meg, hogy néhány perc alatt mind a fent említett öt pontot, mind pedig alázatos szolgáljaként további, írásban nem megfelelően elmagyarázható gondolataimat közvetítő nélkül felséges padisahunk méltóságos hivatalának beterjeszthessem és elmagyarázhassam.

Amikor a rendeletnek megfelelően alázatos szolgáljaként meg kell jelennem, kérem, hogy a Bégogluban található Kaljondzsú Kullugu alatti Csakmak utcának mondott környéken keressenek.

Ebben a tekintetben a parancs és irányítás joga felséges padisah urunké. [12]73. Redzseb 25./1857. március 21.

Örökké az ön alázatos szolgálja

A magyar urak közül

Juri Mihály

MACAR İHTİLAL REİSLERİNİN TOLÇI'DAKİ
FAALİYETLERİA MAGYAR FORRADALOM VEZETŐINEK TULCSÁBAN
FOLYTATOTT TEVÉKENYSÉGE

~ 07/VII/1859 ~

Bismillâh

Allah nevében

Numara: 298

Hariciye Nezaretî'ne

Devletli efendim hazretleri

Kossuth ve Klapka'nın¹ Tolçı² taraflarına geldiği ve bunların geldiğine dair Fransızca imzasız bir mektubun elime ulaştığı 295 numaralı yazımda ifade olunmuştu. Bu defa Tolçı'ya gidişimde konu araştırılınca; Tolçı sancağında çok sayıda Macar ve Lehistanlı sığınmacının yerleştiği, Tolçı'ya gelmiş olan Fransız konsolosunun bindiği Mesajeri Kumpanyası'na ait vapur ile Kossuth ve Klapka'nın da geldiği, hatta vapurun bu zamana kadar hiç rastlanmadık biçimde Tolçı önünde üç saat beklediği, bu sırada bazı insanların gemiye gidip Klapka ile tekrar geri döndüğü, Kossuth'un durmayıp Kalas'a³ gittiği, Klapka'nın da birkaç gün oyalandıktan sonra İsviçre pasaportuyla Tolçı'dan ayrıldığı [öğrenilmiştir.] Fakir durumda bulunan Tolçı'daki sığınmacıların birdenbire elbise ve geçim durumlarının yoluna girip sıkıntıdan kurtulmuş olmaları da Kossuth ve Klapka'nın oraya geldiklerini doğrulamaktadır. Ayrıca, Tuna Komisyonu hizmetinde bulunan bazı Macar sığınmacılar tarafından da bizzat bendenize ifade olunmuştur. Bir de; Fransız vatandaşı Voroniç ile Klapka, Mesleni, Fridvalski ve Peter Robidel adlı kişilerin hiçbir işle uğraşmadıkları hâlde vapurların gelişinde daima birçok mektuplar aldıkları ve kendilerinin de her defasında postaya mektuplar verdikleri, sık sık bir yere toplanıp savaş ve politika konuştukları, bu taraflara gelen ve kim oldukları bilinmeyen kimseleri Sırbistan ve Macaristan taraflarına gönderdikleri rivayet olunmaktadır.

Durum kulunuzun işbu arızası ile bilgilerinize arz olunur. Artık emir ve ferman sizindir.

6 Zilhicce 1275

Tuna Komisyonu Başkanı

Mirliva

Ömer Fevzi

Szám: 298

A Külügyminisztériumnak

Felséges uram,

A 295. számú levelemben kifejezésre került, hogy Kossuth és Klapka¹ Tulcsába² érkezett, és jövetelükkel kapcsolatban egy francia nyelvű, aláírás nélküli levelet kaptam. Amikor elmentem Tulcsába és kivizsgáltam az ügyet, [megállapítást nyert], hogy Tulcsa szandzsákjába számos magyar és lengyel menedékkérő telepedett le. Kossuth és Klapka is azon a *Messageries* vállalathoz tartozó komphajón érkezett, amivel a francia konzul is, sőt a komp egy eddig még sosem látott módon Tulcsa előtt három órát várakozott, ezalatt néhány ember a hajóhoz ment, majd Klapkával tért vissza. Kossuth nem szállt ki, hanem Galacba³ ment, Klapka pedig egy pár nap múlva a svájci útlevelével távozott el Tulcsából. A szegény helyzetben lévő Tulcsában található menedékkérők ruházati és megélhetési helyzetének hirtelen rendeződése és a problémáktól való megszabadulásuk is azt bizonyítja, hogy Kossuth és Klapka ott jártak. Emellett a dunai bizottságban szolgáló néhány magyar menedékkérő is hasonlókat mesélt az ön alázatos szolgálójának. Még valami: azt beszélük, hogy a francia állampolgárságú Voronics, Klapka, Mesleni, Fridvalszi és Peter Robidel nevű személyek, annak ellenére, hogy nem foglalkoznak semmivel, a kompok érkezésekor mégis mindig számos levelet kapnak és saját maguk is adnak fel leveleket postán, gyakran egy helyre összegyűlve a háborúról és politikáról beszélgetnek, ide érkező ismeretlen személyeket pedig Szerbia és Magyarország felé küldenek tovább.

A helyzetet alattvalója ajánlja szíves figyelmébe. A parancs és rendelkezés joga az öné.

1275. Zilhiddzse 6.

A dunai bizottság elnöke

Ömer Fevzi

Dandártábornok

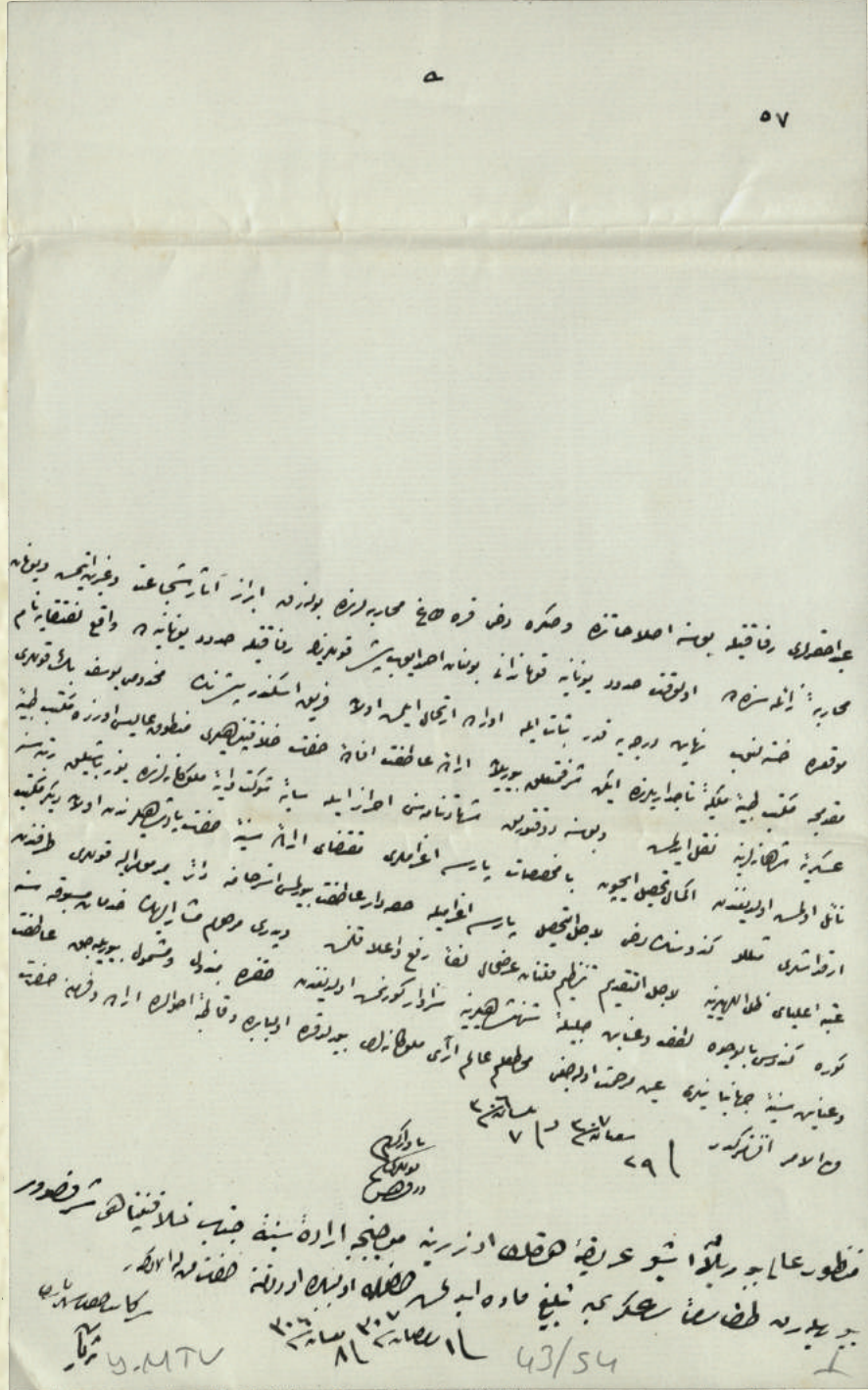
1 Klapka György (General)

2 Macarca *Tulcsa*; Romanya'nın *Tulcea* isimli yerleşim birimi.3 Macarca *Galac*; Romanya'nın *Galati* isimli yerleşim birimi.

1 Klapka György (tábornok)

2 Az eredetiben *Tolça*, ma Romániában Tulcea.3 Az eredetiben *Kalas*, ma Romániában Galați.

TC. / BOA, Y.MTV. 43/54-1

Ferik [Macarlı] İskender Paşa / Ferik [Magyar] İskender Pasa

Yusuf Cemil

**SON DÖNEM OSMANLI SAVAŞLARINDA BÜYÜK
KAHRAMANLIKLAR GÖSTEREN FERİK [MACARLI]
İSKENDER PAŞA'NIN OĞLU TABİP YÜZBAŞI YU-
SUF'UN TIP EĞİTİMİNİ TAMAMLAMAK ÜZERE PA-
RİS'E GÖNDERİLMESİ**

~20 /IV/1890~

Bosna ıslahatında ve daha sonra Karadağ savaşlarında bulunarak büyük gayretleri ve kahramanlıkları görülüp, Yunan harbinde de (1897 Osmanlı-Yunan Savaşı) Yunan hudut kumandanı Ahmed Eyyüp Paşa ile birlikte iken Yunan hududunda bulunan Leftekarya adlı mevkiye hastalandığı halde son ana kadar vazife mahallini terk etmeyip orada vefat etmiş olan Ferik İskender Paşa'nın oğlu Yusuf Bey, daha önce Tıp Mektebi'nde iken padişah İradesi ile Askerî Tıp fakültesine nakli gerçekleştirilmiş ve bu sene doktorluk diplomasını alarak yüzbaşılık rütbesine nâil olmuştu. Bu kere yine padişah iradesi gereği tahsilini tamamlamak için Paris'e gönderilmele-ri kararlaştırılmış olan diğer mektep arkadaşları gibi kendisinin de gönderilmesini istirham etmektedir. Buna dair dilekçesi de bu yazı ile birlikte arz olunmuştur. Merhum pederlerinin geçmişteki hizmetleri de dikkate alındığında kendisi padişah hazretlerinin lütuf ve inayetlerine mazhar olması gerektiği değerlendirilmektedir. Her halde emir ve ferman yüce padişah efendimizindir.

Fi 29 Şaban sene 1307/ ve fi 7 Nisan 1306

Padişah Yaveri

Derviş

Saraya sunmuş olduğunuz işbu yazımdaki talebiniz uygun görülerek onaylanmış ve Seraskerlik makamına bildirilmiştir. Her halde emir yüce makamındır.

21 Nisan 1890

Saray Başkatibi

Süreyya

1 Ferik [Macarlı] İskender Paşa: Bihari bir Macar soylusu olan Janos Derecskey, Macaristan'ın 1848 yılında Habsburg Avusturya'sına karşı verdiği Bağımsızlık Savaşı'nda Jozsef Bem kumandasındaki yuzbaşı rütbesi ile savaştı. Piyade askeriydi: bir sene içerisinde üç defa yaralandı; şiddetli savaş sırasında gösterdiği kahramanlıklar nedeni ile kendisine devlet nişanı verildi (György Czorba / 11 – 05 – 2010). Ancak, Rusların, Avusturyalılar yanında savaşa girmesi ve bağımsızlık mücadelesinin sonuçsuz kalması üzerine o da bir çok Macar soylusu ve kahramanı gibi Osmanlı Devleti'ne iltica etti ve burada "İskender" adını aldı. Yeni ülkesinde de olağanüstü askeri başarılarla imza attı (İsmail Fazıl Paşa, Meşâhir Askerlerden Bir sahife, Necm-i istikbâl Matbaası Dersaadet 1913). Birinci Ferik (orgeneral) Macarlı İskender Paşa olarak görev yaparken Yunanistan cephesinde başarıları yabancı basında tarafından da takip edilmiştir (New York Times – 06 – 07 – 1878 / 02 – 08 – 1880). Bu cephe de hastalanarak vefat etmiştir. Eşi, Bosna Kadısı Mehmet Refik Efendi'nin kızı Hatice Hanımefendi'dir. Oğulları'ndan Yusuf Cemil Askerî Tabip, ve Mehmet Fahri Şandor ise Cumhuriyet döneminin ikinci Posta Umum Müdürü'dür. Macarlı İskender Paşa ve ailenin diğer ünlü büyükleri hakkında unutulmuş tarihçe 4. kuşak torunlarının dan Ö. Emre Ekşi tarafından günışığına çıkarmıştır.

**ORVOSI KÉPZÉSÉNEK BEFE JEZÉSE ÉRDEKÉBEN AZ
UTOLSÓ IDŐSZAK OSMÁN HÁBORÚBAN NAGY
HŐSIESSÉGET TANUSÍTÓ FERİK [MAGYAR] İSKEN-
DER PASA' FIÁNAK, AZ ORVOS SZÁZADOS YUSUF
PASÁNAK PÁRIZSBA KÜLDÉSE**

A boszniai reformban és később a montenegrói háborúban résztvevő, komoly erőfeszítésekről és hősiességről tanúságot tévő, a görög háborúban is (1897 Oszmán-Görög Háború) a görög határparancsnokkal, Ahmed Eyyüp Pasával együtt szolgáló, a görög határon található Leftekarya nevű helységben megbetegedő, betegségre ellenére az utolsó pillanatig szolgálathelyén maradó, majd elhalálozó Ferik İskender Pasa fia, Yusuf Bey, korábban az Orvosi Iskolában tanult, majd a padisah akaratával a Katonai Orvosi Egyetemre történő áthelyezésére került sor és ebben az évben orvosi diplomáját megszerezve megkapta a századosi rangot. Ezúton alázatosan kéri, hogy a padisah akaratával összhangban, tanulmányainak befejezése érdekében küldjék őt is Párizsba úgy, mint a többi iskolatársait, akik elküldéséről döntés született. Az erről szóló kérvényre ezen levéllel együtt került benyújtásra. Néhai atyjának múltbéli szolgálatait figyelembe véve az értékelés szerint rászolgált padisah őfelségének kegyelmére és irgalmára. A rendelkezés és ítélethozatal joga minden esetben felséges padisah urunké.

1307. év Şaban hónapjának 29. napján / és 1306 április 7.

Padisahi Segéd

Derviş

A palotánál ön által benyújtott jelen levelében megtalálható igény megfelelőnek tekintve jóváhagyásra került és a Szerászkéri hivatal tájékoztatása megtörtént. A rendelkezés joga mindenképpen a felséges hivatalé.

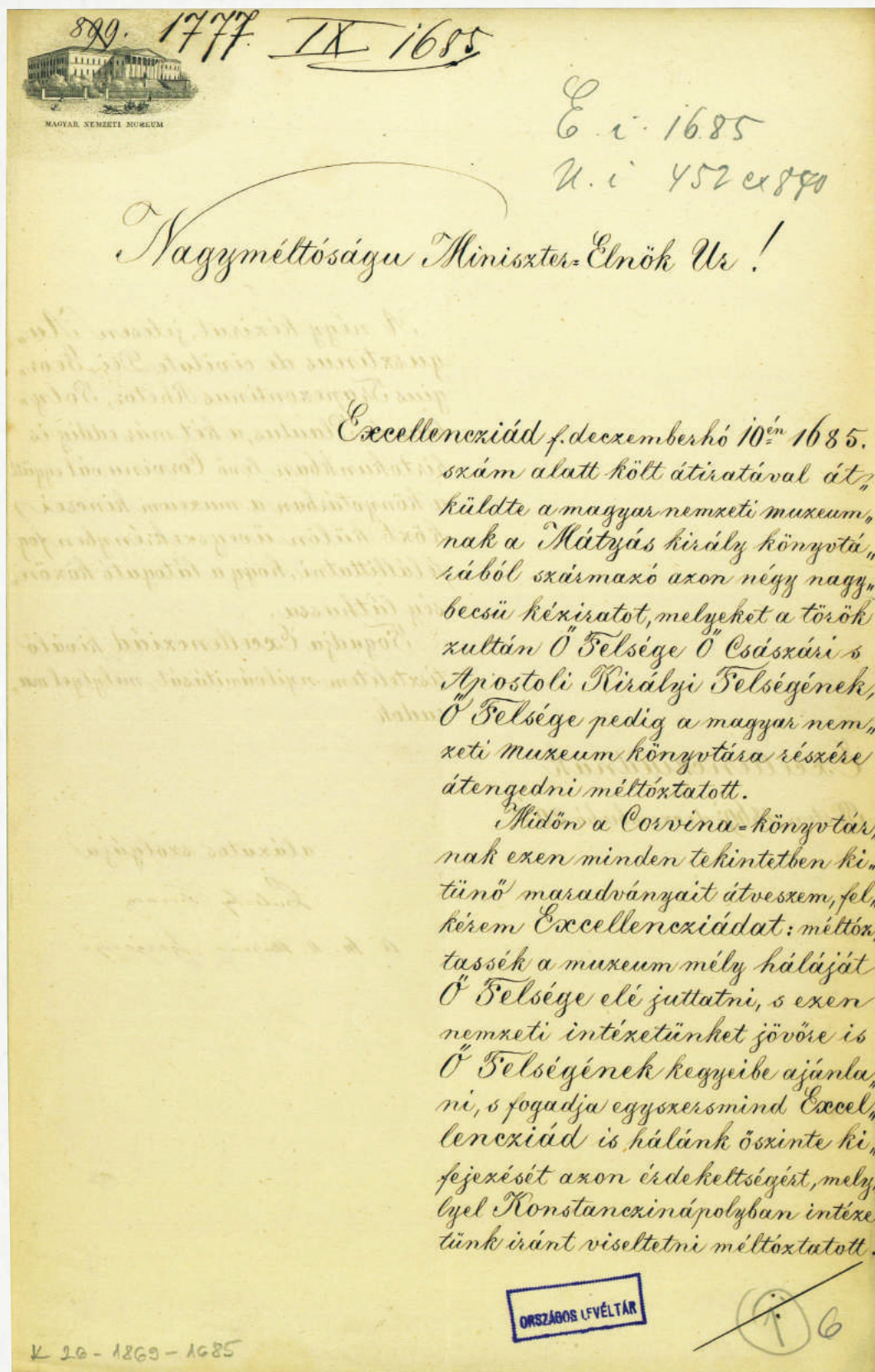
1890. április 21.

Palotai Főtthkár

Süreyya

1 Ferik [Magyar] İskender Pasa: Bihari magyar nemesként Derecskey János, 1848.-ban Magyarország Habsburg Ausztria ellen folytatott Függetlenségi Harcában Bem József irányítása alatt századosi rangban harcolt. Gyalogsági katona volt: egy éven belül háromszor sebesült meg; a heves harcok során tanúsított hősiessége miatt állami kitüntetést kapott (Czorba György / 11 – 05 – 2010). Azonban miután az Oroszok az Osztrákok mellett beléptek a háborúba és a függetlenségért folytatott küzdelem eredmény nélkül maradt, mint sok más magyar nemesúr és hős, ő is az Oszmán Birodalomban keresett menedéket és itt kapta az "İskender" nevet. Új országában is rendkívüli katonai sikereket ért el (İsmail Fazıl Pasa, Meşâhir Askerlerden Bir sahife, Necm-i istikbâl Matbaası Dersaadet 1913). Első Ferik (tábornok) Magyar İskender Pasa, szolgálatának ellátása során görögországi harcveronalon véghezvitt sikereit a külföldi média is nyomonkövette (New York Times – 06 – 07 – 1878 / 02 – 08 – 1880). Ezen harcveronalon betegedett meg majd halálozott el. Felesége Bosznia Kádijának, Mehmet Refik Efendi-nek a lánya, Hatice méltóságos asszony. Fiai közül Yusuf Cemil katonai orvos, Mehmet Fahri Şandor pedig a köztársasági korszakban a posta második általános igazgatója. A Magyar İskender Pasával és családjának más híres őseivel kapcsolatos elfeledett történelem 3. generációs lezármazottai közül Ö. Emre Ekşi által került napvilágra.

A négy kézirát, jelesen Au-
gustinus de civitate Dei, Geor-
gius Trapezontinus Rhetor, Poly-
bius és Plautus, a két már eddig is
birtokunkban levő Corvinával együtt
a könyvtársban a muxeum kincsei-
közül külön üvegszekrényben fog-
felállíttatni, hogy a látogató közőn-
ség láthassa.

Fogadja Excellenciád kiváló
tiszteletm nyilvánítását, melylyel ma-
radok

aláíratos szolgálja

Gulabgy Ferencz

A. M. H. Muzsina Szegedre

**SULTAN ABDÜLAZİZ TARAFINDAN İMPARATOR
FERENC JÓZSEF'E GÖNDERİLEN EL YAZMASI
KİTAPLARIN (CORVINA) MACAR ULUSAL MÜZESİ'NE
KONULMASI KONUSUNDA MÜZE MÜDÜRÜ FERENC
PULSZKY'NİN BAŞBAKAN GYULA ANDRÁSSY'YE
TEŞEKKÜR MEKTUBU¹**

**PULSZKY FERENC KÖSZÖNŐ LEVELE ANDRÁSSY GYULA
MINISZTERELNÖKHÖZ AZ ABDUL-AZİZ SZULTÁN
ÁLTAL FERENC JÓZSEFNEK ADOMÁNYOZOTT
CORVINÁKNAK A MAGYAR NEMZETİ MÚZEUM
KÖNYVTÁRABAN VALÓ ELHELYEZÉSÉÉRT¹**

~ 20/XII/1869 ~

Çok Saygıdeğer Başbakamm

Kral Mátyás'ın kütüphanesine ait çok değerli dört el yazma eser, Ekselanslarınız tarafından, içinde bulunduğumuz Aralık ayının 20'sinde 1685 no. altında belirtilen kopyasıyla Macar Ulusal Müzesi'ne gönderildi. Bunları Osmanlı Sultanı, İmparator hazretlerine göndermişti. Majesteleri de Macar Ulusal Müzesi'nin kütüphanesine konulmasına izin vermekle bizi şerefletirdi.

Corvina (Elyazması) kütüphanesinin her bakımdan çok değerli bu harika miraslarını bir taraftan teslim alırken, Ekselanslarınızdan arzuhalim, müzemizin derin minnetini ve şükranlarını Majestelerine iletmeniz ve bu ulusal kurumumuzu gelecek sene de Majestelerine tavsiye etmenizdir. Aynı zamanda Ekselansları kurumumuza karşı İstanbul'da harekete geçilmesi yolunda gösterdiğiniz ilgi ve alaka nedeniyle minnetimizin samimi ifadesini kabul buyurunuz.

Dört el yazması, ismen Augustinus De Civitate Dei, Georgius Trapezontinus Rhetor, Polybios Ve Plautus, diğer ikisi, bugüne kadar da bize ait olan (mülkiyetimizde bulunan) Corvinayla birlikte kütüphanede müzenin hazineleri arasında, ayrı bir cam dolapta ziyaretçilerin görebilmesi için sergileneceklerdir.

Ekselanslarına fevkalade saygılarımı ve hürmetlerimi sunarım.

Peşte, 20 Aralık 1869

Ekselanslarının mütevazı hizmetkârı

Ferenc Pulszky

Macar Ulusal Müzesi Müdürü

Nagyméltóságú Miniszterelnök Úr!

Excellenciád folyó december hó 10-én 1685. szám alatt kelt átiratával átküldte a Magyar Nemzeti Múzeumnak a Mátyás király könyvtárából származó azon négy nagybecsű kéziratot, melyeket a török szultán Öfelsége Ő Császári s Apostoli Királyi Felségének, Öfelsége pedig a Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtára részére átengedni méltóztatott.

Midőn a Corvina-könyvtárnak ezen minden tekintetben kitűnő maradványait átveszem, felkérem Excellenciádat: méltóztassék a múzeum mély háláját Öfelsége elé juttatni, s ezen nemzeti intézményünket jövőre is Öfelségének kegyeibe ajánlani, s fogadja egyszersmind Excellenciád is hálánk őszinte kifejezését azon érdekeltségért, mellyel Konstantinápolyban intézetünk iránt viseltetni méltóztatott.

A négy kézirat, jelesen Augustinus De civitate Dei, Georgius Trapezontinus Rhetor, Polybios és Plautus, a két másik, eddig is birtokunkban lévő Corvinával együtt a könyvtárban a múzeum kincsei közt, külön üvegszekrényben fog felállítatni, hogy a látogató közönség láthassa.

Fogadja Excellenciád kiváló tiszteletem nyilvánítását, mellyel maradok

Pesten, 1869. december hó 20-án

Excellenciádnak

alázatos szolgálja

Pulszky Ferenc

a M. N. Múzeum Igazgatója

¹ Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

¹ Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

AMBASSADE
DE TURQUIE

N^o S^e 7104
N^o S^e 711

*Manifestation des
étudiants Hongrois.*

VIENNE 18 Novembre 1876

1

Excurrence

J'ai eu l'honneur de recevoir
la Lépêche que Votre Excellence
a bien voulu m'adresser, en date
du 9 courant, N° 55457/337, rela-
tivement aux manifestations des
étudiants Hongrois en faveur de la
Turquie, et je n'ai pas manqué de
donner verbalement des instructions
en conséquence à Sermed Efendi
qui, pour se dérober aux ovations
Son Excellence
Safvet Paşa,
Ministre des Affaires Étrangères
H.2.548. 176/4

BASBAKANLIK
OSMANLI
ARŞIVI

Je prie, Votre Excellence, de

OSMANLI
ARŞIVI

MACAR ÖĞRENCİLERİN VIYANA'DA OSMANLI DEVLETİ
LEHİNE BİR MİTİNG DÜZENLEME GİRİŞİMLERİMAGYAR DIÁKOK KEZDEMÉNYEZÉSE EGY, AZ
OSZMÁN BIRODALMAT TÁMOGATÓ BÉCSI TALÁLKOZÓ
MEGRENDEZÉSÉRE

~ 18/XI/1876 ~

Türkiye Büyükelçiliği

Viyana, 18 Kasım 1876

Genel Sıra No : 7104

Özel Sıra No: 711

*Macar öğrencilerin gösterileri.**Ekselansları Dışişleri Bakamı Safvet Paşa'ya*

Ekselansları,

Zatıalınızın, Macar öğrencilerin Türkiye lehine gösterileri hakkında 9 Kasım tarihli ve 45457/337 sayılı yazınızı almak-tan onur duydum ve bunun sonucunda, şu anda Viyana'da bulunan Sermet Efendi'ye, tekrarlanacak olan tezahüratlar-dan kaçınılması hususunda, şifahi talimatları vermekten de geri kalmadım.

Peşte'de¹ dolaşan bir söylentiye göre; Peşte'deki öğrencilerle Viyana'daki Macar öğrenciler Osmanlı Büyükelçiliği onuru-na, Peşte'deki yasaktan dolayı Viyana'da meşaleli bir yürüyüş düzenleyip Türkiye lehine gösteri yapmak üzere anlaşmışlar ve bunu gerçekleştirmeye karar vermişler. Bunu, bu vesileyle Zatıalınıza arz ederim.

Bu gösterinin Viyana polisince hoş görülebileceği varsayılmamalıdır.

Ekte sunulan dün akşamki "Nouvelle Presse Libre" gazetesinin kupüründe yukarıda ifade edilen hususlardan bahsedilmiş, daha sonra da Peşte'deki okulların öğrencilerinin Türkiye le-hinde ortaya koydukları sempatik tavırdan dolayı kendilerine karşı hissedilen minneti ifade etmek üzere Canée² İslam Yük-sek Okulu öğrencileri tarafından Budapeşte Üniversitesi'ne gönderilen telgraf alıntılanarak yayımlanmıştır.

Sayın Ekselansları, en içten saygılarımın kabulünü istirham ediyorum.

Aleko Vogorides

Törökország nagykövetsége

Általános sorszám: 7104

Egyedi sorszám: 711

*Magyar diákok felvonulása**Excellenciájának, Szafvet pasa¹ külügyminiszternek,*

Excellenciás uram,

Megtiszteltetés számomra, hogy megkaptam a magyar diákok Törökországot támogató felvonulásával kapcsolatos november 9-ei dátumú 45457/337. számú levelét, és ebből következően nem késlekedtem szóbeli utasítást adni a jelenleg Bécsben tartózkodó Szermet efendinek az ismétlődő ovációk elkerülésének ügyében.

Egy Pesten keringő pletyka szerint a pesti diákok és a Bécsben tartózkodó magyar diákok megegyeztek, hogy az oszmán nagykövetség tiszteletére a pesti tilalom miatt Bécsben rendeznek fáklyás felvonulást Törökország mellett, és elhatározták a megvalósítását. Ezt ebből az alkalomból ajánlom excellenciád szíves figyelmébe.

Nem szabad azt feltételezni, hogy ezt a felvonulást a bécsi rendőrség jó szemmel nézi majd.

A mellékletben megtalálható tegnap esti "Nouvelle Presse Libre" kivágása említette a fent szereplő kérdéseket, és közzétett egy idézetet a Canée² iszlám főiskola diákjai részéről a budapesti egyetemnek küldött táviratból, mely a pesti iskolák diákjainak Törökország iránti támogatásáért érzett hála kifejezése.

Nagyrabecsült excellenciás uram, kérem fogadja legmélyebb tiszteletemet.

Aleko Vogorides³¹ Budapeşte.² Yunanistan'ın Girit adasındaki Hanya kenti.¹ Mehmed Esad Safvet pasa (1814-1883).² Görögország Kréta szigetének Hanya városa.³ Aleko Vogoridi pasa, bécsi nagykövet 1876. január 1-1877. január 1. között.

"1848/49 HONVEDLER DERNEĞİ" NİN KUZEYDEN
GELECEK SALDIRILARA KARŞI TÜRKLERİN YANINDA
OLDUKLARINA DAİR DESTEK AÇIKLAMALARI

~ 05/XII/1876 ~

Türkiye Başkonsolosluğu

Budapeşte, 5 Aralık 1876

Genel Sıra No : 1301

Özel Sıra No : 4

Honvedler'in gösterileri

Eki, 2 adet¹

Ekselansları Hariciye Nazırı Safvet Paşa'ya

Ekselansları,

"1848/49 Honvedler Derneği"nin Genel Kurulunun² 26 Kasım tarihindeki oturumunda, Komite üyelerinden seçilen delege heyetinin, "1848/49 Honvedler"in içten ve cesaret verici desteklerinin kabul edilmesini iletmeleri amacıyla, elçi olarak Budapeşte Türkiye Başkonsolosluğu'na gönderilmesi kararı alındığını sayın Ekselanslarınıza bildirmekten onur duymaktayım.

"Benzer gösterileri cesaretlendirici" şeklinde yorumlanabileceği ile ilgili sayın Ekselanslarının tüm tutum ve davranışlarından sakınmamı buyurduğunuz üzere; hiçbir koşulda bu heyeti kabul edemeyeceğimi hemen cevaben bildirdim. Bununla birlikte, bugün yalnız bir şekilde evime gelen Honvedler Komitesinin Başkan Yardımcısı Yarbey Albert Földvary, bu oturumun resmi tutanağının bir kopyasını ve Fransızca özetini tarafıma teslim ederek, bunları Osmanlı Hükûmeti'ne ulaştırmam hususunda ricada bulundu.

Ülkenin en saygın insanlarından oluşan bu derneğin duygularını incitmemek ve talebini yerine getirmek amacıyla, bu tutanakları kabul etmeyi ve bunları Sayın Ekselanslarının takdiline sunmayı daha uygun buldum.

Sayın Ekselansları, en içten saygılarımın kabulünü istirham ediyorum.

Sermed

1 Ekte sunulan Genel Kurul Tutanağında, "1848/49 Honvedler"in hoş ve cesaret verici karşılanmalarının bir heyet aracılığıyla Türkiye tarafına iletilmesi; Kuzeyden gelecek her türlü despotik saldırılara karşı iki ulusun birbirlerini destekleyecekleri, Türk ordularının düşmanları üzerinde muzaffer olmalarının arzulandığı, zor durumda kalınması hâlinde ise Honvedler'in Türk kardeşleri için canlarını ortaya koymaktan geri kalmayacakları" belirtilmektedir.
2 Honvedler Derneği, András Gáspár'ın başkanlık ettiği Genel Kurul toplantısında, Türklerin desteklenmesi ile ilgili öneriyi kabul etmiş ve ordunun mücadele edebilir askerlerinin savaş alanında Türk tarafa sempatilerini göstermeye hazır oldukları konusunda söz vermiştir.

"AZ 1848/49-ES HONVÉDEK EGYESÜLETÉNEK
TÁMOGATÓ NYILATKOZATA AZZAL KAPCSOLATBAN,
HOGYAZ ÉSZAKRÓL JÖVŐ TÁMADÁSOKKAL SZEMBEN
A TÖRÖKÖK MELLETT ÁLLNAK

Törökország Főkonzulátusa

Budapest, 1876. december 5.

Általános sorszám: 1301

Egyedi sorszám: 4

A Honvédek megnyilvánulása

Melléklete, 2 darab¹

Szafvet pasa² külügyminiszter őexcellenciájának

Excellenciás uram;

Megtiszteltetés a számomra, hogy tisztelt excellenciás uramat tájékoztathatom arról, hogy az 1848/49-es honvédek egyesületének közgyűlése³ a november 26-ai ülésén határozatot hozott egy, a bizottság tagjaiból megválasztott küldöttségnek a budapesti török főkonzulátusra küldéséről, hogy közvetítse az 1848/49-es honvédek szívből jövő és bátorító támogatását.

Mivel úgy lehet értelmezni, hogy a "hasznos megnyilvánulások ösztönzőek" lehetnek, és Őexcellenciája azt parancsolta nekem, hogy minden ilyen hozzáállástól és magatartástól óvakodjam, ezért válaszként azonnal tájékoztattam őket, hogy semmilyen körülmények között nem tudom fogadni ezt a küldöttséget. Mindazonáltal a honvédek bizottságának elnökhelyettese, Földváry Albert alezredes ma egyedül ellátogatott hozzám, és átadta az ülés hivatalos jegyzőkönyvének egy másolatát és francia nyelvű összefoglalását, valamint azt kérte, hogy ezeket juttassam el az oszmán kormányhoz.

Azért, hogy ennek, az ország legtekintélyesebb személyeiből álló egyesületnek ne sértsem meg az érzéseit és kérését teljesítsem, megfelelőbbnek találtam, hogy elfogadjam a jegyzőkönyvet, és tisztelt excellenciás uram részére mérlegelés céljából beterjesszem azokat.

Nagyrabecsült excellenciás uram, kérem fogadja legmélyebb tiszteletemet.

Szermed

1 A mellékletben megtalálható közgyűlési jegyzőkönyv francia nyelvű példányában kijelentik, hogy az 1848/49-es honvédek egy küldöttségen keresztül közvetítik Törökország felé bátorító támogatásukat; az északról érkező mindenfajta despotikus támadás ellen a két nemzet egymást támogatni fogja és kívánják, hogy a török hadsereg győzedelmeskedjen ellenségei felett, valamint ha azok nehéz helyzetbe kerülnek, akkor a honvédek nem riadnak vissza attól, hogy török testvéreikért életüket is kockáztassák.
2 Mehmed Esad Safvet pasa (1814-1883).
3 Az országos honvédgyűlés a központi választmányi jelenlétében, Gáspár András tábornok elnöklése alatt fogadta el a törökök támogatásáról szóló indítványt, melyben ígért tett, hogy a honvédség még harcképes katonái a csataterén is készek a török félnek rokonszenzűket bizonyítani.

125

HASTA VE YARALI OSMANLI ASKERLERİ İÇİN
MACARİSTAN'DA TOPLANAN YARDIMA BETEG ÉS SEBESÜLT OSMÁN KATONÁK RÉSZÉRE
MAGYARORSZÁGON ÖSSZEGYŰJTÖTT TÁMOGATÁS

~ 12/III/1877 ~

28 Kânunuevvel 1876 tarihinden 1877 senesi Mart'ın on üçüne kadar, Osmanlı Ordusu'nun yaralı ve hasta askerleri için Macaristan'da toplanan yardımları gösterir defterdir.

Florin ¹	Krayçer ²		Tarih
126		Peşte'de yayımlanan " <i>Pesti Napló</i> " isimli Macar Gazetesi yazarı vasıtasıyla	28 Kânunuevvel 1876
1	40	Aynı gazete yazarı vasıtasıyla dört isvansik ki (...)	
1	5	Yine aynı gazete yazarı vasıtasıyla	
6	60	25 Kânunuevvel tarihinde vermiş oldukları yardıma ek olarak "Lozanburg" ³ Üniversitesi öğrencileri tarafından üç ekü ⁴ ve otuz krayçer	29 Kânunuevvel
36		Miskolç'deki Honved Komitesi tarafından	1 Kânunusani 1877
243	61	Alsolendva'da oynanan tombala oyununun geliri olarak Avukat Mösyö Yanos vasıtasıyla	5 Kânunusani
10	5	Peşte'de yayımlanan " <i>Közvélemény</i> " isimli Macar gazetesinin yazarı vasıtasıyla	12 Kânunusani
219	39	Zumoz'da(?) halk komitesi tarafından verilip " <i>Pesti Napló</i> " isimli Macar gazetesinin yazarı vasıtasıyla	15 Kânunusani
644	10	[Toplam]	
116	20	Hodmezovasarhely şehri kâtibi Mösyö Arpad Draskoviç'in topladığı	18 Kânunusani
14	-	Yukarıda adı geçen kâtibin Hodmezovasarhely şehrinde burgmaister vasıtasıyla topladığı	23 Kânunusani
24	80	Peşte'de yayımlanan <i>Hun</i> isimli Macar gazetesinin yazarı vasıtasıyla	27 Kânunusani

1 Macarcada Forint.

2 Macarcada Krajcár.

3 Pozsony.

4 Fransız talléri.

1876. december 28-tól 1877. év március hónapjának tizenharmadik napjáig az oszmán hadsereg sérült és beteg katonái részére Magyarországon összegyűjtött támogatásokat felsoroló könyv.

Forint	Krajcár		Dátum
126		A Pesten megjelenő " <i>Pesti Napló</i> " újságíróján keresztül	1876. december 28.
1	40	Ugyanazon újság íróján keresztül négy iszvanszik (?) [...]	
1	5	Szintén ugyanazon újság íróján keresztül	
6	60	A "Brezesburg" ¹ Egyetem hallgatói által december 25-én adott segítséghez további három ekü ² és harminc krajcár	december 29.
36		A Miskolci Honvéd Bizottság által	1877. január 1.
243	61	Az Alsólendván játszott tombolajáték bevételeként János ügyvéd úron keresztül.	január 5.
10	5	A Pesten megjelenő " <i>Közvélemény</i> " nevű magyar újság íróján keresztül	január 12.
219	39	Zumozban(?) a népbizottság által adott összeg, a " <i>Pesti Napló</i> " nevű magyar újság íróján keresztül	január 15.
644	10	[Összesen]	
116	20	Hódmezővásárhely városának titkára Draskovicz Árpád úr által összegyűjtve	január 18.
14	-	Fent említett titkár által Hódmezővásárhely városának polgármesterén keresztül összegyűjtve	január 23.
24	80	A Pesten megjelenő <i>Hunnia</i> nevű magyar újság íróján keresztül	január 27.

1 Pozsony

2 francia tallér

Krayçer	Florin		Tarih
	300	Ar[ad]'da yayımlanan <i>Arad</i> isimli Macar gazetesi idaresi vasıtasıyla	27 Kânunusani
	1055	Vagivara'da Çünş(?) Akademik Komitesi tarafından toplanılan	5 Şubat
10	2	Yukarıda zikredilen komite vasıtasıyla altı isvanisk(?)	
10	2	Yine aynı komite vasıtasıyla gümüş olarak	
37	-	Yine aynı komite vasıtasıyla ¼ rubel	
	9	Yine aynı komite vasıtasıyla üç adet şimendifer kuponu	
	77	Peşte'de yayımlanan " <i>Pesti Napló</i> " gazetesinin idaresi vasıtasıyla	
50	2	Yine aynı gazetenin idaresi vasıtasıyla	
	100	Gran'da ⁵ genç tüccarlar tarafından verilen balo geliri	13 Şubat
	50	Peşte Üniversitesi ses sanatçıları tarafından verilen konserin geliri	15 Şubat
17	2397	[Toplam]	
	12	Peşte'de yayımlanan " <i>Közvélemény</i> " isimli Macar gazetesi yönetimi tarafından	15 Şubat
	30	Peşte'de yayımlanan <i>Hun</i> isimli Macar gazetesi yönetimi tarafından	16 Şubat
50	171	Raab ⁶ şehrinde Avukat Mösyö Kis Jenő tarafından yapılan balonun geliri	16 Şubat
20	60	Hodmezovasarhely şehrinde Çünş(?) Entelijand tarafından verilen balonun geliri	18 Şubat
	650	Erlav'da ⁷ 1848-1849 senesinde Honved'lerin Komitesi tarafından toplanan	18 Şubat
	80	Yine aynı komite tarafından 8 Fransız altını	
49	249	Sijeden'de(?) ⁸ kadınlar tarafından düzenlenen bir eğlencenin geliri	
50	15	Rapozvar'da(?) ⁹ yayımlanan Macar gazetesi idaresi vasıtasıyla ¹⁰	

***

5 Macaristan'ın *Estergon* şehri.6 Macaristan'ın *Győr* şehri.7 Macaristan'ın *Eger* şehri.8 Muhtemelen Macaristan'ın *Szegeden* şehri.9 Muhtemelen Macaristan'ın *Kaposvár* şehri

10 Belgenin arka yüzündeki not: "Macaristan'da yaralı Osmanlı askerleri için toplanan yardımların listesi. Aslı temize çekilmiş nüshasıyla birlikte görevliye verilmiştir. 24 Mart 1293"

Krajcár	Forint		Dátum
	300	Az Aradon megjelent <i>Arad</i> ³ nevű magyar újság vezetőségén keresztül	január 27.
	1055	Nagyváradon Çünş(?) Akadémiai Bizottság által összegejtött	február 5.
10	2	A fent említett bizottságon keresztül hat iszvanisk (?)	
10	2	Szintén ugyanazon bizottságon keresztül ezüstként	
37	-	Szintén ugyanazon bizottságon keresztül 5 rubel	
	9	Szintén ugyanazon bizottságon keresztül három darab vasúti kupon	
	77	A Pesten megjelenő " <i>Pesti Napló</i> " vezetőségén keresztül	
50	2	Szintén ugyanazon újság vezetőségén keresztül	
	100	A Granban ⁴ fiatal kereskedők által rendezett bál bevétele	február 13.
	50	A Pesti Egyetem zenészei által adott koncert bevétele	február 15.
17	2397	[Összesen]	
	12	A Pesten megjelenő " <i>Közvélemény</i> " című magyar újság vezetősége által	február 15.
	30	A Pesten megjelenő " <i>Hunnia</i> " nevű magyar újság vezetésége által	február 16.
50	171	A Raab ⁵ városában Kis Jenő ügyvéd úr által rendezett bál bevétele	február 16.
20	60	A Hódmezővásárhely városában Çünş Entelijand (?) által rendezett bál bevétele	február 18.
	650	Erlauban ⁶ az 1848-1849-es években a honvédek bizottsága által összegejtve	február 18.
	80	Szintén ugyanazon bizottság által 8 francia arany	
49	249	Szegeden egy hölgyek által rendezett rendezvény bevétele	
50	15	Kaposváron megjelenő magyar újság vezetőségén keresztül ⁷	

***

3 Helyesen: Alföld.

4 Esztergom

5 Győr

6 Eger

7 A dokumentum hátoldalán található megjegyzés: "Magyarországon az oszmán katonák részére összegejtött hozzájárulások listája. Eredetije a letisztított példánnyal együtt a tisztviselőnek átadásra került. 1293./1876-1877. március 24."

Kraycer	Florin		Tarih
97	97	Zekszard'da halk encümeni tarafından verilen balonun geliri	22 Şubat
65	6	Peşte'de yayımlanan <i>Nazanapi Uyzak</i> isimli Macar gazetesi idaresi vasıtasıyla	
80	77	Zakhmar'da ¹¹ yayımlanan <i>Zakamoz</i> isimli Macar gazetesi idaresi vasıtasıyla toplanan yardım	
27	3848	[Toplam]	
32	31	Hodmezovasarhely'de tiyatro oyuncularından	1 Mart
52	320	Peşte'de yayımlanan " <i>Pesti Napló</i> " isimli Macar gazetesi idaresi	2 Mart
50	25	Peşte'de yayımlanan <i>Hun</i> isimli Macar gazetesi idaresi tarafından	7 Mart
	594	Debrecan'da ¹² verilen bir konserden gelen yardım	7 Mart
39		Gümüş ve altın olan filorilerin kâğıt para ile değiştirilmesinden ortaya çıkan fark	
	4.820	[Toplam]	
	9	Dokuz filorine ulaşıp seksen numaralı yazı ekinde bulunan üç adet demiryolu tahvili çıkarıldıktan sonra	
	4.811	Kalan	

(İmza)

Şehbenderlik Kançıları
Sedid

İşbu defter kabul ve tasdik olunmuştur.
Peşte Başşehbenderi
Sermed

***

30 Kânunuevvel 1876 - 12 Mart 1877 Tarihleri Arasında Macar Halkı Tarafından Osmanlı Askerlerine Hediye Edilmek Üzere Tiftik Gönderen Kişilerin İsim Listesi

İkamet Yeri	İsmi	
Peşte	Madam Zehrer Jozefine	30 Kânunuevvel 1876
Ujeli	Madam Medvečki Terez	31 Kânunuevvel 1876

11 Muhtemelen Macaristan'ın *Szatmar* şehri.
12 Muhtemelen Macaristan'ın *Debrecen* şehri.

Krajcár	Forint		Dátum
97	97	Szekszárdon a népi megbízott által rendezett bál bevétele	február 22.
65	6	A Pesten megjelenő " <i>Vasárnapi Újság</i> " vezetőségén keresztül	
80	77	A Szatmárban megjelenő " <i>Rakamaz</i> " (?) nevű magyar újság vezetőségén keresztül összegyűjtött segítség	
27	3848	[Összesen]	
32	31	Hódmezővásárhelyen a színházi színészek által	március 1.
52	320	A Pesten megjelenő " <i>Pesti Napló</i> " nevű magyar újság vezetősége	március 2.
50	25	A Pesten megjelenő " <i>Hunnia</i> " nevű magyar újság vezetősége által	március 7.
	594	Egy Debrecenben rendezett koncertből érkezett segítség	március 7.
39		Az ezüst és arany forintok papírpénzre való váltásából származó különbség	
	4.820	[Összesen]	
	9	A kilenc forintot elérve a nyolcvanas számú irat mellékletében található három darab vasúti kötvény levonása után	
	4.811	Maradvány	

(Aláírás)

Szedid
főkonzulátusi ügyintéző

Jelen könyv elfogadásra és jóváhagyásra került.
Szermed
pesti főkonzul

***

1876. december 31 - 1877. március 12.-között a magyar nép által az oszmán katonák számára ajándékként fegyvert küldő személyek névjegyzéke

Lakóhelye	Neve	
Pest	Zehrer Jozefina asszony	1876. december 30.
Ujeli (Újhely?)	Medveczki Teréz asszony	1876. december 31.
Sezepsi	Hubay Szalay Mária asszony	1876. december 31.
Szászváros	Dubal Antalina [Antónia?] asszony	1876. december 31.
Miskolc	A Magyar Bizottság részéről Serfőző József úr	1877. január 3.

İkamet Yeri	İsmi	
Sezepesi	Madam Hubay Szalayi Mary	31 Kânunuevvel 1876
Zazovaroş	Madam Dubal Antalina	31 Kânunuevvel 1876
Miskolç	Macar komitesi tarafından Mösyö Joseph Serfozu	3 Kânunusani 1877
Alzolandva	Mösyö Rovaks Janos	4 Kânunusani 1877
Rapozvar	Mösyö Timoçetoni Beatris	7 Kânunusani 1877
Zummak	Halk tarafından "Pesti Napló" isimli Macar gazetesi idaresi vasıtasıyla	15 Kânunusani 1877
Rapozvar	Mösyö Jozef Matkoviç	18 Kânunusani 1877
Rapozvar	Madam Boglovi Mihaliç İlona	20 Kânunusani 1877
Ruvihli(?)	Madam Lajoz Mihaline	20 Kânunusani 1877
Sarkoziçlak	Madam La Baron Vekeszi	20 Kânunusani 1877
Nagybanya	Madam Moldovan Antalina	25 Kânunusani 1877
Peşte	Hun isimli Macar gazetesi idaresi vasıtasıyla Madam Nagy Lajbiyuzne	
Licka(?)	Balog Balentin, Horvaç Zvildi Mihalinne, Horvat Janozne ve Makzine	27 Kânunusani 1877
Peşte	Vasud isimli gazete idaresi vasıtasıyla	27 Kânunusani 1877
Kaşkilt(?)	Mösyö Dedcu Lajos	29 Kânunusani 1877
Gran	Genç tüccarlar tarafından	13 Şubat 1877
Peşte	Vasud gazetesi idaresi tarafından	20 Şubat 1877
Kaşkilt(?)	Mösyö Dedcu Lajos	20 Şubat 1877
Kapozvar	Mösyö Rubos	21 Şubat 1877
Gazaba	Mösyö Mudroni Samuel	21 Şubat 1877
Mohaks ¹³	Doktor Alexsandr Serly	23 Şubat 1877
Erlav	Mösyö Karen(?) Vafogel(?) (Hon[ve]d komitesi tarafından, doksan altı kilo)	23 Şubat 1877
Losonç	Kontes Mari ve Atin ve Roz Spriyan	1 Mart 1877
Peşte	Kontes Rosenfeld(?) Lajosne	12 Mart 1877

(İmza)

Şehbenderlik Kançıları

Sedid

13 Macaristan'ın Mohács şehri.

Lakóhelye	Neve	
Alsólendva	Rovaks János úr	1877. január 4.
Kaposvár	Timocsetoni Beatrix asszony	1877. január 7.
Zummak	A lakosság részéről a "Pesti Napló" vezetőségén keresztül	1877. január 15.
Kaposvár	Matkovics József úr	1877. január 18.
Kaposvar	Boglovi Mihalics Ilona asszony	1877. január 20
Ruvihli(?)	Lajos Mihályné asszony	1877. január 20.
Sarkozújlak	La Baron Vekeszi [Vécsey] asszony	1877. január 20.
Nagybánya	Moldován Antalina [Antónia?] asszony	1877. január 25.
Pest	A Hunnia nevű újság vezetőségén keresztül Nagy Lajosné asszony	
Licka(?)	Balogh Bálint, Horvát Zvildi Mihályné, Horvát Jánosné és Miksáné	1877. január 27.
Pest	A "Vasút" nevű újság vezetésén keresztül	1877. január 27.
Kaşkilt(?)	Dedcu Lajos úr	1877. január 29.
Gran ⁸	Fiatal kereskedők részéről	1877. február 13.
Pest	A "Vasút" nevű újság vezetésénél részéről	1877. február 20.
Kaşkilt(?)	Dedcu Lajos úr	1877. február 20.
Kaposvar	Rubos úr	1877. február 21.
Ganaba	Mudrony Sámuel úr	1877. február 21.
Mohács	Doktor Serly Sándor úr	1877. február 23.
Erlau ⁹	Karen(?) Vafogel (?) úr (a Hon[ve]d bizottság részéről, kilencvenhat kilo)	1877. február 23.
Losonc	Mária, Atin (?) és Róza Spriyan grófnők	1877. március 1.
Pest	Rosenfeld Lajosné grófnő	1877. március 12.

(Aláírás)

Főkonzulátusi ügyintéző

Szedid

8 Esztergom

9 Eger

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI EMBESZÁROLÁSOK** egyéni: / egész évre -- 12 forint / fél évre -- 6 forint / Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG**: / egész évre -- 8 forint / fél évre -- 4 forint / Csupán a **POLITIKAI EMBESZÁROLÁSOK**: / egész évre -- 6 forint / fél évre -- 3 forint

46. szám. — 1876. Budapest, november 12. XXIII. évfolyam.

A TÖRÖK HADSEREG FŐVEZÉREI.

A KELETI háború a napokban életbe lépett fegyverszünettel, de még inkább a fegyverszünetet megelőző döntő csatákkal új forduló pont-hoz jutott. Általánosabb háború vagy béke lesz-e a fegyverszünetnek folytatása, ma még alig sejtethető. E megállapodási ponton nem lesz érdektelen visszatérteni a török hadsereg azon fővezetőire, kik a nagy nélkülözésekkel s az időjárás viszontagságaival küzdő seregeket is ily diadalokra voltak képesek vezérelni. A török hadvezénylet valóban becsületet vallott e háborúban; kitűnt, hogy vannak a török hadseregnek tehetséges és európaiilag művelt, s katonailag kellően képzett vezérei, s kitartásban, nélkülözésben és vitézségben egyaránt kitűnő katonái, kik nem könnyen nyugosznak bele a diplomácia orvosainak azon véleményébe, hogy a „beteg ember“ már a halálos ágyhoz is közel van.

A keleti bonyodalmakban mindkét félben szereplő vezéreiről már többször adott közleményeink kiegészítésül érdekesnek tartjuk ezúttal a diadalmas török hadsereg kiválóbb vezéreit egy csoportozatban bemutatni.

Hogy a török hadsereg ennyi és ily szép győzelmeket aratott, melynek csak Zajessár, Knyazsevácz, Alexinász, Dsunisz, Deligrád, annak dicsősége részben vezetőit s első sorban a főhadparancsnokot illeti.

Abdul Kerim, a török hadsereg főparancsnoka, azelőtt hadügy-miniszter, ritka derék katona. Tanulmánya, képessége, nemes jelleme egyaránt magasan kiemelik őt a török hadsereg többi férfai közül. Török ő a szó teljes értelmében; nem adott fel semmit fajának nemes tulajdonai-ból a nyugati civilizáció külső mázáért, melylyel keleten sokan kérkedni szeretnek; vallásos, nagylelkű, vendégszerető, igazságos, és szigorú mindenki iránt; katonái rajongással

szeretik s érte minden tette készek. Katonai ügyességének, különösen hadászati képességének elvitázhatlan bizonyítékait adta nemcsak e hadjáratban, hanem már a Krimben és különösen 1866-ban, midőn Omer pasának segítségére ment Montenegróba. A hegyeken át csaknem hannibali vállalatot vitt véghez. Egyszerű és szerény fellépésében úgy, mint

életében; s bár idős ember, a nélkülözésekben katonáival osztozik. Sátor alatt tanyáz, tisztjeivel étkezik s velük együtt viseli a legnagyobb fáradalmakat. A magyar ifjúság e derék hőst diszkarddal szándékozik megtisztelni.

Dervis pasa a boszniai hadtest parancsnoka, nem tűntethette ki katonai ügyes-

HAFIZ PASA. DERVIS PASA. ABDUL KERIM PASA. CSERKESZ ABDI PASA. AHMED EJUB PASA. AHMED MUKHTAR PASA.

OSMANLI ARŞIVI
HR.TO
331 7 3

Macarlarin Osmanlilar hakkında hissettikleri sevgiye dair. Vasarnapi Ujsag Gazetesi

TC./ BOA, HR. TO, 331/7

18

**BUDİN'İN FETHİ SIRASINDA KANUNİ SULTAN
SÜLEYMAN TARAFINDAN İSTANBUL'A GETİRİLEN
BAZI KİTAPLARIN PADİŞAH¹ TARAFINDAN PEŞTE
ÜNİVERSİTESİ'NE HEDİYE EDİLMESİ²**

**BUDA ELFOGLALÁSAKOR A NAGY SZÜLEJMÁN ÁLTAL
ISZTAMBULBA HOZOTT CORVINÁKAT II. ABDUL-HAMİD
SZULTÁN A PESTI EGYETEMNEK AJÁNDÉKOZZA¹.**

~ 05/IV/1877 ~

Bismillâh

Değersiz kulunuz şunu arz eder ki:

Merhum Sultan Süleyman Han hazretlerinin Budin'i fethi sırasında ganimet olarak alınan ve Devlet Hazinesi'ne gönderilen tarihle ilgili otuz iki adet kitap şimdi de Padişah hazretleri tarafından Peşte Üniversitesi'ne hediye edilmiş ve bunların yerine ulaştırılması için padişah hazretlerinin yaverlerinden Yarbay Tahir Bey görevlendirilmiştir. Bâb-ı Âli tarafından gereğinin yapılması ve Peşte Başşehbenderliği'ne de bilgi verilmesi hususu Padişah hazretlerinin yüksek emirleri gereğidir.

Bu konuda emir ve ferman sizindir.

21 Rebiülevvel 1294

M.

***

Catalogue de la Coroiniana

- 1-Vitruvius et S. Candidus
- 2-Paule de Venise sur Aristote et Aegidius Romanus
- 3-Traite sur le Mouvement
- 4-Suetone, Vies des Empereurs, Les Miniatures sont Coupes
- 5-Grammaire Latine
- 6-Plutarque, Vie d'Aristide et de Latou en Latin

¹ Sultan II. Abdülhamid.

² Burada BOA, HR.SYS, 176/11 referanslı belge dosyası içerisindeki on dokuz belgeden ikisi, yani; Osmanlı Padişahı'nın bu konudaki emrinin yer aldığı belge (Osmanlıca) ile kitap listesi (Fransızca) yayımlanmıştır. Dosyadaki diğer belgeler (tamamı Fransızca) arasında; 'Osmanlı Padişahı'nın 300 yıldan beri Osmanlı Hazinesi'nde muhafaza edilen 35 cilt kitabı asil Macar milletine olan sevgi ve dostluğunu göstermek için Peşte Üniversitesi'ne armağan etmeyi arzu ettiğine ve bu iş için Harp Yaveri Mustafa Tahsin Bey'in görevlendirildiğine' dair Peşte Üniversitesi rektörüne hitaben Osmanlı Dışişleri Bakanı tarafından kaleme alınan bir mektup da yer almaktadır. Öteki belgelerde ise, konunun Macar basınında yer almasının büyük sansasyona sebep olduğu, söz konusu kitapların kim tarafından, ne şekilde götürülüp teslim edileceği ve bununla ilgili takip edilmesi lazım gelen diplomatik süreç ile Avusturya - Macaristan İmparatorluğu Dışişleri Bakanı Kont Andrassy'nin bu konudaki tutumu hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Allah nevében

Alázatos alattvalója ajánlja szíves figyelmébe az alábbiakat:

A néhai felséges Szülejmán szultán hán által, Buda elfoglalása során hadizsákmányként megszerzett és az állami kincstárba küldött, 32 darab történeti művet most a felséges padisah² a pesti egyetemnek ajándékozta. Ezen ajándék elküldésével a padisah, szárnysegédei közül Tahir bég alezredeset bízta meg. A felséges padisah parancsának megfelelően a Magas Porta³ tegye meg a szükséges intézkedéseket és tájékoztassa a pesti főkonzulástust.

Ebben a tekintetben a parancs és rendelkezés joga az öné.

1294. Rebiülevvel 21./1877. április 5.

M.

***

A korvinák katalógusa

- 1-Vitruvius et S. Candidus
- 2-Paule de Venise sur Aristote et Aegidius Romanus
- 3-Traite sur le Mouvement
- 4-Suetone, Vies des Empereurs, Les Miniatures sont Coupes
- 5-Grammaire Latine

¹ BOA, HR.SYS, 176/11 jelzetű dokumentum dossziéjában található tizenkilenc dokumentum közül csak kettő, az oszmán padisahnak a témával kapcsolatos parancsa (oszmánli nyelven) és a könyvlista (francia nyelven) került közzétételre. A dossziében található további dokumentumok között megtalálható az oszmán külügyminiszternek a pesti egyetem rektorához szóló levele, amely az alábbiakat tartalmazza: 'Az Oszmán Padisah 35 kötet könyvet, melyeket 300 éve az Oszmán Kincstárban őriznek, a nemes magyar nép iránti szeretetének és barátságának jeléül oda kíván ajándékozni a pesti egyetem számára, és ezzel a feladattal szárnysegédjét, Mustafa Tahsin bejt bízta meg. A további dokumentumokban információk találhatók a követendő diplomáciai eljárásról; az Osztrák-Magyar Monarchia külügyminiszterének, Andrassy grófnak a témához való hozzáállásáról; arról, hogy a téma megjelenése a magyar sajtóban nagy szenzációt okozott és hogy a szóban forgó könyveket ki és milyen módon viszi el és adja át. A dossziében lévő dokumentumok – egy darab oszmánli nyelvű kivételével – franciául íródtak.

² II. Abdülhamid (1842–1918), szultán (1876–1909).

³ Az eredetiben Báb-i Âli, az Oszmán Birodalom központi irányítószerve.

- 7-Mythologie
- 8-Albertus Magnus de Mineralibus
- 9-Aelius Spartacus, Aemilius Probus
- 10-Grammaire
- 11-Terence, Comedies
- 12-Simon Januensis Clavis Sanationes
- 13-Festus Pompejus
- 14-Cicero
- 15-Plinius Secundus, Panegyriques
- 16-Traite de Chirurgie
- 17-Caesar de Bello Gallia & Hispanico
- 18-Collection des Ecrivains des Euepereurs Romains
- 19-Clémentinus, Itineraire de St. Pierre
- 20-Simon Januensis, Synonymes
- 21-Speculum Humanea Salvationis
- 22-Théophraste, Histoire des Plantes
- 23-Tertullianus Contra Marcion
- 24-Tacitus
- 25-Siluis Italicus
- 26-Eusebius, Préparation Évangélique
- 27-Bible, Manuscrit du 13 eme Siecle Tres ruinee par le Temps
- 28-Livre Religieux
- 29-Quintus Curtius, Alexander Magnus
- 30-Dante, Comedia Divina, Manuscrit Contemporain de Dante
- 31-Aristote, Politique en Espagnol
- 32-Eusebius, Chronique, Traduit par Jérôme
- 33-Historiographes
- 34-Livre de Navigation en Italien

- 6-Plutarque, Vie d'Aristide et de Latou en Latin
- 7-Mythologie
- 8-Albertus Magnus de Mineralibus
- 9-Aelius Spartacus, Aemilius Probus
- 10-Grammaire
- 11-Terence, Comedies
- 12-Simon Januensis Clavis Sanationes
- 13-Festus Pompejus
- 14-Cicero
- 15-Plinius Secundus, Panegyriques
- 16-Traite de Chirurgie
- 17-Caesar de Bello Gallia & Hispanico
- 18-Collection des Ecrivains des Euepereurs Romains
- 19-Clémentinus, Itineraire de St. Pierre
- 20-Simon Januensis, Synonymes
- 21-Speculum Humanea Salvationis
- 22-Théophraste, Histoire des Plantes
- 23-Tertullianus Contra Marcion
- 24-Tacitus
- 25-Siluis Italicus
- 26-Eusebius, Préparation Évangélique
- 27-Bible, Manuscrit du 13 eme Siecle Tres ruinee par le Temps
- 28-Livre Religieux
- 29-Quintus Curtius, Alexander Magnus
- 30-Dante, Comedia Divina, Manuscrit Contemporain de Dante
- 31-Aristote, Politique en Espagnol
- 32-Eusebius, Chronique, Traduit par Jérôme
- 33-Historiographes
- 34-Livre de Navigation en Italien

35 cilt Macarca el yazması kitapları Budapeşte Kütüphanesi'ne hediye eden Sultan II. Abdülhamid (1842-1918)
II. Abdul-Hamid (1842-1918) visszaad 35 kötetnyi Corvinát a budapesti Egyetemi Könyvtárnak.

Heyet üyeleri toplu halde
A küldöttség tagjai
Türkiye'de Macar İzleri, s.209, 212

SUBLIME PORTE

MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES

S.E. Vahdet Paşa
à S.E. Ali PaşaN° G^r 47.403N° S^r 153

Le 3 Mai 1877

Objet.

Réponse
Manifestations des Hongrois

J'ai reçu la dépêche
télégraphique que V.E.
a bien voulu m'adresser
le 29 Avril N° 7626/287,
relativement à la conver-
sation qu'elle a eue avec
le St Andrássy au sujet
des étudiants de Pesth.

J'approuve entière-
ment le langage que
vous avez tenu à cette
occasion à M^{te} Ministre
des Aff. Étr. d'Autriche-
Hongrie.

V.E. sait que le Govt^t
S^t n'a rien fait qui ait
pu provoquer les manifes-
tations sympathiques
dont il a été l'objet de
la part des étudiants

HR. SYS 176/13

(Zirk
Zshfber)

4

OSMANLI
ARŞIVI

Hongrois. Ces démonstrations
ont un caractère essentiel-
lement spontané et vous
devez vous rappeler que
ce sont les étudiants
hongrois qui, les premiers,
et de leur propre initiative,
sont venus à Cons-ple
rendre visite officielle au
Vahdet. Étranger un acte
d'honneur. Pour les
étudiants ottomans ont
eu devoir rendre à la
délégation hongroise sa
visite sans que l'Emp^r
St Porte ait eu à s'en
mêler, cette démarche
étant purement person-
nelle et ne constituant
qu'un acte de simple
courtoisie.

Veuillez etc.

MACAR ÖĞRENCİLERİN OSMANLI SADRAZAMI'NA
ŞEREF KILICI HEDİYE ETMEK İÇİN İSTANBUL'A
GELMELERİ; OSMANLI ÖĞRENCİLERİN DE ONLARA
İADE-İ ZİYARETTE BULUNMALARI

A MAGYAR DIÁKOK ISZTAMBULBA
LÁTOGATÁSA ANNAK ÉRDEKÉBEN, HOGY AZ
OSZMÁN NAGYVEZÍRNEK BECSÜLETKARDOT
AJÁNDÉKOZZANAK ÉS AZ OSMÁN DIÁKOK
VIZONTLÁTOGATÁSA

~ 03/V/1877 ~

Báb-ı Âli
Hariciye Nezareti
Genel Sıra No: 47403
Özel Sıra No: 153

03 Mayıs 1877

Konu: Macarların gösterileri [yazısının] cevabı.

Hariciye Nazırı Safvet Paşa'dan Viyana Sefiri Aleko Paşa'ya

Peşte'deki öğrenciler hakkında, Sayın Kont Andrassy ile görüşmenizin içeriği hakkında şahsımı haberdar etmek amacıyla Sayın Ekselanslarının tarafıma göndermiş olduğu 23 Nisan 1877 tarihli ve 7626/287 sayılı telgraf yazısını aldım.

Bu vesileyle, Avusturya-Macaristan Dışişleri Bakanına söylemiş olduğunuz ifadeleri tamamıyla onaylamaktayım.

Macar öğrencilerin yer aldığı sempatik gösterilerin ortaya çıkmasında, Osmanlı Hükûmeti'nin provoke edici hiçbir şey yapmamış olduğunu Sayın Ekselansları da bilmektedir. Bu gösteriler, özellikle kendiliğinden meydana gelmiştir ve hatırlayacağınız üzere, Serdar-ı Ekrem'e¹ "Şeref Kılıcı"nı hediye etmek amacıyla, ilk olarak kendi istekleriyle İstanbul'a gelen Macar öğrencilerdir. Osmanlı öğrenciler ise, Báb-ı Âli'nin hiçbir dahli olmadan, bu Macar Heyetine iade-i ziyarette bulunmayı kendiliğinden gerçekleştirmişlerdir; bu davranış, tamamıyla bireyseldir ve sadece bir nezaket örneği teşkil etmektedir.

Saygılarımla.

Báb-i Ali¹
Külügyminisztérium
Általános Sorszám: 47403
Egyedi Sorszám: 153

1877. május 03.

Tárgy: A magyarok nyilatkozatának [levelének] válasza.

Szafvet pasa² külügyminisztertől Aleko pasa³ bécsi nagykövetnek

Megkaptam a tisztelt excellenciás úr 1877. április 23-ai dátumú 7626 / 287. számú táviratát, amelynek célja személyem tájékoztatása volt a pesti diákokkal kapcsolatosan és tisztelt Andrássy gróffal lefolytatott beszélgetésük tartalmára vonatkozólag.

Ezúton, az osztrák-magyar külügyminiszternek ön által mondottakat teljes egészében jóváhagyom.

Tisztelt excellenciás uram is tudja, hogy a magyar diákok szimpatizáló megnyilvánulásainak kialakulásában az oszmán kormánynak semmiféle szerepe nem volt. Ezek a megnyilvánulások kifejezetten spontán módon alakultak ki, és mint ön is emlékszik rá, elsőként a magyar diákok jöttek saját akaratukból Isztambulba azért, hogy a nagyvezír számára "becsületkardot" ajándékozzanak. Az oszmán diákok pedig a magyar küldöttség viszontlátogatását a Magas Porta közreműködése nélkül, saját maguk valósították meg, magatartásuk teljesen egyéni és kizárólag udvariassági jelentéssel bír.

Tisztelettel.

¹ Sadrazam Osmanlı Ordusu komutanı olduğunda verilen unvan. Bkz. Midhat SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lügati*, İstanbul, 1986, "Serdar" md.

¹ Az Oszmán Birodalom központi irányítószerve, ti. Magas Porta.

² Mehmed Esat Safvet pasa (1814 - 1883)

³ Aleko Vgoridi pasa, bécsi nagykövet 1876. január 1-1877. január 1. között.

N° 8e 7753.
N° 8e 389.

Vienne le 17 Mai

1875

SECRETARIAT GENERAL
JANUARY 9 1931

Excellence,

Magiciens
trouvant que
depend de
te qui vient
ie et la Rus-
nu qu'à
la finis
suivre la
ignée par
littéraire de
n plusieurs
tout le pays
après avoir été
peux grands.

Son Excellence
Saschet Pacha
Ministre des Affaires Etrangères

HR. 545 18319

Zuorak

journaux de l'Europe.

Les frais d'impression et de

que le susdit Monsieur serait en train
d'écrire en ce moment, et qu'il desir
rait faire imprimer aux frais du G
vernement Impérial sans demander

MACARLARIN TÜRK SEVGİSİNİ ARTIRMAK AMACIYLA
MACARCA BROŞÜR YAYINLAMA TEKLİFİAJÁNLAT A TÖRÖKÖK IRÁNTI SZIMPÁTIA NÖVELÉSÉRE
EGY MAGYAR NYELVŰ BROSSÚRA KIBOCSÁTÁSÁVAL

~ 17/V/1877 ~

Türkiye Büyükelçiliği

Viyana, 17 Mayıs 1877

Genel Sıra No : 7753

Özel Sıra No : 389

Gizli

Bayan Sonnenberg ve Crosette'in Önerileri

Ek: 5

Ekselansları Dışişleri Bakam Safvet Paşa'ya

Ekselansları,

Viyana'daki "Sonnenberg ve Şürekası" Telgraf Yazışma Bürosu Müdürü, Macaristan doğumlu Sayın Nandor Sonnenberg, kısa bir zaman önce yayımlanan bir Rus yergi kitapçığı ile şu sıralarda hazırlık çalışmaları yapılan başka bir yergi kitapçığının etkilerine karşı mücadele etme; Macaristan'ın varlığının Türkiye'nin Rusya'ya karşı girişmiş olduğu mücadelenin kutlu neticesini ve sadece Rusya'ya güvenilmesi hâlinde Macar sonunun aynen Polonya sonu gibi olacağını kendilerine ispatlayarak Türkiye'ye karşı Macarların sempatisini canlandırma amaçlarını taşıyan, Macar dilinde bir broşür yayınlamayı Osmanlı Hükümeti'ne öneren ekteki mektubu tarafıma sunmuştur.

Bu broşürün Macaristan'ın meşhur Siyasetçileri ve Edebiyatçıları tarafından imzalanacağı, Avrupa'nın başlıca büyük gazetelerince çoğaltıldıktan sonra özel görevlilerce tüm ülke çapında binlerce nüshayla dağıtılacağı ifade edilmektedir.

100.000 adetlik basım ve dağıtım giderlerinin, bahsi geçen mektuba iliştilen nota göre, 5.000 fl'ye ulaşacağı ve bu rakamın aynı oranlarda azalacağı da belirtilmektedir.

Sayın Sonnenberg, ne kendisi için ne de yazarlar için, parasal bir yardımı kabul etmek istemediğini bildirmektedir.

Aynı şekilde, bu mektubumun ekinde, İsviçreli Federal Yüzbaşı Crosetti'nin, şu sıralarda yazımına devam ettiği Rus politikalarına ve kurumlarına karşı bir broşürün önsözünden bir kesitini içeren mektubunu da gönderiyorum. Kendisi için hiçbir ücret talep etmeden, bu broşürün basım giderlerinin Osmanlı Hükümetince karşılanmasını talep etmektedir.

Bahsi geçen hususları Sayın Ekselanslarınızın takdirine bırakarak, en kalbi saygılarımın kabulünü istirham ediyorum.

Aleko Vogorides

Törökország Nagykövetsége

Bécs, 1877. május 17

Általános Sorszám: 7753

Egyedi Sorszám: 389

Titkos

Sonnenberg és Crosette asszonyok javaslatai

Melléklet: 5

Szfvet pasa' külügyminiszter őexcellenciájának

Excellenciás Uram;

A Bécsben található "Sonnenberg és Társa" Távirati és Levelezési Iroda igazgatója, a Magyarországon született tisztelt Sonnenberg Nándor a mellékletben megtalálható levelet beterjesztette hozzám. Ebben kifejti, hogy harcolni kell a rövid idővel ezelőtt kiadott vagy a mások, a mostanában előkészített orosz gúnyfüzet hatásai ellen, ezért az oszmán kormánynak javasolja egy Törökország irányába a magyarok szimpátiájának felélesztésére irányuló magyar nyelvű brossúra megjelentetését, amelyben bebizonyítja, hogy Magyarország az önálló létét Törökország Oroszországgal szembeni harcra való belépésének köszönheti, és ha Oroszországban bízna, Magyarország vége is ugyanolyan lesz, mint Lengyelorszáé volt.

Továbbá megígérte, hogy eme brossúráat Magyarország neves politikusai és irodalmárai alá fogják írni, Európában eljuttatják a legnagyobb vezető újságoknak, majd külön megbízottak az egész ország területén több ezer példányt fognak szétosztani.

A 100.000 darab brossúra nyomtatásának és szétosztásának költségei, az említett levélhez csatolt feljegyzés szerint el fogják érni az 5.000 forintot és azt is megállapítja, hogy ez az összeg arányaiban csökkenni fog.

A nagyra becsült Sonnenberg tájékoztat arról, hogy sem saját maga, sem pedig az írók számára nem kíván elfogadni pénzügyi segítséget.

Hasonlóképpen, ezen levelem mellékletében küldöm azt a levelet, amely tartalmazza egy részét azon orosz politikával és intézményekkel szembeszálló brossúra előszavának, amelyet a svájci szövetségi százados, Crosetti jelenleg is ír. Anélkül, hogy önmagának bármiféle díjat igényelne, azt kéri, hogy a brossúra nyomtatási költségeit az oszmán kormány fizesse ki.

A fent említett kérdéseket nagyra becsült excellenciás uram döntésére bízva, kérem fogadja legmélyebb tiszteletemet.

Aleko Vogorides²

1 Mehmed Esat Safvet pasa (1814 - 1883)

2 Aleko Vogoridi pasa, bécsi nagykövet 1876. január 1-1877. január 1. között.

OSMANLILAR TARAFINDAN ESKİDEN BERİ
MACAR SİĞINMACILARA KARŞI SERGİLENEN
KONUKSEVERLİĞİN ANISINA DEBRECEN ŞEHRİ HALKI
ADINA OSMANLI PADİŞAHI'NA BİR TAÇ SUNULMASI

AZ OSMÁNOKNAK A MAGYAR MENEKÜLTEKKEKEL
SZEMBEN TANUSÍTOTT VENDÉGSZERETETÉNEK
EMLÉKÉRE DEBRECEN VÁROSA AZ OSMÁN PADISAH
SZÁMÁRA EGY EMLÉKKORONÁT AD

~ 18/IX/1877 ~

Bismillâh

Osmanlılar bir zamanlar yurtlarından sürülen atalarımızı konukseverlik göstererek kabul ettiler. 1849 senesinde sığınmacı kardeşlerimizi kabul edenler de sizin atalarınız. İşte bu durumlar vatanımızda sürekli bir *iyiliğe teşekkür* ateşi yakmıştır.

Bizler de Debreçin¹ ahalisi olarak siz Padişah hazretleri ile Osmanlı askerlerinin kahramanlıklarının ebedi bir hatırası ve kardeşçe duygularımızın delili olmak üzere yüce makamınıza bir taç² sunmak için şu içinde bulunulan durumu vesile yaptık.

Bu armağanımızın hem Zâtıalınız hem de Osmanlı kardeşlerimiz taraflarından hüsnükabule mazhar olmasını dileriz.

18 Eylül 1877

Komite Başkanı
Kont Daniel de Vais

Macaristan'da Debreçin şehri.

Allah nevében

Az oszmánok az egykor szülőföldjükről száműzetett atyáink iránt vendégszeretettel tanúsítottak és befogadták őket. Így 1849-ben is az önök atyái menedékkérő testvéreinknek menedéket nyújtottak, amely helyzet hazánkat hálával tölti el.

Debrecen népeként a padisah öfelsége és az oszmán katonák hősiességének örök emlékére és testvéri érzéseink bizonyítékaként a Magas Portának egy koronát¹ szeretnénk átadni.

Reméljük, abban a megtiszteltetésben részesülünk, hogy mind oszmán testvéreink, mind pedig az Ön tiszteletreméltó személye elfogadják ezt az ajándékunkat.

1877. szeptember 18.

Bizottsági elnök
Gróf Vay Dániel

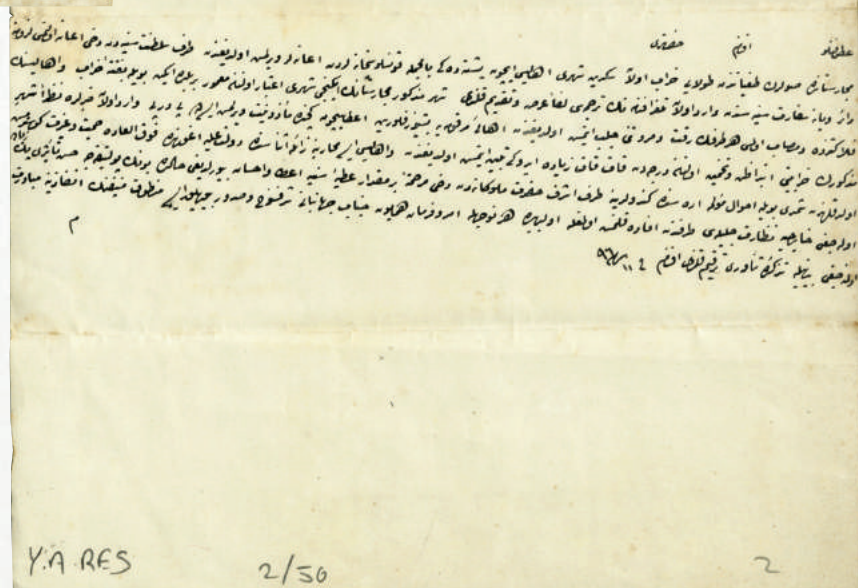
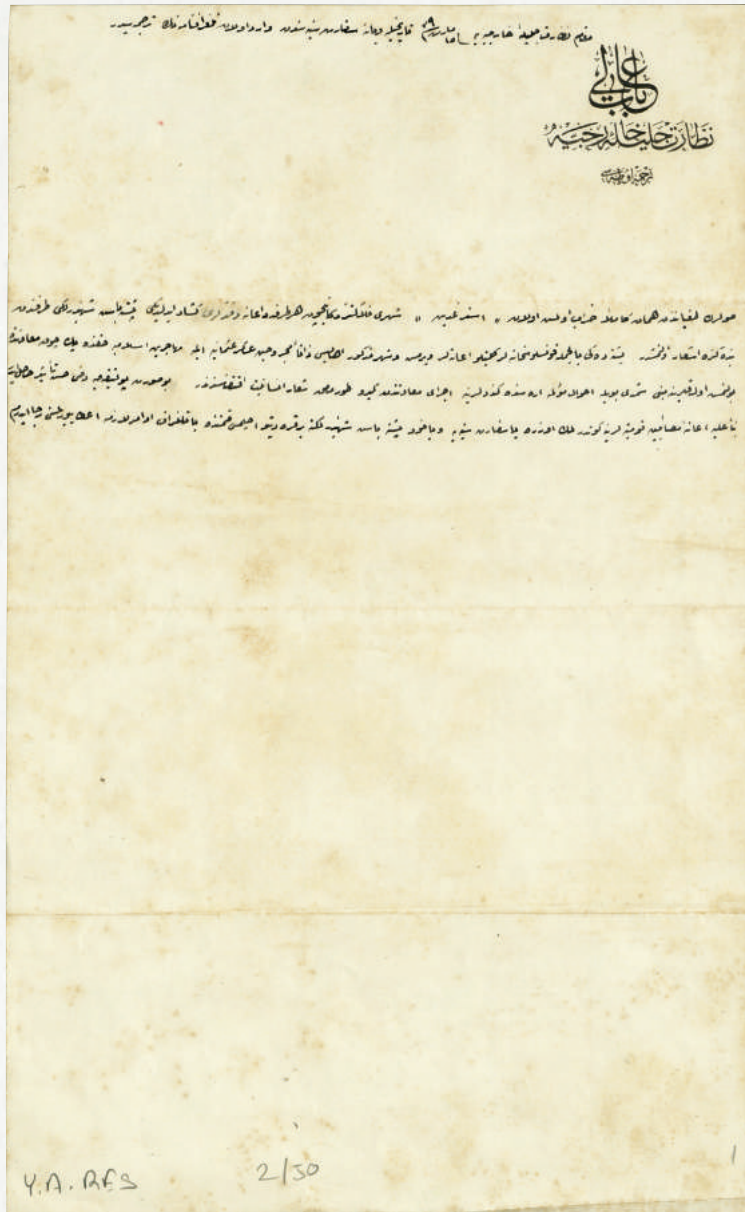
Magyarországon Debrecen városa.

¹ Macaristan'ın *Debrecen* şehri.

² Meşe çelengi şeklindeki taç Debrecen'li kuyumcu ustası László Lőrincsák tarafından yapılmıştır. Hilalında bulunan yazı: "*Osmanlı İmparator Abdül Hamid'e ve kahraman Osmanlı Ordusu'na*". Hilalin yanında Macaristan'ın ve Debrecen'in arması bağlıydı, meşe yapraklarında ise isimler bulunuyordu (Prens Hasan, Osman, Süleyman, Muhtar, Mehmet Ali v.s.) Tacı Dániel Vay Fransızca bir konuşma eşliğinde Budapeşte'deki Türk Konsolosu Halil Bey'e takdim etmiş, o ise tacı kurye aracılığıyla Konstantinopol'a, Sultana göndermiştir.

¹ A cserkoszorút formázó koronát Lőrincsák László debreceni aranyműves készítette. Félholdjának felirata: "Abdul Hamid ottomán császárnak és vitéz oszmán hadseregének." A félholdhoz Magyarország és Debrecen címere csatlakozott, a cserfaleveleken pedig nevek álltak (Haszan herceg, Oszmán, Szülejmán, Muhtár, Mehmed Ali stb.) A koronát Vay Dániel francia nyelven tartott beszéd kíséretében adta át Halil bej budapesti török konzulnak, aki azt futárral Konstantinápolyba küldte a szultánnak.

**SAVAŞ SIRASINDA OSMANLI DEVLETİ UĞRUNDA
OLAĞANÜSTÜ GAYRET GÖSTEREN VE ŞU ANDA SU
TAŞKINLARINDAN DOLAYI HARAP OLAN SEGEDİN
ŞEHİRİ HALKINA YARDIM EDİLMESİ**

**A HÁBORÚ ALATT AZ OSMÁN BIRODALOM
ÉRDEKÉBEN RENDKÍVÜLI ERŐFESZÍTÉSEKET MUTATÓ
ÉS JELENLEG AZ ÁRVÍZ MIATT ROMBA DÖLT SZEGED
VÁROS NÉPÉNEK MEGSEGÍTÉSE**

~ 04/IV/1879 ~

**Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezareti
Tercüme Odası**

*Hariciye Nezareti'ne 15 Mart 1879 tarihiyle
Osmanlı Devleti'nin Viyana Büyükelçiliği'nden gelen
telgrafnamenin tercümesidir.*

Suların taşmasıyla neredeyse tamamen harap olmuş olan "Estergecin" şehrinde selden zarar görenler için her tarafta yardım defterleri açıldığı Peşte Başşehbenderliği tarafından ben-denize bildirilmiştir.

Peşte'deki bütün konsolosluklar büyük miktarlarda yardımda bulunmuşlardır. Esasen şehir halkı da yaralı Osmanlı askerleri ile Müslüman göçmenlere pek çok yardımda bulunmuştur. Bu itibarla böyle acı veren bir zamanda onlara yardımdan geri durmamak insanlığın gereğidir. Bu şekilde hareket etmenin politik açıdan da olumlu etkileri olacaktır. Dolayısıyla selden zarar görenlere yardım eden komitelere gönderilmek üzere ya Büyükelçiliğe veya Peşte Başşehbenderliği'ne bir kredi açılması için telgrafla gerekli emirlerin verilmesini istirham ederim.

***

Bismillâh

Merhametli efendim hazretleri

Macaristan'da suların taşmasından dolayı yıkılmış olan Segedin şehri halkına Peşte'deki tüm konsolosluklar tarafından yardım yapılmış olduğundan, Osmanlı Devleti tarafından da yardımda bulunulması gereğine dair Osmanlı Devleti'nin Viyana Büyükelçiliği'nden gelen telgrafnamenin tercümesi ekte sunulmuştur.

**Magas Kapu'
Külügyminisztérium
Fordítói Iroda**

*A Külügyminisztérium számára 1879. március 15-én
az Oszmán Birodalom bécsi nagykövetségétől érkezett távirat
fordítása*

Pest főkonzulátusa tájékoztatta az ön alázatos szolgáját, hogy a vizek áradásával szinte teljesen romokban heverő Szeged² városában az árvízkárosultak érdekében mindenféle segélygyűjtő könyveket nyitottak.

A Pesten található összes konzulátus nagy összegű segítséget nyújtott. Egyébként a város népe is nagyon sok segítséget nyújtott a sebesült oszmán katonák és a muszlim bevándorlók számára. Egy ilyen fájdalmas időszakban az emberség megköveteli a segítségnyújtást. Az ilyen módon történő intézkedéseknek politikai szempontból is lesznek pozitív hatásai. Ezért alázatosan kérem a szükséges parancsok kiadását és azok táviratban való elküldését annak érdekében, hogy a nagykövetségem vagy a pesti főkonzulátuson nyissanak egy hitelkeretet, amely összeget az árvízkárosultakat segítő bizottságoknak küldenek majd el.

***

Allah nevében

Könyöröletes felséges uram!

Magyarországon az árvizek miatt romba dőlt Szeged város lakosságának a Pesten található összes konzulátus segítséget nyújtott, ezért az Oszmán Birodalomnak is segítenie kell, ezzel kapcsolatban az Oszmán Birodalom bécsi nagykövetségétől érkezett távirat fordítása a mellékletben megtalálható.

¹ Bâb-ı Âlî, azaz a Magas Porta, a Oszmán Birodalom központi irányító szerve.

² Az eredetiben *Estergecin*.

Macaristan'ın ikinci şehri kabul edilen Segedin'in bayındır hâlde iken böyle aniden harap olup halkının felakete uğraması her tarafta acıma ve yardım duygularını harekete geçirmiş olduğundan, şehir halkına beş yüz florin verilmesi için geçenlerde yetki verilmiş idi.

Ancak ara ara gelen haberlere göre şehirdeki yıkımın başlangıçta tahmin edilenden kat kat fazla olduğu anlaşıldığından ve bu şehrin halkı geçen savaş¹ sırasında Osmanlı Devleti uğrunda olağanüstü gayret göstermiş olduklarından şimdi böyle acılı bir zamanda kendilerine Padişah efendimiz hazretleri tarafından da merhamet olunarak bir miktar yardımda bulunduğu takdirde bunun politik bakımdan çok olumlu etkileri olacağı Hariciye Nezareti tarafından bildirilmiştir.

Artık bu konuda Padişah hazretleri tarafından ne şekilde emir ve ferman buyurulursa gereğinin yerine getirileceğini arz ederim.

11 Rebiülahir 1296

M. [Sadrazam]

A Magyarország második városaként elfogadott, virágzó állapotban lévő Szeged ilyen hirtelen romba dőlése és a lakosságot ért katasztrófa mindenhol mozgósította az együttérző és segíteni akaró embereket, ezért a város lakossága számára a közelmúltban ötszáz forint adományozása engedélyezésre került.

Azonban az alkalmanként érkező hírekből kiderült, hogy a városban történt pusztítás többszöröse annak, mint amit kezdetben becsültek. Ennek a városnak a népe az elmúlt háború³ folyamán az Oszmán Birodalom érdekében rendkívüli erőfeszítéseket tett, ezért a Külügyminisztérium tájékoztatása szerint, ha egy ilyen fájdalmas időszakban padisah urunk is könyörületet gyakorolva egy bizonyos összegű támogatást nyújt számukra, annak politikai szempontból nagyon pozitív hatásai lesznek.

Ebben a tekintetben ajánlom szíves figyelmébe, hogy miként a felséges padisah rendeletében és parancsában kívánja, a szükséges intézkedések megtörténnek.

1296. Rebiülahir 11./1879. április 4.

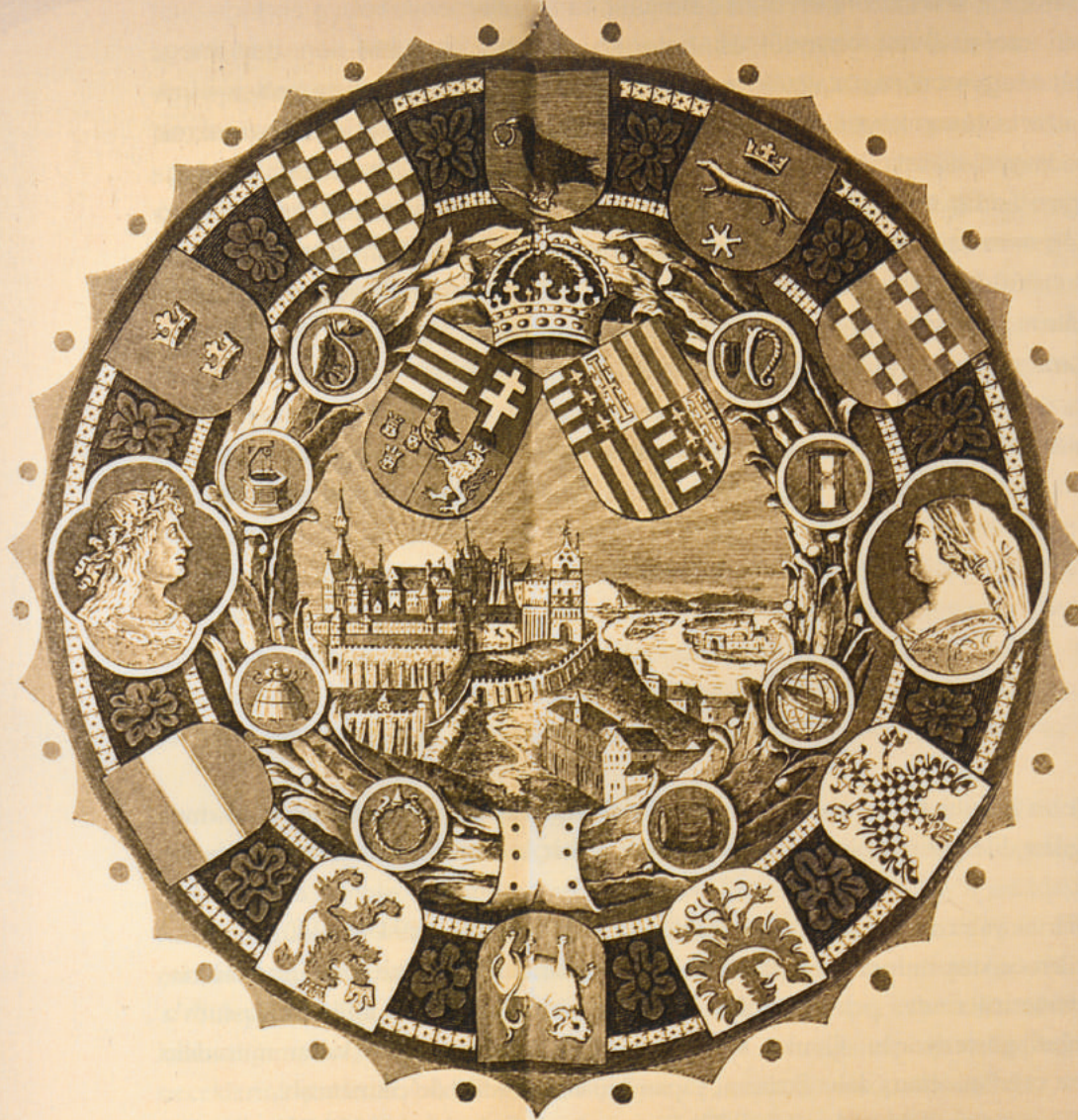
M. [Nagyvezír]

¹ 1877 Osmanlı-Rus savaşı.

³ Utalás az 1877-1878. évi török-orosz háborúra.

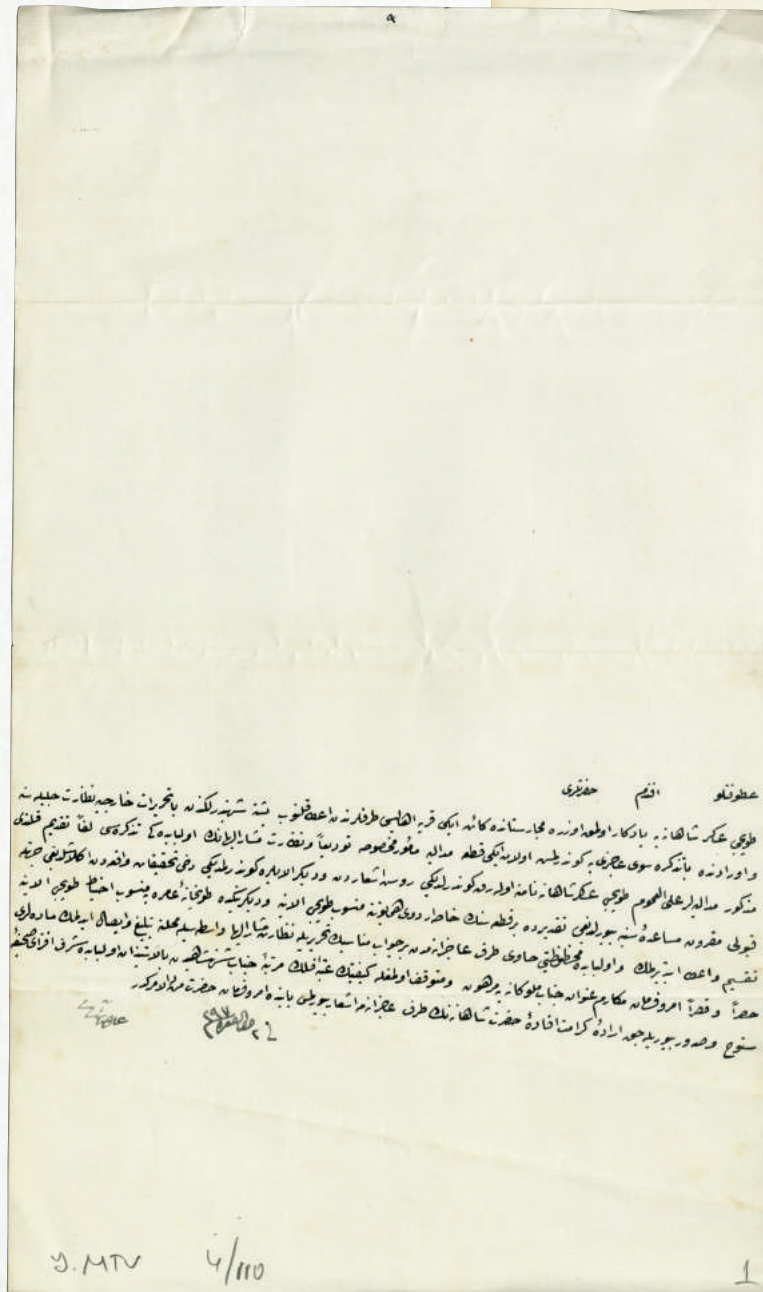
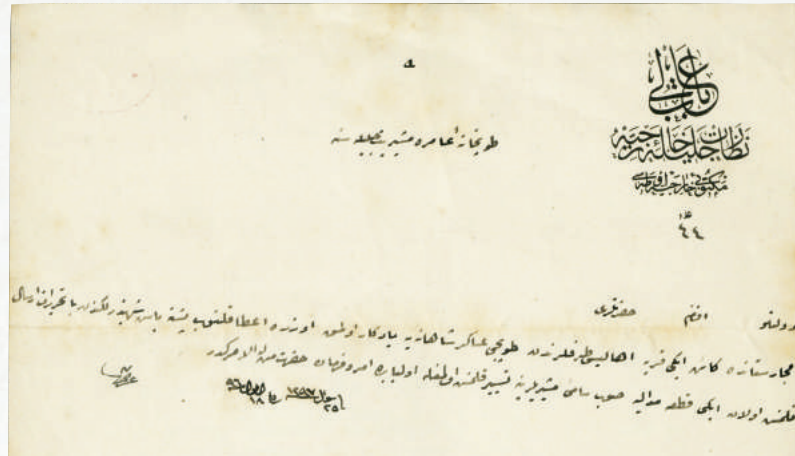
EMLÉKLAP A KORVINA-KODEXEKBŐL. علام كورينه

قانونی سلطان اسلام خان حضرت نیرنگ زماندن بره و طوقیو ای هائیونی کتبا ایرنده محفوظ
بولنار کتبا بلر دندر

دولت شاهان پادشاهی شوکتی عبد الحمید خانانی
حضرت تاج الملوک الفتنه هدی لیر لندر
۱۲۹۵
۱۲۹۵

Sultan II. Abdülhamid tarafından Macaristan Darü'l-fünununa hediye edilen yazmalardan
Cengiz Göncü, Türkiye'de Macar İzleri, s.72

MACARİSTAN'DAKİ İKİ KÖY HALKI TARAFINDAN
OSMANLI TOPÇU ASKERLERİNE HÂTIRA OLMAK ÜZERE
VERİLEN İKİ MADALYANIN KABULÜ HUSUSUNUN
PADİŞAH'IN ONAYINA SUNULMASI

~ 06/X/1880 ~

Bismillâh

Bâb-ı Âli
Hariciye Nezareti
Hariciye Mektubî Odası
Sayı: 44

Tophane-i Âmire Müşirliği'ne

Devletli efendim hazretleri

Macaristan'daki iki köy halkı tarafından Osmanlı topçu askerlerine hâtıra olmak üzere verilip Peşte Başşehbenderliği'nden bir yazı ile birlikte yollanan iki adet madalya tarafınıza gönderilmiştir.

Artık bu konuda emir ve ferman sizindir.

25 Şevval 1297 - 18 Eylül 1296

Âsım

**

Bismillâh

Şefkatli Efendim Hazretleri

Osmanlı topçu askerlerine hatıra olmak üzere Macaristan'daki iki köy halkı tarafından verilip Peşte Şehbenderliği'nden bir yazı ile Hariciye Nezareti'ne, oradan da bir tezkire ile tarafıma gönderilmiş olan iki adet madalya, adı geçen Nezaret'in söz konusu yazısıyla birlikte özel bir görevliye verilerek tarafınıza takdim kılındı.

Söz konusu madalyaların bütün Osmanlı topçu askerleri adına gönderildiği yazıdan; diğer alaylara gönderilmediği de yapılan soruşturmada anlaşıldığından, Padişahımız efendimiz tarafından madalyaların kabulüne izin verildiği takdirde birisinin Osmanlı Hâssa Ordusu'na bağlı Topçu Alayı'na, diğerinin de Tophane-i Âmire'ye bağlı İhtiyat Topçu Alayı'na verilmesi ve bundan duyulan memnuniyete dair tarafımdan uygun bir cevap yazılarak Hariciye Nezareti aracılığıyla ilgili yere tebliğ edilmesi ve ulaştırılması hususları sadece ve sadece yüce Padişahımızın fermanına bağlı olduğundan, durumun yüce Padişahlık makamına sunulup izin istenmesi ve bu konuda çıkacak yüce Padişahlık buyruğunun bu âciz tarafına bildirilmesi hususunda emir ve ferman sizindir.

2 Zilkade 1297

Ali Sâib

KÉT MAGYARORSZÁGI FALUTÓL AZ OSMÁN
TÜZÉRSÉG RÉSZÉRE AJÁNDÉKOZOTT EMLÉKÉREM
ELFOGADÁSÁVAL KAPCSOLATOS PADISAHİ
JÓVÁHAGYÁS

Allah nevében

Magas Kapu'
Külügyminisztérium
Külügyi Levelezések Hivatala
Szám: 44

A Tüzérségi Parancsnokságnak

Fenséges Uram,

a pesti főkonzulátus levelével együtt elküldtem Önnek a két emlékérmét, melyet két magyarországi falu adományozott az oszmán tüzérségi katonáknak emlékébe.

Ez ügyben immár Öné a rendelkezés és parancs joga.

1297. Sevval 25. (1880. szeptember 30.)

Âszim

**

Allah nevében

Kegyelmes Felséges Uram

Egy külön tisztviselővel és a Külügyminisztérium levelével együtt elküldtem Önnek azt a két érmét, amelyet a két magyarországi falu az oszmán tüzérségi katonák részére emlékül ajándékozott. Az érmék először a pesti főkonzulátus levelével érkeztek a nevezett minisztériumba, ahonnan egy utasítással kerültek hozzám.

A levélből és a lefolytatott vizsgálatból megállapítottuk, hogy az említett érméket az összes oszmán tüzérségi katona számára, nem pedig más ezrednek küldték. Ezért abban az esetben, ha Padişah urunk engedélyezi az érmék elfogadását, az egyiket az *Osman Hassa Ordusu*-hoz² kapcsolódó tüzérségi ezrednek, a másikat pedig a tüzérségi parancsnoksághoz kapcsolódó tartalékos tüzérségi ezrednek adjuk át. Örömteli válaszungat már megírtam. A Külügyminisztérium keresztül a nevezett helyre történő eljuttatása csak és kizárólag a méltóságos padisah parancsától függ. Az ügyet a méltóságos padisah hivatalához benyújtottam, és a jóváhagyását kérem. Az ügyben születő nagyságos padisahi rendeletről az alattvalók tájékoztatásának kérdésében a parancs és rendelkezés joga az öné.

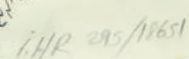
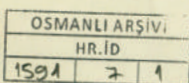
1297. Zilkade 2. (1880. október 6.)

Ali Sâib

¹ Bâb-ı Âli, tulajdonképpen a Magas Porta, amely az Oszmán Birodalom központi irányítószerve.

² Az uralkodó védelmének feladatát ellátó katonai sereg.

BUDAPEŞTE'DEKİ GÜL BABA TÜRBESİ'NİN TAMİRİ

A BUDAPESTEN TALÁLHATÓ GÜL BABA TÜRBÉJÉNEK
RENOVÁLÁSA

~ 11/XI/1884 & 11/III/1916 ~

Bismillâh

Bâb-ı Âli
Hariciye Nezareti
Mektubi Kalemi
Aded: 604

Yüce Sadâret Makam'na

Değersiz kulunuz şunu arz eder ki

Peşte civarındaki Gül Baba Türbesi yıkılmaya yüz tuttuğundan, tamir masrafı olan iki üç bin florinin Osmanlı Hükümetince ödenmediği takdirde Peşte Belediye Dairesi tarafından ödeneceğine dair Osmanlı Devleti'nin Viyana Büyükelçiliği'nden gönderilen yazı üzerine Dahiliye Nezareti ile yapılan yazışma neticesinde; oraya çeşitli yerlerden ziyaretçiler gelmekte olduğundan ve söz konusu yerin harap bir vaziyette bırakılması veya tamir masraflarının Peşte Belediye Dairesi'ne ödettilmesi Osmanlı Devleti'nin şanına uygun düşmeyeceğinden, Malta ve diğer yerlerde bulunan Müslüman mezarlık ve mes-citlerinin ortaya çıkan masrafları devlet tarafından nasıl karşılanmakta ise adı geçen türbenin tamir masraflarının da aynı şekilde ödenmesinin yerinde olacağı adı geçen Nezaretten cevaben bildirilmiştir.

Tamir masraflarının ne kadara çıkacağını keşfinin yaptırılıp belirlenmesi adı geçen Büyükelçiliğe yazılmış; cevaben gelen yazıda anılan türbenin tamir masraflarının bin üç yüz florin olacağı ifade olunmuştur. Söz konusu yazının tercümesi, eki olan harita ve keşif defteriyle birlikte takdim kılınmıştır. Bu itibarla söz konusu paranın Malta Mezarlığı masrafları gibi Osmanlı Devlet Hazinesi'nden ödenmesi hususunu siz Sadrazam hazretlerinin yüksek müsaadelerinize arz ederim.

Bu konuda emir ve ferman siz efendimiz hazretlerindir.

5 Muharrem 1302 - 13 Teşrinievvel 1300

Âsım

***

Allah nevében

Bâb-i Âli'
Külügyminisztérium
Levelezési Titkárság
Szám: 604

A felséges nagyvezír hivatalának

Alázatos alattvalója szíves figyelmébe ajánlja az alábbiakat:

“Az Oszmán Birodalom bécsi nagykövetségéről küldött levélből kiderül, hogy mivel a Pest környékén található Gül Baba türbéje közel van az összedőléshez, ha az oszmán kormány nem fizeti ki a két-három ezer forintnyi javítási költséget, akkor a pesti önkormányzati hivatal fedezni fogja az összeget. Ezután a Belügyminisztériummal lefolytatott levelezés végeredményeképpen, az említett minisztérium tájékoztatást küldött válaszul arról, hogy különböző helyekről érkeznek oda látogatók, ezért a szóban forgó hely romos állapotban hagyása vagy a javítási költségeknek a pesti önkormányzati hivatal általi kifizetése nem lenne méltó az Oszmán Birodalom dicsőségéhez, ahogy a Máltán és más helyeken található muzulmán temetők és mecsetek felmerült költségeit is az állam fedezte, az említett türbe javítási költségeinek kifizetése is helyén való lesz.”

Az említett nagykövetségnek megírtuk, hogy mérjék fel és állapítsák meg a javítási költségek összegét. Válaszukban kijelentették, hogy az említett türbe javítási költsége ezerháromszáz forint lesz. A szóban forgó írás fordítása, a mellékletben található térkép és felmérési könyv együtt beterjesztésre került. E tekintetben a felséges nagyvezír szíves beleegyezését kérem azon kérdés érdekében, hogy a szóban forgó pénz a máltai temető költségeihez hasonlóan kifizetésre kerüljön az oszmán állami kincstárból.

E tekintetben a parancs és rendelet joga az öné, felséges uram. 1302. Muharrem [1]5./1300. Tesrinievvel 13./1884. november 4.

Âszim

***

1 A Magas Porta, az Oszmán Birodalom központi irányítószerve.

Bâb-ı Âli
Hariciye Nezareti
Tercüme Odası

Osmanlı Devleti'nin Viyana Büyükelçiliği'nden Hariciye Nezareti'ne gelen 6 Teşrinievvel 1884 tarihli yazının tercümesidir.

Nezaretiniz, geçen Ağustos ayının on birinde elime ulaşan yazısında; Osmanlı Devleti Peşte'deki Gül Baba Türbesi tamirini üstlenmek istediğinden, bu tamiratin ne kadar masrafla yapılabileceğinin bildirilmesi emir buyurulmuştu. Bu konu Peşte Başşehbenderliği'nden sorulduğunda gelen bir adet rapor ile iki adet harita ve bir keşif defterine göre söz konusu masrafın bin üç yüz florine çıkacağı anlaşılmış ve söz konusu evrak ekte sunulmuştur.

Bu konuda emir ve ferman sizindir.

Osmanlı Devleti'nin Viyana Büyükelçiliği'ne 2 Teşrinievvel 1884 tarihiyle Peşte Başşehbenderliği'nden gelen yazının tercümesidir.

Büyükelçiliğinizin geçen Eylül ayının on ikisi tarihli yazısına cevaben Gül Baba Türbesi'nin iki adet haritasıyla bu konuda düzenlenen bir keşif defteri tenekeden yapılmış bir kap içerisine konularak posta ile gönderildi.

İncelediğinizde tarafınızdan da anlaşılabileceği üzere (A) işaretli harita anılan Türbenin mevcut durumunu, (B) işaretli harita ise tamirden sonra alacağı şekil ve sureti göstermektedir.

Bu işi üstlenen Mimar Mösyö Gril¹ bundan bir sene önce anılan Türbeyi masraflarını kendi karşılayarak tamir etme isteğini dile getirmiş ve karşılığında sadece bir adet Osmanlı nişanı ile ödüllendirilmek istediğini bildirmişti. Bu teklifi Osmanlı Devleti'nin şanına uygun bulmadığım için yazı ile bildirmemişim.

Bu defa adı geçen Mimar hizmette bulunmak istediğinden işin en iyi şartlarla yani Şehbenderhane'ye müracaat eden diğer mimarlar tarafından rekabet olunamayacak şekilde yapılmasını üstlenirse yaptığı teklifi kabul edeceğimi söyledim. Kendisi bin üç yüz florin kâğıda bu işi üstlendi. Şayet söz konusu defter ile haritalar kabul buyurulduğu takdirde Osmanlı Devleti sadece söz konusu parayı ödeyecek kendisine nişan vermek mecburiyetinde olmayacaktır. Zaten işin bu tarafını daha önce kendisine anlattım².

Bu konuda emir ve ferman sizindir.

***

¹ Lajos Grill. Mimar, girişimci.

² Teklif sonunda kabul edilmiş ve 1885'te Osmanlı Hükümeti Türbe'yi Mimar Lajos Grill'e restore ettirmiştir.

Bâb-ı Âli
Külügyminisztérium
Fordítási Iroda

Az Oszmán Birodalom bécsi nagykövetségétől a Külügyminisztériumba érkező, 1884. október 6-ai keltezésű irás fordítása.

Minisztériumunktól a múlt augusztus 11-én hozzám érkező levelében az a parancs szerepelt, hogy mivel az Oszmán Birodalom fel akarja vállalni a Pesten található Gül Baba türbéjének a javítását, küldjünk az önök számára tájékoztatást arról, hogy a javítást mekkora költséggel lehet végrehajtani. Amikor az ügyről információkat kértünk a pesti főkonzulátustól, kiderült, hogy az érkező jelentés és két darab térkép, valamint egy felmérési könyv szerint a szóban forgó költség eléri az 1300 forintot, a szóban forgó dokumentum pedig megtalálható a mellékletben.

E tekintetben a parancs és rendelet joga az öné.

Az pesti főkonzulátustól az Oszmán Birodalom bécsi nagykövetségére 1884. október 2-ai dátummal érkező levél fordítása.

A nagykövetségük múlt szeptember hónapjának tizenkettedik napján kelt levelére válaszképpen egy postaküldemény került elküldésre, amelyben Gül Baba türbéjének két térképe és a témában kiállított felmérési könyv található egy bádogból készült dobozban elhelyezve.

Megvizsgálásakor kiderül, hogy az 'A' jelzésű térkép az említett türbe jelenlegi helyzetét, a 'B' jelzésű térkép pedig javítás után kapott alakját és arculatát mutatja.

Ezen munkát elvállaló építész, Grill² úr egy évvel ezelőtt kifejezte azon kívánságát, hogy az említett türbét saját költségén meg akarja javítani és cserébe csak egy oszmán kitüntetést szeretne. Ezt írásban nem jelentettem, mivel az ajánlatot nem találtam méltónak az Oszmán Birodalom dicsőségéhez.

Ez alkalommal mivel az említett építész szolgálatot kívánt tenni, azt mondtam neki, hogy az általa tett ajánlatot akkor fogadom el, ha a munkát a legjobb feltételekkel vállalja, vagyis a főkonzulátusnál jelentkező többi építész nem tud vele versenyezni. Ő maga 1300 papír forint ellenében vállalta el a munkát. Ha a szóban forgó könyv és a térképek elfogadásra kerülnek, az Oszmán Birodalom csak a szóban forgó pénzt fizeti meg, de nem lesz köteles neki kitüntetést átadni. Az ügy ezen részét korábban neki már elmondtam.³

E tekintetben a parancs és rendelet joga az öné.

***

² Grill Lajos építész, vállalkozó.

³ Az ajánlat végül elfogadásra került: 1885-ben a török kormány a türbét Grill Lajos építésszel felújította.

Bismillâh

Devletli Efendim Hazretleri

Hariciye Nezareti'nin ekleriyle birlikte takdim kılınan tezki-resinde; "Peşte civarındaki Gül Baba Türbesi'nin yıkılmaya yüz tuttuğu, oraya bazı yerlerden ziyaretçiler gelmekte olduğu için adı geçen mahallin harap bir vaziyette bırakılması Osmanlı Devleti'nin şamna uygun düşmeyeceğinden, ihsam bol Padişah hazretlerinin sayesinde Malta vs. yerlerdeki Müslüman mezarlık ve mescitlerinin ortaya çıkan masrafları Osmanlı Devleti tarafından nasıl karşılanmakta ise anılan Türbenin tamir masrafları da o şekilde ödenmek üzere keşfinin yapılp masrafının bildirilmesinin Osmanlı Devleti'nin Viyana Büyükelçiliği'ne yazıldığı, gelen cevapta Türbenin bin üç yüz kâğıt florin ile tamir olunacağıın bildirildiği, bu yazımın tercümesi ile ekindeki harita ve keşif defterinin birlikte gönderildiği, bu paramın Osmanlı Devlet Hazinesi'nden ödenmesinin gerektiği" belirtilmektedir.

Bu konuda Padişah hazretleri tarafından ne şekilde emir ve ferman buyurulur ise gereği yerine getirilecektir efendim.

20 Muharrem 1302 - 28 Teşrinievvel 1300

Said

Değersiz kulunuzun arzı şudur ki:

Siz Sadrazam hazretlerinin elimize ulaşmış bulunan işbu tezki-resi ve ekindeki evrak Padişah hazretleri tarafından görülüp incelenmiş ve onay için arz edildiği şekilde anılan Türbenin inşa edilmesi ve masrafının karşılanması Padişah hazretleri tarafından irade buyurulmuştur. Söz konusu evrak tarafınıza iade kılınmıştır.

Artık bu konuda emir ve ferman sizindir.

22 Muharrem 1302 - 30 Teşrinievvel 1300

[Padişah'ın Başkâtibi]

BOA, İ.HR. 295/18651-1, 2

***

Allah nevében

Felséges uram

A Külügyminisztérium mellékleteivel együtt beterjesztett jelentésében az alábbi kérdés került meghatározásra: "A Pest környékén található Gül Baba türbéje közel van az összedőléshez. Mivel az említett türbéhez számos helyről érkeznek látogatók, ezért annak elpusztult állapotban hagyása nem felel meg az Oszmán Birodalom dicsőségének. Ahogyan a bőkezű felséges padisahnak köszönhetően a Máltán és más helyeken található muzulmán temetők és mecsetek felmerült költségeit az Oszmán Birodalom fedezte, az említett türbe javítási költségeinek kifizetése is hasonlóképpen fog megtörténni. A felmérés elvégzése és a költségekről való tájékoztatás érdekében az Oszmán Birodalom bécsi nagykövetségének egy levelet küldtünk. Az erre érkező válaszban tájékoztattak, hogy a türbe ezerháromszáz papírforint költségből megjavítható. Ezen levél fordítása a mellékelt térképpel és felmérési könyvvvel együtt elküldésre került. A pénzt az oszmán Állami Kincstárból kell kifizetni".

Ebben a tekintetben a felséges padisah parancsa és rendelkezése szerint megteesszük a szükséges intézkedéseket.

1302. Muharrem 20./1300. Tesrinievvel 28. /1884. november 9.

Said

Alázatos alattvalója szíves figyelmébe ajánlja az alábbiakat

A felséges nagyvezír által számunkra elküldött jelen feljegyzést és a mellékelt dokumentumot a felséges padisah megtekintette és megvizsgálta, majd azokat jóváhagyva elrendelte az említett türbe megépítését és a költségek kifizetését. A szóban forgó dokumentum Önnek visszaküldésre került.

E tekintetben a parancs és rendelet joga az öné.

1302. Muharrem 22./1300. Tesrinievvel 30./1884. november 11.

[A padisah főtítkára]

BOA, İ.HR. 295/18651_1, 2

***

**Evkâf-ı Hümayûn Nezareti
İnşaat Kalemi****Numara:****Umumi:** 91609**Hususi:** 49

*Özet: Gül Baba Türbesi için
yapılan resimlerin gönderildiğine dair*

Hariciye Nezareti'ne

Devletli efendim hazretleri

Budapeşte'de gömülü bulunan Osmanlı meşhurlarından Gül Baba merhumun tamir edilecek olan kabri için oraca yapılp gönderilen resimler Osmanlı mimarî üslûbu ve özellikle de İslam kabirlerinin herkesçe bilinen tarzına uygun düşmediğinden zorunlu olarak buraca değiştirilerek uygun olan şekil üzere yeniden düzenlenen resimler Peşte Başşehbenderliği'ne yollanması için üç parça olarak ekte Nezaretiniz tarafına gönderilmiştir.

Bu resimler gereğince; tabutun baş ve ayak ucu ile bir kade-me taş üzerine gelen kaidesi cilâlı ceviz ağacından olup ortası yeşil çuha kaplı ve üzeri şal örtülü olacağı, başucundaki kısmın kitabesi içine sülüs yazı tarzı ile oyma biçimde "Gül Baba" yazılacağı ve ayak ucunun kitabesi içine bir Türk süslemesi oyulacağı, bu yazı ile süslemenin kalıplarının ayrıca gönderilmek üzere hazırlanmakta bulunduğu, gayet sanatkârâne yapılmış bir kavuk, sedefli bir rahle ve kakmalı bir şamdanın tamamlanmış olduğu ve bunların da gönderileceği, dolayısıyla oraca yapılacak olan tabut ve parmaklığın bu kıymetli eşyaya göre olması icab edeceği İnşaat Müdüriyet-i Umumiyesi'nden bildirilmiştir.

Artık bu konuda emir ve ferman sizindir.

Fi 27 Şubat 1331

Evkaf Nazırı adına

Müsteşar

(İmza)

BOA, HR. İD. 1591/7

**Alapítványi Minisztérium
Építkezésügyi Titkárság****Szám:****Általános:** 91609**Egyedi:** 49

*Összefoglalás: A Gül Baba türbájéről
készült tervek elküldésével kapcsolatban*

A Külügyminisztériumnak

Felséges uram!

A Budapesten eltemetett híres oszmán, a néhai Gül Baba helyreállítandó síremléke érdekében ott helyben készült és elküldött tervek nem felelnek meg az oszmán építészeti stílusnak és különösen az iszlám síremlékek mindenki által ismert követelményeinek, ezért azokat szükséges kicserélni. A megfelelő formában újra elkészített terveket a pesti konzulátushoz három részletben küldtük el, amint az a mellékletben is látható.

Az építkezésügyi igazgatóság tájékoztatott arról, hogy ezen terveknek megfelelően; a koporsó fej és lábrészének vége, valamint a lépcsőfok formájú kő felett elhelyezkedő alapja fényezett diófából készül, középe zöld nemezzel lesz borítva és egy kendővel le lesz takarva, a fejevégi résznél a feliratban thuluth írástípussal bevájva a "Gül baba" szó kerül felírásra. A lábrész feliratába egy török motívum kerül majd bevésésre. Ezen írás és a díszítések sablonjai készen állnak a mielőbbi elküldésre. Egy rendkívül művészi tűzött turbán, egy gyöngyházberakásos pulpitus, és egy berakott gyertyatartó már elkészült, ezek is elküldésre kerülnek majd, így szükséges, hogy az ott készülő koporsó és kerítés is ezen értékes tárgyaknak megfelelő legyen.

E tekintetben a parancs és rendelet joga az öné.

1331. Subat 27./1916. március 11.

Az alapítványok minisztere nevében

Államtitkár

(Aláírás)

BOA, HR.İD. 1591/7

**MACARİSTAN'DA DOĞUP PEŞTE'DE MÜHENDİSLİK
TAHSİLİ GÖREN VE OSMANLI DEVLETİ'NDE MÜHENDİS
OLARAK İSTİHDAM EDİLEN LEOPOLD GOZLASKI
EFENDİ'NİN MEMURİYET SİCİLİ**

~ 17/VII/1888 ~

Leopold Gozlaski Efendi. Çiftçi Maksimyan'ın oğludur. 1245 yılında Macaristan'da doğmuştur. Peşte'de Mühendislik okulunda matematik, geometri, kozmografya ve coğrafya okumuştur. İtalyanca ve İngilizce okur, yazar; biraz Rumca ve Rusça konuşur.

1274 senesi Ramazan ayında, 34 yaşında iken, iki bin kuruş maaşla Bağdat tarafındaki telgraf hattı yenileme işine mühendis olarak tayin olunmuş; 1278 senesi Ramazan ayında görevinin sona ermesinden dolayı doğul olarak ayrılmıştır.

1281 senesi Şevval ayında bin iki yüz elli kuruş maaşla Edirne Vilayeti'ne üçüncü sınıf mühendis olmuş; 1289 senesi Muharrem ayında memuriyetinin kaldırılması üzerine açıkta kalmıştır.

1289 senesi Şaban ayında bin kuruş maaşla Niş Belediyesi mühendisliğine, 1291 senesi Safer ayında, bin iki yüz elli kuruş maaşla Üsküdar bölgesi üçüncü sınıf mühendisliğine tayin edilmiştir. 1294 senesi Safer ayında, ortaya çıkan meseleden¹ dolayı bu görev kaldırılmıştır.

3 Cemazıyelevvel 1300 tarihinde, iki bin kuruş maaşla İzmit sancağına yerleştirilen muhacirlere tahsis edilen arazinin keşfi işinde görevlendirilmiş ve 27 Zilkade 1300 tarihinde bu görevini tamamlayarak ayrılmıştır.

28 Receb 1302 tarihinde bin beş yüz kuruş maaşla Serfice sancağı mühendisliğine tayin edilmiş; 1303 senesi Safer ayında sıhhi sebeplerden dolayı istifa etmiş; 7 Receb 1303 tarihinde bin beş yüz kuruş maaşla Suriye Vilayeti ikinci sınıf mühendisliğine tayin edilmiştir.

Yukarıda da yazılı olduğu üzere; bulunduğu görevlerinden ayrılması nakil, memuriyetin kaldırılması ve istifa şekilleriyle meydana gelmiş olup bulunduğu bu görevlerinden dolayı soruşturma geçirmemiştir.

Kendisinin, şimdiye kadar bulunduğu bu görevlere dair verdiği bilgilerin, hakkında yapılan araştırma neticesinde doğruluğunun ortaya çıktığı Turuk ve Maâbir (Karayolları) Müdürlüğü Mösyo Galan ve Nafia (Bayındırlık) Nezareti tarafından tasdik edilmiştir. 5 Zilkade 1304 - 13 Temmuz 1303.

Adı geçen, 8 Zilkade 1305 (5 Temmuz 1304) tarihinde memuriyeti bırakmıştır.

¹ Muhtemelen Osmanlı-Rus harbi kastedilmektedir.

**A MAGYARORSZÁGON SZÜLETETT, PESTEN MÉRNÖKI
TANULMÁNYOKAT VÉGZETT ÉS AZ OSMÁN
BIRODALOMBAN MÉRNÖKKÉNT FOGLALKOZTATOTT
GOZLASKI LEOPOLD ÚR KÖZTISZTVISELŐI
NYILVÁNTARTÁSA**

Gozlaski Leopold úr, a földműves Maksimijan [Miksa?] fia. 1245/1829-1830-ban Magyarországon született. Pesten a mérnöki karon matematikát, geometriát, kozmográfiát és földrajzot tanult. Olaszul és angolul olvas és ír, egy kicsit görögül és oroszul beszél.

1274 Ramazán/1858 április-május havában 34 évesen kettőezer gurus fizetéssel a Bagdad felé található telegráf vonal megújítási munkálatainál mérnökként megbízást kapott; 1278. Ramazan/1862 március hónapjában pedig megbízatásának végetértével természetesen eltávozott.

1281 Sevvál / 1865 március havában 1250 gurus fizetéssel az edirnei tartományban harmadosztályú mérnök lett, 1289 Muharrem/1871. március-április havában tisztségének megszűnésével munka nélkül maradt.

1289 Şaban/1872 október havában 1000 gurus fizetéssel Nis kormányzatánál mérnökként kapott megbízást, 1291. Szafer/1873 március-április havában 1250 gurus fizetéssel Üszküdar területén harmadosztályú mérnökként alkalmazták. 1294. Szafer/1877 március-április havában egy felmerült probléma¹ miatt a tisztsége megszűnt.

1300. Dzsemázijelevvel 3./1883. március 10. napján, kettőezer gurus fizetéssel az izmiti szandzsákban elhelyezett menekültek számára kijelölt földterület felmérési munkálataival bízták meg és 1300. Zilkade 27./1883. szeptember 29. napján ezen megbízatását befejezve eltávozott.

1302. Redzseb 28./1885. május 13. napján ezerötyszáz gurus fizetéssel a szerficsei szandzsákban² mérnökként kapott megbízást; 1303. Szafer/1885. november havában egészségügyi okok miatt lemondott; 1303. Redzseb 7./1886. április 11. napján 1500 gurus fizetéssel Szíria tartományának másodosztályú mérnökévé nevezték ki.

Amint az feljebb is szerepel, az általa betöltött tisztségekből való eltávozása áthelyezés, tisztség megszűnése és/vagy felmondás okán következett be, tisztségei miatt ellene vizsgálat nem indult.

Az általa eddig betöltött tisztségekkel kapcsolatos adatok helyességét, a rá vonatkozó kutatás eredményeképpen a közúti igazgatóság vezetője, Galan úr és a közléstélményügyi minisztérium megerősítette. 1304. Zilkade 5./1887. július 26. Fent említett személy, 1305. Zilkade 8./1887. július 29. napján felhagyott a köztisztviselőséggel.

¹ Vélhetően a balkáni területen folyó 1877-ben kezdődő orosz-török háborúra utal, amelyet az 1878. március 3-án aláírt San Stefanó-i béke zárt le.

² A nyugat-makedóniai Servia, ma Görögország.

**MÖSYÖ VAMBERY¹ TARAFINDAN LİSTESİ HAZIRLANAN
MACARİSTAN İLE İLGİLİ BAZI TARİHİ ESERLERİN
PEŞTE'DE AÇILACAK SERGİYE KATILMASI**

**EGY BUDAPESTI KIÁLLÍTÁSRA KÜLDENDŐ NÉHÁNY
MAGYARORSZÁGGAL KAPCSOLATOS TÖRTÉNELMI
ALKOTÁS VÁMBÉRY ÁRMIN LISTÁJA ALAPJÁN**

~ 06/V/1895 ~

Bismillâh

Bâb-ı Âli
Sadâret Dairesi
Âmedî-i Divân-ı Hümayûn
4391

Avusturya İmparatoru ve Macaristan Kralı hazretleri himayesinde Peşte'de açılacak olan sergiye, Padişahımız hazretleri tarafından gönderilmesine izin verilen Macaristan tarihiyle ilgili belgeler ile sanatsal ve tarihsel eserlerin Osmanlı Hükûmeti tarafından görevlendirilecek özel memurlar vasıtasıyla yollanması, bu malzemelerin korunması ve bunlar için sergide özel bir yer hazırlanması için Avusturya Hükûmeti'ne gerekli tebligatta bulunulması hakkında çıkan Padişah emri gereğince Avusturya'nın İstanbul'daki Büyükelçiliği'ne gerekli tebligat yapılmıştır. Ayrıca Hariciye Nezareti'nin, gönderilmesi arzu olunan eserlerin Mösyö Vambéry tarafından düzenlenen iki defterinin verildiğine dair tezkiresi de ekte sunulmuştur.

Avusturya Büyükelçisi Sadâret makamına gelerek bu defterlerde yazılı olan sanat eserlerinden ne kadarının gönderilmesi ferman buyurulursa Padişah hazretlerinin istediği şekilde korunmaları için sergide ona göre özel bir yer hazırlanacağını ifade etmiştir.

Durumun Halifemiz efendimiz hazretlerinin yüce makamına arz edilmesi temenni olunur efendim.

11 Zilkade 1312 - 24 Nisan 1311

Sadrazam ve Yaver-i Ekrem
Cevad

***

¹ Ármin Vámbéry.

Allah nevében

Magas Kapu¹
Nagyvezír Hivatala
Uralkodói Tanács Főirnoka
4391

Az isztambuli osztrák nagykövetséget a padisahi parancsnak megfelelően tájékoztattuk, hogy az osztrák császár és magyar király őfelsége védnökségével Pesten megnyíló kiállításra a padisahunk által engedélyezett, Magyarország történelmével kapcsolatos dokumentumokat, művészeti és történelmi alkotásokat az oszmán kormány által kinevezett különleges tisztviselőknél keresztül fogja elküldeni. Az osztrák kormányt ugyancsak értesítettük az iratok és tárgyak védelme, kiállításon történő elhelyezésük ügyében. Ezen kívül a kiállítani kívánt alkotásokról Vámbéry úr egy jegyzéket készített, az ennek átadásával kapcsolatos külügyminisztériumi igazolást is mellékelten küldjük.

Az osztrák nagykövet a nagyvezíri hivatalt meglátogatva úgy nyilatkozott, hogy a jegyzékben szereplő műalkotásoknak elegendő helyet biztosítanak majd a kiállításon, így azok oly módon lesznek védve, ahogyan azt a padisah őfelsége megkívánja.

Kérjük, hogy a helyzetet jelentsék urunk, őfelsége, a kalifa méltóságos hivatalához.

1311. Niszan 24. - 1312 Zilkade 11./1895. május 6..

Nagyvezíri és uralkodói Segéd
Dzsevad

***

¹ Bab-ı Ali, t.i. a Magas Porta, az Oszmán Birodalom központi irányítószerve.

Báb-ı Âli
Hariciye Nezareti
Tercüme Odası

Hazîne-i Hümayûn Bölümünde Bulunan Eserler

1-	Sultan Selim'in tahtı (On altıncı asır). İnci, yakut ve zümrüt ile süslü, üzeri yeşil ve kırmızı mine ile kaplıdır. İran işi olup 1514 senesinde meydana gelen İran savaşında ganimet olarak alınmıştır.		<i>Birinci Daire.</i>
2-	Eski Osmanlı sultanlarının tahtı. Üzerinde sedefle işlemeli ve kıymetli taşlarla süslü çiçekler ile tepesinde billurdan kubbeler bulunmaktadır. Gölgeliği üstünde yumurta şeklinde bir firuze asılıdır. Bu firuzenin dayandığı kalsit de dikkat çekici büyüklükteki bir zümrüde bağlıdır.	15. asr.	<i>Birinci Daire.</i>
İsimleri aşağıda yazılı olan padişahların, kıymetli taşlarla süslü kılıçları ve üzerlerine elmaslar asılmış sorguçlarıyla beraber on üç adet giyecekleri:			
3-	Sultan I. Bayezid Han (1389-1403)		<i>İkinci Daire, Dehliz.</i>
4-	Sultan Murad Han (1421-1451)		
5-	Sultan Süleyman Han (1520-1566)		
6-	Sultan II. Selim Han (1566-1574)		
7-	Sultan III. Murad Han (1574-1595)		
8-	Sultan III. Mehmed Han (1595-1603)		
9-	Sultan I. Ahmed Han (1603-1617)		
10-	Sultan I. Mustafa Han (1617-1618)		
11-	Sultan II. Osman Han (1618-1622)		
12-	Sultan IV. Murad Han (1623-1640)		
13-	Sultan İbrahim Han (1640-1648)		
14-	Sultan IV. Mehmed Han (1648-1687)		
15-	Sultan Mahmud Han: Bir Macar atlı askeri elbisesini giyerdi.		
16-	Sultan IV. Murad Han (1623-1640). Bir miğfer, bir zırh, eldivenler ile yakut ve elmasla süslü bir kılıçtan meydana gelen mükemmel bir harp elbisesi. Bu zırh altın ve elmas halkalar ile süslüdür.		<i>Birinci Daire, Dehliz, İkinci Câmekân.</i>
17-	Gürz: Baş kalsit, sapı billurdan yapılmış, üzeri altın ve mine ile kaplıdır.	16. asr.	<i>Birinci Daire, Birinci Câmekân.</i>
18-	Pala: Demiri üzerinde Almanca veya Latince bir yazı bulunup bunun tercümesi câmekân üzerine asılıdır.	17. asr.	<i>Birinci Daire, İkinci Câmekân.</i>
19-	Zümrütler ve kırmızı akik ile süslü pala.	16. asr.	<i>Birinci Daire, İkinci Câmekân.</i>
20-	On altıncı asırda Macarlar tarafından kullanılan tarzda yapılmış şark usulü zırh. Bu zırh bir kısmı altınla işlenmiş ince bir zırh ve kıymetli taşlarla süslü bir miğferden meydana gelmektedir.		

Magas Kapu
Külügyminisztérium
Fordítási Hivatal

Az uralkodói kincstári részlegben található alkotások

1-	I. Szelim szultán trónja (16. század). Gyöngy, rubin és smaragd díszítésű, zöld és piros zománcsal borított. Iráni munka, az 1514-es iráni háborúban hadizsákmányként került megszerzésre.		<i>Első Terem.</i>
2-	2- Régi oszmán szultánok trónja. Rajta gyöngyházberakással és drágakövekkel díszített virágok, valamint a tetején kristálykupolák találhatók. Az árnyékoló felett tojás formájában egy felakasztott türkiz található. Ennek a türkiznek az alapját képező kalcit is egy rendkívül nagyméretű smaragdhoz kapcsolódik.	15. század.	<i>Első terem.</i>
Az alább szereplő padisahok tizenhárom darab ruhaviselete, drágakövekkel díszített kardjaikkal és gyémántokkal díszített fejdíszekkel együtt:			
3-	I. Bajezid szultán (1389-1403)		<i>Második terem, folyosó.</i>
4-	II. Murád szultán (1421-1451)		
5-	I. Szülejmán szultán (1520-1566)		
6-	II. Szelim szultán (1566-1574)		
7-	III. Murád szultán (1574-1595)		
8-	II. Mehmed szultán (1595-1603)		
9-	I. Ahmed szultán (1603-1617)		
10-	I. Musztafa szultán (1617-1618)		
11-	II. Oszmán szultán (1618-1622)		
12-	IV. Murád szultán (1623-1640)		
13-	Ibrahim szultán (1640-1648)		
14-	IV. Mehmed szultán (1648-1687)		
15-	Mahmúd szultán: Magyar lovaskatonai ruhát viselt.		
16-	IV. Murád szultán (1623-1640). Egy sisakból, egy páncélból, kesztyűkből és egy rubinnal és gyémánttal díszített kardból álló tökéletes harci ruha. A páncél arannyal és gyémánt gyűrűkkel díszített.		<i>Első terem, folyosó, második üvegtároló.</i>
17-	Buzogány: A feje kalcitból, nyele kristályból készült, rajta arany és zománc bevonattal.	16. század.	<i>Első terem, első üvegtároló.</i>
18-	Pallos: Fémrészen egy német vagy latin írás található, amelynek fordítása ki van függesztve az üvegtárolóra.	17. század.	<i>Első terem, második üvegtároló.</i>
19-	Smaragdokkal és piros acháttal díszített pallos.	16. század.	<i>Első terem, második üvegtároló.</i>
20-	A 16. századból magyar stílusban készített keleties páncél. Ez a páncél egy részben aranyozott vékony páncélból és egy drágakövekkel díszített sisakból áll.		

21-	Altın yaldızlı, işlemeli ve taşlarla süslü 2 adet güz.	15. ve 16. asır.	Birinci Daire, Üçüncü Câmekân.
22-	Kınları kırmızı kadifeden yapılmış ve biri taşlarla süslü 2 adet Macar kılıcı.	16. ve 17. asır.	Birinci Daire, Dehliz, Üçüncü Câmekân.
23-	Üzerleri yaldızlı (şark usulü miğfer şeklinde) 2 adet Macar miğferi.	16. asır.	Birinci Daire, Dehliz.
24-	Üzeri kıymetli taşlarla süslü eyer.	16. asır.	Birinci Daire, Dehliz, Üçüncü Câmekân.
25-	Altın yaldızlı bir miğfer ile taşlar ve altın yaldızla süslü ince telden yapılmış şark-kâri bir zırh takımı.	17. asır.	Birinci Daire, Dehliz, Dördüncü Câmekân.
26-	Macar tarzında 3 adet kılıç. Kınları kırmızı kadifeden olup üzerleri altındandır.	İkisi 15. ve biri 16. asır üretimidir.	İkinci Daire.
27-	2 adet Leh ve Macar kılıcı.	16. asır.	İkinci Daire.
28-	Fatih Sultan II. Mehmed Han'ın kılıcı.	15. asır.	İkinci Daire, Dehliz.
29-	Sultan II. Bayezid Han'ın kılıcı.	15-16.asır2.	İkinci Daire, Dehliz.
30-	Macar tarzında ve kısmen taşlarla süslü 6 adet kılıç.	16. ve 17.asır.	Birinci ve İkinci Daire.

***

Bâb-ı Âli Hariciye Nezareti Tercüme Odası

*Silah deposunda korunmakta olan
koleksiyonda aşağıdaki silahlar bulunmaktadır.*

Birinci olarak; tunçtan yapılmış bir top. Altı libre ağırlığında güller atan basit kolovrin. Uzunluğu iki metredir. Bu topun her iki ucunda bir taraftan bir piyade askeri figürü, öbür taraftan Avusturya İmparatoru ve Macaristan Kralı'nın armaları ve topun üzerinde "*İkinci Rudolphus vd. sene: Bin beş yüz seksen altı*³." ibaresi kazılıdır. Arabası yoktur.

² Metinde "17'nci asır" olarak yazılmıştır.

³ Metinde "Bin sekiz yüz elli altı" olarak yazılmıştır.

21-	2 darab aranyozott, berakásos és kövekkal díszített buzogány.	15-16. század.	Első terem, harmadik üvegtároló.
22-	2 darab magyar kard, amelyek hüvelybe piros bársonyból készült és az egyik kövekkal díszített.	16-17. század.	Első terem, folyosó, harmadik üvegtároló.
23-	2 darab aranyozott magyar sisak (formája keleties stílusú).	16. század.	Első terem, folyosó.
24-	Drágakövekkal díszített nyereg.	16. század.	Első terem, folyosó, harmadik üvegtároló.
25-	Egy aranyozott sisak és egy aranyozással díszített, vékony szálakból készült keleties páncél együttes.	17. század.	Első terem, folyosó, negyedik üvegtároló.
26-	Magyar stílusú 3 darab kard. Hüvelyek piros bársonyból készültek, felső részük arany.	Közülük kettő a tizenötödik században, a harmadik pedig a tizenhatodik században készült.	Második terem.
27-	2 darab lengyel és magyar kard.	16. század.	Második terem.
28-	Fatih Szultán II. Mehmed Han kardja.	15. század.	Második terem, folyosó.
29-	II. Bayezid Han Szultán kardja.	15-16. század.	Második terem, Folyosó.
30-	Magyar stílusú és részben kövekkal díszített 6 darab kard.	16. és 17. század.	Első és második terem.

***

Magas Kapu Külügyminisztérium Fordítási Hivatal

A fegyvertárban őrzött kollekcióban az alábbi fegyverek találhatók.

Elsőként; egy bronzból készült ágyú. Hat font súlyú lövedéket kilövő egyszerű kolovrin (ágyúfajta neve). Hosszúsága kettő méter. Ezen ágyú mindkét végén metszetek láthatóak, az egyik oldalon egy gyalogoskatona alakja, a másik oldalon az osztrák császár és Magyarország királyának címerei és az ágyún pedig a "*II. Rudolf vd. év: 1586*" található. Ágyútalp nincs.

Másodikként; Két darab, hat font súlyú lövedéket kilövő és két méter hosszú, bronzból készült kolovrin. Ezeknek a végén az osztrák császár és Magyarország királyának címerei, azokon

İkinci olarak; Altı libre ağırlığında güller atan ve iki metre uzunluğunda, tunctan yapılmış iki adet kolovrin. Bunların ucunda Avusturya İmparatoru ve Macaristan Kralı'nın armaları ve üzerlerinde "*Ferdinandus vd. sene: Bin beş yüz elli iki.*" ibaresi kazılıdır. Bu kolovrinler büyük bir ihtimalle savaş ganimeti olarak Sigetvar şehrinden getirilmiştir. Arabaları yoktur.

Üçüncü olarak; tunctan yapılmış top. Altı libre ağırlığında güller atan basit kolovrin. İki metre uzunluğundadır. Topun ucunda Avusturya İmparatoru ve Macaristan Kralı'nın armaları ve üzerinde "*İkinci Rudolphus vd. sene: Bin beş yüz seksen altı.*" ibaresi kazılıdır. Top arabası yoktur.

Dördüncü olarak; On yedinci asrın sonunda kullanılan düz kılıçlardan bir adet. Kını yoktur.

Beşinci olarak; On altıncı asırda kullanılan şışhaneli tüfeklerden beş adet.

Altıncı olarak; On yedinci asırda kullanılan şışhaneli tüfeklerden beş adet.

Yedinci olarak; On yedinci asırda kullanılan miğferlerden iki adet. Ense ve burnu koruyan zincir örmesi pullu teferruatıyla birlikte.

Sekizinci olarak; On beşinci asırda kullanılan miğferlerden on altı adet.

Dokuzuncu olarak; On altıncı asırda kullanılan zırhlı takımlardan iki tam takım. Örme zincir ve göğsü üzerinde moriyon tarzı plakalar.

Onuncu olarak; On altıncı ve On yedinci asırlarda kullanılan düz kılıçlardan altı adet demir kılıç. Kabzaları yoktur.

pedig a "*Ferdinánd vd. év: 1552.*" felirat látható bevésve. Ezek az ágyúk nagy valószínűséggel hadizsákmányként Szigetvár városából kerültek elhozatalra. Ágyútalp nincs.

Harmadikként; Bronzból készült ágyú. Hat font súlyú lövedéket kilövő egyszerű kolovrin. Hosszúsága kettő méter. Az ágyú végén az osztrák császár és Magyarország királyának címerei és felette pedig a "*II. Rudolf vd. év: 1586.*" felirat látható bevésve. Ágyútalp nincs.

Negyedikként; A 17. század végén használt egyenes kardok közül egy darab. Hüvelye nincs.

Ötödikként; A 16. században használt sisháneli (huzagolt csövű löfegyver) puskák közül öt darab.

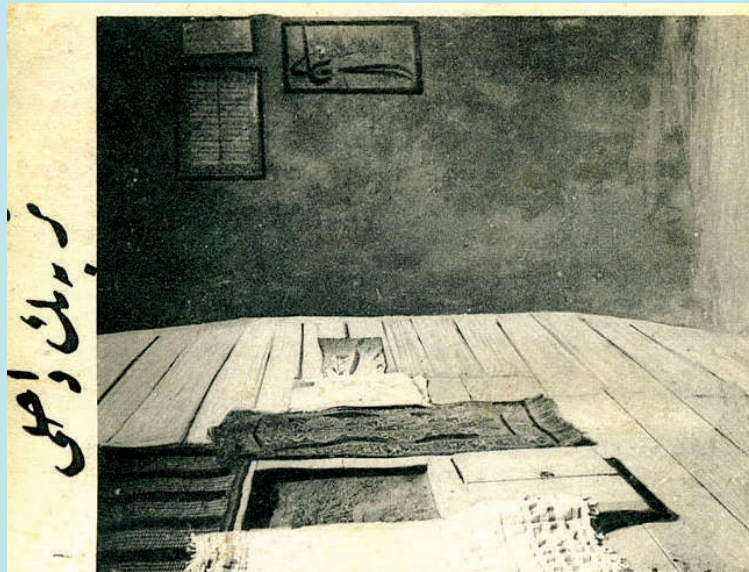
Hatodikként; A 17. században használt sisháneli (huzagolt csövű löfegyver) puskák közül öt darab.

Hetedikként; A 17. században használt sisakokból két darab, a tarkót és az orrot védő lánckötésű lamellás résszel együtt.

Nyolcadikként; A 15. században használt sisakok közül tizenhat darab.

Kilencedikként; A 16. században használt páncélok közül két teljes együttes. Lánckötéses és a mellrésznél morion stílusú lemezes.

Tizedikként; A 16-17. századokban használt egyenes kardok közül hat darab vaskard. Markolatuk nincs.

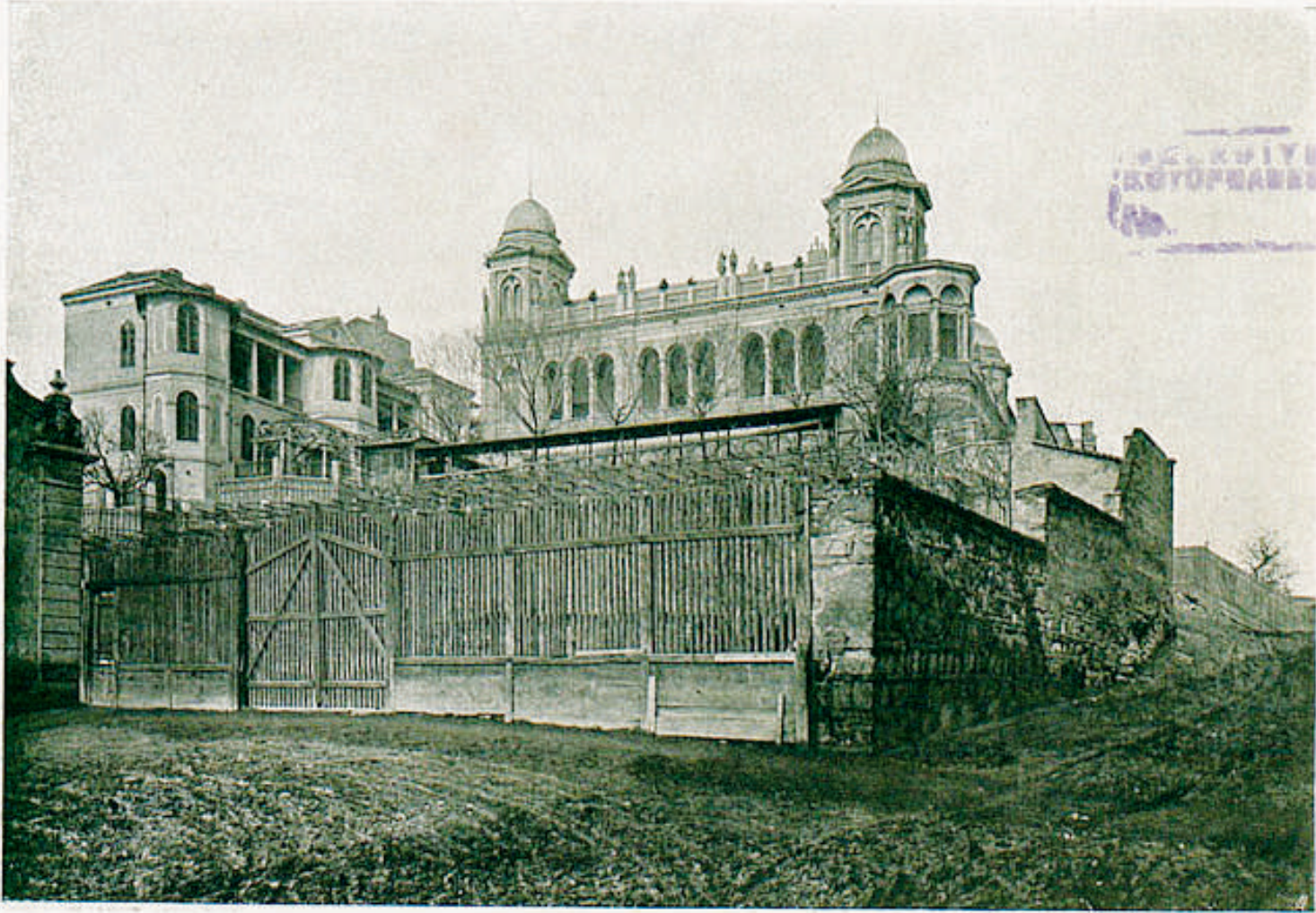

A mausoleum belseje

Gül-Baba mausoleumja

Gül Baba sirja

Gül Baba's Grab

Tombeau de Gül Baba

Tomb of Gül Baba

بغل بابا - تریه سی حاوی

13

Bahçesinde Gül Baba Türbesi'nin bulunduğu bina
Atatürk Kitaplığı, Alb_000162[1]

OSMANLI DEVLETİ'NDE TERCÜMAN VE KÂTİP OLARAK
İSTİHDAM EDİLEN MACAR ASILLI OSMAN NUREDDİN
EFENDİ'NİN MEMURİYET SİCİLİ

AZ OSMÁN BIRODALOMBAN TOLMÁCSKÉNT
ÉS TITKÁRKÉNT FOGLALKOZTATOTT MAGYAR
SZÁRMAZÁSÚ OSMÁN NUREDDİN EFENDİ
KÖZTISZTVISELŐI NYILVÁNTARTÁSA

~ 06/IX/1905 ~

Osman Nureddin Efendi. Pederinin ismi Aleksandr Morman'dır. Hicrî Bin iki yüz altmış sekiz senesinde (mali 1268 senesi) Macaristan'da Borony(?) Kasabasında doğmuştur.

Hicrî Bin iki yüz doksan dört tarihinde Müslüman olmuş ve Osmanlı Devleti vatandaşlığına kabul olunmuştur.

İlk derslerini özel bir öğretemde okuduktan sonra Viyana'da (Tereziyanum¹) ve (Akademi Oriyantal²) isimli okullarda, Viyana Üniversitesi'nde ve daha sonra da üç sene kadar İstanbul'da öğrenim görmüştür. Arapça ve Farsçayı anlar; Türkçe, Fransızca, İngilizce, Almanca ve Latinceyi yazar; İtalyanca ve Rumçayı konuşur; Rusçaya aşinalığı vardır. Mısır Fevkalade Komiseri Gazi Ahmed Muhtar Paşa hazretlerinin (Islâhü't-takvim) isimli eserini Fransızcaya tercüme etmiş ve resmî izin ile bastırıp yayımlatmıştır.

16 Receb 1296 (1 Temmuz 1297) tarihinde otuz yaşında iken bin iki yüz kuruş maaş ile Trablusgarb Valiliği Tercümanlığı vazifesi ile görevlendirilmiş; 1 Muharrem 1299 (10 Teşrinisani 1297) tarihinde istifa ederek ayrılmıştır. 5 Rebiülahir 1300 (1 Şubat 1298) tarihinde aynı miktarda maaş ile Hazine-i Hâssa-i Şahâne Nezareti Mütercimliğine ve 2 Rebiülevvel 1303 (27 Teşrinisani 1301) tarihinde de anılan mütercimlik üzerinde bulunmak kaydıyla mevcut maaşının dışında üç bin kuruş maaş ile ilâve memuriyet olmak üzere geçici olarak Mısır Fevkalade Komiserliği Muharrerât-ı Ecnebiye Kâtipliğine tayin edilmiştir. Söz konusu kâtiplik maaşı 28 Zilhicce 1310 (1 Temmuz 1309) tarihinde dört bin kuruşa yükseltilmiştir. Uhdesine 1 Zilhicce 1300 tarihinde *sâlise*; 3 Rebiülevvel 1303 tarihinde *sâniye sımf-ı sâni*; 4 Şaban 1305 tarihinde *sâniye sımf-ı mütemâyizi* rütbeleri verilmiş ve 6 Şevval 1302 tarihinde *dördüncü rütbe Mecidi* nişanı ihsan buyurulmuştur.

Mısır Fevkalade Komiserliği'nden yazılan değerlendirme yazısında; "*Kendisi Türkçe, Almanca, Fransızca ve Latince yazar,*

Osman Nureddin Efendi. Atyja neve Aleksandr Morman.

Az iszlám naptár szerint 1268. (1851–1852) évben Magyarországon, Borony(?) városában született.

Az iszlám naptár szerint 1294. (1877.) évben áttért az iszlám hitre és az oszmán állam állampolgára lett.

Első óráit egy magántanárnál vette, majd Bécsben a „Theresianumban”¹, a „Keleti Akadémián”², a Bécsi Egyetemen, később három évig Isztambulban folytatta tanulmányait. Megérti az arab és perzsa nyelvet, törökül, franciául, angolul, németül és latinul ír, olaszul és görögül beszél, valamint jártas az orosz nyelvben. Az egyiptomi rendkívüli biztos, a felséges Gazi Ahmed Muhtar pasa³ „Islâhü't-takvim” című munkáját franciára fordította, majd hivatalos engedéllyel kinyomtatatta és publikálta.

1296. Receb 16./1879. július 6-án harminc évesen⁴ 1200 gurus fizetéssel a Trablusgarb-i (Tripoli) Kormányzóság tolmácsi feladatára jelölték ki, ahonnan 1299. Muharrem 1./1881. november 23-án lemondott. 1300. Rebiülahir 5./1883. február 13-án ugyanakkora fizetéssel a Szultáni Személyes Kincstári Minisztérium fordítójaként és 1303. Rebiülevvel 2-án/1885. december 9-én az említett fordítói munkájának folytatása feltételével a meglévő fizetésén kívül háromezer gurus fizetéssel további ideiglenes közszolgálatként az Egyiptomi Rendkívüli Népbiztosi Hivatal Külföldiek Titkárságára került kinevezésre. A szóban forgó titkársági fizetését 1310. Zilhiddzse 28-án/1893. július 13-án négyezer gurusra emelték fel. 1300. Zilhiddzse 1-én/1883. október 3-án a harmadik fokozatú; 1303. Rebiülevvel 3-án/1885. december 10-én a második fokozatú *sâni*; 1305. Şaban 4-én/1888. április 16-án a második fokozatú *mütemâyizi*⁵ rendjelet kapta meg és

1 A Theresianum (eredetileg Collegium Theresianum, majd Theresianische Akademie) egy, Mária Terézia főhercegnő, császárné nevét viselő nevelőintézet, akadémia volt Bécsben, eredetileg nemes származású ifjak nevelésére, amely 1938-ig állt fenn.

2 A külügyminisztérium alatt álló tanintézet Bécsben, mely a keleti államok diplomáciai ügyeinek ellátására képző intézetül szolgált. Mária Terézia 1874-ben alapította. Az öt éves képzés alatt a diákok jog- és államtudományokat, diplomáciai államtörténetet, nemzetközi jogot, francia, olasz, arab, török és perzsa nyelvet tanultak.

3 Gazi Ahmed Muhtar pasa (1839–1919) katona, csillagász, író és államférfi, 1912-ben rövid ideig nagyvezír.

4 Ha a születési dátum helyes, akkor 1879-ben csak 26 éves lehetett.

5 Az oszmán kitüntetéseknek három fokozata volt. Civilek (elsősorban államférfiak) és katonák egyaránt kaphatták őket kiemelkedő teljesítményükért

1 Theresianum (orijinal olarak Collegium Theresianum, daha sonra Theresianische Akademie), Arşidüşes ve İmparatoriçe Maria Theresa'nın adını taşıyan, Viyana'da bulunan bir eğitim kurumu, akademi idi. İlk olarak asil aileden gelen gençlerin yetiştirilmesi amacıyla kurulmuş ve 1938'e kadar varlığını sürdürmüştür.

2 Dışişleri Bakanlığı bünyesinde onun bir parçası olarak Viyana'da bulunan eğitim kurumu, doğu devletlerinin diplomatik işlerini sağlayan kurumdur. Maria Theresa tarafından 1874'te kurulmuştur. Beş yıllık eğitim süresince öğrenciler hukuk ve siyasal bilgiler, devlet diplomasi tarihi, uluslararası hukuk, Fransız dili, İtalyan dili, Arap dili, Türk dili ve Fars dili dersleri görmüşlerdir.

İtalyanca ve Rumca konuşur, Arapça, Farsça ve Rusçayı anlar. Vazifesinde çalışkan ve dürüsttür. Hâlen yapmakta olduğu görevinde birçok işbilirlik ve ileri görüşlülük örnekleri sergilemektedir." denilmiştir.

Trablusgarb Valiliği Tercümanlığında çalıştığı süre, maaş miktarı ve ayrılış nedeni adı geçen Valiliğin 12 Temmuz 1308 tarihli cevabı yazısına ekli muhasebe kayıt pusulasından; Hazine-i Hâssa Mütercimliğine ve Mısır Fevkalade Komiserliği Muharrerât-ı Ecnebiye Kâtipliğine tayini tarihleri ile bu görevlerinden dolayı tahsis edilen maaşları Hazine-i Hâssa Nezareti'nin 14 Mart 1308 tarihli cevabı tezkiresinden; kâtiplik maaşına zam yapılması da adı geçen [Gazi Ahmed Muhtar Paşa] hazretlerinden gelen yazıdan anlaşılmıştır. *Sâlise, sâniye* ve *mütemâyiz* rütbelerinin verilmesine ilişkin resmî yazılar ve *dördüncü rütbe Mecidi nişâm* beratının tasdikli suretleri ile yayımladığı kitabın bir nüshası özgeçmiş kâğıdıyla birlikte muhafaza edilmektedir. Kendisine ait Osmanlı nüfus kâğıdı Sicill-i Ahvâl Daire-i Umûmiyesince görölüp iade edilmiştir.

Kendisinin özgeçmiş kâğıdında; Mısır'a gidişinde üç bin kuruş harcırah aldığı yazılı olduğu için durum Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahval Şubesi'nden sorulmuş; gelen cevapta Ahmed Muhtar Paşa hazretlerinin emrinde görevlendirilen Mirliva Reşid Bey ile Mütercim Osman Efendi'ye 5 Şubat 1301 tarihinde Dahiliye veznesinden on bir bin kuruş harcırah verildiği kayıtlardan anlaşılmış ise de bunun ne kadarının Osman Nureddin Efendi'nin harcırahı olduğunun bilinemediği gösterilmiştir.

5 Ramazan 1311 - 28 Şubat 1309

M.

Kendisinin mütercimlik maaşının yüzde beşi 9 Şevval 1314 (1 Mart 1313) tarihinde geri bırakılarak yüz kırk kuruş indirilmiş; 3 Cumâdelülâ 1321 (15 Temmuz 1319) tarihinde vefat ettiği Hazine-i Hâssa-i Şahâne Sicil Şubesi'nin 3 Rebiülâhir 1315 - 24 Ağustos 1321 tarihli iki adet Vukûat pusulasında yazılmıştır.

1302. Sevval 6-ân/1885. jülüs 19-én negyedik kitüntetesként a Mecidi rendjel⁶ odaítélésére találták méltónak.

Az Egyiptomi Rendkívüli Népbiztosi Hivatal által írt értékelő írásban az alábbiak szerepelnek; *"Törökül, németül, franciául és latinul ír, olaszul és görögül beszél, valamint megérti az arab, perzsa és orosz nyelvet. Feladatát szorgalmasan és becsületesen látja el. Az általa jelenleg is végzett megbízatását szakértelemmel és előrelátással teljesíti."*

A Trablusgarb-i kormányzóság tolmácsi hivatalában általa betöltött megbízatásának időtartama, fizetése és távozásának oka az említett kormányzóság 1308/1891. jülüs 12-i dátumú válaszleveléhez mellékelt számviteli feljegyzésből, a Szultáni Személyes Kincstár tolmácsi posztjára és az Egyiptomi Rendkívüli Népbiztosi Hivatal Külföldiek Titkárságára történő kinevezésének időpontja és ezen megbízatásaiért kapott fizetése a Személyes Kincstári Minisztérium 1308/1891. március 14-i tezkéréjéből⁷; titkári fizetésének emelése pedig az említett felséges [Gazi Ahmed Muhtar pasától] érkezett levélből megállapítható. A *sâlise, sâniye és mütemâyiz* rangok odaítélésével kapcsolatos hivatalos iratok és *negyedik rangként a Medjidie kitüntetés* tanusítványának hitelesített másolatai, valamint az általa kiadott könyv egy példánya, önéletrajzával együtt került megőrzésre. A személyéhez tartozó oszmán személyi igazolvány a Nyilvántartási Közhivatal által ellenőrizve visszaszolgáltatásra került.

Mivel önéletrajzában az került beírásra, hogy Egyiptomba távozásakor 3000 gurus útipénzt kapott, ezért a helyzet megkérdezésre került a Belügyminisztérium Nyilvántartási Közhivatalától, az érkezett válaszból kiderült, hogy a felséges Ahmed Muhtar Pasa parancsával megbízott Mirliva Resid bégnek és a Oszmán efendi tolmácsnak 1301/1884. február 5-én a Belügy pénztárából 11 ezer gurus útipénz került kiadásra, amely szerepel a nyilvántartásban, azonban pontosan nem lehet tudni, hogy ezen összeg mekkora része volt Nureddin Efendi útipénze.

1311. Ramazan 5./1309 Subat 28./ 1894. március 12.

M.

Fordítói fizetésének 1314. Şevval 9-én/1897. március 13-án 5%-kal, azaz 140 gurussal való lecsökkenése és 1321. Dzsemázülâhir 3./ 1903. jülüs 28-án bekövetkezett halála a Szultáni Személyes Kincstár Nyilvántartási Hivatalának 1315. Rebiülâhir 3./1897. szeptember 1. és 1321. augusztus 24./ 1905. szeptember 6-i dátumú két bejegyzésében szerepel.

⁶ *Kılıç Mecidi Nişam*, az oszmán szultánok által 1852–1922 között osztogatott kitüntetés elsősorban katonáknak adták hősiességükért, de kapott ilyen kitüntetést III. Napóleon francia császár, Arthur Conan Doyle skót író, vagy II. Péter brazil uralkodó is. A rendfokozattal szultáni kinevező oklevél, azaz berát is járt.

⁷ Feljegyzés, irat, ajánlás.

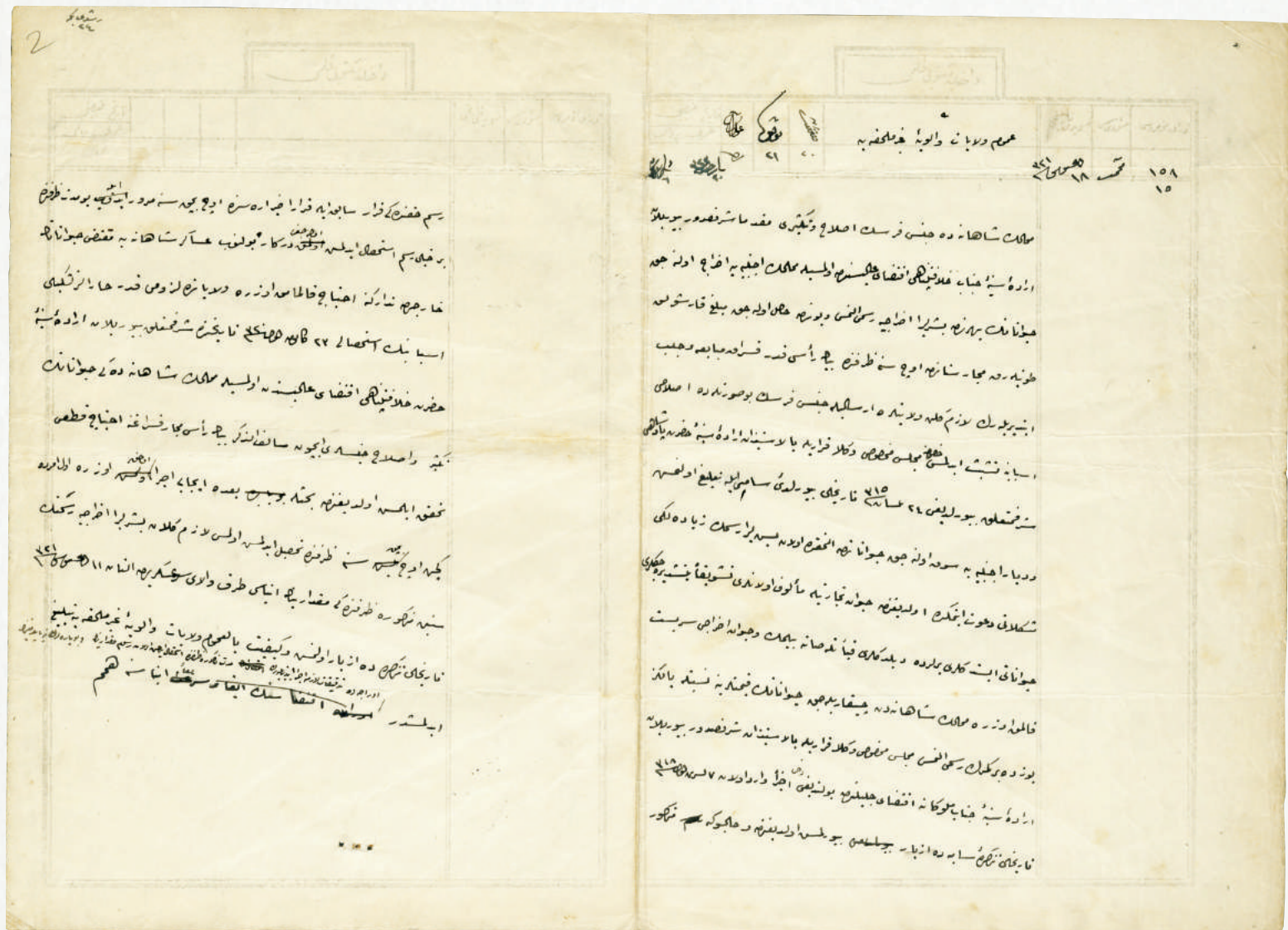

1290 Pened Nizamiye Askeri İtfaiyesinin terebbül tarikhinde Macaristandan
celleden üçüncü paşa ve itfaiye imaresi ve zabitan

Nizamiye Askeri İtfaiyesinin kurulması için Macaristan'a davet edilen Edmond Sztctchinyi Paşa ve Osmanlı İtfaiye idarecileri
Az oszmán Tűzoltóság megalapítója, Széchényi Ödön gróf, török tűzoltók körében.
Atatürk Kitablığı, Alb_000468_005[1]

OSMANLI ÜLKESİNDEKİ AT CİNSİNİN ISLAHI İÇİN
MACARİSTAN'DAN KISRAC GETİRTİLMESİAZ OSMÁN BIRODALOM LÓFAJTÁINAK
FELJAVÍTÁSA ÉRDEKÉBEN KANCÁK BEHOZATALA
MAGYARORSZÁGRÓL

~ 20/IX/1905 ~

Bismillâh

Allah nevében

Dahiliye Mektubî Kalemî

Evrak numarası: 158/15

Tarih: 20 Receb 1323 - 6 Eylül 1321

Tüm Vilayetlere ve Herhangi Bir Vilayete Bağlı Olmayan
Sancaklara

Seraskerliğin 11 Ağustos 1321 tarihli yazısında; "Osmanlı ülkesindeki at cinsinin ıslah ve çoğaltılmasının daha önce Halife hazretleri tarafından irade buyurulması üzerine Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'da; 'yabancı ülkelere ihraç olunacak hayvanların her birinden alınacak beşer lira ihraç vergisinden elde edilecek gelirle Macaristan'dan üç sene içerisinde bin adet ksrac satın alımp getirilmek ve gerekli vilayetlere gönderilmek suretiyle at cinsinin ıslahı yoluna gidilmesinin' kararlaştırıldığı ve bunun Padişah hazretleri tarafından da onaylandığı, bu hususun 24 Nisan 1315 tarihli Sadâret emri ile tebliğ olunduğu, ancak en son gelen 7 Teşrinievvel 1318 tarihli Sadâret tezkiresinde; 'yabancı ülkelere ihraç olunacak hayvanlardan alınmakta olan beş lira ihraç vergisinin fazlalığı bir takım zorluklara sebep olduğundan hayvan ticaretiyle uğraşanları teşvik etmek için, yetiştirecekleri hayvanları istedikleri yerlerde diledikleri fiyatla satabilmek ve hayvan ihracı serbest kalmak üzere Osmanlı ülkesinden ihraç olunacak hayvanların kıymetine oranla yalnız % 1 gümrük vergisi alınmasını' Meclis-i Mahsus-ı Vükelâca kararlaştırıldığı ve bunun da Padişah hazretleri tarafından onaylandığının bildirildiği, hâlbuki; 'söz konusu vergi hakkındaki ilk karar ile son karar arasında üç buçuk sene geçip bu zaman zarfında bir hayli vergi geliri elde edilmiş olduğu ortada olduğundan, Osmanlı ordusuna gerekli olan hayvanların dışarıdan temin edilmesine ihtiyaç kalmamak üzere vilayetlerde gerektiği kadar haralar kurulmasının sağlanması' Halife hazretlerinin 23 Kânunuevvel 1320 tarihli iradesi gereği olduğu ve Osmanlı ülkesindeki hayvanların çoğaltılması ve cinslerinin ıslahı için daha önce sözü edilen bin adet Macar ksracına ihtiyaç bulunduğu ve kesinlikle ortaya çıktığı" belirtilerek; "gereği daha sonra yerine getirilmek üzere öncelikle geçen üç buçuk sene içerisinde toplanmış olması gereken beşer lira ihraç vergisinin söz konusu yıllar zarfındaki miktarının bildirilmesi" istenmektedir.

Bu durum tüm vilayetlere ve herhangi bir vilayete bağlı olmayan sancaklara tebliğ edilmiştir. Sizin idareniz altında bulunan yerde de gerekli incelemeler yaptırılarak bu süre içerisinde toplanan vergi miktarı ile bu paraların ne yapıldığının ivedilikle bildirilmesi rica olunur.

Belügyi Levelezési Titkárság

Dokumentum száma: 158/15

Dátum: 1323. Redzseb 20./1905. szeptember 20.

Az összes vilájetnek és az egyik vilájethez sem tartozó
szandzsákoknak

A szeraszkéri hivatal¹ 1905. augusztus 11-ei levelében a következő kérés szerepel; "A felséges kalifa rendeletének értelmében, amely [előírja] az Oszmán Birodalomban lévő lófajták feljavítását és szaporítását, a Minisztertanácsban döntés született arról, hogy a külföldi országokba kivitt állatok mindegyike után öt lira kiviteli adót kell beszédni. Ezzel a bevétellel Magyarországról három éven belül ezer darab kanca kerül megvásárlásra és elszállításra, [így] a szükséges vilájetekbe való küldésükkel az állomány feljavítása megtörténik." Mindezt a felséges padisah is jóváhagyta, majd az 1900. április 24-ei dátumú nagyvezíri paranccsal az értesítések kiküldésre kerültek, azonban a legutolsóként érkezett 1902. október 7-ei nagyvezíri tezkere arról tájékoztat, hogy; "A Minisztertanács határozatot hozott, miszerint a külföldi országokba kivitt állatok után beszédtett öt lira kiviteli adótöbblet bizonyos nehézségeket okoz, így azért, hogy az állatkereskedők az általuk nevelt állatokat a kívánt helyen a kívánt áron el tudják adni és az állatexport felszabaduljon, az Oszmán Birodalomból kivinni szándékozott állatok értékének arányában csak 1% vámadó kerül beszédésre", Mindezt a felséges padisah jóváhagyta. Azonban a szóban forgó adóval kapcsolatos első és utolsó határozat között eltelt három és fél év, amely időszakon belül nyilvánvalóan nagy összegű adóbevétel került kézre. Azért, hogy az oszmán hadsereg számára ne legyen szükség az állatok külföldről való beszerzésére, biztosítsák a vilájetekben elegendő istálló létesítését." A felséges kalifa 1904. december 23-ai keltezésű rendeletének megfelelően, az Oszmán Birodalomban lévő állatállomány szaporítása és feljavítása érdekében a korábban említett ezer magyar kanca beszerzésére vonatkozó igény nyilvánvaló, ezért tájékoztassanak az elmúlt három és fél évben beszédtett öt lira kiviteli adónak a nevezett évek során [befolyt] összegéről".

Ez a helyzet az összes vilájetnek és az egyik vilájethez sem tartozó szandzsákoknak kiküldésre került. Kérjük, hogy az ön irányítása alatt álló helyeken is végeztessék el a szükséges vizsgálatokat és haladéktalanul jelentsék az ezen időszak alatt összegyűlt adó összegét, valamint hogy ezen pénzeket mire fordították.

¹ Ti. katonai főparancsnokság.

Delután a követség vezetője (sic) körében
a küldöttség tagjait. Török
Baró Forster Tenő delután
mellett dolgozott.
20-ára a teler
leppel s
jki

Thaly K.
befejezését
az 1906. O
las

Császár Te

Mint feladta
a magyar nem
befűrészt meg
vezetője, a ne
látal párosu
nem felbűrés
felbűrés ő's.
anya példát
tűnt kimona
megengedni m
II Rákóczi és
vai a magyar
szabadfarsadk.
Fogadva fűlés
nagylelkűségét
soha el nem mülő hálátat.

K 26-1906-5318.

K 26-1906-
melyen érte,
mülő hálátat.

57

M. H. H.
ORSZÁGI LEVÉLTÁR

Kegyelmes Iram!

Ma a nagyvezeternél s Tewfik pasa külügyminiszternél
beszélgettem. Mindketet helyes ígérkező
fogadtatásban vették. Az audientia
10 illetőleg 20 percre tartott s természetesen
általános keretekben mozgott, melyből akor-
ban kiderült, hogy az itteni körök igen jóvá-
köznyitlenek feladatunk teljesítésében. Ig-
basánap 21-én délután vonaloz ad a török kor-
mány semmiidbe s az ottani hivatalos körök
bárholvesznek az örményekben, melyek akor-
csak ezek körben fogmat befolyási.
Belben a követség urait meg hívta Thaly
Kálmán, mellyen felköszönvén őket s biztoso-
ván, hogy a követségi urak jóvá együttmű-
ködés mellett, a hatáiban is megemlékezi. Agy-
tán a nagyvezeternél állást. Általában vezetők
igen tájékozottak és viselkedik s a követség rokon-
ságaival teljes örömmel megnyerte.

260

258

LAJOS THALLÓCZY'NİN RÁKÓCZI'NİN NAAŞININ
NAKLEDİLMESİ HAKKINDAKİ RAPORU VE KÁLMÁN
THALY'NİN SULTAN II. ABDÜLHAMİD'E HİTABEN
YAPMASI PLANLANAN MACARCA TEŞEKKÜR
KONUŞMASI¹

THALLÓCZY LAJOS JELENTÉSE RÁKÓCZI HAMVAINAK
ELSZÁLLÍTÁSÁRÓL ÉS THALY KÁLMÁN MAGYAR
NYELVŰ KÖSZÖNŐ BESZÉDE II. ABDUL-HAMİD
SZULTÁNHOZ¹

~ 19/X/1906 ~

Saygıdeğer Beyefendi

Bugün Sadrazam'ı² ve Hariciye Nazırı Tevfik Paşa'yı³ ziyaret ettik. Her iki yerde de çok sıcak karşılandık. Resmî görüşme 10, bilemediniz 20 dakika sürdü. Tabii ki konular genel çerçevede ele alındı. Fakat buradaki ortamın işimizi oldukça kolaylaştıracağını görmek bizi memnun etti. Bu şekilde Pazar günü, ayın 21'inde Türk Hükûmeti İzmit'e⁴ özel bir tren tahsis edecek ve oradaki resmî çevreler de törenlerde hazır bulunacaklar; fakat bu törenler dar bir çevrede gerçekleşecek.

Kálmán Thaly⁵ öğleyin Elçilik mensuplarını davet etti, onlara içtenlikle selam ve saygılarını sunduktan sonra, Elçilik mensuplarının bizimle yaptıkları samimi işbirliğini ülkemizde de anlatacağını bildirdi. Ardından Sadrazam'la görüşerek ona da saygılarını sundu. Heyet başkanımız genellikle çok nazik ve kibar davranıyor, bu şekilde elçiliğin sempatisini de tamamen kazanmış durumda.

Öğleden sonra elçilik temsilcisi Yeniköy'de⁶ heyet üyelerini kabul etti. Aurél Török⁷ sabahtan, Baron Jenő Forster⁸ öğleden sonra benim kontrolüm altında çalıştılar. Cumartesi günü ayın 20'sinde, naaşların tespiti ve kayıtların hazır olacağını umuyoruz. Tabutların gemiye yüklenmesi Salı günü, bu ayın 23'ünde gerçekleşecek ve Çarşamba günü, 24'ünde buradan ayrılmayı planlıyoruz. Bu ayın 22'sinde akşam, daha doğrusu 23'ünde sabah Ekselanslarını Baron Gyula Forster'in⁹ telgrafı vasıtasıyla, –kendisiyle irtibat hâlinde olduğum– Bükreş Elçisi'ni, Köstence Konsolosu'nu, ve elbette öncelikle Ekselanslarını bilgilendireceğiz. Herşey yolunda giderse, 25'inde

Kegyelmes Uram!

Ma a nagyvezérnél² s Tewkif pasa külügyminiszternél³ tisztelegtünk. Mindkét helyen igen szíves fogadtatásban volt részünk. Az audiencia 10, illetőleg 20 percig tartott, s természetesen általános keretekben mozgott, melyből azonban kitetszett, hogy az itteni körök igen szívesen könnyítenek feladatunk teljesítésében. Így vasárnap, 21-én különvonatot ad a török kormány İzmitbe⁴ s az ottani hivatalos körök is részt vesznek az ünnepségekben, melyek azonban csak szűk körben fognak lefolyni.

Délben a követség urait meghívta Thaly Kálmán⁵, melegen felköszöntvén őket s kijelentvén, hogy a követségi urak szíves együttműködését velünk a hazában is megemlíteni. Azután a nagyvezírt éltette. Általában vezetőnk igen tapintatosan viselkedik, s a követség rokonszenvét teljes mértékben megnyerte.

Délután a követség vezetője Yeniköyben⁶ fogadta a küldöttség tagjait. Török Aurél⁷ délelőtt, báró Forster Jenő⁸ délután az én ellenőrzésem mellett dolgozott. Reméljük, hogy szombatra, 20-ára a tetemek konstatálásával és a felvételekkel elkészülünk. A koporsók hajóra szállítása kedden, folyó hó 23-án fog végbe menni, és szerdán, 24-én délben szándékozunk innét elindulni. Folyó hó 22-én este, illetőleg 23-án reggel Excellenciának báró Forster Gyulához⁹ intézett távirata értelmében, értesíteni fogjuk a bukaresti követséget - mellyel már összeköttetésben állok - a konstancai konzult, s természetesen elsősorban Excellenciádat. Azt hiszem, hogy - semmi akadály nem jöven közbe - 25-én csütörtökön reggel

1 Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

2 Mehmed Ferid Paşa.

3 Ahmet Tevfik Okday.

4 Tököli Imre ve Zrínyi Ilona Marmara denizinin doğu kıyısındaki İzmit'te (Kocaeli) defnedilmiştir.

5 Kálmán Thaly, tarihçi. Küllerin Macaristan'a nakledilmesinin öncüsü ve beş kişilik heyetin başkanı.

6 İstanbul'un Avrupa yakasında, Boğaz kıyısında bulunan semt.

7 Aurél Török, doktor, bilimsel antropolojinin kurucusu. II. Ferenc Rákóczi'nin, Tököli Imre'nin ve diğer mültecilerin topraktan çıkartılmış naaşlarını o tespit etmiştir.

8 Baron Jenő Forster, heyetin sekreteri.

9 Baron Gyula Forster, Ulusal Tarihi Eserler Komisyonu başkanı.

1 Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

2 Mehmed Ferid Pasa.

3 Ahmet Tevfik Okday.

4 Thököly Imrét és Zrínyi Ilonát İzmitben (Kocaeli), a Márvány-tenger keleti partvidékén temették el.

5 Thaly Kálmán történetíró, a hamvak Magyarországra szállításának előkészítője és az öt fős küldöttség vezetője.

6 Isztambul európai részén, a Boszporusz partján fekvő városrész.

7 Török Aurél, orvos, a tudományos embertan megteremtője. Ő azonosította II. Rákóczi Ferenc, Thököly Imre és több más bujdosó kihantolt tetemét.

8 Báró Forster Jenő a küldöttség titkára.

9 Báró Forster Gyula a Műemlékek Országos Bizottságának elnöke.

Perşembe sabah Köstence'ye ulaşırız; oradan öğleden sonra özel trenle hareket ederek, 26'sında Cuma geceleyin Verciorova'ya varabiliriz. 26 Ekim'de Orşova'da veya Verciorova'da istasyonda olacağız.

Birinci tercüman Ferenc Kolossa, Sultan'ın bu akşam bizi kabul edeceğini haber verdi, çok büyük ihtimalle bu kabul gerçekleşecek. Her ne olursa olsun, bu karar Sultan'ın, Kralımız'ın arzusuna saygı duyduğunun bir göstergesi; hasta olduğu hâlde heyeti kabul etmesi de Macar ulusuna karşı hissedilen sevgiyle bağlantılı olduğunun bir kanıtıdır. Sultan'a çok kısa bir Macarca hitap olacak. Bunun için belirlediğimiz metin aşağıdadır.

İstanbul, 19 Ekim 1906

Ekselanslarının sadık hizmetkârı

Lajos Thallóczy¹⁰

*19 Ekim 1906 Selamlık Münasebetiyle Kálmán Thaly'nin
Planlanan Konuşması*

"Haşmetli ve Şevketli Sultan Hazretleri !

Kral hazretlerimiz ve Macar ulusunun kanun yapma yetkisine sahip Meclisi tarafından görevlendirilen heyetin başkanı olarak, ulusun derin minnetlerini ve şükranlarını Zatialinize arz ederim.

Zatialiniz atalarınızı ve şanlı babanızı örnek alarak, II. Ferenc Rákóczi ve arkadaşlarının küllerinin Macar topraklarına geri verilmesiyle bizi şerefliyorsunuz. Ulusumuzun sevincini tarif etmemiz imkânsızdır.

Bu eşsiz cömertliğiniz ve alicenaplığınız karşısında hissettiğimiz, hiç bitmeyecek minnetimizi Zatialiniz kabul buyurunuz."

Konstancába érve, onnét délután különvonattal indulva, 26-án pénteken éjjel Verciorovába érkezhünk. Október 26-át természetesen az állomáson töltjük Orsován vagy Verciorován.

Ma este hírül hozta Kolossa Ferenc első tolmács, hogy szultán Őfelsége fogadni fog, ez a legnagyobb valószínűség szerint meg is történik. Ez elhatározás mindenesetre bizonyosága annak, hogy a szultán királyunk Őfelsége óhaját tiszteli meg, kapcsolatban a magyar nemzet iránt érzett szeretettel, midőn betegen is fogadja a küldöttséget. A szultánhoz magyar nyelven intézendő beszédnek csak igen rövid ideig szabad tartani, meg is állapítottuk a szöveget, melyet % alatt bátor vagyok mellékelni.

Konstantinápoly, 1906. október 19-én

Excellenciádnak tisztelettel szolgál

Thallóczy Lajos

*Thaly Kálmán beszédének tervezete az 1906. október 19. szelámlík
alkalmából*

Császári Felség!

Mint felséges királyunk és a magyar nemzet törvényhozása részéről megbízott küldöttség vezetője, a nemzetnek mély hálával párosult köszönetét jelentem felségednek.

Felséged ősei és dicsőséges atya példáit követve, nemzetünk kimondhatatlan örömeire megengedni méltóztatott, hogy II. Rákóczi Ferenc és társainak hamvai a magyar föld számára visszaadassanak.

Fogadja Fölséged e páratlan nagylelkűségéért mélyen érzett, soha el nem múló hálánkat.

¹⁰ Lajos Thallóczy tarihçi, üniversite hocaı. 1908'den itibaren Avusturya-Macar Monarşisinin ortak Maliye Bakanlıđı şube başkanı, Macaristan'daki Bal-kan araştırmalarının öncüsü.

II. Ferenc Rákóczi'nin naaşının Ekim 1906 yılında Macaristan'a nakledilmesi resmi.

II. Rákóczi Ferenc újratemetése, 1906 októberében.

HU. / MNL OL P 1747 - 13. tétel - No. 10.

A sejk-ül-islam igen nagy örömmel és köszönettel fogadta a hirt a magyar kormány sive elöljáróságától és gondoskodásától. Kérte díjazását is, és Thallóczy úr levele nyomán megadta a szükséges felvilágosítást. Azt mondta, hogy a mi pénzünk nem ismeri a kiste, és a török istékben mondja meg az országot és a véleményemet. E tekintetben megnyugtattam, hogy a legképzettebb fiatal hölgyek Budapesten. Azt a híradást küldendő hódát nem állam, és azt hagyja, az hogy több is elajátitha magamnak a magyar és törökök és a magyarok között leírni a hódát művelődést ismerik és annyi jó barátja lesz. Ekkor, ha a ban állapodtunk, jön, egyelőre a lapról. Ha azonban a god névvel a d axomul költés. Enn levelemben foglaltam a hódátokat, és volt és a

52581 0-1 0001 113

belügyi dolgokról, majd pedig a politikai viszonyokról, főképp az Austria-Magyarországgal kelthetett viszállykodástól adta elő nézetét. Közben ismételtén is hangsúlyozta a törököknek a magyarok iránt való barátságát, csak hogy a nép közvéleményének így ellenséges áramlatánál, mely most itt folyamatban van, nem csoda ha nem tudnák különbséget tenni mindenben a magyar és az osztrák között. Kérte tovább a török kormány áhajtása ellenire támadt mozgalom el fog simulni, csak barátságosan kell viselkedni a közvéleményt. A mellőződ továbbá parancsait várva leg-

Nagymelőságu Miniszterelnök Úr!
Fegyelmes Uram!

Thallóczy ö mellőződ megírta, hogy Budapesten a Gülbaba mecszetnél alkalmasan török hódát ügyében lehető gyorsan járjak el, és mielőbb jelentést tegyek Nagymelőságuhoz.

Thallóczy úr levele tegnap érkezett hozzám, és az ügyben ma délután meglátogattam a sejk-ül-islam ö magasságát, kit már a múlt év óta ismeretek és ezért közel másfel ótaig beszélgettem vele. Elmondta neki, hogy Gülbaba mecsete, melynek létezéséről emléke s mivel az alkotmányos törökországból most már plótreláthatólag többször is utaznak törökök Budapestre, axonkívül katonák is és más mohamedánok állandóan is laknak ott, a törökök iránt való rokonszenvének axal is kifejezést áhajt adni a magyar kormány, hogy hajlandó Budapesten egy hódát alkalmasan, ki az imám fiatal, jó erkölcsű, képzett hódát, aki tiszteletet tesz ott a török névnek.

K 26-1911-XLI-1886 (1909-132)
MAGYAR KÖZTARSASAG

ak
alkalmas helyre
Thallóczy úr
is lakás

IMRE KARÁCSON'UN, GÜL BABA TÜRBEŞİ'NDE
ÇALIŞACAK TÜRK HOCA HAKKINDA MACARİSTAN
BAŞBAKAN'I'NA MEKTUBU¹

KARÁCSON IMRE LEVELE WEKERLE SÁNDOR MAGYAR
MINISZTERELNÖKHÖZ A GÜL BABA TÜRBEJÉNÉL
ALKALMAZANDÓ TÖRÖK HODZSA ÜGYÉBEN¹

~ 06/I/1909 ~

Çok Saygıdeğer Başbakamm

Kıymetli Beyefendi,

Thallóczy² Beyefendi Budapeşte'de Gül Baba Mescidi'nde³ istihdam edilecek Türk hoca meselesinde elimi çabuk tutmamı istedi ve bir an önce Zatialinize rapor vermekle görevlendirdi.

Thallóczy Bey'in mektubu bana dün ulaştı ve konuyla ilgili olarak bugün öğleden sonra bizzat Şeyhülislam'ı⁴ ziyaret ettim. Kendisini geçen yıldan beri tanırım; bu nedenle kendisiyle yaklaşık bir buçuk saat sohbet ettik. Ona, kendisinin de haberdar olduğu Gül Baba Mescidi'nin eski tarihî eser olduğunu, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türklerin sık sık Budapeşte'ye geldiklerini, bunun dışında askerlerin ve başka Müslümanların da devamlı olarak orada kaldıklarını, Macar Hükûmeti'nin Türklerle karşı sempatisinin bir ifadesi olarak İmam vazifesi görececek bir hocayı Budapeşte'de görevlendirmeyi istediğini anlattım ve genç, maneviyatı güçlü, iyi yetişmiş, Türk adını iyi temsil edecek bir hoca tavsiye etmesini istedim.

Şeyhülislam çok sevindi ve Macar Hükûmeti'nin bu güzel teklifini seve seve kabul etti. Ücretini de sordu; ben de Thallóczy Bey'in mektubuna dayanarak gerekli bilgileri kendisine verdim⁵. Bizim paramızı bilmediğini söyledi ve Türk parasıyla ne kadar edeceğini ve bu paranın yeterli olup olmayacağını da sordu. Bu bakımdan onu rahatlattım ve bu sırada en iyi yetişmiş genç hocalardan birisini Budapeşte için gözüne kestireceğini ifade etti⁶. Gönderilecek hocanın sürekli değil de, dört beş yıl orada kalmasını istediğini, daha fazla kimsenin

Nagyméltóságú Miniszterelnök Úr!

Kegyelmes Uram!

Thallóczy² Öméltósága megbízott, hogy Budapesten a Gül Baba mecsetnél³ alkalmazandó török hodzsa ügyében lehető gyorsan járjak el és mielőbb jelentést tegyek Nagyméltóságodhoz.

Thallóczy úr levele tegnap érkezett hozzám, s az ügyben ma délután meglátogattam a sejhülszlám Őmagasságát⁴, kit már a múlt év óta ismerek, és ezért közel másfél óráig beszélgettem vele. Elmondtam neki, hogy Gül Baba mecsetje, melynek létezéséről a sejhülszlámnak is volt tudomása, régi történeti emlék, s mivel az alkotmányos Törökországból most már előreláthatólag többször is utaznak törökök Budapestre, azonkívül katonák és más mohamedánok állandóan is laknak ott, a törökök iránt való rokonszenvének azzal is kifejezést óhajt adni a magyar kormány, hogy hajlandó Budapesten egy hodzsát alkalmazni, ki az imám teendőit ott elvégezze. S felkértem, hogy ajánljon egy fiatal, jó erkölcsű, képzett hodzsát, aki tiszteletet szerez ott a török névnek.

A sejhülszlám igen nagy örömmel és köszönettel fogadta e hírt a magyar kormány szíves előzékenységről és gondoskodásáról. Kérdezte díjazását is és Thallóczy úr levele nyomán megadtam a szükséges felvilágosítást.⁵ Azt monda, hogy a mi pénzünket nem ismeri s kérte, hogy török értékben mondjam meg az összeget s a véleményemet kérdezte, hogy elég lesz-e az összeg? E tekintetben megnyugtattam s ekkor kijelentette, hogy a legképzettebb fiatal hodzsák közül fog

1 Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

2 Lajos Thallóczy. Tarihçi, üniversite hoca. 1908'den itibaren Avusturya-Macar Monarşisinin ortak Maliye Bakanlığı şube başkanı, Macaristan'daki Balkan araştırmalarının öncüsü.

3 Gerçekten bir derviş olarak itibar edilen Gül Baba'nın kabrinden, daha doğrusu türbesinden söz edilmektedir. Bu türbe Budin beylerbeyi Yahya Paşazade Mehmet Paşa devrinde 1543-1548 yılları arasında yapılmıştır. Türbenin mescide dönüştürülmesi ve çevredeki binaların bünyesine alınması planı XX. yüzyılın başında ortaya çıktı, fakat gerçekleşmedi.

4 Mehmed Cemaleddin Efendi (1891-1909).

5 2.400 kron maaş ve kalacak yer.

6 Budapeşte'de görev yapan ilk hoca Abdülatif Efendi oldu.

1 Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

2 Thallóczy Lajos történész, egyetemi tanár, 1908-tól az Osztrák-Magyar Monarchia közös pénzügyminisztériumi osztályfőnöke, a Balkán-kutatás megalapozója Magyarországon.

3 Valójában a szentként tisztelt Gül Baba sírhelyéről, azaz türbájéről van szó, amely Jahjapasazáde Mehmed budai beglerbégi működése idejében 1543-1548 között épült. A türbe mecsetté bővítésének és a környező épületek internátussá alakításának terve a 20. század elején született, de nem valósult meg. A Magyarországon tanuló török és bosnyák fiatalok később a Bárány Eötvös József Collegiumban kaptak elhelyezést.

4 Mehmed Cemaleddin Efendi (1891-1909).

5 Fizetése 2400 korona és lakás.

Macarca öğrenmesi ve Macar kültürünü tanıması için yerine başkasının gönderilmesinin daha uygun olacağını anlattı. Düşüncesine göre bu hem Türklere hem de Macarlara faydalı olacak bir durum; çünkü bu şekilde Macar dilini ve kültürünü bilen daha fazla hoca olacak ve bu şekilde dostluk ilişkileri daha da gelişecek.

Bu yönde rapor vermemi istedi. Bu konuyla ilgili bir talimat gelene kadar, konuyla ilgili şimdilik gazetelere haber vermemekte mutabık kaldık. Ancak konunun ilan edilmesine dair Zatiâlinizden yetki alırsam, derhâl Türk gazetelerine haber vereceğim.

Thallóczy Bey'in mektubunda yer alan görevlendirmeye nazaran rapor verme cüretini gösterdim. Hâlihazırda mevcut durum budur.

Şeyhülislamın keyfi yerindeydi; uzun uzun konuştu ve birçok şeyden bahsetti. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun iç işlerinden, ardından da siyasi ilişkilerden söz etti. Bilhassa da Avusturya ile Macaristan arasında ortaya çıkan ihtilaf hakkındaki görüşünü belirtti. Bu arada Türklerin Macarlara duyduğu sempatiyi tekrar tekrar vurguladı. Ne var ki Macar ile Avusturyalı arasında her konuda fark gözetemediklerinden kamuoyunda hâlen de devam etmekte olan birtakım hasmane akımların olduğunu anlattı. Görüşüne göre Türk Hükümeti'nin karşı çıkmasına rağmen ortaya çıkan bu hareket yatışacaktır; ancak kamuoyuna dostane yaklaşmak gerekir.

Zatiâlinizinin diğer emirlerini bekler, en derin saygılarımı sunarım.

İstanbul, 6 Ocak 1909

Çok saygıdeğer sayın Başbakan'ın
mütevazı hizmetkârı
Dr. Karácson Imre⁷

egyét kiszemelni Budapestre.⁶ Azt a szándékát is kifejezte, hogy az elküldendő hodzsát nem állandóan, hanem négy-öt évig óhajtaná ott hagyni, aztán másikat küldene helyébe, hogy többen is elsajátíthassák a magyar nyelvet és megismerhessék a magyar művelődést. Nézete szerint ez a törökökre és a magyarokra is előnyös lesz, mert így többen lesznek a hodzsák közül, kik a magyar nyelvet és művelődést ismerik, s bennük a magyar nemzetnek ugyanannyi jó barátja lesz.

Felkért, hogy ily irányban tegyek jelentést. Abban állapodtunk meg, hogy míg további utasítás nem jön, egyelőre a lapoknak semmi hírt ne adjunk az ügyről. Ha azonban felhatalmazást kapok Nagyméltóságod részéről a dolog közzétételére, a török lapokkal azonnal közlöm a hírt.

Ennyiben áll az ügy, melyre Thallóczy úr levelében foglalt megbízásra nézve jelentést tenni bátorkodtam.

A sejhülszlám igen beszélgető kedvében volt és sok mindenféléről, különösen a törökországi belügyi dolgokról, majd pedig a politikai viszonyokról, főképp az Ausztria-Magyarországgal keletkezett viszálykodásról⁷ adta elő nézetét. Közben ismételten is hangoztatta a törököknek a magyarok iránt való barátságát, csak hogy a nép közvéleményének ily ellenséges áramlatánál, mely most is folymatban van, nem csoda, ha nem tudnak különbséget tenni mindenben a magyar és az osztrák között. Nézete szerint a török kormány óhajta ellenére támadt eme mozgalom el fog simulni, csak barátságosan kell cirógatni a közvéleményt.

Nagyméltóságod további parancsait várva legmélyebb tisztelettel vagyok

Konstantinápoly 1909.január 6.

Nagyméltóságú Miniszterelnök Úrnak
alázatos szolgálja
Dr. Karácson Imre

⁷ Macar tarihçisi ve türkologu, teoloji doktoru (1863-1911). Bkz. Atilla ÇETİN, "KARÁCSON, Imre (Emeric)" *DİA*, C. 29, s. 379

⁶ A Budapesten működő első hodzsá Abdul Latif efendi lett.

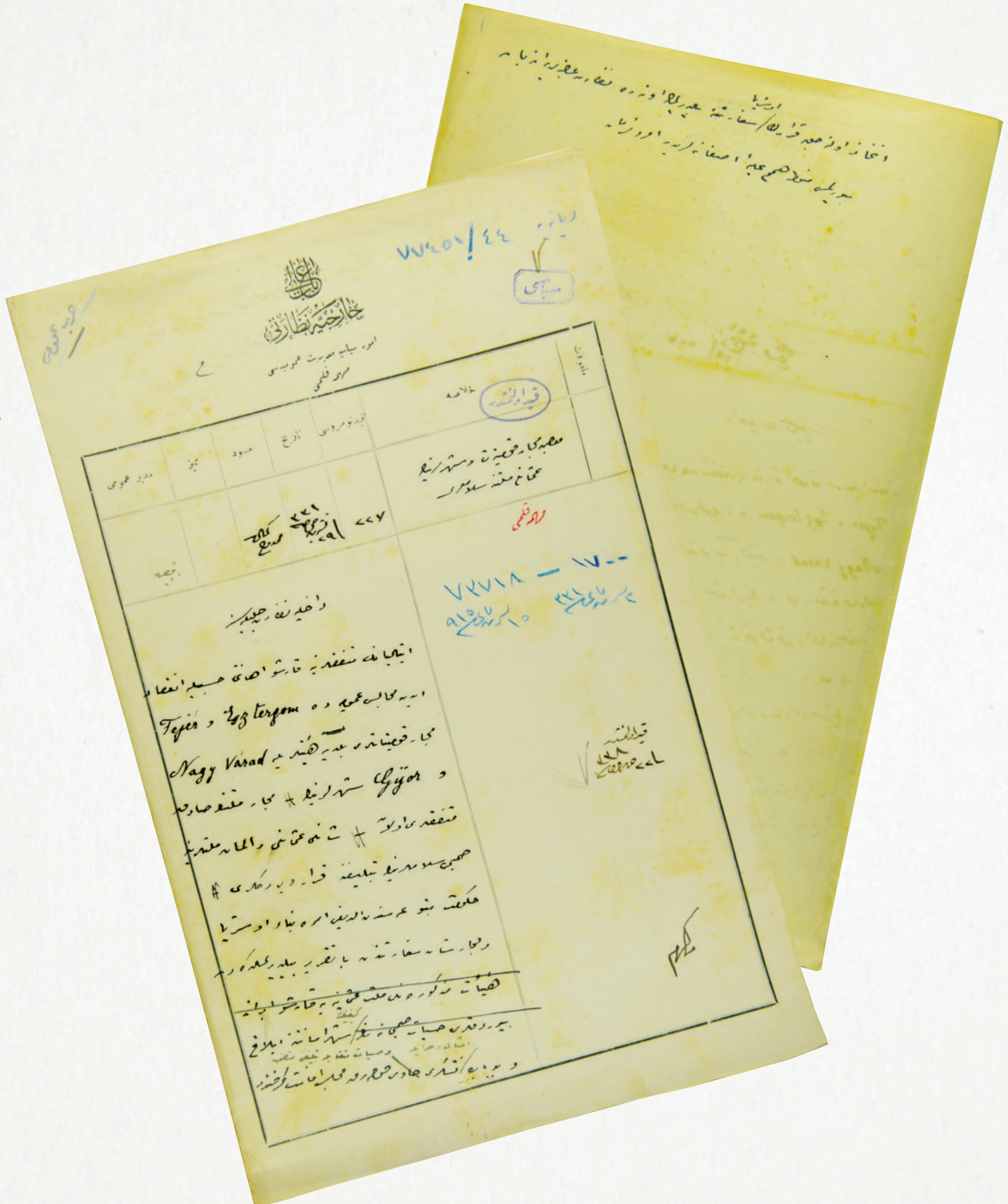
⁷ Utalás Bosznia-Hercegovina annexiójának következményeire, a kialakult muzulmán ellenállásra.

Druck aus der k. k. Hof- u. Staatsdruckerei

BAZI MACAR YERLEŞİM BİRİMİ VE ŞEHİRLERİNİN,
MÜTTEFİKLERİ OLAN OSMANLI VE ALMAN
MİLLETLERİNE SELAMLARINI BİLDİRME KARARI
ALMASI

HATÁROZAT, MISZERINT NÉHÁNY MAGYAR
TELEPÜLÉS ÉS VÁROS ÜDVÖZLETÉT KÜLDI
SZÖVETSÉGESEINEK, AZ OSZMÁN ÉS NÉMET NÉPNEK

~ 11/XI/1915 ~

Báb-ı Âli
Hariciye Nezareti
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umûmiyesi
Mühimme Kalemi
Kayıt numarası: 227
Tarih: 29 Teşrinievvel 1331

Hülasa: Bazı Macar yerleşim birimleri
ve şehirlerinin Osmanlı milletine selamları

Dahiliye Nezareti'ne

İtalya'nın müttefiklerine karşı¹ ihanetinden² dolayı toplanan
umumi meclislerde Macaristan'ın Esztergom ve Fejér isim-
li yerleşim birimlerinin belediye heyetleri ile Nagy-Varad ve
Győr şehirlerinin, Macar milletinin sadık müttefikleri olan
şanlı Osmanlı ve Alman milletlerine samimi selamlarını bil-
dirmeye karar verdikleri Avusturya-Macaristan Büyükelçili-
ği'nden bir yazı ile bildirilmiştir.

Durumun Şehremaneti'ne iletilip Belediye Meclisi'nden bu
konuda benzer şekilde teşekkürü ve aynı duyguların bildiril-
mesini içeren bir karar alınarak Avusturya Büyükelçiliği'ne
iletilmek üzere Bakanlığımıza yazılması Zatualinizin girişim-
lerine bağlıdır.

Emir ve ferman sizindir.

Báb-ı Âli¹
Külügyminisztérium
Politikai Ügyek Igazgatósága
Főtitkárság
Nyilvántartási száma: 227.
Dátum: 1915. november 11.

Tárgy: Néhány magyar település és város üdvözlété az
oszmán nép számára

A Belügyminisztériumnak

Ausztria-Magyarország nagykövetsége egy levélben
tájékoztatott arról, hogy Olaszország szövetségesei ellen²
elkövetett árulása³ miatt nyilvános tanácsokban összegyűlt
Magyarország Esztergom és Fejér megyéjének önkormányzati
tanácsa, valamint Nagyvárad és Győr városa, és határozatot
hoztak arról, hogy a dicső oszmán és német nemzetnek, mint a
magyar nép hű szövetségeseinek őszinte üdvözlétüket küldik.

Excellenciás uram kezdeményezésétől függően az ügy a
Városvezetésnek továbbítható, valamint az Önkormányzati
Tanács amennyiben úgy dönt, hogy ugyanígy köszönetet
és hasonlókat kíván nyilvánítani Ausztria[-Magyarország]
nagykövetsége felé, minisztériumunkat tájékoztassa erről [a
köszönetnyilvánítás] eljuttatása érdekében.

A parancs és rendelet joga az öné.

¹ Itália, Avusturya-Macaristan ve Almanya 20 Mayıs 1882 tarihinde akdedilen
üçlü ittifaktan beri birbirleriyle oluşturulan bir savunma ittifakında bulun-
muşlardı. 11 Mart 1914 tarihinde imzalanan yeni Alman-İtalyan askeri anlaş-
ması bu durumu daha da güçlendirmiştir.

² İtalya, 23 Mayıs 1915 tarihinde resmi olarak Monarşi'ye karşı savaş ilan et-
miştir.

¹ A Magas Porta, az Oszmán Birodalom központi irányítószerve.

² Olaszország, Ausztria-Magyarország és Németország az 1882. május 20-
án megkötött hármas szövetség óta védelmi szövetségben volt egymással,
melyet tovább erősített az 1914. március 11-én aláírt új német-olasz katonai
egyezmény.

³ Olaszország 1915. május 23-án üzent hadat hivatalosan a Monarchiának.

MACARİSTAN İLİMLER AKADEMİSİ İLE OSMANLI
MAARİF NEZARETİ'NİN BİRBİRLERİNE TÜRK-MACAR
İLİŞKİLERİ VE TURANİ KAVİMLERİN KÜLTÜRÜNE DAİR
BAZI İLMÎ ESERLER GÖNDERMESİ¹

A TÖRÖK-MAGYAR KAPCSOLATOK ÉS A TURÁNİ NÉPEK
KULTÚRÁJÁRA VONATKOZÓ NÉHÁNY TUDOMÁNYOS
MUNKÁNAK A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA
ÉS AZ OSMÁN OKTATÁSI MINISZTERIUM KÖZÖTTI
KÖLCSÖNÖS MEGKÜLDÉSE

~ 18/II/1916 ~

Bismillâh

Peşte Başşehbenderliği

Sayı: 10079

Ek: 2 adet mektup

Maarif Nezareti'ne

Devletli efendim hazretleri

Son olarak Macaristan İlimler Akademisi² tarafından alınan ve aslıyla Fransızca tercümesi ekte sunulan bir mektup ile Macarca yazılmış ve Türkler ile Tatar, Fin, Kırgız gibi Turani kavimlerin tarih, dil, soy ve medeniyetine ve Macarların Türklerle olan ırki ve dil ilişkilerine dair incelemeleri içermekte olan çeşitli kitap ve süreli yayınlardan 88 adedi postayla altı paket hâlinde tarafınıza gönderilmiştir.

Bu kitapların adları ve başlıklarının Türkçe tercümeleri kitapların üzerlerine yazılmıştır.

Başlıklarından da anlayacağınız üzere bu kitaplar Macar alimlerinin çok uzun yıllardan beri Turan kavimleri hakkında yapmış oldukları derin ve sürekli araştırmaları sonucunda ortaya çıkmış olduğundan etnik tarihimizi ve dilimizi inceleme noktasında çok kıymetli belgeleri ve kaynakları ihtiva etmektedir.

Zatıalinizin yüksek gayret ve sahiplenmesi ile kurulması düşünülen ve arzu edilen "Encümen-i Dâniş"imizin, hem dilimizin ıslahı ve imlamızın düzenlenmesi, hem de soyumuz hakkında yapacağı incelemelerde, bu eserlerden pek çok faydalar sağlanması beklenmektedir.

Macarların öteden beri ırki kardeşlik ve tarihi ilişkiler bakımından bizim hakkımızda ortaya koymuş oldukları samimiyetin ve şu sıralarda ortak menfaatlerden dolayı göstermiş oldukları dostluğun yeni bir örneği olan bu kıymetli hediyelerin Zatıaliniz nezdinde büyük bir memnuniyet uyandıracağına ve bunlardan faydalanma yollarına bakılacağına hiç kuşku yoktur. Şayet sizce de uygun görülürse, bizimle ilgili bu fay-

¹ Aşağıda iki bölüm hâlinde verilmiş olan listede yer alan kitapların isimleri orijinal olmayıp Osmanlıcaya çevirilmiş hâlleridir. Kitapların adlarının birçok kere çevrilmesinden dolayı tanımlanmaları zorlaşmıştır.

² Bu isim Macarca orijinalinde "*Magyar Tudományos Akademia*" Osmanlıca çevirisinde ise "*Encümen-i Dâniş*" şeklindedir.

Allah nevében

Pesti Főkonzulátus

Szám: 10079

Melléklet: 2 darab levél

Az Oktatásügyi Minisztériumnak¹

Felséges Excellenciás uram

A Magyar Tudományos Akadémiától² kapott levél, amelynek eredetije és francia fordítása egyaránt megtalálható a mellékletben, valamint egy magyarul írt, a törökök, tatárok, finnek és kirgizek stb. turáni népek történelmével, nyelvével, származásával és kultúrájával kapcsolatos, emellett a magyarok törökökkel való rokoni és nyelvi kapcsolatairól szóló kutatásokat tartalmazó, különböző könyvekből és időszakos kiadványokból álló 88 darab művet postai úton hat csomagban önnek elküldtük.

Ezen könyvek elnevezését és címeinek török fordítását a könyvek fedelére ráírtuk.

Mint az a címekből is kiderül, ezek a könyvek a magyar tudósok hosszú évek óta a turáni népekkel kapcsolatosan végzett alapos és elmélyült kutatásainak végeredményeképpen születtek. Ezek származástörténetünk és nyelvünk elemzése szempontjából rendkívül értékes dokumentumokat és forrásokat tartalmaznak.

A várákosok szerint a kötetek rendkívül hasznosak lesznek mind nyelvünk megjavításában és helyesírásunk szabályozásában, mind pedig a származásunkkal kapcsolatos kutatások szempontjából, amelyre excellenciás uram az Endzsümen-i Dánist³ kívánja nagy igyekezettel és buzgalommal létrehozni. A magyarok régóta fennálló etnikai, testvéri

¹ Az alábbi listában található könyvek címénél nem az eredeti, hanem a kortárs titkárok által oszmánli nyelvre lefordított megnevezései lettek alapul véve. Miután a címek többszörös átfordításon estek át, így a szövegük esetenként oly mértékben torzult, amely beazonosításukat rendkívül megnehezítette.

² A török szövegben *Encümen-i Dâniş*.

³ Az *Encümen-i Dâniş* egy 1851-1862 között fennállt tudományos szervezet, amelyet Musztafa Resit pasa alapított a Francia Tudományos Akadémia mintájára. Elsősorban török nyelvészeti kérdésekkel foglalkozott, török és neves európai orientalisták, mint például Joseph von Hammer-Purgstall egyaránt a tagjai voltak.

dalı eserlerin verilmesinde gösterilen hususi özenden dolayı duyulan memnuniyete dair tarafınızdan Macaristan İlimler Akademisi Reisi Ekselans Mösyö Albert Berzeviczy'ye³ bir adet yazı gönderilmesini âcizane arz ederim.

Bu konuda emir ve ferman sizindir.

1 Nisan 1915

Peşte Başşehbenderi

Ahmed Hikmet

***

Bismillâh

Maarif-i Umumiye Nezareti
Levazım Müdüriyeti

Budapeşte Başşehbenderliği'nden gelen kitapların isimleri aşağıya yazılmıştır:

Osmanlı-Türk Halk Edebiyatı Mecmuası, birinci cilt.

Osmanlı-Türk Halk Edebiyatı Mecmuası, ikinci cilt⁴.

Türklerin Macaristan'daki Defâtir-i Mâliyesi⁵

Fenn-i Lisan Mecmuası - Çuvaş Fihrist-i Kelimâtı, otuz altıncı cildin onuncu cüzü⁶

Arab Edebiyatı'nda Tarih, Meslek⁷

İslam Hakkında Takrirler

İslamiyet⁸

Macarların Menşei⁹

Türk Cinsi, İlm-i Lisan ve İlm-i Ensâb Nokta-i Nazarından¹⁰

Üç aded Karagöz Oyunu¹¹

Macar Terbiye-i Etfal Risalesi

3 Berzeviczy Albert (1853-1936). Macar siyasetçi, edebiyatçı, Macaristan Bilimler Akademisi'nin başkanı, Macar Olimpiyatlar Komitesi'nin ilk başkanıdır.

4 Kúnos Ignác: Oszmán-török népköltési gyűjtemény. 1-2. cilt. Budapeşte 1887-1889.

5 Magyarországi török kincstári defterek. Budapeşte 1886.

6 Gombocz Zoltán: Csuvas szójegyzék. Nyelvtudományi Közlemények, 36. cilt (1906) 1-24. Metinde "cüzü" kelimesi "cild" şeklinde yazılmıştır.

7 Goldziher Ignác: Történetírás az arab irodalomban. Budapesti Szemle, 85. cilt (1896) 229:69-113.

8 Goldziher Ignác: Az iszlâm. Tanulmányok a muhammedán vallás története köréből. Atheneum, Budapest 1881.

9 Vámbéry Ármin: A magyarság bölcsőjénél. A magyar-török rokonság kezdete és fejlődése. Atheneum, Budapest 1914.

10 Vámbéry Ármin: A török faj ethnologiai és ethnographiai tekintetben. Macaristan Bilimler Akademisi, Budapest 1885.

11 Kúnos Ignác: Karagöz I. Hamamójnu. Nyelvtudományi Közlemények 20. kötet (1886) 1-72.; Karagöz II. Urusmaojnu. Nyelvtudományi Közlemények 20. cilt (1886) 321-379.

és történelmi kapcsolatban vannak velünk. Ez az értékes ajándék a [magyarok] felénk megnyilvánuló őszinteségének és mostanában a közös érdekek miatt kifejezett barátságunknak egy újabb példája. Nem kétséges, hogy excellenciás uramnak megelégedéséül fog szolgálni és megtalálja majd a módját, hogy ezek kiaknázása megtörténjen. Ha ön is megfelelőnek ítéli, alázatosan kérném, hogy küldjenek a Magyar Tudományos Akadémia vezetőjének, Berzeviczy Albert excellenciás úrnak⁴ egy köszönőlevelet ezen velünk kapcsolatos, hasznos kötetek átadása felett érzett elégedettségünk kifejezéséeként. Ebben a tekintetben a parancs és rendelkezés joga az öné.

1915. április 1.

Pest főkonzulja

Ahmed Hikmet

***

Allah nevében

Közoctatásügyi Minisztérium

Készletezési Igazgatóság

A Budapesti Főkonzulátustól érkezett könyvek címe az alábbi listán megtalálható:

Oszmán-török népirodalmi folyóirata, első és második kötet.⁵

A törökök magyarországi pénzügyi könyve⁶

Nyelvtudományi Közlemények, 36. kötet 10. füzet - Csuvas szavak⁷

Történetírás az arab irodalomban⁸

Írások az iszlámmal kapcsolatban

Az iszlâm⁹

A magyarok eredete¹⁰

Nyelvtudomány és eredettudomány szempontjából a török nép¹¹

3 db Karagöz árnyjáték¹²

4 Berzeviczy Albert (1853-1936) magyar politikus, történetíró, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, a Magyar Olimpiai Bizottság első elnöke.

5 Kúnos Ignác: Oszmán-török népköltési gyűjtemény. 1-2. kötet. Budapest. 1887-1889.

6 Magyarországi török kincstári defterek. Bp., 1886.

7 Gombocz Zoltán: Csuvas szójegyzék. Nyelvtudományi Közlemények, 36. kötet (1906) 1-24.

8 Goldziher Ignác: Történetírás az arab irodalomban. Budapesti Szemle, 85. kötet (1896) 229:69-113.

9 Goldziher Ignác: Az iszlâm. Tanulmányok a muhammedán vallás története köréből. Atheneum, Budapest 1881.

10 Vámbéry Ármin: A magyarság bölcsőjénél. A magyar-török rokonság kezdete és fejlődése. Atheneum, Budapest. 1914.

11 Vámbéry Ármin: A török faj ethnologiai és ethnographiai tekintetben. MTA, Budapest. 1885.

12 Kúnos Ignác: Karagöz I. Hamamójnu. Nyelvtudományi Közlemények 20. kötet (1886) 1-72.; Karagöz II. Urusmaojnu. Nyelvtudományi Közlemények 20. kötet (1886) 161-188.; Karagöz III. Jazigiojnu. Nyelvtudományi Közlemények 20. kötet (1886) 321-379.

Türk-Tatar Ahalisinin Medeniyet-i İbtidaiyesi Âvânında Ecsâm-ı Semâviye¹²

Son Otuz Sene Zarfında Filistin'e Ait Malumatın Zübdesi¹³

Şark Türk Lisanına Dair¹⁴

Kadın Terbiye-i Milliyesi, Risale-i mevkûte her ay neşrolu-
nur¹⁵

İlk Dört Asır Zarfında İslâmın Dinî Harekâtı¹⁶

Kastamonu Türk Lisanı¹⁷

Evliya Çelebi Seyahatnamesi Tercümesi, 3. cilt¹⁸

(Abuşka) Çağatay Türk Lisanı Fihristi¹⁹

Macarca'da Eskiden Aile ve Evkat'ın Tarz-ı Tesmiyesi

Macarca'da İncil-i Şerif Tercümesine Dair²⁰

Fenn-i Lisana Dair Bazı Yeni Âsâr Hakkında

Penik, Epetik, Kedik Kelimelerine Dair

Fihrist-i Kelimât

Fihrist-i Kelimât

Macar Terakkıyat-ı Lisâniyesi Hakkında Resâil

Buda Mezhebi'nin İslâm Üzerinde Tesiri²¹

Kur'ân-ı Azîmü's-şan Hakkında İzahat

Asya-yı Suğrâ Türk Lehçesi²²

On Dördüncü Asrın Sonlarına Kadar Türk Hâtırat-ı Lisaniyesi

Adakale Türkleri'nin Şarkıları²³

Tibet Hakkında Bazı Tedkikât²⁴

İslâm Fenn-i Hukukunun Esası

Asya-yı Vüstâ Türk Lisanı Hakkında Bazı Tetebbuat ve Ta-
harriyat²⁵

12 Vámbéry Ármin: A török-tatár nép primitív culturájában az égi testek. Akadémia, Budapest 1879.

13 Goldziher Ignác: Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben. Akadémia, Budapest 1886.

14 Vámbéry Ármin: A keleti török nyelvről, Eggenberger, Péste 1868.

15 Nemzeti Nőnevelés (1879–1919)

16 Schreiner Márton: Az iszlám vallásos mozgalmak az első négy században, Akadémia, Budapest 1889.

17 Thúry József: A Kasztamun-i török nyelvjárás. Akadémia, Budapest 1885.

18 Muhtemelen; "Evliya Cselebi török világutazó magyarországi utazásai" Çevirmen ve açıklamalar ekleyen: Karácson Imre. Akadémia, Budapest 1904–1908.

19 Abuska: csagatáj-török szógyűjtemény. Fordította Vámbéry Ármin, bevezette és jegyzetekkel ellátta Budenz József. Magyar Tudományos Akadémia, Péste 1862.

20 Ballagi Mór: Macarca İncilin çevirisi için çalışmalar. I. Genel olarak İncil'in Macarca çevirisi. Dil Bilimi Yayınları. 3. cilt. (1864) 38–72.

21 Goldziher Ignác: A buddhizmus hatásai az iszlámra. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest 1903.

22 Kúnos Ignác: Kisázsia török dialektusairól. Akadémia, Budapest 1903.

23 Kúnos Ignác: Ada-Kálei török népdalok. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest 1906.

24 Gróf Kuun Géza: Ismereteink Tibetről. MTA, Budapest 1900.

25 Thúry József: A közép-ázsiai török nyelv ismertetései. MTA, Budapest 1906.

Magyar gyermekoktatási könyv

Égitestek a török-tatár nép első civilizációs korszakában¹³

Palesztina utolsó harminc évének legfontosabb tudnivalói¹⁴

A keleti török nyelvről¹⁵

Nemzeti női oktatás, havi folyóirat¹⁶

Iszlám eredetű vallási mozgalmak az első négy évszázadban¹⁷

A kasztamoni beszélt török nyelv¹⁸

Evliya cselebi útikönyvének fordítása, 3. kötet¹⁹

(Abuşka) csagatáj török nyelvi index²⁰

A család és az időegységek elnevezései a régi magyar nyelvben

A Biblia magyar fordításáról²¹

A nyelvtudománnyal kapcsolatos új kiadványokról

A penik, epetik és kedik szavakról

Szólista

Szólista

Füzetek a magyar nyelv fejlődéséről

A buddhizmus hatásai az iszlámra²²

Magyarázatok a szent Koránról

Kis-Ázsia (Anatólia) török nyelvjárása²³

Török nyelvvel kapcsolatos munkák a 14. század végéig

Adakalei törökök énekei²⁴

Néhány vizsgálat Tibetről²⁵

Az iszlám jogtudomány alapjai

Néhány megjegyzés és kutatás a kisázsiai török nyelvről²⁶

13 Vámbéry Ármin: A török-tatár nép primitív culturájában az égi testek. Akadémia, Budapest. 1879.

14 Goldziher Ignác: Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben. Akadémia, Budapest. 1886.

15 Vámbéry Ármin: A keleti török nyelvről. Eggenberger, Pest, 1868.

16 Nemzeti Nőnevelés (1879–1919)

17 Schreiner Márton: Az iszlám vallásos mozgalmak az első négy században. Akadémia, Budapest. 1889.

18 Thúry József: A Kasztamun-i török nyelvjárás. Akadémia, Budapest. 1885.

19 Vélhetően Evliya Cselebi török világutazó magyarországi utazásai. Fordította és jegyzetekkel ellátta Karácson Imre. Akadémia, Budapest 1904–1908.

20 Abuska: csagatáj-török szógyűjtemény. Fordította Vámbéry Ármin, bevezette és jegyzetekkel ellátta Budenz József. Magyar Tudományos Akadémia, Pest. 1862.

21 Ballagi Mór: Tanulmányok a magyar biblia fordításhoz. I. A magyar bibliafordítások általában. Nyelvtudományi Közlemények 3. kötet. (1864) 38–72.

22 Goldziher Ignác: A buddhizmus hatásai az iszlámra. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. 1903.

23 Kúnos Ignác: Kisázsia török dialektusairól. Akadémia, Budapest. 1903.

24 Kúnos Ignác: Ada-Kálei török népdalok. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. 1906.

25 gróf Kuun Géza: Ismereteink Tibetről. MTA, Budapest. 1900.

26 Thúry József: A közép-ázsiai török nyelv ismertetései. MTA, Budapest. 1906.

Macar Lisanının Eski Türk ve Moğol Lisanlarına Ait Vesâik - 32'nci cildin Dördüncü cüzü²⁶

Fâil, Fiil ve Terkib, Cümle - 38'nci cildin İkinci cüzü

Vogul Ahalisiyle Milletinin Dîn-i Kadîmî, 32'nci cildin İkinci cüzü²⁷

Votyak - Türk Kelimeleri Beynindeki Münasebât, 39'ncü cildin Üçüncü cüzü²⁸

Vogul Akvâmının Eski Edyânı, Otuz İkinci cildin Birinci cüzü²⁹

Millî Terbiye-i Nisvân

Kodeks Kumalik³⁰

(Mühür)

Maarif-i Umumiye Nezareti

Levâzım Müdüriyeti

***

Vogul³¹ Lisanında Ta'rif-i Kelimât³², 1 adet

Uygur Lisanında Ta'rif-i Esâmî, 1 adet

Fenn-i Cümle Esâsâtı - Küçük Cümleler, 1 adet

Macar Lisanında Hurûfât-ı Mütiharrikenin Tarifçesi 2 -Kısa Hurûfât-ı Mütiharrike, 1 adet

Fin-Uygur Lisanlarında İran Esasları³³, 1 adet

Bir Cenûbî (Ostiyak) Bahadırına³⁴, 1 adet

Tihayti Reis-i Ruhanîliği 1055 senesi Tesis Mektubu, Macar Lisanının En Eski ve En Musaddak Bir Hatırasıdır, 1 adet

Kazak Tatarları Lisanı Üzerine Tedkikât, 2 adet

Türk Tarih Muharrirleri; 1. cilt ve 2. cilt³⁵, 2 adet

Evliya Çelebi Seyahatnamesi Tercümesi, 1 adet

Türklerin Macaristan'daki Defâtir-i Mâliyesi, 1 adet

Eski Macar Lisanı Müştakkâtı Hakkında Tedkikât, 1 adet

Macarcaya Islavcadan Gelen Kelimeler, 1 adet

26 Munkácsi Bernát: Adalékok a magyar nyelv régi török és mongol elemeihez. Nyelvtudományi Közlemények 32. cilt (1902) 271-302, 369-398. pp.

27 Munkácsi Bernát: A vogul nép ősi hitvilága. Nyelvtudományi Közlemények 32. cilt (1902) 1-38.

28 Paasonen, H.: Votják-török szóegyeztetések. Nyelvtudományi Közlemények, 32. cilt (1902) 257-270.

29 Munkácsi Bernát: A vogul nép ősi hitvilága. Nyelvtudományi Közlemények 32. cilt (1902) 129-160.

30 Macarca orijinal listede "Codex Cumanicus" şeklinde yazılmıştır.

31 Mansi dili.

32 Munkácsi Bernát: A vogul nyelvjárások szóragozása. Nyelvtudományi Közlemények 21. cilt (1887) 321-400.

33 Munkácsi Bernát: Iráni gyökerek a finn-ugor nyelvekben. Nyelvtudományi Közlemények 25. cilt (1895) 377-387.

34 Munkácsi Bernát: Egy déli osztják hősének. Nyelvtudományi Közlemények 28. cilt (1898) 1-27.

35 Török történetirók. Fordította és jegyzetekkel kísérte Thúry József. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest 1893.

A magyar nyelv régi török és mongol nyelvhez kapcsolódó dokumentumai - 32. kötet negyedik füzet²⁷

Alany, állítmány és tárgy, Mondat - 38. kötet második füzet

A vogul nép régi vallása, 32. kötet második füzet²⁸

Kapcsolat a votják-török szavak között, 39. kötet harmadik füzet²⁹

A vogul törzsek régi vallásai, 32. kötet első füzet³⁰

Nemzeti női oktatás³¹

Codex Cumanicus

(Bélyegző)

Közoktatásügyi Minisztérium

Készletezési Igazgatóság

***

Szavak meghatározott formába alakítása a vogul³² nyelvben, 1 darab³³

Szavak meghatározott formába alakítása az ujjur nyelvben, 1 darab

Mondattan alapelvei - Rövid mondatok, 1 darab

Ékezetes betűk útmutatója a magyar nyelvben 2 - Rövid ékezetes betűk, 1 darab

Iráni gyökerek a finnugor nyelvekben, 1 darab³⁴

Egy Hubi(?) (ostyák) hősnek, 1 darab³⁵

A Tihanyi Apátság 1055-ös alapítólevele, A legrégebbi magyar nyelvemlék, 1 darab

A kazah tatárok nyelvének vizsgálata, 2 darab

Török történetirók; 1-2. kötet,³⁶ 2 darab

Evlija cselebi útikönyvének fordítása, 1 darab³⁷

A törökök magyarországi pénzügyi könyvei, 1 darab³⁸

27 Munkácsi Bernát: Adalékok a magyar nyelv régi török és mongol elemeihez. Nyelvtudományi Közlemények 32. kötet (1902) 271-302, 369-398. pp.

28 Munkácsi Bernát: A vogul nép ősi hitvilága. Nyelvtudományi Közlemények 32. kötet (1902) 1-38.

29 Paasonen, H.: Votják-török szóegyeztetések. Nyelvtudományi Közlemények, 32. kötet (1902) 257-270.

30 Munkácsi Bernát: A vogul nép ősi hitvilága. Nyelvtudományi Közlemények 32. kötet (1902) 129-160.

31 Nemzeti Nőnevelés (1879-1919)

32 Manyi nyelv.

33 Munkácsi Bernát: A vogul nyelvjárások szóragozása. Nyelvtudományi Közlemények 21. kötet (1887) 321-400.

34 Munkácsi Bernát: Iráni gyökerek a finn-ugor nyelvekben. Nyelvtudományi Közlemények 25. kötet (1895) 377-387.

35 Munkácsi Bernát: Egy déli osztják hősének. Nyelvtudományi Közlemények 28. kötet (1898) 1-27.

36 Török történetirók. Fordította és jegyzetekkel kísérte Thúry József. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1893.

37 Lásd 19. lábjegyzet.

38 Lásd 6. lábjegyzet.

Çuvaş Fihrist-i Kelimâtı³⁶, 1 adet
 Türkçede Tasavvut Meselesi, 1 adet
 Şimali Ostiyak Lisanı Edevâtı, 1 adet
 Islavcada (o) ve Macarcada (o) Harfleri Meselesi, Fenn-i Lisan Mecmuası, 1 adet
 Macarcada (n) Edât-ı Şahsiyeti; cilt 41, cüz 3, Fenn-i Lisan Mecmuası, 1 adet
 Islav ve Macar (o) (a), Fenn-i Lisan Mecmuası, 1 adet
 Macar Lisanı Hurûf-ı Muteharrikesinin Tarifçesi Fenn-i Lisan Üzerine Neşriyat, 1 ve 2. cüz, 1 adet
 Mongol ve Türk Lisanlarında (n) Harfinin Sadası, 1 adet
 Mazi ve Müstakbelde Fenn-i Lisan Mecmuaları, 1 adet
 Lisan-ı Etfalde Terakkiyât, 1 adet
 Uygur Lisanında Tarif-i Kelimât, 1 adet
 (Yurak-Samoyed) Fihrist-i Kelimâtı³⁷, 1 adet
 İsveç'te Lap Akvâmı Lisanı Hakkında Tetebbuât³⁸, 1 adet
 On Birinciden On Beşinci Asra Kadar Türkçede Lügat Kitapları, 1 adet
 Karagöz Hakkında Karagöz'ün Yazıcı Oyunu, 1 adet
 Karagöz'ün Uruşma Oyunu, 1 adet
 Karagöz'ün Türklerin Ramazan Mudhikesi, 1 adet
 Mukana Marodin Matyos İncil, Fenn-i Lisan Mecmuası³⁹, 1 adet
 Yurak⁴⁰-Samoyed Lisanı Hakkında Vesâik, 1 adet
 Vogul Lisanı Hakkında Tetebbuât (Luzva, Vusta Vogulları)⁴¹, 1 adet
 İsveç'teki Alap [Lap] Akvâmı Kıraat Kitapları⁴², 1 adet
 İsveç'teki Alap [Lap] Akvâmı Sarfı⁴³, 1 adet

36 Gombocz Zoltán: Csuvas szójegyzék Nyelvtudományi Közlemények 36. cilt (1906) 1–24. veya Paasonen H.: Csuvas szójegyzék Nyelvtudományi Közlemények 37. cilt (1907) 1–48. (ekte) yayını olabilir.

37 Muhtemelen Halász Ignác: Az ugor-szamojéd nyelvrokonság kérdése. Nyelvtudományi Közlemények 23. cilt (1893) 14–35. veya Munkácsi Bernát: Adalékok az ugor-szamojéd nyelvhasonlításához. Nyelvtudományi Közlemények 23. cilt (1893) 87–93.

38 Muhtemelen Halász Ignác: A svédországi lapp nyelvjárások. Nyelvtudományi Közlemények, 20. cilt (1890) 161–259.

39 Moksa-mordvin Máté evangélioma. Giriş ve kelime fihristi ile birlikte Budenz József yayımlamıştır. Nyelvtudományi Közlemények, 16. cilt (1881) 325–408.

40 Metinde "Mahrarak" şeklinde yazılmıştır.

41 Munkácsi Bernát: A vogul nyelvjárások szórakozása. II. Középlovai vogul nyelvjárás., III. Alsólovai vogul nyelvjárás. Nyelvtudományi Közlemények 22 cilt (1890) 1–80.

42 Halász Ignác: Svéd-lapp olvasmányok. Nyelvtudományi Közlemények 16. cilt (1881) 165–236.

43 Halász Ignác: Svéd-lapp nyelvtan. Nyelvtudományi Közlemények 16. cilt (1880) 1–96.

Vizsgálatok a régi magyar nyelv származékaival kapcsolatban, 1 darab

Szláv eredetű jövevényszavak a magyarban, 1 darab

Csuvas szavak listája, 1 darab³⁹

Hangképzés a török nyelvben, 1 darab

Az észak-osztják nyelv előképzői, 1 darab

Szláv (o) és magyar nyelvben (o) betűk témája, Nyelvtudományi Folyóirat, 1 darab

Birtokos személyrag a magyar nyelvben (n) ; 41. kötet, 3. füzet, Nyelvtudományi Folyóirat, 1 darab

Szláv és magyar (o) (a), Nyelvtudományi Folyóirat, 1 darab

A magyar ékezetes betűk útmutatója, Nyelvtudományi Kiadvány 1 és 2. füzet, 1 darab

A mongol és török nyelvben az (n) betű hangja, 1 darab

Nyelvtudományi folyóiratok a múltban és a jövőben, 1 darab

Gyermekek nyelvi fejlődése, 1 darab

Szavak meghatározott formába alakítása az ujjur nyelvben, 1 darab

(Ugor-szamojéd) nyelv szavainak listája, 1 darab⁴⁰

Értékelés a Svédországból élő lapp törzsekkel kapcsolatban, 1 darab⁴¹

Török nyelvű lexikonok a 11–15. század között, 1 darab

Karagöz játék, 1 darab⁴²

Karagöz uruşma játéka, 1 darab⁴³

Karagöz megnevezteti a törököket Ramazánkor, 1 darab⁴⁴

Mukana Marodin Matyos Biblia, Nyelvtudományi Folyóirat, 1 darab⁴⁵

Dokumentumok az ugor⁴⁶-szamojéd nyelvvel kapcsolatban, 1 darab⁴⁷

Értékelés a vogul nyelvvel kapcsolatban (Luzva, Vusta Voguljai), 1 darab⁴⁸

39 Gombocz Zoltán: Csuvas szójegyzék Nyelvtudományi Közlemények 36. kötet (1906) 1–24. vagy Paasonen H.: Csuvas szójegyzék Nyelvtudományi Közlemények 37. kötet (1907) 1–48. (mellékletben) publikációjáról lehet szó.

40 Vélhetően Halász Ignác: Az ugor-szamojéd nyelvrokonság kérdése. Nyelvtudományi Közlemények 23. kötet (1893) 14–35. vagy Munkácsi Bernát: Adalékok az ugor-szamojéd nyelvhasonlításához. Nyelvtudományi Közlemények 23. kötet (1893) 87–93.

41 Vélhetően Halász Ignác: A svédországi lapp nyelvjárások. Nyelvtudományi Közlemények 20. kötet (1890) 161–259.

42 Lásd 12. lábjegyzet

43 Lásd 12. lábjegyzet

44 Lásd 12. lábjegyzet

45 Moksa-mordvin Máté evangélioma. Bevezetéssel és szójegyzékkel közli Budenz József. Nyelvtudományi Közlemények 16. kötet (1881) 325–408.

46 A szövegben "Mahrarak" formában szerepel.

47 Lásd a 39. lábjegyzetet.

48 Munkácsi Bernát: A vogul nyelvjárások szórakozása. II. Középlovai vogul nyelvjárás., III. Alsólovai vogul nyelvjárás. Nyelvtudományi Közlemények 22 kötet (1890) 1–80.

Yazman Lisanı, 1 adet
 Yazman Lisanı Hakkında, 1 adet
 Türkmenler Lisanlarına Dair, 1 adet
 Kazan Tatarları Lisanı Üzerinde Tetebbuât, 1 adet
 Şimalî Buryat⁴⁴ Mongol Lisanına Aid Bazı Kısa Beyanat, 1 adet
 Çuvaşavetir (Çuvaşa ve Tererazar?) Razar Mordvin⁴⁵ Lisanı, 1 adet
 Fin-Macar Lisanlarında Arba ve Kafkas Esasatı, Fenn-i Lisan Mecmuası, 2 adet
 Fin-Uygur⁴⁶ Lisanında Kelime Teşkili, 1 adet
 Rakoczi ve Kelemen⁴⁷ Nedimin Türkiye Mektupları Notları, 1 adet
 Rakoczi'nin Muhacereti ve Hukûk-ı Terk Vesâik-i Tarihiyesi, 1 adet

(Mühür)

Maarif-i Umumiye Nezareti

Levâzım Müdüriyeti

***

Bismillâh

Peşte Başşehbenderliği

Sayı: 10226

Maarif Nezareti'ne

Devletli efendim hazretleri

Peşte İlimler Akademisi Kütüphanesi'ndeki *Şinasi Lügatname-si*'nin dört cildinden kopyalanan iki adet defter 7 Mayıs 1915 tarihinde İstanbul'a giden Harbiye Nezareti kuryesi Selim Sırrı Bey'e teslim edilerek tarafınıza gönderilmiştir. Kendisi bizzat söz konusu defterleri siz Nazır bey hazretlerine takdim edecektir. Daha sonra bu lügatten kopya edilecek diğer nüshalar da zayı olmasından endişe edildiği için, peyderpey kuryeler aracılığıyla sunulacaktır.

Macaristan İlimler Akademisi tarafından hediye edilen ve Şehbenderliğimizin 1 Nisan 1915 tarih ve 10079 sayılı yazısı ile 6 paket içinde postayla takdim kılındığı bildirilen, Turani milletlerin ve Türklerin tarih ve medeniyeti hakkındaki 88 adet kitap ve süreli yayının ulaşıp ulaşmadığının bildirilmesi; ayrıca söz konusu İlimler Akademisi tarafından yapılan bu

44 Metinde "Buryuya" şeklinde yazılmıştır.

45 Çuvaşistan'ın güneybatısında Mordvin Cumhuriyeti bulunmaktadır.

46 Metinde "Vigor" şeklinde yazılmıştır.

47 Metinde "Kavaneş" şeklinde yazılmıştır.

A Svédországban élő lapp törzsek olvasókönyvei, 1 darab⁴⁹

A Svédországban élő lapp törzsek nyelvtana, 1 darab⁵⁰

Írnoki nyelv, 1 darab

Az ír noki nyelvvel kapcsolatban, 1 darab

A türkmének nyelvről, 1 darab

Értékelés a kazah tatárok nyelvről, 1 darab

Rövid magyarázatok az északi burját⁵¹ mongol nyelvről, 1 darab

Csuvasavetir (Csuvasa és Tererazar?) razar mordvin⁵² nyelv, 1 darab

Finn-magyar nyelvekben az arba-i és kaukázusi gyökerek, Nyelvtudományi Folyóirat, 2 darab

Szóalkotás a finnugor⁵³ nyelvekben, 1 darab

Mikes Kelemen: (Rákóczi segédje)⁵⁴ Törökországi levelek, 1 darab

Történelmi dokumentumok Rákóczi bevándorlásáról és az átállási jogról, 1 darab

(Bélyegző)

Közoktatásügyi Minisztérium

Készletezési Igazgatóság

***

Allah nevében

Pesti Főkonzulátus

Szám: 10226

Az Oktatásügyi Minisztériumnak

Felséges Excellenciás uram

A Pesti Tudományos Akadémia könyvtárában található *Şinasi Lügatnamesi* négy kötetéből másolt két darab könyv 1915. május 7-én az Isztambulba utazó Hadügyminisztérium futárának, Szelim Szirri úrnak átadva az ön számára elküldésre került. A szóban forgó könyveket személyesen fogja átadni a miniszter úr excellenciájának. Később, nehogy elveszenek, az ezen szótárból kimásolandó többi példányok is fokozatosan futárokon keresztül betérjesztésre kerülnek majd.

A Magyar Tudományos Akadémia által odaajándékozott és főkonzulátusunk 1915. április 1-jei dátumú és 10079. számú

49 Halász Ignác: Svéd-lapp olvasmányok. Nyelvtudományi Közlemények 16. kötet (1881) 165-236.

50 Halász Ignác: Svéd-lapp nyelvtan. Nyelvtudományi Közlemények 16. kötet (1880) 1-96.

51 A szövegben "Buryuyat" formában szerepel.

52 Mordvinföld Csuvasföldről délnyugatra található.

53 A szövegben "Vigor" formában szerepel.

54 A szövegben "Kavaneş" formában szerepel.

jeste nazik bir karşılık olmak üzere Macarlar ile Türkler arasındaki dil ve tarih bağlarını konu alan ve Turani milletlerin dilleri arasındaki ilişkileri içeren Türkçe nadir eserler var ise bunların da konunun uzmanları tarafından seçilerek adı geçen kuruma verilmesi siz Nazır hazretlerinin yüksek iradelerinize bağlıdır.

Bu konuda emir ve ferman sizindir.

17 Mayıs 1915

Peşte Başşehbenderi
Ahmed Hikmet

***

Bismillâh

Peşte Başşehbenderliği
Sayı: 10914

*Ek: 1 mektup sureti
2 cilt kitap*

Maarif Nezareti'ne

Devletli efendim hazretleri

Macaristan İlimler Akademisi'nin çeşitli kitaplar hediye etmek suretiyle Osmanlı Maarifi'ne yapmış olduğu jest karşılık olmak üzere gönderilen *Divân-ı Lügât-ı Türk, Millî Tettebbular Mecmuası* ve *Aşık Paşazâde Tarihi* adlı kitaplar adı geçen Akademiye verilmişti.

Şu sırada Akademi Başkanlığından teşekkür mahiyetinde gelen Fransızca mektubun bir sureti ekte sunulmuştur.

İçeriği gereğince yine Akademi tarafından hediye edilen ve Macar yazarlardan Mösyö Alexander Takaç tarafından yazılıp daha sonra yayımlanan "*Türk İdaresi'nde Macaristan'ın Ahvali*"⁴⁸ adlı kitabın birinci ve ikinci cildi Müslüman esirlerin sevgiyle görevli kurye Yüzbaşı Hüseyin Fehmi Efendi'ye teslim edilerek tarafınıza gönderilmiştir. Ulaştığında bildirilmesi hususunda emir ve ferman sizindir.

18 Şubat 1916

Peşte Başşehbenderi
Ahmed Hikmet

⁴⁸ Muhtemelen Takáts Sándor: Rajzok a török világból. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest 1915

levelével 6 csomagban postázott, a turáni népek és a törökök történelmével és civilizációjával kapcsolatos 88 darab könyv és időszakos kiadvány megérkezését tudatták; emellett a nevezett Tudományos Akadémia gesztusának udvarias viszonzásaként, amennyiben vannak a magyarok és törökök közötti nyelvi és történelmi kötelékeket, és/vagy a turáni népek nyelvei közötti kapcsolatokat bemutató török nyelvű munkák, akkor ezen könyveknek a szakemberek által történő kiválogatása a nevezett intézmény [ti. a Magyar Tudományos Akadémia] számára történő átadása a felséges miniszter úr kívánsága szerint történjen.

E tekintetben a parancs és rendelkezés joga az öné.

1915. május 17.

Pest Főkonzulja
Ahmed Hikmet

***

Allah nevében

Pesti Főkonzulátus
Szám: 10914

*Melléklet: 1 levél másolata
2 kötet könyv*

Az Oktatásügyi Minisztériumnak

Felséges Excellenciás uram

A különböző könyvek odaajándékozásával a Magyar Tudományos Akadémia által az oszmán oktatásügy felé megnyilvánult gesztusra válaszképpen a török nyelvek szótárát, a Nemzeti Kutatási Folyóiratot és *Ásikpaszáde krónikáját* az említett Akadémiának elküldtük.

A napokban az akadémia elnökségétől érkezett francia nyelvű köszönőlevél egy másolata megtalálható a mellékletben.

Tartalmával összhangban megint csak az Akadémia által odaajándékozott és a magyar írók közül Takáts Sándor úr által írt, majd később megjelentetett "*Magyarország helyzete a török hódoltság alatt*" című könyv⁵⁵ első és második kötete a muzulmán foglyok szállításával megbízott futárnak, Hüszejn Fehmi efendi századosnak átadva önnek elküldtük. Megérkezésekor a tájékoztatás kérdésében a parancs és rendelet joga az öné.

1916. február 8.

A pesti főkonzul
Ahmed Hikmet

⁵⁵ Vélhetően Takáts Sándor: Rajzok a török világból. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. 1915.

RUSYA'DAKİ ALMAN VE AVUSTURYA ESİRLERİNE
YARDIM İÇİN GÖNDERİLEN KIZILHAÇ HEYETİNİN
OSMANLI ESİRLERİNE DE YARDIM ETMESİNE KARAR
VERİLMİŞ OLMASINDAN DOLAYI İSTANBUL'DAKİ
AVUSTURYA-MACARİSTAN BÜYÜKELÇİLİĞİ'NE
TEŞEKKÜR EDİLMESİ

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS AZ ISZTAMBULI OSZTRÁK-
MAGYAR NAGYKÖVETSÉGNEK AZON HATÁROZATA
MIATT, MISZERINT AZ OROSZORSZÁGBAN TALÁLHATÓ
NÉMET ÉS OSZTRÁK FOGLYOK MEGSEGÍTÉSÉRE
KÜLDÖTT VÖRÖSKERESZT KÜLDÖTTSEGE AZ OSMÁN
FOGLYOKNAK IS SEGÍTSEN

~ 28/II/1916 ~

Báb-ı Âli
Hariciye Nezareti
Umur-ı İdariye Müdüriyet-i Umumiyesi
Numara: 1163
Tarih: 13 Şubat 1331

Özet: Rusya'da bulunan Osmanlı esirlerine
Avusturya-Macaristan Kızılhaç'ının yardımı hakkında.

Dayandığı Evrak: Avusturya Büyükelçiliği'nin
17 Şubat 1916 tarihli notası üzerine.

Hariciye Nazır Halil Beyefendi hazretlerinden
Harbiye Nezareti'ne ve Hilâl-i Ahmer Merkez-i Umumi İKinci
Başkanlığı'na

İstanbul'daki Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği'nden alı-
nan 17 Şubat 1916 tarihli sözlü notada; "Almanya ve Avusturya
Harbiye Nezaretleri arasında varılan anlaşma üzerine Rusya'da-
ki Alman ve Avusturya esirlerine yardım etmek için gönderilen
Kızılhaç heyetinin Osmanlı esirlerine de yardım etmesine karar
verilmiş olduğu ve şu anda Rusya'da esir karargâhlarını ziyaret
etmekte olan Avusturya-Macaristan temsilcisi üç hammefendiye bu
yönde gerekli tebligatın yapıp giyecek ve diğer gerekli olan şey-
lerin de kendi emirlerine amade bulunduğu bildirildiği" ifade
edilmiştir.

Nezaretimiz tarafından adı geçen Büyükelçiliğe, bu dostça ve
insanca davranışlarından duyulan memnuniyeti içeren bir te-
şekkür yazısı yazılmış ve bu hususta // Harbiye Nezareti'ne
/ Hilâl-i Ahmer [Cemiyeti] Başkanlığı'na // bilgi verilmiştir
efendim.

***

Báb-ı Âli'
Külügyminisztérium
Adminisztrációs Főigazgatóság
Szám: 1163
Dátum: 1331. február 13.

Összefoglalás: Az Oroszországban lévő oszmán foglyok számára
az osztrák-magyar Vöröskereszt segítségével.

Alapul szolgáló dokumentum: Az osztrák nagykövetség 1916.
február 17-ei dátumú jegyzete.

A felséges Halil külügyminiszter úrtól
A Külügyminisztériumnak és a Vörös Félhold Társaság
Központjának Második Elnöki Hivatala részére

Az isztambuli osztrák-magyar nagykövetségtől kapott
1916. február 17-ei dátumú szóbeli közleményben az
alábbiakat tudatja "Döntés született arról, hogy a német és az
osztrák Hadügyminisztériumok között létrejött megállapodás
következtében Oroszországban található német és osztrák rabok
megsegítésére küldött Vöröskereszt küldöttsége az oszmán
foglyoknak is segítsen. A jelenleg osztrák-magyar képviseletben az
oroszoszági rabtáborokat meglátogató három hölgyet ez ügyben
értesítettük, valamint arról is tájékoztattuk, hogy a követség
ruházat és egyéb szükséges tárgyak dolgában a szolgálatukban áll.

Minisztériumunk az említett nagykövetségnek ezen baráti és
emberséges bánásmód miatt érzett elégedettségünket kifejező
köszönő levelet írt és e tekintetben tájékoztattuk a //Hadügyi
Minisztériumot / a Vörös Félhold [Társaság] Elnökségét //,
uram.

***

Padişah Hazretlerinin Himayesi Altında
Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti
Merkez-i Umûmisi
Sayı: 4910/752

Hariciye Nezareti'ne

Devletli efendim hazretleri

Hariciye Nezareti'nin 15 Şubat 1331 tarih ve 78802/625 numaralı tezkiresinin cevabıdır.

Alman ve Avusturya esirlerine yardım etmek için gönderilen Kızılhaç kadın heyetinin Osmanlı savaş esirlerine de yardım etmeleri, müttefik devletler arasındaki dostluk ve insani dayanışmanın yeni bir delili olduğundan, Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği'ne derhâl gerekli teşekkürlerde bulunulmuştur.

Cemiyetimiz, Rusya'da bulunan Osmanlı harp esirlerinin ihtiyaçlarını kısmen gidermek için Tiyensin'de¹ kurulu "Hilfsaktion für Deutsche und Oesterreich-Ungarische Gefangenen in Sibirien" isimli derneğe bu esirlere yardım edilmek üzere daha önce 45 bin mark gönderdiği gibi şimdi de Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği'ne müracaat ederek Kızılhaç heyetinin, Osmanlı esirlerine dağıttığı hediyelerden başka Cemiyetimiz adına da dağıtımda bulunmayı üstlenip üstlenmeyeceğini sormuştur. Olumlu bir cevap geldiğinde bu yolla da gerekli yardımların yapılacağı arz olunur.

Bu konuda emir ve ferman sizindir.

15 Şubat 1331

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti İkinci Başkanı

Doktor Besim Ömer

A felséges padisah védelme alatt
Oszmán Vörös Félhold Társaság
Központ
Szám: 4910/752.

A Külügyminisztériumnak

Felséges uram

A Külügyminisztérium 1916. február 15-ei 78802/625. számú levelének válasza.

A német és osztrák foglyok megsegítésére küldött Vöröskereszt női bizottságának az oszmán háborús foglyok számára nyújtott segítségére, a szövetséges államok közötti baráti és emberi szolidaritás egy új bizonyítéka, ezért azonnal megtörtént az osztrák-magyar nagykövetség részére szükséges közönetnyilvánítás.

Társaságunk az Oroszországban található oszmán háborús foglyok szükségének részleges kielégítése érdekében a Tientsinben² létrehozott "Hilfsaktion für Deutsche und Österreich-Ungarische Gefangenen in Sibirien" nevű szövetségnek ezen foglyok megsegítésére korábban 45 ezer márkát küldött, most pedig az osztrák magyar nagykövetségnél jelentkezve azt kérdeztük, hogy a Vöröskereszt küldöttségére vállalkoz-e az oszmán foglyoknak szétosztott ajándékok mellett más, társaságunk nevében történő kiosztást. Ajánlom szíves figyelmébe, hogy pozitív válasz érkezése esetén ily módon is megtörténik a szükséges segítségnyújtás.

Ebben a tekintetben a parancs és rendelkezés joga az öné.

1916. február 15.

Az Oszmán Vörös Félhold Társaság második elnöke

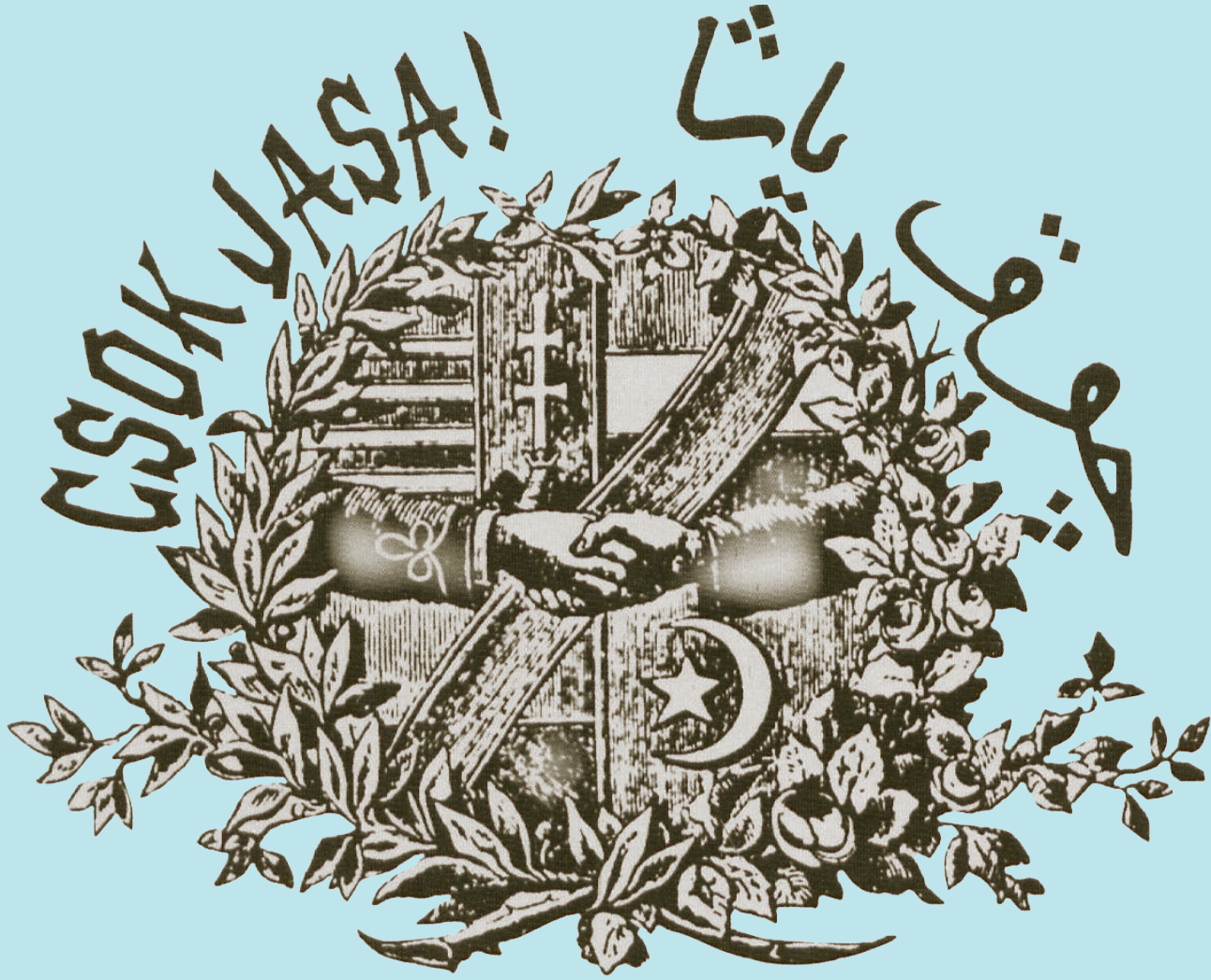
Doktor Besim Ömer

² A tiensini koncessziós zónák Kínában Tientsin város délkeleti részén alapított koncessziós területek, melyek kilenc ország által igazgatott különleges közigazgatási autonómiaként működtek. A koncessziót a Csing-dinasztia adta át több külföldi imperialista hatalomnak. A Hajho folyó bal partján az Osztrák-Magyar Monarchia által birtokba vett Tientsin belvárosban található rész mintegy százötven hektáros területet tett ki.

A koncessziók 1860 és 1945 között működhettek és komoly befolyást gyakoroltak a város későbbi életére.

¹ Çin'in Tientsin kenti.

Nişan-ı İttihat Arması

Mehmed Tevfik Paşa, Nişan-ı İttihad, Yadigar-ı Macaristan Asr-ı Abdülhamid Han, Atatürk Kitaphı, 674.956.101543

MI
ELSŐ FERENCZ JÓZSEF

Isten Kegyelmeből
Ausztriai Császár, Csehország Királya s. a.

Magyarország
Apostoli Királya

terjesztették szentesítés végett Felségünk alá:

Törvénycikk

az iszlám-vallás elismeréséről.

1. §.

Az iszlám-vallás törvényesen elismert vallásnak nyilvánítottatik.

2. §.

A mohammedán vallást követők vallásfelekezetté alakulásához a hitelvi, az erkölcsi tanokra, az istenisztetlekre és egyéb vallási szertartásra vonatkozó szabályok bemutatása nem szükséges és azok a hitéletre vonatkozó összes többi rendelkezéseket magában foglaló szervezeti szabályzat jóváhagyásakor nem esnek vizsgálat alá.

3. §.

A mohammedán vallásfelekezet magyarországi szervezete, a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyásával, összefüggésbe hozható a mohammedán vallást követőknek Boszniában és Hercegovinában felelő törvényes szervezetével.

Lelkősz és egyházügyi előjáró, vagy a felsőbb egyházszervezeti képviselő tagja, a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyásával, a felekezethez oly tagja is lehet, akinek képviselete Boszniában és Hercegovinában ily állásra megkivánt képviseletnek felel meg. Ugyanígy lelkőszek máraz első hitközség megalakulása előtt is alkalmazhatók, ha számukra állásukhoz méltó megbíztetés biztosítottatik.

foglaltatik, sorozoen és egyenkint
vevnek és elfogadottnak vallván,
hatalmunknál fogva helybenhag
jáh és szentesítjék s mind Magu
mind más Hivünk által megtart
Helt Edécsben, ezertülszenczárakör
hó huszonegyedik napján.

Handwritten signature

Handwritten initials

Handwritten text: "Szerb és Montenegrói hitközségek"

Handwritten text: "országgyűlési elnök"

MACARİSTAN'DA İSLAM DİNİNİN YASAL OLARAK
KABUL EDİLMESİ HAKKINDAKİ XVII / 1916 SAYILI
KANUN¹

1916. ÉVI XVII. TÖRVÉNYCIKK AZ ISZLÁM-VALLÁS
ELISMERÉSÉRŐL¹

~ 1916 ~

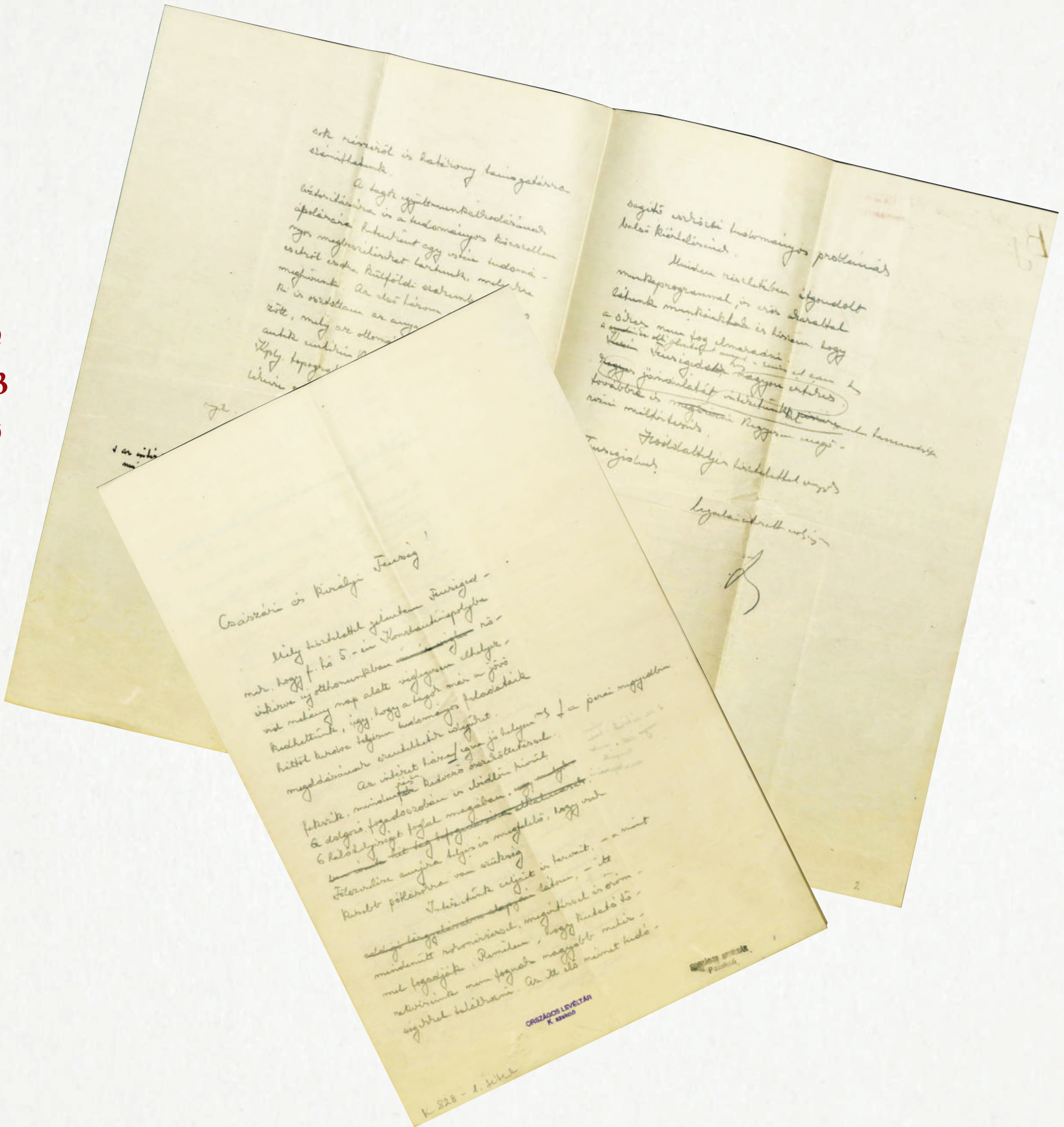
1. § İslam dininin yasal olarak tanınmış din olduğu ilan olunur.
2. § İslam dinine mensup olanların cemaat hâlini almaları için din ilkelerine, manevi öğretilere, dinî törenlere ve dinle ilgili diğer merasimlere dair kuralların takdim edilmesine gerek yoktur ve bunlar dinî hayata dair diğer bütün hükümleri kendisinde toplayan teşkilat yönetmeliğinin onaylanması esnasında incelemeye tabi tutulmayacaklardır.
3. § Macaristan İslam Cemiyeti Teşkilatı, Din İşleri ve Milli Eğitim Bakanı'nın onayıyla, Bosna Hersek'teki Müslümanların mevcut yasal kuruluşuyla bağlantılı hâle getirilebilir.
İmam ve yerel cemaatin ileri geleni veya daha üst düzeyde bir dinî temsilci, Din İşleri ve Milli Eğitim Bakanı'nın da onayıyla, Müslüman cemaatin böyle bir iş için Bosna Hersek'te istenen yeterliliğe uygun üyesi de olabilir. Aynı şekilde din görevlileri dinî cemiyetin ilk oluşumundan önce de, pozisyonlarına uygun geçim imkânları sağlanması hâlinde istihdam edilebilirler.
4. § İslam dininin kurallarının tatbik edilmesi, ilkeleri, öğretileri ve kurumları mevcut kanunlar çerçevesi içinde yasal olarak tanınmış diğer dinlerle aynı yasal güvenceye sahiptirler. Yasal olarak tanınmış diğer dinlere dair düzenlemeler Müslümanlar için de yol göstericidir. Olası gerekli değişiklikler Bakan Talimatnamesiyle tespit edilecektir.
5. § İşbu kanun ilan edildiği gün yürürlüğe girer ve Din İşleri ve Milli Eğitim Bakanı, İçişleri Bakanı ve Adalet Bakanı tarafından uygulanır.

1. § Az iszlám-vallás törvényesen elismert vallásnak nyilvánítatik.¹
2. § A mohammedán vallást követők vallásfelekezetté alakulásához a hitelvi, az erkölcsi tanokra, az istentiszteletre és egyéb vallási szertartásra vonatkozó szabályok bemutatása nem szükséges és azok a hitéletre vonatkozó összes többi rendelkezéseket magában foglaló szervezeti szabályzat jóváhagyásakor nem esnek vizsgálat alá.
3. § A mohammedán vallásfelekezet magyarországi szervezete, a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyásával, összefüggésbe hozható a mohammedán vallást követőknek Boszniában és Hercegovinában fennálló törvényes szervezetével.
Lelkész és egyházközségi előljáró, vagy a felsőbb egyházszervezeti képviselő tagja, a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyásával, a felekezetnek oly tagja is lehet, akinek képesítése a Boszniában és Hercegovinában ily állásra megkívánt képesítésnek felel meg. Ugyanígy lelkészek már az első hitközség megalakulása előtt is alkalmazhatók, ha számukra állásukhoz mért megélhetés biztosítottatik.
4. § Az iszlám-vallás gyakorlása, valamint hitelvei, tanai és intézményei a fennálló törvények korlátain belül a törvényesen elismert vallást megillető jogvédelemben részesülnek.
A mohammedán vallásfelekezetre egyebekben a törvényesen elismert vallásfelekezetekre vonatkozó jogszabályok irányadók. Az esetleg szükséges további eltéréseket a minisztérium rendelettel állapítja meg.
5. § Ez a törvény a kihirdetés napján lép életbe s azt a vallás- és közoktatásügyi miniszter, a belügyminiszter és az igazságügyminiszter hajtja végre.

¹ Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

¹ Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

İSTANBUL'DA MACAR BİLİM ENSTİTÜSÜ'NÜN
KURULUŞU VE ÇALIŞMA PLANI HAKKINDA MÜDÜR
ANTAL HEKLER'İN RAPORU¹

HEKLER ANTALNAK, A KONSTANTINÁPOLYI
MAGYAR TUDOMÁNYOS INTÉZET IGAZGATÓJÁNAK
BESZÁMOLÓJA AZ INTÉZET FELÁLLÍTÁSÁRÓL¹

~ 10/II/1917 ~

İmparator ve Kral Hazretleri

Zatıalınıza derin saygılarımı sunarım. Bu ayın 5'inde İstanbul'a geldik ve yeni evimiz(d)e birkaç gün içinde kesin olarak yerleştik. Üyeler önümüzdeki haftadan itibaren zamanlarını tamamen bilimsel çalışmalarına ayırabilecekler.

Enstitü binası Pera semtinde, konumu çok iyi, her yöne elverişli bir ulaşımına sahip. Çalışma odası, misafir odası ve yemek odasının dışında altı yatak odası var. Dekorasyonu tam ve uygun, ufak tefek düzenlemelere ihtiyaç var.

Enstitümüzün amaçlarını ve planlarını –gördüğüm kadarıyla– burada her yerde sempatiyle, anlayışla ve sevinçle karşılıyorlar. Araştırma çalışmalarımızın çok büyük engellerle karşılaşmayacağını umuyorum. Burada yaşayan Alman bilimadamlarının desteklerinden de faydalanabileceğimizi düşünüyoruz.

Üyelerin birlikte çalışmalarının sağlanması ve ortak bilimsel ruhun korunması için haftada bir akşam bilimsel toplantılar yapıyoruz; gerekirse yurtdışından uzmanları da bu toplantılara davet ediyoruz. İlk üç akşam için üyelere gerekli materyalleri dağıttım. Konu Osmanlı Müzesi'nin² birkaç antik eserinin dışında, bilhassa Bizans devri Konstantinopolis'inin topoğrafyası ve önemli epigrafik eserleri hakkındadır.

Enstitü'de herkese açık konferanslara uygun yer yok. Ben bilim alanında daha geniş çevrelerle bağlar kurulmasını fevkalade önemli gördüğümünden, Osmanlı müzesinde Enstitü üyelerine ve davetli misafirlere Mart ayı boyunca bir dizi konferans sunacağım. Enstitü üyesi Dr. Luttor³ Bey de Nisan ayında Kariye Camisinin⁴ mozaiklerini anlatacak. Bu halka açık konferanslar bağlar kurmamızın yanı sıra, Enstitü üyeleri adına kendilerini gösterme fırsatı ve bilimsel problemlerin iç oğunlaşmasının yardımcı araçlarıdır.

¹ Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

² İstanbul Arkeoloji Müzesi.

³ Ferenc Luttor (1886-1953). Arkeolog, tarihçi, teolog.

⁴ Kariye (*Chora*) Kilisesi. Bizans İmparatorluğu zamanında yapılmış Yunan katolik kilisesi. Tam adı: Aziz Mesih Kilisesi.

Császári és Királyi Felség!

Mély tisztelettel jelentem Felségednek, hogy folyó hó 5-én Konstantinápolyba érkezve új otthonunkban rövid néhány nap alatt véglegesen elhelyezkedhettünk, úgy, hogy a tagok már a jövő héttől kezdve teljesen tudományos feladataik megoldásának szentelheti idejüket.

Az intézet háza a perai negyedben, igen jó helyen fekszik, minden irányba kedvező összeköttetéssel. A dolgozó, fogadósobán és ebédlőn kívül 6 hálólhelyiséget foglal magában. Felszerelésé annyira teljes és megfelelő, hogy csak kisebb pótlásokra van szükség.

Intézetünk céljait és terveit - amint látom - itt mindenütt rokonérzéssel, megértéssel és örömmel fogadják. Remélem, hogy kutató törekvéseink nem fognak nagyobb nehézségekkel találkozni. Az itt élő német tudósok részéről is hatékony támogatásra számíthatunk.

A tagok együttműködésének biztosítására és a tudományos közszellem ápolására hetenként egy estén tudományos megbeszéléseket tartunk, melyekre esetről esetre külföldi szakembereket is meghívunk. Az első három estére már ki is osztottam az anyagot a tagok között, mely az ottomán múzeum² néhány antik emlékének kívül főleg a bizánci Konstantinápoly topográfiájára és főbb epigráfiai emlékeire vonatkozik.

Miután az intézetben nyilvános előadások tartására alkalmas helyiség nincs, s a tudományos kapcsolat megteremtését szélesebb körökkel rendkívül fontosnak tartom, március folyamán sorozatos előadásokat fogok tartani az ottomán múzeumban intézeti tagok és meghívott vendégek részére. Dr. Luttor³ intézeti tag pedig április havában a Kariye mecset⁴ mozaikjait fogja magyarázni. Ezek a nyilvános előadások, amellet, hogy kapcsolatokat teremtsünk, egyúttal serkentő

¹ Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

² İstanbul Arkeoloji Müzesi.

³ Luttor Ferenc (1886-1953) archeológus, történész, teológus.

⁴ Kariye (*Chora*) Kilisesi. A Bizánci Birodalom időszakában épült görög katolikus templom. Teljesen neve: Szent Megváltó Temploma.

Her detayı titizlikle hazırlanmış çalışma programımızla ve güçlü bir arzuyu işe koyulduk ve başarının yakında geleceğine inanıyorum.

Zatıaliniz Enstitümüz karşısında gösterdiğiniz çok değerli iyi niyetinizi bundan sonra da muhafaza ediniz.

Hürmet ve saygılarımla

Majestelerinin en mütevazı hizmetkârı

Antal Hekler

erők is az intézeti tagok részére és segítő eszközei tudományos problémák belső kiérlelésének.

Minden részletében átgondolt munkaprogrammal, és erős akarattal látunk munkának, és hiszem, hogy a siker nem fog elmaradni.

Fenséged intézetünkkel szemben tanúsított nagyon értékes jóindulatát továbbra is kegyesen megőrizni méltóztassék.

Hódolatteljes tisztelettel vagyok

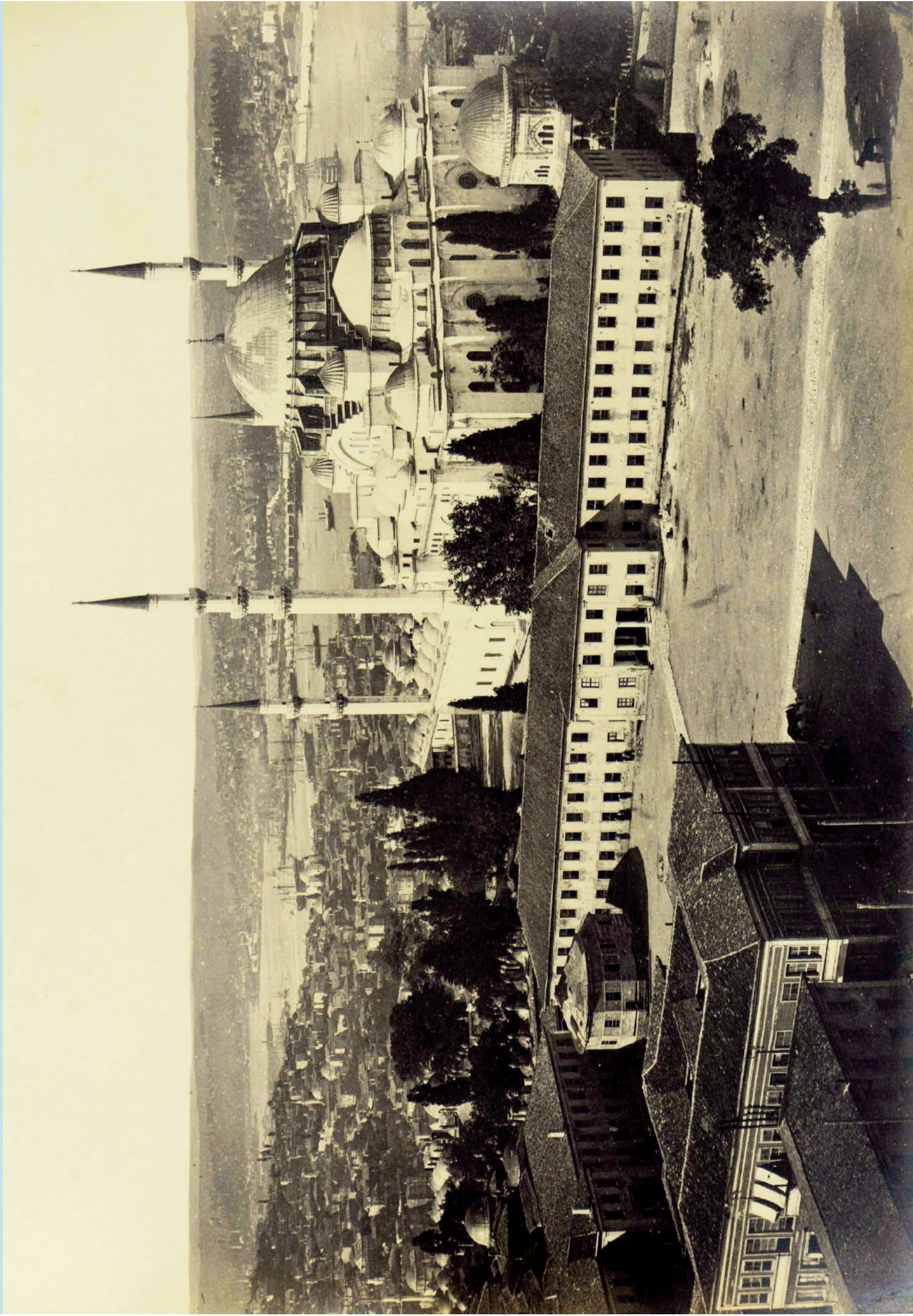
Fenségednek legalázatosabb szolgálja

Hekler Antal

Fatih Macar Kardeşler Caddesi vaziyet planı
Atatürk Kitaphane, Hrt, 5169

Süleymaniye Camii, İstanbul, (1880). Bu fotoğraf Hırvat asıllı aristokrat "Festetich Ailesi Fonu"nda yer almaktadır. Az isztambuli Szulejmán-mecset. A felvétel a horvát eredetű arisztokrata Festetics család fondjában található. Isztambul, 1880 körül.

HU. / MNL OL P 240 - 1. tétel - r/9. - No. 13.

MACARLARIN PEŞTE'DE MÜZE CADDESİNİN ADINI
"SULTAN MEHMED CADDESİ" OLARAK DEĞİŞTİRMELERİ
ÜZERİNE İSTANBUL FATİH'TEKİ BİR CADDEYE "MACAR
KARDEŞLER" ADININ VERİLMESİ

MIUTÁN A MAGYAROK PESTEN A MÚZEUM
KÖRÚT NEVÉT "MEHMED SZULTÁN ÚTJA" NÉVRE
VÁLTOZTATTÁK, AZ ISZTAMBULI FATİH NEGYEDBEN IS
NEVEZZENEK ÁT EGY UTAT "MAGYAR TESTVÉREK"-RE

~ 09/IX/1917 ~

Bismillâh

Bâb-ı Âli
Daire-i Hariciye
Kalem-i Mahsus
75115-1908

Dahiliye Nezareti'ne

Devletli efendim hazretleri

Peşte Başşehbenderliği'nden gönderilen bir yazıda; "Macarlara hakkımızda çeşitli vesilelerle gösterdikleri jestlere ilave olarak şimdi de Peşte'nin en saygın caddelerinden biri olan Múzeum Körút mevkiinin Padişahımız¹ adına izafeten "Sultan Mehmed Caddesi" olarak isimlendirildiği², bu durumun Peşte Belediyesi tarafından bir mektupla Başşehbenderliğimize bildirildiği, bu sebeple konunun Padişahlık makamına arz edilmesi; İstanbul caddelerinden birinin Macarlara izafeten isimlendirilmesi ve durumun Osmanlı gazetesleriyle şimdiden gayriresmî olarak yayımlanması gereği" hususları bildirilmiştir.

Padişahımız hazretlerinin isimlendirme hususu kendisine arz olunduğunda bundan memnuniyet duyduğu cevaben Başşehbenderliğe yazılmıştır. Nezaretinizce de gereğinin yerine getirilmesi için söz konusu mektubun bir sureti ekte gönderilmiştir. Bu itibarla Şehremaneti'ne gerekli tebligatın yapılarak sonucun bildirilmesi rica olunur.

Artık emir ve ferman sizindir.

5 Safer 1334 - 30 Teşrinisani 1331

Hariciye Nazırı adına
Müsteşar
(İmza)

***

1 Sultan V. Mehmed Reşad.

2 Başkent konseyi 1914-1915 yıllarında bazı yollara müttefiklerinin liderlerinin adını vermiş, böylece Váci Bulvarı'na Vilmos császár Caddesi, Várház Bulvarı'na Ferdinánd (bolgár) király Caddesi, aralarında bulunan Múzeum Bulvarı'na ise Mehmed Szultán Caddesi ismi verilmiştir.

Allah nevében

Bâb-ı Âli'
Külügyminisztériumi Hivatal
Személyi titkár
75115-1908

A Belügyminisztériumnak

Felséges uram,

Egy Pesti Főkonzulátustól küldött levélben tájékoztattak az alábbi ügyről; "A magyarok irányunkban gyakorolt különféle gesztusai mellett most Pest egyik legrangosabb útját, a Múzeum körutat padisahunk tiszteletére Mehmed szultán² útjának³ nevezték el. A helyzetet a pesti önkormányzat egy levélben tudatta a főkonzulátusunkkal. Ezen oknál fogva a padisahi hivatal tájékoztani kell a témáról, valamint Isztambul útjai közül egy utat szükséges a magyarok tiszteletére elnevezni és a helyzetet előre, nem hivatalosan meg kell jelentetni az oszmán újságokban."

A főkonzulátus számára válaszként megírásra került, hogy felséges padisahunk a névadási ügyet megalégedéssel fogadta. Csatolva elküldésre került a szóban forgó levél egy másolata, hogy az önök minisztériuma is teljesíteni tudja a szükséges lépéseket. Ennélfogva a szükséges értesítéseket a városvezetésnek⁴ elküldve tájékoztatást kérünk a végeredményről.

A parancs és rendelkezés joga az öné.

1334. Szafer 5. - 1915. december 13.

A külügyminiszter nevében

Államtitkár
(aláírás)

***

1 Az Oszmán Birodalom központi irányítószerve.

2 V. Mehmed (1844-1918), 1909-től haláláig az Oszmán Birodalom szultánja volt.

3 1914-1915-ben bizonyos útszakaszokat a székesfővárosi tanács a háborús szövetségeseink vezetőiről nevezte el, így a Váci körút a Vilmos császár útja, a Várház körút a Ferdinánd (bolgár) király útja, a közöttük lévő Múzeum körút pedig a Mehmed szultán út nevet kapta.

4 A török szövegben Şehremaneti.

Bismillâh

Şehremaneti

Heyet-i Fenniye Müdüriyeti

Aded: 23

Özet: Çırar yangın yerinde eski Saraçhane içinden geçen 30 metrelik caddeye "Macar Kardeşler" adının verilmesi hakkında.

Dahiliye Nezareti'ne

Devletli efendim hazretleri

Macarların hakkımızda çeşitli vesilelerle gösterdikleri jestlere ilâve olarak bu kez de Peşte'nin en önemli caddelerinden biri olan *Múzeum Körút* mevkiine Padişahımızın adına izafeten "*Sultan Mehmed Caddesi*" adını vermiş olduklarına dair Neza-retinizden gelen 5 Kânunuevvel 1331 tarihli ve 256 numaralı yazınız incelendi.

Budapeşte Başşehbenderliği'nden daha önce gelen 22 Kânunuevvel 1914 tarihli yazıda Macarlarla ırkdaşlık ve dostluk bağlarımız ifade edildikten ve özellikle şu sırada eğitim için Macaristan'da bulunan öğrencilerimize Macarların gösterdikleri samimiyet ve yardım ile ordumuz hakkındaki takdirleri izah edildikten sonra; "*esasen Macarların çok hassas ve kendilerine karşı gösterilecek en küçük bir özenden bile mutlu oldukları, bu sebeple şu sıralarda İstanbul'un caddelerinden birinin 'Macar Kardeşler' diye adlandırılmasının onlar için unutulmaz bir jest olacağı, Macarların şükran duygularıyla bu harekete ondan daha üst derecede bir karşılık vermeye çalışacakları ve bundan Hilâl-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay)³ için de büyük faydalar sağlanacağı*" bildirilmiştir.

Daha sonra gelen 23 Ekim 1915 tarihli yazıda ise; *Múzeum Körút* mevkiine Padişahımızın adının verildiği, dolayısıyla Macarların bu konuda bizim önümüze geçtikleri belirtilerek önceki açıklamalar pekiştirilmiştir.

Bu mesele ilk bildirildiğinde konu Şehremaneti Encümenince değerlendirilmiş ve açılma aşamasında olan caddelerden birine Macarlara jest olsun diye "*Macar Kardeşler*"⁴ adı verilerek bunun samimi bir şekilde gösterilmesi gerekli görülmüştür. Ancak milletimizin övünç kaynağı olan kimselerin adlarını taşıyan caddelerin içerisinden layık olmayanların kaldırılması daha önce ileri sürülmüş ve bu konuda Müze-i Hümayûn Müdürlüğü ile Tarih-i Osmanî Encümenince incelemeler yapılmakta olduğu ve yeni açılacak meydanlardan birine "*Turan Meydanı*", o meydana çıkacak caddelerden birine de "*Macar*

³ Macarca *Vörös Félhold*.

⁴ İstanbul'un Fatih ilçesinde Horhor semtinde, hâlen mevcut olan yaklaşık 350 m. uzunluğunda bir cadde. Belgeden anlaşıldığı üzere başlangıçta 30 m. olarak tasarlanan caddenin mesafesi sonradan uzatılmıştır.

Allah nevében

Városvezetés

Műszaki Tanács Titkársága

Darab: 23

Összefoglaló: A leégett gyapottisztító helyén, a régi lószerszámházon (Saraçhane) keresztül vezető 30 méter hosszú út "Magyar Testvérek" útjának történeti elnevezése

A Belügyminisztériumnak

Felséges uram,

A magyarok irányunkban gyakorolt különböző gesztusai mellett most Pest egyik legrangosabb útjainak egyikét, a Múzeum körutat padisahunk tiszteletére Mehmed szultán útjának nevezték el, amellyel kapcsolatosan az önök minisztériumából érkező 1915. december 13-i dátumú és 256. számú levél megvizsgálásra került.

A budapesti főkonzulátustól korábban érkező 1914. december 22-ei dátumú levélben a magyarokkal való rokoni és baráti kapcsolataink kifejezése és különösen manapság az oktatás miatt Magyarországon tartózkodó diákjaink felé a magyarok részéről mutatott nyíltság és segítőkészség, valamint hadseregünk iránti megbecsülésük megemlézése után tájékoztattak az alábbiakról; "*Valójában a magyarok meghatódnak és boldoggá válnak a felőlük mutatott legkisebb figyelmességtől is, ezért ha mostanában Isztambul egyik útját Magyar Testvérek útjára átneveznénk, az egy felejtethetlen gesztus lenne számukra, és a magyarok hálájuk jeleként ezen intézkedést nagyobb mértékben próbálják majd viszonzni és ez nagy előnyököt fog biztosítani a Vörös Félhold⁵ számára is*".

A később érkező, 1915. október 23-ai dátumú levél pedig megerősítette a korábbi magyarázatot, miszerint a Múzeum körút nevű helynek padisahunk nevét adták, így a magyarok ebben a tekintetben megelőzték minket.

Ezen ügy első bejelentésekor a városvezetési tanács értékelte az esetet és úgy látták szükségesnek, hogy a barátság kifejezéseképpen, a megnyitás folyamataiban lévő utak egyikét, a magyaroknak szánt gesztusként elnevezzék Magyar Testvérek útjának.

Azonban a nemzet büszkeségének forrásaként bizonyos személyek nevét viselő utak közül az érdemtelenek eltávolítása már korábban is felvetődött és ebben a témában a Birodalmi Múzeum Igazgatósága az Oszmán Történeti Társulattal együtt vizsgálatokat folytatott le és úgy gondolták, hogy nagyon helyénvaló lesz, ha az egyik megnyitandó térnek a Turán tér nevet, az említett térre befutó egyik utat pedig Magyar Testvérek útjának nevezik el. Azonban az olyan, tűzvész

⁵ Hilâl-i Ahmer Cemiyeti.

Kardeşler" adının verilmesinin pek uygun olacağı düşünülmüş ise de Aksaray ve İshak Paşa gibi yangın yerlerinin düzeltilmesi ve inşaatı henüz tamamlanmamış yukarıda sözü edilen cadde ve meydanların ortaya çıkması zaman alacağından ve mevcut duruma ve Şehbenderliğin yazısına göre buna bir süre tanıma imkânı bile bulunmadığından, inşaatı tamamlanmış olan Çırcır yangın yerindeki Zeyrek ve Şehzadebaşı ile Yenikapı İstasyonu tarafından gelen 30 ve 50 metrelik caddelerin buluşma noktasındaki Tayyare Abidesi Meydanı'ndan⁵ başlayarak Feyzullah Efendi Medresesi köşesinden başlayan Köprülü Caddesi'ne kadar uzanan ve ekte sunulan haritada gösterilmiş olan 30 metrelik caddeye Şehbenderlikçe önerildiği şekilde "*Macar Kardeşler*" adının verilmesi kararlaştırılmıştır.

Caddenin her iki başına asılacak levhalar Şehremanetince hazırlanmakta olduğundan, tamamlandığında özel bir tören ile yerlerine konulması kararlaştırılmış; bu isimlendirme konusu Budapeşte Başşehbenderliği ile Maliye Nezareti'ne, Defter-i Hakanî Emaneti'ne ve Tarih-i Osmanî Encümeni Riyâseti'ne bildirilmiştir. Levha asıldığında Nezaretinize ayrıca bilgi sunulacaktır.

Artık bu konuda emir ve ferman sizindir.

23 Cumâdelevvel 1334 - 15 Mart 1332

Şehremini
İsmail

***

Bismillâh

Peşte Başşehbenderliği'nden gelen

9 Nisan 1917 tarihli ve 73/12052 numaralı yazımın suretidir.

Macar Hükümet ve milleti tarafından Türkiye ve Türkler hakkında daima güzel davranışlar ve dostluğa yaraşır kolaylıklar sergilenmektedir. Özellikle dört yüzü aşkın Osmanlı öğrenci ve askeri işçilerinin çeşitli okullarda ve sanayi tesislerinde tahsil görmeleri sağlanmıştır. Bu öğrencilerden fakir olanların bedava yetiştirilmesi için Hükümet bütçesinden 40.000 kron ayrılmıştır. Bu öğrencilerin işleriyle uğraşan "Macar Şark Kültür Merkezi" tarafından bunlar için şimdiye kadar –aileleri tarafından ödenmediği hâlde mahsup olarak– 60.000 kronu aşkın masrafta bulunulmuştur. Buradaki tarihi ve dinî bir abide olan Gül Baba Türbesi, masrafları tamamen Macaristan Maarif Nezareti tarafından karşılanarak tamir edilmiştir. Kısaca Osmanlı Hükümeti adına yapılan tüm girişimler dostça ve kardeşçe karşılanmıştır. Bunlar gibi birçok güzel örneğe ilaveten, İstanbul'da "*Macar Kardeşler Caddesi*"

⁵ İstanbul Fatih'te, Fatih Parkı içerisinde bulunan Hava Şehitleri Anıtı.

elszenvedett helyek helyreállítása és felépítése, mint az Akszeráj és az Iszhak Pasa, még nem fejeződött be, az említett utak és terek kialakítása időt vesz igénybe. A jelenlegi helyzet és a főkonzulátus levele szerint sem lehetséges megállapítani ennek időtartamát. Így döntés született arról, hogy a leégett gyapottisztító helyén, ahol az építkezés végetért, a Zejrek és Sehzebeasi valamint a Jenikapi állomás felől érkező 30 és 50 méter hosszú utak találkozásánál lévő Tajjare Abideszi tértől⁶ kezdődően a Fejzullah efendi medreszéjének sarkától a Köprülü útig húzódó és a mellékelt térképen feltüntetett 30 méter hosszú út a főkonzulátus által javasolt formában a Magyar testvérek útja nevet kapja.

Mivel az út mindkét végére elhelyezésre kerülő táblák elkészítése a városvezetés által folyamatban van, így az a döntés született, hogy elkészültükkor egy különleges ünnepséggel kerülnek majd helyükre; ezen névadási kérdés jelentésre került a budapesti főkonzulátus, a Pénzügyminisztérium, a Földhivatal és az Oszmán Történeti Társulat elnöksége számára. A tábla elhelyezése után az önök minisztériuma külön tájékoztatást kap majd.

Ebben az ügyben a parancs és rendelkezés joga már az öné.

1334. Dzsemázilevvel 23. - 1916. március 28.

Şehremini⁷
İsmail

***

Allah nevében

A Pesti főkonzulátustól érkezett

1917. április 9-i dátumú 73/12052. számú levél másolata.

A magyar kormány és nép Törökországgal és a törökökkel szemben mindig jó szívvvel viseltetett és a barátsághoz méltó kedvezményeket biztosított számukra, mint például négyszáznál is több oszmán diák és katonai munkás különböző iskolákban való oktatását. Ezen diákok közül a szegények ingyenes képzésére a kormány költségvetéséből 40.000 koronát különítettek el. Az említett diákok ügyeivel foglalkozó "Magyar Keleti Kulturális Központ" az ő érdekében mostanáig - ha családjuk nem fizetett, az összeg ellensúlyozására - több, mint 60.000 korona költséget fizetett meg. Az itt található történelmi és vallási emlékek, a Gül Baba türbéjének javítási költségeit teljes egészében a magyarországi Oktatási Minisztérium fedezte. Röviden az oszmán kormány nevében történő minden kérés barátsággal

⁶ Isztambul Fatih negyedében a Fatih parkban található Repülés Mártírjainak Emlékműve.

⁷ Isztambulban a Tanzimât (az oszmán reformkor) idején (1839-1871) szeráj és az állam kezelésében lévő épületek és azok javításainak felügyelője, illetve a szeráj számára szükséges vásárlások intézője. Ő állt a városvezetés (*Şehremaneti*) élén.

adıyla bir sokak açılacağı haber alınınca buna bir teşekkür olmak üzere derhâl Peşte'deki *Múzeum Körút* Caddesi'nin "*Sultan V. Mehmed Caddesi*" olarak isimlendirildiği ve levhalarının da asıldığı Zatialinizin malumudur.

"Saraçhane Caddesi" uzantısının Macarlarla olan etnik bağımızı hatırlatacak şekilde isimlendirilmesi Şehremanetince kararlaştırıldığı, Nezaretinizin 2 Nisan 1916 tarih ve 80314/37 numaralı ve Şehremaneti'nin 15 Mart 1332 tarih ve 25 numaralı yazıları gereğince resmî olarak Macaristan Hükümeti'ne bildirilmiş; Başbakan Kont Tisa⁶ hazretleri tarafından cevaben gönderilen teşekkür yazısının sureti de 25 Nisan 1916 tarih ve 11124/86 numaralı yazımız ile yüce Makamınıza sunulmuştu.

O vakitten beri hayli zaman geçtiği hâlde şu ana kadar adı geçen caddenin levhalarının asılmaması İstanbul'a gidip gelen bazı Macar üst düzey memurlarının dikkatini çekmiş ve bendenizden bu gecikmenin sebebini dolaylı olarak sormuş bulunduklarından haddim olmayarak bu konuda tekrar istihamda bulunuyorum. İstanbul'da bir sokağa "*Macar Kardeşler Caddesi*" adının verilmesinin mesela ırkdaş olmadığımız diğer dost ve müttefik milletler tarafından da başka adlarla başka caddelerin adlandırılmasına gerekçe olacağı her ne kadar akla gelirse de malumunuz olduğu üzere Macarlarla olan ırkdaşlığımızın soy ve tarih ilimlerinde red ve inkâr edilemez bir şekilde ispat edilmiş olmasından dolayı bu jest diğer milletler için bir örneklik teşkil edemeyecektir.

Macarların aynı zamanda Avusturya İmparatoru da olan krallarına karşı duygusal planda kayıtsız olmalarından dolayı söz konusu sokağa "IV. Karol" adı verilmesinin de Macarlar üzerinde istenilen etkiyi yapmayacağı hususu büyük ihtimalle Şehremanetince de kabul edilecektir.

"Yanko Hunyadi"⁷, "Zirini"⁸, "Andraşi"⁹, veya "Kossuth", "Rakoçi"¹⁰, "Tököli"¹¹ gibi Macar ulusal büyükleri tarihin bir cilvesi olarak ya bizim aleyhimizde veyahut Avusturya İmparatorluğu aleyhindeki siyasi mücadeleler ve ulusal olaylarla ünlenmiş olduklarından bu caddeye Macar ulusal kahramanlarından birinin adının verilmesinin de uygun olmayacağı açıktır.

6 Tisza István (1861-1918). Macar siyasetçi, başbakan.

7 Hunyadi János (1407-1456). 1446-1453 yılları arasında Macaristan valisi. Erdel Voyvodası. Ülkenin en zengin toprak sahiplerinden biri. Olağanüstü bir askeri lider. Birçok güneyde bulunan ilin yöneticisi.

8 Zrínyi Miklós (1508-1566). Sigetvar seferi sırasında Sigetvar Kalesi komutanı.

9 Andrássy Gyula (1823-1890). Özgürlük savaşçısı, siyasetçi. 1867-71 yılları arasında Macaristan Krallığı'nın Başbakanı, 1871-79 yılları arasında Avusturya-Macaristan Monarşisi'nin Dışişleri Bakanı.

10 II. Rákóczi Ferenc (1676-1735). Macar asilzade, Rákóczi Özgürlük Savaşı'nın önderi, Erdel Prensi.

11 Thököly Imre (1657-1705). Macar asilzade, kuruc (köylü ordusu) generali, 1682-1685 yılları arasında Yukarı Macaristan'ın hükümdarı, 1690'da Erdel prensi.

és testvériséggel fogadtak. Ehhez hasonló számos szép példa mellett, amikor hírt kaptak arról, hogy Isztambulban egy utat Magyar Testvérek útjának neveztek el, köszönetképpen azonnal a Múzeum körutat "V. Mehmed szultán útjának" neveztek el, és a nagykövetének tudomása van arról, hogy a táblákat is elhelyezték.

A városvezetés döntést hozott arról, hogy a Szaracsháne út folytatását úgy nevezik el, hogy az emlékeztessen a magyarokkal fennálló etnikai kötelékünkre. Ezen döntésről az 1916. április 2-ai dátumú 80314/37. számú és a városvezetés 1916. március 15-ei dátumú 25. számú levele alapján a magyar kormány tájékoztatása megtörtént; a méltóságos gróf Tisza⁸ miniszterelnök által válaszul küldött köszönőlevelének másolata pedig az 1916. április 25-ei dátumú 11124/86. számú levelünkkel együtt felséges hivatalához benyújtásra került.

Azóta hosszú idő telt el és az említett út táblái nem kerültek kihelyezésre, valamint néhány Isztambulba érkező magyar magas rangú tisztségviselőnek a helyzet felkeltette a figyelmét és tőlem kérdezték meg a késlekedés okát, és bár nem tartozik jogkörömbe, ebben a témában újra kérelmet nyújtanék be. Bármennyire is fennáll a lehetőség, hogy ha Isztambulban egy utcának a Magyar Testvérek útja nevet adjuk, ez más, nem rokon baráti és szövetséges népek egyéb utakra vonatkozó átnevezési kérelmének is alapul szolgálhat, azonban mint önnek is tudomása van róla, a magyarokkal fennálló rokonságunk a származás- és történettudomány szerint is tagadhatatlanul bebizonyított, ezért ez a gesztus nem lehet példaértékű más nemzeteknek.

Mivel a magyarok érzelmileg közömbösek királyukkal szemben, aki egyúttal az osztrák császár is, ezért a városvezetés is nagy valószínűséggel el fogja fogadni azt a tényt, hogy a szóban forgó utca IV. Károly utcaként való elnevezése a magyaroknál nem fogja elérni a kívánt hatást.

Az olyan magyar nemzeti hősök, mint "*Yanko Hunyadi*"⁹, "*Zirini*"¹⁰, "*Andraşi*"¹¹, vagy "*Kossuth*", "*Rakoçi*"¹², "*Tököli*"¹³, a történelem fintoraként vagy ellenünk vagy az osztrák

8 Tisza István (1861-1918) magyar politikus, miniszterelnök. Eredetiben *Kont Tisa*.

9 Hunyadi János (1407-1456) 1446 és 1453 között Magyarország kormányzója. Az ország egyik leggazdagabb földesura, kiemelkedő hadvezér, több déli vármegyét vezette, erdélyi vajda.

10 Zrínyi Miklós (1508-1566), hadvezér, Szigetvár védője I. Szülejmán szultán seregével szemben.

11 Andrássy Gyula (1823-1890) szabadságharcos, politikus, 1867-71 között a Magyar Királyság miniszterelnöke, 1871-79 között az Osztrák-Magyar Monarchia külügyminisztere,

12 II. Rákóczi Ferenc (1676-1735) magyar főnemes, a Rákóczi-szabadságharc vezetője, erdélyi fejedelem.

13 Thököly Imre. (1657-1705) magyar főnemes, kuruc hadvezér, 1682-1685 között felső-magyarországi fejedelem, majd 1690-ben Erdély fejedelem.

Esasen daha önce de arz edildiği üzere, İstanbul'da bu ad ile bir caddenin açıldığı yerel hükümete daha önce resmen bildirilmiş ve sokağın yerini gösterir bir harita bile verilmiş olduğundan sadece bir-iki hafta koymaktan ibaret kalan bu işin sonucunun böyle gecikmesi, burada doğal olarak olumsuz bir etki meydana getirerek Başşehbenderliği yerel hükümet karşısında zor durumda bırakmıştır. Macarların öteden beri yaptıkları bunca parasal ve maddi fedakârlık ve dostluk örneklerine karşılık olarak Osmanlı Hükümeti tarafından da yalnız manevi değeri olan bu dostluk jestinin lütfen gerçekleştirilmesi için söz konusu bir-iki levhanın bir an önce yerlerine asılması hususunun Şehremaneti'ne yazılması ve sonucun bendenize bildirilmesini istirham ederim.

***

Bismillâh

Şehremaneti
Heyet-i Fenniyye Müdüriyeti
Sayı: 146

Dahiliye Nezareti Yüksek Makamına

Bu değersiz kulunuz şunu arz eder ki:

Nezaretinizin 30 Nisan 1333 tarih ve 74 numaralı tezkiresinin cevabıdır.

"Macar Kardeşler" adı verilmiş olan Fatih'teki Park'ın köşesinden, ilerdeki Feyzullah Efendi Medresesi'ne kadar uzanan otuz metrelik tramvay caddesinin isminin yazılı olduğu plakalar, Ticaret ve Ziraat Nazırı beyefendi hazretleri ile İstanbul'daki Macar ileri gelenleri ve bulunması gerekli diğer kişilerin katılımıyla yapılan bir özel törenle 20 Ağustos [1333] Pazartesi günü yerlerine konulmuş ve o sırada çektirilen fotoğraflar da Zatiâlinizin görmesi için ekte takdim kılınmıştır.

Artık bu hususta emir ve ferman sizindir.

21 Zilkade 1335 - 9 Eylül 1333

Şehremini Vekili
Sezai

császárság elleni politikai harcok és nemzeti események által váltak híressé, ezért nyilvánvaló, hogy az sem lenne helyénvaló, ha ez az út ezen magyar nemzeti hősök egyikének nevét viselné.

Alapvetően, mint ahogy az korábban is benyújtásra került, a helyi [t.i. magyar] kormánykorábban hivatalosan tájékoztatást kapott arról, hogy Isztambulban egy út az említett nevet kapta és még egy térkép is átadásra került, amely az utca helyét mutatja, ezért ennek az egy-két tábla elhelyezéséből álló munkának a késedelme itt természetesen negatív hatást váltott ki, ami a helyi [ti. magyar] kormánnyal szemben nehéz helyzetbe hozta a főkonzulátust. Kérem, hogy a magyarok hosszú ideje tartó pénzbeli és anyagi áldozatával és baráti példájával szemben az Oszmán Birodalom részéről pedig csak szellemi értéket képviselő baráti gesztus megvalósítása érdekében a szóban forgó egy-két tábla mielőbbi helyére kerülésének ügyét írják meg a városvezetésnek és az eredményről tájékoztassák alázatos alattvalójukat.

***

Allah nevében

Városvezetőség
Tudományos Bizottság Igazgatósága
Szám: 146

A Belügyminisztérium méltóságos hivatalának

Ezen alázatos alattvalója ajánlja figyelmébe az alábbiakat:

Válasz a minisztérium 1917. április 30-i dátumú 74. számú levelére.

A Fatih negyedben található park sarkától a Fejzullah efendi medreszéig húzódó harminc méter hosszú, Magyar Testvérek nevét kapó villamosút¹⁴ névtáblái a kereskedelmi és mezőgazdasági miniszter öméltségére, valamint az isztambuli magyar előkelőségek és más személyek részvételével megrendezett ünnepséggel [1917.] augusztus 20-án, hétfőn helyükre kerültek. Az ünnepség folyamán készített fényképek excelenciás uram megtekintése érdekében a mellékletben megtalálhatóak.

Ebben a tekintetben a parancs és rendelkezés joga az öné.

1335. Zilkade 21. - 1917. szeptember 9.

Városvezetőségi képviselő

Sezai

¹⁴ Isztambul Fatih negyedének Horhor kerületében lévő utca. A kezdetben 30 m-re tervezett útszakaszt később kibővítették, ma már 350 m hosszúságú.

BUDAPEŞTE'DEKİ PEŞTE MACAR TİCARET BANKASI
ORTAKLIĞI İLE İSTANBUL'DA KURULAN TÜRKİYE
UMUMİ BANKASI'NIN İÇTÜZÜĞÜ

A PESTI MAGYAR KERESKEDELMI BANKKAL
KÖZÖSEN ALAPÍTOTT TÖRÖK KÖZBANK BELSŐ
ALAPSZABÁLYZATA

~ 21/V/1918 ~

Bismillâh

Ticaret ve Ziraat Nezareti
Ticaret Müdüriyet-i Umumiyesi
Genel Sıra No: 93/84

Özet: Türkiye Umumi Bankası İç Nizamnamesi'nin
tescil edilmiş bir nüshasının sunulduğuna dair

Yüce Sadâret Makam'na

Âciz kulunuzun arzı şudur ki:

Sadâret Makamının 2 Mayıs 1334 tarih ve 133 numaralı yazı-
sının cevabıdır.

Merkezi İstanbul'da olmak üzere 500.000 lira sermaye ile
"Türkiye Umumi Bankası" adıyla kurulan şirketin iç nizam-
namesinin iki nüshası İstanbul Noterliği'ne tescil ettirilerek
bunlardan birisi kuruculara gönderilmiş, diğeri de usul gere-
ğince Divân-ı Hümayûn Kalemî'nde muhafaza edilmek üzere
ekte sunulmuştur. Bu konuda emir ve ferman sizindir.

6 Şaban 1336 - 21 Mayıs 1334

Ticaret ve Ziraat Nazırı adına
Müsteşar
(İmza)

***

Bismillâh

Türkiye Umumi Bankası İktüzüğü'dür¹

Birinci Fesil

Şirketin kuruluşu, amacı, adı, merkezi ve süresi hakkındadır.

Birinci Madde: Budapeşte'deki "Peşte Macar Ticaret Bankası",
eski Sadrazam Prens Said Halim Paşa ve Şûrâ-yı Devlet eski

¹ Bu nizamname toplam kırk yedi maddeden ibarettir. Sadece ilk beş madde ile
sonuncu maddenin çevirisi yapılmıştır.

Allah nevében

Kereskedelmi és Mezőgazdasági Minisztérium
Általános Kereskedelmi Igazgatóság
Általános sorszáma: 93/84

Összefoglalás: A Török Közbank Belső Alapszabályzata
egy jóváhagyott példányának benyújtásával kapcsolatos

A méltóságos nagyvezír hivatalának

Ezen alázatos alattvalójának kérése a következő

Válasz a nagyvezír hivatalának 1916. május 2.-i dátumú 133.
számú levelére.

Ezen irathoz csatolva, megőrzés céljából küldjük az isztambuli
központú, 500.000 líra tőkével, "Török Közbank" néven
megalapított vállalat belső alapszabályzatának isztambuli
közjegyzőség által hitelesített két példányát közlül az egyiket
az Államtanács Titkársága számára. A másik példány az
alapítókhoz került elküldésre. Az ügyben a parancs és
rendelkezés joga az öné.

1336. Saban 6. - 1918. május 17.

a Kereskedelmi és Mezőgazdasági Miniszter nevében
Államtitkár
(aláírás)

***

Allah nevében

a Török Közbank Belső Alapszabályzata¹

Első fejezet

*A vállalat alapításáról, céljáról, nevééről, központjáról és
időtartalmáról.*

Első pont- A budapesti "Pesti Magyar Kereskedelmi Bank"-kal,
Said Halim Pasa Herceg korábbi nagyvezírrrel és Resad Fuat úr

¹ Ezen alapszabályzat összesen negyvenhét pontból áll. Csak az első öt és az
utolsó pont fordítását közöljük.

üyesi Reşad Fuat Bey ile aşağıdaki şekilde tertip ve çıkarılması kararlaştırılan hisselerin sahipleri arasında bir Osmanlı Anonim Şirketi kurulmuştur.

İkinci Madde: Şirketin amacı; gerek kendi adına gerek üçüncü şahıslar adına Osmanlı ülkesinde ve yabancı ülkelerde, tüm banka işlemleriyle mali, sınai, ticari ve bayındırlık işlerine dair girişimlerde bulunmaktan ve doğrudan doğruya taşınmaz mallar üzerine ödünç para vermemek şartıyla sadece geri alınması şüpheli bulunan alacaklarının tahsili için teminat olarak taşınmaz mal kabul etmekten ibarettir.

Üçüncü Madde: Şirketin adı "*Türkiye Umumi Bankası*" olacak ve tüm işlemleri hakkında bugün ve gelecekte Osmanlı Devleti'nin kanun ve nizamları uygulanacaktır.

Dördüncü Madde: Şirketin merkezi İstanbul'da olacak ve yönetim kurulu kararıyla Osmanlı Devleti'nin herhangi bir yerinde veya yabancı ülkelerde şube, acenta ve muhabirleri bulunabilecektir. Şube açıldıkça Ticaret Nezareti'ne bilgi verilecektir.

Beşinci Madde: Şirketin süresi doksan seneden ibaret olacak ve Genel Kurul'un kararı ve Hükümetin izniyle bu süre kısaltılabilecek veya uzatılabilecektir.

Kırk Yedinci Madde: Şirket, İstatistik İdaresi tarafından verilecek örnek cetvele uygun olarak her sene yaptığı işlemlere dair bir istatistik cetveli düzenleyerek Ticaret ve Ziraat Nezareti'ne sunacaktır.

17 Receb 1336 - 29 Nisan 1334

Ticaret Müdüriyet-i Umumiyesi Başkâtibi
(İmza)

İşbu İç Nizamname'nin Padişah hazretleri tarafından onaylandığı Sadaret Makamının 2 Mayıs 1334 tarih ve 133 numaralı yazısı ile tebliğ edilmiştir.

(İmza ve Mühür)

(Pul üzeri tarih-imza)
Adı geçen şirketin kurucuları

Peşte Macar Ticaret Bankası adına (İmza)	Şûrâ-yı Devlet eski üyelerinden Reşad Fuad	Ticaret ve Ziraat Nazırı Mustafa Şeref
--	---	---

korábbi államtanácsi taggal az alábbi formában megalapításra került az Oszmán Részvénytársaság azon részvények tulajdonosai között, amely részvények kibocsátásáról döntés született.

Második pont- A vállalat célja az, hogy mind saját nevében, mind harmadik személyek nevében az Oszmán Birodalomban és külföldi országokban mindennemű banki ügyleteket, financiális, ipari, kereskedelmi és polgári műveleteket végezzen, az ingatlanok ellenében történő pénzkölcsönzés kivételével, csak a kétségesen behajtható követelések beszedése esetében fogadhat el biztosítékként ingatlant.

Harmadik pont- A vállalat neve "Török Közbank" lesz és az összes ügyleteivel kapcsolatban ma és a jövőben az Oszmán Birodalom törvényei és rendeletei kerülnék alkalmazásra.

Negyedik pont- A vállalat központja Isztambulban lesz és az Igazgatótanács határozatával hoz létre az Oszmán Birodalom bármely részén vagy külföldi országokban fióktelepeket, ügynökségek és közvetítők révén lesz jelen. Fiók nyitás esetén a Kereskedelmi Minisztériumot tájékoztatni kell.

Ötödik pont- A vállalat működési időtartama kilencven évből fog kitevődni és a Taggyűlés valamint a kormány engedélyével ezen időtartam lerövidíthető vagy meghosszabbítható.

Negyvenhetedik pont- A vállalat a Statisztikai Hivatal által kibocsátott mintatáblázatnak megfelelően minden évben az ügyleteiről egy statisztikai táblázatot készít, amelyet benyújt a Kereskedelmi és Mezőgazdasági Minisztériumnak.

1336. Redzseb 17. - 1918. április 28.

Általános Kereskedelmi Igazgatóság Főtitkára
(aláírás)

Jelen Belső Alapszabályzat a Padişah öméltósága által jóváhagyott, május 2.-i dátumú 133. számú Nagyvezéri levéllel került kiértécsítésre.

(aláírás-pecsét)

(Bélyegen lévő dátum-aláírás)
Az említett vállalat alapítói

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank névében (aláírás)	Az Államtanács korábbi tagjainak egyike Reşad Fuad	Kereskedelmi és Mezőgazdasági Miniszter Mustafa Şeref
---	--	---

Árú- és értéktőzsde

Die Börse

La Bourse

The Stock Exchange

بازار

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE MACARİSTAN ARASINDA
İMZALANAN DOSTLUK ANTLAŞMASI¹BARÁTSÁGI SZERZŐDÉS MAGYARORSZÁG ÉS
TÖRÖKORSZÁG KÖZÖTT¹

~ 21/III/1924 ~

Gazi Mustafa Kemal

Türkiye Reis-i Cumhuru

Bu yazılı belgeleri görenlerin hepsine selam

Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Krallığı samimi dostluk bağlarını kurmak maksadıyla 18 Aralık 1923 tarihinde İstanbul'da bir Dostluk Antlaşması imza etmişlerdir.

İşbu Antlaşma'nın metni aşağıda olduğu şekildedir.

***

Bir taraftan Macaristan, diğer taraftan Türkiye;

Macaristan Krallığı ile Türkiye Cumhuriyeti arasında samimi dostluk bağları kurulmasını ve güçlendirilmesini aynı derecede ve içtenlikle arzu ettiklerinden ve her ikisi de iki Devlet arasındaki münasebetlerin iki Taraf'ın milletlerinin refah ve mutluluğuna hizmet edeceği kanaatini taşıdıklarından bir Dostluk Antlaşması imzalamaya karar vermişler ve bu amaçla kendilerini tam yetki ile temsil etmek üzere:

Macaristan Krallığı Başbakanı adına; Macaristan Sofya Maslahatgüzârı

Mösyö **Alexandre Kiss de Nemeskér**'i²,

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı adına Türkiye Büyük Millet Meclisi İstanbul Milletvekili ve Dışişleri Bakanlığı İstanbul Temsilcisi

Dr. Adnan Bey'i³

tayin etmişlerdir.

Her iki temsilci, usulüne uygun olarak düzenlenmiş yetki belgelerini karşılıklı olarak alıp verdikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

1 Belgenin, Giriş ve Tasdik bölümleri Osmanlıca, Antlaşma Metni Fransızcadır. Macaristan Arşiv Kurumu'ndan gelen aslı göz önünde bulundurularak ve TBMM'nin "https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanunibmmc002/kanunibmmc002/kanunibmmc00200440.pdf" adresinde yer alan yeni harfli eski Türkçe metin esas alınarak günümüz Türkçesine çevirilmiştir.

2 Macarca Sándor Kiss Nemeskér.

3 Dr. Abdülhak Adnan Adıvar (1882-1955).

Gázi Musztafa Kemál

Törökország köztársasági elnöke

Legyenek üdvözlölve ezen írásos dokumentumot olvasó személyek.

A Török Köztársaság és a Magyar Királyság közötti erős baráti kötelékek létrehozása céljából 1923. december 18-án Isztambulban egy barátsági szerződés került aláírásra.

Ezen szerződés szövege a következő:

***

Magyarország egyrésztől és Törökország másrésztől, egyaránt és őszintén óhajtván a Magyar Királyság és a Török Köztársaság között az őszinte barátságnak kapcsolatait létesíteni és megerősíteni, és áthatva ugyanattól a meggyőződéstől, hogy a két Állam között létesült összeköttetések a két nemzet boldogulását és jólétét fogják szolgálni, elhatározták, hogy barátsági Szerződést kötnek és ebből a célból Meghatalmazottaikká kinevezték, még pedig:

Ő főméltóságára a Magyar Királyság Kormányzója:

Nemeskéri Kiss Sándor urat, Magyarország szófiai ügyvivőjét;

a Török Köztársaság Elnöke:

Adnan Bey doktort, Konstantinápoly képviselőjét

Törökország nagy nemzetgyűlésében és a külügyminisztériumnak konstantinápolyi megbízottját.

Akik jó és kellő alakban talált meghatalmazásaik közlése után, a következő rendelkezésekben állapodtak meg:

1. Cikk. A Magyar Királyság és a Török Köztársaság között, úgyszintén a két Állam állampolgárai között zavartalan béke, valamint őszinte és állandó barátság fog fennállani.

2. Cikk. A Magas Szerződő Felek megállapodnak arra nézve, hogy a két Állam között diplomáciai viszonyt a nemzetközi jog elveinek megfelelően fogják létesíteni: megegyeznek

1 Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

Madde - 1: Macaristan Krallığı ile Türkiye Cumhuriyeti arasında ve her iki Devlet'in vatandaşları arasında, hiçbir surette bozulmayan barış ve samimi, ebedi dostluk hep var olacaktır.

Madde - 2: Bu Antlaşma'nın Tarafları, iki Devlet arasındaki diplomatik ilişkilerini, uluslararası hukuka uygun olarak yeniden kurma hususunda anlaşmışlardır. Her iki Taraf, her birinin siyasi temsilcilerinin diğer Taraf topraklarında, devletler genel hukuku genel kurallarına göre belirlenen şekilde muamele göreceklərini –karşılıklılık ilkesi çerçevesinde– kabul ederler.

Madde - 3: Bu Antlaşma'nın Tarafları, aynı şekilde ülkeleri arasındaki ticaret ve konsolosluk ilişkilerini ve topraklarında diğer Taraf'ın vatandaşlarının yerleşme ve ikamet şartlarını karşılıklılık ilkesi çerçevesinde ve devletler genel hukuku kurallarına uygun olarak yapacakları sözleşme ile düzenleme ve belirleme konusunda mutabık kalmışlardır.

Madde - 4: İşbu Antlaşma tasdik olunacak ve tasdik belgeleri, mümkün olan süratle Ankara'da karşılıklı olarak alınıp verilecektir. Bu Antlaşma tasdik belgelerinin karşılıklı olarak alınıp verilmesinden on beş gün sonra yürürlüğe girecektir.

Bu söylenilenleri tasdik için her iki Taraf'ın yetkili temsilcileri işbu Antlaşma'yı imzalamış ve mühürlemişlerdir. 1923 senesi Aralık ayının on sekizinci günü İstanbul'da iki nüsha olarak düzenlenmiştir.

***

Bu Antlaşma'yı Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen kanun hükümleri gereğince uygun bulduk ve buluyoruz. Şunu açıkça ifade ediyoruz ki bu Antlaşma kabul, tasdik ve teyit edilmiştir ve vadediyoruz ki, bu Antlaşma'nın hükümlerine hiçbir surette bozmadan ve bozulmadan riayet edilecektir.

Bu söylenilenleri tasdik için bu yazılı belgeleri Cumhurbaşkanlığı mührüyle mühürlenmiş olarak verdik.

Ankara 21 Mart 1340

(İmza)
Gazi M. Kemal

Hariciye Vekili
İsmet

***

(Mühür)

Türkiye Cumhuriyeti

—*—

Reis-i Cumhur
Gazi Mustafa Kemal

abban, hogy mindegyiküknek diplomáciai képviselői a másik Államnak területén a viszonzóság feltétele mellett, az általános nemzetközi közjog általános elveinek megfelelő bánásmódban fognak részesülni.

3. Cikk. A Magas Szerződő Felek megállapodnak abban, hogy országaik között a konzuli és kereskedelmi viszonyokat, valamint azokat a feltételeket, amelyek mellett területeiken a másik Fél polgárai letelepedhetnek és tartózkodhatnak, egyezmények útján rendezni fogják, amelyekre nézve fenntartják maguknak, hogy azokat az általános nemzetközi közjog szabályainak megfelelően a teljes viszonzóság alapján fogják megkötni.

4. Cikk. A jelen Szerződés meg fog erősíttetni és a megerősítő okiratok, mihelyt csak lehetséges, Angorában ki fognak cseréltetni. A Szerződés a megerősítő okiratok kicserélése utáni tizenötödik napon lép életbe.

Aminek hitelül az illető Meghatalmazottak ezt a Szerződést aláírták és pecsétjeikkel ellátták.

Konstantinápolyban 1923. évi december hó 19. napján.

***

Fent említett szerződést a Nagy Nemzetgyűlés által elfogadott törvényi rendelkezésnek megfelelően jóváhagytuk. Kijelentjük, hogy az említett szerződés elfogadásra, jóváhagyásra és megerősítésre került. Ígérjük, hogy ezen egyezmény rendelkezései bármely módosítás nélkül feltétlenül betartásra fognak kerülni.

Ezen kijelentéseket tartalmazó dokumentumot jóváhagyva és a köztársasági elnök bélyegzőjével hitelesítve nyújtottuk át.

Ankara, 1340/1924. március 21.

Gázi M. Kemál

Külügyminiszter
Iszmet [Inönü]

***

(Bélyegző)

Török Köztársaság

—*—

A köztársasági elnök
Gázi Musztafa Kemál

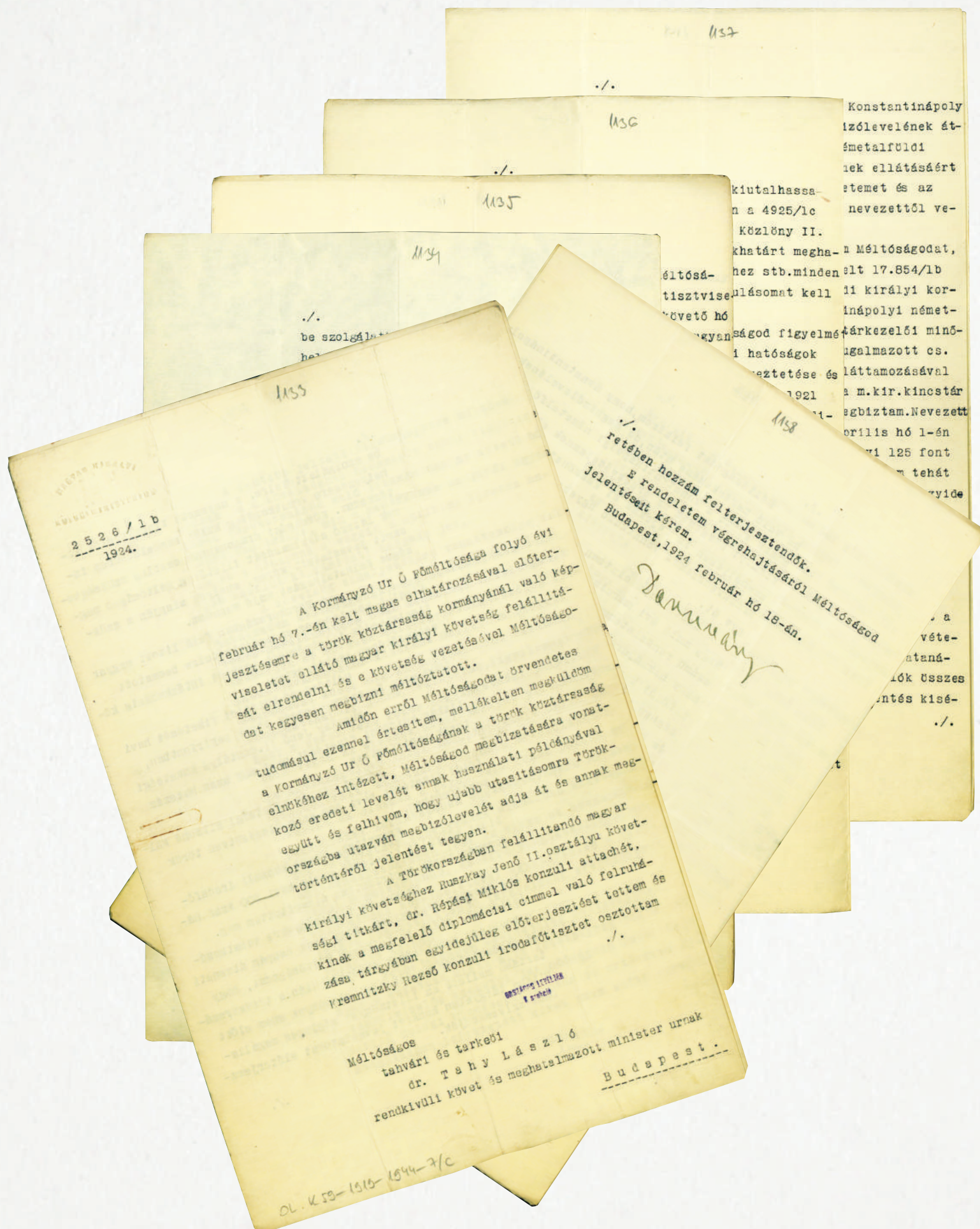

Mustafa Kemal Atatürk, Macaristan Başbakanı Kont Bethlen ile (29.10.1930).
<http://ataturk.net/foto/1930/balta97.html>

Türkiye Cumhuriyeti
Reis-i Cumhuru Gazi Mustafa Kemal

**TÜRKİYE'DE MACAR BÜYÜKELÇİLİĞİ'NİN AÇILMASI
HAKKINDA MACARİSTAN DIŞİŞLERİ BAKANI GÉZA
DARUVÁRY'NİN TÜRKİYE'DEKİ MACAR ELÇİSİ LÁSZLÓ
TAHY'YE GÖNDERDİĞİ TALİMAT¹**

**DARUVÁRY GÉZA KÜLÜGYMINISZTER UTASÍTÁSA
TAHY LÁSZLÓ RENDKÍVÜLI KÖVET RÉSZÉRE A
TÖRÖKORSZÁGI MAGYAR KIRÁLYI KÖVETSÉG
FELÁLLÍTÁSA TÁRGYÁBAN¹**

~ 18/II/1924 ~

Macaristan Dışişleri Bakanı

2526/1b

1924

*Macaristan Hükûmeti'nin Türkiye'deki Fevkalade Murahhas ve
Orta Elçisi Dr. László Tahy Tahvar et Tarkéo Beyefendi'ye Ba-
kanlıktan gönderilmiştir.*

Budapeşte

Sayın Başbakanımız durumu kendisine arz etmem üzerine içinde bulunduğumuz yıl 7 şubat tarihli kararıyla Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti nezdinde temsilciliğimizi üstlenecek Macaristan Büyükelçiliği'nin açılmasını emretti ve Elçilik görevini üstlenmekle Zatialinizi şereflendirdi.

Bir taraftan işbu husus hakkında Zatialinizi memnuniyetle bilgilendirirken, Zatialinizin görevlendirilmesine dair sayın Başbakanımızın Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na yazmış olduğu mektubun aslını, bir nüshasıyla birlikte ekte gönderiyorum. Bundan sonraki talimatımla Türkiye'ye gidecek güven mektubunuzu takdim edeceğinize ve bununla ilgili bana rapor vereceğinize dikkatinizi çekerim.

Türkiye'de açılacak Macar Büyükelçiliği'nde görevlendirilmek üzere sırasıyla 2. Dereceli Elçilik Sekreteri Jenő Ruszkay, Konsolosluk Ataşesi Dr. Miklós Répási, –ki kendisinin diplomatik bir sıfatla görevlendirilmesi konusunda eşzamanlı olarak görüşlerimi arz ettim– ve Kıdemli Konsolosluk Memuru Rezső Kremnitzky'i seçtim. Adı geçen görevlilerin yerleştirilmesiyle ilgili ayrıca talimatlar yayınlayacağım. Muhtemelen gerekli olan Elçilik Tercümanı istihdamı hususunda Zatialinizin gerekçeli tavsiyelerini rica ederim. Bunlara göre gerekli yetkiyi daha sonra vereceğim.

Türkiye'de açılacak Macar Büyükelçiliği'nde görev yapacak hizmet sınıfına göre sınıflandırılmış memurların maaşlarını bir sonraki düzenlemeye kadar aşağıdaki şekilde belirledim :

-Zatialinizin yurt dışı maaşı nakit para (banknot) cinsinden aylık 1.800 (binsekizyüz) Türk lirası olarak,

¹ Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

Magyar kir. Külügyminiszter

2526/1b

1924

*Méltóságos tahvári és tarkeői dr. Tahy László rendkívüli követ és
meghatalmazott miniszter úrnak*

Hivatalból

Budapest

A kormányzó úr őfömméltóságára folyó évi február hó 7-én kelt magas elhatározásával előterjesztésemre a Török Köztársaság kormányánál való képviselőtet ellátó magyar királyi követség felállítását elrendelni és a követség vezetésével Méltóságodat kegyesen megbízni méltóztatott.

Amidőn erről Méltóságodat örvendetes tudomásul ezennel értesítem, mellékelten megküldöm a kormányzó úr őfömméltóságának a Török Köztársaság elnökéhez intézett, Méltóságod megbízatására vonatkozó eredeti levelét annak használati példányával együtt és felhívom, hogy újabb utasításomra Törökországba utazván megbízólevelét adja át és annak megtörténtéről jelentést tegyen.

A Törökországban felállítandó magyar királyi követséghez Ruszkay Jenő II. osztályú követségi titkárt, dr. Répási Miklós konzuli attasét, kinek a megfelelő diplomáciai címmel való felruházása tárgyában egyidejűleg előterjesztést tettem és Kremnitzky Rezső konzuli irodafőtisztet osztottam be szolgálattételre. A nevezett tisztviselők áthelyezésére vonatkozólag külön rendeletekben intézkedem. Követségi dragománnak esetleg szükségesnek látszó alkalmazását illetőleg Méltóságod megokolt javaslatait kérem, amelyek alapján a szükséges felhatalmazást majd megadom.

A Törökországban felállított magyar királyi követséghez szolgálattételre beosztott tisztviselők illetményeit további intézkedésig következőképpen szabályoztam:

Méltóságod külföldi fizetését havi 1800 azaz egyezernyolcszáz török papírfontban,

¹ Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

-2. Sınıf Elçilik Sekreteri Jenő Ruszkay'ın yurt dışı maaşı nakit para (banknot) cinsinden aylık 600 (altıyüz) Türk lirası olarak,

-Elçilik Ataşesi Miklós Répási'nin yurt dışı maaşı nakit para (banknot) cinsinden aylık 550 (beşyüzelli) Türk lirası olarak,

-Kıdemli Konsolosluk Memuru Rezső Kremnitzky'nin yurt dışı maaşı nakit para (banknot) cinsinden aylık 300 (üçyüz) Türk lirası olarak tespit ettim.

Ancak bu maaşlarla ilgili olarak şunu da ifade edeyim ki, bunlar şimdilik geçici nitelikteki rakamlardır. Dolayısıyla Zatıalınızdan, Elçilik yönetimini teslim aldıktan sonra, Türkiye'deki ekonomik şartları ve geçim imkânlarını da göz önünde bulundurmak suretiyle maaşların kesin olarak tespit edilmesi hususunda somut tavsiyeler sunmanızı rica ederim.

Zatıalınız ve Elçilikte görevlendirilen diğer memurlar Türkiye'ye vardıkları günü müteakip ayın 1'inden itibaren yukarıdaki maaşları talep etme hakkına sahiptir; varış tarihinizden itibaren aynı ayın sonuna kadar yurt dışındaki maaş günlerine göre hesaplanmış oran dikkate alınacaktır.

Elçiliğin yerleştirilmesiyle ilgili olarak yerleşim yeriniz kesin olarak tespit edildikten sonra, uygun yerleri belirlemeniz ve bunların kiralanması hususunda önceden onayımı aldıktan sonra kira sözleşmesi yapmanız konusunda sizi yetkilendiriyorum. Elçilik merkezi İstanbul'da olursa, Pera'daki eski ortak Büyükelçilik Sarayı 1918 sonunda İtalyanların mülkiyetine geçtikten sonra, orasının talep edilmesi biraz sorunlu hâle geldi. Öte yandan aldığımız bilgilere göre İtalyanlar Pera'daki eski ortak Sarayın ek binaları konusunda uzlaşmaya meyilli görünüyorlar. Elçilik yeri İtalyanların onayıyla birlikte öncelikle bu ek binalardan biri olacak ve bununla ilgili Avusturya'nın oradaki Temsilciliğiyle mutabık kalınarak söz konusu mekânda gerçekleştirilecek görüşmelerin sonucu hakkında rapor verilecektir.

Zatıalınız aynı zamanda yönetiminiz altında bulunan Elçilik personelinin kişisel istihkaklarının ötesinde ortaya çıkan işlerdeki harcamaları için para ve değer kullanım talimatında ortaya konulan ilkeleri de göz önünde bulundurarak Elçilik ödeneğinden para ayırabilirsiniz. Bunun için size yetki veriyorum. Ancak yapılan her harcamada 4925/1c 1922 sayılı talimatnamede /Dışişleri Bülteni yıl 2. Sayı 6/da tespit edilen değer limitini aşan daha büyük miktardaki harcamalar, kiralar vb. her biri için önceden onayımı istemeniz gerektiğini bilgilerinize rica ederim.

Zatıalınızın dikkatini şu hususa da çekerim ki, Macar Kraliyet Dış Temsilciliği resmî makamlarının kısaltılmış telgraf adresinin kayda geçirilmesi ve kullanımı konusunda düzenlenmiş

Ruszkay Jenő II. osztályú követségi titkár külföldi fizetését havi 600 azaz hatszáz török papírfontban,

Répási Miklós követségi attasé külföldi fizetését 550 azaz ötszázötven török papírfontban,

Kremnitzky Rezső konzuli irodafőtiszt külföldi fizetését pedig 300 azaz háromszáz török papírfontban állapítottam meg.

Ezekre az illetményekre vonatkozólag azonban megjegyzem, hogy azok csupán átmeneti jellegűek, miért is felkérem Méltóságodat, hogy a követség vezetésének átvétele után a törökországi gazdasági és megélhetési viszonyok szem előtt tartása mellett az illetmények végleges megállapítása tárgyában konkrét javaslatokat előterjeszteni szíveskedjék.

A fentebb jelzett illetményekre Méltóságodnak és a követséghez beosztott többi tisztviselőnek Törökországba való érkezés napját követő hó 1-jétől van igénye, míg a megérkezés napjától ugyanannak a hónapnak a végéig a külföldi fizetés napok szerint kiszámított hányada jár.

A követség elhelyezésére vonatkozólag felhatalmazom Méltóságodat, hogy székhelyének végleges megállapítása után megfelelő helyiségeket szemeljen ki és azok bérletére vonatkozólag előzetes jóváhagyásom kikérése mellett a bérleti szerződést kösse meg. Amennyiben, mint székhely Konstantinápoly jönne tekintetbe, figyelemmel arra, hogy a perai volt közös nagykövetségi palotának 1918 végén az olaszok által történt birtokbavétele következtében annak igénybe vétele ugyan kérdésessé vált, másrésről azonban értesüléseink szerint az olaszok a perai volt közös palota mellékhelyiségei tekintetében engedékenységre hajlandók, a követség elhelyezése elsősorban ezekben a mellékhelyiségekben lesz az olaszok hozzájárulásával megkísérlődő, és erre vonatkozólag Ausztria ottani képviselőjével egyetértőleg a helyszínen foganatosítandó tárgyalások eredményéről jelentés teendő.

Felhatalmazom egyidejűleg Méltóságodat, hogy a vezetése alatt álló követséghez beosztott tisztviselők személyi járandóságain felül felmerülő dologi kiadásokat a pénz- és értékezelési utasításban lefektetett elvek szem előtt tartása mellett a követségi pénztárból kiutalhassa, megjegyezvén azonban, hogy minden a 4925/1c 1922 számú rendeletben /Külügyi Közlöny II. évf. 6. szám/ megállapított értékhatárt meghaladó nagyobb kiadáshoz, bérletekhez stb. minden egyes esetben előzetes hozzájárulásomat kell kérnie.

Felhívom továbbá Méltóságod figyelmét arra, hogy a m. kir. külképviseleti hatóságok rövidített távirati címének bejegyeztetése és használatára tárgyában kiadott 13.334/3 1921 számú rendelet értelmében a követség rövidített távirati

13.334/3 1921 sayılı talimatname bağlamında Elçiliğin kısaltılmış telgraf adresi olarak "Exung" Elçiliğin merkezinin bulunduğu daireye bildirilecektir. Bununla ilgili rapor vermenizi ve Elçiliğin tam adresini telgrafla bildirmenizi rica ederim.

Macar çıkarlarının savunulması vazifesi Osmanlı İmparatorluğu'nda Hollanda Kraliyet Elçiliği vasıtasıyla bugüne kadar yerine getirilmekteydi; bu görevlendirme Macaristan Büyükelçiliği'nin açılmasıyla hâliyle sona erecektir. Buna göre sayın Başbakanımızın Türkiye'de Macaristan Elçiliği'nin açılmasına dair kararını Lahey'deki Macar Kraliyet Maslahatgüzarı vasıtasıyla Hollanda Kraliyet Hükûmeti'nin bilgisine sundum ve adı geçen Maslahatgüzarı yıllarca çıkarlarımızı savundukları için Macar Kraliyet Hükûmeti'nin teşekkürlerini ifade etmekle görevlendirdim.

Zatıalinizden İstanbul'a vardikten sonra, fakat güven mektubunuzu sunmadan önce, İstanbul'daki Hollanda Kraliyet Elçisi'ne çıkarların savunulması nedeniyle bizzat teşekkürlerimi bildirmenizi ve çıkarların savunulmasıyla ilgili işleri sözü geçen kişiden devralmanızı rica ederim.

Bununla bağlantılı olarak Zatıalinize bir hususu daha bildirmek istiyorum. Geçen yıl 29 Mart tarihli 17.854/1b sayılı talimatnamemle Hollanda Kraliyet Hükûmeti'nin onayıyla İstanbul'daki Hollanda Kraliyet Elçiliği'ne Arşiv Yöneticisi sıfatıyla gönderilen İmparatorluk ve Kraliyet'in emekli Büro Danışmanı Alfréd Lázár'ı pasaportların görülmesiyle ve bunlara dair harçların Macar Kraliyet Hazinesi namına tahsil edilmesiyle görevlendirmiştik. Bahsettiğim Büro Danışmanına geçen yıl 1 Nisan tarihli 8448/1b sayılı talimatnamemle aylık 125 font hizmet ücreti tespit etmiştim. Sizden ricam, Elçiliğin açılmasıyla birlikte emekli Büro Danışmanı Alfréd Lázár'ı yukarıdaki hizmet ücretinin sona erdirilmesinin yanı sıra, bu zamana kadar yaptığı hizmetten azletmenizdir. Söz konusu şahıs tarafından Macar çıkarlarının savunulmasına dair tutulan bütün notları ve günlükleri kapatın ve günlüklerin nihai sonuçları olarak ortaya çıkan tutarları Elçilik kasa günlüğünde malzeme alındısı olarak kaydedin. Hizmet ücretine tabi emekli Büro Danışmanı Alfréd Lázár tarafından tutulan günlükler bütün ekleriyle birlikte uygun bir rapor eşliğinde tarafıma ibraz edilecektir.

Bu talimatımın yerine getirildiğine dair Zatıalinizin raporu rica olunur.

Budapeşte, 18 Şubat 1924

Daruváry

címeként „Exung” a követség székhelyén lévő hivatalnál bejelentendő és felkérem Méltóságodat, hogy ennek megtörténtét, valamint a követség pontos címét távirati úton jelentení szíveskedjék.

A magyar érdekek védelmével a Török Birodalomban a konstantinápolyi németalföldi királyi követség lévén eddig megbízva, az a megbízatása a m. kir. követség felállításával természetsszerűleg megszűnik. Ehhez képest a kormányzó úr őfőméltóságának a törökországi m. kir. követség felállítására vonatkozó magas elhatározását a hágai m. kir. követség ügyvivője útján a németalföldi királyi kormány tudomására hoztam s nevezett ügyvivőt egyben megbíztam, hogy az érdekvédelmünknek éveken keresztül történt ellátásáért a m. kir. kormány köszönetét fejezze ki.

Méltóságodat felkérem, hogy Konstantinápolyba való megérkezése után, de megbízólevelének átadása előtt a konstantinápolyi németalföldi királyi követnek az érdekvédelemnek ellátásáért személyesen is fejezze ki köszönetemet és az érdekvédelemre vonatkozó ügyeket nevezettől vegye át.

Ezzel kapcsolatban értesítem Méltóságodat, hogy múlt évi március hó 29-én kelt 17.854/1b számú rendelettemmel a németalföldi királyi kormány hozzájárulásával a konstantinápolyi németalföldi királyi követséghez irattárkezelői minőségben beosztott Lázár Alfréd nyugalmazott cs. és kir. irodatanácsost útlevelek láttamozásával és az ezekért járó illetékeknek a m. kir. kincstár javára történendő beszédésével megbíztam. Nevezett irodatanácsos részére múlt évi április hó 1-jén kelt 8448/1b számú rendelettemmel havi 125 font tiszteletdíjat állapítottam meg. Felkérem tehát Méltóságodat, hogy követség felállításával egyidejűleg Lázár Alfréd nyugalmazott irodatanácsos fenti tiszteletdíjának beszűntetése mellett eddigi szolgálata alól mentse fel, a nevezett által vezetett a magyar érdekvédelemre vonatkozó összes jegyzékeket és naplókat zárja le és a naplók végeredményeként jelentkező összegeket a követségi pénztári naplóban ellátmányként vételezze be. Lázár Alfréd nyugalmazott irodatanácsos tiszteletdíjas által vezetett naplók összes mellékleteikkel együtt megfelelő jelentés kíséretében hozzám felterjesztendő.

E rendeletem végrehajtásáról Méltóságod jelentéseit kérem.

Budapest, 1924. február hó 18-án

Daruváry

MACARİSTAN ARŞİV KURUMU ARŞİVİSTLERİNDEN DR.
LAJOS FEKETE'NİN TÜRKİYE CUMHURİYETİ İSTANBUL
MURAHHASI TARAFINDAN İSTANBUL'DAKİ VESÂİK-İ
TARİHİYE TASNİF ENCÜMENİ'NE TAKDİM EDİLMESİ

A TÖRÖK KÖZTÁRSASÁG ISZTAMBULI KÉPVISELŐJE A
MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR LEVÉLTÁROSAI KÖZÜL
DR. FEKETE LAJOST BEMUTATJA AZ ISZTAMBULI
TÖRTÉNELMI DOKUMENTUMOKAT RENDEZŐ
BIZOTTSÁG VEZETŐJÉNEK

~ 01/XI/1924 ~

Bismillâh

Türkiye Cumhuriyeti
Hariciye Vekâleti Dersâdet Murahhaslığı
Genel numara: 6258
Özel numara: 2579
Tarih: 23 Eylül 1340

Özet: Macaristan Arşiv Kurumu
arşivistlerinden Dr. Lajos Fekete tarafından
Başvekâlet'e hitaben yazılan mektubun gönderildiğine dair.

Hariciye Vekâleti'ne

Macaristan Arşiv Kurumu arşivistlerinden Dr. Lajos Fekete¹
tarafından Başvekâlet'e hitaben yazılıp Macaristan Büyükelçi-
liği'nin 19 Eylül 1924 tarih ve 1249/adm/1924 numaralı yazısı
ile birlikte Murahhaslık'a gönderilen mektup ekte sunulmuş-
tur. Adı geçen yüksek makama gönderilmesini istirham ede-
rim efendim.

**

Bismillâh

Türkiye Cumhuriyeti
Hariciye Vekâleti
Şehbenderi ve Ticaret Umûru Müdüriyet-i Umumiyesi
Sayı: 21203/2413

Hariciye Vekâleti İstanbul Murahhashlığı'na

22 Eylül 1340 tarih ve 6258/2579 numaralı yazınızın cevabı-
dır.

Macaristan Arşiv Kurumu arşivistlerinden Dr. Lajos Fekete
hakkında daha önce Maarif Vekâleti'ne yazılan yazıya gelen
cevapta; belgelerin henüz tespit edilmediği ancak mümkün

¹ Macar arşiv uzmanı ve Osmanlı tarihçisi Dr. Lajos Fekete. 1936-1937 yılları-
nda Başbakanlık Osmanlı Arşivi ile Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde örnek
bir tasnif sistemi gerçekleştirmiştir. Bkz. DİA: Geza David, "FEKETE, Lajos"
md., C. 12; Necati Aktaş - Yusuf Halaçoğlu, "Başbakanlık Osmanlı Arşivi" md.,
C. 5)

Allah nevében

Török Köztársaság
Külügyi Képviselőlet Hivatala
Általános száma: 6258
Különleges száma: 2579
Dátum: 1924. szeptember 23.

Összefoglalás: A Magyar Országos Levéltár levéltárosai közül
Dr. Fekete Lajos¹ által írt, a Főképviseletnek szóló levelének
elküldéséről.

A Külügyi Képviselőlet Hivatalának

Csatoljuk Dr. Fekete Lajos, a Magyar Országos Levéltár
munkatársa által a külügyi képviselőlet hivatalának írt, a
magyarországi nagykövetség 1924. szeptember 19-ei dátumú
1249/adm/1924 számú levelével együtt a képviselőre
elküldött levelét. Alázatosan kérem a nevezett felsőbb
hivatalnak történő elküldését.

**

Allah nevében

Török Köztársaság
Külügyi Képviselőlet Hivatala
Tanácsi és Általános Kereskedelmi Igazgatóság
Szám: 21203/2413

A Külügyi Képviselőlet Isztambuli Hivatalának

Válasz az 1924. szeptember 22-i dátumú 6258/2579 számú
levelére.

Dr. Fekete Lajossal, a Magyar Országos Levéltár munkatársával
kapcsolatban az Oktatásügyi Minisztériumnak írt levélre
érkezett válaszban az olvasható, hogy a dokumentumok

¹ Fekete Lajos a magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium támogatásával
1924. augusztus közepétől november közepéig kutatásokat végzett az akkor
még részben zárt és rendezetlen isztambuli közgyűjteményekben. Később,
1936-ban a török kormány felkérésére újra Isztambulba utazott, hogy
kidolgozza az oszmán-kori levéltári anyag rendezési elveit.

oldugunca kolaylik gosterilmesi gereginin Istanbul'daki Vesâik-i Tarihiye Tasnif Encümeni Başmemurluğu'na tebliğ edildiği bildirilmiş olduğundan adı geçen Dr. Lajos Fekete'nin Zatiâliniz tarafından anılan Başmemurluğa takdim buyurulması rica olunur efendim.

Teşrinievvel 1340

1 [Teşrini]sani, aynı yıl.

Hariciye Vekili adına
Müsteşar
Tevfik

kijelölése még nem történt meg, de azok bemutatását amennyire csak lehet, számára meg kell könnyíteni. Erről az isztambuli történelmi dokumentumokat rendező bizottság vezetőjét² már értesítették, ezért, amennyiben lehetséges, a nevezett Dr. Fekete Lajost méltóságos urunk mutassa be az említett bizottság vezetőjének, ügye megkönnyebbítése érdekében.

1924. októbere

Ugyanazon év november 1-je

A Külügyi Képviselő nevében
Államtitkár
Tevfik

² A bizottság vezetője İbnülemin Mahmut Kemal İnal volt.

Ek- 1

T. C.
BUDAPESTE ELÇİLİĞİ
KONSOLİDELER ŞİŞESİ

No. 71. İSTİZAN VARAKASI

1- Adı ve Soyadı: Lajos Fekete
2- Baba adı: Mihály Fekete
3- Ana adı: Katalin Huvik
4- Doğum yer ve tarihi: Buda, 1891
5- Şimdiki daimi ikametgâhı: Budapeşte VIII. Szentkirályi-u.49
6- Milliyeti: Macar
7- Dini: Katolik
8- İrk:
9- Tabiiyet, ne suretle iktisab ettiği Doğumla
10- Medeni Hali: Evli
11- Pasaportu hangi makamın verdiği tedavül tarih ve sayısı pasaportun meriyet müddeti: Macar Dahiliye Nezareti 6-4-1956 t. 3607/Se.sayıyla, 6-4-1958 e kadar mer'i pasaport.
12- Gideceği ve kalacağı şehir, otel, ikametgâhı açık adresi: Ankara
13- Türkiyede kalacağı müddet: 2 hafta
14- Türkiyede tanıdığı kimseler yakın ve uzak akrabaları varsa isim, şöhret ve işleri: ---
15- Sanat ve işi: Üniversite Profesörü
16- Türkiyede emlak ve arazisi olup olmadığı (varsa nerelerde bulunduğu): ---
17- Türkiyeye seyahat maksadı, evvelce gelip gelmediği tarihi: Tarihi Kurumu Kongresine iştirak edecektir 1924, 1937, 1939 senelerinde Türkiyede bulunmuştur.
18- Refakatinde bulunanlar ve bunların kendisile karabet dereceleri: ---
19- Türkiyeye evvelce gitmiş se nereden ikamet tezkeresi almıştır: İstanbul ve Ankara'dan
20- Türkiyede sarıedeceği paray ne suretle tedarik edecektir: Macar İlim Akademisi tarafından gönderilecektir.

Tel no: 30/20 DİŞİŞLERİ BAKANLIĞINA

Türkiye için vizesi isteyen Macar tebaasından Lajos Fekete 'a ait doldurulan işbu istizan varakası iki nüsha olarak tekdüm kılınmış Budapeşte Elçiliği Konsolosluk Subesim 'ne sunulmuştur.

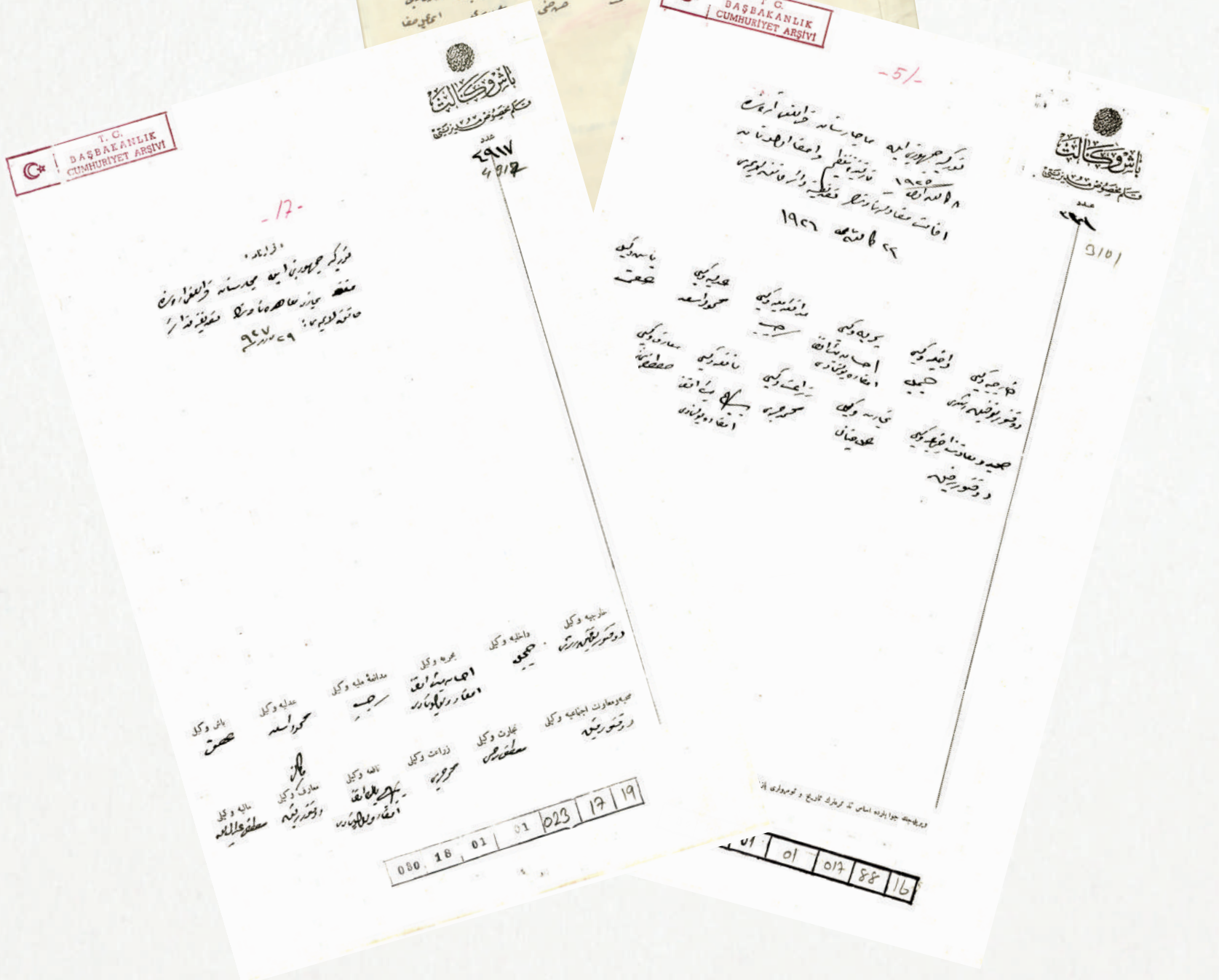
Budapeşte 6-4-1956

Elçilik Başkâtibi

Nagy

Lajos Fekete'nin Osmanlı Arşivi'nde araştırma yapmak üzere aldığı izin belgesi,
Fekete Lajos engedélye az Oszmán Levéltárban való kutatáshoz
Macar Asıllı Türk Tarihçisi ve Arşivist Lajos Fekete'nin Arşivciligimizdeki Yeri, s.117 Ankara 1994

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE MACARİSTAN KRALLIĞI
ARASINDA ÇEŞİTLİ TARİHLERDE YAPILAN DOSTLUK VE
TİCARET ANTLAŞMALARI İLE İKAMET SÖZLEŞMESİ

A TÖRÖK KÖZTÁRSASÁG ÉS A MAGYAR KIRÁLYSÁG
KÖZÖTTI KÜLÖNBÖZŐ IDŐPONTOKBAN MEGKÖTÖTT
BARÁTI ÉS KERESKEDELMI SZERZŐDÉSEK ÉS
LETELEPEDÉSI EGYEZMÉNY

~ 27/II/1924 & 29/III/1927 ~

Bismillâh

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
Sayı: 307

Kanun Tasarı

Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Krallığı arasında İstanbul'da yapılan 18 Kânunuevvel 1339 [1923] tarihli *Dostluk Antlaşması* hakkında.

27 Şubat 1924

Başvekil İsmet	Şer'iye Vekili Mustafa Fevzi	Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım
Adliye Vekili Seyyid	Dahiliye Vekili Ferid	Hariciye Vekili İsmet
Maliye Vekili Mustafa Abdülhâlik	Maarif Vekili İsmail Safa	Nâfia Vekili Süleyman Sırrı
İktisad Vekili Hasan Hüsnü	Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti Vekili İsmet	Sıhhiye ve Muâvenet-i İctimâiye Vekili Doktor Refik
Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti Vekili İsmail Safa		

***

Allah nevében

Török Köztársaság
Miniszterelnöki Hivatal
Személyi Titkársági Igazgatóság
Szám: 307

Törvénytervezet

A Török Köztársaság és a Magyar Királyság közötti, Isztambulban megkötött 1339/1923. december 18-ai dátumú barátsági szerződéssel kapcsolatban.¹

1924. február 27.

Miniszterelnök İsmet [İnönü]	Vallásügyi miniszter Mustafa Fevzi [Sarhan]	Nemzetvédelmi miniszter Kâzım [Özalp]
Igazságügy- miniszter [Mehmet] Seyyid	Belügy-miniszter [Ahmet] Ferid [Tek]	Külügyminiszter İsmet [İnönü]
Pénzügyminiszter Mustafa Abdülhâlik [Renda]	Oktatásügyi miniszter İsmail Safa [Özler]	Közügyi, lakhatási és városfejlesztési miniszter Süleyman Sırrı [Aral]
Gazdasági miniszter Hasan Hüsnü	Hadügyminiszter İsmet [İnönü]	Egészségügyi és jóléti miniszter Doktor Refik [Saydam]
Lakosságcsere-ügyi, újjáépítési és lakásügyi miniszter İsmail Safa [Özler]		

***

¹ A javaslat az 1924. évi XVI. törvénycikkben (a Török Köztársasággal Konstantinápolyban 1923. évi december hó 18. napján kötött barátsági szerződés becikkelyezéséről, Barátsági Szerződés Magyarország és Törökország között) emelkedett törvényerőre. Lásd a kötet 140. dokumentumát.

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
Sayı: 3101

Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Krallığı arasında 8 Kânunuevvel 1925 tarihinde düzenlenen ve imzalanan *İkamet Sözleşmesi*'nin onaylanmasına dair Kanun Tasarısı.

22 Kânunusani 1926

Başvekil İsmet	Adliye Vekili Mahmud Esad	Müdafaa-i Milliye Vekili Receb
Bahriye Vekili İhsan Beyefendi <i>İmzada bulunmadı.</i>	Dahiliye Vekili Cemil	Hariciye Vekili Doktor Tevfik Rüşdü
Maliye Vekili Hasan Hüsnü	Maarif Vekili Mustafa Necati	Nâfia Vekili Behic Beyefendi <i>İmzada bulunmadı.</i>
Ziraat Vekili Mehmed Sabri	Ticaret Vekili Ali Cenani	Sihhiye ve Muâvenet-i İctimâiye Vekili Doktor Refik

***

Török Köztársaság
Miniszterelnöki Hivatal
Személyi Titkársági Igazgatóság
Szám: 3101

A Török Köztársaság és a Magyar Királyság közötti 1925. december 8-án megszerkesztett és aláírt letelepedési egyezmény jóváhagyásával kapcsolatos törvénytervezet.²

1926. január 22.

Miniszterelnök İsmet [İnönü]	Igazságügy- miniszter Mahmud Esad [Bozkurt]	Nemzetvédelmi miniszter Receb [Peker]
Haditengerészeti miniszter İhsan [Eryavuz] Méltóságos úr nem vett részt az aláíráson.	Belügyminiszter Cemil [Uybadın]	Külügyminiszter Doktor Tevfik Rüşdü [Aras]
Pénzügyminiszter Hasan Hüsnü	Oktatásügyi miniszter Mustafa Necati [Uğural]	Közügyi, lakhatási és városfejlesztési miniszter Behic [Erkin] Méltóságos úr nem vett részt az aláíráson.
Mezőgazdasági miniszter Mehmed Sabri [Toprak]	Kereskedelmi miniszter Ali Cenani	Egészségügyi és jóléti miniszter Doktor Refik [Saydam]

***

² A tervezet az 1927. évi XXVII. törvénycikkben (a Törökországgal 1926. évi december hó 20-án Angorában kötött Letelepedési Egyezmény becikkelyezéséről, Letelepedési Egyezmény Magyarország és Törökország között) emelkedett törvényerőre. A törvény teljes szövege online is elolvasható: www.1000ev.hu.

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
Sayı: 4917

Kararname

Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Krallığı arasında yapılan
Ticaret Antlaşması'nın onaylanmasına dair Kanun Tasarısı.
29 Mart 1927

Başvekil İsmet	Adliye Vekili Mahmud Esad	Müdafaa-i Milliye Vekili Receb
Bahriye Vekili İhsan Beyefendi <i>İmzada bulunmadı.</i>	Dahiliye Vekili Cemil	Hariciye Vekili Doktor Tevfik Rüşdü
Maliye Vekili Mustafa Abdülhâlik	Maarif Vekâleti Vekili Doktor Refik	Nâfia Vekili Behic Beyefendi <i>İmzada bulunmadı.</i>
Ziraat Vekili Mehmed Sabri	Ticaret Vekili Mustafa Rahmi	Sihhiye ve Muâvenet-i İctimâiye Vekili Doktor Refik

Török Köztársaság
Miniszterelnöki Hivatal
Személyi Titkársági Igazgatóság
Szám: 4917

Határozat

A Török Köztársaság és a Magyar Királyság között megkötött
kereskedelmi egyezmény jóváhagyásával kapcsolatos
törvénytervezet.
1927. március 29.

Miniszterelnök İsmet [İnönü]	Igazságügy- miniszter Mahmud Esad [Bozkurt]	Nemzetvédelmi miniszter Receb [Peker]
Haditengerészeti miniszter İhsan [Eryavuz] Méltóságos úr nem vett részt az aláíráson.	Belügyminiszter Cemil [Uybadın]	Külügyminiszter Doktor Tevfik Rüşdü [Aras]
Pénzügyminiszter Mustafa Abdülhâlik [Renda]	Oktatásügyi miniszter Doktor Refik [Saydam]	Közügyi, lakhatási és városfejlesztési miniszter Behic [Erkin] Méltóságos úr nem vett részt az aláíráson.
Mezőgazdasági miniszter Mehmed Sabri [Toprak]	Kereskedelmi miniszter Mustafa Rahmi [Köken]	Egészségügyi és jóléti Minisztérium Doktor Refik [Saydam]

T. C.
ŞEHİRCİLİK
TARİHİ

ŞEHİRCİLİK

© 2000 Blackwell Science Ltd *Journal of Internal Medicine* 247: 399–406

- 88 -

”فریاد“

ان شروك كالت

فأولاً: فذكر

حکومت ہند

— ۴۸ —

3.8

جہاں استقلال قرار دینے " فراتوا رفوچی ، ناک ۷۱ ، سانس ۷۲ ، تاریخ ۸۱ سانس ۷۳ ، تاریخ
قد ، مہینہ خیفہ نیکر دغہ افقی اناسہ سکدا تھا زایہ و بعد النمر موزہ حالہ و مہینہ
مقصود جہاں مہینہ تفرغ ماعدہ عطای رہا یونان مبارک اشخاص مزلہ خانیہ ناک
اسطان قاجارین محروم ہوئے سید شہید قد ، مہینہ خیفہ نیکر دغہ افقی اناسہ سکدا تھا زایہ و بعد النمر موزہ حالہ و مہینہ
و بعد از زہ نقدی و لہجہ بدل مقابله محاسن ناک ، تاریخ ۷۱ ، سانس ۷۲ ، تاریخ ۸۱ سانس ۷۳ ، تاریخ
۱۸ مہینہ خیفہ نیکر دغہ افقی اناسہ سکدا تھا زایہ و بعد النمر موزہ حالہ و مہینہ
صفت ۸۱ مہینہ خیفہ نیکر دغہ افقی اناسہ سکدا تھا زایہ و بعد النمر موزہ حالہ و مہینہ

۱۲۸۰

میں نے سنا ہے۔

فاجیه کیسی   د فیلہ و حائے کیسی   جبر و حائے کیسی   مافہ کیسی   عس کیسی   باہ کیسی
 ۴۴   ۴۴   ۴۴   ۴۴   ۴۴   ۴۴

دفعہ درج ذیل کے تحت

معاونت جماعت کبھی	نجات کاوش کبھی	زراف کبھی	نافذ کبھی	معارف کبھی	مدیر کبھی
دفعہ درج ذیل کے تحت	دفعہ درج ذیل کے تحت	دفعہ درج ذیل کے تحت	دفعہ درج ذیل کے تحت	دفعہ درج ذیل کے تحت	دفعہ درج ذیل کے تحت

030	18	01	01	027	73	7
-----	----	----	----	-----	----	---

MACAR BAĞIMSIZLIK KAHRAMANLARINDAN
FRANSUVA RAKOÇI'NİN TEKİRDAĞ'DA KALDIĞI
EVİN MÜZE YAPILMAK ÜZERE MACARİSTAN
BÜYÜKELÇİLİĞİ'NE DEVREDİLMESİ

~ 08/I/1928 ~

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet
Muamelât Müdüriyeti
Mukarrerât Şubesi
Sayı: 6037

"Kararname"

Macar bağımsızlık kahramanlarından "Fransuva Rakoçi"nin¹ 24 Nisan 1720 tarihinden 8 Nisan 1735 tarihine kadar mülteci sıfatıyla Tekirdağ'da ikamet ettiği sırada mesken olarak kullanılan ve tamir edildikten sonra müze hâlinde korunması amacıyla Macar Hükümetince devralınmasına izin verilmesi rica olunan ve mübadeleye tâbi şahıslardan kalmış olan evin, oturulamayacak durumda olmasından dolayı şimdiye kadar göçmenlere verilmemesi sebebiyle bir jest olmak üzere, belirlenecek bir bedel karşılığında Macar Büyükelçiliği adına devri, Maliye Vekâleti'nin 18 Kânunuevvel 1927 tarih ve 15976 numaralı yazısıyla yaptığı teklif üzerine İcra Vekilleri Heyeti'nin 8 Kânunusani 1928 tarihli toplantısında uygun bulunmuş ve kabul edilmiştir.

8 Kânunusani 1928

Cumhurbaşkanı
Gazi Mustafa Kemal

Başvekil İsmet	Adliye Vekili Mahmud Esad ²	Müdafaa-i Milliye Vekili Mustafa Abdülhâlik
Bahriye Vekâleti Vekili Mustafa Abdülhâlik	Dahiliye Vekâleti Vekili İsmet	Hariciye Vekili Doktor Tevfik Rüşdü
Maliye Vekili Şükrü Saracoğlu	Maarif Vekili Mustafa Necati	Nâfia Vekili Behic Beyefendi Toplantıda bulunmadı.
Ziraat Vekili Mustafa Rahmi	Ticaret Vekâleti Vekili Mustafa Rahmi	Sihhiye ve Muâvenet-i İctimâiye Vekili Doktor Refik Beyefendi Toplantıda bulunmadı.

1 II. Rákóczi Ferenc.
2 Orijinal metinde üstü çizilmiştir.

II. RÁKÓCZI FERENC RODOSTÓI HÁZÁNAK
MÚZEUMMÁ TÖRTÉNŐ ÁTALAKÍTÁSÁT A MAGYAR
NAGYKÖVETSÉGRE BÍZZÁK

Török Köztársaság
Miniszterelnöki Hivatal
Eljárási Igazgatóság
Határozatok Fiókirodája
Szám: 6037

"Határozat"

A magyar szabadságharcosok egyikének, az 1720. április 24-1735. április 8. között menekült státuszban lévő Rákóczi Ferencnek¹ rodostói² lakóházát a magyar kormány a maga számára kérte, hogy a ház felújítása után múzeumként használhassák. Mivel a ház lakhatatlan, ezért azt mostanáig nem adták ki bevándorlóknak, így a cserében érintett személyektől egy jelképes ár ellenében történő átvételét, és a magyar nagykövetségnek való átadását a Pénzügyminisztérium 1927. december 18-i keltezésű 15976. számú levelében szereplő ajánlat alapján a végrehajtási bizottság 1928. január 8-i gyűlése megfelelőnek találta és az átruházás elfogadásra került.

1928. január 8.

A köztársasági elnök
Gazi Mustafa Kemal

Miniszterelnök İsmet [İnönü]	Igazságügy miniszter Mahmud Esad ³ [Bozkurt]	Nemzetvédelmi miniszter Mustafa Abdülhâlik [Renda]
Haditengerészeti miniszter Mustafa Abdülhâlik [Renda]	Belügyminiszter İsmet [İnönü]	Külügyminiszter Doktor Tevfik Rüşdü [Aras]
Pénzügyminiszter Şükrü Saracoğlu	Oktatásügyi miniszter Mustafa Necati [Uğural]	Közügyi, Lakásügyi és Városfejlesztési miniszter Behic[Erkin] Méltóságos úr nem vett részt a gyűlésen.
Mezőgazdasági miniszter Mustafa Rahmi [Köken]	Kereskedelmi miniszter Mustafa Rahmi [Köken]	Egészségügyi és Népjóléti miniszter Doktor Refik[Saydam] Méltóságos úr nem vett részt a gyűlésen.

1A török szövegben Fransuva Rakoçi.
2Török neve Tekirdağ.
3Az eredeti szövegben áthúzva.

تو در استیلا رسیده
در جوی خاکی و خور
قد و خیز خیزه داره میری
قد و خیز خیزه داره

Fahy.

201

دوره نومردمی

4

1147

معارف و کالنی (مسوده لی)

شماره

دوسیه اولیات نومردمی

کلن نمبر و اک				نومی	نومردمی	نارنجی	مسوده نارنجی	بیاض ابدن	بیاض نارنجی

افقی: 9 ص 10

فهرست:

تاریخ سوق:

جایگاه سفری مسو حاکم جناب میرزا

انتم

~~بسم الله الرحمن الرحیم~~

کتابخانه قیود غنیه میرزا نامہ گوئیہ بدلیہ بدلیہ

ارلر آلدیم، عترتیں بیٹلہ ایڑا دے دے

ادبہ بدلیہ تکرارہ ردیف ایڑا دے محرم

انتم

8 - 8 - 928

180	09			52	26	5
-----	----	--	--	----	----	---

3

**Dr. FEKETE'NİN, MACARİSTAN'A YAZILAN OSMANLI
FERMANLARINI KONU ALAN VE MACARİSTAN ESKİ
KAYITLAR ARŞİV MÜDÜRLÜĞÜNCE T.C. MİLLÎ EĞİTİM
BAKANI'NA GÖNDERİLEN ESERİNİN MACARİSTAN
BÜYÜKELÇİSİ TARAFINDAN TAKDİMİ**

**FEKETE LAJOS MAGYARORSZÁGI VONATKOZÁSÚ
OSZMÁN SZULTÁNI RENDELETEKRŐL ÍRT KÖNYVÉT
A MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR A TÖRÖK
KÖZTÁRSASÁG NEMZETI OKTATÁSI MINISZTERÉNEK
MEGKÜLDI, EZT A MAGYAR NAGYKÖVET TOVÁBBÍTSA**

~ 09/VIII/1928 ~

Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekili Sayın Necati Beyefendi'ye

Türk istilası zamanında Osmanlı sultanları tarafından Macaristan'a yazılan fermanların suret ve tercümelerini içeren Dr. Mösyö Fekete¹ tarafından hazırlanan eserden² iki tanesinin Macaristan Eski Kayıtlar Arşivi Müdürlüğü tarafından yüce şahsınıza takdim olunmak üzere gönderildiğini arz eder, bu vesile ile saygılarımı sunarım efendim.

9 Ağustos 1928

Macaristan Büyükelçisi
Tahi

***

Maarif Vekâleti ( ) Müsveddeliği
Gelen Evrak Numarası: 4/1147

Macaristan Büyükelçisi Mösyö Tahi Cenaplarına

Efendim,

Macaristan Eski Kayıtlar Müdürlüğü'nden adıma gönderilen pek kıymetli eserleri aldım. Saygılarımı ulaştırmama vesile olan bu mektubuma teşekkürlerimi de katarım sayın efendim.

8/8/1928

¹ Lajos Fekete (12 Haziran 1891-16 Mayıs 1969). Kossuth ödüllü tarihçi, Türkolog, arşivci, paleografya uzmanı, profesör, Macar Bilimler Akademisi'nin olağan üyesi. Osmanlı-Türk diplomatika ve paleografyasının uluslararası seviyede kabul görmüş araştırmacısı idi. Çalışmalarının ön planında, işgal altındaki Macaristan'ın tarihsel kaynak malzemelerinin araştırılması, işlenmesi ve yayımlanması bulunmaktadır.

² Lajos Fekete: Bevezetés a hódoltság török diplomatikájába (İşgal Altındaki Macaristan Dönemindeki Türk Diplomatikasına Giriş), Budapeşte 1926.

*A Török Köztársaság oktatásügyi miniszterhelyettesének, tisztelt
Necati úrnak*

Tisztelettel ajánlom ez alkalommal figyelmébe, hogy a török hódoltság idejében az oszmán szultánok által Magyarországra írt szultáni rendeletek másolatait és fordításait tartalmazó, Dr. Fekete úr¹ könyvéből² két példányt a Magyar Országos Levéltár igazgatósága felséges személyének elküldött, uram.

1928. augusztus 9.

Magyarország nagykövete
Tahi

***

Oktatásügyi Minisztérium ( ) Tervezet
Beérkező dokumentum száma: 4/1147

Magyarország nagykövetének, a méltóságos Tahi úrnak

Uram,

a Magyar Országos Levéltár igazgatósága által nevemre küldött, rendkívül értékes műveket megkaptam. Ezúton kívánom megragadni az alkalmat tiszteletem és köszönetem kifejezésére ezzel a levéllel, tisztelt uram.

1928/08/08.

¹ Fekete Lajos (1891. június 12–1969. május 16.) Kossuth-díjas történész, turkológus, levéltáros, paleográfus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. Az oszmán-török oklevéltan és paleográfia nemzetközi szinten elismert kutatója volt. Munkássága fő homlokterében a hódoltságkori Magyarország történeti forrásanyagának feltárása, feldolgozása és közreadása állt.

² Fekete Lajos: Bevezetés a hódoltság török diplomatikájába. Budapest. 1926.

Türkiye Cümhuriyeti
Hariciye Vekâleti

V. Daire Umum Müdürlüğü

I. Şube

20563
815

Ankara : 19/10 1932

Hulâsa :

Yüksek Başvekalete

421
20

Budapeşte Elçiliğinden alınan bir tahriratta Elçimizi kabul eden yeni Macar Hariciye Nazırı Mısıyö "Andre Puky"nin, Reisi Cumhur Hazretlerinin memleketimizde yaptıkları büyük inkılabı takdir hisleri ile takip ettiğini ve Ankaraya seyahat eden Kont Betlen ile Mısıyö Walko'dan, bizzat müşahede ettikleri bu inkılap ve terekkiyi, bütün tafsilat ile dinlediğini uzun uzadıya izah etmiş ve iki memleket arasındaki mevcut dostluk rabitalarının takviyesi için bütün kuvveti ile çalışacağını pek samimi bir lisan ile söylemiş olduğu bildirilmektedir.

Arz olunur Efendim Hazretleri.

K.Ş.

Hariciye V. Vekiliw.

A. C. C. C.

Tahdim

20.10.1932

Hifz

29.11.1932

030 10 232 564 20

Cevabi muharrerata hangi daire ve şube ifadesile yazıldığının ve umumî ve hususî numaralarının derci mevcuttur.

MACARİSTAN DIŞİŞLERİ BAKANI ANDRE PUKY'NİN
TÜRKİYE'DE YAŞANAN KÖKLÜ DEĞİŞİMDEN
DUYDUĞU MEMNUNİYETE VE İKİ ÜLKE ARASINDAKİ
DOSTLUK BAĞLARININ GÜÇLENDİRİLMESİNE DAİR
AÇIKLAMALARI

PUKY ENDRE MAGYAR KÜLÜGYMINISZTER
NYILATKOZATA A TÖRÖKORSZÁGBAN FOLYÓ
GYÖKERES VÁLTOZÁSOK MIATT ÉRZETT
ELÉGEDETTSÉGÉVEL ÉS A KÉT ORSZÁG KÖZÖTTI
BARÁTI KAPCSOLATOK MEGERŐSÖDÉSÉVEL
KAPCSOLATBAN

~ 19/X/1932 ~

Türkiye Cumhuriyeti
Hariciye Vekâleti
V. Daire Umum Müdürlüğü
I. Şube
20563/815

19/10/1932

Yüksek Başvekâlet'e

Budapeşte Elçiliği'nden alınan bir yazıda; Elçimizi kabul eden yeni Macar Dışişleri Bakanı Mösyö "Andre Puky"nin, Cumhurbaşkanı hazretlerinin memleketimizde yaptıkları büyük inkılâbı takdir hisleri ile takip ettiğini ve Ankara'ya seyahat eden Kont Bethlen¹ ile Mösyö Walko'dan² bizzat müşahede ettikleri bu inkılâp ve ilerlemeyi bütün ayrıntılarıyla dinlediğini uzun uzadıya izah etmiş ve iki memleket arasındaki mevcut dostluk bağlarının güçlendirilmesi için bütün kuvveti ile çalışacağını pek samimi bir dil ile söylemiş olduğu bildirilmektedir.

Arz olunur efendim hazretleri.

Hariciye V. Vekili
(İmza)

Török Köztársaság
Külügyi Képviselőt
V. Hivatal Főigazgatósa
I. Fiókiroda
20563/815

1932/10/19.

A méltóságos miniszterelnöki hivatalnak

Egy, a budapesti nagykövetségtől érkezett levél beszámolója szerint Puky Endre magyar külügyminiszter úr követünket fogadva rendkívül őszinte módon kifejezte, hogy a két ország között meglévő baráti kapcsolatok megerősítéséért minden erejével dolgozni fog. Elbeszélte, hogy a méltóságos köztársasági elnök úr a hazánkban végbemenő nagy forradalmat elismeréssel követi nyomon és az Ankarába utazott Bethlen gróftól¹ és Walko úrtól² az általuk személyesen megtapasztalt forradalom ügyéről és a fejlődésről részletekbe menően értesülést szerzett.

Ajánlom szíves figyelmébe, felséges uram.

A Külügyminisztérium képviselője
(aláírás)

1 Kont Bethlen István (1874–1946). Hukukçu; 1921-31 yılları arasında Macaristan Başbakanı. 1930 yılının Ekim ayının sonunda iki ülke arasındaki dış ilişkilerin geliştirilmesi için Ankara'ya resmi bir ziyarette bulunmuştur.

2 Walko Lajos (1880–1954). Hukukçu; 1925-30 ve 1931-32 yılları arasında Bethlen, sonra ise Karolyi Hükümeti'nde Dışişleri Bakanı'dır. Nisan 1930 tarihinde Ankara'yı ziyaret etmiş ve Bethlen István gibi o da Türkiye'deki durum ve gelişmeler hakkında olumlu rapor vermiştir.

1 Gróf Bethlen István (1874-1946) jogász, 1921-31 között Magyarország miniszterelnöke. 1930 október végén járt hivatalos úton Ankarában a két ország közötti külkapcsolatok fejlesztéséért.

2 Walko Lajos (1880-1954) jogász, 1925-30, valamint 1931-32 között külügyminiszter a Bethlen-, majd a Károlyi-kormányban. Ankarában 1930. áprilisában járt, és Bethlen Istvánhoz hasonlóan ő is pozitívan számolt be a törökországi helyzetről és fejlesztésekről.

T. C. BAŞVEKÂLET Yazı İşleri Müdürlüğü Şube:		148 89	Dosya işaretleri
Gelen	Tarih		
Erişim	Nomarası		
Müserref			
Tevsîk tarihi			
Mühür			
Tebliğ tarihi	3.12.1938	C. 30 XI-978 tarihli ve	
Mukabele edenler			
Sadra	Umumi	6	
No.	Hususi	4859	
Meredut			
Serv. tarihi	3-12-38		
Mukayyidat imzası			
<p>Reden terbiyesi genel dire</p> <p>sayılı yazıya: Teşkilata bağlı ve İzmir muhtelit takımlarile futbol federasyonuna bağlı Sege muhtelit takımlar arasında m tarihlerde maçlar yapılmasında mahzur olup olmadığının Başvekâlet te tenis huyurulmuştur.</p> <p>başv. m. -</p> <p>yaş K.g.</p>			

030 10 145 37 8

T. C.
BAŞVEKÂLET
BEDEN TERBİYESİ GENEL
DİREKTÖRLÜĞÜ
Sayı: 26

148
89
30 Aralık 1938

Başvekâlet Yüksek Katına

Teşkilatımıza bağlı Ankara ve İzmir muhtelit takımlarile 17,18 ve 22 birincikânun 938 tarihlerinde üç maç yapmak isteyen Macar futbol federasyonuna bağlı Sege muhtelit takımı ile bu maçların yapılmasında bir mahzur olup olmadığının lütfen iş'arına müsaaderilerini saygılarımla rica ederim.

Futbol F.
D. N.

Beden Terbiyesi
Genel Direktörü
Tüm General

yaş İlerine
2-XII-938
Emil Toner

030 10 145 37 8
5-12-938 8807

ANKARA VE İZMİR KARMA TAKIMLARIYLA
MACARİSTAN'IN SEGED KARMA TAKIMI ARASINDA
MAÇ YAPILMASIAZ ANKARAI ÉS İZMİRİ, VALAMINT A SZEGEDI
VÁLOGATOTT CSAPAT KÖZÖTTI MÉRKŐZÉS
MEGRENDEZÉSE

~ 03/XII/1938 ~

T.C.
Başvekâlet
Beden Terbiyesi Genel
Direktörlüğü
Sayı: 36

30 Kasım 1938

Başvekâlet Yüksek Kahna

Teskilatımıza bağlı Ankara ve İzmir karma takımlarıyla 17, 18 ve 22 Aralık 1938 tarihlerinde üç maç yapmak isteyen Macar Futbol Federasyonu'na bağlı Seged karma takımı ile bu maçların yapılmasında bir mahzur olup olmadığının lütfen bildirilmesine müsaadelerini saygılarımla arz ederim.

Beden Terbiyesi
Genel Direktörü
Tümgeneral
Cemil Taner

***

T. C.
Başvekâlet
Yazı İşleri Müdürlüğü

No: 6664

Tarih: 3. 12. 1938
Çıkış Numarası:
Hususi: 6
Umumi: 4859
Sevk Tarihi: 3. 12. 1938*Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü'ne*

30.XI.1938 tarih ve 36 sayılı yazıya cevaptır:

Teskilata bağlı Ankara ve İzmir karma takımlarıyla Macar Futbol Federasyonu'na bağlı Seged karma takımları arasında, belirlenen tarihlerde maçlar yapılması Başvekil tarafından uygun bulunmuştur.

Başvekil Müsteşarı
(İmza)Török Köztársaság
Miniszterelnöki Hivatal
Testnevelési Általános Igazgatóság
Szám: 36

1938. november 30.

A méltóságos miniszterelnöki hivatalnak

Engedje meg, hogy tisztelettel tájékoztatást kérjek az alábbiakról, van-e bármi akadály annak, hogy az 1938. december 17-én, 18-án és 22-én három mérkőzést lejátsszani kívánó, Magyar Labdarúgó Szövetséghez tartozó Szeged válogatott csapata és a szervezetünkhöz tartozó Ankara és Izmir válogatott csapatai egymással ezen mérkőzéseket lejátsszák.

Testnevelési
Főigazgató
Dzsemil Taner
vezérőrnagy

***

Török Köztársaság
Miniszterelnöki Hivatal
Adminisztrációs Igazgatóság

Szám: 6664

Dátum: 1938.12.3.
Kilépési szám:
Egyedi: 6
Állami: 4859
Kelt: 1938.12.3.*A testnevelési főigazgatóságnak*

Válasz az 1938.11.30-i dátumú 36. számú levélre:

A szervezetünkhöz tartozó Ankara és Izmir válogatott csapatai és a Magyar Labdarúgó Szövetséghez tartozó Szeged válogatott csapata között a mérkőzések meghatározott időpontokban történő lejátsszását a miniszterelnök jóváhagyta.

A miniszterelnök államtitkára
(aláírás)

MAGYAR VÖRÖSKERESZT
KÖZPONTI IGAZGATÓSÁG
Szállítási Osztálya.

3666/1947. szám.
Budapest, V. Személyné-utca 21-23.

Dr. Baross György urnak,
miniszteri osztálytanácsos, a Balkáni Bizottság
Ügyvezető alelnöke,

B u d a p e s t .

Mélyen tisztelt Alenök Ur !

Szíves érdeklődésére a következőket közöljük.-

A Török Vörös Félhold küldeményeként 1946. évi
december hó 23.-án a "Tisza" tengerjárón az alábbi szeretetadomány
érkezett a Magyar Vöröskereszt részére:

19.766 kg.	cukor
4.769 "	száritott szőlő /mazsola/
3.581 "	zsir
1.197 "	tejpor
924 "	szappan
552 "	vészonnemű

A súlyok bruttóban értendők. A feladással szemben
434 kg. cukor és 76 kg. szappanhányt állapítottunk meg; többlet
125.50 kg. száritott szőlő.-

Az átvett árut a Magyar Vöröskereszt Kinizsi-utcai,
illetve az Egyetem-utcai Raktárba szállítottuk be. A szeretetado-
mány szétosztását a Török Vörös Félhold intentio alapján a Magyar
Vöröskereszt Szociális Osztálya végezte, miért is kérem a szétosz-
tás részletezése tárgyában sziveskedjék a Magyar Vöröskereszt Szo-
ciális Osztályához fordulni.-

Budapest, 1947. április hó 16.

Vöröskeresztes üdvözléssel:

MAGYAR VÖRÖSKERESZT
[Signature]
/Petőházy Gyula/
osztályvezető

P 1001-20-No. 12.

TÜRK KIZILAYI'NDAN MACAR KIZILHAÇI'NA
GÖNDERİLMİŞ YARDIMLAR HAKKINDA RAPOR¹JELENTÉS A TÖRÖK VÖRÖS FÉLHOLD
SEGÉLYKÜLDEMÉNYÉRŐL A MAGYAR VÖRÖSKERESZT
SZÁMÁRA¹

~ 16/IV/1947 ~

MACAR KIZILHAÇI
GENEL MERKEZİ
Ulaştırma bölümüSayı 3666/1947
Budapeşte, V., Személynök sokak 21-23.*Dr. György Baross Bey'e,
Bakanlık Müsteşarı, Balkanlar Komitesi Asbaşkanı
Budapeşte*

Çok Saygıdeğer Asbaşkanım !

Değerli ilginiz üzerine aşağıdaki hususları arz ederiz.

Türk Kızılayı'ndan gönderilmiş aşağıdaki yardım paketi 23 Aralık 1946 tarihinde Macar Kızılhaçı adına "Tisza" gemisi-ne ulaşmıştır:

19.766 kg şeker
4.769 kg kuru üzüm
3.581 kg yağ
1.197 kg süt tozu
927 kg sabun
552 kg keten bezi

Ağırlıklar brüttür. Teslimatta 434 kg şeker ve 76 kg sabunun eksik, 125,5 kg kuru üzümün fazla olduğu tespit edilmiştir. Teslim alınan malları Macar Kızılhaçı'nın Kinizsi ve Egyetem sokaklarında bulunan depolarına naklettik. Yardım paketinin dağıtımını Türk Kızılayı'nın isteğine uygun olarak Macar Kızılhaçı Sosyal Servisi gerçekleştirmiş olup dağıtımın detayları hakkında Macar Kızılhaçı Sosyal Servisi'ne başvurunuz.

Budapeşte, 16 Nisan 1947

Kızılhaç'tan selamlarla:
Macar Kızılhaçı
Gyula Petőházy
Şube Başkanı*Resimde arkadakiler: Bristol'da öğleden sonra Macar-Türk çayı.
Türk yardım paketlerinin dağıtılması. 28 Ocak 1947*¹ Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.MAGYAR VÖRÖSKERESZT
KÖZPONTI IGAZGATÓSÁG
Szállítási Osztálya3666/1947 szám
Budapest, V., Személynök-utca 21-23.*Dr. Baross György úrnak,
miniszteri osztálytanácsos,
a Balkáni Bizottság ügyvezető alelnöke
Budapest*

Mélyen tisztelt Alelnök Úr!

Szíves érdeklődésére a következőket közöljük.

A Török Vörös Félhold küldeményeként 1946. évi december hó 23-án a „Tisza” tengerjárón az alábbi szeretetadomány érkezett a Magyar Vöröskereszt részére:

19.766 kg cukor
4769 kg szárított szőlő (mazsola)
3581 kg zsír
1197 kg tejpor
927 kg szappan
552 kg vászonnemű

A súlyok bruttóban értendők. A feladással szemben 434 kg cukor és 76 kg szappanhányt állapítottunk meg, többlet 125, 5 kg szárított szőlő. Az átvett árut a Magyar Vöröskereszt Kinizsi utcai illetve az Egyetem utcai raktárába szállítottuk be. A szeretetadomány szétosztását a Török Vörös Félhold intentio alapján a Magyar Vöröskereszt Szociális Osztálya végezte, miért is kérem a szétosztás részletezése tárgyában a Magyar Vöröskereszt Szociális Osztályához fordulni.

Budapest, 1947. április hó 16.

Vöröskeresztes üdvözléssel:
Magyar Vöröskereszt
Petőházy Gyula
osztályvezető*A fénykép hátulján: Magyar-török teadélután a Bristolban.
Török szeretetsomagok szétosztása. 1947. január 28.*¹ Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

Celâl Bayar

Türkiye Cumhurbaşkanı

MACARİSTAN HALKÇI CUMHURİYETİ RİYASET MECLİSİ

BAŞKANI EKSELANS SANDOR RONAI'YE

Bu kanaatledir ki Ekselansları hakkında bes takdirkâr hislerime ve gerek Ekselanslarının şahsî sa gerek Macar Milletinin refahı hakkındaki temennilerim buyurmanızı rica eylerim.

Ankara'da, bin dokuz yüz elli senesi Ekim a sekizinci günü tanzim kılınmıştır.

C. Bayar

Aziz ve Büyük Dost,

Ankara'da 22 Mayıs 1950 tarihinde içtima eden Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Türkiye Cumhurbaşkanlığına intihap edildiğimi ve Anayasanın bahsettiği selâhiyete istinaden iktidar mevkiini işgal eylediğimi Ekselanslarına beyana mısaraat eylerim.

Bu intihabı Ekselanslarına ıblâğ eylerken bu fırsattan bilistifade bütün mesâimin Türkiye ile Macaristan arasında teyemmünen mevcut olan iyi ve dostane münasebatın idame, inkişaf ve tezyidine masrûf olacağını temin eder ve Milletlerimiz için faydalı olan bu emniyenin sağlanması hususunda pek kıymetdar olan müzaheretlerinden istifade ile bahtiyar olacağımı beyan eylerim.

Dışişleri Bakan Vekili

F. H. Celâl

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞINA
SEÇİLEN CELÂL BAYAR'IN MACARİSTAN MECLİS
BAŞKANI SANDOR RONAI'YE GÖNDERDİĞİ MEKTUP

A TÖRÖK KÖZTÁRSASÁG KÖZTÁRSASÁGI ELNÖKÉNEK
MEGVÁLASZTOTT DZSELÁL BAJAR LEVELE A MAGYAR
NÉPKÖZTÁRSASÁG ELNÖKI TANÁCSÁNAK ELNÖKÉHEZ,
RÓNAI SÁNDORHOZ

~ 18/X/1950 ~

CELÂL BAYAR
TÜRKİYE CUMHURBAŞKANI

MACARİSTAN HALKI CUMHURİYETİ RİYASET MECLİSİ
BAŞKANI EKSELANS SANDOR RONAI'YE

Aziz ve Büyük Dost,

Ankara'da 22 Mayıs 1950 tarihinde içtima eden Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Türkiye Cumhurbaşkanlığına intihap edildiğimi ve anayasanın bahsettiği selâhiyete istinaden iktidar mevkiini işgal eylediğimi Ekselanslarına beyan ederim.

Bu intihabı Ekselanslarına iblâğ eylerken bu fırsattan bilistifade bütün mesaimi Türkiye ile Macaristan arasında mevcut olan iyi ve dostane münasebetlerin devamı, gelişmesi ve artmasına sarf edeceğimi temin eder ve Milletlerimiz için faydalı olan bu emniyetin sağlanması hususunda pek kıymetli olan katkılarınızdan istifade ile bahtiyar olacağımı beyan eylerim.

Bu kanaatledir ki Ekselansları hakkında beslediğim takdîrkâr hislerime ve gerek Ekselanslarının şahsi saadetleri ve gerek Macar Milletinin refahı hakkındaki temennilerime itimat buyurmanızı rica eylerim.

Ankara'da, bin dokuz yüz elli senesi Ekim ayının on sekizinci günü tanzim kılınmıştır.

Celâl Bayar

(Mühür)

TÜRKİYE CUMHURBAŞKANI
CELÂL BAYAR
22/V/1950

Dışişleri Bakanı Vekili
Z. H. Velibese (Zühtü Hilmi Velibese)

DZSELÁL BAJAR
TÖRÖKORSZÁG KÖZTÁRSASÁGI ELNÖKE

RÓNAI SÁNDOR EXCELLENCIÁS ÚRNAK
A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ELNÖKI TANÁCSÁNAK
ELNÖKE SZÁMÁRA

Tiszteletreméltó és Nagybecsült Barát[om],

Szeretném excellenciáját tájékoztatni, hogy miután az 1950. május 22-én Ankarában összegyűlt Török Nagy Nemzetgyűlés a Török Köztársaság elnöki posztjára kinevezett, az alkotmányban szereplő hatáskörrel hatalmi tisztségemet elfoglaltam.

Excellenciájának e megválasztás[om]ról történő tájékoztatás során egyúttal élek az alkalommal, hogy kifejezzem, minden erőfeszítésem a Törökország és Magyarország közötti meglévő jó és baráti kapcsolatok folytatására, fejlesztésének és növelésének biztosítására fogom fordítani. [Ugyancsak] szeretném kijelenteni, hogy rendkívül lekötelez, ha népeink számára ezen hasznos biztonság megteremtése ügyében [ön is] értékes hozzájárulását adja.

Ezen meggyőződés szellemében kérném, hogy fogadja bizalommal excellenciája iránt érzett elismerésem és mind excellenciájának személyes boldogságával, mind pedig a magyar nemzet jólétével kapcsolatos jókívánságaimat.

Kelt Ankarában, 1950. október 18-án.

Aláírás

Dzselál Bajar

(Bélyegző)
Törökország köztársasági elnöke

Dzselál Bajar
1950/V/22.

A külügyminiszter képviselője,
Z. H. Velibese (Zühtü Hilmi Velibese)

Bizalmas!

Budapest, 1953 március 17.-én.

01479/1.biz.1.1953.

B/4/5

Tárgy: A rodostói Rákóczi ház falára elhelyezendő emléktábla leleplezése.

Mint Követ elvtárs másutt küldött jelentéséből értesültünk, a Kossuth emléktábla leleplezése Kútahyában a napokban meg fog történni. Amint ezt már 010264/4.biz.számú rendeletünkben is megjegyeztük, kérjük Követ elvtársat, gondoskodják arról, hogy az emléktábla leleplezésének megfelelő visszhangja legyen a török sajtóban /lehetőleg fényképeket is közöljön a sajtó az emléktábla leleplezésével kapcsolatban/.

A Rákóczi ház falára, mint ezt már fentebb is hivatkozott rendeletünkben jeleztük, helyesnek tartanánk ezidén júniusban emléktáblát elhelyezni a Rákóczi szabadságharc 250.évfordulója alkalmából. Ezzel kapcsolatban kérjük Követ elvtársat, járjon el idejekorán az illetékeseknél, hogy az emléktábla leleplezéséhez szükséges engedélyt kellő időben megkapjuk.

A Rákóczi ház falára helyezendő emléktáblára az alábbi jóvá hagyott szöveget javasoljuk elhelyezni:

E házban élt 1720-tól 1735-ig II.Rákóczi Ferenc magyar fejedelem, aki 1703-1711-ig a magyar nép szabadságharcát vezette, s később török földön talált menedéket.

"Amiért hiába küzdöttek Rákóczi kurucai, Kossuth honvédei, azoknak a céloknak az elérését most a történelem lehetővé tette".

Ezt az emléktáblát a Rákóczi vezette magyar szabadságharc 250.évfordulóján a Magyar Népköztársaság Kormánya állította.

A fentiekben vázolt feladatokkal kapcsolatos véleményét, esetleges javaslatát kérjük Követ elvtárs futárfordultával küldje meg.

/Herendi József/
osztályvezető

Magyar Népköztársaság Követsége

Ankara

Magyar Országos
Levélár

TEKİRDAĞ'DA RAKOCZI EVİNİN DUVARINA HATIRA
LEVHASI YERLEŞTİRİLMESİ¹RÁKÓCZI EMLÉKTÁBLA ELHEL YEZÉSE RODOSTÓBAN¹

~ 17/III/1953 ~

Gizli!

Budapeşte, 17 Mart 1953

Konu: Tekirdağ'daki Rákóczi evinin
duvarına yerleştirilecek hatıra
levhasının açılış töreni01479/1. biz. I. 1953
B/4/5

Yoldaş Elçimizin başka yolla gönderdiği raporundan Kossuth hatıra levhasının bugünlerde Kütahya'da açılışının yapılacağı haberini aldık. 010264/1. biz. sayılı talimatımızda belirttiğimiz üzere, yoldaş Elçimizden hatıra levhasının açılışının Türk basınında ses getirmesi konusunda gerekeni yapmasını istemiştik (hatıra levhasının açılışıyla ilgili olarak basında mümkün olduğunca fotoğraflar da yayınlansın).

Yukarda referansı verilen talimatımızda da belirttiğimiz üzere, Rákóczi özgürlük savaşının 250. yıldönümü münasebetiyle bu yılın Haziran ayında Rákóczi evinin duvarına hatıra levhasının yerleştirilmesini uygun buluyoruz. Bununla ilgili olarak yoldaş elçimizden isteğimiz yetkili makamlara gerekli başvuruları zamanında yapmak suretiyle hatıra levhasının açılışı için gerekli izinleri zamanında almamızı sağlamasıdır. Rákóczi evinin duvarına yerleştirilecek hatıra levhasına aşağıdaki onaylanmış metnin yerleştirilmesini tavsiye ederiz:

1703–1711 yılları arasında Macar halkının özgürlük savaşım yönetip daha sonra Osmanlı topraklarına sığınan Macar Prensi II. Ferenc Rákóczi 1720-1735 yılları arasında bu evde yaşamıştır².

"Rákóczi'nin kurultışlarının, Kossuth'un neferlerinin sonuçsuz kalan mücadeleleri, amacına bugün ulaşmış ve tarih bunu ancak nasip etmiştir (mümkün kılmıştır)."

Bu hatıra levhası, Rákóczi liderliğindeki Macar özgürlük savaşının 250. yıldönümünde Macar Halk Cumhuriyeti Hükümeti tarafından yerleştirilmiştir.

Yukarıda özetlenen görevlerle ilgili görüşünü, varsa olası önerilerini yoldaş Elçimizin acilen göndermesini rica ederiz.

Herendi József
Daire Başkanı

Macaristan Halk Cumhuriyeti Elçiliği
Ankara

¹ Bu belgenin Macarcadan Türkçeye tercümesinde, Macaristan Arşiv Kurumunca hazırlanan metin esas alınmıştır.

² Hatıra levhası Macarlar Sokağı'nda Rákóczi'nin gerçekte ikamet ettiği sağlam kalmış eve yerleştirilmiştir.

Bizalmas!

Budapest, 1953. március 17-én.

Tárgy: A rodostói Rákóczi ház falára
elhelyezendő emléktábla leleplezése01479/1. biz. I. 1953
B/4/5

Mint követ elvtárs másúton küldött jelentéséből értesültünk, a Kossuth emléktábla leleplezése Kütahyában a napokban meg fog történni. Amint ezt már 010264/1. biz. számú rendeletünkben is megjegyeztük, kérjük követ elvtársat, gondoskodjék arról, hogy az emléktábla leleplezésének megfelelő visszhangja legyen a török sajtóban (lehetőleg fényképeket is közöljön a sajtó az emléktábla leleplezésével kapcsolatban).

A Rákóczi ház falára, mint ezt már fentebb is hivatkozott rendeletünkben jeleztük, helyesnek tartanánk ezidén júniusban emléktáblát elhelyezni a Rákóczi szabadságharc 250. évfordulója alkalmából. Ezzel kapcsolatban kérjük követ elvtársat, járjon el idejekorán az illetékeseknél, hogy az emléktábla leleplezéséhez szükséges engedélyt kellő időben megkapjuk.

A Rákóczi ház falára helyezendő emléktáblára az alábbi jóváhagyott szöveget javasoljuk elhelyezni:

E házban élt² 1720-tól 1735-ig II. Rákóczi Ferenc magyar fejedelem, aki 1703-1711-ig a magyar nép szabadságharcát vezette, s később török földön talált menedéket.

„Amiért hiába küzdöttek Rákóczi kurucái, Kossuth honvédei, azoknak a céloknak az elérését most a történelem lehetővé tette.”

Ezt az emléktáblát a Rákóczi vezette magyar szabadságharc 250. évfordulóján a Magyar Népköztársaság kormánya állította.

A fentiekkel vázolt feladatokkal kapcsolatos véleményét, esetleges javaslatát kérjük követ elvtárs futárfordultával küldje meg.

Herendi József
osztályvezető

Magyar Népköztársaság Követsége
Ankara

¹ Ezen irat magyar nyelvről törökre való fordításakor a Magyar Nemzeti Levéltár által készített szöveg lett alapul véve.

² Az emléktáblát a Magyarok utcájának épen maradt házán helyezték el, ahol a valóságban sohasem lakott Rákóczi.

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR ve KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

89/ 14341

5 Haziran 1989 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Macaristan Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması'nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 23/6/1989 tarihli ve EİBD-I-990-3171 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'na 21 / 7 /1989 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

T. ÖZAL
BAŞBAKAN

KENAN EVREN
CUMHURBAŞKANI

 A. SOZER Devlet Bak. ve Başbakan Yrd.	 K. İNAN Devlet Bakanı	 G. TANER Devlet Bakanı	 C. ÇİÇEK Devlet Bakanı
 İ. GÜLLERİ Devlet Bakanı	 M. YAZAR Devlet Bakanı	 İ. ÖZARSLAN Devlet Bakanı	 S. SERT Devlet Bakanı
 E. KONUKMAN Devlet Bakanı	 A. M. YILMAZ Dışişleri Bakanı	 M. S. ŞİNGÖRLÜ Adalet Bakanı	 İ. S. GİRAY Millî Savunma Bakanı
 A. AKSU İçişleri Bakanı	 C. ALTINKAYA Bayındırlık ve İskan Bakanı	 A. AKYOL Millî Eğitim Bakanı	 L. KAYALAR Tarım Orman ve Köylere Bakanı
 İ. ŞAKUT Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	 S. YÜRÜR Sanayi ve Ticaret Bakanı	 C. TUNCER Ulaştırma Bakanı	 N. K. ZEYBEK Kültür Bakanı
 İ. AKÖZÜM Turizm Bakanı			

Dosya No.

112-2280

746

**TÜRKİYE İLE MACARİSTAN HÜKÜMETLERİ ARASINDA
BİLİMSEL VE TEKNİK İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASININ
ONAYLANMASI**

**TÖRÖKORSZÁG ÉS MAGYARORSZÁG KORMÁNYAI
KÖZÖTT TUDOMÁNYOS ÉS MŰSZAKI
EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS JÓVÁHAGYÁSA**

~ 21/VII/1989 ~

**T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**
89/14341

BAKANLAR KURULU KARARI

5 Haziran 1989 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Macaristan Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması'nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 23/6/1989 tarihli ve EİBD-I-990-3171 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3'üncü ve 5'inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 21/7/1989 tarihinde kararlaştırılmıştır.

**KENAN EVREN
CUMHURBAŞKANI**

**TURGUT ÖZAL
BAŞBAKAN**

[Bakanlar Kurulu'nun diğer üyelerinin imzaları]

**Török Köztársaság
MINISZTERELNÖKI HIVATAL
TÖRVÉNYEK ÉS HATÁROZATOK
FŐIGAZGATÓSÁGA**
89/14341

MINISZTERTANÁCSI HATÁROZAT

A Külügyminisztérium 1989.06.23-ai dátumú EİBD-I-990-3171 számú levelének megfelelően, az 1963.05.31-ai dátumú 244. számú törvény 3. és 5. cikkelyei szerint, a Minisztertanács 1989.07.21-én határozatot hozott a mellékelt, 1989. 06.05-én Ankarában aláírt, a Török Köztársaság Kormánya és a Magyar Népköztársaság Kormánya közötti Tudományos és Műszaki Együttműködési Megállapodás jóváhagyásáról.

**KENAN EVREN
KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK**

**TURGUT ÖZAL
MINISZTERELNÖK**

A minisztertanács többi tagjának aláírásai

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR ve KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

90/ 317

Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Cumhuriyeti arasındaki mevcut vize rejiminin iyileştirilmesi amacıyla Türk ve Macar diplomatik pasaport hamili kişilerin birbirlerinin ülkelerine yapacakları azami otuz güne kadar ikamet müddetli seyahatlerde vizeden muaf tutulmaları konusunda 2 Mart 1990 tarihinde Ankara'da nota teatisi suretiyle akdedilen ekli Anlaşmanın, 2 Mayıs 1990 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 19/3/1990 tarihli ve KKVM/KOVD-418 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 2 / 4 / 1990 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

Y. AKBULUT
BAŞBAKAN

TURKUT UZAL
CUMHURBAŞKANI

Devlet Bak. ve Başbakan Yrd.	M. KEÇECİLER Devlet Bakanı	K. İNAN Devlet Bakanı	H. DOĞAN Devlet Bakanı
M. YAZAR Devlet Bakanı	C. ÇİÇEK Devlet Bakanı	I. ÇELİK Devlet Bakanı	V. DİNÇERLER Devlet Bakanı
M. TAŞAR Devlet Bakanı	I. ÖZARSLAN Devlet Bakanı	E. DONUKMAN Devlet Bakanı	I. ÖZDEMİR Devlet Bakanı
M. TAŞAR Devlet Bakanı	K. AKKAYA Devlet Bakanı	H. ÖRÜC Devlet Bakanı	M. D. BİNGÖR Adalet Bakanı
M. S. GİRAY Millî Eğitim Bakanı	A. AKSU Dışişleri Bakanı	A. DOZER Dışişleri Bakanı	A. KANIVDİ Maliye ve Gümrük Bakanı
A. AKYOL Millî Eğitim Bakanı	C. ALPTEKİN Bayındırlık ve İskan Bakanı	H. SIVGIN Sağlık Bakanı	C. TUNÇER Ulaştırma Bakanı
M. KAYALAR Tarım, Orman ve Köylere Bakanı	I. AYKUT Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	S. YÖRÜK Sapayi ve Ticaret Bakanı	F. KURT Enerji ve Tab. Kay. Bak.
M. K. ZYBEK Kültür Bakanı	I. AKÖZÜM Turizm Bakanı		

Dosya No.

152-3

344

**TÜRKİYE İLE MACARİSTAN ARASINDA DİPLOMATİK
PASAPORT SAHİPLERİNİN VİZE MUAFİYETİ
HAKKINDAKİ ANLAŞMANIN ONAYLANMASI****VÍZUMMENTESSÉG TÖRÖKORSZÁG ÉS MAGYARORSZÁG
KÖZÖTT A DIPLOMATA ÚTLEVELEK TULAJDONOSAI
SZÁMÁRA**

~ 02/IV/1990 ~

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
90/317

BAKANLAR KURULU KARARI

Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Cumhuriyeti arasındaki mevcut vize rejiminin iyileştirilmesi amacıyla Türk ve Macar diplomatik pasaport hamili kişilerin birbirlerinin ülkelerine yapacakları azami otuz güne kadar ikamet müddetli seyahatlerde vizeden muaf tutulmaları konusunda 2 Mart 1990 tarihinde Ankara'da nota teatisi suretiyle akdedilen ekli Anlaşmanın, 2 Mayıs 1990 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 19/3/1990 tarihli ve KKVM/KOVD-418 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3'üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 2/4/1990 tarihinde kararlaştırılmıştır.

TURGUT ÖZAL
CUMHURBAŞKANI

YILDIRIM AKBULUT
BAŞBAKAN

[Bakanlar Kurulu'nun diğer üyelerinin imzaları]

Török Köztársaság
MINISZTERELNÖKI HIVATAL
TÖRVÉNYEK ÉS HATÁROZATOK
FŐIGAZGATÓSÁGA
90/317

MINISZTERTANÁCSI HATÁROZAT

A Külügyminisztérium 1990.03.19-i dátumú KKVM/KOVD-418. számú levelének megfelelően, az 1963.05.31-i dátumú 244. számú törvény 3. cikkelye szerint a Minisztertanács 1990.04.02-án határozatot hozott a Török Köztársaság és a Magyar Köztársaság között fennálló vízumrendszer fejlesztése érdekében a Török és Magyar diplomata útlevéllel rendelkező személyek vízummentessége tárgyában legfeljebb harminc napra szóló utazásainak esetében, az 1990. március 2-án Ankarában, jegyzékváltás által megkötött, mellékelt Egyezmény 1990. május 2-től való érvénybe lépésének jóváhagyásáról.

TURGUT ÖZAL
KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK

YILDIRIM AKBULUT
MINISZTERELNÖK

A minisztertanács többi tagjának aláírásai

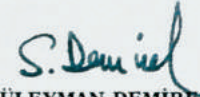
T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

96/ 8973

16 Ekim 1996 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli "Macaristan Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Doğal Afetler ve Teknolojik Kazalara İlişkin Savunma Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 10/12/1996 tarihli ve AVGY-6923 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 13/12/1996 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

SÜLEYMAN DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

Prof. Dr. NECMETTİN ERBAKAN
BAŞBAKAN

 T. TAYAN Başbakan Yard. V. Dışişleri Bakanlığı	 N. ERCAN Devlet Bakanı	 Doç. Dr. A. GÜL Devlet Bakanı
 N. KURT Devlet Bakanı	 M. S. ENKANOĞLU Devlet Bakanı	 M. ALTINSOY Devlet Bakanı
 L. ESENİĞÜN Devlet Bakanı V.	 S. KAZAN Devlet Bakanı V.	 A. D. TUNÇ Devlet Bakanı
 B. AKSOY Devlet Bakanı	 S. KAZAN Devlet Bakanı V.	 F. B. GÜNERİ Devlet Bakanı
 Y. AKTUNA Devlet Bakanı V.	 Prof. Dr. S. GÜMREY Devlet Bakanı	 Dr. S. DEMİRCAN Devlet Bakanı
 S. KAZAN Adalet Bakanı	 T. TAYAN Millî Savunma Bakanı	 Doç. Dr. A. ŞENER Maliye Bakanı
 Prof. Dr. M. SAGLAM Millî Eğitim Bakanı	 C. AYHAN Bayındırlık ve İskan Bakanı	 Y. AKTUNA Sağlık Bakanı
 M. DEMİRCİ Tarım ve Köylüleri Bakanı	 N. ÇELİK Çal. ve Sos. Güv. Bakanı	 M. R. KUTAN Enerji ve Tabii Kay. Bakanı
 İ. KAHRAMAN Kültür Bakanı	 R. YÜCEL Turizm Bakanı	 M. H. DAĞCI Orman Bakanı
		 Cevre Bakanı

Dosya No.

112-1548

1618

**TÜRKİYE VE MACARİSTAN HÜKÜMETLERİ ARASINDA
DOĞAL AFETLER VE TEKNOLOJİK KAZALARA İLİŞKİN
SAVUNMA ANLAŞMASININ ONAYLANMASI**

**TÖRÖKORSZÁG ÉS MAGYARORSZÁG KORMÁNYAI
KÖZÖTT TERMÉSZETI KATASZTRÓFÁKKAL ÉS
TECHNOLÓGIAI BALESETEKKEL KAPCSOLATOS
VÉDELMI MEGÁLLAPODÁS JÓVÁHAGYÁSA**

~ 13/XII/1996 ~

**T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**
96/8973

BAKANLAR KURULU KARARI

16 Ekim 1996 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli "Macaristan Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Doğal Afetler ve Teknolojik Kazalara İlişkin Savunma Anlaşması'nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 10/12/1996 tarihli ve AVGY-6923 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3'üncü ve 5'inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 13/12/1996 tarihinde kararlaştırılmıştır.

SÜLEYMAN DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

**Prof. Dr. NECMETTİN
ERBAKAN**
BAŞBAKAN

[Bakanlar Kurulu'nun diğer üyelerinin imzaları]

**Török Köztársaság
MINISZTERELNÖKI HIVATAL
TÖRVÉNYEK ÉS HATÁROZATOK
FŐIGAZGATÓSÁGA**
96/8973

MINISZTERTANÁCSI HATÁROZAT

A Külügyminisztérium 1996.12.10-i dátumú AVGY-6923. számú levelének megfelelően, az 1963.05.31-i dátumú 244. számú törvény 3. és 5. cikkelye szerint, a Minisztertanács 1996.12.13-án határozatot hozott a mellékelt, 1996. október 16-án Ankarában aláírt, "A Magyar Köztársaság Kormánya és a Török Köztársaság Kormánya közötti, Természeti Katasztrófákkal és Technológiai Balesetekkel Kapcsolatos Védelmi Megállapodás" jóváhagyásáról.

SÜLEYMAN DEMİREL
KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK

**Prof. Dr. NECMETTİN
ERBAKAN**
MINISZTERELNÖK

A minisztertanács többi tagjának aláírásai

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR ve KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

2002/ 4025

13 Kasım 2001 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanlığı ile Macaristan Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı Arasında Askeri Tarih, Askeri Arşiv, Askeri Müzecilik ve Askeri Yayın Alanında İşbirliği ile İlgili Protokol"ün onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 15/3/2002 tarihli ve OABY/77478 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'na 9 / 4 /2002 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

2002

BÜLENT ECEVİT
BAŞBAKAN

AHMET NECDET SEZER
CUMHURBAŞKANI

 D. BAHÇELİ Devlet Bak. ve Başv. Yrd.	 H.H. ÖZKAN Devlet Bak. ve Başv. Yrd.	 M. YILMAZ Devlet Bak. ve Başv. Yrd.	 K. DERVİŞ Devlet Bakanı
 F. BAL Prof. Dr. F. TOSKAY Devlet Bakanı V.	 M. KECECİOĞLU Devlet Bakanı	 Prof. Dr. Ş. S. GÜREL Devlet Bakanı	 F. BAL Devlet Bakanı
 N. ADIGÜZÜYER Devlet Bakanı	 M. YILMAZ Devlet Bakanı	 Prof. Dr. R. MİRZAOĞLU Devlet Bakanı	 Dr. Y. KARAKOYUNLU Devlet Bakanı
 H. GEMİCİ Devlet Bakanı	 Prof. Dr. Ş. UŞENMEZ Devlet Bakanı	 E. A. GAYDALI Devlet Bakanı	 F. ÜNLÜ Devlet Bakanı
 O. TURAN Devlet Bakanı V.	 F. ORAL Devlet Bakanı	 M. BOSTANCIOĞLU Adalet Bakanı V.	 S. ÇAKMAKÇI Milli Savunma Bakanı
 B. YÜCEER İçişleri Bakanı	 İ. CEM Dışişleri Bakanı	 S. ORAL Maliye Bakanı	 M. BOSTANCIOĞLU Milli Eğitim Bakanı
 Prof. Dr. A. AKCAN Bayındırlık ve İskan Bakanı	 Prof. Dr. R. KİMİNGİOĞLU Sağlık Bakanı V.	 S. ORAL Ulaştırma Bakanı	 S. ÇAKMAKÇI Tarım ve Köylüleri Bakanı V.
 Y. OKUR Çalışma ve Sosyal İşleri Bakanı	 Prof. Dr. A. AKCAN Sanayi ve Ticaret Bakanı V.	 Z. ÇAKAN En ve Tab. Kay. Bakanı	 M. TILAY Kültür Bakanı
 M. TAŞAR Turizm Bakanı	 Prof. Dr. N. KÖKÜK Orman Bakanı	 F. AYTEKİN Çevre Bakanı	

Dosya No.

112-837

518

**TÜRKİYE İLE MACARİSTAN ARASINDA ASKERÎ TARİH,
ASKERÎ ARŞİV, ASKERÎ MÜZECİLİK VE ASKERÎ YAYIN
ALANLARINDA İŞBİRLİĞİ İLE İLGİLİ PROTOKOLÜN
ONAYLANMASI**

**A TÖRÖK KÖZTÁRSASÁG VEZÉRKARI FŐNÖKI
HIVATALA ÉS A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG HONVÉDELMI
MINISZTERIUMA KÖZÖTTI HADTÖRTÉNELEM,
KATONAI ARCHÍVUM, KATONAI MUZEOLÓGIA
ÉS KATONAI PUBLIKÁCIÓ TERÜLETÉN TÖRTÉNŐ
EGYÜTTMŰKÖDÉSSSEL KAPCSOLATOS PROTOKOLL
JÓVÁHAGYÁSA**

~ 09/IV/2002 ~

**T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**
2002/4025

BAKANLAR KURULU KARARI

13 Kasım 2001 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli 'Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanlığı ile Macaristan Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı Arasında Askeri Tarih, Askeri Arşiv, Askeri Müzecilik ve Askeri Yayın Alanında İşbirliği ile İlgili Protokol'un onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 15/3/2002 tarihli ve OABY/77478 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3'üncü ve 5'inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 9/4/2002 tarihinde kararlaştırılmıştır.

AHMET NECDET SEZER
CUMHURBAŞKANI

BÜLENT ECEVİT
BAŞBAKAN

[Bakanlar Kurulu'nun diğer üyelerinin imzaları]

**Török Köztársaság
MINISZTERELNÖKI HIVATAL
TÖRVÉNYEK ÉS HATÁROZATOK
FŐIGAZGATÓSÁGA**
2002/4025

MINISZTERTANÁCSI HATÁROZAT

A Külügyminisztérium 2002.03.15-i dátumú OABY/77478. számú levelének megfelelően, az 1963.05.31-i dátumú 244. számú törvény 3. és 5. pontjai szerint a Minisztertanács 2002.04.09-én határozatot hozott a mellékelt, 2001. november 13-án Ankarában aláírt, "A Török Köztársaság Vezérkari Főnöki Hivatala és a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma Közötti Hadtörténelem, Katonai Archívum, Katonai Muzeológia és Katonai Publikáció Területén Történő Együttműködéssel Kapcsolatos Protokoll" jóváhagyásáról.

AHMET NECDET SEZER
KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK

BÜLENT ECEVİT
MINISZTERELNÖK

A minisztertanács többi tagjának aláírásai

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

2009/ 14626

13 Kasım 2008 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Macaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında 2008-2011 Yıllarına İlişkin Eğitim, Bilim ve Kültür Alanlarında İşbirliği Programı"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 12/1/2009 tarihli ve HUMŞ-1327 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'na 26 / 1 /2009 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

2009/14626

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
BAŞBAKAN

ABDULLAH GÜL
CUMHURBAŞKANI

 C. ÇİÇEK Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	 M. K. K. Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	 N. EKREN Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	 M. Y. DİN Devlet Bakanı
 M. BAŞESGİOĞLU Devlet Bakanı	 K. T. Z. MEN Devlet Bakanı	 M. C. B. K. K. Devlet Bakanı	 M. ŞİMŞEK Devlet Bakanı
 M. S. Y. Z. İ. O. Ğ. L. U Devlet Bakanı	 E. BAĞIŞ Devlet Bakanı	 M. A. ŞAHİN Adalet Bakanı	 M. V. GONUL Milli Savunma Bakanı
 B. ATALAY İçişleri Bakanı	 A. BABACAN Dışişleri Bakanı	 K. NAKİTAN Maliye Bakanı	 H. ÇELİK Milli Eğitim Bakanı
 F. N. ÖZAK Bayındırlık ve İskan Bakanı	 B. AKDAĞ Sağlık Bakanı	 B. YILDIRIM Ulaştırma Bakanı	 M. Z. ÇAĞLAYAN Tarım ve Köyler Bakanı V.
 F. ÇELİK Çalışma ve Sos. G. v. B. k. n. i	 M. Z. ÇAĞLAYAN Sanayi ve Ticaret Bakanı	 E. GÜNAY En ve Tab. Kay. Bakanı V.	 E. GÜNAY Kültür ve Turizm Bakanı
 M. ERDOĞLU Çevre ve Orman Bakanı			

Dosya No:

112-2409

85

**TÜRKİYE İLE MACARİSTAN HÜKÜMETLERİ ARASINDA
EĞİTİM, BİLİM VE KÜLTÜR İŞBİRLİĞİ PROGRAMININ
ONAYLANMASI**

**TÖRÖKORSZÁG ÉS MAGYARORSZÁG KORMÁNYAI
KÖZÖTT OKTATÁSI, TUDOMÁNYOS ÉS KULTURÁLIS
EGYÜTTMŰKÖDÉSI PROGRAM JÓVÁHAGYÁSA**

~ 26/I/2009 ~

**T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**
2009/14626

BAKANLAR KURULU KARARI

13 Kasım 2008 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Macaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında 2008-2011 Yıllarına İlişkin Eğitim, Bilim ve Kültür Alanlarında İşbirliği Programı'nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 12/1/2009 tarihli ve HUMŞ-1327 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3'üncü ve 5'inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 26/1/2009 tarihinde kararlaştırılmıştır.

ABDULLAH GÜL
CUMHURBAŞKANI

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
BAŞBAKAN

[Bakanlar Kurulu'nun diğer üyelerinin imzaları]

**Török Köztársaság
MINISZTERELNÖKI HIVATAL
TÖRVÉNYEK ÉS HATÁROZATOK
FŐIGAZGATÓSÁGA**
2009/14626

MINISZTERTANÁCSI HATÁROZAT

A Külügyminisztérium 2009.01.12-i dátumú HUMŞ-1327. számú levelének megfelelően, az 1963.05.31-i dátumú 244. számú törvény 3. és 5. cikkelye szerint, a Minisztertanács 2009.01.26-án határozatot hozott a mellékelt, 2008. november 13-án Ankarában aláírt "A Török Köztársaság Kormánya és a Magyar Köztársaság Kormánya közötti 2008-2011.-ig terjedő időtartamra vonatkozó Oktatási, Tudományos és Kulturális Területeken Együttműködési Program" jóváhagyásáról.

ABDULLAH GÜL
KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
MINISZTERELNÖK

A minisztertanács többi tagjának aláírásai

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

2016/ 8812

25/2/2016 tarihli ve 6681 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Arasında Dostluk ve İşbirliği Antlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 7/4/2016 tarihli ve 10712901 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'na 25 / 4 /2016 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

2016

AHMET DAVUTOĞLU
BAŞBAKAN

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

 N. KURTULMUŞ Başbakan Yardımcısı	 M. GÜLSEREN Başbakan Yardımcısı	 Y. AKDOĞAN Başbakan Yardımcısı	 Y. T. TURHAN Başbakan Yardımcısı
 L. ELVAN Başbakan Yardımcısı	 B. BOZDAĞ Adalet Bakanı	 S. RAMAZANOĞLU Adalet ve Sosyal Politikalar Bakanı	 V. BOZKIR Avrupa Birliği Bakanı
 F. S. ÇİĞDEM Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı	 B. BOZDAĞ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	 A. Ç. KILIÇ Çevre, Şehircilik Bakanı	 V. EROĞLU M. ÇAVUŞOĞLU Dışişleri Bakanı V.
 M. ELİTAŞ Ekonomi Bakanı	 B. ALBAYRAK Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	 A. Ç. KILIÇ Gençlik ve Spor Bakanı	 F. ÇELİK Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı
 B. TUFENKÇİ Gümrük ve Ticaret Bakanı	 S. KOCA İçişleri Bakanı	 C. YILMAZ Kalkınma Bakanı	 M. UNAL Kültür ve Turizm Bakanı
 N. AĞBAL Maliye Bakanı	 N. YÜCEL Millî Eğitim Bakanı	 I. YILMAZ Millî Savunma Bakanı	 V. EROĞLU Orman ve Su İşleri Bakanı
 M. MÜEZZİNOĞLU Sağlık Bakanı	 B. YILDIRIM Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı		

Dosya No:

112-1745

533

**TÜRKİYE İLE MACARİSTAN ARASINDA DOSTLUK VE
İŞBİRLİĞİ ANTLAŞMASININ ONAYLANMASI**

**TÖRÖKORSZÁG ÉS MAGYARORSZÁG KÖZÖTT
BARÁTSÁGI ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS
JÓVÁHAGYÁSA**

~ 25/IV/2016 ~

**T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**
2016/8812

BAKANLAR KURULU KARARI

25/2/2016 tarihli ve 6681 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Arasında Dostluk ve İşbirliği Antlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 7/4/2016 tarihli ve 10712901 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3'üncü maddesine göre Bakanlar Kurulunca 25/4/2016 tarihinde kararlaştırılmıştır.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

AHMET DAVUTOĞLU
BAŞBAKAN

[Bakanlar Kurulu'nun diğer üyelerinin imzaları]

**Török Köztársaság
MINISZTERELNÖKI HIVATAL
TÖRVÉNYEK ÉS HATÁROZATOK
FŐIGAZGATÓSÁGA**
2016/8812

MINISZTERTANÁCSI HATÁROZAT

A Külügyminisztérium 2016.04.07-i dátumú 10712901. számú levelének megfelelően, az 1963.05.31-i dátumú és 244. számú törvény 3. cikkelye szerint 2016.04.25-én a Minisztertanács Határozatot hozott a mellékelt, "A Török Köztársaság és Magyarország Közötti Barátsági és Együttműködési Megállapodás" jóváhagyásáról, amely megfelel a 2016.02.25-i dátumú és 6681. számú törvénynek.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK

AHMET DAVUTOĞLU
MINISZTERELNÖK

A minisztertanács többi tagjának aláírásai

Macaristan Cumhurbaşkanı Janos Ader Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile (12.03.2015)
Magyarország köztársasági elnöke, Áder János Recep Tayyip Erdoğan török államfővel

İ N D E K S

A

Abafi Miklós, Kapudan, Tokay kalesi kumandanı 193
 Abdi Efendi, Debreçin varoşu halkından 169
 Abdi, Kopan sancakbeyi Hüseyin'in başvoyvodası 92
 Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı 495
 Abdullah, Hatvan Kadısı 229
 Abdurrahman Nafiz, Es-Seyyid 318
 Abdülaziz, Sultan 371
 Abdülhak Adnan Adıvar, Dr. 457
 Abdülhamid, II., Sultan 383, 419, 420
 Abdüllatif Efendi, Türk Hoca, Budapeşte 423
 Abdülmecid, Sultan 355
 Abdürrezzak Efendi, Seyyid, Hacı, Hindistanlı, Kadiri Tarikatı şeyhlerinden 315
 Ábrellehota (Abelová-SK) 207
 Abuşka Çağatay Türk Lisanı Fihristi 431
 Adakale 324
 —Türkleri'nin Şarkıları 431
 Adalet Bakanı, Macaristan 441
 adam kaldırmak 29
 Adelgund, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Adem, Hacı, Mekke-i Mukerreme ahalisinden, Seyyah 315
 Adnan Bey, Dr., T.C. Dışişleri Bakanlığı İstanbul temsilcisi 457
 Adolf bkz., Michael Adolph von Althann
 Adolf von Althann bkz., Michael Adolph von Althann
 Adolph Althan bkz., Michael Adolph von Althann
 Adolphe Gyurmann, Macar ihtilal reislerinden 343
 Adony kasabası, Macaristan 134
 Ágnes, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 ağaç
 —bardak 37
 —tan ve arabadan düşme 225
 ağıl vergisi 38
 ağır süvari 239
 ahali
 —arasında ikilik çıkması 211
 —nin rencide edilmesi 236
 ahidnâme(ler/-i hümayûn) 75, 87, 121, 216, 249, 250, 251, 277
 Ahmed Bey, Eğri Beylerbeyi 211
 Ahmed Çavuş 89
 Ahmed Efendi, Köse, Alemdar Mustafa Paşa'nın Kethüdası 335
 Ahmed Efendi, Macar asıllı, mühtedi 347
 Ahmed Efendi, Müderris 140
 Ahmed Han, I., Sultan 171, 175, 199
 —'ın kılıcı 408
 Ahmed Hikmet, Peşte Başşehbenderi 430, 435
 Ahmed Muhtar Paşa, Gazi, Mısır Fevkalâde Komiseri 413, 414
 Ahmed, Hacı, Kethüda, Ali Paşa'nın kethüdası, müteferrika 200
 Ahmed, Hatvan Kadısı 245

Ahmed, Hatvan Sancağı Beyi, Sigetvar ve Peçuy sancaklarını tahrir etmekle görevli 147
 Ahmed, Müteferrika ve Kethüda 199
 Ahmed, Özi Beylerbeyi 257
 Ahmed, Segedin Kadısı 127
 Ahmet Davutoğlu, Başbakan 497
 Ahmet Necdet Sezer, Cumhurbaşkanı 493
 Ahmet Tevfik Okday, Hariciye Nazırı 419
 Ajnácskő 185
 akçe 38, 40, 109, 119, 151, 165, 167, 281, 283, 286, 289, 290
 Akdeniz 266
 Akkerman 15
 akkından gelmek 45
 akrabalık bağları 7
 Aksaray, İstanbul 449
 Alaca Evler, Budin kalesinde 131
 Alacahisar 65
 alaybeyi 246
 —bayrağı altında sefere katılma 223
 Albert Berzeviczy, Macaristan İlimler Akademisi Reisi Ekselans, Mösyö 430
 Albert Földvary, Yarbay, Honvedler Komitesi Başkan Yardımcısı 375
 Albert, Khun, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343
 Aleko Vogorides, Osmanlı Devleti Viyana Büyükelçisi 373, 389
 Aleksandr Morman 413
 alem 171
 Alexander Takaç, Macar yazarlardan, Mösyö 435
 Alexandre [Sándor] Kiss Nemeskéri Bey, Macaristan Sofya Maslahatgüzârı 457
 Alexsandr Serly, Doktor, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Mohaks 380
 Alexsandre Fedro, Macar ihtilal reislerinden 344
 Alfréd Lázár, Macar İmparatorluk ve Kraliyet emekli büro danışmanı 463
 Ali Abdullah, Silahdarlar zümresi 61. Bölük'ten 195
 Ali Ağa, Alaybeyi 246
 Ali Ağa, Gümrük İdarecisi 289
 Ali Ağa, Süvari Kaymakamı 246
 Ali Beşe 253
 Ali Bey, Hatvan Sancakbeyi 182
 Ali Bey, Sigetvar'da mülk sahibi 135
 Ali Cenânî, Ticaret Vekili 470
 Ali Efendi, Yüzbaşı, harp yaveri 329
 Ali Paşa, Kadızade, Vezir, Budin Beylerbeyi 175, 185, 191, 199, 200
 Ali, Hz. 130
 Ali, Müteferrika 171
 Ali, Peçuy Sancağın Alaybeyi 223
 Ali, Sipahi 31
 Ali, tımar mutasarrıfı 223

Alman 427
 — bilimadamları, İstanbul 443
 —İtalyan Askeri Anlaşması 427
 — ve Avusturya esirleri 437, 438
 Almanca 413
 Almanya 21, 303, 427
 — Kralı 299
 Almaş 178
 Alsolendva 377
 Alsósztrégár (Dolné Strháre-SK) 207
 Alsósztrégova (Dolná Strehová-SK) 207
 Also-Vizivaros 130
 altın 109
 — sikke hesabı 286
 — yıldız 409
 Altıncı Koalisyon 309
 Âmedci efendi 337, 338
 Âmedi Kalemi 337
 Anadolu 13, 99, 349, 3571
 anayasa 483
 András Gáspár, Honvedler Derneği Başkanı 375
 Andrassy / Andraşi Gyula, Kont, Özgürlük savaşçısı, siyasetçi.
 1867-71 yılları arasında Macaristan Krallığı'nın Başbakanı,
 1871-79 yılları arasında Avusturya-Macaristan Monarşi-
 si'nin Dışişleri Bakanı 387, 450
 Andre Puky, Macar Dışişleri Bakanı Mösyö 477
 Andrea Negron, 1612'de II. Mátyás'ın elçilerini Báb-ı Âli'ye götür-
 müş 193
 Ankara 458, 477, 479, 483, 485, 487, 489, 491, 493, 495
 Antal Hekler, Müdür 443
 antlaşma 51
 —ya aykırı hareket etmek 29, 116
 araba(lar) 38, 253
 Arabistan 13
 Arad, Arad'da yayımlanan Macar gazetesi 378
 Arap
 —dili dersi 413
 —Edebiyatı'nda Tarih, Meslek 430
 —ça 413, 414
 arazi keşfi 405
 Arbela Defiskimi, General, Vidin'de 330
 Arı kovan(lar)ı 38
 —vergisi 166
 ariza 309, 324, 325
 Árki 14
 Ármin Vámbéry [Vambery], Mösyö 407, 430, 431
 Arnavutluk 3
 arpa 109
 — salgını 110
 Arpad Draskoviç, Mösyö, Hodmezovasarhely şehri kâtibi 377

Árva kalesi 175, 185
 arzuhal 283, 364
 Asakir-i Muntazama-i Şahane
 —Jurnal ve Yoklama kalemleri 313
 — Müsteşarı 313
 Âsım, Hariciye Nazırı 397, 399
 asker(ler) 5
 — gönderme 310
 — sevki 323
 — toplama 309
 — ve sipahi zümreleri 223
 Askeri
 —Tarih, Askeri Arşiv, Askeri Müzecilik ve Askeri Yayın Alanında
 İşbirliği ile İlgili Protokol 493
 —üs 277
 Asya-yı Suğrâ Türk Lehçesi 431
 Asya-yı Vüstâ Türk Lisanı Hakkında Bazı Tetebbuât ve Taharriyât
 431
 Aşık Paşazâde Tarihi 435
 at 89, 91, 92, 171
 — cinsinin ıslah ve çoğaltılması 417
 —lı asker 107
 ateşe düşüp yanma 225
 ateşkes 13
 Atin, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen ki-
 şilerden, Losonç 380
 Augustinus De civitate Dei, el yazması 371
 Aurél Török, Doktor, Bilimsel antropolojinin kurucusu 419
 avarız vergisi, Olağanüstü savaş vergisi. Daha sonra herkes tarafın-
 dan ödenen genel vergi hâline dönüşmüştür 99
 Avrupa 3, 5, 310, 355, 389
 — devletleri 333
 — hükümdarı 7
 — ülkeleri 310
 Avusturya 239, 309, 333, 335, 336, 358, 424, 462
 — Arşidükü 115
 — askerleri 323
 — Başbakanı 310
 — başprensi 303
 — Büyükelçiliği 333, 335, 338, 341, 427, 437
 — büyükelçisi 407
 — Devleti 310, 321, 323, 334, 335, 338, 341, 342
 — elçileri (elçisi) 175, 337
 — Hükümeti 407
 — imparatoru (İmparatorluğu) 299, 309, 321, 323, 341, 407, 450
 — İmparatoru'nun arması 409
 — İstanbul Büyükelçiliği 407
 — konsolosu, Rusçuk 321
 — kuvvetleri 356
 — toprakları 321, 336

—Türkiye savaşı 289
 — ülkesi 342, 343
 — vatandaşı 321
 — ve Rus kuvvetleri 358
 — yasal hükümeti 341
 Avusturyalı(lar) 323, 324, 424
 Avusturya-Macaristan 427, 437, 438
 — Büyükelçiliği 427, 437, 438
 — Dışişleri Bakanı 383, 387
 — Kızılhaçı 437
 ayak vergisi 165
 ayin 215
 Ayni Ali, Müezzinzade 189
 Azabağa 21
 Aziz John Şövalyeleri 151
 Aziz Luka Kaplıcası 151
 Aziz Mesih Kilisesi bkz., Kariye Camii
 Aziz Mikael şapeli 151
 Azmi, Vidin Eyaleti Defterdarı 330

B

Baba Andol, Macar Başbuğu 297
 Báb-ı Âli 13, 175, 177, 193, 199, 277, 341, 358, 359, 383, 387
 Báb-ı Âli Hariciye Nezareti Tercüme Odası 393
 Babócsa, Macaristan 77
 bağdadî pamuklu kumaş 139
 Bağdat 405
 Baia Mare, Romanya 51
 Baja 25
 Bakanlar Kurulu 487, 495, 497
 — Kararı 487, 489, 491, 493, 495, 497
 Bakanlık Müsteşarı 481
 Bakara suresi 130
 Bakarud(?), Macar, Tekirdağ'da ikamet eden 295
 bakır 42
 Bakoimre çayırı, Seçen Palankası yakınlarında 136
 bal 109
 — ve arpa salgınları 110
 Balag Balentin, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Licka(?) 380
 Balasa Péter 91
 Balassi János, Kuzey Macaristanlı asilzade, Banavaroş kaptanı, kral-
 lığın kapı kethüdası (1574-1576). Şair Balassi Balint'in babası
 103
 Balaşa Péter 91
 Balaton Nehri 135, 149
 Balatonendréd, Endrik 21
 Balık Pazarı, Tolna varoşunda 135
 balık(lar) 38, 167

— öşrü 165
 Balıkçı Tabyası 151
 Baliborbergar çukası 41
 Bálint Magyar, Palonali, Szigliget ve Fonyód kale komutanı 23, 149
 Bálint, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Balkanlar Komitesi Asbaşkanı 481
 balla, denk, ağırlık birimi 41
 balo geliri 378
 Ban köyü, Mohaç Palangasına bağlı 135
 Ban Yelaç, Komutan 324
 Bana Kalesi 51
 Banat bölgesi 324
 Banja Luka 14
 Baraňa, Seksar tarafındaki nahiye 159
 Baraslaspo, Macar çukası 41
 Barbil Andreyas /Barbil András, Göngöş varoşunun Macar ahali-
 sinden Luteran mezhebine mensup 181
 Barça /Barcs Parkanı, Palankadan küçük korunaklı yer 145
 bardak 38
 bardakçı 38
 barış
 — antlaşması 13, 149
 — görüşmeleri 175, 199
 — sözleşmesi 13
 Bari 303
 Barics 14
 Barka 14
 Baroty /Baróthy László, Oszmán / Osman, İslam'a giren Macar ih-
 tilal reislerinden, 343
 Barthelemi Szemere, Macar ihtilal reislerinden 344
 barut 73
 — üretimi 73
 baruthane(ler) 73
 —, Budin dışında 132
 baş vergisi 37, 38
 Başağa 246
 başbakan 461
 Başbakanlık Osmanlı Arşivi 465
 başbuğ 255, 261
 başhizmetkâr 175
 Başmemurluk 466
 Başmuhassebe (Kalemi) 281, 283, 286, 297, 306
 Başpiskopos 251
 başsefir 177
 Baştabib 313
 Başvekâlet 479
 Başvekâlet Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü 479
 Başvekâlet Kalem-i Mahsus Müdüriyeti 469, 470, 471
 başvoyvoda 92
 Batayer, köy 211

Báthory Gábor, Erdel Prensi 191, 192, 193
 Báthory István bkz., Batori İştvan
 Batori İştvan [Báthory István / Stefan Batory], Prens, Erdel Voyvodası 83, 89, 101, 115
 Batori Krištof / Bathory Kristófnak, Erdel Beylerinden 83
 Battal Paşa, Osmanlı Vatandaşı 335
 Batthyány Ferenc, Avusturya Komiseri, Tuna ötesi bölgesinin başkumandanı 175, 178
 Baya, Macaristan'ın Baja isimli yerleşim birimi. 25
 Bayezid Han, I.
 —'ın kılıcı 408
 Bayezid Han, II. 7, 8, 13, 409
 —'ın kılıcı 409
 bayındır hale getirmek 127
 Bayram Paşa, Vezir, Kaymakam 219
 Bebek Ferenc [György Bebek], Macar, İstanbul'da mahpus 51, 55
 Becefalor köyü, Sigetvar 119
 Beç / Bécs 35, 40, 87, 115, 176, 186, 199, 310
 — Kralı 29, 35, 63, 75, 87, 121, 149
 — tarafı 75, 121
 Behic Erkin, Nafia Vekili 470, 471, 473
 Bekes / Bekeş Gáspár, János Zsigmond'un başdanışmanı, 1571 yılından itibaren Erdel Prensligi'nin başına II. Selim tarafından desteklenen somlyai Báthory István'a karşı Habsburg imparatorun adayı olmuştur 87, 116
 Békés, Macaristan 137
 Bekiş / Békés nahiyesi, Göle kazası, Macaristan 107, 137, 138
 Bel [Beliu] Kalesi, Erdel vilayeti, Romanya'da Tăgădău köyünün güney batısında 101
 Bélay Barnabás, Macar elçisi 13
 Belediye Meclisi 427
 Belen cemaati 257
 Belgrad (Nándorfehérvár) 69, 77, 269, 324
 — Antlaşması 335, 336
 — Kalesi Muhafızı 325
 — Kumandanı 315
 — kalesi 14
 — Ovası 265
 Beliu bkz. Bel Kalesi
 Bender, Tighina 277
 — seraskeri 277
 Benedikt mezhebi 299
 Beothy, Macar ihtilal reislerinden 344
 berât-ı hümayûn 171
 Berim köyü, Hatvan kazası 205, 229
 — ahalisi 197, 211
 Berki köyü, Kopan Kalesi kazasına bağlı 134
 Bernard Ulmann, Macar ihtilal reislerinden 344
 Bersaf, Edirne sakinlerinden, Yahudi 317
 Berzeviczy Albert, Macar siyasetçi, edebiyatçı, Macaristan Bilimler

Akademisi'nin başkanı, Macar Olimpiyatlar Komitesi'nin ilk başkanıdır 430
 Besarabya voyvodası 16
 Besim Ömer, Doktor, Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti İkinci Başkanı 438
 Bethlen Gábor, Erdel Prensi 191, 192, 249, 257
 Bethlen István, Kont, Macaristan Başbakanı 477
 Betlen İştvan bkz, István Bethlen
 beygirler 143
 beyler 110
 beylerbeyi 40, 95, 109, 153, 154, 175, 257, 261
 — çavuşları 40
 — hasları 40
 bezirgânlar 38, 161
 bıçak kını 41
 Biber 41
 Bicaci, Romanya'da bir köy 137
 Bihar nahiyesi, Varad, Erdel 137, 216, 219
 Bihke Kalesi, Bosna 266
 Bikaç köyü, Bihar nahiyesi, Varad, Erdel 137
 bilimsel antropoloji 419
 Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması 487
 billur 408
 Biro(lar), köy muhtarı, hakim 38, 83, 109, 162
 Bizans İmparatorluğu 443
 Blagaj 14
 Blaj Menhar kavgası 51
 Blaj Yanoş, Macar beylerinden 103
 Blandrata, Yorgi oğlu / György, Erdel Kralı'nın doktoru 59
 Bobofça / Babócsa Kalesi 77
 Bobowacz, 14
 Bochach 14
 Boçkai İştvan / Bocskay István, Erdel Hakimi, Macar Kralı 171, 176
 Bodony 15
 Boglovi Mihaliç İlona, Madam, Osmanlı Askerlerine hediye etmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Rapozvar 380
 boğası 41
 Boğdan Voyvodası 191, 335
 Bohemya 13, 14, 303
 bojik [noel] 216
 Boldog Makár, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Bornemisza Matyas 92
 Borony(?) Kasabası, Macaristan 413
 Borosznok (Brusnik-SK) 207
 Bosna 14, 176
 — arazisi 14
 — eyaleti 335
 — Hersek 65, 441
 — sınırı 14, 266

— toprakları 14
 bozguncular 45
 Bögötey Yanoş, Şomog ilindeki toprak sahibi 91
 Branicsevo 14
 Braslaspo, Macaristan'da Türkler zamanında Macarların elbise yaptıkları bir nevi çukanın adı 41
 Bratislava 29, 103
 Brezova (Suché Brezovo-SK) 207
 Bristrol 481
 Brod kadısı 113
 broşür 389
 Buda 18, 21, 216
 Buda Mezhebi'nin İslam Üzerinde Tesiri 431
 Budapeşte, Macaristan 143, 402, 423, 453, 463, 481, 485
 — Başşehbenderliği 430, 448
 — Elçiliği 477
 — Türkiye Başkonsolosluğu 375
 — Üniversitesi 373
 Budin 25, 37, 45, 63, 77, 79, 87, 109, 110, 113, 116, 121, 123, 129, 131, 132, 143, 172, 175, 177, 219, 239, 315, 383
 — Başkadısı 175
 — beylerbeyi 29, 33, 49, 55, 63, 73, 77, 79, 84, 87, 95, 107, 109, 113, 115, 121, 143, 147, 149, 153, 157, 178, 195, 215, 423
 — bölgesi 57
 — Camii 138
 — defterdarı 79, 253
 — Divanı 161, 225, 235, 239
 — Eyaleti 189
 — Hazine Defterdarı 189
 — Hazinesi 79
 — kadısı 139, 178, 195, 203
 — Kalesi 131, 133, 317
 — kazası 203
 — Medresesi 130, 139
 — paşası 176, 191
 — Sancağı 37, 165
 — Şehri 139, 203, 212, 226
 — varoşu 130, 132, 133, 151
 — ve Peşte bölgesi 138
 — ve Peşte medreseleri 138
 — vilayeti 109, 151, 161
 — yeniçeri ağası 69
 —, Eski 133
 —, Novigrad, Seçen, Filek ve Hatvan Sancakları Kanunnamesi 37
 buğday 166
 Bukovina 303
 Bulgar Krallığı 3
 Bulgaristan 15
 Burgau 303
 burgmaister 377

Burgundia prensi 303
 Bursa 175, 279
 Bussa (Buşince-SK) 207
 Buz 253
 buzhane 139
 Bükreş 333
 — elçisi 419
 Bülent Ecevit, Başbakan 493
 büro danışmanı 463
 bütçe 347
 büyücü kadınların öldürülmesi için buyuruldu verilmesi, Berim köyü, Hatvan kazası 229
 Büyük Millet Meclisi 458
 Büyük Radvan köyü, Bihar nahiyesi, Varad 137

C

cabi (tahsildar) 138
 Cafer Ağa, Solnoklu, Yuvan köyü ve etrafında bulunan köyleri basıp yağmalayan 27
 Cafer Odabaşı, Hatvan kazasından 246
 Calafat iskelesi, Romanya 329
 Cami, İbrahim Çavuş tarafından yaptırılan, Debbaglar Mahallesi, Budin 130
 Camiikebir Mahallesi, Budin Kalesi 133
 Canée (Hanya) İslam Yüksek Okulu öğrencileri, Girit 373
 Canfeda Kalesi, Jászberény'in içinde Türk yapımı, etrafı kazıklarla çevrili kale 123
 —halkı 123
 Cankurtaran
 — Kervansarayı 138
 — Palankası varoşu, Adony kasabası, Macaristan 134
 cariyeler 7
 Casimir Batthyany, Macar ihtilal reislerinden 343
 casuslar 29, 35, 87, 116
 Celâl Bayar, Türkiye Cumhurbaşkanı 483
 Cem Sultan 7
 Cemil Taner, Beden Terbiyesi Genel Direktörü, Tümgeneral 479
 Cemil Uybadin, Dahiliye Vekili 470, 471
 Cenge (Csenge) mezraası, Hatvan 245
 Cernovic 303
 Cevad, Sadrazam ve Yaver-i Ekrem 407
 ceza parası 166
 Cezi, Doktor 313
 Chachwyna, barışa dahil olacak yerlerden 14
 Chojecky, Macar ihtilal reislerinden 344
 cizye 211, 270
 — ve diğer vergilerden muaf olmak 317
 — yüklenme 211
 cizyedar 279

coğrafya 405

Collegium Theresianum bkz., Theresianum

Corvina (el yazması) 371

— kütüphanesi 371

Costantin Szemere, Macar ihtilal reislerinden 344

Covan, Avusturya Kralı'nın oğlu 116

Crosetti, İsviçreli Federal Yüzbaşı 389

Csáky Mihály bkz., Çaki

Császár ve Lukács kaplıcaları 151

Csepel adası, Tuna Nehri 134, 143

Csie, Şomog ilinde yerleşim yeri 91

cuhudhaneler, Yahudi evleri 135

cuma ve bayram namazları 123

Cumhurbaşkanı 477

Cumhurbaşkanlığı mührü 458

cüzhan 139

Cyn 14

Ç

Çadırcı Bali, Budin varoşunda mülk sahibi 133

Çaki / Csáky Mihály, Kőrösszeg'li Kont, Kurc general, Tekirdağ'daki Macar kolonisinin lideri 289, 290, 293

Çakmak Sokağı, Beyoğlu'nda Kalyoncu Kulluğu altında 365

Çanakkale Boğazı kaleleri 336

çavuş(lar) 87, 283

Çeh ülkesi 309

çerçiler 38

çeşme 157

Çetrofça hâssı, Paşa sancağında 269

Çırçır yangın yeri 448, 449

Çiço hakimi 31

çifte hamam 133

Çin 438

Çirmen sancağı 257

Çise hakimi 91

çömlek 38

—çi 38

Çörtolhik köyü, Sigetvar 119

çuka 41

Çuvaş Fihrist-i Kelimâtı 430, 433

Çuvaşavetir (Çuvaşa ve Tererazar(?)) Razar Morovin / Murdvin Lisani 434

Çünş(?) Entelijand 378

D

Dabak 246

Dahiliye Nezareti 399, 427, 447, 451

— Mektubi Kalemi 417

— Sicill-i Ahval Şubesi 414

Dalmaçya 13, 14, 303

dalyanlar 137

Daniel de Vais, Kont, Debrecen ahalisinden, Komite başkanı 391

danişmend 138

Darulfünun Ebniye-i Âliyesi 347

Dávid Zólyomi, Bihar eyaletinde toprak sahibi asilzade, Erdel Prensi István Bethlen'in damadı 216

debbağ 130

Debbağlar Mahallesi, Budin 130, 132

Debrecen / Debreçin / Dobraçin / Dopraçin / Debrekzan, Macaristan 121, 159, 161, 379, 391

— varoşu 45, 121

—varoşu ahalisi 161, 169, 391

Debreçin bkz., Debrecen

Debrekzan bkz., Debrecen

Dedcu Lajos, Mösyö, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Kaşkilt(?) 380

defter

— kâtibi 40

—i atik 41

—i cedid 41, 167

—i Hakâni 223

—i Hakâni Emaneti 449

Defterdar(lar) 61, 253

Defterhane 119

değirmen(ler) 38, 107, 133, 134, 135, 137, 138, 167

— ve pınara düşme 225

— vergisi 166

Dembinski bkz., Henryk Dembiński

Dembinsky bkz., Henryk Dembiński

demir kılıç 410

Demirkapı bkz., Vaskapu

demiryolu yapılması 363

denk, ağırlık birimi 41

derbentler 154

derebeyleri 13

Derecskey János bkz. İskender Paşa

Dergâh-ı Âli Çavuşu / Çavuşları 51, 283

derkenar 283, 289

Dersaadet 330

Derviş Mehmed, Hüseyinoğlu, Budin kadısı 129

Despolom, Avusturya çukası 41

Dévény 185

devirhan 139

Devlet Giray I., Kırım Hanı 115
 Devlet Hazinesi 271, 281, 283, 364, 383
 devrilen ağaç ve duvar altında kalma 225
 Dırar Mescidi 130
 Dışişleri
 — Bakanı (Bakanlığı) 389, 487, 489, 491, 493, 495, 497
 — Bakanlığı İstanbul temsilcisi 457
 — Bülteni, Macaristan 462
 dilin ıslahı 429
 Dimitre Gorg, Macar 166
 din 441
 — adamları 299
 — davası 5
 — Fonu 299
 — görevlileri 441
 — İşleri ve Milli Eğitim Bakanı, Macaristan 441
 dini
 — ayin 270
 — cemiyet 441
 Dinyester nehri 277
 dirhem 41
 dirlik 40, 143, 154
 — sahibi (sahipleri) 38, 39, 87, 110, 257, 273
 — verilmek 154
 Divân-ı Hümayun 107, 305, 337
 — Kalemi 318, 453
 — tercümanı 306
 — yazıcısı 285, 286
 Divân-ı Lügât-ı Türk 435
 Divin 239
 diyet öşrü 225
 Diyet, meclis 309
 Dnyeszterfehervár, Akkerman 15
 Doboj 14
 Dobraçin bkz., Debrecen
 Dobrownik bkz., Dubrovnik
 Dobruca 324
 Doğal Afetler ve Teknolojik Kazalara İlişkin Savunma Anlaşması 491
 Dominikan mezhebi 299
 domuz 38, 40, 167
 — vergisi 165
 Dobraçin bkz., Debrecen
 dostane ilişkiler 75
 Dostluk Antlaşması 457, 497
 dönüm vergisi 39
 Dráh (Drahipuszta-H) 207
 Drava Nehri 145
 Drečka ahvalı 216

Drobeta-Turnu Severin bkz., Turnu Severin iskelesi
 Dubal Antalina, Madam, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Zazovaroş 380
 Dubrovnik [Dobrownik] 14, 59
 — tüccarları 71
 Duka Kervansarayı 138
 Dunaföldvár kenti, Macaristan 130
 Durosztol kalesi 15
 düello 23
 dükkân(lar) 133, 134, 135, 138
 düşman
 — haydutları 29
 — ülkesinden gönülleri edilerek gelme 211
 düz kılıçlar 410

E

Ebeck (Obeckov-SK) 207
 ebniye
 — Meclisi 347
 — ödeneği 347
 Ebûbekir, Hz. 130
 Edirne 336
 — Antlaşması 63
 — Vilayeti 405
 Eflak 16, 193, 324, 330, 331, 333, 336, 337, 338
 —Boğdan 336
 — ve Boğdan voyvodaları 191
 — voyvodası 16, 309, 335
 Eger bkz., Eğri
 Eger şehri, Macaristan 107, 378
 Eğitim, Bilim ve Kültür Alanlarında İşbirliği Programı, Macaristan'la 495
 eğlence geliri 378
 Eğre bkz. Eğri
 Eğri / Eğre / Eger 107 176, 177
 — beylerbeyi 235
 — defterdarı 211
 — kadısı 182, 235
 — kalesi 177
 — Kalesi kapudanı 159
 — komutanı 63
 — Muhafızı 229
 ekalim-i seb'a 175
 ekmek 167
 ekü 377
 el
 — koyma 49
 — yazması 371

Elba Adası 309
 elçi(ler) 13, 15, 51, 177, 199, 251, 277, 375
 elçilik
 — kasa günlüğü 463
 — mensupları 419
 — ödenęi 462
 — personeli 462
 — temsilcisi 419
 — tercümanı 461
 Elena (Zrínyi Ilona), Zirinoğlu'nun kızı 250
 elmas 408
 El-Vásıku bi'l-Meliki's-Samed El-Fakır Piri bin Muhammed 159
 eman vermemek 257
 Emir Çelebi 197
 emirname 299
 Encümen-i Dâniş 429
 Endaze, uzunluk ölçüsü 41
 Endréd 23, 91
 Engürüs seferi 255
 Enstitü, Macar Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 443
 epigrafik eserler 443
 Erdel 35, 55, 57, 63, 71, 83, 84, 87, 95, 107, 116, 137, 191, 192, 193, 215, 219, 257, 261, 277, 324
 — beyleri 87, 89, 116
 — bölgesi 35
 — hakimi 219, 249, 261
 — Hakimliği 216, 257
 — halkı 89, 107, 116, 257
 — kralı 27, 49, 51, 57, 59, 63, 71, 75, 83, 281
 — kralının adamları 49
 — memleketi ahalisi 261
 — prensi 191, 215
 — Prenslığı 191, 249
 — Sancağı 137
 — toprakları 14
 — ülkesi 55, 63, 71, 89, 95, 193, 219, 261
 — vilayeti 49, 83, 84, 89, 101, 171
 — vilayeti hakimliği 171
 — Voyvodahğı 95, 116
 — voyvodası 83, 95, 101, 104, 107, 115, 159
 — yöneticileri 171
 Erdelli(ler) 177, 191, 219
 — beyler 83
 — tacirler 49
 — ve Macar Kursluları 269
 Erdődy Kristóf, Avusturya Komiseri 175
 Erdut iskelesi 25
 Ergani, İştvan oğlu, Kovin varoşu ahalisinden 165

Erlav 378
 Ernest Habsburg, Avusturya Arşidükü, (1553-1595). Aşağı ve Yukarı Avusturya'nın, bunun yanı sıra İspanyol Hollandası'nın valisi 115
 Erneszt, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Ersekujvar / Nove Zamky, Slovaky 211
 Erşek, başpiskopos 251
 Erzsébet Cillei, Kral Matyas'ın karısı 7
 esedi kuruş 281, 283
 esir(ler) 33, 176
 — düşmek 11, 95, 123
 — etme 27, 63, 257
 — tutma 176
 —likten kurtuluş parası 11
 Eski Budin bkz., Budin
 eski defter bkz., defter-i atik
 Eski Macar Lisanı Müştakkâtı Hakkında Tedkikat 432
 Estergadin şehri bkz., Segedin
 Estergon [Esztergom/ Usturgon], Macaristan 189, 427
 — Kalesi 134, 178
 — martolosları 166
 — sancak beyi hassı 189
 — sipahileri 273
 — şehri, Macaristan 49, 177, 378
 Esterhalin, başlık, külah 41
 Esztergom bkz., Estergon
 eşkıya(lar) 29, 107, 154
 eşkıyalık 33, 47, 195
 Etruria 303
 Eveysin, Avusturya çukası 41
 Evkâf-ı Hümâyûn Nezareti 402
 Evlenme vergisi 39, 166
 Evliya Çelebi Seyahatnamesi Tercümesi 431, 432
 Exung, Macar elçiliğı kısıtlanmış telgraf adresi 463
 Eyalet Valisi 175
 eyer 409

F

Fábián, Sebestyén, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Fábiánfalva (Fábiánka-SK) 207
 Fâil, Fiil ve Terkib, Cümle 432
 Faragó János, Jászberény varoşu sakinlerinedn 245
 Farkas Nagy 91
 Fars dili dersi 413
 Farsça 413
 Fatih ilçesi, İstanbul 448, 449
 Fatih Sultan II. Mehmed bkz., Mehmed Han, II.
 Fejer, Macaristan 427
 Felheviz / Felhévíz, Karpat Havzası, Budin 151

— kilisesi 151
 Felix Schwarzenberg, Prens, Avusturya Başbakanı ve Dışişleri Bakanı, Rumeli Ordusu Kumandanı 337
 Felső-Alsótiszovnyik (Tisovnik-SK) 207
 Felsősztrégár (Horné Strháre-SK) 207
 Fenerlik 14
 Fenn-i Cümle Esâsâtı (Küçük Cümleler) 432
 Fenn-i Lisan Mecmuası 430, 433, 434
 Fenn-i Lisana Dair Bazı Yeni Âsâr Hakkında 431
 Ferdinánd, Burgundia prensi 15
 Ferenc József, İmparator 371
 Ferenc Kolossa, Birinci tercüman 420
 Ferenc Luttor, Macar arkeolog ve tarihçi 443
 Ferenc Nagy 92
 Ferenc Pulszky, Macar Ulusal Müzesi Müdürü 371
 Ferenc Rákóczi [Rakoçioğlu / Rakofçioğlu / Rakoçi], II., Erdel Kralı, Macar Kralı, Özgürlük Savaşı'nın önderi 277, 279, 281, 283, 419, 420, 450, 473, 485
 — Evi, Tekirdağ 485
 —'nin Muhacereti ve Hukuk-ı Terk Vesâik-i Tarihiyyesi 434
 — özgürlük savaşı 485
 — ve Kelemen Nedimin Türkiye Mektupları Notları 434
 Ferencz, Peşteli 233
 Ferenc Değirmenleri, Slovakya 136
 Ferenduş, Nemçe ve Alman Kralı Maksimilyanoş'un babası 51
 Ferenduş-oğlu 52
 Ferhad (Stain), İslama giren şahıslardan, Şumnu 343
 Ferhad Çavuş, esir 63
 Ferhad Paşa, Budin Beylerbeyisi 159
 Ferhad, Abdullah oğlu, Katip 42
 Ferhad, tüccar 121
 Ferid, Dahiliye Vekili 469
 ferman 57, 59, 83, 89, 153, 171, 172, 225, 249, 261, 283, 289, 290, 293, 324
 Fethi Çelebi Kahvehanesi, Budin kalesinde 133
 fetih 185
 — toprağı 199
 Fevkalade Murahhas ve Orta Elçi 461
 Feyzullah Efendi Medresesi, İstanbul 449
 fidy 91, 176
 Fihrist-i Kelimât 431
 Fil'akovo kenti bkz., Filek, Slovakya
 Filek [Füle], (Fil'akovo-SK), Slovakya'nın kenti 189, 207
 — Kalesi 131, 136, 177, 185, 207, 239
 — Mescidi 139
 — Sancağı 37
 Filibe 336
 Filip von Solms [Philip Graf zu Solms] 200
 Fin 429, 432
 Fin-Macar Lisanlarında Arba ve Kafkas Esasâtı, Fenn-i Lisan Mec-

muası 434
 Fin-Uygur Lisanında Kelime Teşkili 434
 Fin-Uygur Lisanlarında İran Esasları 432
 firuze 408
 fitne
 —ve fesat faaliyetleri 321
 — ve karışıklık çıkaranlar 45
 Flandria 303
 florin 377, 378, 379, 394
 Folordyn 14
 Fonyód Şehri 91, 149
 Forgach Sigismund 193
 forint 91, 177
 Födvar Palankası varoşu, Budin'e bağlı, Macaristan'ın Dunaföldvár kenti 130, 133
 — Kervansarayı 138
 — Mescidi 139
 Fralle, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343
 Fransa 309, 323, 334
 — Büyükelçiliği 327
 Fransız(lar) 309
 — altını 378
 — dili dersi 413
 — konsolosu 367
 Fransızca 364, 413, 429, 435
 — mektup 367
 Fransiskan / Fransisken
 —Kilisesi, Also-Vizivaros'taki 130
 —mezhebi 299
 Fransuva Rakoçi, Macar bağımsızlık kahramanlarından 473
 Frengistan 57
 Fridvalski 367
 Fuad Efendi / Paşa bkz., Keçecizade Fuad Efendi
 Funta, ağırlık ölçüsü 41
 Füle bkz., Filek
 Fünfkirchen bkz., Peçuy

G

Gábor Bethlen, Hükümdar 215, 249
 Gácslehota (Lehôtka-SK) 207
 Galan, Mösyö, Turuk ve Maâbir Müdürü 405
 Galati (Galac), Romanya 367
 ganimet 408, 410
 Garaşan, Sırp Prensligi Dahiliye Müdürü 323
 Garmat 185, 207
 Gaspar Gratiani, Paros ve Naxos Prensi, Bâb-ı Âli'nin elçisi, 1619'dan itibaren Moldova voyvodası 199, 200
 gayrimüslim(ler) 37, 38, 121, 159, 167

— ahali 45, 205, 270
gazete 299
Gâzi Giray Sultan, Kırım Hanı 257
gâziler 257
geçimlik para(sı) 289, 290, 305, 306
geçit vergisi(-leri) 40, 159
Gelibolu 281
gelir-gider belgesi 289
Gemert bkz. Şayogömöre köyü
gemilerinin saldırıya uğraması 21
genç tüccarlar 378
Genel Kurul Tutanağı 375
Genelkurmay Başkanlığı 493
Genovéva Dani, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
geometri 405
Georgius Trapezontinus Rhetor, el yazması 371
Gerde Nehri 135
Géza Daruváry, Macaristan Dışişleri Bakanı 461, 463
Girit
— Adası 336, 337, 338
— valisi 336, 338
Glábocs (Glabušovce-SK) 207
Glamoc 14
Gorg Kovaç (György Kovács), Dobroçin varoşu halkından 159
Gorg, İlyas oğlu, Kovin varoşu ahalisinden 165
göçmen(ler) 356, 473
göğüslük zırhlar 91
Göle 107
— Beyi 107
— Kalesi 69
— Kazası, Macaristan'ın Gyula isimli yerleşim birimi. 137
Göngöş [Gyöngyös], Macaristan
— kasabası 38
— varoşu 182
— varoşu çarşısı 181
Gönüllü Mahallesi, Budin, Macaristan, (Víziváros'un kuzey bölü-
mü) 131, 132
gönüllü taifesi 139
Görz 303
gösteri(ler) 387
— yapma 373
götürü vergi(leri) 38, 61, 159
gözaltına aldirmek 21
Gran 380
Grana kumaşı 41
Graşan 324
Gril, Mösyö, Mimar 400
Grimm, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343
Gustave Zerfi, Macar ihtilal reislerinden 344

güherçile 73, 273
— işlenmesi 73
— madeni 73
Gül Baba 315, 399, 400, 402, 423
— mescidi 423
— Türbesi 315, 399, 400, 401, 402, 423, 449
— Zaviyesi 130, 132, 138, 151
gümrük
— idarecisi 289, 290
— Kanunu 299
— vergisi 38, 42, 41, 71, 165, 167, 270, 299
gümüş kapkacak 299
Günahsız Gebelik Yortusu Bayramı 31
gürz 408, 409
Gürz İlyas Bayırı, Budin varoşunda 132, 133
Gürz İlyas Tepesi 138
güvence 341
Güvercinlik (Galambóc) 14
Gyarmat / Garmat (Balassagyarmat-HU) 207
Gyöngyös bkz., Göngöş
Gyöngyös, Macaristan 181
Györ / Győr şehri, Macaristan 378, 427
György Baross, Dr., Macar Bakanlık Müsteşarı, Balkanlar Komitesi
Asbaşkanı 481
György Bebek bkz., Bebek Ferenc
György Drugeth, Kraliyet temsilcisi 191
György Rákóczi I., 215, 216, 219
György Thurzo, Kont 185
Gyula Andrassy (Andrasi), Kont, Avusturya-Macaristan İmparator-
luğu Dışişleri Bakanı 383
Gyula Forster, Baron, Macar Ulusal Tarihi Eserler Komisyonu baş-
kanı 419
Gyula Petőházy, Macar Kızılhaçı Şube Başkanı 481
Gyula, Macaristan 69, 107, 137
Gyurgyevó bkz., Yergöğü

H

Habil Efendi, Budin Kadısı 175, 178
Habsburg 303
Habsburg Miksa (Habsburglu Maximilian), Macaristan ve Bohemya
Kralı, Kutsal Roma-Cermen İmparatoru (1564-1576) 87
Hacı Efendi, Müderris 140
Hadis-i şerif 129
hadnak 240
hafta pazarı 67
Hagymási Kristóf, Macar 87
hakanlık tuğrası 223
haklarından gelmek 172

Hakmaş Kristof, Erdelli 87
 haksızlık yapılması 236
 Halászi (Ludányhalászi-HU) 207
 Haleb
 — Eyaleti İdare Meclisi üyeleri 353
 — Mal Sandığı 353
 halife 41, 334, 337, 338, 363, 417
 Halil Bey, Erdel'e ait tahrir defterini hazlayan 95, 96
 Halil Beyefendi, Hariciye Nazırı 437
 Halim Paşa, Ferik 328, 329, 330
 halka zulmetmek 47
 hamam 134, 137
 — ve hastane inşası 151
 Hamid Sancağı Mutasarrıfı 257
 Hamid, Usturgon sipahilerinden 273
 Hamza Bey 132
 Hamza Bey, İstolni Belgrad Sancağı Beyi 33
 Hanefi mezhebi imamı 140
 Hans von Molart [Johannes Molart], Harp Meclisinin danışmanı, Komárom başkumandanı 175, 200
 Hanya, Girit 373
 haraç 216
 — toplattırmak 33
 Harámvár 14
 Harbiye Nezareti 437
 Harem ağası 101
 Hariciye Nezareti 367, 393, 394, 397, 400, 402, 407, 438
 — Nazırı 321, 375, 387
 — Nazırı Müsteşarı 447
 — Vekâleti İstanbul Murahhaslığı 465
 — Vekâleti V. Daire Umum Müdürlüğü 477
 Harka, Segedin ile Budin arasında 25
 Harkakötöny 25
 harp elbisesi 408
 Harsova 15
 Hartyán (Chrt'any-SK) 207
 has, Yıllık geliri yüz bin akçeden fazla olan dirliklere verilen isim 165
 Hasan Bey, Budin sancaktarı 23
 Hasan Bey, Budin Valisi Mustafa Paşa'nın kardeşinin oğlu, Merhum 139
 Hasan Bey, Kopan Beyi 31
 Hasan Çelebi, Kâtib 246
 Hasan Efendi, Peşte eski Kadısı 132
 Hasan Hüsnü, İktisad Vekili 469, 470
 Hasan Paşa, Tiryaqi, Budin Paşası 191
 Hasan, Abudllah oğlu, Kovin varoşunda sakin 166
 Hasan, Ali oğlu 223
 Hasan, Belgrad Kalesi Muhafızı 325

Hasan, Dergâh-ı Âli Çavuşu 182
 hasır 139
 Hasköy 317
 hastane 313
 — inşası 151
 hatıra levhası 485
 hatip 123, 139
 hatt-ı hümayûn 249, 271
 Hatvan 177, 239
 — Kadısı 211, 229, 235, 245
 — Kalesi 137
 — kazası 229, 245
 — Sancağı 37, 235
 — sancağının havâss-ı hümayûn statüsündeki köyleri 235
 — sancakbeyi 143, 147, 235
 — sancakbeyi hassı 189
 Hatvani, Macaristan 189
 Hava Şehitleri Anıtı, İstanbul 449
 Havala 14
 havâss-ı hümayûn 33, 69, 121, 127, 161, 165, 181, 203, 221, 225, 235
 haydut(lar) 25, 29, 67, 149
 — ve katana eşkıyaları 239
 Haynich, Macar ihtilal reislerinden 344
 Hayreddin Çavuş 21
 hayvan kesimhanesi vergisi 165
 Hazine 40, 109, 165, 289, 305, 306
 — tezkiresi 281, 283
 Hazine-i Amire 211
 — Defterdarı 69
 Hazine-i Hassa-i Şahâne Nezâreti 414
 — Mütercimliği 413, 414
 — Sicil Şubesi 414
 Hazine-i Hümayûn 408
 Hazine-i Hümayûn Birinci Daire 408
 —, Birinci Câmekân 408
 —, Dehliz 409
 —, Dehliz, Dördüncü Câmekân 409
 —, Dehliz, İkinci Câmekân 408
 —, Dehliz, Üçüncü Câmekân 409
 —, İkinci Câmekân 408
 —, Üçüncü Câmekân 409
 — ve İkinci Daire 409
 Hazine-i Hümayûn İkinci Daire 409
 —, Dehliz 408, 409
 Hazreti Meryem'in göğesi kabulü bayramı 92
 hediye 177
 Heewan 14
 hekim tayini 313
 Henryk Dembiński, General, Macar ihtilali ileri gelenlerinden 333,

334, 343
 Herendi József, Macaristan Elçiliği Daire Başkanı 485
 Hersek 14
 hersekler 115
 Hethesi Pethe László, Pozsony'daki Macar Kamarası başkanı 200
 hırdavat 41
 Hıristiyan(lar) 3, 5, 23, 216, 251, 343
 — hükümdarlar 15, 16, 17
 — idarecileri 257, 275
 — mezarları 4
 — milleti 171
 —ın ileri gelenleri 4
 Hırsova 14, 328, 324, 420
 Hırvat(lar) 250
 — askerleri 266
 — diyarı 13
 — ülkesi 115
 Hırvatistan 14, 113, 135, 138, 303
 Hızır İlyas günü 216
 Higin, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 hil'at 261
 hilâfet 153
 Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Kızılay 448
 — Riyaseti 437
 — Merkez-i Umumîsi İkinci Başkanlığı 437
 himaye 31, 89, 172, 250, 269, 335, 355, 359
 — olunmak 84
 Hindî Baba Zaviyesi, Budin 130, 132, 139
 Hodmezovasarhely şehri 377, 378, 379
 Hollan, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343
 Hollanda Kraliyet
 — Elçiliği 463
 — Elçisi, İstanbul 463
 — Hükümeti 463
 Holloka 185
 Homanîçe Kalesi 149
 Homazepius(?) sancakbeyi 21
 Honved(ler) 375, 378
 — Derneği, 1848/49 375
 — komitesi, Miskolç 375, 377
 Horhor semti, İstanbul 448
 Horvaç Zvildi Mihalinne, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Licka(?) 380
 Horvát Gáspár bkz., Gaspar Gratiani
 Horvat Jamnozne, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Licka(?) 380
 Hristiyanlık 5
 Hubay Szalayi Mary, Madam, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Sezepsi 380

Hud Suresi 11
 hukuk
 —a ve kanuna aykırı olma 225
 —en sabit olmayan ölüm 225
 Hun, Peşte'de yayımlanan Macar gazetesi 377, 378, 379, 380
 Hunyadi János [Yanko Hunyadi], Macaristan valisi, Erdel Voyvodası 450
 Huszt kalesi 191
 hükümdarlar 177
 Hülfsaktion für Deutsche und Oesterreich-Ungarische Gefangenen in Sibirien, dernek 438
 Hüseyin Bey, Kopan Sancakbeyi 92
 Hüseyin Bey, Seçen Sancakbey 182
 Hüseyin Bey, Zaim 159
 Hüseyin Fehmi Efendi, Yüzbaşı, Müslüman esirlerin sevkiyle görevli kurye 435
 Hüseyin Kaptan, Bosna ihtilali elebaşısı 335
 Hüseyin Odabaşı, Dabak 246
 Hüseyin Paşa, Vezir, Budin Hâkimi 215
 Hüseyin Paşa, Vezir, Özi Valisi 255
 Hüseyin, Abdullah oğlu, Kovin varoşunda sakin 166
 Hüseyin, Hacı 197
 Hüseyin, Hz. 139
 Hüseyin, Pankota Alaybeyi 107
 Hüseyin, Süvariler Ağası 182
 Hüseyin, Voyvoda 91
 Hüsrev Paşa Camii Mahallesi, Budin kalesi 131
 Hz. Muhammed (SAV.) 182

I

Ilıca bölgesi, Osmanlı zamanında Buda'daki Kakas kapu (Horoz Kapısı) 73
 ılıca(lar) 151, 279
 Ilija Garasanin, Sırp siyasetçi, Aleksander Karageorgevich'in hükümdarlık döneminde dış ve iç politikanın yöneticisi 323
 Imotski 14
 Imre Karácsony, Macar 423
 Ioan Caragea [János György II.], Eflak Voyvodası 310
 Irányi György, Onod Kapudanı 182
 ırkdaşlık 448
 ıskarlat, Venedik çukası 41
 Islâhü't-takvim 413
 Islav ve Macar (o) (a) 433
 István Bethlen [Betlen İştvan], Erdel Prensi, Hükümdar Gábor Bethlen'in erkek kardeşi 215, 216
 István, Karaboğdan (Moldova) voyvodası 16
 Ivan IV., Rusya Çarı 115

İ

i'lâm 197
iade-i ziyaret 387
İbrahim Ağa, Müteferrika 283
İbrahim Ağa, Zaim 182
İbrahim Çavuş Camii ve Muallimhanesi, Budin 130, 138
İbrahim Efendi, Müteferrika, İlk Türk matbaasının kurucusu 285, 286
İbrahim Han'ın kılıcı 408
İbrahim Paşa, Sadrazam 21
İbrahim, Süvari 205
İbrahim, Voyvoda 159
icmal defteri 245
İcra Vekilleri Heyeti 473
iç kale, Sigetvar Kalesi 77
iç nizamname 453, 454
İçişleri Bakanı, Macaristan 441
İçki fıncısı vergisi 165
İdam edilme 39
İglau, Moravya 41
İharoš hakimi 31
İhsan Eryavuz, Bahriye Vekili 470, 471
İhtisap ve ihzariye vergisi 165
İhtiyat Topçu Alayı 397
İkamet Sözleşmesi 470
ilaçlar 59
İlk Dört Asır Zarfında İslam'ın Dinî Harekatı 431
İlok kazası, Hırvatistan 136
— iskelesi 25
imam 123, 139, 441
imparator
—, Avusturya imparatoru 175, 177, 191, 193
— ve kral müşaviri 175
imparatorluk, Osmanlı imparatorluğu 355
— toprakları 193
İmre Thököly bkz., Tökeli İmre
İnci 408
İngilizce 405, 413
İngiltere 309, 334, 359
inkılâb 477
İnşaat Müdüriyet-i Umumiyesi 402
İpol Nehri, Sečen Palankası kazasında 136
İpsilanti, Eflak Voyvodası 335, 336
irade-i seniyye 318
İran 13

— işi 408
— savaşı, Çaldıran Savaşı 408
İsa, Hz. 13, 18, 177
İshak Ağa, Seyyid, İstanbul Gümrüğü Emni 285
İshak Paşa, İstanbul 449
iskân 269, 275
İskeleler Kanunnamesi 40
İskender, Erdelli Tifi Karoş'un ihtida ettikten sonrasi ismi 107
İskender Paşa [Macarlı], Ferik 368
İslam, Menteşe sancağı mutasarrıfı 257
İslam
— askerleri 255, 266
— Dininin Yasal Olarak Kabul Edilmesi 441
— Fenn-i Hukukunun Esası 431
— Hakkında Takrirler 430
— kabirleri 402
— ordusu 266
— sınırları 153
— ülkeleri 41
—'a girmek 101, 261
İslamiyet 328, 430
İsmail Efendi, Binbaşı 329
İsmail Safa, Maârif 469
İsmail Safa, Mübâdele, İmar ve İskân Vekâleti Vekili 469
İsmail, Budin Defterdarı 253
İsmail, Şehremini 449
İsmet İnönü, Dahiliye Vekâleti Vekili, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti Vekili, Hariciye Vekili 458, 469, 469, 470, 471, 473
İspanya Kralı 15. 29, 176
ispençe vergisi 37, 166
İstanbul [Konstantinopolis / Kostantiniye] 21, 27, 51, 92, 219, 223, 251, 265, 285, 305, 315, 323, 329, 371, 387, 413, 420, 424, 434, 437, 443, 448, 449, 450, 451, 453, 454, 457, 462, 463, 466, 469
— Arkeoloji Müzesi 443
— caddeleri 447
— Gümrüğü 285, 286
— Gümrüğü Emni 285, 286
— Gümrüğü gelirleri 285, 286
— Noterliği 453
İstefan, bkz., Szapolyai János Zsigmond István
İstolni [İştolni / Székesfehérvár] Belgrad 29, 131, 185, 189
— Kalesi (Macaristan'ın Székesfehérvár kenti) 131, 134
— Kalesi Camii 138
— Sancağı Beyi 33
— sancak beyi hassı 189
İstoni Belgrad bkz., İstolni [İştolni] Belgrad
isvanisk 377, 378
İsveç 309
— kralı 356

İsveç'te Lap Akvamı Lisanı Hakkında Tettebbuat 433
 İsveç'teki Alap Akvamı Kıraat Kitapları 433
 İsveç'teki Alap Akvamı Sarfı 433
 İsveçre pasaportu 367
 isyancı liderleri 321
 işlenmiş barut 73
 İştolni Belgrad bkz., İstolni Belgrad
 İşve Nehri 133
 İtalya 15, 427
 İtalyan(lar) 331, 462
 — dili dersi 413
 İtalyanca 199, 405, 413, 414
 İzmir 479
 — Gümrüğü, İstanbul Gümrüğü'ne bağlı 305
 — Gümrük İşletmesi 297
 — Gümrük İşletmesi gelirleri 295
 İzmit 275, 419
 — Sancağı 405
 İznik kadısı 275
 İzvornik 65

J

János Bánffy, Macaristan Başkumandanı 21
 János György II. bkz., Ioan Caragea, Eflak Voyvodası
 János Hunyadi 3, 7
 János Zápolya, Macar Kralı, Szapolyai János Zsigmond István'ın [Kraloğlu] babası 35, 61
 János Zsigmond bkz., Szapolyai János Zsigmond István
 János Zsigmond Zápolya bkz., Szapolyai János Zsigmond István
 János, Kral 21
 Jász Ferenc, Jászberény varoşu sakinlerinedn 245
 Jászberény varoşu bkz., Yazberim varoşu
 Jean Balogh, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343
 Jelsőc (Jelšovec-SK) 207
 Jenő Forster, Baron, Macar heyeti sekreteri 419
 Jenő Ruszkay, Elçilik sekreteri 461
 Jézus neve, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Johannes Molart bkz., Hans von Molart
 Johannit mezhebi 7
 Joseph Modaross, Macar ihtilal reislerinden 344
 Joseph Serfozu, Mösyö, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Miskolç 380
 Josip Jelačić Bužimski, Hırvat ban 324
 Jozef Matkoviç, Mösyö, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Rapozvar 380
 Józef Zachariasz Bem bkz., Murad Paşa Bem
 József II., Avusturya Kralı 299, 303
 Juhai Imre, Jászberény varoşu sakinlerinden 245

Julián, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349

K

kadı vekilliği 47
 kadı(lar) 27, 57, 71, 110, 125, 153, 154, 270, 293
 Kadın Terbiye-i Milliyesi 431
 kadınlar 167
 Kadiri Tarikatı şeyhleri 315
 kaftan 89, 171
 kâğıt
 — imalathanesi, Yalakabad 285, 286
 — para 177
 — ustaları, Lehli 285, 286
 Kahire 13
 Kala Dimitre, Jászberény varoşu sakinlerinden 245
 Kalafat 329
 Kalamanca varoşu, Sigetvar sancağı 67
 Kalas /Galac, Romanya'nın Galati isimli yerleşim birimi 367
 kalay 42
 kale(ler) 176
 — komutanı 119
 — tamiri 77
 — in onarılması 153
 Kálmán Thaly, Macar tarihçi, Macar heyeti başkanı 419, 420
 Kálmánca, Macaristan 67
 Kalvenist / Calvinista
 — ayinleri 250
 — mezhebi 251
 Kamal Vitus Bey, Osmanlı elçisi 13
 Kamaldul mezhebi 299
 Kamengrad 14
 kan
 — bağı 7
 — parası 225
 kançılarya 277
 Kaniye 176, 178, 273
 — Beylerbeyi 191
 — Kalesi 178
 kantar 41
 — vergisi 166
 kanun 441
 Kanunî Sultan Süleyman Han, Muhteşem 21, 42, 77, 119, 182, 192, 216, 383
 — Camii, Sigetvar 77, 119
 — Türbesi, Sigetvar 119, 125

—'ın cesedi 119
 —'ın kılıcı 408
 Kanunnâme 37
 —i Hümayûn 39
 kapı
 — halkı 275
 — vergisi, haraç verebilen mükelleflerden alınan vergi 37, 38, 165
 Kapıkulları 195
 — defterleri 195
 kaplıca, Budin varoşunda 132
 kápolna, küçük kilise 151
 Kapoş Nehri, Kopan Kalesi kazası 134
 Kapoşvar [Rapoşvar(?)] şehri, Macarsitan 31, 378
 — bölgesi 67
 Kapuçin mezhebi 299
 Kara Naip, Kadı vekili 47
 Karaboğdan 16
 Karaca Yanko 310
 Karácson Imre, Dr., Macar 424
 Karagöz
 — Hakkında Karagöz'ün Yazıcı Oyunu 433
 — Oyunu 430
 —'ün Türklerin Ramazan Mudhıkesi 433
 —'ün Uruşma Oyunu 433
 karanfil 41
 Kararname 473
 Karaş Nehri 135, 136
 Kardinal Khlesl bkz., Melchior Khlesl
 Karen(?) Vafogel(?), Mösyö, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Erlav 380
 Kariye (Chora) Kilisesi bkz., Kariye Camii
 Kariye Camii [Aziz Mesih Kilisesi] 443
 Karmelitan mezhebi 299
 Karol, VI. (VI. Karel), Avusturya İmparatoru 450
 Károly, V., Kutsal Roma-Cermen İmparatoru ve İspanya Kralı 15, 29
 Karpat Havzası 151
 Karthauzi mezhebi 299
 Kasım Bey, Macarlara esir düşmüş 11
 Kasım Bey, Sigetvar ve Peçuy sancaklarını tahrir etmekle görevli 147
 Kasım, Abdullah oğlu, Kovin varoşunda sakin 166
 Kasım, Bölükbaşı 159
 Kasım, Hamid sancağı mutasarrıfı 257
 Kassa Komutanlığı 249
 Kastamonu Türk Lisanı 431
 Kaşa (Koşice) kenti, Slovakya 107
 — Kapudanı 121
 Kaşkilt(?) 380
 Katalin Brankovics, Erzsébet Cillei'nin annesi 7

Katarina Brandenburglu 215, 216
 Katerina II., Rus Çariçesi 299
 kâtip 138, 246
 Katolik
 — dini 5
 — mezhebi 181
 Kavânin-i Âl-i Osman ve Hülâsa-i Mezâmin-i Defter-i Divân, Mü-ezzinzade Ayni Ali'in eseri 189
 kaymakam 353
 Kaynarca Antlaşması 334, 335
 kayyım 123, 139
 kaza kadıları 65
 kazaen meydana gelen ölüm 225
 Kazak Tatarları Lisanı Üzerine Tedkikat 432
 Kazan Tatarları Lisanı Üzerinde Tetebbuat 434
 Kazayâ Defteri 147
 Kâzım, Müdafaa-i Milliye Vekili 469
 Keçecizade Fuad Efendi / Paşa, Hariciye eski Nazırı 327, 333, 337, 364
 kefil olma 91
 Kékkő 185
 Kelecsény (Filakovské Kl'ačany) 207
 Kelecsény (Sloveské Kl'ačany-SK) 207
 Kelemen deák bkz., Kelemen diyak
 Kelemen diyak [Kelemen deák], Papišta mezhebine mensup Macar ahalisinin birosu, Göngöş varoşu 181
 Kenan Bey, Zaim 159
 Kenan Evren, Cumhurbaşkanı 487
 Kendir öşrü 166
 Kerbelâ çölü 139
 kereste 109
 Keresteş ovası 193
 Keresztelő Szent János, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 kervansaray 131, 132, 133, 135, 138
 kesimhane vergisi 37
 Késmárki Thököly Imre bkz., Tökeli Imre
 Keszthely Kalesi 149
 keşişhane 151
 keten bezi 481
 kethüda 87, 335
 kıdemli konsolosluk memuru 461
 kılavuzlar 149
 kılıç(lar) 92, 171, 408
 — Macar tarzında 409
 kılıçtan geçirilmek 261
 Kırgız 429
 Kırım Hanı 115, 116
 Kırkkilise 257
 Kışır papazı 233

Kızılay bkz., Hilâl-i Ahmer Cemiyeti

Kızılhaç 481

— heyeti 437, 438

— kadın heyeti 438

Kilija 15

kilise(ler) 123, 149, 151, 181, 182, 270

— Roma Kilisesi 15

— Katolik Kilisesi 5

— tamiri 270

— ve manastırlar 299

—nin cami yapılması 123

—ye gitme 167

Kinizsi ve Egyetem sokakları, Macaristan 481

Király Fürdő Kaplıcası 132

kireç

— ve kiremit imali 77

— ve kiremit ustaları 77

— yakma 77

Kis Jenő, Mősyö, Raab şehrinde Avukat 378

Kisfalud (Vieska-SK) 207

Kiskürtös (Malý Krtíš-SK) 207

Kisoczký, Macar ihtilal reislerinden 343

Kiş Benedik Adası, Kovin varoşu 166

Klapka György 367

Klarisa mezhebi 299

Klemens von Metternich, Avusturya Başbakanı 336

Kljucs 14

Kmety (İsmail), İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343

Koca Kral, Avusturya Kralı 115

Kocaeli 419

— mütesellimi 275

koçu(lar), yaylı ve kapalı dört tekerlekli bir cins araba, 38, 39, 69, 109, 143, 167

Kodeks Kumalik 432

Kolojvar 192

kolovrin 409

komiserler 175

Komotin 14

konargöçerler 25, 127

konferans 443

konser 379

Konsolos, Avusturya Ruscuk Konsolosu 321

konsolosluk 393

— ataşesi 461

— ve ticaret ilişkileri 458

Konstantinopolis bkz., İstanbul

Kopan [Koppány], Macaristan 23, 31, 92, 189

— beyi 31

— Kalesi 134

— sancakbeyi 92, 149

Koppány bkz., Kopan

Korkut, Voyvoda, Zaim 159

Korof Nikola oğlu Korofek, Macar, Habsburg Kralı Ferdinand'ın mabeyncisi, kral danışmanı ve Bratislava kaptanı 29

Korşos İştvan (Korsos István), Köröş varoşundan 243

Košice kenti bkz., Kaşa, Slovakya

Koski, Macar Başkapudanı Yanko'nun eşi 305

Kostantiniye bkz., İstanbul

Koşut bkz., Lajos Kossuth

Kotor 14

Kovács (Fil'akovské Kováče-SK) 207

Kovács (Kováčovce-SK) 207

kovan 167

— vergisi 38

Kővár Kalesi 216

Kovikyanice mezraası, Nemçe kasabasına bağlı 136

Kovin adası, Macaristan'ın Budapeşte kentinde, Tuna Nehri'ndeki Csepel adasında bulunan Ráckeve isimli yerleşim birimi 143, 166

— ahalisi 143

— Kanunnamesi 166

— nahiyesi, Budin 165

—varoşu 134, 165, 166

koyun 37, 167

— geçiş vergisi 165

— tacirleri 40

— vergisi 38

kozmografya 405

köleler 4

Kölesd bkz., Köleş köyü

Köleş [Kölesd] köyü, Macaristan 135

köprü 113

— gemileri 61, 113

Köprülü Caddesi, İstanbul 449

Köröş 231

— halkı 243

— Nehri, Göle 137

— Nehri, Solnok 137

Köröş Petre köyü, Erdel ile Solnok sancakları arasında 137

Köröş varoşu, Yazberin Palangası varoşuna bağlı 134, 225, 233

— ahalisi 226, 273

— ahalisi, havâss-ı hümayûn statüsünde 225, 239

Köstence 420

— konsolosu 419

kötü yolla kazanç elde etmek 243

Köves, Tuna Geçidi, Sırbistan 5

Köy biroları 110

Közvélemény, Peşte'de yayımlanan Macar gazetesi 377, 378

Krajna 303
 kral 13, 175
 Kral Mátyás'ın kütüphanesi 371
 kral
 — Avusturya Kralı 33, 63, 103, 104
 — Macar Kralı 99, 420
 — Tökili İmre, Orta Macar Kralı 257
 — atanması 115
 — çayırı, Macaristan 166
 — kanunu(-ları) 99, 143
 — Yanoş ılıcası 151
 kraliçe, Tököli İmre'nin eşi 275
 kraliyet temsilcisi 175, 176
 Krallık makamı 257
 Kraloğlu bkz., Szapolyai János Zsigmond István
 Krar Masart, General, Vidin'de 330
 Krayçer 377, 378, 379
 kredi açılması 393
 kron 449
 Krupina 239
 Kruševac, Sırbistan 65
 Kudüs 175
 Kulics 14
 Kur'an-ı Kerim 11
 —ı Azimü's-şan Hakkında İzahat 431
 Kurslular 265
 —ın Önderleri 265
 Kurt, Ali oğlu, Kovin varoşunda sakin 166
 kurtuluş parası 103
 kuru balık 38
 kuru üzüm 481
 Kuruc Krallığı, İmre Thököly'nin 249
 kuruş 40, 109, 286, 290, 313, 347, 353
 kutsal barış 186
 Kutsal Peder, Papa 3
 Kutsal Roma İmparatorluğu 303
 kuzu vergisi 38
 kuzulatma 38
 Küçük Niğbolu 15
 küllerin nakli 419
 kürekçi 61
 — vergisi 99
 kürklü cübbe 92
 Kütahya 342, 349, 359, 485
 kütüphane 371

L

La Baron Vekeszi, Madam, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek

üzere tiftik gönderen kişilerden, Sarkoziçlak 380
 Laçi Mati (Laci Máténak), Papišta mezhebine mensup Macar ahali-
 sinin birosu, Göngöş varoşu 181
 Ladislav Modaross, Macar ihtilal reislerinden 344
 Ladislav Ulmann, Macar ihtilal reislerinden 344
 Lagoş / Lugosról 65
 Lahey 463
 Laikleşme Kararnamesi 299
 Lajos Fekete, Dr., Macaristan Arşiv Kurumu arşivistlerinden ve Os-
 manlı tarihçisi 465, 475
 Lajos Grill, Mimar, girişimci 400
 Lajos Kossuth [Koşut / Kossouth / Louis Kossouth], Macar ihtilali
 ileri gelenlerinden, Mülteci 329, 330, 333, 343, 355, 359, 367,
 450
 —hatıra levhası 485
 — ödülü 475
 Lajos Thallóczy, Macar tarihçi 1908'den itibaren Avusturya-Macar
 Monarşisinin ortak Maliye Bakanlığı şube başkanı, Macaris-
 tan'daki Balkan araştırmalarının öncüsü 419, 420, 423, 424
 Lajoz Mihaline, Madam, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere
 tiftik gönderen kişilerden, Ruvihli(?) 380
 Lango Marton (Langó Márton), Papišta mezhebine mensup Macar
 ahalisinin birosu, Göngöş varoşu 181
 László Károly, Macar mülteci 349
 László Tahy Tahvar et Tarkéo, Macaristan Fevkalade Murahhas ve
 Orta Elçisi 461
 Latince 413
 — metin 177
 Latkowsky, Macar ihtilal reislerinden 344
 Lazar, Avusturyalı komutan 115
 Lazare Meszaros, Macar ihtilal reislerinden 333, 343
 Lazarus Freiherr von Schwendi, Kosice Başkomutanı, General 115
 Leh 285, 286
 — beyleri 115
 — kılıcı 409
 — Krallığı 115
 — ülkesi 116
 —liler 116, 215, 331, 333
 Lehistan
 — kralı 15
 —lı sığınmacılar 336, 367
 Leipzig Muharebesi 309
 Lentvora (Lentvora-SK) 207
 leopar derisi 92
 Leopold Gozlaski Efendi, Macar 405
 Lest (Lešt-SK) 207
 Lipai András diák bkz., Lippayi Andreyas diyak
 Lipova Sancağı 107
 Lippayi Andreyas diyak [Lipai András diák], Göngöş varoşunun
 Macar ahalisinden Luteran mezhebine mensup olan 181

Lisan-ı Etfalde Terakkiyat 433
 Ljubuski 14
 Lodan, Seçen Palankası yakınlarında 136
 Londra
 — Büyükelçisi 315
 — çukası 41
 Losonc (Lučenec-SK) 207
 Lotharingia 303
 Louis Kossouth bkz., Lajos Kossuth
 Lozanburg 377
 Ludány (Ludányhalászi-HU) 207
 Luteran
 — ayinleri 250
 — mezhebi 251
 — topluluğu 182
 Luttor, Dr., Macar Bilimleri Enstitüsü Üyesi 443
 Luzsica 13
 — Prensliği 14
 Lywthyak 14

M

Maarif-i Umumiye Nezareti 429, 434, 435
 — Levazım Müdüriyeti 430, 432, 434
 — Vekâleti 465
 Macar Lisanı Hurûf-ı Mütiharrikesinin Tarifçesi Fenn-i Lisan Üzerine Neşriyat 433
 Macar Lisanının Eski Türk ve Moğol Lisanlarına Ait Vesaik 432
 Macar Terakkiyât-ı Lisâniyyesi Hakkında Resâil 431
 Macar Terbiye-i Etfal Risalesi 430
 Macar(lar) 29, 172, 177, 178, 185, 289, 293, 323, 324, 330, 333, 338, 355, 363, 364, 365, 389, 408, 424, 447, 448
 — ahalisi 299
 — asker(ler)i 323, 328, 329
 — atı 239
 — atlı askeri elbisesi 408
 — basını 383
 — beyleri 55, 75, 83, 103
 — beyzadesi 363
 — Bilim Enstitüsü, İstanbul 443
 — Bilimler Akademisi 475
 — biroları 83
 — Büyükelçiliği 473
 — davası 355
 — dili 178, 424
 — göçmenler 359
 — Halk Cumhuriyeti Hükümeti 485
 — halkı 250, 379, 485
 — Heyeti 387

— Hükümeti 423, 449, 461, 473
 — ihtilal reisleri 343
 — ile Türkler arasındaki dil ve tarih bağları 435
 — ileri gelenleri 309, 324, 451
 — Kapıkethüdası 279
 — Kardeşler Caddesi, İstanbul 448, 49, 451
 — kılıcı 409
 — kısrağı 417
 — Kızılhaçı 481
 — Kızılhaçı Sosyal Servisi 481
 — Kralı 283
 — kraliyet dış temsilciliği 462
 — Kraliyet Hazinesi 463
 — Kraliyet Hükümeti 463
 — kraliyet maslahatgüzarı, Lahey 463
 — krallığı 14, 250
 — Krallığı Temsilcileri 13
 — kültürü 424
 — meselesi 323
 — miğferi 409
 — milleti 277, 330, 356, 427, 449
 — Milletinin refahı 483
 — mülteci(ler) 349, 356
 — öğrenciler 373, 387
 — önderleri 329, 342
 — Özgürlük Savaşı 324, 485
 — palatinoşu 239
 — porkolapları 83
 — Prensi 485
 — sığınmacıları 353, 367
 — sokağı, Tekirdağ 485
 — sonu 389
 — Şark Kültür Merkezi 449
 — tarafları 65
 — toprakları 420
 — ulusal büyükleri 450
 — ulusal kahramanları 450
 — Ulusal Müzesi 371
 — ulusu 420
 — ülkesi 182, 250, 277
 — üst düzey memurları 450
 — ve Erdel ülkeleri 309
 — vilayetleri 171
 — yerleşim birimleri 427
 — a bağlanan geçimlik paralar 306
 — ın generali 293
 — ın gösterileri 387
 — ın Kralı 171, 177
 — ın krallığı 171

—ın Menşei 430
 —ın sığınma durumu 327
 —ın Türklerle olan ırkı ve dil ilişkilerine dair incelemeler 429
 —Türk çayı 481
 Macarca 182, 199, 419, 424, 429, 431, 432
 — broşür 389
 —da(n) Edât-ı Şahsiyeti 433
 —da Eskiden Aile ve Evkat'ın Tarz-ı Tesmiyesi 431
 —da İncil-i Şerif Tercümesine Dair 431
 —ya İslavcadan Gelen Kelimeler 432
 Macaristan 13, 14, 40, 175, 185, 299, 303, 321, 323, 330, 357, 367, 377, 378, 389, 391, 393, 397, 405, 417, 419, 424, 441, 448, 457, 483, 487, 489, 491, 493, 495, 497
 — Arşiv Kurumu 465
 — Başbakanı 423
 — Büyükelçiliği, Türkiye 461, 463
 — Cumhuriyeti Hükümeti 491, 495
 — Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı 493
 — Dışişleri Bakanı 461
 — Eski Kayıtlar Arşivi Müdürlüğü 475
 — Halk Cumhuriyeti Elçiliği, Ankara 485
 — Halk Cumhuriyeti Hükümeti 487
 — ihtilali 333, 341
 — ihtilali önderleri 341
 — İlimler Akademisi 429, 430, 434, 435
 — İslam Cemiyeti Teşkilatı 441
 — Kralı 14, 185, 407
 — Kralı'nın arması 409
 — Krallığı 469, 470, 471
 — Krallığı Başbakanı 457
 — Maarif Nezareti 449
 — Sofya Maslahatgüzârı 457
 — tarihi 407
 — ve Bohemya kralı 13
 —'a yazılan fermanların suret ve tercümeleri 475
 —'da Hurûfât-ı Mütiharrikenin Ta'rifçesi 2 -Kısa Hurûfât-ı Mütiharrike 432
 —'ın meşhur Siyasetçileri ve Edebiyatçıları 389
 Madacska (Madačka-SK) 207
 madalya 397
 maden 73
 Maglaj 14
 Mahkeme 130
 —ye vermek 21
 Mahmud Ağa, Başağa 246
 Mahmud Esad Bozkurt, Adliye Vekili 470, 471, 473
 Mahmud Han, I. 408
 Mahmud, Hacı 11
 Mahmud, Hacı 11

Mahmud, Palo oğlu 197
 Mahmud, Solnok Beyi 27
 Maje, ağırlık ölçüsü 42
 Makedonya 3
 Maksimiliyan II., Kutsal Roma İmparatoru (1564-1576); 1563'ten itibaren Çek ve Macar Kralı 63, 75, 115
 Maksimilyanoş, Nemçe ve Alman Kralı 51
 Maksimyan, Macar çiftçi 405
 Makzine, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Licka(?) 380
 Maliye
 — Hazinesi 353
 — Muhasebe Meclisi 317, 318
 — Nazırı 313, 317, 318
 — Nezareti 449
 — Vekâleti 473
 Malta 399, 401
 — mezarlığı 399
 — ve Rodos Şövalyeleri 151
 manastır(lar) 151, 299
 Mará Brankovics, Macar cariyeye 7
 Máramaros ve Hunyad'ın baş işpanı 215
 Marcel, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Mari, Kontes, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Losonç 380
 Mária eljegyzése, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Maria Theresa, Arşidüşes ve İmparatoriçe 229, 413
 markis 13
 Marmara Denizi 419
 martolos(lar) 39, 119
 Márton deák bkz., Marton diyak
 Marton diyak [Márton deák], Papišta mezhebine mensup Macar ahalisinin birosu, Göngöş varoşu 181
 Maruti, Macar, Hekim 313
 Masarifât Muhasebesi Kalemi 313
 Maskfalva (Mašková-SK) 207
 Máté deák bkz., Mati diyak
 Máté Szabó, 1560'lı yıllarda Debrecen'de ticari bir şirket işleten, kumaş ticareti ile uğraşan 121
 matematik 405
 Matezynsky, Macar ihtilal reislerinden 343
 Mati diyak [Máté deák], Papišta mezhebine mensup Macar ahalisinin birosu, Göngöş varoşu 181
 Mátyás bayramı 23
 Mátyás Hunyadi, I., Macar Kralı, János Hunyadi'nin oğlu 7
 Mátyás, II., Macaristan Kralı 185, 193, 200
 Matyaş, Honod kalesi halkından 231
 Maurice Perczel [Perçel Moriç / Perczel Mór], General, Macar ihtilal reislerinden 330, 331, 333, 343
 Mavrokordato, Boğdan Voyvodası, Rum beylerinden 335

maydanoz 37
 mazbata 347, 353
 Mazhar Bey, Kaymakam 353
 Mazi ve Müstakbelde Fenn-i Lisan Mecmuaları 433
 Mecidi nişanı 413
 Meclis-i Mahsus 333
 —ı Vükelâ 417
 Meclis-i Valâ 347
 —yı Ahkâm-ı Adliye 317
 Medine-i münevvere 175
 medrese
 — Budin'de 130, 132
 — Peşte Kalesi'nde 130
 Medveçki Terez, Madam, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Ujeli 379
 Mehmed Çavuş, Mütevellî 140
 Mehmed, Müteferrika 171
 Mehmed Abdullah, Sipahioğulları 77. Bölük'ten 195
 Mehmed Ağa, İstolni-Belgrad Alaybeyi 185
 Mehmed Bey, Bali Paşa-oğlu 134
 Mehmed Bey, Kanije Beylerbeyi 223
 Mehmed Bey, Mohaç Beyi 35
 Mehmed Cemaleddin Efendi, Şeyhülislam 423
 Mehmed Ferid Paşa, Sadrazam 419
 Mehmed Fuad 328
 Mehmed Han, II., Fatih 7
 —'ın kılıcı 409
 Mehmed Han, III.
 —'ın kılıcı 408
 Mehmed Han, IV.
 —'ın kılıcı 408
 Mehmed Paşa 329
 Mehmed Paşa, Gürcü, Budin Beylerbeyisi 239
 Mehmed Paşa, Sokollu, Sadrazam 129
 Mehmed Reşad, Sultan 447
 Mehmed Sabri Toprak, Ziraat Vekili 470, 471
 Mehmed Ziya, Vidin Eyaleti Valisi 329, 330
 Mehmed, Abdullah oğlu, Kovin varoşunda sakin 166
 Mehmed, Hacı, Mekke-i Mukerreme ahalisinden, seyyah 315
 Mehmed, merhum, zeamet sahibi 107
 Mehmed, Mustafa oğlu, Tahrir Emîni 42
 Mehmed, Sipahi 205
 Mehmed, Süvariler Ağası 182
 Mehmed, Şahincibaşı 89
 Mehmed, Tımışvar Defterdarı 47
 Mehmed, tüccar 121
 Mehmed, Voyvoda 159
 Mehmet Paşa, Yahya Paşazâde, Budin Beylerbeyi 423
 Mekke-i Mukerreme 175, 315

Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane 313
 mektup 31, 265, 277
 Melchior Khlesl, Viyana piskoposu, 1615'den itibaren kardinal, II. Mátyás'ın başdanışmanı, hükümdar yönetimindeki özel meclisin direktörü 200
 Memi Odabaşı, mahkeme tarafından görevlendirilen 205
 Memişah Bey, Peçuy Sancağını tahrir eden 147
 Memişah Odabaşı, mahkeme tarafından görevlendirilen 205
 Menteşe sancağı mutasarrıfı 257
 Mersel, Macaristan'da bir yerleşim birimi 149
 Meryem, Hz. 92
 Mesajeri Kumpanyası 367
 Mesaros, Macar ihtilali ileri gelenlerinden 333
 mescit, Budin'de 130
 Mesleni 367
 Metternich, Prens, Avusturya Başbakanı 310, 336
 meyve 37
 mezraalar 127, 143
 Mısır 414
 — Fevkalâde Komiserliği 413
 — Fevkalâde Komiserliği Muharrerât-ı Ecnebiye Kâtipliği 413, 414
 Michael Adolph von Althann [Adolf / Adolph Althan], Kont, Avusturya Komiseri, Harp Şurasının danışmanı 175, 199, 200
 Michel Horvath, Macar ihtilal reislerinden 344
 Michel Taussics, Macar ihtilal reislerinden 344
 Miftah Baba Bahçesi, Budin 133
 miğfer 408, 409, 410
 Mihâld 14
 Mihaltelek (Mihálytelekhez) köyü, Hatvan 245
 Miklós Nagy / Székely, II. József'in adamı 303
 Miklós Répási, Dr., Konsolosluk ataşesi 461, 462
 Milletler Savaşı 309
 Milli Terbiye-i Nisvân 432
 Milli Tettebbular Mecmuası 435
 minare ve minber konulmak 123
 Mirliva 367
 Misal, zındık ve şerli kişilerin reisi 130
 Miski (Mikušovce-SK) 207
 Mohács / Mohács şehri bkz., Mohaç
 Mohaç, Macaristan 189, 380
 — Beyi 35
 — Kervansarayı 138
 — Palankası 135
 — Palankası varoşu 135
 — sancakbeyi hassı
 Mohorai Lukács, Jászberény varoşu sakinlerinden 245
 Molart János, Hans Von Molart, Avusturya Komiseri 175
 Moldova 16, 277
 — voyvodası 16

Moldovan Antalina, Madam, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Nagyanya 380

Molosewa 14

Monarşi 427

Mongol ve Türk Lisanlarında (n) Harfinin Sadası 433

Monopolye, geçici satış yasağı 167

Monoştorseket mezraası, Solnak kazasına bağlı 137

Mór Perczel 333

Mór, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349

Moravya 13, 41, 303

— kontluğu 14

Morova 61

Moskov Kralı 115

Moskov ülkesi 116

Mostar 14

mozaikler 443

muafiyet 270

— belgesi 317, 318

muallimhane 130

muarrif 139

Mudroni Samuel, Mösyö, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Gazaba 380

mufassal defter 245

muhacirler 405

Muhammed Mustafa, Hz. 11, 251

Muhammed oğlu Piri, Solnok Kadısı 159

muharebe 176

Muharrem Bey, Göle Beyi 107

Muharrem, Hazine-i Amire Defterdarı 69

Muhasebe Kalemi 313

Muid, müderris yardımcısı 138

Mukabele Kalemi 195

Mukaddes Barış 175

Mukana Marodin Matyos İncil, Fenn-i Lisan Mecmuası 433

mum 139

Murad Çelebi, Defterdar 61

Murad Han, II.

—'ın kılıcı 408

Murad Han, III. 139

—'ın kılıcı 408

Murad Han, IV. 408

—'ın harb elbisesi 408

Murad Paşa Bem [Józef Zachariasz Bem], müteveffâ 353

Murad Paşa, Kuyucu, Sadrazam 189

Murad Sipahi, Hatvan kazası sakinlerinden 245

Muradzade, Derviş Mehmed, Budin kadısı 129

Muslihiddin, Solnok Kadısı 161

Mustafa Abdülhâlik Renda, Maliye Vekili, Müdafaa-i Milliye Vekili, Bahriye Vekâleti Vekili 469, 471, 473

Mustafa Ağa 197

Mustafa Ağa, Tercüman 283

Mustafa Çavuş 115

Mustafa Fevzi, Şer'iye Vekili 469

Mustafa Han, I.

—'ın kılıcı 408

Mustafa Kemal, Gazi, Cumhurbaşkanı 457, 473

Mustafa Necati Uğural, Maârif Vekili 470, 473

Mustafa oğlu Ahmed, Hatvan Kadısı 205

Mustafa oğlu Mehmed, Küçükzade, Tahrir Emmini 42

Mustafa Paşa, Alemdar 335

Mustafa Paşa, Eğri Muhafızı 229

Mustafa Paşa, Özi Beylerbeyi 261

Mustafa Paşa, Sokollu, Vezir, Budin Beylerbeyisi, Budin Muhafızı 107, 115, 121, 123, 129, 130

Mustafa Rahmi Köken, Ticaret Vekili, Ziraat Vekili 471, 473

Mustafa Şeref, Ticaret ve Ziraat Nazırı 454

Mustafa Tahsin Bey, Harp Yaveri 383

Mustafa Veli, Sipahioğulları 88. Bölük'ten 195

mutasarrıf 223

Múzeum Bulvarı, Mehmed Szultán Caddesi 447

Múzeum Körút caddesi, Peşte 447, 448, 450

mücevher 177

—li taç 329

müderris 138, 140

müezzin 123, 139

mühendislik 347

— okulu 405

mülteciler 277, 419, 473

Mümin, voyvoda 21

müsadere etmek 31

müsebbih 139

Müslüman(lar) 38, 121, 399, 401, 413, 423

— cemaat 441

— göçmenler 393

— olma, ihtida 107, 347

müteferrika 171, 283

Müteferrika İbrahim Efendi bkz., İbrahim Efendi, Müteferrika

mütesellim 270

mütevelli 138, 139, 140

müttefik devletler arasındaki dostluk 438

müttefik ve dost ülkeler 364

müzakere 199

müze 371

—i Hümâyün Müdürlüğü 448

N

naaş(lar) 419

Nadgorcza, barışa dahil olacak yerlerden 14
 Nafia Nezareti 405
 Nag Bodok Ason [Nagyboldogasszony] kilisesi, Berim köyü yakınında bulunan kilise 151, 205
 Nagi Gal İştvan, Dobroçin varoşu birolarından 161, 169
 Nagy Károly, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Nagy Lajbiyuzne, Madam, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Peşte 380
 Nagy Musztafa bkz., Mustafa Paşa, Sokollu
 Nagyapponyi Apponyi Pál, Macar soylusu, Bars kale vilayetinin yetkili temsilcisi 200
 Nagyboldogasszony kilisesi bkz., Nag Bodok Ason kilisesi
 Nagykörös kenti, Macaristan 134
 Nagykürtös (Vel'ký Krtíš-SK) 207
 Nagylám (Vel'ký Lom-SK) 207
 Nagylibercse (L'uboreč-SK) 207
 Nagyszalonta Muharebesi 215
 Nagyvarad / Nagyvárád, Macaristan 193, 378, 427
 Nagyzellő (Vel'ké Zilevce-SK) 207
 naip 175
 Naiplik vergisi 166
 Ńako Yanoş [Ńjáko János], Papišta mezhebine mensup Macar ahalisinin birosu, Göngöş varoşu 181
 nâme 51,
 nâme-i hümayûn 55, 75, 116, 121, 175, 261
 Nandor Sonnenberg, Sonneberg ve Şürekası Telgraf Yazışma Bürosu Müdürü 389
 Napoli krallığı 15
 Napolyon 309
 Napolyon Savaşları 310
 narh 109
 Nasuh bey 23
 Nasuh Paşa, Gümülcineli, Sadrazam 192
 Nazanapi Uyzak, Peşte'de yayımlanan Macar gazetesi 379
 nâzır 138
 Nebi Yusuf, Hatvan Emini 197
 Necati Beyefendi, Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekili 475
 Necmettin Erbakan, Prof. Dr., Başbakan 491
 Nedelistye (Nedelište-SK) 207
 Nemçe 41, 41, 96, 171, 191, 215, 250, 299, 315
 — askerleri 55, 266
 — İmparatoru 299, 300
 — kasabası, Sirem sancağında, Hırvatistan'ın Nijemca isimli yerleşim birimi 131, 136
 — Kralı 51, 115, 116
 — Kralının oğlu 115
 — malları 299
 — Mescidi 139
 — ülkesi 116
 — ve Alman Kralı 51

Nemçeli(ler) 29, 116, 172, 261, 265
 — tacirler 299
 Nemegyei, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343
 Nicolas Perczel, Macar ihtilal reislerinden 343
 Nicolaus, V., Papa 3
 Nigron bkz., Andrea Negron
 Niğbolu 15, 257, 269
 — sancağı mutasarrıfı 257
 Nijemca, Hırvatistan 131
 Nilin(?) Kerhak, Müteveffâ, Erdel halkından 107
 Niş
 — Belediyesi mühendisliği 405
 — Sahrası 262
 Nişân-ı Hümayûn 269
 Ńjáko János bkz., Ńako Yanoş
 Nógrád, Macaristan 189
 Nolaszkói Péter, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 nota(lar) 333, 337
 — taslağı 338
 Nouvelle Presse Libre Gazetesi 373
 Novi, barışa dahil olacak yerlerden 14
 Novigrad 177, 185
 — Kalesi 136
 — Sancağı 37
 — sancak beyi hassı 189
 Nürnberg kumaşı, XVI. Yüzyıl Macaristan'ında en yaygın kumaş türü 41
 Nyitra (Nitra nad Ipl'om-SK) 207

O

ocak erleri 154
 odabaşı gemileri 21
 odun 38, 69, 109, 110, 253
 — ve otluk vergisi 166, 167
 — vergisi 39
 okka, ağırlık ölçüsü 41
 Okmeydanı semti, Budin dışında 133
 olağanüstü savaş vergisi 99
 Olas Mihal [Olasz Mihály], Papišta mezhebine mensup Macar ahalisinin birosu, Göngöş varoşu 181
 Olasz Mihály bkz., Olas Mihal
 On Birinciden On Beşinci Asra Kadar Türkçede Lügat Kitapları 433
 On Dördüncü Asrın Sonlarına Kadar Türk Hatırat-ı Lisaniyyesi 431
 Ónod, Macaristan 231
 Onoş(?) Lorenc, Dobroçin varoşu birolarından 161
 Orbászvár 14
 ordu 5
 —yı hümayûn 261

Orjahovo 15
 Orosdi, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343
 Orsova bkz., Hırsova
 Orşova bkz., Hırsova
 Orta Ilıca Mahallesi, Budin 138, 139
 Orta Macar
 — ahalisi 250
 — halkı 249, 250
 — Kralı 251, 255, 261
 — Krallığı 250
 — Ülkesi 249, 265
 —lı bazerganlar 251
 ortak büyükelçilik sarayı, Pera 462
 Osijek bkz., Ösek
 Osijek kenti, Hırvatistan 131
 Osman Bey Camisi, Kakas kapu yanında 73
 Osman Bey, Hatvan kazası sakinlerinden 245
 Osman Han, II.
 —'ın kılıcı 408
 Osman Nureddin Efendi 413, 414
 Osman Paşa 221
 Osman Sipahi, Hatvan kazası sakinlerinden 245
 Osman, Budin Defterdarı 231, 233
 Osman, Hz. 130
 osmani akçe 138
 Osmanlı(lar) 177, 185, 239, 391, 427
 — Anonim Şirketi 454
 — asker(ler)i 55, 107, 333, 379, 391, 393
 — askerî işçileri 449
 — Büyükelçiliği, Viyana 373
 — Devlet Hazinesi 363, 399, 401
 — Devleti Yetkilileri 13
 — Devleti 249, 250, 265, 266, 269, 279, 293, 299, 305, 321, 323, 325, 334, 335, 336, 338, 341, 342, 343, 363, 393, 394, 399, 400, 401, 454
 — Devleti vatandaşı 363
 — Devleti vatandaşlığı 413
 — Dışişleri Bakanı 383
 — donanması 266, 363
 — esirleri, Rusya'da bulunan 437, 438
 — gazeteleri 447
 — halkı 364
 — hanedanı 7, 257
 — Hassa Ordusu 397
 — Hilâl-i Ahmer Cemiyeti 438
 — Hükûmeti 375, 387, 389, 399, 407, 449, 451
 — İmparatorluğu 13, 277, 310, 355, 359, 423, 424, 463
 — İmparatorluğu toprakları 356
 — Maarifi 435

— milleti 427
 — mimarî üslûbu 402
 — müzesi 443
 — nişanı 400
 — nüfus kâğıdı 414
 — ordugâhı 265
 — ordusu 265, 377, 417
 — ordusunun başbuğu 261
 — öğrencileri 387, 449
 — padişahı 215, 219
 — saltanat tahtı 363
 — savaş esirleri 438
 — sınırları 153
 — sultanları 475
 — tahtı 251
 — topçu askerleri 397
 — toprakları 321, 334, 335, 485
 — ülkesi 57, 71, 89, 149, 153, 261, 270, 323, 335, 336, 341, 344, 417
 —Rus harbi 405
 —Rus savaşı (1877) 394
 —Türk Halk Edebiyatı Mecmuası 430
 ot vergisi 39
 otluk 109, 253
 —, odun, yağ, bal ve arpa salgınları 110

Ö

öğleri, Moravya'nın İglau adlı yerleşim yerinden gelen kumaş türü 41
 Ömer Ağa, Yasberim Köyü ahalisinden 221
 Ömer Fevzi, Mirlivâ, Tuna Komisyonu Başkanı 367
 Ömer Lütfi Paşa, Rumeli Ordusu Kumandanı 328, 336, 338
 Ömer, Hatvan Alaybeyi 182
 Ömer, Hz. 130
 Ösek [Osijek], Hırvatistan 47, 136, 138
 — Kalesi 131
 — Mescidi 139
 — Sahrası 236
 öşür (vergi) 37, 38, 165, 167, 270, 277
 — alma 235
 özel imtiyazlar 310
 özgürlük savaşı 485
 Özi
 — Beylerbeyi 261
 — Valisi 255

P

padişah 13, 14, 77, 89, 171, 175, 191, 192, 193, 225, 235, 251, 257,

265, 271, 309, 313, 327, 317, 333, 337, 347, 353, 358, 365, 391, 394, 397, 407, 417, 447, 454

— beratı 245

— emri 325, 353

— fermanı 324

— hasları 40

— kılıçları 408

—ın Başkâtibi 327, 339, 347, 401

Padişahlık makamı 59, 75, 83, 89, 215, 324, 325, 447

Paks, Macaristan 138

Pakşa Kervansarayı, Macaristan'ın Paks isimli yerleşim biriminde 138

Pál fordulása, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349

Pala demiri 408

palanka(lar) 77, 149, 176, 177, 185, 199

Palatino / paladino, Kral vekili 239

Pançova 324

Pankota Alaybeyi 107

Panyidaróc (Panyické Dravce-SK) 207

Pap İştvan / Pap István, Göngöş varoşunun Macar ahalisinden Lutheran mezhebine mensup 181

Papa 3, 15, 103

Papay Gaşbar, Macar Kapıkethüdası 279

papazlar 38, 151

papišta(lar), katolikler 250

— topluluğu 181, 182

para 353

— cezası 39, 40

—lı askerler 4, 5

Paris Büyükelçisi 315

parkan 107, 145

pasaport 489

pasif direniş 358

pastav, kumaş topu 41

Paşa Sancağı 269

Pata köyü, Hatvan'a bağlı 211

Patay, Göngöş 211

Patok, Mikloş oğlu, Kovin varoşu ahalisinden 165

Paülcü mezhebi 299

Payas cemaati 257

pazar 67

— kurulması 67

—, sergi, kile ve dömün(?) vergisi 165

Pecs bkz., Peçuy

Pécs bkz., Peçuy

Peç 14

Peçuy [Pecs / Pécs / Fünfkirchen], Macaristan 31, 133, 147, 189

— bölgesi 273

— Kalesi 147

— kazası 136

— sancağı 223

— sancak beyi hassı 189

pelit vergisi 38

Penik, Epetik, Kedik Kelimelerine Dair 431

Penz, para birimi 37, 39, 109

Pera 443, 462

Perczel Mór bkz., Maurice Perczel

Perçel bkz., Maurice Perczel

Perçel Moric bkz., Maurice Perczel

Pesti Napló, Peşte'de yayımlanan Macar Gazetesi 377, 378, 379, 380

Peşbuki Laden [Püspökladány] köyü, Macaristan 137

Peşte 37, 79, 109, 113, 131, 239, 371, 373, 387, 393, 405, 407, 447, 448, 450

— Başşehbenderliği 383, 393, 397, 402, 429, 434, 435, 447, 449

— Belediye Dairesi 399

— Belediyesi 447

— Camii 138

— civarı 399, 401

— Hamamı 138

— İlimler Akademisi Kütüphanesi 434

— kadısı 79

— Kalesi 130, 133, 138, 157

— Kalesi ahalisi 157

— Kalesi kazası 134

— Macar Ticaret Bankası 453, 454

— Medresesi 139

— Üniversitesi 383

— Üniversitesi rektörü 383

— Üniversitesi ses sanatçıları 378

Peter Robidel 367

Pethe László bkz., Hethesi Pethe László

Petre, Macar, mültezim 166

Petrovaradin, bkz., Varadin

Peygamber Efendimiz, Hz. Muhammed (SAV) 129

peynir 37, 167

Philip Graf zu Solms bkz., Filip von Solms

Pinte, ağırlık ölçüsü 39, 166

Piroska, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349

Piskopos 251

Pius, V. Papa 103

piyade 257, 269

Plautus, el yazması 371

Pocsitelj 14

Poçite, sıra vergisi 167

Podluzsány (Podluzsánka-SK) 207

Pojega [Požega] sancağı, Hırvatistan 113, 131

Pojon bkz., Pozsony

Polichna (Polichno-SK) 207

Polikárp, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349

Polonya 389
 Polybios, el yazması 371
 Popovac, Hırvatistan 135
 porkolap, bekçi, muhafız 83
 Portekiz çukası 41
 Požega bkz., Pojega sancağı
 Pozsony [Pojon] 185
 Prag 115
 Preder vergisi, yırtıcı hayvan vergisi 166
 Premontre mezhebi 299
 prens 191
 — seçimi 191, 192
 Prepolycza 14
 Priboj (Príboj-SK) 207
 Prolozsac 14
 Prozor 14
 Prusya 309
 Prut 357
 Przyemsky, Macar ihtilal reislerinden 343
 pusu kurma 255
 Püspökladány bkz., Peşbuki Laden köyü
 Püspökladány, Macaristan 137
 Püšpek, piskopos 251

R

Rác Fűrődő Kaplıcası 132
 Rácföld 14
 Ráckeve, bkz., Kovin adası
 Rácz Tamás bkz., Raç Tomaş
 Raç Mihál, emlak sahibi 135
 Raç Tomaş [Rácz Tamás], Dobroçin varoşu halkından 159
 Radol Petre, Estergon martoloslarından 166
 Rahman suresi 140
 Rákóczi bkz., Ferenc Rákóczi, II.
 Rakoçi bkz., Ferenc Rákóczi, II.
 Rakoçi Görk, I., Erdel hâkimi, Sekeller'in işpanı 215
 Rakoçioğlu bkz., Ferenc Rákóczi, II.
 Rakofçioğlu bkz., Ferenc Rákóczi, II.
 Ramiz Paşa, Osmanlı vatandaşı 335
 Rapozvar(?) bkz., Kapoşvar
 Rárós 207
 reâyâ 197, 221, 235
 — fukarasına hukuka ve kanuna aykırı olarak haksızlık yapılması 235
 —nın dağılıp perişan olması 239
 —nın güvenliği 240
 Receb oğlu Habil, Budin Kadısı 181
 Receb Paşa, Vezir, Osmanlı askerleri başbuğu 255

Receb Peker, Müdafaa-i Milliye Vekili 470, 471
 Receb, Süvariler Ağası 181, 182
 Recep Tayyip Erdoğan, Başbakan, Cumhurbaşkanı 495, 497
 referans olma 303
 Refik Saydam, Doktor, Sıhhiye ve Muâvenet-i İctimâiye Vekili 469, 470, 471, 473
 Reg 14
 Remete Szent Antal, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Remete Szent Pál, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Remus, sıcaklık derecesi 349
 rencide ettirme 203
 resmî
 — görüşme 419
 — ilişkiler 341
 — Yazı 341
 Reşad Fuat Bey, Şûrâ-yı Devlet Eski Üyesi 454
 Reşid Bey, Mirliva 414
 Rezső Kremnitzky, Kıdemli konsolosluk memuru 461, 462
 Rikâb-ı Hümayûn Hazinesi 281
 Risan 14
 Rodos 7
 — Kalesi 336
 Rodosçuk Gümrüğü 289
 Roma 15
 — Başpiskoposu, Papa 3
 — imparatoru, Avusturya imparatoru 175, 176, 177, 303
 Romanya 51, 101, 137, 329
 Rosenfeld(?) Lajosne, Kontes, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Peşte 380
 Rovaks Janos, Mösyö, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Alzolandva 380
 Roz Spriyan, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Losonç 380
 rubel 378
 Rubos, Mösyö, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Kapozvar 380
 Rudas Fűrődő Kaplıcası 132
 Rudolf Habsburg 121
 Rudolphus, II., Avusturya-Macaristan İmparatoru 409
 ruhban(lar) 270
 — sınıfı 299
 Rukal(?) Boğazı, Erdel'in giriş noktası 261
 Rum beyleri 335
 Rum vakası 335
 Rumca 405, 413
 Rumeli 13, 99
 Rumeli Ordusu Kumandanı 336
 Rus(lar) 323, 324, 334
 — askeri 323
 — İmparatoriçesi 299

- kuvvetleri 355, 356
- Politikaları ve Kurumları 389
- sınırı 277
- silahları 356
- vatandaşı 335
- ve Avusturya kuvvetleri 356
- yergi kitapçığı 389

Rusça 405, 413

Ruşçuk (Rusze) 15, 321

- Kumandanı 315

Rusya 309, 324, 333, 334, 336, 389

- askerleri 323
- Büyükelçiliği 333, 337, 341
- Çarı 115
- Devleti 334, 335
- elçisi 337
- İmparatoru 323
- Lehistanı 334
- toprakları 334, 335, 336
- vatandaşı 335
- vatandaşlığı 334, 335
- 'da esir karargâhları 437
- lı(lar) 334, 338

ruz-ı

- hızır 37
- kasım 37

S

Sabo Gaşpar [Szabó Gáspár], Papişta mezhebine mensup Macar ahalisinin birosu, Göngöş varoşu 181

Sabo İştvan [Szabó István], Papişta mezhebine mensup Macar ahalisinin birosu, Göngöş varoşu 181

Sabo Mati [Szabó Máté], Dobraçin varoşu ahalisinden 121

Sabo Mikloş [Szabó Miklós], Papişta mezhebine mensup Macar ahalisinin birosu, Göngöş varoşu 181

Sabo, Balaş oğlu, Kovin varoşu ahalisinden 165

Sabo, Gorg oğlu, Kovin varoşu ahalisinden 181

Sabo, Mikloş oğlu, Kovin varoşu ahalisinden 165

sabun 481

Sadaret 330, 417

Sadaret

- kaymakamı 219
- makamı 407, 453
- tezkiresi 417

Sadrazam 192, 193, 318, 327, 330, 337, 338, 347, 394, 407, 419

- mektupları 191

safran 41

Safvet Paşa, Dışişleri Bakanı, Hariciye Nazırı 373, 375, 387, 389

Sahih-i Müslim, Vasiyet babı 129

sahtekârlık 49

Said Halim Paşa, Prens, Sadrazam 453

Sajógömör bkz., Şayogömöre köyü

Sakal [Szakaly] köyü, Kapoş Nehri üzerinde, Kopan Kalesi kazası, Macaristan 134

Sakmar 107

Salamon, Ferenc, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349

Salankamen 14

salariye 166

Salih, Niğbolu sancağı mutasarrıfı 257

Salih, Seyyid, Hatvan kazası 246

Saltı, Edirne sakinlerinden, Yahudi 317

saman bedeli 166

Sámuel Wierth, kraliyet madeni kontrolörü 303

samur kürkle kaplı hil'at 261

sancak, bayrak 89

sancakbey(ler)i 14, 33, 40, 57, 65, 67, 116, 143, 153

- hasları 40

Sándor Kiss Nemeskéri, bkz. Alexandre Kiss Nemeskéri

Sandor Ronai, Macaristan Halkı Cumhuriyeti Riyaset Meclisi Başkanı 483

Sára, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349

Saraçhane 448

- Caddesi, İstanbul 450

Sardunya

- konsolosu, Belgrad 324

- Büyükelçiliği 327

Sárospatak bkz., Şarpatak Kalesi

Sárospatak, Macaristan 265

Sava Nehri 255

savaş 355

- parası 99

savunma ittifakı 427

Saz Varoşu 216

Scheibenberg, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343

Schneider, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 344

Schöpf, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 344

Schwarzenberg bkz., Felix Schwarzenberg

Sebeş 65

sebze(ler) 37, 167

- ve meyve vergisi 166

Seçen [Szécsény] 177, 185, 189, 207, 211, 239

- Palankası 136

- Sancağı 37

- sancak beyi hassı 189

sedef işleme 408

Sedid, Şehbenderlik Kançıları 379, 380

Sefer oğlu Mustafa, Hatvan Kadısı 181

Sefer, Budin Beylerbeyi 195

Seged, Macar Futbol Federasyonu 479
 Segedi Yanoş [Szegedi János], Macar ahalisinden Luteran mezhebi-
 ne mensup, Göngöş varoşu 181
 Segedin [Estergadin] 25
 — beyi 25
 — Kadısı 127
 — Kalesi 137
 — sancağı 127, 192
 — sancak beyi hassı 189
 — şehri 393
 Sejaka(?) parkanı 107
 Sek Kervansarayı 138
 Seksar sancakbeyi hassı 189
 selamlık 420
 selden zarar görenler 393
 Selim Han, I., Sultan 13, 14
 Selim Han, II., Sultan 137, 139
 —ın kılıcı 408
 Selim Paşa, Mirliya 313
 Selim Sırrı Bey, Harbiye Nezareti kuryesi 434
 Selimiye Kışlası 347
 Semendire [Szendrő], Sırbistan 14, 21, 65, 189, 324
 — sancakbeyi hassı 189
 Sen Mihál Kapulyası (küçük kilisesi) 151
 Senaş Tebari, Bihar Nahiyesi 219
 Seraskerlik 417
 serbest
 — bırakılmak 55
 — statülü dirlik 40
 Serdahel [Tótszerdahely] köyü, Macaristan 135
 Serdar-ı Ekrem 387
 Sereş [Szerencs] varoşu 265
 Serfice Sancağı mühendisliği 405
 sergi
 —, Macaristan'la ilgili tarihi eserler sergisi, Peşte'de açılacak 407
 — vergisi 38, 165, 167
 Sermed, Osmanlı Budapeşte Konsolosu, Peşte Başşehbenderi 373,
 375, 379
 seyahat organizasyonu 303
 Seyfeddin Voyvoda 103
 Seykel Movizez [Székely Mózes], Erdel Prensi 219
 seyyah 315
 Seyyid, Adliye Vekili 469
 Sezai, Şehremini Vekili 451
 sığınmacı(lar) 333, 334, 335, 336, 391, 341, 342, 367
 sığır 37
 sınır
 — beyleri 95
 — tespiti 125

Sırbistan 5, 65, 323, 324, 330, 331, 367
 Sırp(lar) 330
 — kapı kethüdası, İstanbul'da 324
 — Prensligi 323, 324
 — Prensligi Dahiliye Müdürü 323
 — Prensligi memurları 324
 Sibkut, Tamaş köyü yakınında bir yer, Göle kazası 137
 Sicill-i Ahvâl Daire-i Umûmiyesi 414
 Sicilya adası 15
 Šid bkz., Šid köyü
 Siget Kalesi bkz., Szigetvar
 Sigetvar [Szigetvar] 67, 77, 119, 125, 135, 189, 410
 — beyi 67, 119, 125
 — kadısı 67, 119
 — Kalesi 25, 77, 135
 — Kervansarayı 138
 — sancağı 67
 — sancağı beyi 145
 — seferi 61
 — ve Peçuy sancakları tahriri 147
 Sigfrid Kolonits, Avusturya Komiseri 175
 Sigfrid von Kolonich, Harp Şurasının danışmanı 175
 Sijeden(?) bkz., Szegeden şehri
 silah deposu 409
 silahdar(lar)
 — serdengeçtisi 257
 — zümresi 195
 Silezya Prensiği 14
 Silistre 257
 — Valisi 321
 Simontornya bkz., Šimontorine
 Simorlak(?) Adası 166
 Sinan Ağa 205
 Sinan Bey, Topal, tabakhane sahibi, Budin varoşu 133
 Sinan köyü, Seçen Palankası 136
 Sinan Paşa, Eğri Beylerbeyi Vezir 159, 182
 sipah serdengeçtisi 257
 Sipahi(ler) 31, 40, 49, 109, 143
 Sipahioğulları zümresi 195
 Sirem [Szerém] sancağı 131, 189
 — sancak beyihassı 189
 Sistersiyan mezhebi 299
 Slatine köyü, Erdel 107
 Slavonski Brod, Hırvatistan 113
 Slavonya 13, 14, 303
 Slovakya 136, 211
 Sofy 265
 Sokolac 14
 Sokollu Mustafa Paşa bkz., Mustafa Paşa, Sokollu

Solnok [Szolnok] 27, 189, 239

- Beyi 157
- kazası 45, 137
- Köprüsü 159
- muhafazasında görevli hassa cebecileri 169
- Sancağı 137
- sancak beyi hassı 189
- sancakbeyi 27

Solomi, Harem ağalarından Osman Ağa'nın kızkardeşi 101

Sombor, bkz. Sonbor nahiyesi

Somogytúr bkz., Szigliget Kalesi

Somssich, Macar ihtilal reislerinden 344

Son Otuz Sene Zarfında Filistin'e Ait Malumatın Zübdesi 431

Sonbor [Sombor]

- Kalesi 25
- nahiyesi 25

Sonnenberg bkz., Nandor Sonnenberg

Sonnenberg ve Şürekası Telgraf Yazışma Bürosu, Viyana 389

sorguç 171, 408

Sóter Tamás bkz., Şotır Tomaş

Sörin (Szörény) 14

- banı 13

Srebrenitsa 14

Stanislas Briganti, Macar ihtilal reislerinden 344

Stefan Batory bkz., Batori İştvan

Steiermark, Karintia 303

Stein, Ferhad, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343

Stienne Fösh, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343

su

- getirmek 157
- haznesi 139

subaşı 40, 253, 293

subay ve askerlerin düzen ve nizam altına alınması 363

sulh 176

- antlaşması 185
- mutabakatı 177
- müzakeresi 175

Sultan Selim'in tahtı 408

Sultan Süleyman Han bkz., Kanuni Sultan Süleyman Han

Sultan V. Mehmed Caddesi, Peşte 447, 448, 450

Suriye Vilayeti ikinci sınıf mühendisliği 405

Sutu Mihail, Eflak Voyvodası 335

Süleyman bin İbrahim Han, II., Şah 261

Süleyman Demirel, Cumhurbaşkanı 491

Süleyman Han bkz., Kanuni Sultan Süleyman Han

Süleyman Sırrı, Nafia Vekili 469

Süleyman, Dergâh-ı Âli Çavuşu 51

Süllye (Şul'a-SK) 207

Sürsat 197

süt tozu 481

süvari askeri 338

Süvari Kaymakamı 246

süvari(ler) 257, 336

Syrmia bölgesi, bkz. Sirem sancağı 131

Szabács kalesi 14

Szabó Gáspár bkz., Sabo Gaşpar

Szabó István bkz., Sabo İştvan

Szabó Máté bkz., Sabo Mati

Szabó Miklós bkz., Sabo Mikloş

Szakai (Nógrádszakál-HU) 207

Szakaly bkz., Sakal köyü

Szamobor 14

Szapolyai János Zsigmond István [Kraloğlu / İstefan / János Zsigmond Zápolya / Janos II.], Macar Kralı (1540-1570), Erdel Hükümdarı 35, 49, 51, 55, 57, 59, 61, 63, 71, 83, 84, 87, 95

Szatmar şehri, Macaristan 379

Szécsény (Szécsény-HU) bkz., Seçen

Szeged, Macaristan 189

Szegeden [Sijeden(?)] şehri, Macaristan 378

Szegedi János bkz., Segedi Yanoş

Szegi István, Jászberény varoşu sakinlerinden 245

Székely bkz., Miklós Nagy

Székely Mózes bkz., Erdel Prensi

Székesfehérvár kenti bkz., İstolni [İştolni] Belgrad

Szekszárd, Macaristan 189

Szelc, (Selce-SK) 207

Szendrő (Semendiria) bkz., Semendire

Szenna (Senné-SK) 207

Szent Mihály kápolnası 151

Szentpal hakimi 31

Szentpéter (Potor-SK) 207

Szerém bkz., Sirem

Szerencs bkz., Sereş

Szigetvar bkz., Sigetvar

Szigliget [Somogytúr] Kalesi 149

Szívós András, Jászberény varoşu sakinlerinden 245

Szklabonya (Sklabiná-SK) 207

Szokol 14

Szolnok bkz., Solnok

Szölössy, Macar ihtilal reislerinden 343

Szörény, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349

Ş

Şaban Çavuş, Sipahi 131

Şaban, Süvariler Ağası 182

şâhi top 257

şahin, av kuşu 75

Şahincibaşılık 89
 şarap(lar) 167
 — vergisi 109, 159
 Şark Türk Lisanına Dair 431
 Şarl, XII., İsveç Kralı 356, 357
 Şarpatak [Sárospatak] Kalesi 265
 Şarviz Nehri, İstolni Belgrad Kalesi kazası 134, 135
 Şayogömöre [Sajógömör, Gemer] köyü, Slovakya 136
 Şehbenderhane 400
 Şehremaneti 427, 447, 449, 450
 — Encümeni 448
 — Heyet-i Fenniyye Müdüriyeti 451
 Şehsuvar, Solnok Beyi 157
 şehzade 7
 Şehzadebaşı 449
 şeker 481
 Şeref Kılıcı 387
 Şeyhülislam 423, 424
 sıra 109, 166
 sıra(lar)
 — vergisi 109
 —a su katma 109
 Şid [Šid] köyü, Slovakya 136
 şifahi talimatlar 373
 Şimali Buryat Mongol Lisanına Aid Bazı Kısa Beyanat 434
 Şimali Ostiyak Lisanı Edevatı 433
 şimendifer kuponu 378
 Şimontorine [Şimontorna / Simontornya]
 — sancağı 91
 — sancakbeyi hassı 189
 — ve Göle bölgeleri 138
 —Palankası 134
 Şimontorna bkz., Şimontorine
 Şinasi Lügatnamesi 434
 şişhaneli tüfek 410
 Şişman, Çar 15
 Şomog ili 91
 Somoşko 185
 Şotır Tomaş [Sóter Tamás], Papišta mezhebine mensup Macar ahalisinin birosu, Göngöş varoşu 181
 Şumnu 343, 344
 Şûrâ-yı Devlet 454
 Şükrü Saracoğlu, Maliye Vekili 473

T

taahhütname 31
 tabakhane 133
 tacirler 41

taç 329, 391
 Tăgădău köyü bkz., Tagodo köyü
 Tagodo [Tăgădău] köyü, Romanya 101
 tahıllar 38, 167
 Tahi, Macaristan Büyükelçisi 475
 Tahir Bey, Yarbay 383
 Tahir Paşa, Edirne Kumandanı 317
 tahrir 65, 107, 143
 — Defteri 125, 147, 151, 166
 — Emini 42
 — etmek 127
 tahsildar 33
 taht 408
 tahvil mektubu 223
 Takács András bkz., Takaç Andraş
 Takaç Andraş [Takács András], Köröş varoşundan 243
 — değirmeni 245
 takvim 349
 talimat 461
 Talpaş köyü 107
 Tamaş [Tomaşhik / Tămaşda / Tomaşek] köyü, Göle kazası, Romanya 107, 137
 Tămaşda bkz., Tamaş köyü
 Tanzimat 317
 tarhun 37
 tarih yazarı 175
 Tarih-i Osmanî Encümeni Riyâseti 449
 Tarkani Andreyaş diyak [Turkâni András deák], Papišta mezhebine mensup Macar ahalisinin birosu, Göngöş varoşu 181
 Tasi Gáspár bkz., Zaşi Gaşpar
 Tasnád, Nagyvárád'dan kuzeyde 193
 Tatar 429, 431
 — askeri 116
 — milleti 176
 — orduları 191
 Tatar Abdal 197
 tavuk 37
 Tayyar Paşa, Osmanlı vatandaşı 335
 Tayyare Abidesi Meydanı, Fatih Hava Şehitleri Anıtı 449
 tedavi 279
 teftiş 49
 Tekfurdağı bkz., Tekirdağ
 Tekirdağ [Tekfurdağı] 279, 283, 289, 290, 293, 295, 305, 473, 485
 — Gümrük gelirleri 289
 — Gümrük İşletmesi 290
 — kadısı 293
 Teleszfor, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 telgraf hattı 405
 telhis 283, 289, 290, 318

temessük 197
 Temeş Kalesi 14
 Temeşvar bkz., Tımişvar
 tercüman 283, 420
 Tersane-i Âmire 363
 Tertel 324
 Tesanj 14
 tesbihhan 139
 teşekkür
 — konuşması 419
 — yazısı 450
 Tevbe Suresi 11
 Tefvik Paşa bkz., Ahmet Tefvik Okday
 Tefvik Rüşdü Aras, Doktor, Hariciye Vekili 470, 471, 473
 Tefvik, Hariciye Vekaleti Müsteşarı 466
 tezkire 286, 290, 347, 397
 Thallóczy bkz., Lajos Thallóczy
 Theresianische Akademie bkz., Theresianum
 Theresianum [Collegium Theresianum / Theresianische Akademie], Viyana'da bulunan bir eğitim kurumu 413
 Thomas Doleschall, kraliyet madeni komiseri 303
 Thoryczna 14
 Thököly Imre bkz., Tökeli İmre
 Thurzó György, Kont, Arva Kalesi'nin kraliyet temsilcisi 185
 Tımişvar 63, 65, 69, 176, 219, 269
 — beylerbeyi 27, 55, 63, 65, 84, 95, 99, 107, 116
 — bölgesi 99
 — defterdarı 47, 99
 — halkı 47, 99
 — kadısı 47
 — paşalığı 192
 — vilayet katibi 65
 Tibet Hakkında Bazı Tedkikat 431
 ticaret 16, 67, 69, 71, 121, 270
 — Antlaşması 471
 — Müdüriyet-i Umumiyesi Başkatibi 454
 — nazırı 347
 — Nezareti 454
 — ve Ziraat Nazırı 451
 — ve Ziraat Nezareti 454
 — ve Ziraat Nezareti Müsteşarı 453
 — yapmak 49
 Tientsin kenti, Çin 438
 Tifi(?) Karoş, Erdel halkından 107
 Tiftik 379
 Tihany Kalesi bkz., Tihon Kalesi
 Tihayti Reis-i Ruhaniliği 1055 senesi Tesis Mektubu 432
 Tihon [Tihany] Kalesi 149
 timarlı kadrolar 155

Timoçetoni Beatris, Mösyö, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Rapozvar 380
 Timót, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Tirol 303
 Tisa, Kont, Macar Başbakanı 450
 Tisza gemisi 481
 Tisza István, Macar siyasetçi, başbakan 450
 Titel 14
 Titusz, Izabella, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 tiyatro oyuncularını 379
 Tiyensin bkz., Tientsin kenti
 tizetdoş 240
 Tokaj bkz., Tokay
 Tokay [Tokaj], Macaristan 107, 265
 — kalesi kumandanı 193
 — kalesi, Erdel'de 55, 265
 Tolcı 367
 — sancağı 367
 Tolna
 — Kervansarayı 138
 — varoşu 135
 Tomaşek köyü bkz., Tamaş köyü
 Tomaşik köyü bkz., Tamaş köyü
 Toneti, Topkapı Hastanesi Hekimi 313
 Top, tunçtan yapılmış 409
 Tophane-i Âmire 397
 — Müşirliği 397
 Topkapı
 — Hastanesi 313
 — Sarayı Müzesi Arşivi 465
 topoğrafya 443
 topuz 171
 Torda 193
 Tori Gorgi, maktul, 87
 Tot Kaloş İştvan [Tóth Kallós István], Dobroçin varoşu halkından 159
 Tóth Kallós István bkz., Tot Kaloş İştvan
 Tótszerdahely köyü bkz., Serdahel köyü
 Tovarnik Kervansarayı, Hırvatistan 138
 Toygun Paşa Camisi, Buda 130
 Tökeli İmre [Tököli İmre / İmre Thököly / Thököly Imre], kuruc (köylü ordusu) generali, Orta Macar Kralı ve Erdel Hakimi, Kesmark'ın (Kırzmark / Késmárki) daimi Kontu, 1682-1685 yılları arasında Yukarı Macaristan'ın hükümdarı, 1690'da Erdel prensi 249, 255, 257, 261, 265, 275, 419, 450
 tören 419
 Törincs (Trenč-SK) 207
 Török István bkz., Török İştvan
 Török İştvan (Török István), Papa Kapudanı 159
 Trablusgarb Valiliği Tercümanlığı 413, 414

Travnik 14
 Treziyanum, Akademi Oriyantal, Viyana 413
 Tugár (Lučenec-SK) 207
 Tulcea (Tulcsa), Romanya 367
 Tulcsa bkz., Tulcea
 Tuna 175, 331
 — boyu 14
 — geçidi, Sırbistan 5
 — kıyısı 5, 65
 — Komisyonu 367
 — Komisyonu Başkanı 367
 — Nehri 25, 38, 113, 130, 131, 132, 143, 159, 166, 167, 255, 324, 328, 329
 Tur varoşu, Solnak kazası 137
 Turan Meydanı 448
 Turani
 — kavimler 429
 — milletler 434, 435
 Turgut ÖZAL, Başbakan, Cumhurbaşkanı 487, 489
 Türkáni András deák bkz., Tarkani Andreyas diyak
 Turna bkz., Turnu Severin
 Turnu [Turna] Severin [Drobeta-Turnu Severin] iskelesi, Roman-ya 329
 Turopolya 209
 Turuk ve Maábir Müdürü 405
 tutsak 91, 357
 — alma 176
 tutsaklık 358
 Tuz 166
 tüccar(lar) 16, 67, 154, 270
 —a saldırma 21
 tüfekçi 271
 — asker 57
 tüfekli
 — asker 25
 — ve piyade asker 115
 türbanen(?), Avusturya keneviri 41
 türbe, Gül Baba türbesi 423
 —nin tamir masrafı 399
 Tüirdi köyü, Balaton Nehri 149
 Türk(ler) 5, 7, 13, 193, 209, 423, 424, 429, 435, 449
 — basını 485
 — Cinsi, İlm-i Lisan ve İlm-i Ensâb Nokta-i Nazarından 430
 — Cumhuriyeti 457
 — dili dersi 413
 — gazeteleri 424
 — görevlileri 356
 — hoca 423
 — Hükümeti 419, 424

— İdaresi'nde Macaristan'ın Ahvali 435
 — istilası 475
 — Kızılayı 481
 — lirası 461, 462
 — orduları 191, 375
 — parası 423
 — sultanı 7, 177, 185
 — süslemesi 402
 — Tarih Muharrirleri 432
 — toprakları 356
 — yardım paketleri 481
 —in büyük sultanı 13
 —in Macaristan'daki Defâtir-i Maliyesi 430, 432
 —in silahları 3
 —Tatar Ahalisinin Medeniyet-i İbtidaiyyesi Âvânında Ecsâm-ı Semâviyye 431
 Türkçe 96, 199, 413
 — nadir eserler 435
 — yazı 96
 —de Tasavvut Meselesi 433
 Türkiye 373, 375, 389, 449, 461, 462, 463, 483
 — Büyük Millet Meclisi 483
 — Büyük Millet Meclisi İstanbul milletvekili 457
 — Cumhurbaşkanlığı 483
 — Cumhuriyeti 469, 470, 471, 487, 489, 491, 493, 495, 497
 — Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı 457, 461
 — Cumhuriyeti Hükümeti 461, 487
 — ile Macaristan arasında mevcut olan iyi ve dostane münasebet-ler 483
 — Reiscumhuru 457
 — Umumî Bankası 453, 454
 — Umumî Bankası İç Nizamnâmesi 453
 — Umumî Bankası İctüzüğü 453
 Türkmenler Lisanlarına Dair 434

U

Ucs Pál, Jászberény varoşu sakinlerinden 245
 uç memleketleri 185
 Udvarhely hakimi 31
 Udvarhelyszek 219
 Újfalú (Nová Ves-SK) 207
 Újorsova köyü, Macaristan 324
 ulaklar 143
 Ulászló, Macaristan ve Bohemya kralı 13
 Ulusal Tarihi Eserler Komisyonu 419
 Umur-ı İdariye Müdüriyet-i Umumiyesi, Hariciye Nezareti 437
 Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi, Hariciye Nezareti 427
 Ung kale vilayeti 191

Urbán Bálint, Jászberény varoşu sakinlerinden 245
 Usturgon bkz., Estergon
 Uygur Lisanı
 —nda Ta'rif-i Esâmî 432
 —nda Ta'rif-i Kelimât 433
 Uyvar 211

Ü

Üçüncü sınıf mühendis 405
 Üngürüs sınırı 193
 Üngürüs, Macaristan 14, 176, 192
 Üsküdar bölgesi üçüncü sınıf mühendisliği 405
 üsküf 89
 Üveys Çelebi 11

V

Vác bkz., Vaç
 Váci Bulvarı, Vilmos császár Caddesi 447
 Vaç [Vác] 177, 185
 — Kalesi varoşu 136
 —müzakereleri 175
 — varoşu 138
 Vagivara'da Çünş(?) Akademik Komitesi 378
 vakfetmek 138, 140
 vakıf 151
 —name 125, 129
 Vambery bkz., Ármin Vámbéry
 Vámház Bulvarı, Ferdinánd (bolgár) király Caddesi 447
 vapur 367
 Varad 137, 159, 193
 Varadin [Petrovaradin] 25, 61
 — iskelesi 25
 Varbó (Vrbovka-SK) 207
 Varga 233
 Varga Miklós bkz., Varga Mikloş
 Varga Mikloş [Varga Miklós], Dobroçin varoşu biolarından 159, 161
 Varga Tomaş, Köröş varoşunun gayrimüslim ahalisinden 233
 Varna 336, 337, 338
 varoş 45
 Varsekuçe Mahallesi, Várszegi Utca 135
 Várszegi Utca, Macaristan 135
 Vaskapu [Demirkapı] 192
 — Hidroelektrik Barajı 324
 Vasud, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üzere tiftik gönderen kişilerden, Peşte 380
 Vasvar Antlaşması (1664) 250

Vaşas köyü, Peçuy sancağı 223
 Veli Ağa, Macar asıllı, mühtedi 347
 Veli Bej Füredője Kaplıcası 132
 veliaht 7
 Vencsác 14
 Venedik çukası 40
 — Donanması 266
 Venedikliler 7, 103
 Vengin köyü, Peçuy 136
 Verciorova 420
 Veres (Červeňany-SK) 207
 vergi(ler) 4, 16, 37, 38, 51, 65, 99, 116, 165, 167, 177, 185, 251, 269
 — toplamak 65
 —den muaf olmak 147
 —lendirme 109, 309
 Verhrika 14
 Vesâik-i Tarihiye Tasnif Encümeni Başmemurluğu 466
 Veszprém 185
 — Kalesi 149
 vezir 271
 veziriazam 271
 Victor Balogh, Macar ihtilal reislerinden 343
 Vidin 61, 65, 315, 327, 328, 329, 330, 333, 336, 338, 356
 — Kumandanı 315
 — muhafazası 255
 — valisi 327
 Viktor, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Vilagoş kalesi 192
 Vince, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Virbe değirmenleri, Köröş Nehir üzerinde 137
 Virbe, 2 çarklı değirmen 136
 Viyana 186, 310, 373, 389, 413
 — Büyükelçiliği 393, 399, 400
 — Büyükelçisi 315
 — Kongresi 310
 — polisi 373
 — Üniversitesi 413
 Vize 257
 vize
 — rejiminin iyileştirilmesi 489
 —den muaf tutulma 489
 Vízkerezst, Macar takviminde bayram ve gün ismi 349
 Vogul
 — Ahalisiyle Milletinin Din-i Kadimi 432
 — Akvâmının Eski Edyânı 432
 — Lisanı Hakkında Tetebbuat (Luzva, Vusta Vogulları) 433
 — Lisanında Ta'rif-i Kelimât 432
 Vroniç, Fransa vatandaşı 367
 Votyak - Türk Kelimeleri Beynindeki Münasebat 432

voyvoda(lar) 14, 31, 83, 84, 91, 270, 277
 voyvodalık 89, 116
 — görevi 95
 Vranduk 14
 Vuka, Hırvatistan 138
 Vukovar, Hırvatistan 136
 — Kalesi varoşu, Hırvatistan 136
 — Kervansarayı 138

W

Walko Lajos, Hukukçu; 1925-30 ve 1931-32 yılları arasında Beth-
 len, sonra ise Karolyi Hükûmeti'nde Dışişleri Bakanı 477

Y

yağ 109, 481
 —, bal ve arpa salgınları 110
 yağma 29
 —lama 25, 27, 33, 107, 195
 —lanma 49
 —latma 257
 Yahudi(ler) 318
 — evleri 135
 Yahya, Şarap Mukataası Mültezimi Yahudi 159
 Yako, Edirne sakinlerinden, Yahudi 317
 yaku 408
 Yalakabad 285
 — kasabası 285, 286
 yalancı şahitlik 49
 Yanıkkale 176
 yanıltma 49
 Yanko Hunyadi bkz., Hunyadi János
 Yanko, Macar Başkapudanı 305
 Yanos, Mösyö, Avukat 377
 Yanoş diyak 233
 Yanoş, Kral, Macar Kralı 192
 Yanova 192
 yardım
 — defterleri 393
 — paketi 481
 Yasef, Edirne sakinlerinden, Yahudi 317
 Yaş balık 38
 Yaver-i Ekrem 407
 Yavuz Sultan Selim 13
 yaya asker 107
 yayabaşılar 69
 Yayça kalesi 14
 Yazberim [Jászberény / Yazberin / Yasberim] varoşu, Macaristan

123, 134, 203, 221, 245
 — halkı 245
 — köyü 203
 —Palankası 134
 —varoşu halkı 221
 Yazberin bkz., Yazberim
 Yazı İşleri Müdürlüğü, Başvekâlet 479
 Yazman
 — Lisanı 434
 — Lisanı Hakkında 434
 Yedikule Zindanı 219
 yem, yemek, tavuk ve kuzularını almak 110
 yeniçeri(ler) 69
 — ağası 69, 293
 — listesi 91
 — yayabaşıları 69
 Yenikapı İstasyonu 449
 Yeniköy 419
 yergi kitapçığı 389
 Yergöğü [Gyurgyevó] 15
 Yıldırım Akbulut, Başbakan 489
 yıldırım çarpması 225
 Yılkıoğlu, Osmanlı vatandaşı 335
 yol
 — emniyetinin sağlanması 25
 — emri 279
 — kesmek 29
 Yoldaş elçi 485
 yoldaşlık 55
 Yukarı ve Aşağı Lausitz 303
 Yukarı ve Aşağı Silezya 303
 Yukarı-Macaristan 191
 Yunan katolik kilisesi 443
 Yunanistan 3
 Yurak-Samoyed
 — Fihrist-i Kelimâtı 433
 — Lisanı Hakkında Vesaik 433
 Yuri Mihal, Macar Beyzadelerinden 365
 Yusuf Paşa, Sirozlu 335
 Yusuf Cemil, Tabip Yüzbaşı, Macarlı İskender Paşa'nın Oğlu 368
 Yuvar köyü 27
 yürüyüş düzenlemek 373

Z

Zagiva adası, Zagyva Nehri kolları arasındaki bölge, Jászberény,
 Macaristan 134
 Zagiva Nehri, Yazberin Palankası varoşu, Solnok kazasında 134, 137
 Zagreb 21

Zagyva Nehri, Macaristan 134
 Zahora (Záhorce-SK) 207
 zaim(ler) 40, 143
 Zakamoz, Zakhmar'da yayımlanan Macar gazetesi 379
 zapt ve tasarruf eylemek 197
 zapturapt altına alınmak 29
 Zarsitzky, Osman, İslam'a giren Macar ihtilal reislerinden 343
 Zaşi Gaşpar [Tasi Gáspár], Papišta mezhebine mensup Macar ahali-
 sinin birosu, Göngöş varoşu 181
 zaviye 151
 Zay Ferenc, Beç komutanı 35
 Zehrer Jozefine, Madam, Osmanlı Askerlerine hediye edilmek üze-
 re tiftik gönderen kişilerden, Peşte 379
 Zekszard 379
 Zemplén vilayeti 191 Zemun [Zimony] 14, 324
 Zeyrek 449

zırh(lar) 91, 92, 408
 — takımı 409
 zırhlı takımlar 410
 Zimony bkz., Zemun
 zira, uzunluk ölçüsü 41
 Zirini [Zrínyi], Macar kahramanlarından 450
 Zirinoğlu [Zrínyi Péter / Zrinyi fia] 249
 Zitvatorok Antlaşması 175, 177, 186, 192, 199
 Zolomi David 216
 Zrínyi bkz., Zirini
 Zrínyi Ilona 250, 419
 Zrínyi Miklós, Sigetvar seferi sırasında Sigetvar Kalesi komutanı
 450
 Zrínyi Péter bkz., Zrinyi oğlu
 Zsély (Želovce-SK) 207
 zulüm ve haksızlık yapma 225
 Zummak 380
 Zumoz (?) halk komitesi 377
 Zühtü Hilmi Velibeşe, Dışişleri Bakanı Vekili 483
 zümrüt 408
 Zvecsaj 14
 Zvornik, Bosna-Hersek 65
 — kalesi 14
 Zwzed 14

